

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-43

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ

Mardi 1 JUILLET 1947 Երեքշաբթի 1 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année No 5073-Նոր շրջան իւ 632 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀՈԳԵՐԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՆ

Հացին գինը պի՞տի կրկնապատկուի

Ինչպէս հաղորդած էինք, 250.000 հանքագործներու գործադուլը վերջացաւ եւ աշխատանքները վերսկսան երէկ, երկուշաբթի: Բանթողները կը պահանջէին օրական 60 ֆրանք յաւելում, կառավարութիւնը արտօնեց միայն 35 Ֆր., որ անմիջապէս պիտի վճարուի, եւ յաւելումական պարգեւ մը անհատական արտադրութեան վրայ:

Գործադուլին հետեւանքով Ֆրանսայի ածուխի արտադրութիւնը պակսեցաւ օրական 150.000 թոն, ամբողջ տեւողութիւնը հաշուելով, գումարը կը հաւասարի ամսական սպառումի մէկ երրորդին: Համաձայնութիւնը գոհունակութիւն պատճառեց, բայց եւ այնպէս մասնագէտներ հաշիւ կ'ընեն որ հետեւանքը պիտի ըլլայ գիներու բարձրացում եւ թղթադրամի աճում :

Եւ ահաւասիկ նոր եւ նոյնքան ծանր հոգ մը, — Հողագործները կը պահանջեն որ յառաջիկայ հունձքին համար ցորենին գինը կրկնապատկուի, ուրիշ խօսքով, թոն գլուխ վճարուի 20.000 ֆրանք, փոխանակ 10.750ի: Այս առթիւ իրազեկներ դիտել կու տան թէ կառավարութիւնը սխալեցաւ անցեալ աշնան, ցորենին գինը աւելի աժան նշանակելով քան եգիպտացորենին գինը եւ հետեւանքը այն եղաւ որ այսօր Ֆրանսայի մեծ քաղաքներուն մէջ մարդիկ եգիպտացորենի դեղին, անմարսելի հացը կ'ուտեն, մինչդեռ գիւղերու մէջ տասնեակ հազարաւոր թոն ցորեն կը ծառայեն խոզերը պարարտացնելու :

Եթէ կառավարութիւնը այս անգամ ընդունի հողագործներուն պահանջը, պիտի ստիպուի 117 առ հարիւր աւելցնել ցորենին գինը: Մէկ թոն ցորենին 20.000 ֆրանք վճարել՝ կը նշանակէ հացին գինը, 11.50 ֆրանք, բարձրացնել 25 ֆրանքի:

Մէկ խօսքով, երկիրը տաժանելի շրջանի մը մէջ մտած է, անելի մատնելով Ռամատիէի կառավարութիւնը: Եթէ աշխատավարձքերու ընդհ. յաւելում կատարէ, հետեւանքը պիտի ըլլայ թըղթադրամի աճում եւ գիներու բարձրացում, եթէ մերժէ, գործադուլները իրարու պիտի յաջորդեն գլխաւոր ճարտարարգործութեանց մէջ, խորտակելով 2ուկէս տարիէ ի վեր կատարուած վերաշինութիւնը :

Թէ կառավարութիւնը եւ թէ Ազգ. ժողովը անընդհատ կը վիճին, նպատակայարմար տնտեսական քաղաքականութիւն մը որոշելու համար:

Միւս կողմէ, անհանգոյ կացութեան մը մատնուած են դաշինքին ընկերվարական անդամները, կուսակցութեան աջ եւ ձախ թեւերու ճնշումին տակ: Համայնավարները իրենց համագումարին առթիւ հանդիսաւոր կոչ մը եւս ուղղեցին ընկերվարական կուսակցութեան, որպէսզի միանան, իսկապէս միացեալ կառավարութիւն մը կազմելու համար:

Ռամատիէի կառավարութիւնը մեծամասնութիւն ունի Ազգ. ժողովին մէջ, բայց եւ այնպէս հարկադրուած է հրաժարիլ, եթէ չկարենայ լուծել օրուան խնդիրները :

Համայնավարները կը պահանջեն նոր կառավարութիւն մր կազմել իրենց մասնակցութեամբ: Իրենց վարիչներէն Ժաք Տիւքլօ յայտարարեց Սթրազպուրկի համագումարին մէջ.— «Ամէն բան պէտք է ընել կազմելու համար ժողովրդավար կառավարութիւն մը համաձայն ընդհ. քուէարկութեամբ արտայայտուած կամքին: Աշխատաւոր բազմութիւնները ահագին դեր կրնան կատարել այս գործին մէջ» :

★ Կը կարծուի թէ հանքածուխի արտադրութիւնը (յունիսի) պիտի ըլլայ 3.500.000 թոն, մինչ 4.633.000 էր մարտին:

★ Դրամատուններու գործադուլը լուծելու համար կառավարութիւնը նոր միջոցներ կը փնտռէ: Այս հաստատութեանց բանուորներու սէնտիքային քարտուղարը խստօրէն քննադատելով կառավարութիւնը եւ մանաւանդ ելմտական նախարարը, յայտարարեց .

— Դրամատուններու՝ պաշտօնեաները այլեւս չեն կրնար նոր զոհողութիւններ կատարել : Թող դիմեն չորս հարիւր հազար նոր առեւտրականներուն որոնք կը հարստանան բանուոր դասակարգին կռնակէն: Պէտք է վերաքննել աշխատավարձքի եւ գիներու քաղաքականութիւնը: Ոչ մէկ պաշտօնեայ պիտի աշխատի երկուշաբթի օր:

★ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, շինութեանց, մետաղագործութեան, ծխախոտի եւ լուցկիներու եւ խաւաքարտէ թուղթի բանուորները ընդհ. գործադուլ պիտի յայտարարեն Յուլիս 1ին:

★ Սիթրօէնի գործադուլին հետեւանքով երկիրը 20 միլիոն ֆրանք կը կորսնցնէ ամէն օր:

Յարգանք Ա. Ահարոնեանի 80ամեակին առթիւ

Կիրակի օր վայելուչ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ Ա. Ահարոնեանի ծննդեան 80ամեակը, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան: Իէնայի սրահը լեցուած էր քաղաքէն եւ արուարձաններէն եկած բազմութեամբ: Կը նախագահէր ընկեր Շաւարշ Միսաքեան: Օրուան բանախօսներէն ընկեր Հր. Բալուեան ամփոփ գիծերով ներկայացուց Ահարոնեանի գրականութեան ոգին, Հր. Սամուէլ՝ անոր քաղաքական գործունէութիւնը, Շ. Նարդունի՝ տառապանքը: Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան ներկայացուցիչը՝ ընկեր Ժիրայր Դատուրեան կարդաց կենսագրական գիծեր ուղերձով մը: Նոյնպէս ուղերձ մը կարդաց Գ. Յակոբ Սէմէրճեան (Ֆէպիւս): Յայտագրէն դուրս, բեմ հրաւիրուեցաւ պատկառելի ծերունին՝ Գ. Աստ. Վաչեանց, որ եղած է բարեկամը Ահարոնեանի եւ ուրիշ ուսանողներու եւ խորապէս յուզեց ներկաները իր սրտագին արտայայտութեամբ :

Գեղարուեստական բաժինն ալ շատ յաջող էր, երգերով (Օր. Աստղիկ Առաքելեան եւ Գ. Էմ. Փափազեան) եւ արտասանութիւններով: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԼՈՒՐԵՐ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՄԱՍԻՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ կը ծանուցանէ թէ, Նիւ Եորքի ընդհ. հիւպատոսին յայտարարութեան համաձայն, այս տարի մօտ հազար Հայեր պիտի կրնան հայրենիք վերադառնալ Մ. Նահանգներէն: Հայաստանէն ներկայացուցիչներ պիտի երթան Ամերիկա, այս գործը կազմակերպելու համար :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ թերթերը կը գրեն թէ ներգաղթող հայրենակիցներէն անոնք որ շուէտական պատրաստ տուներ ապսպրեր են, արձանագրուած են 110.000 ոսկի: Իւրաքանչիւր տունը կ'արժէ 500 ոսկի, ուրեմն մօտ 220 հոգի ապսպրած են: Այս տուները ուղղակի Հայաստան պիտի փոխադրուին Շուէտէն: Վերոյիշեալ գումարին 20.000 ոսկին կը պատկանի Սուտանի գաղթականներուն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հարաւային Ֆրանսայի ներգաղթի հանգանակիչ կեդր. յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է (200.000) երկու հարիւր հազար ֆրանք, Համաեւրոպական Շինարար միութեան ենթակեդր. վարչութեան կողմէ, ի նպաստ ներգաղթի հանգանակութեան :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ տեղեկատու նախարարը յայտարարեց թէ մամուլի նոր օրէնքը երբ քուէարկուի, մահապատիժի կրնան դատապարտուիլ նոյն իսկ օտար թղթակիցները, եթէ վարկաբեկիչ տեղեկութիւններ հաղորդեն հունգարական հանրապետութեան մասին:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ մասին խօսելով, Շիքակոյի համալսարանին նախագահը, Րոպըրթ Հըչինս յայտարարեց թէ Մ. Նահանգներու «նոր եւ կատարելագործուած ռումբերը այնքան կարեւոր են որ կրնան քանդել աշխարհի մեծ քաղաքները... Առաջին անգամ այս համալսարանին մէջ կատարուած են հիւլէական ռումբի զննութիւնները :

13.000 ՕՏԱՐ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ Անգլիա փոխադրուած են Գերմանիայէն, մեծ մասով Պալթեան երկիրներու բնակիչներ: Մինչեւ 200.000 հոգի պիտի փոխադրուին իբրեւ բանուոր, շաբաթը 4000 — 6000 հոգի:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդային շրջանէն բազմաթիւ Գերմաններ կը փախչին ամերիկեան շրջանը, զինուորցուներու արձանագրութեան ձեռնարկուած ըլլալով :

Ե՞րբ պիտի յայտնուի Երեք Մեծերու գաղտնիքը

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Խ. Միութեան արտաքին նախարարներու երկրորդ եւ երրորդ նիստերն ալ գումարուեցան գաղտնի: Երկրորդ նիստը (շաբաթ) որ ժամը 4ին նշանակուած էր, մէկ ժամ յետաձգուեցաւ Պ. Մոլոթովի առաջարկով: Լրագրողները ի զուր փորձեցին տեղեկութիւններ քաղել: Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարներուն ներկայացուցիչները պատասխանեցին թէ որեւէ յայտարարութիւն չեն կրնար ընել: Խորհրդային դեսպանատան հարցումներ եղան հեռաձայնով, ոչ մէկ պատասխան: Պահ մը զրոյց շրջեցաւ թէ Պ. Պ. Պէվին եւ Պիտօ մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցած են, յոռետես տրամադրութեամբ: Այս լուրը ոչ հաստատուեցաւ, ոչ ալ հերքուեցաւ:

Մոսկուայի գործակալութեան մէկ տեղեկագրին համաձայն, Պ. Մոլոթով առաջարկած է միւս նախարարներուն լուսաբանութիւն խնդրել Մ. Նահանգներէն, Մարշըլի ծրագրի մասին եւ հասկնալ թէ Ամերիկա որքան դրամ տրամադրելու միտք ունի: Կը հաւաստուի թէ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները մերժած են այս առաջարկը, դիտել տալով թէ Եւրոպայի կ'իյնայ ճշդել իրեն պէտք եղած դրամին քանակը, փոխանակ հարցնելու Մ. Նահանգներուն:

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ Երեք Մեծերու Շբ. օրուան նիստը տեղի պիտի ունենար առտուն, բայց յետաձգուեցաւ ժամը 16ին, յետոյ 17ին, որովհետեւ օրակարգին վրայ կային փափուկ խնդիրներ եւ Պ. Մոլոթով ստիպուած էր հեռաձայնով խորհուրդ հարցնել Մոսկուա:

Ամէն պարագայի մէջ, այս բոլորը ենթադրութիւններ են եւ կարելի չէ ստոյգ տեղեկութիւններ ստանալ խորհրդաժողովին փակումէն առաջ: Երեք Մեծերուն գաղտնապահութիւնն ալ կ'ապացուցանէ թէ որքան մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն խորհրդաժողովին, որ կը կոչուի «վերջին պատեհութիւն», համաձայնութիւն գոյացնելու համար Եւրոպայի մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆՁՐԵՒ, ԿԱՅԾԱԿ ԵՒ ՓՈԹՈՐԻԿ, շաբաթէն կիրակի գիշեր, մեծապէս օգնեցին զովացնելու Փարիզի օդը, որ անշնչելի դարձած էր:

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը կը խորհի վերաքննել թղթադրամի շրջաբերութեան խնդիրը, հետեւողութեամբ Պուլկարիոյ, որ [illegible] մարտին [illegible] հաշիւներէ եւ հրամայեց փոխանակել 200 լեւայի եւ աւելի մեծ արժէքով թղթադրամները :

ՍՈՖԻԱՅԻ ամերիկեան զինուորական պատուիրակութեան պուլկար թրիչը, Տոքթ. Պլակոյ Անկելով, 18 ամիս բանտարկութեան, 20.000 լեւա տուգանքի եւ երեք տարի քաղաքացիական իրաւազրկութեան դատապարտուեցաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ վարկաբեկիչ յայտարարութիւններ ըրած է կառավարութեան եւ վարչական կարգուսարքի մասին:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ, զինուորական իշխանութիւնը հրամայեց անգլ. զինուորներուն հեռանալ քաղաքին կեդրոնական մասէն: Բացառութիւն պիտի ըլլայ մասնաւոր պահակախումբերուն համար: Այս կարգադրութեան պատճառն այն է որ հրեայ ահաբեկիչները կը սպառնան լայն առեւանգումներ կատարել.— Պաղեստինի Նապլուս քաղաքին Արաբները մերժեցին տեղական ապրանք ծախել Միացեալ Ազգերու քննիչ յանձնաժողովին: Գարեջուր անգամ չտուին եւ պատուիրակները հարկադրուեցան ջուր խմել: — Մէնահիմ Պէյկին, հրէական կոմիտէին՝ Իրկունի հրամանատարը, որուն ձերբակալման համար 2000 սթերլին պարգեւ խոստացուած է, գաղտնի տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարած է թէ Միացեալ Ազգերէն ալ յոյս չունին եւ թէ կռիւը երկար պիտի տեւէ: «Թերեւս իմ սերունդէս շատեր իրենց անկողիններուն մէջ պիտի չմեռնին» :

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ կիրակի օր, Լիլի մէջ, պարզելով իր ծրագիրները երկրին վերակազմութեան համար :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ֆրանսական նախորդ ներկայացուցիչը, ծովակալ Արժանլիէօ, վանք պիտի մտնէ նորէն: Նախապէս ալ վանահայրն էր Կարմեղեանց մենաստանին :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ որ 3 միլիոն անդամ կը հաշուէ, իր տարեկան համագումարին մէջ նախկին որոշումը փոխելով, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ հաւանութիւն յայտնեց որ 400.000 տարագիրներ Ամերիկա ընդունուին Գերմանիայէն եւ Աւստրիայէն:

ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՃԱՄԲԱՐԻՆ ԱՌԹԻՒ, որ պիտի բացուի օգոստոս 9ին, Փարիզի մօտերը, մասնակցութեամբ 30.000 սկաուտներու, Անտուան Մարթի խիստ քննադատութիւններ ուղղեց համայնավար համագումարին մէջ: Ցաւ յայտնեց որ կառավարութիւնը 115 միլիոն ֆրանքի վարկ մը բացած է, եւ առաջարկեց կրճատել զայն, մէկ վեցերորդին իջեցնելով :

ՎԱՍՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԻՆ..

Մեր պատմութեան ամէնէն բախտորոշ հըրջաններէն մէկը կ'ապրինք անկասկած։ Սփիւռքի բոլոր անկիւններէն մինչեւ Հայաստան, հայ ժողովուրդի սիրտը կը տրոփէ նոյն ակնկալութեամբ. — Բռնագրաւուած հայ հողերու ազատագրութիւն։ Տասնեակ հազարաւոր կորիզներ զոհէ յետոյ այս պատերազմի առաջաւոր դիրքերուն մէջ՝ յանուն ժողովրդապետութեանց յաղթանակին, հայութիւնը կը սպասէ որ արդարութեան անկաշկանդ ցոլք մըն ալ իյնայ իր վրայ։ Ասիկա ոչ միայն մեր արեան գինն է, մեր իրաւունքը, այլ նաեւ մեր հաւատքը։

Մեր իրաւունքներու պահանջքին հանդէպ երկու կարծիք եւ տարբեր ճակատներ չառեղծուեցան բարեբախտաբար։ Ահա մօտ երկու տարիէ ի վեր հայ հաւաքականութեանց շրթներէն բարձրացող իւրաքանչիւր կոչ ու աղաղակ հայկական հողերու ազատագրութեան միեւնոյն պահանջը կը ձեւակերպէ։

Եւ սակայն, գտնուեցան մարդիկ, որ նոյն իսկ այս կենսական հարցին մէջ ուզեցին «յառաջդիմականութիւն» խաղալ. վասն Հայկական Դատին՝ ներքին ճակատներ յարդարել եւ արտաքին աշխարհին առջեւ հայութեան ուժերն ու կամքը ճեղքուած ցոյց տալ։

Ուրիշ ի՞նչ նպատակ վերագրել Ապրիլ 30էն Մայիս 4ի ընթացքին, Նիւ Եորքի մէջ, հայկական դատին ի նպաստ կայացած համագումարի մը, որ փոխն ի փոխ յորջորջուեցաւ «համաշխարհային», «համազգային», եւ «համահայկական», ի վերջոյ վերածուելու համար խնամով պատուած եւ յարդարուած հատուածական ելոյթի մը։ Այդքան մեծ աղմուկով թմբկահարուած այս հաւաքոյթը, որուն մասնակցեր են քսանըմէկ երկիրներու հայ գաղութներէն մէկտեղուած շուրջ եօթը հարիւր պատգամաւորներ, զարմանալի չէ որ ոեւէ արձագանգ չգտաւ հայութեան ծոցին մէջ, որովհետեւ մեր ժողովուրդին անծանօթ կը մնան մասնաւոր ծրահանգի վրայ կանչուած, որոշ հաշիւներով նշանակուած այդ ժողովականները։ Անոնք ընտրուած ներկայացուցիչներ չեն, այլ ձայն բռնողներ՝ ըստ հաւատոյ հանգանակի մը։

Նիւ Եորքի համագումարը իր տարողութեամբ ոչ մեր ժողովուրդի ձայներու կշիռը ներկայացուց, ոչ ալ «համահայկական» միասնականութեան մը հեղինակութիւնը կրցաւ արժեցնել։

Հակառակ փողով ու թմբուկով Հայկական Դատը չարաշահութեան ենթարկելու բացայայտ միտումին, հակառակ գործածուած սխալներուն, մենք մնացինք հանդիսատեսի լռութեան մէջ, խորհելով որ այս օրերուն, ի նպաստ մեր դատին հնչող ոեւէ ձայն կրնայ օգտակար ըլլալ եւ առնուազն յուշարարի դեր կատարել։ Գոհ պէտք էր ըլլալ, որ մեր հակառակորդները տարիներ շարունակ ուրանալէ վերջ Հայկական Դատին գոյութիւնն իսկ, ոչ միայն կ'իւրացնէին զայն՝ այլ նաեւ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան յղելու չափ «յետադիմական» կը դառնային։

Հիմա որ «համաշխարհային» համագումարը վերջ գտած է, մասնաւոր յուշագիր մը խմբագրուած՝ Սեւրի դաշնագրի եւ Ուիլսընեան սահմաններու յիշատակութեամբ, չենք կրնար չմատնանշել տարօրինակ, արտառոց եւ նոյն ատեն ողբերգական երեւոյթ մը։

Վասն Հայկական Դատին եօթը հարիւր պատգամաւորներ կը հաւաքուին, հայ եւ օտար ճարտասաններ մեր իրաւունքներու հատուցումը կը պահանջեն խանդավառ ճառերով, երկու հազար հոգիի ճաշկերոյթ կը տրուի, «գեղարուեստական ճոխ յայտագրով» հանդէս - մըն ալ կը սարքուի, ծանուցագիր կը կարդացուի՝ նպատակ ունենալով ձեռք բերել «Թուրքերու կողմէ բռնագրաւուած հայկական հողերու խնդրին արդարութեամբ լուծումը»։

Այս բոլորը շատ լաւ եւ մեծ, աչքին ու գլխին վրայ, պիտի ըսէր հայ գիւղացին։ Բայց ամէնը այս չէ. դեռ աւելին ալ կայ։ Մեծ անակնկալը վերապահուած է վերջաւորութեան, համագումարի փակման նիստին, ուր կարդացուած են Խորհ. Հայաստանի պետական վարիչներու շնորհաւորական հեռագիրները։ Կը սպասուէր անշուշտ որ ռումբի մը պէս պայթէին այդ հեռագիրները՝ հայութեան իրաւունքներու արդարացիութեան շեփորումով։ Առնուազն հայ հողերու պահանջքին պարզ արձանագրութեամբ։

Աւա՜ղ սակայն։ Ոչ մէկ խօսք, ոչ մէկ բառ այդ մասին։ Կարծես Հայկ. Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկայի գերագոյն Սովետի նախագահութեան նախագահ՝ Մացակ Պապեան եւ Մինիստրներու Սովետի նախագահի տեղակալ Սահակ Կարապետեան բոլորովին անտեղեակ ըլլան, որ Նիւ Եորքի համագումարը Հայկական Դատին նուիրուած է եւ քաղաքական բնոյթ կը ներկայացնէ։ Կարծես ընտանեկան հաճելի հաւաքոյթ մըն է, զոր կարելի ըլլայ շնորհաւորել մաղթելով որ ան «նոր ազդակ կը հանդիսանայ աւելի եւս ուժեղացնելու արտասահմանի հայ առաջադէմ ուժերի օժանդակութիւնը տարագիր հայութեան ներգաղթին, Սովետական Հայրենիք վերադառնալու համազգային գործին»։ Այսքան, ոչ աւելի ոչ պակաս։

Մարդ հոգիի անսահման անձկութեամբ կը փնտռէ Հայաստանի գերագոյն իշխանաւորներու խօսքին մէջ գոնէ բառ մը, որ արծարծէր մեր բուն դատը, մեր ազգային ցաւը եւ երազը։ Հայ հողերու ազատագրութեան սրբազան հարցը։ Կը փնտռէ ու չի գտներ։

Նոյն իմաստով եւ խօսքի տարբեր դասաւորումով կազմապարուած շնորհաւորութիւններ հեռագրած են նաեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն ու Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահութեան կողմէ՝ Վիկտոր Համբարձումեան։ Տակաւին կարելի է որոշ չափով մը արդարացնել այս վերջիններու վերապահութիւնը՝ իբրեւ անպաշտօն անձնաւորութիւններ։ Բայց ի՞նչ ըսել միւսներուն, քաղաքական ղեկավարներուն, որոնք կ'անգիտանան բովանդակ հայութեան հոգին փոթորկող եւ կամքը լարող քաղաքական ապրումը։

Ամէն Հայ այն յոյսը ունէր որ ներգաղթի շարժումին կապակցութեամբ Խորհ.Հայաստանի կառավարութիւնը պաշտօնապէս տէր պիտի կանգնէր մեր դատին ու Սփիւռքի հայութիւնն ալ իր համագումարներով, իր կոչերով, իր դիմումներով օժանդակ պիտի ըլլար անոր հետապնդած նպատակին։

Նիւ Եորքի «յառաջդիմական» համագումարը լաւագոյն առիթն էր Հայաստանի պետական վարիչներուն համար իրենց քաղաքական խօսքը ըսելու։ Ինչո՞ւ այս անբացատրելի եւ անըմբռնելի լռութիւնը։ Արդեօք վաղահա՞ս է տակաւին։ Այն ատեն՝ ինչո՞ւ թոյլ կը տրուի համագումարի աղմկարարութիւնը՝ անբովանդակ հեռագրի մը ձրի օրհնութեամբ։ Արդեօք կորսուա՞ծ է ամէն յոյս. այդ պարագային՝ ինչո՞ւ այս կատակերգութիւնը՝ դժբախտ հայ ժողովուրդի գլխուն վերեւ։

Մացակ Պապեան եւ Ս. Կարապետեաններու խօսքին հաղորդակից ըլլալէ վերջ, մարդ խոր վիշտով կը տարուի մտածելու թէ Հայկական Դատի թաղման հոգեհանգիստն է որ տրուած է Նիւ Եորքի մէջ երկու հազար ազակիրներու ներկայութեան եւ ի վերուստ կարդացուած դամբանականներով։

Արտասահմանի հայութիւնը կ'ուզէ հաւատալ, որ հայրենիքի ղեկավարները տակաւին չեն ըսած իրենց վերջնական խօսքը։ Այլապէս, անհունօրէն խոր պիտի ըլլար այս ժողովուրդին յուսախաբութիւնը։

(Խմբ. ԱԶԴԱԿԻ, շաբաթօրեակ)

Մեր Ազգային Մեծ Դիւցազնավէպը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ակօս Ամսագրի ԺԵ. թիւին մէջ, Գ. Սասունի՝ տեղաւորած էր բռնազբօսիկ եւ անճիշդ գրախօսական մը՝ Սասունականի մասին։

Իրմէ առաջ ուրիշներ ալ գրախօսականի նիւթ դարձուցին իմ գիրքը։ Ու ես համառօտաբար կարճ պատասխանով մը գոհացայ («Յառաջ» 28 Յունուար 1947)։

Եթէ այստեղ անհրաժեշտ կը տեսնեմ պատասխանել առանձնապէս Սասունիին, պատճառը երկու է։ Նախ որ՝ անարդար եղած է իր գրախօսականին մէջ, երկրորդ որ՝ առիթ ունեցայ ծայրէ ի ծայր կարդալու իր շարահիւսած «Սասունցի Դաւիթ»ը։

Սասունիին հարցնելու է թէ՝ ի՞նչ դիտումով իբր թերութիւն կը ցուցնես Զիթունիին՝ այն հատուածները՝ զորս դուն ալ շարահիւսեր ես քու գիրքիդ մէջ (օրինակ երես 214)։ Եթէ թերութիւն են, ինչո՞ւ դուն ալ գործեր ես։ Իսկ եթէ թերութիւն չեն՝ ի՞նչ յանձնել միտքով Զիթունիին կը վերագրես։

Յետոյ, ինչպէս առաջին գրուածքիս մէջ շեշտած եմ, մեր Վէպը Եօթը Ճիւղ է։ Եօթը Ճիւղերո՛վ միայն է ամբողջական։ Ինքը տուած է միայն չորս ճիւղ եւ կոչած է նոյնպէս ամբողջական։ Ինչո՞ւ։

Կ'ըսէ թէ շարահիւսած է 34 պատումներէ։ Որո՞նք են այդ փոփոխակները, չի յիշեր։

«Ես հիմք ընդունեցի Մոկաց եւ Սպարկերտի բարբառով պատումները», կ'ըսէ Յառաջաբանին մէջ։ «Սպարկերտ»ի բարբառով միակ պատում մը եթէ կայ՝ այն ալ իմ ձեռքով գրի առնուածն է,— հարուստ, սքանչելի՛, բարձրօրէն դիւցազներգական — ։ Իսկ այդ փոփոխակէս տող մ'իսկ մուտք գտած չէ Սասունիի գիրքին մէջ։ Այն պարզ պատճառով որ՝ իմ պատումս,— գաւառաբարբառով անտիպ է դեռ, իսկ աշխարհաբար տպուածէն Սասունին օգտուիլ գիտցած չէ։

Ուրեմն ո՞ր իրաւունքով Սպարկերտի պատումը կը յիշէ իբրեւ հիմք իր գիրքին։ Այն որ Սասնա Ծռերու Ա. հատորին մէջ գրուած է իբրեւ Սպարկերտի փոփոխակ, Սասունին եթէ գաւառաբարբառներուն հմուտ ըլլար, պիտի գիտնար որ Սպարկերտէն ոչինչ ունի, Վանայ մէկ աղճատ պատմուածք մըն է։ Ինչպէս որ Նալբանդեանի կողմէ տպուած պատումը՝ Վանայ բարբառով է պիտակուած, բայց Վանայ չէ, այլ Մամրտանքի եւ շրջակայ գիւղերու խառնուրդ եղջերուաքաղ մը։

Թող ներուի ինծ չյիշել որ՝ Սասունին իր շարահիւսած նիւթին մէջ՝ բոլորովին անպատրաստ է։ Մինչդեռ ես իրմէ կը յուսայի գաւառական բարբառի որոշ ծանօթութիւն։

Ի՞նչ կը տեսնուի սակայն իր գիրքին երեք հարիւրէ աւելի էջերուն մէջ.— Բարբառային անհատատի սխալներ, լեզուական ու տաղաչափական անթիւ մեղանչումներ, ճիւղագրական աններելի խառնաշփոթութիւններ։

Ամէն անոնք որ անձամբ լսած ու գրի առած չեն ոեւէ պատում, անպատճառ սխալ կը կարդան ու սխալ կէտադրութիւններով ալ կը շարադրեն։ Սասունին ալ՝ անձամբ չլսած եւ անձամբ ոեւէ փոփոխակ գրի չառածներէն է,— կ'ենթադրեմ — այսինքն բանահաւաք եղած չէ, քանի որ ունի ծայրէ ի ծայր սխալ կէտադրութիւններ, (քանի մը օրինակներ թուելն անգամ պիտի երկարցնէր գրուածքս)։

Յետոյ, քանի որ Յառաջաբանին մէջ կ'ըսէ թէ իր նպատակն է տալ գրական լեզուով Ս. Դաւիթ մը, ի՞նչ արդարացումով կը խճողէ գիրքը՝ հետեւեալներուն նման բայաձեւերով կամ բառաձեւերով.— տի տամ, տի կտրեմ, կ'ընկնէր, բերեցիք, չբերեցիք, առան (առին), թոնտրան վրայ, կուցք (փոխան կուցի), խաղցան (խաղացին), չեմ փախնիր, ինձ տուր անոր (փխնկ. զիս ի), ես այս կռապաշտին չառնեմ (փխնկ. կռապաշտը), եւն. եւն. եւն.։

Հայերէն չեն հետեւեալին պէս ձեւեր,— ինչպէս առիւծ՝ ռռնաց։ Առիւծը կը մռնչէ, չի ռռնար։ Գայլը եւ շունը կ'ոռնան։ Եօթ դռներ գոցեց, ռուզ բրաւ։ Պիտի ըսուի եօթը դուռ գոցեց։ Ի՞նչ ըսել է՝ մեր ազգն այսքան գնացեր, քիչը մնացեր։ Նախարար(ը) գնաց, յայտնեց գանգատ, թափ չըմնաց մէջն իմ զօրքին։ Այսօր եօթնեկն եմք ըրեր (փխնկ. եօթն ենք ըրեր ըսելու)։

Բարբառի կոպիտ սխալներ են՝ Ծովինար խանում մեկնեցաւ, փոխանակ ըսելու բերնէն մեկնեցաւ (ծնաւ)։ Ծովինար լացաւ, զարկաւ իր գլխուն, փոխնկ. ըսելու ձեռքերը զարկաւ գլխուն։ Քանի ողջ էք, կռիւ մի՛ երթաք, փոխն. ըսելու՝ քանի ԵՍ ՈՂՋ ԵՄ՝ դուք կռիւ մի երթաք։ (էջ 287)։

Եթէ Սասունին գաւառաբարբառներէ հասկցող ըլլար, պիտի չգործէր հետեւեալ ծիծաղելի սխալները.—

Թլոլ Դաւիթի մահուան վրայ՝ իր հրեղէն Նժոյգը Քուռկիկ-Ջալալին, սանձը (կապ) կը կտրէ՝ կը փախի։ Պատումներէն մէկուն մէջ՝ տպուած է վրիպակով ծռակապ կտրեց փախաւ։ Ուղիղ ձեւն է, ինչպէս որ ցոյց տուած եմ Սասունականի մէջ (երես 1024), ծռաւ, կապը կտրեց, փախաւ. այսինքն ձին կռնկիծէն խենթ (ծուռ) դարձաւ, իր սանձը (կապը) կտրեց, փախաւ դէպ Սասուն։ Այդ սխալը կրկնուած է Երեւանի Սասնա Ծռերու եւ Համահաւաք Տեկստի մէջ։ Սասունին՝ չհասկնալով բառին բուն ձեւը իրմէ նոր եղջերուաքաղ բառ մը չիներ ու գրեր է՝ ԾՌԱԿԱՊՍ եղաւ, կապը կտրեց փախաւ։

Երկրորդ կոպիտ սխալը.— Խանդուտ Խաթուն՝ Դաւիթի մահուան լուրն առնելով՝ զինքը պատշգամէն վար կը նետէ ժայռի վրայ, գլուխին տեղը փոս կը մնայ, այդ փոսին մէջ՝ (ըսուած է ըստ պատումի)՝ «եօթր չափ ցորեն (կամ կորեկ) կը լեցնեն ու կը ծեծեն»։

Արդ, Հայկունիի պատումին մէջ ըսուած է այսչափ կարասի կամ Յովսէփեանի պատումով՝ այսչափ արասը չափ՝ կորեկ կը լեցնեն փոսին մէջ ու կը ծեծեն։ Սասունին, քանի որ Սասունցի կամ գիւղացի է, անպատճառ պէտք է գիտնայ, իսկ գիւղացի չեղողն ալ գիտէ որ՝ ցորեն, գարի, կորեկ, արմտիքը, կը չափուի փայտէ չափով, որ կը կոչուի՝ ըստ գաւառի՝ կոտ, չափ, շնիկ։ Սասունին՝ չհասկնալով, կարասի կամ արասի արաբերէն բառը կարաս է թարգմաներ եւ շարահիւսեր է՝ (էջ 299) այսպէս.— Այն փոսին մէջ՝ երկու ԿԱՐԱՍ կորեկ կը լեցնեն ու կը ծեծեն...։

Ե՞րբ եւ ո՞ւր է տեսնուեր որ արմտիքը չափեն կարասով,— հողէ ամանով...։

Դարձեալ, գիրքին վերջը դրուած բառթերթին մէջ, «խառան, շուն կապելու փայտէ վզկապ» ըսած է։ Խառանը՝ շուն կապելու գործիք չէ՛, կատաղի գոմէշի կամ շունի ոտքերուն մէջ կախուած գերանն է, որ վազքը կ'արգիլէ։

Աշխարհաբար գրական ձեւի մէջ ի՞նչ գործ ունին Ճիւղն Առաջին, Ճիւղն Երկրորդ, եւն ձեւերը։

Ես ատանոր չեմ գիտեր, չըսուիր։ Քար խաղենք, աւազ մաղենք, ժողուենք տանինք՝ ինչ կայ, չի՛ ըսուիր. կ'ըսուի՝ ինչ կայ չկայ՝ ժողվենք տանինք։

Թագաւորն աղջկան մօտ գնաց ըսաւ, սխալ ձեւ է։ Թագաւորը իր քովը կը կանչէ իր աղջիկը, ինքը չերթար իր աղջկան ոտքը։

Լուսիկ Թագուհիի դուրս ելնել պատիլը՝ պատմուած է իր հօր պալատին մէջ եղած ատեն, այնպիսի թիւր ձեւով մը որ՝ աղջիկը բանութեան մէջ պահուածի երեւոյթն առեր է։ Մինչդեռ այդ դէպ-

քը տեղի կ'ունենայ՝ Նուպարշէն Թաղապետին հարս երթալէն յետոյ։

Ճիւղագրական նոյն սխալները գործեր է Սասունին, ինչ որ ըրած են Երեւանի հատորը կազմողները։ Այսինքն, Առիւծ–Մհերի եւ Դաւիթ–Մհերի ճիւղերը միացուցեր՝ մէկ ճիւղ է ըրեր։ Այնպէս՝ ինչպէս մենք միացնէինք Տիգրան Ա.ի, Բ.ի եւ Գ.ի գահերէցները։ Կամ Արտաշէս Ա., Տրդատ Բ., Տրդատ Գ.՝ իբր թէ մէկ անձ եղած ըլլային։

Տողատումի նոյն սխալը՝ ամբողջ գիրքին մէկ ծայրէն միւսը, ինչպէս Համահաւաք Տեկստին մէջ։ Պէտք է լսած ըլլանք գիւղացիներու բերնէն, որպէսզի գիտնանք թէ, պատմողները երբեք այդպէս անջիղ, տողատուած ձեւով չեն պատմեր։ Երգով մասերը՝ կ'երգեն։ Արձակ մասերը՝ ջրվէժի պէս կը հոսեցնեն, կը բխեցնեն, ալիք ալիքի ետեւէ կը շարայարեն։

Սասունիի «շարահիւսածը» ոչ գաւառաբարբառ է, ոչ ընթացիկ աշխարհաբար։ Ոչ ճիշդ է, ոչ ամբողջ։ Գիրք մը՝ որուն ամէն մէկ էջին վրայ առնուազն երեք – չորս սխալներ աչքի կը զարնեն, լուրջ գործ չի կրնար ըլլալ։

ՉԻԹՈՒՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄԲ օժտուած է Աղաւատան գիւղը։ Աւելի քան 150 կոլխոզներու բնակարանները, գիւղսովետի եւ կոլխոզի գրասենեակները հիմա ունին ելեկտրական լոյս։

ԲՈՒՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՅԳԻՆ ԿԸ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒԻ. — Աւանի ձորին մէջ կը գտնուի Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւններու Ակադեմիայի Բուսաբանական այգին, որ ունի 105 հեկտար տարածութիւն։ Հայաստանի բուսականութեան հաւաքածոն հասցուցած են 900 տեսակի։ Բուսաբանական այգիին անտառամասը աւելի ընդլայնելու նպատակով, Հայկական ՍՍՌ Նախարարներու խորհուրդը առաջարկած է տնօրինութեան մինչեւ 1947ի վերջը լրացուցիչ կերպով տնկել 7 հեկտար զարդածառերու տեսակներ, ընդլայնել երկու հեկտարով պտղատու եւ խաղողի այգիներու տարածութիւնը, տնկել մէկուկէս հեկտար տարածութեամբ ջերմոցներ։ Երեւանի ծաղիկներ մատակարարելու համար այգիին մէջ պիտի շինուի երկու ջերմոց։ Առաջարկուած է նաեւ ցանկապատել Երեւանի Բուսաբանական այգին եւ Լենինականի բաժինը։ Սեւանի բաժնին մէջ պիտի ընդլայնուին զարդածառերու տեսակները։ Այգիին մէջ պիտի դրուին նստարաններ, շինուին տաղաւարներ, խմելու ջուրի շատրուաններ, ինչպէս նաեւ զովացուցիչ ջուրերու, պաղպաղակի կրպակներ։ Ճեռուղիէն մինչեւ այգիին մուտքը տանող ճամբան պիտի շինուի կուպրով։

ԵՐԵՒԱՆԻ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ Միութիւնը կազմակերպած է գրական երեկոյ մը նուիրուած ռուս բանաստեղծուհի Վ. Զվեագինցեւային։ Ներկայ եղած է հեղինակը, որ կարդացած է Հայաստանի մասին գրած իր բանաստեղծութիւնները եւ հայ բանաստեղծներու ստեղծագործութիւններէն կատարած իր թարգմանութիւնները։

ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ՏԱՆ մէջ (Երեւան) բացուած է Հանրապետութեան ժողովրդական ստեղծագործութեան ցուցահանդէսը։ Մայրաքաղաքի հասարակութիւնը մեծ հետաքրքրութեամբ կը դիտէ ինքնագործ արուեստի ցուցահանդէսը։

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷԻ Պետթատրոնին մէջ Յունիս 3ին կազմակերպուած է Հանրապետութեան արհեստագործական, երկաթուղային ուսումնարաններու եւ Փաբգործուսի դպրոցներու գեղարուեստական ինքնագործունէութեան ստուգատեսը։

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆ ՏԵԼԵՄԱՔ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ կը գրէ սովետական բնաբանով «Ցաղթանակ» երգախաղիկը (operette), որու նիւթը առնուած է կոլխոզներու կեանքէ։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ հայրենիք վերադարձած Ա. Յովհաննէսեան Էջմիածնի ՄՏ կայանին կից կազմակերպած է լարային նուագախումբ։1946էն մինչեւ հիմա խմբակը համերգներ տուած է շրջանի աւելի քան 20 կոլխոզներուն եւ երկու սովխոզներուն եւ քաղաքին 15էն աւելի հիմնարկ–ձեռնարկութիւններուն մէջ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ վարկեր կոլխոզներուն.— Այս տարի 30 հազար գիւղատնտեսական արտելներ վարկեր ստացած են դրամագլուխի ծախքերու համար։ Ամէնէն աւելի վարկ տրուած է անասնաբուծական հաստատութիւններու ամրապնդման համար, ինչպէս նաեւ ելեկտրակայաններ կառուցանելու, հանքային պարարտանիւթեր ձեռք բերելու համար։ Շատ մը գիւղատնտեսական արտելներ վարկեր կը ստանան պտղատու եւ խաղողի այգիներ տնկելու։ Այդ նպատակին համար ՍՍՌՄ Գիւղատնտեսական Դրամատունը այս տարի յատկացուցած է 290 միլիոն րուբլի։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 23 Յունիս (Յառաջ) — Կապոյտ Խաչի Գուլվառ Օտտոյի դպրոցին աշակերտներու տարեվերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 22ին, կիրակի երեկոյեան Bar Internationalի սրահին մէջ։

Ժամանակէն առաջ աթոռները բռնուած էին թաղեցիներու եւ աշակերտներու ծնողներուն կողմէ։ Քաղաքէն ալ խումբ մը հայրենակիցներ եկած էին քաջալերել Կ. Խաչի ձեռնարկը։

Մասնաճիւղի ատենապետուհին, Տիկ. Արզումանեան գրաւոր զեկուցում մը կարդաց, որով կը պարզուէր այս համեստ արուարձանին մէջ հայ կնոջ կատարած մեծ աշխատանքը թէ հիւանդներու նիւթական օգնութեան գործին եւ թէ նոր սերունդի փրկութեան համար

Հանդէսին բացումը կատարեցին վաթսուն աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ, Կապոյտ Խաչի քայլերգով։ Ցետոյ սկսան արտասանութիւններ, մեներգներ եւ խմբերգներ, որոնց մէջէն կ'արժէ յիշել Ովաննա Զաքրեանի քնքուշ արտասանութիւնը, բանաստեղծական կտոր մը, «Վարդանին»։ Անժէլ Յարութիւնեան արտասանեց «Հայոց դրօշը բանտին մէջ», յուզելով բոլորը։ Ալիս Շամիրեանի «Հովիկ Հայրենի» մեներգէն վերջ, հետաքրքրական էին երեք զոյգ չափահաս աշակերտուհիներու շրջանակի պարերը եռագոյն շրջազգեսներով։

Օրուան բանախօսն էր ընկ. Արամ Արմաղանեան որ ամփոփ կերպով պատկերացուց Կապոյտ Խաչին կատարած աշխատանքները, Շիրակի աղէտէն մինչեւ քսան հազար տոլարի օգնութիւնը, դրամ եւ դեղօրայք, 100.000 Ֆրանք Ներգաղթի համար (Ֆրանսայի մէջ), հիւանդներուն եւ հայ գերիներուն եղած օգնութիւններն են։

Աշակերտուհիներէն Օր. Աղաւնի Մարգարեան կարդաց ուղերձ մը աշակերտութեան կողմէ։

Տասը մանչեր եւ աղջիկներ կատարեցին շուէտական մարզանքներ ղեկավարութեամբ Ներսէս Մանուկեանի։ Զուարճալի էր Օր. Բ. Նիկողոսեանի «Շիք աղջիկը» (փանթէզի)։

Երկրորդ բանախօսն էր ընկ. Ս. Միլտոնեան, որ Խրիմեան Հայրիկի «Տուն եւ Ընտանիք»էն օրինակ բերելով ըսաւ.— «Եթէ ձեր զաւակը աւազակ է, գող եւ ոճրագործ, պատճառը ընտանիքն է եւ անպատասխանատուութիւնը կ'երթայ ուղղակի ծնողքին։ Իսկ եթէ ձեր զաւակը ուսեալ է եւ կրթուած, բանաստեղծ է, ուսուցիչ կամ բժիշկ, պատուաբեր է նախ իր ընտանիքին, եւ յետոյ իր ազգին. ու այդ պատուին առաջին մրցանակին արժանի է կրկին ծնողքը։ Այս մրցանակին տիրանալու համար ուրեմն պէտք է աշխատիք ձեր ամբողջ ուժովընիթապէս – Ֆիզիքապէս եւ բարոյապէս հայ մեծցնել ձեր զաւակները որպէսզի լեցուին Ներգաղթի շոգենաւերը։Ո՜վ Վերաշինացներ ու յառաջդիմականներ, եթէ կ'ուզէք որ ձեր նոր աւանները հայ բնակչութեամբ լեցուին, նախ աշխատեցէք հայացնել նոր սերունդը, որովհետեւ առանց հայ նոր սերունդի, չկայ հայ ժողովուրդ»։

Պզտիկ դադարէ մը վերջ սկսաւ երրորդ մասը։ Այս անգամ 3—6 տարեկաններն էին որ հագուած կը թոթովէին «Իմ փիսիկս», «Հայրս», «Աղքատին օգնել պաշիկով»։ Փակումը կատարուեցաւ խմբերգով մը՝ «Ծիծեռնակը բոյն է շինում»։ Այս առթիւ ջերմապէս գնահատուեցաւ վարժուհին, Տիկին Սուքիասեան, որուն գլխաւոր աջակիցն եղած էր Տիկ. Քնարիկ Արզումանեան, ինչպէս մասնաճիւղի բոլոր Խաչուհիները։

Ուժ եւ կարողութիւն ձեզ տեւականացնելու համար այս ազնիւ գործը, անձնուրաց ընկերուհիներ։— Պարթեւ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՎԻԷՆ (Յառաջ) — Որքան ալ ուշացած հանդէսի մը երեւոյթն ունէր այս տարի Կապոյտ Խաչի Օրուան հանդիսականութիւնը, պէտք է ըսել որ շատ յաջող եւ խանդավառ անցաւ։

Շաբաթ իրիկուն, 21 Յունիս, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ ժամը 9ին Կապոյտ Խաչի պաշտօնական քայլերգէն վերջ, երգուած Սանուհիներու կողմէ, Տիկին Արշալոյս Մաղաքեան կատարեց հանդէսին բացումը։Տուաւ ամփոփ տեղեկութիւններ Կապոյտ Խաչի գործունէութեան շուրջ եւ ապա շեշտեց որ Ֆ. Կապ. Խաչը յարատեւութեամբ գործած է եւ պիտի գործէ, կապուելով հայութեան եւ հայրենիքին։ Ցետոյ տեղի ունեցան յաջող եւ օրուան պատշաճ արտասանութիւններ օրիորդներ Անժէլ Ուզունեանի եւ Սաթենիկ Կարապետեանի կողմէ։ Երգեցին օրիորդներ Արփինէ Մալխասեան եւ Արաքսի Մուրատեան ու յաջող «ֆանթէզի» մը ըրաւ օր. Լ. Մաթոսեան եւ ապա տեղի ունեցան հայկական պարերը, տոհմիկ տարազներով Սանուհիներու կողմէ։

Օրուան բանախօսը, Պ. Միսաք Միրզէ (Լիոնէն) բացատրեց Կապոյտ Խաչի բարերար դերը եւ խանդավառ խօսքերով վերջացուց ճառը։

Հանդէսին փակումը կատարեցին Սանուհիները «Ով Մեծասքանչով»։

★ Տէր եւ Տիկին Մ. Փափազեան, անդամներ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԻՍԻԻ ՄԷՋ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն Մայիս 28ի առթիւ հանդէս մը սարքած էր անցեալ շաբաթ իրիկուն Խրիմեան դպրոցի սրահին մէջ, ժամանակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի։ Սրահը լեցուած էր ընկերներով եւ համակիրներով։ Ներկայ էին նաեւ Ֆրանսացի ընկերվարականներ։

Ժամը 9ին հանդէսը բացուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբին կողմէ, «Մարսէյյէզով» եւ «Մեր հայրենիքով» որոնք լսուեցան յոտնկայս։ Ցետոյ ընկեր Հ. Սամուէլ պարզեց օրուան տօնին նշանակութիւնը։ «Մայիս 28ը մեզի տուաւ մուրհակ մը, Սեւրի դաշնագիրը որ մինչեւ այսօր ալ կը մնայ անվճար։ Մենք այսօր չորս մեծ յաղթականներուն կը յիշեցնենք այդ դաշնագիրը»։ Տեղի ունեցան շարք մը արտասանութիւններ եւ երգեր Նոր Սերունդին եւ երեք ընկերներու կողմէ որոնց անունները զանց կ'առնեմ։ Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ Տոք. Ալէքսանտրի գրաւոր ուղերձ մը ղրկած է որ կարդացուեցաւ, իսկ վարչութեան անդամներէն մին խօսեցաւ ողջունելով մեր անկախութեան տարեդարձը։ Ապա խօսք տրուեցաւ ընկեր Խ. Մկրտիչեանի որ պատմականը ըրաւ Մայիս 28ի եւ կարդաց Զօր. Նազարբէկեանի մէկ կոչը 1918ին, որով կը հրաւիրէր հայ քաջերը պաշտպանել հայրենիքը։ «Այսօր կան մարդիկ որ կ'ուրանան Մայիս 28ը։ Անոնք երէկ ալ կ'ուրանային Ապրիլ 28ը, բայց այսօր այդ նոյն մարդիկն են որ կը տօնեն Ապրիլ 24ը եւ պիտի գայ ժամանակը որ ընդունին նաեւ Մայիս 28ը։ Ո՞ւր տեսնուած է ընդունիլ երախան եւ ուրանալ մայրը, ընդունիլ պտուղը եւ ուրանալ ծառը։ Ահա այս է մեր հակառակորդներու ըրածը։ Կ'ընդունին Սեւրի դաշնագիրը եւ կ'ուրանան Մայիս28ը։Եթէ Սարդարապատի ճակատամարտը չըլլար, Թուրքը պիտի նստէր Երեւան եւ Էջմիածին։ Այսօր Հայաստանի կառավարութիւնը կը պարծենայ որ 25 տարուան մէջ հայրենիքը շէնցուցեր է, բայց թող ընդունի որ եթէ Մայիս 28ը չըլլար, ո՞վ պիտի տար այդ ափ մը հողը որուն վրայ թափէին իրենց քրտինքը։ Զօր. Բաղրամեան եւ շատ մը հայ պետական դէմքեր իրենք իսկ մասնակցած են Սարդարապատի ճակատամարտին եւ լաւ գիտեն Մայիս 28ի նշանակութիւնը»։

Խօսեցաւ նաեւ ընկեր Հ. Հանտալեան մասնաւորապէս ծանրանալով ներգաղթի կազմակերպութեան շուրջ եւ ըսաւ թէ դուռները փակած են Դաշնակցութեան առջեւ, բայց պիտի գայ օր մը որ պիտի սթափին եւ պիտի ընդունին բոլորը որոնց պէտք ունի հայրենիքը»։ Հանդէսը փակուեցաւ ժամը 12ին, յետոյ սկսաւ ընկերահամակրական խնջոյք մը որ տեւեց մինչեւ լոյս։— Լրատու

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Կիրակի, 22 Յունիս Փարիզի Սեբաստահայերու Նահանգային Միութեան Կեդր. Վարչութեան նախաձեռնութեամբ Իսիի մէջ ընտանեկան տաքուկ մթնոլորտով մը տօնուեցաւ «Սեբաստահայերու Օրը»։ 150է աւելի Սեբաստահայեր իրենց ընտանիքներով հաւաքուած էին Café des Sportsի ընդարձակ սրահին մէջ։ Ներկայ էին Կեդր. Վարչութենէն Տոքթ. Ա. Պօղոսեան, Ե. Անասուրեան։ Վարչութեան քարտուղար՝ Տրդատ Նշանեան հակիրճ խօսքերով բացատրեց օրուան նպատակը, եւ կազմուեցաւ Միութեանս Իսիի Մասնաճիւղը։ Տեղւոյն վրայ եղան նուէրներ նորակազմ Մ. ճիւղին համար, 9000 Ֆրանքէ աւելի, որ պիտի ծառայէ հիմնադրամ։ Նորակազմ մասնաճիւղը անմիջապէս պիտի սկսի գործի, նուիրուելով մեր Միութեան նպատակին իրագործման, այն է՝ զարկ տալ Խ. Հայաստանի մէջ կառուցուած Նոր Սեբաստիոյ աւանին վերաշինութեան եւ օգնել Ներգաղթին։ Տեղի ունեցաւ գեղարուեստական ճոխ բաժին, որուն մասնակցեցան հայրենակիցներ եւ արուեստագէտներ։ Թառիստ Գարեգին որ սիրայօժար իր մասնակցութիւնը բերած էր հանդէսին՝ նուագեց հայկական ընտիր կտորներ։ Ներկաները կէս գիշերի մօտ մեկնեցան խիստ գոհ տպաւորութեան տակ։ Պիտի կազմուին ուրիշ մասնաճիւղեր նաեւ Գոլա–Քոլոմպի, Շավիլի եւ Ալֆորվիլի մէջ։

Վարչութիւն

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ, կիսամսեայ պարբերական, 1947 յունիս, թիւ 1։ Հիմնադիր–տնօրէն՝ Տիկին ՍԻՐԱՆ ՍԷԶԱ։ Տարեկան բաժնեգին արտասահմանի համար 2 սթերլին։ Հասցէ — Madame S. Séza, rue Mgr. Chebli, No. 113, Beyrouth (Liban)։

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի, իրենց երկրորդ զաւկին, Միրէյի (Mireille) ծննդեան առթիւ 5000 Ֆրանք կը նուիրեն Հ.Մ.Ը.Մ.ի։ Սրտագին շնորհակալութիւններ նուիրատուներուն։

Թղթակից 1947

Հայ մը կը սպաննէ իր աղջիկը եւ ինքզինքը

Շաբաթ առտու Պուլվառ Մասէնայի (13րդ) թաղամասի մէկ հնօրեայ շէնքին մէջ, իր [illegible] տարեկան աղջիկը սպաննելէ վերջ անձնասպան եղաւ Հայ մը, Գարեգին Գրիգորեան (Արաբկիրցի), որ ծանօթ էր «Սեւ Գարեգին» անունով։

Թերթ մը կը պատմէ թէ առտուան ժամը 9.30-ին Գ. յարկին վարձակալները ատրճանակի երկու հարուածներ լսելով, տեսան որ արիւն կը հոսի Գարեգինի բնակած սենեակին դրան տակէն։ Բռնի դուռը բանալով, տեսան որ Գարեգին, 42 տարեկան, տախտակին վրայ փռուած է, խոր վէրք մը կուրծքին։ Աջ ձեռքը տակաւին բռնած էր ատրճանակը։ Իսկ անկողնին վրայ հոգեվարք փռուած էր աղջիկը, Անժէլ, կարուհի։ Կինը եւ միւս աղջիկը խոր յուսահատութեան մատնուեցան այս ահռելի տեսարանին առջեւ։ Նոյնիսկ փոքր աղջիկը փորձեց պատուհանէն վար նետուիլ։

Ուրիշ թերթի մը հրատարակած տեղեկութեանց համաձայն, Անժէլ ուզած է դուրս ելլել, ներկայ ըլլալու համար ընկերուհիի մը հարսանիքին, հայրը, չափազանց նախանձոտ, ընդդիմացած է, չուզելով որ մինակը դուրս ելլէ։ Ուրիշ ատեն ալ սպառնալիքներ ուղղած է եղեր։

«Իւմանիթէ» կը գրէ.— Առտուան ժամը 9.30-ին բուռն կռիւի մը ձայնը կը լսուէր Գարեգինի յարկաբաժինէն։ Քանի վայրկեան վերջը, երկու հարուածներ լսուեցան, կանացի ձայներով։ Երիտասարդ աղջիկ մը, Անժէլ, տախտակին վրայ փռուեցաւ կուրծքը արիւնլուայ, հեծկլտալով.— «Սպաննեց զիս, սպաննե՛ց»։ Խոհանոցին մէջ, հայրը — մարդասպանը — գնդակ մըն ալ իր սրտին կ'ուղղէր։ Կինը չէր կրնար բացատրել պատճառը։ Ամուսինը, 50 տարեկան, հիւծախտաւոր, կը ջղագրգռուէր երկու աղջիկներուն յարաբերութիւններէն եւ սիրաբանութիւններէն։ Անժէլ, գեղեցիկ ըլլալով թոյլ կուտար որ սիրաբանեն։

«Լը Փոփիւլէռ» կ'ըսէ թէ Անժէլ համալսարանի ուսանող էր եւ շատ մը ընկերներ, նոյնիսկ դարպասողներ ունէր։ Միւս աղջիկն ալ, Սիւզան, 18 տարեկան, նոյնպէս գեղեցիկ էր։

Բոլոր թերթերն ալ նախանձի կը վերագրեն այս կրկնակ ոճիրը։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

(ՅԱՌԱՋի սեփական թղթակցէն)

Սթրազպուրկ, Շաբաթ

Լիւքսամպուրկէն կէս օրին ճամբայ ելանք այսօր։ Հանգրուանը կարճ էր, 223 քիլոմեթր, սակայն որովհետեւ մրցորդները ճամբան շատ զբաղեցան խմելու եւ զովանալու համար, երկու ժամ ուշ հասանք Սթրազպուրկ։

Առաջին հանդիսացաւ փոքրիկ Գրըթոնը՝ Րօպիք 8 ժամ 14 վայրկեանէն, մինչ Զուիցերիացի Քուպլէր հասաւ մէկ վայրկեան յետոյ, վերջին պահուն անիւը պայթած ըլլալուն հակառակ։

Եւ սակայն դեղին շապիկը կը պահէ Ֆրանսացի Վիէթթօ, քանի որ ընդհանուր դասաւորման մէջ ամենաքիչ ժամանակէն ամենաշատ ճամբայ կտրողը ան է մնացած։

Պրզանսոն, կիրակի

71 մրցորդով ճամբայ ելանք այսօր կտրելու համար 248 քիլոմեթր։

Այսօր տաքը թեթեւցած էր անձրեւին պատճառով, թէեւ տեղ տեղ փոթորիկի հանդիպեցանք։

Ամէն քաղաքի մէջ խանդավառութիւնը մեծ է, տուները դրօշազարդուած, բազմութիւնը անհամար եւ ախոյեանները ծաղիկներով կը դիմաւորուին։ Այսօրուան շահողն է առաջին հանգրուանին Զուիցերիացի Քուպլէր, երկրորդը՝ իտալացի Րօսէլլօ եւ երրորդը Ֆրանսացի Գօնավամթիւր։

Բայց Վիէթթօ միշտ կը պահէ շապիկը։ Վիէթթօյի համար վտանգաւոր մրցորդ մըն է այդ մասին իտալացի Րօնքօնի, որ եթէ 2 վայրկեան շահի, պիտի խլէ դեղին շապիկը։

Վաղը, երկուշաբթի հանգիստ այս քաղաքին մէջ։— Տորք

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ համագումարը վերջացաւ շաբաթ օր։ Մորիս Թորէզ իր փակման ճառին մէջ յայտարարեց.— «Կացութիւնը կը պահանջէ որ միանան ընկերվարականները եւ բոլոր ճշմարիտ հանրապետականները, խափանելու համար յետադիմութեան հրէշային ծրագիրները»։— Ժողովին ներկայ էր նաեւ Յունաստանի համայնավար կուսակցութեան պատուիրակը, Պորֆիւրօկէնիս, որ յայտարարեց թէ ազատ կառավարութիւն մը պիտի կազմուի ապստամբական շրջանին մէջ։

ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻ Թեյլալ Ալիքսանի որդին Նշան Խանճեան կը փնտռէ իր եղբօր Փիլիպպոսի զաւակը Ազատդար, մայրը Էլիզա եւ երկու աղջիկները, որոնք Ֆրանսա ըլլալ կը կարծուին։ Կը փնտռուին նոյնպէս Երուանդ եւ Եղիշէ Թորոսեան երկու եղբայրները։ Տեղեկացնել Մկրտիչ Ազափէկեանի, «Յառաջ»ի միջոցով։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Գ. Արմէն Պուտաքեան, 21 տարեկան, Ecole Centrale de Parisի եռամեայ շրջանը աւարտեց Յունիսի սկիզբը փայլուն յաջողութեամբ, ստանալով Ingénieur des Arts et Manufacturesի վկայական։ Գ. Պուտաքեան արդէն իսկ կարեւոր պաշտօնի մը կոչուած է իբրեւ ճարտարագէտ։

Մեր երիտասարդ հայրենակիցը հրաւիրուած է 1 Յուլիս երեքշաբթի օր ժամը 17.30ին Palais de Chaillot, Musée de l'Hommeի մէջ մասնագիտական դասախօսութիւն մը ընել՝ Torsion - Flexion des Profils cylindriques ouverts նիւթին վրայ։

Մուտքը ազատ է։

Հայ երաժշտութեան երեկոյ

Ուրբաթ, 4 Յուլիս, ժամը 21ին, Salle d'Iénaի մէջ, 10 Ave. d'Iéna: Կազմակերպութեամբ՝

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Կը մասնակցին՝ Գ. Գ. ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ դաշնակ, ՆԱՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԸՄՃԵԱՆ թաւջութակ, ՍՕԿՐԱՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ երգ, JANINE CAVARD դաշնակ, FRANCIS CAUMEL սրինգ։

Կը նուագուին գործերը Խաչատուրեանի, Սպենդիարեանի, Տիգրանեանի, Կոմիտասի, Բարխուդարեանի, Պարթեւեանի եւն.։

Տոմսերու համար դիմել Հրանդ Սամուէլի, Բամպուքճեանի, 9 rue Jouy Rouve, Սապոնճեանի, 39 Rue de Trévise, Պարթեւեանի 14 rue Petit. Bot. 99-22։

Մուտք՝ 50, 100 եւ 150 ֆրանք։

ԹԱՏՐՈՆ

Սէօլէօզի Վերաշ. Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին ՆՈՐ ՍԷՕԼԷՕԶ թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ ԹԱԼԷԱԹԻ ԱՆԿՈՒՄԸ, հայկական ողբերգութենէն առնուած յուզիչ դրամը, 6 յուլիս Կիրակի իրիկուն, ժամը ճիշդ 8.30ին Իսի լէ Մուլինոյի քաղաքապետարանի սրահին մէջ Salle des Fêtes, 35 Ave. Verdun, մեթրոյէն մէկ վայրկեան քալելով։ Կիչէն տոմսակ չի ծախուիր։ Նախապէս ձեր տոմսակները ապահովելու համար դիմեցէք, Իսիի բոլոր հայ սրճարանները եւ միութեան անդամներուն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շավիլի մասնաճիւղին կողմէ, 6 Յուլիս կիրակի օրը, ճոխ պիւֆէ, հաճելի ժամանց։

Շոգ. կառ Մօնփառնասէն, օթօպ. թիւ 271 Pont de Sèvresէն, իջնել Puits sans Vin:

«ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ» ԱՒԱԳԻ ՀԱՍՑԷՆ կը հարցնեն ամէն կողմէ.— Ահաւասիկ.— c/o Shahen Nersesian, 1945 Mesa Drive, կամ K. Arakelian, 796 Vie Miralesta, Palm Springs, California (U. S. A.) :

«ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ եւ միանգամայն ՀԱՅԿԱԿԱՆ «ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ», հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի Շավիլի անտառին մէջ, Յուլիս 27ի կիրակի օրը, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ։ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ թուականը։ Մանրամասնութիւնները իր ժամանակին։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնուի այս կիրակի օր, «Châteaux de Brét»ի օդասուն անտառին մէջ, նախաձեռնութեամբ Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ սանուհիներու։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, (խմբերգ, մեներգ, նուագ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր եւայլն)։ Բանախօսութիւն ծանօթ հայրենակցի մը կողմէ։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Ս. Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յ. Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ա. Յակոբեան եւ զաւակները (Թէհրան), իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով եւ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, եւ հօրեղբօր՝

Գ. ՇԱՀԷՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆի մահուան առթիւ։

Այս կիրակի ժամը 11ին հանգուցեալին քառասունքի հոգեհանգիստը տեղի պիտի ունենայ Փրատոյի Մայր եկեղեցւոյ մէջ։ Կը հրաւիրենք յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ։— Յակոբեան ընտանիք։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ Ապրիլ 16էն

ՔՈՄՓԻԷՆ՝ Արթ. հազար, ՓԱՐԻԶ (18)՝ Պահ. հազար, Ս. ԺԵՐՈՄ՝ Տէր. 2000, ՓԱՐԻԶ՝ Պահաթ. 500, ՍԱՐԹ՝ Գիլ. հազար. ԻԶԷՐ՝ Էնկ. հազար, ՓԱՎԻՅԵՕՆ՝ Գէ. հազար, Զպու. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Փաթ. 500, Քէօ. հազար, Զիլ. 1200, ԷՆ՝ Թիւ. 500, ԼՈՒԱՐ՝ Ալ. 500, ԳՐՈՆ՝ Սալ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Աստ. 2000, ՎԱԼԱՆՍ՝ Խան. հազար, Խաչ. հազար, Հայ. 1350, Ման. հազար, Գալ. 1650, Ալա. 850 ֆրանք։ (Շար.)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻՒԾ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԲԻ «Արամ» ենթակոմիտէին ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին ընկերվարականներու սրահը, 149bis Ave. d'Argenteuil: Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընկերական հաւաքոյթը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, SociétésSavantesի մասնաւոր սրահը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէրոմ, Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը՝ այս կիրակի Château Gombert, Bar Champêtre։ Մանրամասնութիւնները յայտագրով։

ՆԻՍԻ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ կը հրաւիրուի մասնակցիլ ազգ. դպրոցի ամավերջի հանդէսին, այս կիրակի, ժամը 3ին Աթէնէ սրահը, Թարգմանչաց տօնին վայել ճոխ յայտագրով։

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ Միութեան ժողովը՝ այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Studio Caumartin, 19 rue Caumartin։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՏԷՍԻՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի Ազգ. վարժարանի ամավերջի հանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Հ. Յ. Դ. ժողովրդական տան մէջ։ Կը հրաւիրուի գաղութը անխտիր ներկայ ըլլալ, տեսնելու համար մատաղ սերունդի հայեցի դաստիարակութիւնը։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Ընկեր Վաղարշակ Վարպետեան, մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Գ. Սարգիս Վարդերեսեանի, Մարսէյլ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ....

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

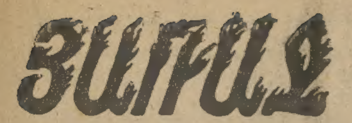
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Դ. թիւը (Յունիս)

Ութ էջ, հայերէն եւ ֆրանսերէն, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, մեծ մասով նուիրուած Ա. Ահարոնեանի ծննդեան 80ամեակին։ (Տարաբախտ գրագէտին նկարով)։

Վարչական հասցէ.— **H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:**

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ, կէս օրուան համար, տափատ շինող երիտասարդ մը։ Գրել «Յառաջ»ին, Գ. սկզբնատառով։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mercredi 2 JUILLET 1947 Չորեքշաբթի 2 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5074-Նոր շրջան թիւ 633 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱԳԱՏՈՒՄ

Հիմա որ Անգլիւսաքսոնները տիրաբար իրենց պաշտպանութեան տակ առած են Թուրքիան, եւ ամերիկեան չորս յանձնաժողովներ լայնօրէն կ'ուսումնասիրեն անոր պէտքերը, Անգարան թեւ առած, զանազան ծրագիրներ կ'որոճայ։

Անգարայի կառավարական օրկանը, «Ուլուս» յունիս 23ի խմբագրականին մէջ շնորհաւորելով Թուրքիոյ եւ Իրաքի միջեւ կնքուած բարեկամութեան դաշինքը, կ'եզրակացնէ.

— «Միջազգային նոր պայմաններուն մէջ, Թուրքիան եւ արաբական երկիրները պէտք է միացնեն իրենց ճակատագիրները: Այդպէս կը պահանջեն աշխարհագրութիւնը եւ ֆրականութիւնը: Ճակատագրի այս նոյնացումը պէտք է հիմնուի մեր երկիրներու իւրաքանչիւրին անկախութեան եւ ազատութեան ճանաչման վրայ»։

Պալքանները այժմ կորսուած են Թուրքիոյ համար, ենթարկուած ըլլալով բոլորովին տարբեր թեւարկութեան մը որ միեւնոյն ատեն սպառնալիք մը կը կազմէ։ Հետեւաբար, Անգարա նոր յենարաններ կը փնտռէ, — նոր պատուարներ՝ խորհրդային յառաջխաղացութեան դէմ։

Անշուշտ իր խնամակալները, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգներն ալ կը խրախուսեն այս նոր քաղաքականութիւնը, որ կը համապատասխանէ իրենց շահերուն։

Անցեալ շաբթու շռնդալից լուր մը հաղորդուեցաւ կարգ մը գործակալութեանց կողմէ, — իբրեւ թէ մօտերս զինակցութեան դաշնագիրներ պիտի կնքուին մէկ կողմէ Մ. Նահանգներուն եւ Թուրքիոյ, միւս կողմէ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ։

Այս լուրը անմիջապէս հերքուեցաւ Անգարայի իրաւասու շրջանակներուն կողմէ, մանաւանդ լուրին ամերիկեան մասը, քանի որ երկրորդը, յունականը, բոլորովին անհիմն չէ։

Ի՞նչ կ'ըսեն այդ իրաւասու շրջանակները. —

1. Մ. Նահանգները սկիզբէն ի վեր սովորութիւն ըրած են որոշ յանձնառութեանց տակ չմտնել, արտաքին ճակատի վրայ. հետեւաբար զինակցութիւն մը պիտի հակասէր այդ աւանդութեան։

2. Մ. Նահանգներուն համակրանքը՝ Թուրքիոյ հանդէպ, եւ մանաւանդ անոնց ժխտական դիրքը Խ. Միութեան պահանջներու մասին՝ ամբողջ զինակցութիւն մը կ'արժեն։

Արդարեւ, Թուրքիոյ մէջ համոզուած են թէ Մ. Նահանգները անպատճառ պիտի օգնեն, եթէ Թուրքիա յարձակում կրէ Խ. Միութեան կողմէ։

Ծանօթ չենք այն գաղտնիքներուն որ այս համոզումը ներշնչած են։

Բայց, բաւական խօսուն է ամերիկեան պատուիրակութեան եւ մանաւանդ անոր նախագահին՝ զօր. Օլիվըրի պատրաստակամութիւնը՝ ամէն կերպով օգնելու Թուրքիոյ զօրացման։

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ զօրավարը իր տեղեկագրով պիտի թելադրէ աւելի լայն վարկեր բանալ Թուրքիոյ։

Իսկապէս, ի՞նչ կ'արժէ հարիւր միլիոն տոլարը, արդիական կատարելագործութեան հասցնելու համար թրքական բանակը։

Մնաց որ, Թուրքիա ուրիշ դուռներ ալ զարնել սկսած է, գոնէ տնտեսական գետնի վրայ։ Պոլսէն հասած հեռագրի մը համաձայն, պիտի դիմէ Վերաշինութեան Միջազգային Դրամատան, 500 միլիոն սթերլինի փոխառութիւն մը խնդրելու համար, ի հաշիւ իր հնգամեայ ծրագրին։ Ամերիկեան պատուիրակութիւնը այս ծրագրին ալ ուժ կուտայ։

Վերադառնալով Թուրք-արաբական ճակատին, հեռագրական գործակալութիւնները կարգ մը նշանակալից զրոյցներ եւս կը հաղորդեն, առանց հաստատելու։

Առաջին զրոյցին համաձայն, Իսմէթ Ինէօնիւ Անդրյորդանան եւ Լիբանան պիտի այցելէ։

Երկրորդ զրոյցը կ'ըսէ թէ Եգիպտոսի երիտասարդ թագաւորը, Ֆարուք, որ հետզհետէ աւելի գործօն դեր կը կատարէ արաբական աշխարհին մէջ, Թուրքիա պիտի այցելէ։

Եթէ այս երկու տեղեկութիւնները հաստատուին, կը նշանակէ թէ արաբական աշխարհն ալ օգտակար կը գտնէ Թուրքեւարաբական գործակցութիւնը։

Ամէն պարագայի մէջ, խմորումներ, խլրտումներ որոնք չեն կրնար անտարբեր ձգել մեզ։ Շ.

Ա՜լ կը բաւէ...

ՄԱՐՍԷՅԼ, 26 Յունիս — Յունիս 6ի իրիկունը, Ֆլօրէալ Սինէմային մէջ, Դաշնակիցներու ցամաքահանման Գ. տարելիցին առթիւ, Գոմոնի եւ շրջակայ թաղերու Դիմադրական Ճակատը սարքած էր շքեղ հանդէս մը որուն պաշտօնապէս հրաւիրուած էր նաեւ Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէն։

Հանդէսի սկզբնաւորութեան, տասնի չափ Դիմադրականներ, Ազատագրութեան կռիւներուն իրենց բերած փայլուն մասնակցութեան համար, պարգեւատրուեցան Ազատագրութեան Խաչով։ Արարողութեան անցնելէ առաջ, հանդէսին նախագահը բեմ հրաւիրեց հրաւիրեալ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները։ Այդ առթիւ իմացանք որ հրաւիրուած է նաեւ Հայ Ազգային Ճակատը։ Բայց այդ հատընտիր խմբակցութեան ներկայացուցիչը, վիժած դեղագործ մը, — դեռ նոր վերադարձած Կապոյտ Խաչի օժանդակութեամբ ապաքինարանէ ապաքինարան իր ճամբորդութիւններէն — իր մերժէ բեմ բարձրանալ՝ իր Ֆրանսացի ընկերներուն միջոցաւ հասկցնելով կազմակերպիչ մարմինին թէ անպատուութիւն կը համարէ իրեն համար, մաքուր «Դիմադրական» մը, նստիլ Փաշական կազմակերպութեան մը ներկայացուցիչին հետ եւ կը սկսի աջէն-ձախէն նետել Դաշնակցութեան դէմ, վերագրելով անոր զանազան մեղքեր։

Պահ մը իրար կ'անցնին հանդէսի կազմակերպիչները — ի հարկէ անոնք որ ծանօթ չեն հայ իրականութեան — որոշ չափով հաւատալով այդ յիմարին զռեհիկ ցնդաբանութեանց։ Անմիջապէս վրայ կը հասնի Գոմոնի Դիմադրական Ճակատի պատասխանատուն, որ տեղեկանալով եղելութեան, կը հանդարտեցնէ իր ընկերները բացատրելով անոնց Դաշնակցութեան էութիւնը։ Երկրորդ, դառնալով մեր կարմիր աղբարիկին եւ անոր օգնութեան փութացած հայ «Դիմադրական»ներուն՝ կը յայտարարէ.

— «Մենք աւելի քան համոզուած ենք Դաշնակցութեան ընկերվարական հանգամանքին։ Ըլլալ հայրենասէր եւ տենչալ հայրենիքի անկախութեան — ինչպէս ես իմ հայրենիքիս, իսկ Դաշնակցութիւնն ալ ձեր հայրենիքին — չի նշանակեր ըլլալ Փաշական։ Անոր ճակտին ձեր քսած մուրերը չեն բաւեր զայն տարբեր ներկայացնելու մեր աչքին»։

Վերջը իմացանք նաեւ որ Դիմադրական Ճակատի վարիչը, հանդէսի ընթացքին հայ կարմրուկներու սարքած խայտառակութիւնները տեղւոյն վրայ կշտամբելէ չգոհանալով, մասնաւոր այցելութիւն մը կը շնորհէ վերոյիշեալ փախուկին ու կը ձաղկէ իր ու իրեններուն անբարատուան կեցուածքը հանդէպ Դաշնակցութեան՝ «որ բնաւ պէտք չզգար իրենց մաղէն անցնիլ ընկերվարական մկրտուելու համար»։

Կը զգացնէ նաեւ անոր, որ ինք մի առ մի կը ճանչնայ թաղին հայ ընկերվարականներն ու կարմիրները, իսկ բուն «գործակիցները» կը գտնուին իր պատկանած կազմակերպութեան մէջ։ Իր համոզումը փաստերով ապացուցանելու համար, կը պահանջէ ներկայացնել իրենց անդամացանկը որպէսզի յայտնէ անունները անոնց որ պատերազմի ընթացքին եւ անկէ վերջ առեւտրական եւ քաղաքական գործակցութիւն հաստատեցին Գերմաններու եւ Ամերիկացիներու հետ ու այսօր փարթամ վիլլաներու եւ ինքնաշարժներու տէր են դարձած, մինչդեռ Դաշնակցականները ամէն ժամանակ իրենց պարկեշտ կեցուածքով պատիւ են բերած իրենց ազգին ու հիւրընկալ երկրին։

Անշուշտ մեր «ճակատականները» այսպիսի ճըշմարտութիւններ չէին սպասեր Ֆրանսացիներու բերնէն եւ սկովտական այդ լոգանքը պաղեցուցած էր զիրենք։ Բայց երբեւ ճարպիկ աճպարարներ — ինչպէս միշտ — քանի մը մունետիկներ կը փութացնէին մեր կարգ մը ընկերներու մօտ, քառասուն կտոր ըլլալով թէ «Ճակատ»ը դժգոհ է պատահած միջադէպէն, թէ այդ քանի մը անպատասխանատու անձերու գործն է եղածը...

Թէեւ խորապէս իրազեկ անոնց հոգեբանութեան, պահ մը սակայն փորձեցինք հաւատալ այս ողորմուկ չըմեղանքին եւ այդպէս ալ պիտի կարծէինք, եթէ վերջերս իրենց փարիզեան քուրջին մէջ լոյս չտեսնէր զարշելի սուտերով ու զռեհիկ բանսարկութիւններով հիւսուած թղթակցութիւն մը՝ ծածկագիր ստորագրութեամբ։ Չեմ ուզեր զբաղիլ այդ ցնդաբանութիւններով խնայելու համար «Յառաջ»ի սուղ սիւնակները։ Միանգամ ընդ միշտ կը յայտարարենք այդ դիմակաւոր մակաբոյծներուն թէ՝ ինչքան ալ խեղաթիւրեն ճշմարտութիւնը, նոյնիսկ տեղացիներու աջակցութիւնը մուրալով, ի զուր ժամավաճառ կ'ըլլան։ Դաշնակցութիւնը կը մնայ ճակատաբաց իր անխորտակելի պատուանդանին վրայ։ Հայ եւ Ֆրանսացի ժողովուրդը շատ լաւ կը ճանչնայ մեզ եւ ձեզ։ Մենք պէտք չենք զգար գոյնզգոյն դիմակներ գործածելու։ Կը յանձնարարենք իրենց շապիկէն դուրս ելած այդ փախուկներուն անգամ մըն ալ իրենց խմալուր կանչերով չտաղտկացնել մեզ։ Կը բաւէ ինչ որ ալ ըրին մինչեւ հիմա։

ԳՐ. ՔԸՆՏԻՐԵԱՆ

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՁԱԽՈՂԵՑԱՒ

Եւրոպան երկուքի՞ պիտի բաժնուի

Երեք Մեծերու Փարիզի ժողովն ալ ձախողեցաւ, իբրեւ հետեւանք տեսակէտներու հիմնական տարբերութեան։ Եւ այժմ Եւրոպան կը գտնուի նոր պառակտումի մը առջեւ, եթէ վերջին պահուն մէջին ճամբայ մը չգտնուի։

Երկուշաբթի օր, Երեք Մեծերը լման երեք ժամ վիճաբանելէ վերջ բաժնուեցան, առանց համաձայնութեան մը յանգելու որեւէ ծրագրի վրայ։ Երէկ վերջին ժողով մը եւս պիտի գումարուէր, բայց ելքը յայտնի էր արդէն։ Իրազեկներ դիտել կուտան թէ Եւրոպայի շատ մը երկիրներուն վիճակը անտանելի պիտի դառնայ, եթէ գործակցութեան եղանակ մը չգտնուի, օգտուելու համար ամերիկեան ծրագրէն։

Ինչպէս յայտնի է, ժողովները տեղի կ'ունենային դռնփակ, որպէսզի որեւէ գաղտնիք դուրս չելլէ, պաշտօնական զեկոյցէն առաջ։ Հակառակ այս գաղտնապահութեան, Մոսկուայի անթելը օրը օրին կը յայտնէր թէ ի՛նչ տեսակէտներ ունի Խ. Միութիւնը։

Երկուշաբթի օր, Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը 1500 բառերէ բաղկացած հեռագրով մը կը պարզէր խորհրդային տեսակէտը, շեշտելով որ եթէ խորհրդաժողովը ձեռնարկէ ամբողջ Եւրոպայի համար տնտեսական ծրագիր մը յօրինելու, իր պաշտօնէն պիտի շեղի եւ պիտի չկրնայ ելքի մը յանգիլ։ Յետոյ կ'ըսէր թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը աշխատանքի ծրագիր մը պատրաստած է, որուն հաւանութիւն յայտնած է անգլ. կառավարութիւնը։ Արդ, խորհրդային իշխանութիւնը լուրջ վերապահումներ ունի այդ ծրագրին հանդէպ։

Անգլեւֆրանսական ծրագրով, Եւրոպայի բոլոր երկիրներն ալ նոյն ձեւով պիտի օգտուին ամերիկեան օգնութենէն։ Մինչդեռ Մոսկուա կը պահանջէ աւելի նպաստաւոր դիրք մը բռնել այն երկիրներուն հանդէպ որոնք ամէնէն աւելի աջակցած են ընդհանուր յաղթանակին։ Այդ պարագային, Ռուսիա, Սպիտակ Ռուսիա եւ Ուկրայնա պիտի ստանան առիւծի բաժինը։ (Վերջերս ամերիկեան թերթ մը կը գրէր թէ Խ. Միութիւնը կը սպասէ մինչեւ 80 առ հարիւր բաժին, հաշուելով իր երկրին տնտեսական քայքայումը եւ ահաւոր կորուստները, պատերազմին հետեւանքով)։

Արդ, Ֆրանսա եւ Անգլիա հակառակ են այս տեսակէտին, եւ վճռապէս մերժեցին զայն, Բշ. [illegible] ժողովին մէջ։ Մոլոթով առաջարկեց յանձնախումբ մը կազմել Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Խ. Միութեան եւ պատերազմէն մեծապէս վնասուած ուրիշ երկիրներու ներկայացուցիչներէն, որպէսզի դիմումներ ընդունի եւրոպական պետութիւններէ եւ ձեւակերպէ անոնց պահանջները։ Մոսկուա կը պնդէ նախապատուութիւն տալ այն երկիրներուն որոնք ամէնէն աւելի վնասուած են պատերազմէն։

Ֆրանսական ծրագիրը կը տրամադրէ կազմել միջազգային յանձնաժողովներ, որոնք պիտի ուսումնասիրեն Եւրոպայի արտադրութիւնները եւ պիտի ճշդեն փոխանակելի ապրանքները, թեթեւցնելով այն օգնութիւնը զոր Եւրոպան իբրեւ ամբողջութիւն պիտի խնդրէ Մ. Նահանգներէն։

Մոսկուայի տեսակէտին յայտնութենէն անմիջապէս վերջը, յոռետեսութիւնը բացայայտ էր Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ, ուր ա—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ Արտաւազդ արք. Փարիզ կը վերադառնայ այսօր, չորեքշաբթի, ընկերակցութեամբ Լոնտոնի հոգեւոր հովիւ Տ. Շնորհք վրդ. Գալուստեանի, որ այս կիրակի պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Փարիզի եկեղեցին, Զաւէն արք.ի մահուան քառասունքին առթիւ։ Պիտի կատարուի հոգեհանգիստ, որ տեղի չունեցաւ անցեալ կիրակի։ Պատարագը պիտի ըլլայ քառաձայն։

Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻՒԹԷՎԷԼԵԱՆ, Տիգրանակերտցի, 5000 Ֆրանք կը նուիրէ եկեղեցիին, իր մեծ բարերարին՝ Զաւէն արք.ի հոգեհանգստին առթիւ։

Երեւանի թատերական թանգարանը

Բ.

Թատերական թանգարանի ուշագրաւ բաժիններէն մէկն է գրադարանը: Այնտեղ կը պահուին մօտ տասը հազար կտոր գիրքեր, մեծ մասով հայ թատրոնի հետ կապուած գիրքեր ու թատերական կտորներ: Գրադարանի անտիպ գիրքերու բաժնին մէջ կան արժէքաւոր ձեռագիրներ: Յայտնի է որ նախասովետական շրջանին թէ ինքնուրոյն եւ թէ թարգմանական թատերգութիւններէն շատ քիչեր արժանացած են տպագրութեան: Ատոնց մեծ մասը բեմադրուած են ձեռագիր վիճակի մէջ եւ տարիներու ընթացքին անցած են ձեռքէ ձեռք, ինկած են տարբեր քաղաքներու թատրոնները, տարբեր մարդոց քով, ենթարկուած ուղղումներու, փոփոխութիւններու, մանաւանդ գրաքննութեան կրճատումներու: Այդ ձեռագիրները անսպառ նիւթ կրնան մատակարարել հայ թատրոնի եւ առհասարակ հայ հասարակական մտքի պատմութիւնն ուսումնասիրող մարդոց: Ձեռագիր թատերգութիւններու թիւը կը հասնի 1872ի: Թանգարանը կը պահուին արեւելահայ արհեստով թատրոնի հիմնադիր Գ. Չմշկեանի «Մախլաս», «Վարժուհի», «Խենթ Մկօն», թատերգութիւններու ձեռագիրները:

Թանգարանին ձեռք բերած նիւթերու մէջ յայտնաբերուած է Շիրվանզադէի «Իշխանուհին» թատերգութեան մէկ ձեռագիրը, որ եղած է գրաքննութեան մօտ:

Ինչպէս յայտնի է՝ այդ թատերգութեան բնագիրը հեղինակը ոչնչացուցած էր եւ մինչեւ հիմա կը կարծուէր թէ չէր պահուած ատոր ոեւէ մէկ օրինակը:

Գրադարանային ֆոնդի հարստութիւնը կը կազմեն 1200 օրինակ թատերական եւ այլ ամսագրերը, որոնց մէկ մասը նոյնպէս հազուագիւտ են եւ թանկարժէք:

Երեւանի թատերական թանգարանի հիմնական եւ ամենակարեւոր բաժինը կը մնայ դիւանաթուղթերու (archives) բաժինը ուր կեդրոնացած են հայ թատրոնի շարք մը խոշոր ներկայացուցիչներու դիւանաթուղթերը եւ քանի մը տասնեակ դերասաններու ու թատերական գործիչներու դիւանաթուղթերու մնացորդները՝ նամակներ, նկարներ, իրեր եւայլն:

Յատուկ պահարաններու մէջ հոգատարութեամբ կը պահուին Պետրոս Ադամեանի, Գ. Չմշկեանի, Յովհաննէս Աբելեանի, Սիրանոյշի, Արուս Ոսկանեանի, Գ. Աւետեանի, Վարդան Միրզոյեանի, Լեւոն Երեմեանի, Օ. Սեւումեանի, Յովհաննէս Ստեփանեանի, Արամ Վրոյրի դիւանաթուղթերը: Ձեռք բերուած են Երեւանի Ստանիսլաւսկիի ռուսական թատրոնի վաստակաւոր դերասան Վ. Լենովի, կին թատերգակ Ե. Բահաթուրի դիւանաթուղթերը: Ընկեր Մ. Գէորգեան թանգարանին նուիրած է Սունդուկեան թատրոնի առաջին տարիներուն վերաբերող նիւթերով հարուստ իր անձնական դիւանաթուղթը: Դժբախտաբար նախասովետական շրջանի բազմաթիւ դերասաններու, յատկապէս արեւմտահայ դերասաններու կամ թատերական գործիչներու դիւանաթուղթերը դեռ եւս հնարաւոր չէ եղած ձեռք ձգել, անոնց արտասահման գտնուելուն պատճառով: Այսպէս, աննշան քանակութեամբ նիւթեր կան արեւմտահայ թատրոնի հիմնադիրներ Մ. Պէշիկթաշլեանի, Մ. Հէքիմեանի, ինչպէս նաեւ Սռ. Էքշեանի, Հ. Վարդովեանի, Մնակեանի, Թ. Ֆասուլաճեանի շրջանին վերաբերող:

Թատերական թանգարանին մէջ չկան դերասանուհիներ Ազնիւ Հրաչեայի եւ Սիրանոյշի դիւանաթուղթերը: Անոնց վերաբերող որոշ նիւթեր՝ նամակներ, նկարներ եւայլն կը պահուին տարբեր դերասաններու դիւանաթուղթերուն մէջ:

Նշուած դերասաններու, ողբերգակներու եւ վարիչներու ձեռագիրները եւ նկարները ձեռք բերելն ու պահպանելը թանգարանի աշխատողները յուզող ամենակարեւոր հարցերէն մէկն է:

Թանգարանին մէջ պահուած դիւանաթուղթերը կը պարունակեն չափազանց թանկարժէք հարստութիւն: Հնարաւոր չէ մանրամասնօրէն խօսիլ բոլորի մասին: Ծանօթանանք Պետրոս Ադամեանի ժառանգութեան հետ:

Թանգարանին մէջ կը գտնուին Ադամեանի սեփական ստեղծագործութիւններէն 17 նկար, որոնց 13ը իւղաներկ, 4ը յախճապակեայ պնակներու վրայ տուշով կատարուած գործեր: Ատոնք հիմնականին մէջ կը պատկանին Ադամեանի խաղացած հերոսներուն — Համլէթ, Օթէլլօ, Աքա Լիր, Կորրադօ ինքը Համլէթի դերին մէջ: Ան նկարած է նաեւ աշխարհահռչակ Յովհաննէս Այվազովսկին, քանի մը բնանկարներ, Քաղաքի մը գլուխ եւայլն: Թանգարանին մէջ կը պահուին Ադամեանի քանի մը հատ ձեռատետրերը, որոնք կը պարունակեն քանի մը հարիւր մատիտանկարներ, գրչանկարներ եւ ուրուանկարներ:

Ուշագրաւ են ժամանակի քանի մը նշանաւոր նկարիչներու՝ Այվազովսկիի, Գասսերնակի, Գ. Բաշինջաղեանի, Կլեվերի, Ուդնեցովի, Մակովեւսկիի, Ժորժ Բեկերրի, Եղասովի, Սամայլովի եւ ուրիշներու այն գործերը, զորս հեղինակները նուիրած են Ադամեանին:

Ադամեանը եղած է ոչ միայն դերասան, նկարիչ, այլեւ բանաստեղծ: Դիւանաթուղթերուն մէջ կը պահուին անոր տպագիր եւ անտիպ աշխատութիւնները: Ադամեանին թանգարանին մէջ կան մօտ 218 ձեռագիր նամակներ, որոնց 175ը մինչեւ հիմա անտիպ են: Այդ նամակները որոնք հասցէն գրուած են Երանուհի Շահպազեանին, Ալ. Ստեփանեանին (Սեւ Սնտրա) Գ. Բաշինջաղեանին, դերասանուհի Զապէլին եւ ուրիշներուն, կը պարունակեն բազմաթիւ ուշագրաւ փաստեր, տեղեկութիւններ, դիտողութիւններ հայ թատրոնի եւ առհասարակ հայ արուեստի մասին: Ատոնց ընթերցումը հնարաւորութիւն կուտայ թափանցելու Ադամեանի եւ կարգ մը ուրիշ մեծ դերասաններու բեմական եւ անձնական կեանքի ոլորտներու մէջ, ճանչնալու Ադամեանը իբրեւ քաղաքացի, ընկերական շրջանակի մարդ: Ատոր աւելի կը նպաստեն հայերէն, ռուսերէն, ֆրանսերէն, իտալերէն, եւ գերմաներէն լեզուներով գրուած այն 344 նամակները, զոր Ադամեանը ստացած է կարգ մը ականաւոր արուեստագէտներէն: Նուազ հետաքրքրութիւն չեն ներկայացներ զանազան մարդոցմէ Ադամեանի ստացած մօտ 349 այցետոմսերը եւ գրեթէ նոյնքան նկարները՝ բոլորն ալ ջերմ մակագրութիւններով, որոնք ցոյց կուտան անոր մտերմական շրջանակները, կապերը արուեստի տարբեր բնագաւառներու գործիչներու հետ: Այդ այցետոմսերու եւ նկարներու մէջ կարելի է հանդիպիլ հայ, ռուս, ֆրանսացի եւայլ ազգութիւններու պատկանող բազմաթիւ նշանաւոր դէմքերու:

Պետրոս Ադամեանի դիւանաթուղթերու արժէքաւոր մասը կը կազմեն այն նուէրները, զոր ստացած է, Անդրկովկասի, Հիւս.Կովկասի եւ Թուսաստանի տարբեր քաղաքներու թատերասէր հասարակութիւններէն: Այդ իրերուն մէջ են արծաթեայ դափնեպսակ, լուսանկարի արծաթեայ շրջանակ, Ադամեանի փղոսկրեայ գլխով յայտնի ձեռափայտը (գաւազան), կաղնեփայտէ ալպոմ մը, դերասանի խաղացած շարք մը դերերու (Համլէթ, Օթէլլօ, Լիր, Քին) բեմական զգեստները, նշանաւոր այն փոքրիկ դաշոյնը զոր ձեռքին մէջ պահելով Ադամեան կ'արտասանէր «լինե՞լ թէ չլինել» մենախօսութիւնը:

(Մնացեալը յաջորդով)

Գ. ՄԱՆԱՍԵԱՆ

ԱՐՕՐԸ ԵՒ ՄԵՔԵՆԱՆ ...

Ներս կը մտնեմ արհեստանոցէն՝ պզտիկ:

Ան շատ ցածլիկ է: Ու երբ Վահանը իր մերկ ու սլացիկ բազուկները ճօճեցնելով դէպի վեր ձեղունին կ'ուզէ ցցել, անոնք կիսով կը ծալլուին: Կը հրէ, բռունցքները տուած ձեղունին, քիչ մը վեր բարձրացնելու՝ եղէգնաձեւ բազուկներուն սլացքին արգելքը խորտակելու համար:

Արհեստանոցը ունի չորս աշխատաւորներ ու հինգ մեքենայ: Երկուքը՝ կը հիւսեն: Հինգերորդը կամ կը քակէ ու մասուրա կը փաթթէ:

Բոլորն ալ կը բանին՝ երգելով:

Մաննիկ հարսաս, ակնոցները քթին — գեղացի հարս ու ակնոց...—, կարի մեքենային դոգը մտած ու անոր կշռոյթին տակ գեղի չէրեր կ'ըսէ, կը կանչէ յուզիչ, կարօտակէզ.

Օրերը կու համրեմ, չի հատնիր տարին,
Ես հողերուն վրայ, գլխիկըս քարին:
Քուն թը՝ աքթուն, երազըս բարին...

Երկար զրոյց հայրենիքին, անցեալին շուրջ:

— Գեղը՝ քաղաքի, արօրը, լուծքը՝ մեքենայի փոխեցինք, — կը խօսի ընկեր Եդուարդ, իր կամ քանդող ու մասուրա փաթթող մեքենային առջեւէն: Դաշտէն, պարտէզէն ու այգիէն ամէն բան «քիլակով» (չափ մը՝ շուրջ 160 օխա) ներս կու գար: Հիմակ, շուկայէն, խանութէն քիլոյով...:

Երբ դեռ գեղը՝ քաղաքի, արօրը՝ մեքենայի չէր վերածուած, աղջիկ, տղայ իրարու նայած տեղն տօրոնի պէս կը կարմրէին: Հիմա՞կ... : Ի՞նչ գիտնամ...:

Վահան կը խնդայ: Նշաձեւ աչուըներուն երկու դիերը մանուշակի ծաղիկներ կը բուսնին: Տորք-Անգեղեանի մօտիկ կազմ ունի Վահան: Երկու աչքերուն մէջէն վար արծիւ մըն է թառած ...:

Վահան կը խնդայ գլգլալով ու երկայն բազուկները օդին մէջ կ'օլորէ անգամ մը, կրունկին վրայ արագ դառնալով ու ափերը լայն իրար զարնելով:

Կանգ կ'առնէ մեքենային առջեւ ու կը հրամայէ, — Ուշադրութի՛ւն, ասեղներուդ: Ես ամէն ժամանակ չեմ կրնար քու հիւսոցներովդ զբաղիլ:

Նոր դնուած մեքենային «նոր հարս» անունը տուած է Մաննիկ հարսան: Ու ան՝ կը հիւսէ աւելի քան հազար ասեղներով: Տաղանդաւոր հարս մը արդարեւ, ինչպէս իր փեսան՝ Վահանը եռանդուն:

Սակայն երբեմն, իր փեսան՝ Վահանը քովը կը կանչէ կարօտցած...: Վահան կը բարկանայ: Վոլթերեան բարկութիւն մը...: Բայց, բոպէ մը ետք Մեծարենցեան մեղմութիւն՝ անուշութիւն մը կը փռուի լայն դէմքին վրայ: Աչուըներուն մինչեւ խորունկը:

— Տո՛է, իմ աղւո՛ր մանչս, — կ'ըսէ Մաննիկ հարսան — մէյ մը, սա հանճարեղ ... ճակատդ պագնեմ:

— Զարեհ, արի՛ մանչս, «Արտհօ» մը երգէ: Երգէ՛, բազուկներուդ, մեքենայիդ թեւին համաչափին հետ ներդաշնակ:

Պզտիկ մեքենային թեւը — թելը կտուցին — Զարեհին բազուկներովը կ'երթայ, կուգայ իր հարիւրաւոր ասեղներուն մանած հասցնելով:

Ու ան, պզտիկ մեքենան, ըսենք նաեւ «հին հարսը», կ'երթայ, կուգայ, չի՛ք, չա՛ք, չի՛ք, չա՛ք, ակօս առ ակօս:

Եւ ահա Զարեհ կը լարէ իր ձայնին քաղցրիկ ու մեղմիկ լարերը թրթռուն.

Արա՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛,
Ձի՛գ դու, քաշի՛, ա՛յ եզը...

Հայրենի անմահ ու երկարաշունչ երգին ալիքները կը լեցնեն արհեստանոցը ցածրիկ, ու պզտիկ:

Զարեհ կ'երգէ, գանգուրներով գլուխը հակած մեքենային վրայ ու փարած անոր բռնակ-թեւերուն:

Ձայն, գլուխ, բազուկ սրունք ու մեքենայի թեւ, ո՛վ աշխատանք...— բոլորը միեւնոյն համաչափով, կշռոյթով կ'երգեն,

Արա՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛, հօ՛...

Ու այժմ, մենք՝ «հիներս», վերացած, փոխադրուած ենք հոն՝ հայրենի գաւառ Եփրատին եզերքը, արօրը մեր ափին, վարոցներն ալ որպէս չափի ճիպոտ, ջուխտ — ջուխտ եզները մեր առջեւ, անդադրում կը դառնանք ակօս առ ակօս, հերկելով ու երգելով.

«Ձի՛գ դու, քաշի՛ ա՛յ եզը, արա՛ հօ՛, հօ՛, հօ՛:

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

Գիտական աշխարհ

Վերջերս Քօթ տ'Ազիւրի վրայ արիւնի անձրեւ մը տեղացած է, խոշոր կարմիր կաթիլներու իսկական տեղատարափ մը, որ քանի մը վայրկեանի մէջ ծածկած է ծառերն ու ծաղիկները, տուներն ու փողոցները:

Կենսաբանական ընկերութեան անդամներ այդ անձրեւէն քանի մը կաթիլ վերլուծելով, տեսած են որ կարմիր գոյնը յառաջ եկած է մանր հատապտուղներէ, զոր հովը գետինէն խլելով իրեն հետ տարած է եւ որոնք անձրեւի ջուրին հետ խառնուելով խմորուած ու կարմիր գոյն մը առած են:

Ֆրանսայի մէջ արիւնի առաջին անձրեւը տեղացած է 1669ին Շաթիյեօնի մէջ, Սէնի վրայ: Այն ատեն օրուան համբաւաւոր գիտնականները տեղին վրայ ուսումնասիրեցին այդ եզական երեւոյթը, որ մեծ յուզում պատճառած էր տեղացի ժողովուրդին, երկնային պատուհաս մը համարուելով: Յիշեալ գիտնականներու կարծիքով, անձրեւի կաթիլները կազմուած էին կայուն ու մօրուտ ջուրերէ, զոր մրրիկ մը շրջակայ ճահիճներէն բերած էր:

1820ին, Նանսիի մէջ ձուկերու կարեւոր անձրեւ մը տեղացած է:

1846ին, սաստկաշունչ կիկլոններ Պրազիլիոյ Ամազոն գետին հովիտէն մեծաքանակ աւազի հատիկներ եւ կարմիր հողեր խլելով, զանոնք իրենց հետ քշած տարած են 6000 քիլոմեթր հեռաւորութեան մը մէջ, եւ արեան անձրեւներու ձեւի տակ ծածկած են Ֆրանսայի հարաւային գաւառները: Միայն Ռոնի հովիտին մէջ 1500 թոն ծանրութենէն աւելի կարմիր հող իջած է:

1833ին, Նարոյիի մօտերը նարինջներու անձրեւ մը տեղացած է: Վիթխարի ջրցայտ մը նարինջները օդը հանելով, մօտակայ վայրերու վրայ գետին ձգած է պտուղներու տեղատարափի ձեւի տակ:

Ասկէ տասնեակ տարիներ առաջ ալ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ սաստիկ փոթորիկներու հետեւանքով, կանանչ պզտիկ գորտերու անձրեւներ տեղացած են:

★ Փետրուար 12ին, Թէկայի մէջ, Վլատիվոսթոքէն 450 քիլոմեթր հեռու, հսկայ օդաքար մը ինկած է, որ հողին մէջ մեծ խորութեամբ փոս մը բացած է: Անոր կտորները ինկած տեղն 15—25 մեթր տրամագիծով 13 խոշոր խառնարաններ կազմած են: Անոնց ամէնէն մեծը 1000 թոնէն աւելի կշռած է, 25 մեթր տրամագիծով եւ 10 մեթր խորութեամբ: Մոսկուայի Գիտութեանց Ակադեմիայի մէջ այդ կտորներէն հատ մը քննելով, տեսած են թէ ան քօպալթ, նիքէլ ու երկաթ կը պարունակէ, եւ օժտուած է մագնիսական շահեկան յատկութիւններով: Օդերեւութաբան Վ. Ֆեդանքով կ'ըսէ թէ շատ հազուադէպ է որ օդաքար մը այնքան ուժգնութեամբ բախի երկրին, որմէ կը հետեւցնէ թէ ինկած օդաքարը փոքր մոլորակ մը ըլլալու է, ինչ որ եզական դէպք մը կը համարուի:

Ինչպէս գիտենք, օդաքարերը մոլորակային բեկորներ են, որոնք անջրպետին մէջ կը շրջին ու երբ բաւական մօտենան երկրագունդին, այս վերջինին ձգողական զօրութիւնը զանոնք իրեն կը քաշէ: Երկրին մթնոլորտին մէջէն անցնելով, օդին

չխումը կը տաքցնէ այդ մետաղական դանգուածները եւ յառաջ կը բերէ մակերեսային հալում մը: Օդաքարերու անկումին յաճախ կ'ընկերանան լուսեղէն երեւոյթներ եւ պայթուցիկ աղմուկներ:

★ Նիւ-Եորք Հէրըլտ Թրիպիունի թղթակից մը կը տեղեկացնէ թէ՝ Մ. Հօուըրտ Հայթ հնարած է նոր ռատար մը, որ օդանաւորդին վայրկենապէս կ'ազդարարէ մերձաւորութիւնը լերան մը, շէնքի մը կամ ուրիշ օդանաւի մը, ինչ որ ալ ըլլայ օդին վիճակը:

Օդանաւորդը վերահասու կ'ըլլայ արգելքին ներկայութեան եւ ռատարի տուած նշանները իրեն լայնօրէն միջոց կուտան ձեռք առնելու պէտք եղած նախազգուշութիւնները, խուսափելու համար արկածէ մը, այսինքն՝ ի հարկին կատարելու 180°ի անկիւնադարձ շեղում մը կամ բարձրանալու օդին մէջ: Նորահնար գործիքը կը կշռէ 7 քիլօ:

★ Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ վերջերս ռուսական արշաւախումբ մը գտած է հիւսիսային մագնիսական երկրորդ բեւեռը, Հիւս-Սառուցեալ ովկիանոսին մէջ, Վրանկէլ կղզիին եւ Ֆրանսուա-Ժօզէֆ հողամասին միջեւ:

Սովետ մասնագէտները կը յայտարարեն թէ վերոյիշեալ խուզարկութեան արդիւնքը կը հաստատէ նախապէս Վայնպէրկ ռուս աշխարհագէտին փորձառական տեսութիւնը, ի մասին երկու բեւեռներու գոյութեան:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐԸ ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ ՄԷՋ

Չեխոսլովաքիոյ արտադրութեան նախարարը զեկուցում մը տուաւ անցեալ ամիս Սահմանադիր Ազգ. խորհուրդին առջեւ, Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ ժողովրդական արտակարգ ատեաններու գործունէութեանց մասին: Համաձայն այդ զեկուցումին, պատերազմի լրանալէն ի վեր, Չեխոսլովաքիոյ մէջ դաւաճանութեան եւ թշնամիին հետ համագործակցութեան յանցանքով մահուան դատապարտուած են 713 Գերմանացիներ եւ Չեխեր: Այս թիւին մէջ չեն մտներ Սլովաք դատապարտեալները, որովհետեւ ժողովրդային Ատեաններ սկսան աւելի ուշ գործել այնտեղ, եւ պիտի տեւէ մինչեւ տարեվերջ:

Զեկուցումէն կը պարզուի որ Պոհեմիոյ եւ Մորավիոյ ժողովրդական Ատեաններուն առջեւ հանուած են ընդամէնը 132549 դէպքեր, որոնցմէ 130.114ը քննուած են: Դատավարութիւններէն ոմանք շատ դժուար էին, իբրեւ հետեւանք վկայութիւններու անբաւականութեան:

Մէկ կողմ ձգուած են 30.000 դէպքեր որովհետեւ ամբաստանեալները կը բացակային, չենգիտեր թէ այժմ ո՞ւր կը գտնուին անոնք: Մահուան դատապարտուած են 475 Գերմանացիներ, 234 Չեխեր եւ տարբեր ազգութեանց պատկանող ուրիշ քանի մը անձեր: Ասոնցմէ զատ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած են 443 Գերմաններ եւ 293 Չեխեր:

19.888 հոգի կրած են զանազան պատիժներ, անոնցմէ իւրաքանչիւրը դատապարտուած է միջին հաշուով աւելի քան տասը տարի բանտարկութեան: 9132 ամբաստանեալներ ազատ արձակուած են: Նախարարը յայտարարած է նաեւ որ դատավարութեան բոլոր մանրամասնութիւնները լոյս պիտի տեսնեն գրքոյկներու ձեւով, որպէսզի ժողովուրդը իմանայ թէ ինչպէս Գերմանները դաւեցին երկրին դէմ, զայն փճացնելու համար: Հանրապետութեան ապահովութեան դէմ գործողներուն ձերբակալութիւնները տակաւին կը շարունակուին: Միւս կողմէ խնդրած են դաշնակից պետութիւններէն՝ իրենց յանձնել 102 պատերազմի ոճրագործներ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Մ Ա Յ Ի Ս 2 8

ՊՈՐՏՕ.— Սիրելի «Յառաջ»: Նանի տարիները կ'ընթանան օտար ափերու վրայ, մենք աստանդական խլեակներս այնքան աւելի ամուր կը փարինք մեր ազգային սրբութիւններուն: Մեր գաղութին համար անմոռանալի պիտի մնայ այս տարուան Մայիս 28ը:

Դուրսէն բանախօս չունէինք, ամէն բան կարգադրուած էր տեղական համեստ ուժերով: Բայց եւ այնպէս, հայրենասէր եւ գիտակից հասարակութիւնը եկած էր իր յարգանքը մատուցանելու բիւրաւոր նահատակներուն, որոնք իրենց արեան գնով կերտեցին Մայիս 28ը:

Նախագահը, ընկ. Կ. Տօնէրեան իր բացման խօսքը նուիրեց բոլոր անոնց որ ինկան ազատագրութեան փշոտ, այլ քաղցր ճանապարհին վրայ, ապա հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի:

Արտասանեց փոքրիկն Նաթրեան, խլելով անվերջ ծափեր: Արտասանութիւն մըն ալ Պ. Բագրատէն՝ «Ես իմ անուշ Հայաստանի» (Եղիշէ Չարենց): Օրուան բանախօսը, ընկ. Հ. Թաշճեան պարզեց Մայիս 28ի պատմական արժէքը: Վեց հարիւր տարիներու դաժան ստրկութենէ վերջ, այսօր ունինք հայրենիք մը որ կը ծաղկի եւ այդ մենք պարտական ենք այն հայորդիներուն՝ որոնք իրենց արիւնը տուին առանց սակարկութեան՝ Սարդարապատի, Ղարաքիլիսայի եւ Բաշ-Ապարանի պատմական ռազմադաշտերուն վրայ»:

Հանդէսին երկրորդ մասը կը կազմէր ընկերահամակրական խնճոյքը: Ամբողջ չորս ժամ բոլորուած սեղաններու շուրջ, երգ, պար եւ արտասանութիւն իրարու յաջորդեցին շնորհիւ սեղանապետին, Պ. Սարգիս Գոնիալեանի: Ունէինք նաեւ հիւրեր Թուլուզէն: Թող ներեն, եթէ իրենց անունները առանձին չեմ յիշեր: Խօսք առին Խաչուհիները եւ Տիկին Ե. Կարապետեան բերաւ յարգանքի տուրքը մեր բոլոր նահատակներուն: Այդ առթիւ եւ յօգուտ Պորտոյի դպրոցին եղան կամաւոր նուէրներ, որոնցմէ գոյացաւ 5300 ֆր.: Շնորհակալութիւն բոլորին:

Հայկունի

Յ. Գ.— Ահաւասիկ նուիրատուներուն ցանկը.— Պ. Մովսէսեան (Թուլուզէն), Ընկերներ Քէնտիրեան, Տօնէրեան, Հալաճեաններ, Նաթրեան եւ Պարոններ Սուքիասեան, Վարդանեան եւ Գոնիալեան 500ական ֆրանք, Պ. Բաղրատ եւ Ոմն 300ական ֆրանք, Ընկեր Թաշճեան 200 ֆրանք:

ՔՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համաքղեցիական Միութեան դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Սէն Լու, Եօթնեղբայրեան ագարակը, Յունիս 22ին, մեծ յաջողութեամբ:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Սովետական ազատ աշխարհ Հայաստան» քայլերգով որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս:

Օրուան նախագահը, Յ. Շաքարեան Միութեան 946 տարեշրջանի բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւնը կատարեց, թուելով նոյնպէս յառաջիկայ գործունէութեան առաջադրութիւնները:

Այդ զեկուցումէն երեւան կուգայ որ, Քղեցիները ներգաղթի հանգանակութեան մասնակցած են, Ամերիկայի մէջ 36.000 տոլարով, իսկ Ֆրանսայի մէջ շուրջ 120.000 ֆրանքով: Բացառիկ միջոցներով օժանդակած են նաեւ կարօտ հայրենակիցներու: Փարիզի, Սէնթ Էթիէնի եւ մասնաւորաբար Մօնփէլիէի Քղեցիները անմասն չեն եղած այս ձեռնարկներէն:

Զանազան յաջող արտասանութիւններէ եւ Սէնթ Էթիէնի մասնաճիւղին ուղերձէն վերջ, երգեց հայրենակից Գ. Շահրբեան, որուն «Հայրենիք, օդդ սիրուն ջուրդ սիրուն» երգը վառեց հայրենակարօտ ներկաներուն սիրտերը:

Միութեան քարտուղարը, ողջերթ մաղթելով բոլոր այն բախտաւորներուն որոնց պիտի վիճակուի ներգաղթել, համեմատեց մեր նախկին եւ արդի հայրենադարձի ողջերթները: Առաջինը որակեց սգերթ, որուն ընթացքին դէպի անորոշութեան կը դիմէին, ետեւ ձգելով, տուն, տեղ, ամուսիններ, երիտասարդ այրիներ, հայրերուն անծանօթ զաւակներ եւ շատ մը ընտանեկան պարագաներ: Իսկ իրական ողջերթ այս վերջինը, ուր հայ մարդը հրաժարած պանդխտութեան ցուպէն, տուն եւ հայրենիք կը դիմէ առանց աչքը ետեւ ձգելու:

Վաստակաւոր ուսուցչուհի Տիկին Գալինիկ Աւետիսեան իր խումբով ոգեւորեց բազմութիւնը:

Վիճակախաղէն շահող թիւերն են.— 1006՝ զոյգ մը կօշիկ, 265՝ շրջազգեստ մը, 231՝ սիկրեթ, 287 անուշահոտ, 527՝ խորովառ:— Լրատու

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Անցեալ երեքշաբթի իրիկուն տեղի ունեցաւ Հ. Արիներու հանդէսը սինեմայի սրահին մէջ ի նպաստ միջազգային ճամբարի ծախքերուն: Արիներու ծնողներու եւ հետաքրքիր բարեկամներու կոկիկ բազմութիւն մը եկած էր քաջալերելու մեր սկաուտներու ձեռնարկը: Ժ. 9ին հանդէսը բացուեցաւ «Ծաղկիր ազատ իմ Հայրենիք» խմբերգով: Յետոյ սկաուտ մը մաքուր հայերէնով արտասանեց սկաուտին դաւանանքը.— «Սկաուտը հաւատարիմ է իր հայրենիքին եւ իր մայրենի լեզուին: Սկաուտը բարեկամ է ամէնուն եւ եղբայր է ամէն սկաուտի առանց ընկերական կարգի խտրութեան» եւն:

Հանդէսի գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր եւ պէսպէս շնորհիւ շրջանային պետ Փանոսիկ Փանոսեանի որ կ'աշխատի եռանդով:

Ներկայ էր իրենց պետը, Պ. Գ. Մեծատուրեան որ խօսք առնելով պարզեց սկաուտական սկզբունքները, եւ ըսաւ. — «Այն ծնողքները որ մեզի կը յանձնեն իրենց զաւակները, թող վստահ ըլլան թէ անոնք կը մնան Հայ, ինչպէս կը տեսնէք ձեր աչքերով»: Յետոյ տեղեկութիւններ հաղորդեց Միջազգային ճամբարին մասին ուրկէ Հայ Արիներն ալ պիտի մասնակցին 45 ազգերու հետ, իրենց դրօշակով: Միւս ազգերու զաւակներուն ծախքերը կը հոգան իրենց կառավարութիւնները, իսկ մեր տղոց ծախքերը պիտի հոգանք մենք: Այս բանախօսութենէն վերջ աճուրդի դրուեցան մեծ կարկանդակ մը որ սկաուտի մը գործն էր եւ 2 շիշ շամփանեա: Գումարը բարձրացաւ 19.000 ֆրանքի եւ շահեցաւ Պ. Ճանիկեան, որ 500 ֆր. ետ նուիրեց:

Միջնարարէն ետք՝ երէց սկաուտներու կողմէ ներկայացուեցաւ «Ոչխարներու դատը» որ կուշտ ու կուռ խնդացուց: Հանդէսը փակուեցաւ ուշ ատեն եւ տղաք ուրախ սրտով մեկնեցան:

Լրատու

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ՊՕՂՈՍ ՀԷՊՈՅԵԱՆ

Տարօնի հարազատ զաւակներէն, ծնած Հազզօ 1885ին: Թունդ Դաշնակցական, երիտասարդ հասակին նուիրուած Ազատագրութեան պայքարին եւ մինչեւ իր մահը հաւատարիմ մնաց Հ.Յ. Դաշնակցութեան Ուխտին: 1909ին հայրենիքէն կը մեկնի Հարաւային Ամերիկա: 1914ի պատերազմին, երբ կ'իմանայ հայ կամաւորական շարժումը Կովկասի մէջ, կը ձգէ իր կօշկակարի խանութը եւ կուգայ Մարսէյլ (1916): Դժբախտաբար դժուար կ'ըլլայ մեկնիլ Հայաստան: Մարսէյլի մէջ կը ձեռնարկէ իր արհեստին: 1922ի արտագաղթին, երբ Մարսէյլ կը հասնին հազարաւոր հայ գաղթականներ, ծանօթանալով Ամասիացի օրիորդի մը, կ'ամուսնանայ: Այն ատեն արդէն լաւ դիրք ունէր ու իր կօշկակարի արհեստանոցը 6—7 բանուորներով կը դառնայ հիւրանոց հայրենակիցներու: Նիւթական օգնութիւն կարելի եղածին չափ չէր զլանար Տարօն-Տուրուբերանցիներուն: Հոն էին նաեւ իր հայրենակիցներ Զօլօն եւ Մշոյ Հերոս Տէր Եղիշէն: Պօղոսը կը հիւրասիրէր բոլոր անոնք որ իրեն կը դիմէին:

1928ին Հէպոյեան Փարիզ կուգայ եւ կը տեղաւորուի Պէլվիլի շրջանը դարձեալ իր արհեստով: Երեք զաւակներ կ'ունենայ: 1942ին ծանր աշխատանքէն հիւանդացած էր, իսկ 1945ին կարծես կորսնցուցած էր ինքզինքը: Երբեմն ալ իր ցաւերը փարատելու համար ինքզինք խմիչքի կուտար եւ կ'երգէր բարձր ձայնով. «Մենք անկեղծ դինուոր ենք», եւայլն: Երբեմն ալ Հազզոյի քրտական բարբառով, «վա՜յ լըմըն, վայ լըմըն, վայ դըրդոյ»: Իսկապէս կը տառապէր հայրենիքի կարօտէն: Մօտաւորապէս երկու տարի Պոէվանի հիւանդանոցը մնաց եւ Մայիս 25ին, Գէորգ Զավուշի մահուան քառասնամեակին մեռաւ: Թաղումը կատարուեցաւ Պոէվանի գերեզմանատունը, իր տիկնոջ եւ զաւակներու ծախքով: Հայր. Միութեան, իր այրիին եւ զաւակներու ծաղկեպսակներով հողին յանձնեցինք: Հանգիստ ոսկորներուդ, սիրելի Հէպոյ:

ՍՏԵՓԱՆ ԱԼԷՔՍԱՆԵԱՆ

Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Յ. Օշականի Ֆրանսայի Յոբելենական Կեդր. Մարմինը, նկատի ունենալով որ գաւառը կը գտնուին հայրենակիցներ կամ աշակերտներ, որոնք կ'ուզեն իրենց նուիրատուութիւններով օժանդակել յոբելեարին գործերուն հրատարակութեան, որուն ձեռնարկած է Յոբել. Կեդր. Մարմինը, դիւրութեան համար կուտայ հետեւեալ հասցէները.—

Պ. Հրաչ Սարգիսեան, 261 Fbg. St. Martin, Paris (10):

Պ. Սարգիս Տէօքմէճեան, 17 rue des Envierges, Paris (19):

Այս երկուքն ալ անդամ են ելմտական յանձնախումբին:

★ Յ. Օշականի յոբելեանը կը տօնուի Վալանսի մէջ 5 Յուլիսին: Յանձնախումբին անդամներն են, նախագահ Պ. Խանզատեան, քարտուղար Պ. Թէպոյեան, գանձապահ Պ. Կարապետեան, խորհրդականներ՝ Պ. Պ. Ադամեան, Ճերանեան, Կօշկակարեան, Սիմոնեան, Պոյաճեան, Ալակէօզեան, Սինապեան, Քիրէճեան, Պըլըքեան, Պաղտասարեան:

Հանդէսին խօսելու հրաւիրուած է Պ. Կ. Փօլատեան, Մարսէյլէն:

Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ Պ. Գ. Զագրեան եւ Վահէ Օշական:

★ Յ. Օշականի յոբելեանը պիտի տօնուի Մարսիլիոյ եւ Կրընոպլի մէջ Սեպտեմբեր ամսուն:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՖԱՐՍԻ ԵՒ ԱՐԱԲ ԼԵԶՈՒՆԵՐԸ ՎԱՆԵՑԻՈՑ ԲԱՐԲԱՌԻ ՄԷՋ: Գրեց՝ Ա. Մաքսապետեան, պրոֆ. Գ. Ռ. Աբրահամեանի յառաջաբանով: 1943 Թէհրան: Գին 2 տոլար

ամեց վերապահութեան կը մեղադրէին Ռ. Միու–թիւնը: Le Monde, արտաքին նախարարութեան բերանը, խմբագրականով մը կը յայտնէր թէ «Սովետ. Միութիւնը պաշտօնապէս վճռապէս պիտի մերժէ խորհրդային առաջարկը»: Եւ կ'աւելցնէր.

— «Թերեւս այս է Ռուսերուն գաղտնի տենչը. Բայց պէտք չէ մոռնալ թէ ուրիշ երկիրներ, մանաւանդ Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա չեն ուզեր միեւնոյն անտարբերութիւնը ցուցնել ամերիկեան առաջարկին հանդէպ եւ իրենց դիրքը եթէ դառնայ անհաշտ, ուրիշ հետեւանք պիտի չունենայ եթէ ոչ ճեղքել, պառակտել Եւրոպան»:

Երկուշաբթի օրուան ժողովէն վերջ, Գ. Պէ–վին կը յայտնէր թէ «կացութիւնը անյոյս է»:

Դաւ մը Հանրապետութեան դէմ

ԾՐԱԳԻՐԸ ՊԻՏԻ ԳՈՐԾԱԴՐՈՒԷՐ ՅՈՒԼԻՍԻՆ

Անցեալ օր ձերբակալուեցան զօրավար մը եւ վեց քաղաքացիներ, որոնք ամբաստանուած են թէ դաւ մը սարքած էին հիւսիսային Ֆրանսայի մէջ, Փարիզի վրայ քալելու եւ հանրապետութիւնը տապալելու համար: Կալանաւորներն են,— Զօր. Կիյեոmo, ընդհ. քննիչ ոստիկան զօրքի — Հազարապետ Լուսթանօ – Լաքօ, նախապէս անդամ «Վե–րագրաւորներու» (քակուլար) կազմակերպութեան, պատերազմէն առաջ, իսկ պատերազմի շրջանին եռանդուն վարիչ մը դիմադրական ճակատի: Կ'ըսուի թէ իր դիրքէն օգտուելով, ձեռնարկած էր համայնավար բջիջները մաքրելու ֆրանսական բանակին մէջ.— Կոմս Վիւլփիան, հիմնադիր Նախկին Ռազմիկներու Դաշնակցութեան, որուն համար կ'ըսեն թէ իբրեւ վարադոյր ծառայած է դաւը կազմակերպելու համար: Կոմսը դղեակ մը ունի Լամպալի մէջ (Բրիտանիա–Գոըթանյը): Ոստիկանութիւնը այս շաբթու այդ շէնքի ծխնելոյզին մէջ գտաւ փաստաթուղթ մը, որ կը կոչուի «կապոյտ յատակագիծ» եւ որ փաթթուած էր կապոյտ թուղթով մը: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, ծրագիրը կը պարունակէ հետեւեալ որոշումները.—

1.— Գործադրութիւնը սկսիլ Յուլիսի սկիզբը:

2.— Որոշեալ օրը շարք մը գործողութիւններ կատարել արեւմտեան Ֆրանսայի մէջ, այն տպաւորութիւնը գործելով թէ համայնավարները յեղափոխութիւն մը կը սարքեն:

3.— Որոշեալ օրը պիտի սկսէր ապստամբական շրջանը, երբ շարք մը զօրամասեր եւ Գերմանիոյ Ֆրանսական շրջանէն զօրագունդեր, մանաւանդ զրահապատ զօրաբաժին մը Փարիզի վրայ պիտի քալէին: Միեւնոյն ատեն ապստամբութիւններ պիտի պայթէին բոլոր գլխաւոր կեդրոններուն մէջ, Դիմադրական Ճակատի ռազմիկներու կողմէ: Յարձակումներ պիտի կատարուէին երկաթուղիներու եւ հաղորդակցութեանց գիծերու վրայ, որպէսզի կառավարութիւնը չկարենայ զօրք փոխադրել եւ խափանել Փարիզի վրայ կատարուած գործողութիւնը: Այս առթիւ պիտի ազատէին պատերազմի ոճրագործները, գործակիցները եւ Վիշիի կուսակիցները որոնք կը գտնուին Ֆրէնի եւ ուրիշ բանտերու մէջ:

4.— Սահմանադրական օրէնքներ հրատարակել եւ յետոյ զինուորական տեսչութիւն մը (directoire) հաստատել, Ֆրանսան կառավարելու համար:

5.— Ձերբակալել կամ սպաննել զօր. տը Կոլը եւ ուրիշ անձնաւորութիւններ որ կրնան արգելք ըլլալ իրենց այս ձեռնարկին:

Կազմակերպութեան անունն է M. A. C. (Mouvement Anti – Communiste, Շարժում համայնավարութեան դէմ): Թերթերը կը գրեն թէ Փէթէնի կուսակիցներէն անոնք որ պահուած են Ֆրանսայի մէջ կամ արտասահման կը գտնուին, օգնած են այս կազմակերպութեան: Այս առթիւ կը յիշուի ծովակալ Օֆանը, որ մահուան դատապարտուած է եւ կը կարծուի թէ Ֆրանսա կը գտնուի: Կը յիշուի նաեւ Զօր. Գրիտուն, որ վերջերս փախաւ հիւանդանոցէն: Հազարապետ Լաքօ եւ կոմս Վիւլփիան կարեւոր պաշտօններ վարած են Վիշիի կառավարութեան մէջ: Կ'ըսուի թէ կազմակերպութիւնը կապեր հաստատած էր զօր. Ֆրանքոյի (Սպանիա), Իտալիոյ նոր ֆաշականներուն եւ նացի կազմակերպութեանց հետ, կոմս Մէրվէլսի միջոցաւ որ կը փնտռուի: Իբրեւ մեղսակից կ'ամբաստանուի նաեւ Լամպալի տէրտէրը, աբբայ Պրօ: Բոլոր ամբաստանեալները պիտի դատուին իբրեւ դաւադիրներ պետութեան ապահովութեան դէմ, իբրեւ դրդիչներ քաղաքացիական պատերազմի եւ կազմակերպիչներ ապօրէն զինուորագրութեան,— յանցանքներ որոնց պատիժը մահ է:

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. Տէփրէօ, ներքին նախարարը, պատասխանելով զանազան հարցումներու, յայտարարեց թէ զօր. տը Կոլի կազմակերպութիւնը կապ չունի այս գաղտնի կոմիտէին հետ: Յետոյ ըսաւ.

— «Իմ կարծիքով, այս դաւադրութեան բուն վարիչը դեռ ազատ է: 1946ի վերջերէն գիտէինք որ սեւ «մաքի» մը կայ, բաղկացած աջակողմեան դիմադրականներէ, միապետականներէ եւ Վիշիի կուսակիցներէն: Այս «մաքի»ին նպատակն էր զինեալ ուժով յարձակիլ հանրապետական կառավարութեան վրայ եւ անոր տեղ հաստատել ժամանակաւոր վարչութիւն մը: Լրացուցիչ տեղեկութեանց շնորհիւ, հաստատեցինք թէ 1947 մարտէն իսկ մանրակրկիտ ծրագիր մը մշակուած էր: Գործողութիւնը պիտի սկսէր յարձակում կատարելով Վանվի բանտին վրայ ուր արգելափակուած է Բրէթէ, նախկին դիմադրական մը, որ սպաննել տուած էր դերիի մը կինը եւ զաւակը եւ որ զօր. Կիյեոտոյի հոգածութիւնը կը վայելէր»:

Նախարարը յետոյ տեղեկութիւններ հաղորդեց դաւադրական ծրագրի մասին, զոր ամփոփած ենք արդէն: Կազմակերպութեան Փարիզի կեդրոններէն մէկն եղած է Տիկին Վալէֆի բնակարանը, ուր ժողովներ կը գումարէին: Տիկինը կ'ուրանայ որեւէ մեղսակցութիւն, թէեւ երեք ժամ խուզարկութիւն կատարուեցաւ:

Վերջին պահուն ձերբակալուեցաւ օդանաւային հարիւրապետ մը, Փոա, որ ամբաստանուած է թէ կապ կը պահէր օդանաւային շրջանակներու հետ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, դաւադիրները որոշած էին մուրճ–մանգաղով զարդարուած մահազդներ ղրկել ծանօթ անձնաւորութեանց, հետեւեալ ազդարարութեամբ.

— «Դուք մահուան դատապարտուած էք համայնավար զինուորական ատեանի մը կողմէ: Պիտի գնդակահարուիք անմիջապէս»:

Ուրիշ յայտարարութիւններ ալ պիտի ըլլային, ժողովուրդը շփոթութեան մատնելու համար: Հետապնդումները շարունակուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌԱՄԱՏԻԷ որոշած է շարունակել վարչապետութիւնը, հակառակ բոլոր դժուարութեանց, քանի կը վայելէ Ազգ. ժողովին մեծամասնութեան վստահութիւնը: Երէկ շատ կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէր Ազգ. ժողովին առջեւ, տնտեսական քաղաքականութեան մասին: Կ'ըսուի թէ պիտի կրճատէ նախարարներուն թիւը, իջեցնելով 12ի:— Ժողովրդական Շարժումը (M. R. P.) որոշեց ընդդիմանալ աշխատավարձքերու նոր յաւելման, եւ «խորհրդարանէն դուրս կատարուած ճնշումներու» (կ'ակնարկէ համայնավարներուն):— Ընկերվարական կուսակցութիւնը բացառիկ նիստ մը գումարեց, իր դիրքը ճշդելու համար:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ կիրակի օրուան ճառին մէջ բացատրեց թէ Ֆրանսան «կը տատանի անդունդներու միջեւ»: Եւ պարզեց իր տեսակէտները տնտեսական, ընկերային, կայսերական եւ արտաքին քաղաքականութեան մասին: Այս առթիւ շեշտեց թէ «կորստաբեր գերակայութիւն» մը կը սպառնայ ազգերու անկախութեան: Ուղղակի ձաղկեց «նիւթապաշտ վարդապետութիւնը որ կը խորտակէ անհատը»: Մէկ խօսքով մատնանշեց համայնավարութեան վտանգը որ կրնայ ընդհարում յառաջ բերել Ռ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ: Յիշեց թէ Ռ. Միութիւնը գրաւած կամ իր ազդեցութեան տակ առած է Եւրոպայի կէսը: Եւ ազդարարեց.— «Հնչած է փրկութեան ժամը, միացէ՛ք»:

Տէր եւ Տիկին Օհան Դարբինեան եւ զաւակները՝ Լուիզ եւ Նազենի Դարբինեան, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Դարբինեան, Տէր եւ Տիկին Կիւրեղ Դարբինեան, Երուանդ, Հրանդ, Գառնիկ Պարոնվարդեան ընտանիքները եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Զրաճեան, Տէր եւ Տիկին Միրիճան Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Հաճի Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Փիլիճեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Ոսկեան Իսպիրեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Փէհլիվանեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Խորէն Թորամանեան եւ զաւակները (Ռումանիա) ցաւով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց զաւկին, քրոջ, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՕՐ. ԷՕԺԷՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

որ մեռաւ 29 Յունիսին, 17 տարեկան ծաղիկ հասակին, զոհ երթալով եղերական արկածի մը (խեղդուած Մառն գետին մէջ):

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, հինգշաբթի, 3 Յուլիս, առաւօտեան ժամը 10.30ին, Իսիի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՀԱՆԴԷՍ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Տէսինի Ֆր. Հայ Կապ. Խաչի հովանաւորած երեկոյեան դասընթացքի երկսեռ սաներու կողմէ, նախաձեռնութեամբ նոյն դասընթացքի կրթական մարմնի, ղեկավարութեամբ Տէր եւ Տիկին Փափազեանի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, Տէսին: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Բարձրագոյն դասարաններու կողմէ կը ներկայացուի յատկապէս պատանիներու համար գրըուած « ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ»ը, երեք պատկերով որու ընթացքին Կրակի Պաշտամունքը«պալէ»ով մը, ինչպէս նաեւ Յ. Թումանեանի Անուշէն պատկեր մը:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ «Արամ» ենթակոմիտէին ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 9ին ընկերվարականներու սրահը, 149bis Ave. d'Argenteuil: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընկերական հաւաքոյթը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, SociétésSavantesի մասնաւոր սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Սէն Ժէրոմ, Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը՝ այս կիրակի Château Gombert, Bar Champêtre: Մանրամասնութիւնները յայտագրով:

Հ. Յ. Դ. ԷՔՍԻ Քեռի խումբին ընկերական ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին S. F. I. O. սրահին մէջ:

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ընկեր Սարգիսի սրճարանը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Տիկին Քնարիկի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած Յունիս 29ի ներկայացումը յետաձգուած է Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան, Սալ Մազընոյի մէջ: Այս առթիւ կը խնդրուի տոմսերը չփճացնել, որովհետեւ ի զօրու են Հոկտ. 19ի համար: Պիտի ներկայացուի անմահն Սունդուկեանցի գլուխ գործոց «ՊԷՊՕՆ», կարող ուժերով:

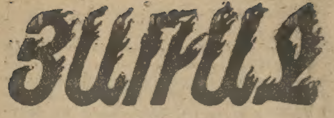
ԼԻԼԱՅԻ դպրոցի ամավերջի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ, կիրակի 6 Յուլիս 5 Ave. Barbusse, Les Lilas, եկեղեցւոյ սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնուի այս կիրակի օր, «Châteaux de Brét»ի օդասուն անտառին մէջ, նախաձեռնութեամբ Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ սանուհիներու:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, (խմբերգ, մեներգ, նուագ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր եւայլն): Ճոխ պիւֆէ, կարելի է ճաշը հետ բերել: Հաղորդակցութեան համար առնել Սէն Բերէ գացող հանրակառքը եւ իջնել կամուրջին մօտ:

Le Gérant: A. NERCESSIAN -
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Dameme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Jeudi 3 JUILLET 1947 Հինգշաբթի 3 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5075-Նոր շրջան թիւ 684 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

Զրոյց Սուրիոյ եւ Լիբանանի խորհրդային դեսպանին հետ

ԽՄԲ.— Մեր մասնաւոր թղթակիցը հետեւեալ խօսակցութիւնը ունեցած է Սուրիոյ եւ Լիբանանի խորհրդային դեսպանին՝ Պ. Դանիէլ Սոլոտի հետ, Սուրիոյ նախկին վարչապետ Սաատալլա Ճապրիի յուղարկաւորութեան առթիւ,—

— Պիտի ուզէի՞ք պատասխանել մեր քանի մը հարցումներուն։

= Դժբախտաբար, ո՛չ։ Սովորութիւն չունիմ լրագրողներու հետ տեսակցութիւն ունենալու։

— Շնորհակալ ենք։

= Եթէ կը փափաքիք, կրնանք երկար խօսիլ մտերմաբար (en camarade)։

— Կ'ուզէինք մտերմաբար խօսիլ՝ մեզ, հայութիւնը շահագրգռող քանի մը հարցերու շուրջ։

= Կը ցաւիմ որ պիտի չկարենամ պատասխանել։ Բայց ի՞նչ էին այդ հարցումները։

— Ահաւասիկ առաջինը միայն։— Կը խորհի՞ք որ հայկական հարցը ցարդ նիւթ կազմած ըլլայ Մեծերու միջեւ խօսակցութեան մը։

= Ի՞նչ կ'ուզէք ըսել «Մեծերը» բացատրութեամբ։

— Այխինքն, Սթալինի, Չըրչիլ (կամ Պէվինի)...

= Բայց ինչո՞ւ ինծի կ'ուղղէք այդ հարցումը, ես Խ. Միութեան դեսպանն եմ... Հարցուցէք Պէվինին...։ Ներգաղթը պիտի շարունակուի, ի՞նչ կ'ուզէք ուրիշ...

— Տարբեր ձեւով մը տանք ուրեմն հարցումը։ Ի՞նչ կը խորհիք որ ըլլայ ճակատագիրը Թուրքերու կողմէ բռնագրաւուած հայկական հողերուն։

— Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը՝ բարի դրացնութեան քաղաքականութիւն մըն է իր բոլոր դրացիներուն հետ...։ Դժբախտաբար ձեր այդ հարցումին ալ չեմ կրնար պատասխանել։

Կը փոխենք հարցումներու բնոյթը։

— Հայաստա[...] այցելա՞ծ էք։ = Ո՛չ։

— Ինչո՞ւ յաճախ Հայաստանէն հո կը ղրկուին այստեղէն ղրկուած զանազան ծրարներ, (հագուստ - կապուստ,- ուտելիք, զանազան իրեղէններ)։

= Միայն Հայաստանի յատուկ չէ այդ պարագան։ Կը պատահին այս կարգի դէպքեր, Խ. Միութեան բոլոր մասերուն մէջ։ Ցոյս ունինք, որ շուտով կարելի պիտի ըլլայ լուծել այդ խնդիրը։ Լիբանանի մեր առեւտրական կցորդը կատարած է անհրաժեշտ դիմումները, ծրարներու առաքման մասին մասնաւոր կարգադրութիւն մը ընելու համար։

— Խ. Միութիւն մուտքն ու այցելութիւնը ազա՞տ են։

= Ոչ տակաւին։ Պատերազմը զանազան նոր դժուարութեանց դուռ բացաւ։ Բայց կը յուսամ, որ մէկ երկու տարիէն դիւրութիւններ պիտի ստեղծուին։

Նորանոր դէմքեր կը բոլորուին Խ. Միութեան ներկայացուցչին շուրջ։ Չենք ուզեր աւելի երկար զբաղեցնել զինք։ Շնորհակալութիւն կը յայտնենք ու կը մեկնինք։ Մ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

UNRRAն դադրեցուց իր գործունէութիւնը Յունիս 30ին։ Հիմնուած էր 1943ին, պատերազմին ամէնէն տագնապալի շրջանին։ Նիւթական օգնութեան 70 առ հարիւրը Ամերիկան ճարած է։ Յաջողած են մէկուկէս միլիոն տարագիրներ տեղաւորել, բայց դեռ կը մնան աւելի քան 600.000 հոգի, Գերմանիոյ, Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ մէջ։

ՀՐԷՇ ՄԸ, Մագիւր, այլ անուամբ Ժոռժ Տէլֆան, ծնած Գրիւոէլ, 1915ին, կը դատուի երկու օրէ ի վեր, իբրեւ մասնագէտ բաղնիքի չարչարանքներու։ Հարցաքննութեան ատեն յայտարարած էր.— «Ես լրտես մըն եմ հարիւրին հարիւր։ Կալանաւորներուն վրայ ազդելու համար, միջին դարուդահիճի մը դգեստը կը հագնէի։ Բաղնիքի չարչարանքը աւելի մարդկային էր։ Գլուխը սառած ջուր մէջ խօթելով, ենթական կը խեղդուէր։ Անմիջապէս կը հանէի, կրակ մը կը հրամցնէի։ Հազուադէպ էր որ խոստովանութիւններ չընէր, գլուխը մէկ - երկու անգամ ջուրը խօթելէ վերջ»։ Հրէշը միեւնոյն ատեն ահագին հարստութիւն դիզած էր տարրանք ծախելով Գերմաններուն։

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ՄԷՋ

Ամսթէրտամէն կը գրեն մեզի Յունիս 24 թուականով.—

Եւրոպայի թեմին կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. Ամսթէրտամ եկաւ Յունիս 20ին, ընկերակցութեամբ Լոնտոնի հոգեւոր հովիւ Շընորհք վրդ. Գալուստեանի։ Օդակայանը դիմաւորութեան եկած էին Պ. Պ. Կ. Գրիգորեան եւ Իփէքճեան։

Նուիրակը Յունիս 22ի կիրակին պատարագեց Ութրէխթի Հին Կաթոլիկներու Մայր եկեղեցւոյ մէջ։ Ներկայ էին մեր փոքրաթիւ հայրենակիցները եւ մեծ բազմութիւն մը Հոլանտացիներու։ Քաղաքին հոլանտացի եպիսկոպոսը ներկայ եղաւ իր պաշտօնական տարազով։ Պատարագին սկիզբը հոլանտերէն լուսաբանութիւններ տուաւ հայ եկեղեցւոյ եւ հայկական պատարագի մասին։ Օրուան գիրքն ալ ինք կարդաց հոլանտերէն։ Պատարագը խոր տպաւորութիւն ձգեց տեղացիներուն վրայ։

Յետ պատարագի Արտաւազդ արք. իր շնորհակալութիւնը յայտնեց հոլանտացի ազնիւ եպիսկոպոսին եւ ժողովուրդին, իրենց այս այնքան օրինակելի եւ քրիստոնէական սպասական համար։ Յետոյ ինք, վարդապետը եւ հոլանտացի եպիսկոպոսը նկարուեցան տեղական թերթերու ներկայացուցիչներու կողմէ։ Կաթող. պատուիրակին ժամանումը եւ պատարագը նախապէս ծանուցուած էր հոլանտական թերթերու մէջ։

Ապա երեքը միասին հիւրասիրուեցան Նախ Մայր եկեղեցւոյ հոլանտացի աւագերէցին կողմէ ու Պ. Ալէքս Յակոբեանի տունը։ Այս վերջինը իր ազգին պատիւ բերող հայրենակից մըն է, յարգուած տեղացիներէ եւ պատուուած՝ ամերիկեան, անգլիական եւ հոլանտական կառավարութիւններու կողմէ, պատերազմի ընթացքին իր կատարած ծառայութեան համար։

Արտաւազդ արք. վարդապետին հետ այցելեց նաեւ Լահէյ, իսկ Յունիս 25ին գնաց Պելժիա, ուրկէ պիտի վերադառնար Փարիզ, միշտ ընկերակցութեամբ Շնորհք վարդապետի։

ՀՈԼԱՆՏԱՑԻ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

(ՅԱՌԱՋի ահփական թղթակցէն)

Լիոն, Երեքշաբթի

Մէկ օրուան հանգիստ, եւ զովացած օդով մը կարաւանը այսօր հեշտութեամբ հասաւ Լիոն, ուր աննախընթաց բազմութիւն մը մեծ խանդավառութեամբ ողջունեց զայն, քանի որ այս մեծ քաղաքը 25 տարիէ ի վեր չէր տեսած Թուռ տը Ֆրանսը։

Բազմութեան մէջ հաճոյքով տեսանք ձեռքերը բարեկամ Հայերու որ եկած էին մեզ դիմաւորելու։

Գրզանոնէն մէկ ժամ կանուխ ելած էինք, ժամը 8.30ին որ շուտ հասնինք Լիոն ուր մտանք 260 քիլոմեթրը կտրելով 6 ժամ 55 վայրկեանէն։

Այսօրուան յաղթականն է Ֆրանսացի Թէսէր, Բ. եւ Գ. հասնողներն ալ Ֆրանսացի են։

Վիէթթօ կը պահէ դեղին շապիկը, բայց իր վտանգաւոր իտալացի մրցակիցը Ռոնքոնի քայլառքայլ կը հալածէ զայն, թերեւս վաղը Կրընոպլի ճամբուն վրայ Իտալացին խլէ առաջնութիւնը, քանի որ երկու կարեւոր լեռներ կան մագլցելիք հազարական մեթր բարձրութեամբ։ Իսկ հինգշաբթի աւելի բարձր սարեր ունինք կտրելիք, մրցումին ամէնէն դժուարներէն մէկը։

Մրցորդները բաւական մը վարժուած ըլլալով գործին եւ տոկունացած, Լիոնի ճամբուն վրայ լքողներ չեղան։ Ֆրանսական խումբէն քանի մը հոգի միանգամայն վնասուեցան դետին տապալելով, որոնցմէ մին Փօլ Մայէ հիւանդանոց փոխադրուեցաւ ուսոսկրը կոտրած ըլլալով։ Այս չորրորդն է իր տեսակին մէջ։

Հանգրուանի եւ ընդհանուր դասաւորումներէ զատ խումբերու դասաւորում մըն ալ կայ. այս տեսակէտով իտալական խումբն է առաջինը, իսկ երկրորդը՝ Ֆրանսականը։

Կը կտրեմ խօսքս, բարեկամներս ինծի կը սպասեն։— Տորք

ՎՐԻՊԱԿ.—«Յառաջ»ի նոր շրջանի Գշ. եւ Դշ. օրուան թիւերը պիտի ըլլան 682 եւ 683, ոչ թէ 632 եւ 633։

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒ ՎԵՐՋԻՆ ՓՈՐՁԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԻՋԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ.— ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԱՆԳԼԻԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՆ.— ԶՕՐ. ՄԱՐՇԸԼԻ ԲՈՒՌՆ ՃԱՌԸ։

Երէկ, չորեքշաբթի, վերջին փորձ մը կատարուեցաւ, փրկելու համար Երեք Մեծերու Խորհրդաժողովը։ Երեքշաբթի օրուան նիստն ալ ապարդիւն անցած էր եւ ժողովը ձախողած կը համարուէր, երբ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը միջին բանաձեւ մը առաջարկեց։ Մոլոթով չուզեց որեւէ յանձնառութիւն առանձնել, բայց ի վերջոյ առաջարկեց 24 ժամ յետաձգել ժողովը, որպէսզի ժամանակ ունենայ խորհրդածելու։ Այս առթիւ Պ. Պէտօ յայտարարեց թէ Ֆրանսայի վերջին առաջարկն է իր բանաձեւը, որ միացումն է անգլիական եւ ֆրանսական ծրագիրներուն։ Այդ բանաձեւին համաձայն, Եւրոպա պէտք է օգնէ ինքն իրեն, որպէսզի կարենայ տնտեսական եւ դրամական աջակցութիւն խնդրել Մ. Նահանգներէն։ Խ. Միութեան կասկածները փարատելու համար, մասնաւոր կէտ մը աւելցուցած են բանաձեւին մէջ, որուն համաձայն որեւէ ատեն միջամտութիւն պիտի չըլլայ ոեւէ երկրի ազգային գերիշխանութեան դէմ։

Թերթերը կը գրեն թէ Պ. Պէվին ամէն ջանք փորձեց վերջնական պատասխան ստանալու համար, բայց Մոլոթով խուսափեցաւ։ Միայն թէ չուզեց «ոչ» ալ ըսել։ Պահ մը Պէվին Մոլոթովի նայելով շեշտակի հարցուց.— «Կրնա՞նք որոշում տալ վաղը, եթէ հիմա յետաձգենք նիստը»։ Պ. Մոլոթով չպատասխանեց եւ անդին դարձաւ, իբրեւ թէ լսած չըլլար հարցումը։ Պէվին եւ Պիտօ պատասխանի մը կը սպասէին անհամբեր, բայց ոչ «այո» կրցան լսել, ոչ ալ «ոչ»։ Մոլոթով կը պնդէր թէ ժամանակ պէտք է ունենայ, ուսումնասիրելու համար ֆրանսական բանաձեւը։

Ուրեմն ամէն բան կախում ունէր իր պատասխանէն։ Իրագեկներ կը կարծեն թէ ժխտական պատասխան մը պիտի տայ որ խորհրդաժողովին ձախողման պատասխանատուութիւնը Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ վրայ իյնայ։

Խորհրդային պատուիրակութեան դիրքը փափուկ է մանաւանդ անոր համար որ, Մոսկուայի արբանեակ պետութիւններն ալ անձկութեամբ կը սպասեն ամերիկեան օգնութեան։

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ

Գշ. օր Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը նոր զեկուցում մը հրատարակեց, որով ուղղակի կը մեղադրէ Անգլիան եւ Ֆրանսան թէ կ'ուզեն իրենց հսկողութեան տակ առնել միւս եւրոպական պետութիւնները եւ անոնց տնտեսութիւնը յարմարցնել իրենց պէտքերուն եւ պահանջներուն, ինչպէս եւ Մ. Նահանգներու պահանջներուն։ «Յայտնի է որ եւրոպական պետութիւնները մեծ մասով չունին ազգային տնտեսական ծրագիր, թէ Խ. Միութիւնը առանձին տեղ մը կը բռնէ իր հնգամեայ ծրագրով։ Ոչ Մեծն Բրիտանիան, ոչ ալ Ֆրանսան չունին ազգային տնտեսական ծրագիր։ Ֆրանսայի մէջ Մոնէի քառամեայ ծրագիրը, որու մասին այնքան կը խօսին, գոյութիւն ունի միայն թուղթի վրայ։ Այս պայմաններուն մէջ, եւրոպական ընդհանուր ծրագրի մը հաստատումը որեւէ լուրջ հիմք չունի»։

Զեկուցումը յետոյ կը բացատրէ թէ հակառակ տրուած հաւաստիքներուն, անգլօ-ֆրանսական առաջարկին հետեւանքը պիտի ըլլայ միջամտութիւն եւրոպական պետութեանց ներքին գործերուն մէջ։ Եւ իբրեւ ապացոյց կը յիշէ Յունաստանի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը, «որ նոյնպէս գեղեցիկ խօսքերով կը սկսի, ճանչնալով Յունաստանի գերիշխանութիւնը, բայց իրականին մէջ այդ գերիշխանութիւնը յիշատակ մը դարձած է եւ ամերիկեան պատուիրակութիւնը տէր տիրական է»։

Զօր. Մարշըլ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, ճառ մը խօսելով Նիւ Եորքի մէջ, ուժգնօրէն հերքեց Մոսկուայի կողմէ եղած վերագրումները, առանց յիշելու Խ. Միութեան անունը։ Մասնաւորապէս ձաղկեց «այն չարակամ խեղաթիւրումները որոնց համաձայն Մ. Նահանգները աշխարհակալութեան կը ձգտին կամ ամերիկեան օգնութիւնը առաջարկուած է տեսակ մը քաղաքական եւ տնտեսական տիրապետութիւն հաստատելու համար նպաստընկալներուն վրայ»։ Յետոյ բացատրեց թէ Ամերիկա ինչպէս կ'ըմբռնէ օգնութեան առաջարկը.— 1. Օգնութիւնը պէտք է իրապէս գործածուի որոշեալ նպատակին.— 2. Պէտք չէ գործածուի քաղաքական կամ տնտեսական եսասիրական շահերու.— 3. Պէտք է յատկապէս գործածուի օգնելու համար տնտեսական վերակազմութեան.— 4. Պիտի ծառայէ մեծ նպատակի մը, վերահաստատելով յոյսը եւ վստահութիւնը ժողովուրդներու մէջ։ «Պատմական արձանագրութիւնները կը ցուցնեն թէ ոչ մէկ ժողովուրդ աւելի վեհանձնութեամբ եւ աւելի անշահախնդրութեամբ շարժած է քան ամերիկացի ժողովուրդը, թեթեւցնելու համար թշուառութիւնը եւ տառապանքը»։

Զօր. Մարշըլ կարգ մը քարեր եւս գլորեց, յայտնելէ վերջ թէ պատերազմի վախճանէն ի վեր

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԿՈՒ ՀՄԱՅԵԱԿՆԵՐԸ

Խուզարկութիւնները դեռ կը շարունակուէին, Թաշխանէն (բանտը) լեցուած էր հայ բանտարկեալներով: Իշխանի խումբը ստուարացած նոր փախստականներով, լեռը ելած էր. ոմանք Հայոց Ձորը, ոմանք Կարկառը կամ Շատախը կը մատնանշէին իբրեւ անոնց բնակավայրը :

Թուրք ոստիկանները որսկան շուներու նման կը թափառէին հայկական թաղերու մէջ: Կատաղած, բնաջնջումի վտանգը կը սպառնար ամբողջ Վասպուրականի հայութեան:

Շուկան մերթ բաց եւ մերթ գոց էր:

Այգեստանէն քաղաք տանող երկու ճամբաներն ալ վտանգաւոր կը համարուէին: Ժողովուրդը կատարեալ անապահովութեան ենթակայ, անօրինակ շուարումի մը մատնուած էր :

Հակայեղափոխական տարրերը սկսած էին խլրտալ ու աշխատանքներ կատարել: Քանի մը վաշխառուները Թուրք փաշայի եւ պէյերու, հաէր քոմիսէրներու հետ խրախճանքներ կը սարքէին:

Իրիկունները անկողին մտած ատեն՝ յոյս չունէինք թէ՝ յաջորդ օրը ողջ առողջ պիտի կրնանք ողջունել արեւածագը:

Ծեծն ու խոշտանգումը կը շարունակուէին, Հայերէն նոր զէնքեր գտնելու համար:

Խուզարկուած էին նաեւ մեր ուսուցիչներէն մէկ քանին, որոնց հետ էր մեր անզուգական Տաճատը, հերոս պապանին եւ ան մեզի համար ընդմիշտ կորսուած կը համարուէր:

Ազատել, փախցնել Տաճատը մեր ամէնուս բուռն փափաքն էր, բայց մեր միջոցները տկար էին եւ անբաւարար: Այդ պարագան պատճառ մը չէր, որ մենք միշտ նոր ծրագիրներ չյօրինէինք:

Այդ օրերուն, Թուրք կառավարութիւնը ի նշան երախտագիտութեան, որոշած էր մարմարեայ գերեզմանաքար մը դնել դաւաճան Դաւոյի անիծապարտ գերեզմանին վրայ:

Վարպետ քարհատները կը տաշէին, կը յղկէին մարմարներու ընտիր կտորները: Անոնք կ'աշխատէին Արարուց եկեղեցիին կից «Խաչաբակ» կոչուած փոքր գերեզմանոցին մէջ, իւրաքանչիւր մուրճի հարուածին հետ հայհոյանք ու նզովք կարդալով դաւաճանի յիշատակին:

— «Պէտք է սպասել, որ տապանաքարը պատրաստուի, այն ատեն, մենք այդ քարը կտոր-կտոր կ'ընենք եւ դաւաճանի գերեզմանն անճանաչելի կը դարձնենք», կը համոզէր մեզ Բարունակը:

Ի վերջոյ, համաձայնեցանք եւ կը սպասէինք անհամբեր:

Ընդհանուր սարսափի այդ օրերուն, երբ՝ մարդիկ իրենց ունեցած դաշոյնն ու դանակը ապահով տեղեր պահելէ վերջ, անոնց գոյութիւնն իսկ մոռնալ կը փորձէին, մենք զէնք գնելու ետեւէ էինք նորէն: Պէշպարմաղցի քիւրտ Ջանկօն Այգեստան եկած էր: Անոր երեւումը համազօր էր զէնք բերուած ըլլալուն: Զգուշութեամբ մօտեցանք եւ տեղեկացանք որ «կազաչի մօսին» մը բերած է:

Ժամադրութիւն եւ վայրը նշանակեցինք:

Որոշեալ ժամին, Ջանկօն եկաւ եւ հրացանը բերաւ: Կը սպասէինք որ գիշերը վրայ հասնի եւ հրացանը տեղափոխենք, տեղաւորենք յարմար եւ ապահով տեղ մը:

Երեք հոգի ամբողջ օր մը կծկտեցանք Հրաչեաններու այգիի մէկ անկիւնը: Իրիկունը ուշ ատեն լուր առինք թէ հայկական փողոցները լիքն են ասկեարներով եւ անոնցմէ յատուկ խումբեր ալ կը մտնեն այգիները եւ երբեմն ալ Հայերը կը ձերբակալեն: Հրացանը առինք եւ թաղեցինք որոշեալ տեղը, ու որոշեցինք այդ գիշերը բոլոր ընկերներով միասին լուսցնել:

«Մօսին»ի տօնն էր որ կը տօնէինք, առանց երգի ու ճառի, առանց նուագի ու պարի:

Տասներկու ընկերներով հաւաքուեցանք Զարուխչեան Հմայեակենց տունը: Մայրը՝ տիկին Աղաւնին սովորականին պէս դալուրմայով ձուազեղ եւ առատ թանապուրով, տառեխով եւ ուրիշ ուտելիքներով հիւրասիրեց մեզ: Սովորաբար մեր ազատ ժամերը այդ տանը մէջ կ'անցնէինք: Տիկին Աղաւնին ինքը կը խնդրէր, վախնալով թէ՝ իր մինուճար ու տկարակազմ որդին փորձանքի հանդիպէր ու հիւանդանար:

Դեռ մինչեւ այսօր անյայտ է թէ այդ օրուան հաւաքոյթին մասին ո՞վ լուր տուաւ մեր թաղի ոստիկանապետ Ապօին:

Յաջորդ օրը խուզարկեցին Զարուխչեաններու տունը: Բան չգտան, թէեւ տան ներքնայարկի մէկ անկիւնը երկար ատենէ ի վեր թաղուած կը մնային մեր խմբական երկու «բերտան» հրացանները:

Փօլիս Ապօն նեղացուցիչ հարցեր տուած էր տիկին Աղաւնիին. բայց ի զուր: Ի վերջոյ զայն սարսափեցնելու համար, ապտակած էր Հմայեակը եւ ոստիկանատուն տանելով գանահարած էր, մեր հաւաքոյթին ներկաներու անունները եւ ուրիշ գաղտնիքներ պահանջելով: Բայց չէր յաջողած:

— «Հերոս տղայ է Հմայեակը, այդքան ծեծ որ ես ուտէի, շատ գաղտնիքներ պիտի յայտնէի», կ'ըսէր մեր թաղեցի ոստիկաններէն մէկը, որ ականատես էր Հմայեակ կրած չարչարանքներուն:

Ոստիկանատունէն վերադարձաւ եւ անկողին ինկաւ Հմայեակը: Մայրը անտեղեակ իրողութեան, պաղառութեան կը վերագրէր անոր անակնկալ հիւանդութիւնը :

Անխոհեմութիւն էր ընկերներու այցելութիւնը: Իբրեւ դրացի, այգիի ճամբով ես միայն այցելեցի հիւանդին եւ տեղեկացայ մանրամասնութեանց:

Պատանի Հմայեակ սաստիկ վախցած էր, երբ ատրճանակը կուրծքին դրած, սպառնացած էր ոստիկան Ապօն:

Անհրաժեշտ էր որ հրացանները այդ օրն իսկ տեղափոխէինք: Նոյն գիշեր՝ տիկին Աղաւնին տաքութեան մէջ տապլտկող իր մինուճարը մոռցած, տանիքին վրայ պահակ կեցած, փողոցի անցուդարձը կը լրտեսէր, մինչեւ որ թաքստոցը գոցեցինք եւ զէնքերն առած անյայտացանք:

Այդ հիւանդութենէն ազատուեցաւ երկու շաբաթ վերջ, բայց անողոք ցաւը բոյն դրած էր պատանիի կրծքին տակ եւ ան մեռաւ քանի մը ամիս յետոյ:

«Բերտան»ները ժանգոտեր էին, փամփուշտները խոնաւութենէն կանաչցեր մգլոտեր էին, պէտք էր սրբել, իւղել, մոմլաթով փաթթել եւ ապա թաղել: Փամփուշտներու մաքրութեամբ կը զբաղէր Ս...ենց Հմայեակը, որ երկաթի կտորով մը փամփուշտի գլխուն պայթուցիկին (ազային) եղերքը քերած ատեն, փամփուշտը ձեռքին մէջ պայթեցաւ, կտրելով մօրեղբօրս՝ Հմայեակի ձախ ձեռքի բթամատը, ցուցամատը եւ միջնամատը:

Վիրաւորը արտակարգ պաղարիւնով թախանձագին խնդրեց զէնքերը միայն ազատել: Հաւաքեցինք մեր թանկագին գանձը եւ դուրս թռանք տունէն:

Անտանելի ցաւերը մոռցած, Հմայեակը սակայն մէկ մտահոգութիւն միայն ունեցած էր, «զէնքերն անվտանգ տեղը հասա՞ն»: Վերադարձիս՝ հանգստացուցի զինքը, բայց ան գունատ էր, մեռելի նման : Բաւական արիւն կորսնցուցած էր :

Վէրքը կապուած էր, բայց անտանելի ցաւերը կը տանջէին զինքը: Կտրուած մատները պնակի մը մէջ կը մնային դեռ, երբ ոստիկաններով լեցուեր էր փողոցը եւ կը փորձէին ստուգել թէ՝ պայթումը ո՞ւր տեղի ունեցած էր:

— «Պայթումի ձայնը Թրքական թաղէն լսուեցաւ», ըսած էր ծերունի Իպրահիմը:

Այդ օրը մեր երկու Հմայեակներուն համար չարաբաստիկ եւ կսկծալի եղաւ :

ԶԱՐԶԱՆԴ

Երեւանի թատերական թանգարանը

(Գ. եւ վերջին մաս)

Թատերական թանգարանին մէջ կը պահուին Հայկական ՍՍՌ ժողովրդական դերասանուհի Արուս Ոսկանեանի բաւականաչափ հարուստ դիւանաթուղթերը: Արուս Ոսկանեան իր ողջութեան կտակած էր, որ մահէն յետոյ դիւանաթուղթերը յանձնուին Թատերական Թանգարանին: Անոր դիւանին մէջ կը պահուին դերասանուհիին կարգ մը դերերու, Կրուշինինայի, Նորայի, Դեզդեմոնայի բեմական զարդերն ու զգեստները, անոր ստացած բազմաթիւ նամակները, տարբեր դերերու մէջ իր նկարները, յայտագրութիւնները, ծրագիրները, գեղարուեստական ալպոմներ եւ այն բոլոր նուէրները, որ ստացած էր իր յոբելեանի առթիւ:

Այսպիսի արժէքաւոր իրեր, ձեռագիրներ եւ այլ նիւթեր կան նաեւ միւս դիւանաթուղթերուն մէջ:

Տարուէ տարի, ամէն ամիս կը հարստանայ Թատերական Թանգարանը որ դարձած է սիրելի վայր մը յատկապէս սովետահայ դերասաններու, թատերասէրներու համար: Անոնք յաճախ կ'երթան հոն, կ'ուսումնասիրեն հայ թատրոնի մօտաւոր անցեալի պատմութիւնը, մեր նշանաւոր դերասաններու բեմական գործունէութիւնը, այս կամ այն դերի անոնց ըմբռնումը: Սովետահայ դերասաններէն մէկ քանին իրենց ողջութեան թանգարանին կը նուիրեն իրենց անձնական պահարանները, կը չօշափեն այնքան քաղցր յիշատակներ արթնցնող ձեռագիրները, նկարներն ու իրերը եւ ամէն անգամ նոր նամակով, լուսանկարով կը հարստացնեն այդ դիւանաթուղթերը:

Թատերական Թանգարանը կը գտնուի հոգատար ձեռքերու մէջ: Թանգարանի տնօրէնը՝ ընկ. Ս. Մելիքսէթեան կը կատարէ հնարաւոր ամէն ինչ, որպէսզի հայ թատրոնի մասին բոլոր նիւթերն ու ձեռագիրները, անոնց ամենափոքրիկ պատառիկերն անգամ չկորսուին եւ կեդրոնական թանգարանին մէջ: Այդ նիւթերը բերուած են ոչ միայն Անդրկովկասի զանազան քաղաքներէն, այլեւ Նոր Նախիջեւանէն, Մոսկուայէն եւ աւելի հեռաւոր վայրերէն: Անոնց մշակման, դասակարգումին ու պահպանման համար, ոչ մէկ ջանք չեն խնայեր թանգարանի աշխատակիցներէն Ս. Տայեանը, Լ. Հախվերդեանը եւ Ց. Բոչարեանը:

Թանգարանի հիմնադրման առաջին տարիներէն ընկ. Մելիքսէթեանը յուզած է հարց մը,— ձեռք բերել մօտաւոր անցեալի հայ թատրոնի հետ կապուած մարդոց յուշերը: Անոր անմիջական առաջարկով իրենց յիշողութիւնները գրած են ժողովրդական արուեստագէտներ Գրիգոր Աւետեան, (տպագրուած), Միքայէլ Մանուէլեան, Օլգա Գուլազեան (տպագրուած), Արտէմ Բերոյեան, Յասմիկ, Ժասմէն, Արմէն Արմէնեան, վաստակաւոր արուեստագէտներ Վարդան Միրզոյեան, Գէորգ Փիրումեան, արուեստի վաստակաւոր գործիչ Գարեգին Լեւոնեանը, թատերական հին գործիչներ Գրիգոր Գրիգորեանը, Աշոտ Աթանասեանը, Ռուբէն Յովհաննէսեանը, Մարիամ Թումանեանը, Աղաւնի Մոսոյեանը եւ ուրիշները:

Թանգարանին մէջ կը պահուին Գէորգ Ջմշկեանի, Էմին Տէր Գրիգորեանի յուշերը, Ամիրան Մանդինեանի օրագրերը:

Թանգարանի աշխատակիցները խնամքով հաւաքած են նախասովետական շրջանի պարբերական մամուլին մէջ լոյս տեսած տեսութիւնները հայ նշանաւոր դերասան-դերասանուհիներու մասին:

Կը հաւաքուին սովետական շրջանի պարբերական մամուլին մէջ լոյս տեսած գրեթէ բոլոր տեսութիւններն ու թատերական ակնարկները :

Անցեալ տասնամեակի ընթացքին Թանգարանը դարձած է ոչ միայն հայ թատրոնի պատմութիւնը ցուցադրող ուշագրաւ վայր մը, այլեւ ուսումնական, գիտահետազօտական աշխատանքի կարեւոր օճախ մը: Անոր մշտական այցելուներն են Երեւանի Պետական Թատերական Կաճառի ուսանողները, որոնք իրենց տեսական գիտելիքները կը լրացնեն այդտեղ, ծանօթանալով այս կամ այն դերասանի դիւանի նիւթերու հետ: Յաճախ հոն կ'ըլլան այն գիտական աշխատողները, որոնք կ'ուսումնասիրեն հայ թատրոնի պատմութեան զանազան շրջանները:

Թանգարանի նիւթերու հիման վրայ գրուած եւ արդէն տպագրուած են քանի մը աշխատութիւններ:

1941ին լոյս է տեսած Սարգիս Մելիքսէթեանի «Մեր Թատրոնի Ուղին» աշխատութիւնը, 1945ին լոյս է տեսած նոյն հեղինակի «Թատերական ակնարկներ» աշխատութիւնը, որու կարեւոր մասը եւս գրուած է Թատերական Թանգարանի նիւթերու հիման վրայ: 1941ին լոյս է տեսած Գ. Ստեփանեանի «Պետրոս Ադամեան» աշխատութիւնը, գրուած հիմնականին մէջ Ադամեանի դիւանաթուղթի հիման վրայ: Տպագրութեան համար պատրաստ են ընկ. Մելիքսէթեանի երեք աշխատութիւնները՝ «Յովհաննէս Աբելեան» (13 պրակ), «Սովետահայ Թատրոնի Պատմութիւնը» (15—16 պրակ) եւ «Պետրոս Ադամեան» ընդարձակ ուսումնասիրութիւնը, որ կը հանդիսանայ հեղինակին աւելի քան 10 տարուան բազմակողմանի ուսումնասիրութեան եւ հետազօտութեան արդիւնքը:

Թանգարանի պատուէրով, գրագէտ Աշոտ Հայրապետեան պատրաստած է «Թիֆլիսի Սովետահայ Թատրոնի Պատմութիւնը» աշխատութիւնը, Վահրամ Թէրզիպաշեանի «Հայ պատմական ողբերգութիւնը եւ անոր զարգացման շրջանները (էտիւդներ) 19րդ դարում» ուսումնասիրութիւնը : Դարձեալ թանգարանի պատուէրով բանասիրական գիտութիւններու թեկնածու Ռուբէն Զարեան գրած է «Վահրամ Փափազեանի Օթելլօն» մենագրութիւնը: Վ. Սամուէլեան կը գրէ «Նադեժդա Պապաեանի կեանքն ու գործունէութիւնը»: Թատերգակ Արաքսմանը կը գրէ «Լենինականի Թատրոնի պատմութիւնը» եւն:

1944ին Երեւանի մէջ տեղի ունեցած համամիութենական Շէյքսփիրեան դասախօսութեան ժամանակ Թանգարանը կազմակերպեց մասնաւոր ցուցահանդէս «Շէյքսփիր Հայ Բեմի վրայ» խորագրով, եւ արժանացաւ հայ հասարակութեան ջերմ գնահատականին:

Պետական Թատերական Թանգարանը այժմ եռանդուն կերպով կը պատրաստուի արժանավայել կերպով դիմաւորել Հայաստանի մէջ թատրոնի գոյութեան 2000ամեայ փառապանծ տօնը: Այդ առթիւ պատրաստուած է անտիպ նիւթերու մեծ հատոր մը «Հայ Թատրոնի Ժառանգութիւն» վերնագրով, որ լոյս պիտի տեսնէ Մոսկուայի մէջ, Համամիութենական Գիտութիւններու Ակադեմիայի արուեստի պատմութեան կաճառի խմբագրութեամբ ու հրատարակութեամբ: Հատորին մէջ պիտի զետեղուին Ադամեանի, Ջմշկեանի, Սիրանոյշի, Ար. Վրոյրի յիշողութիւնները, Ամիրան Մանդինեանի օրագիրը եւ ուրիշ նիւթեր:

Տպագրութեան համար կը պատրաստուին մասնաւոր ժողովածու, ուր պիտի տրուին հայ թատրոնի բոլոր հին եւ նոր գործիչներու, թատերգակներու համառօտ կենսագրութիւնները:

Հիմնականին մէջ թատրոնի դիւանաթուղթերու նիւթերու հիման վրայ պիտի կազմուի «Ակնարկներ Հայ Թատրոնի Պատմութեան» ստուարածաւալ ուսումնասիրութիւնը, որու վրայ կ'աշխատին սովետական լաւագոյն թատերագէտները : Այդ աշխատութիւնը եւս պիտի տպագրուի 2000-ամեակի յոբելենական օրերուն:

Գ. ՄԱՆԱՍԵԱՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Պէտք է խօսի Սփիւռքը

Հալէպի Արեւելքն է որ կ'արտատպէ, այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (13 Յունիս)՝

— « Պերճախօս է պոլշեւիկներու եւ բոլորտիքեաններու լռութիւնը, այն խորհրդաւոր ոճրին շուրջ, որ գործուեցաւ մօտաւորապէս ամիս մը առաջ, Պէյրութի մէջ, «Առաւօտ»ի խմբագիրը եւ Ներգաղթի կոմիտէի նախագահ Հրանտ Տէվէճեանը սպաննելու յայտնի կանխամտածութեամբ։ Ինչպէս յայտնի է, խուժանավարներու ճակատը խորտիր չդրաւ միջոցներու մէջ՝ արարքը բեցնելու համար Հ. Յ. Դաշնակցութեան վզին, ու գրկուելու համար միամիտ եւ անգէտ բազմութիւնները կազմակերպութեան մը դէմ, որ կը ներկայանար Լիբանանի երեսփ. ընտրութիւններուն՝ ամուր ու միանական ճակատով մը։ Փրցուած վայրասունը կը հետամտէր ցնցելու եւ կոտրակելու հայ ժողովուրդի անվերապահ վստահութիւնը հանդէպ Դաշնակցութեան, կը ձգտէր մտրակելու պառակտում հայ բազմութիւններու մէջ, ու ստեղծուած քաոսը դարձնել «կենսական տարածութիւն» պղտոր ջուրի հայանուն հերոսներուն համար։ Բարեբախտաբար վիժեցաւ այդ դաւը, ու մանաւանդ Լիբանանի Կեդր. Կոմիտէի հերքումը կանխեց հաւանական թիւրիմացութիւններ։ Այսօր ձկան լռութիւն պահող խատուտիկներու փունջը՝ քանի մը շաբթուան առաջ ո՛ւ ոնց դարձուց «հաւատաւոր իր ընկերոջ» վէրքերը, ու երբ փակուեցաւ յոյսի ամէն դուռ, լռեց յեղակարծ։ Ոչ միայն փութաջանութիւն ցոյց չեն տար «զոհ»ին առողջական կացութեան շուրջ... պաշտօնական զեկոյցներ հրատարակելու, այլեւ, մանաւանդ, կը խուսափին առարկայական լուսաբանութիւններ ընծայելէ «գայթակղեալ միտքերու»։— Ո՞վ գործեց ոճիրը, եւ ԻՆՉՈ՞Ւ ԳՈՐԾԵՑ։

Ոճրին յաջորդող խռովայոյզ օրերուն իսկ, մենք դրինք մատը վէրքին վրայ, յայտնելու համար թէ «յառաջդիմական» խաժամուժը կը փորձէ իր ճրագին բոցը անշէջ պահել «նահատակ»ին արիւնով։ Ուշագրաւ էր, մահափորձի յաջորդ օրն իսկ, պոլշեւիկներու ներքին գոհունակութիւնը՝ ոճրին նկատմամբ։ Ու այսօր, երբ նոյն այդ մարդիկը մունջ կը մնան արարքի բնոյթին թէ դրդապատճառներուն շուրջ, կը տարուինք հաւատալու մեր 22 մայիսի ենթադրութիւններուն.

— « Տէվէճեանի բարեդէպ ապաքինումը, կը ճշդէինք խնդրոյ առարկայ մեր խմբագրականին մէջ, մտահոգած է պոլշեւիկները, որոնք հարսնիք ու պար էին իրենց ընկերոջ վէրքերուն շուրջ։ Այն խոր ու թաքուն երջանկութիւնը, զոր կը յայտնաբերէին անոնք ոճրին յաջորդող օրերուն շատ բան կը բացատրէ, ու կը մղէ մեզ ենթադրելու՝ որ շահեկան մանրամասնութիւններ պարտկուած կը մնան դաւադրութեան ներքին ծալքերուն տակ։ Չենք ուզեր աւելի «աշխարհաբար» խօսիլ, ու կը սպասենք դատական եւ ոստիկանական անհրաժեշտ հետապնդումներուն, այն հաստատ համոզումով՝ որ ճշմարտութեան անողոք վճիռէն չեն կրնար խուսափիլ ոճրին բոլոր կեղծպարիշտ բարեկամներն ու կարմիր խուժանավարները։ Մենք կատարեցինք մեր պարտքը, պաշտօնապէս հերքելով պոլշեւիկներու սուտը։ Կը մնայ լսել նոյնինքն զոհը։— Այո, պէտք է խօսի «Առաւօտ»ի խմբագիրը »։

Չխօսեցաւ սփիւռքը, հակառակ անոր որ իր առողջական կացութիւնը արգելք մը չէր բարբառելու։ Մահափորձը վրիպած էր իր վատ նպատակէն, հակառակ անոր որ «Խռովութեան Ձայներ» «սպաննուած» կը յայտարարէին «Առաւօտ»ի խմբագիրը, ու կը սուրային Նոր Հաճըն, մահուան ղօղանջներով հնչեցնելու համար թաղային եկեղեցիին զանգակները...։ Մեղապարտները շատ լաւ գիտէին, թէ կրնա՛ր խօսիլ «զոհը», բայց չուզեցին որ խօսի, ու պիտի չուզեն՝ մինչեւ որ ապահովութիւն ստանան, թէ ԻՐԵՆՑ ԿԱՄՔՈՎ ՈՒ ԻՐԵՆՑ ՇԱՀԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՊԻՏԻ ԽՕՍԻ։ Չենք ուզեր, ու ի վիճակի չենք ոճրին իսկական պատճառները յայտարարելու. բայց յըստակ է այլեւս,— ու ցարդ պահուած լռութիւնը այդ կը փաստէ,— որ Հրանտ Տէվէճեան վիրաւորուած չէ Դաշնակցականի մը ու Դաշնակցութեան կողմէ, այլ իր իսկ համախոհներուն, իր իսկ հաւատաւորներուն կողմէ, որոնք անշուշտ պատճառներ ունեցած են ծայրայեղ այս քայլը առնելու համար։

Դժբախտաբար մշուշոտ անուն մըն է «Տէվէճեան Հրանտ»ը, ու, ինչպէս կ'ըսէ ժողովրդական իմաստութիւնը, «շատ բան կը փակչի» իր ճակտին։ Հանրութեան կողմէ տրուած ոեւէ խարան՝ կարելի չէ սրբել ձրի տիտղոսներով ու հանգամանքներով։ Կարելի չէ, նոյնպէս, սիրտ ու հոգիներ «վառել», առանց անպատիժ մնալու։— «Մարախը մէկ կը ցատքէ, երկու կը ցատքէ», բայց չի կրնար խուսափիլ իր ճակատագրէն, երբ հարկ է որ իյնայ թաթի մը տակ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ԱՐՏԱՇԱՏԻ շրջանի Գետաշէն գիւղին մէջ բացուեցաւ նոր հիւանդանոց մը շրջակայ Վարդաշէն, Բարձրաշէն, Վ. Ջրաշէն, Աղբաշ, Մրգանուշ, Արեւշատ եւ Եամանջալու գիւղերու կոլխոզներու աշխատաւորներուն համար։ Հիւանդանոցին մէջ ստեղծուած են բոլոր յարմարութիւնները, աշխատաւորներուն բժշկական օգնութիւն ցոյց տալու համար։

ԿԱՐՄՐԱՔԱՐ եւ 3րդ Արխվալի գիւղերուն մէջ կը շինուին կուլտ տեսային նոր ակումբներ։

ԱՇՏԱՐԱԿԻ շարժանկար – թատրոնի դահլիճին մէջ համերգներ տուաւ Երեւանի «Սայաթ Նովա» գուսանական խումբը՝ ժողովրդական արուեստագէտ Վ. Սահակեանի ղեկավարութեամբ։ Խումբը համերգներ պիտի տայ շրջանի Եղվարդ, Կոշ, Աւան, Ուջան, Թալիշ եւայլ գիւղերուն մէջ։

ԱՅՍ ԱՄԱՌ ՄԻԱՅՆ ԵՐԵՒԱՆԷՆ Պիոներական (սկաուտ) ճամբարներ եւ բուժարաններ պիտի մեկնին մօտ 35 հազար տղաք, որոնց հանգիստի եւ բուժման գործի կազմակերպումը ստանձնած են Կոմերիտական (երիտասարդներու Միութիւն) հաստատութիւնները։ Ասկէ զատ մեծ թուով տղաք ճամբարներ եւ բուժարաններ պիտի ղրկուին մեծ ձեռնարկութիւններու եւ կոլխոզներու կողմէ։ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթը (4 Յունիս) կ'ըսէ թէ քաղաքները մնացող տղոց համար հանգիստի պայմաններ ստեղծելու գործը ՀԼԿԵՄ շրջանային կոմիտէները երեսի վրայ թողած են։ Անհրաժեշտ է մեծ տուներու բակերուն, այգիներուն, պուրակներուն մէջ կազմակերպել մանկական խաղի հրապարակներ, մանկական լողի կայաններ։

ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ԻՐԵՐՈՒ արտադրութիւնը (Սով. Հայաստան, Յունիս 4)։— Ստալինեան նոր հնգամեայ ծրագրին մէջ արդիւնաբերութեան զարգացման մէջ մասնաւոր տեղ կը գրաւէ լայն սպառման առարկաներու արտադրութիւնը։ Կենցաղային իրերու արտադրութեան համար մեծ աշխատանք եղած է, եւ խանութներուն մէջ երբ կ'երեւան անոնք, անմիջապէս կը սպառին, որովհետեւ ազգաբնակչութեան պահանջը շատ մեծ է, իսկ կենցաղային իրերու արտադրութիւնը դեռ ետ կը մնայ։ Այդ իրերու արտադրութեամբ կը զբաղին Հայկական ՍՍՌ Տեղական Արդիւնաբերութեան Նախարարութեան ձեռնարկութիւնները։ Քիմիական, գիւղատնտեսական գործիքներու, մետաղէ լայն սպառման առարկաներու եւայլ գործարաններուն մէջ կ'արտադրուին մահճակալներ, դոյլեր, ափսէներ եւայլն։ Փոխանակ 67 տեսակի, 1947ին կատարած են միայն 8 տեսակներու (ասորտիմենտ) ծրագիրները։ «Սովետական Հայաստան» օրաթերթը դիտել կուտայ թէ Մետաղէ լայն սպառման առարկաներու գործարանը տակաւին սպառողին կը հրամցնէ շատ վարնոց դոյլեր, լուացքի ամաններ։ Ընդհանրապէս այս գործարանին մէջ գոյութիւն ունի անկազմակերպութիւն, թափթփածութիւն։ Աշխատաւորութեան պահանջը բաւարարելու համար անհրաժեշտ է ստեղծել կենցաղային իրերու առատութիւն։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ հայրենիք վերադարձած Հայերու համար Արտաշատի շրջանի մէջ կը ծաւալի բնակարանային մեծ շինարարութիւն։ Այս տարի պիտի շինուին 500 նոր բնակարան, 98 բնակարան՝ 200 սենեակներով արդէն պատրաստ են։ Վերին Արտաշատ գիւղին մէջ արդէն շինուած են 22 բնակարան 44 սենեակով, Բարձրաշէնի կոլխոզին մէջ 14, Ն. Դուինի մէջ 18 բնակարաններ եւայլն։ Կառուցուող բնակարաններու աշխատանքները արագ թափով կ'ընթանան նաեւ Գետաշէն, Աղբաշ, Արեւշատ, Վարդաշէն եւ Մխչեան գիւղերուն մէջ։

ՀԵՐՈՍ ՕԴԱՉՈՒ ՆԵԼՍՈՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ յիշատակը յաւերժացնելու համար՝ շատ մը ձեռնարկութիւններու եւ հիմնարկութիւններու, դպրոցներու եւ ակումբներու մէջ փակցուած են օդաչուի նկարները։ Կը կազմակերպուին զրոյցներ ուր կը պատմուին անոր Օտեսայի պաշտպանութիւնը, Սեւաստոփոլի մարտերը, Լենինկրատի եւ ամբողջ Մերձ. Պալթիկի ազատագրման համար մղած կատաղի կռիւները։ Շատ մը նիւթեր հաւաքուած են նաեւ պետական դիւանաթուղթերուն մէջ։ Հոն կը պահուին շարժանկարի նիւթեր, Նելսոն Ստեփանեանի մասին, երբ Երեւան եկած էր։ Կառավարութեան որոշումով, ընդառաջ երթալու համար ծնողքին խնդիրքին, Հերոսի կիսանդրին պիտի դրուի ոչ թէ լեռնային Ղարաբաղի Շուշի գիւղին մէջ ուր ծնած է, այլ Երեւանի մէջ ուր ապրած եւ դաստիարակուած է եւ ուր կ'ապրին հիմա ծնողքը։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ Նախարարութիւնը այս տարի 938 հազար րուպլիի լրացուցիչ միջոցներ տրամադրած է հանրապետութեան, մանկական ստամոքսի եւ աղիքի հիւանդութիւններու դէմ պայքարելու համար։ Ամառուան պիտի բացուին հիւանդ մանուկներու ընդունելութեան սրահին նաեւ ցերեկուան կայաններ, որ մէկ օրուան մէջ պիտի կարգադրեն հիւանդ տղոց մնալը։

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

ՊԼԻՏԱ (Ալժերիա), 22 Յունիս.— Հարաւային Ֆրանսայի Ներգաղթի Կեդր. Հանգանակիչ Յանձնաժողովին դիմումին ընդ առաջ երթալով, հանգանակիչ յանձնախումբս կը շարունակէ իր աշխատանքները։ Այս առթիւ հրապարակաւ կոչ կ'ուղղէ բոլոր այն հայրենակիցներուն որոնց դիմում չէ եղած գրաւորապէս, ինչպէս եւ անոնց որ դեռ չեն կատարած իրենց հայրենասիրական պարտականութիւնը։

Մօտաւոր թէ հեռաւոր հայրենակիցները թող փութան իրենց բաժինը ղրկել յանձնախումբին, ստանալով համապատասխան ընկալագիր։ Հասցէ.— Arzoumanian, Hôtel Atlas, Blida, Algerie:

Ծանօթ.— Մինչեւ այսօր հանգանակած ենք 91 հազար ֆրանք։ Յետագային ամէն շրջան առանձին իր բաժինով պիտի ներկայացնենք հանրութեան մամուլի միջոցաւ։— Ալժերիոյ Ներգաղթի հանգանակիչ յանձնախումբ

ՀԱՄԱԹՈՔԱՏՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

Համաթոքատցիներու Վեր. Միութեան խնջոյքը տեղի ունեցաւ 15 Յունիսին Իսի, Պ. Ս. Եղիազարեանի սրահին մէջ։

Խնջոյքը բացուեցաւ հայրենակից Արմ. Փէհլիվանեանի առաջնորդութեամբ փոքրիկներու կողմէ «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք»ով, պահ մը մեզ ապրեցնելով «մեր հարազատ, ծաղկած ազատ եւ դարերէ ի վեր կարօտցած հայրենիքին մէջ»։

Յետոյ նոյն հայրենակիցը կարդաց մեր հայրենիքէն, Նոր Եւդոկիայէն «Կոլխոզ»ներու կողմէ եկած նամակ մը. որ մեզ կ'ըսէր.—

Անցեալ տարի 25 հեքտար բամպակ ցանած ենք, եւ ստացած 150 տոկոսով, իսկ այս տարի 30 հեքտար եւ կը սպասենք 200է աւելի, 50 հեքտար ցորեն ու գարի, 20 հեքտար այգի բնտիր եւ բարեբեր տեսակէն, 10 հեքտար բանջարանոց, 30 հեքտար առուոյտ (եօնճա) մեր կենդանիներու համար։ Մեր Նոր Եւդոկիոյ թաղը հաստատուած է Էջմիածինի կցուածքով եւ 60 ընտանիք կը հաշուէ։ Իւրաքանչիւր ընտանիք իր յատուկ բնակարանը ունի, իր առջեւ պարտէզով, ունինք նաեւ արջառ եւ ոչխարներ։

Յետոյ խօսեցաւ Պ. Մուրատեան, պարզելով Հայաստանի տնտեսական – հողագործական կեանքը եւ ներգաղթի կարեւորութիւնը։

Մեր նուագածուները ղեկավարութեամբ հայրենակից Շ. Պալեանի, կը նուագէին Խ. Հայաստանի նոր կենցաղային երգերէն կտորներ, գոհ ապաւորութիւն ձգելով։

Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր, հայրենասիրական երգերով, արտասանութիւններով եւ պարերով։

Շիշ մը ընտիր գինի եւ խորոված հաւ մը աճուրդի դրուելով շահեցաւ հայրենակից Թրավէրսեան որ բաժնեց ժողովուրդին։

Իրիկուան ժամը 9ին սկսան եւրոպական պարերը եւ կերուխումը, տեւելով մինչեւ կէս գիշեր։ Ներկաները մեկնեցան գոհունակութեամբ։ Վարչութիւնը իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլորին եւ այն հայրենակիցներուն որոնք նուէրներով քաջալերեցին ձեռնարկը։

Անշուշտ Մարսէյլը եւ Լիոն եւ ուրիշ քաղաքներ ալ մասնաճիւղեր պիտի կազմեն, թեւ տալու համար Եւդոկիոյ Վերաշինաց Միութեան եւ անոր եռանդուն անդամներուն։— Ներկայ մը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՖՐԷԶՆՈՅԻ (Քալիֆորնիա) մէջ Մարտ 22ին տեղի ունեցած է Հայ Օգն. Միութեան տարեկան մեծ ճաշկերոյթը եւ անցած շատ փայլուն։ Խօսած են Տիկին Վիգթորիա Կոստանեան եւ «Հայրենիք»ներու խմբագիր ընկ. Ռուբէն Դարբինեան (Պոստընէն)։ Երկու բանախօսներն ալ շեշտելով Միութեան կատարած գործերը՝ բարեսիրական եւ կրթական մարզերուն մէջ, մասնաւորաբար անդրադարձած են Ֆրէզնոյի մասնաճիւղի յաջող գործունէութեան եւ անոր ատենապետուհի Տիկ. Սոֆիա Յակոբեանի գնահատելի ծառայութեան։

Ներկաները կատարուած հանգանակութեան մասնակցած են կարեւոր գումարներով։ Այս միջոցին կարդացուած է ամերիկեան ընկերութեան մը կողմէ ընկ. Ա. Սեդրակեանի ուղղուած նամակը։ Ընկերութիւնը գնահատելով անոր շրջանի բարգաւաճման համար մատուցած ծառայութիւնները, ղրկած էր 10 հազար տոլար, գործածելու համար իր յարմար սեպած բարեսիրական նպատակներու։ Ընկ. Սեդրակեան այդ գումարէն 7500 տոլարը ղրկած է Պէյրութի Ճեմարանին, 2500ն ալ յատկացուցած է աղէտեալներու հիմնադրամին։

82 միլիոն թոն կամ 9 միլիառ տոլար արժէքով ամերիկեան ապրանք հասած է Եւրոպա ։

— « Մենք մեր եւրին չճզեցինք Մ. Նահանգներուն ծառայող քաղաքական կուսակցութիւններ եւրոպական երկիրներու մէջ, որպէսզի փորձեն կառավարութիւնները ձեռք առնել ներսէն ։ Ամերիկեան գործակալներ չփորձեցին իրենց տիրապետութեան տակ առնել եւրոպական երկիրներու ոստիկանական կազմակերպութիւնները ։ Ամերիկեան — եւրոպ. միացեալ ընկերութիւններ չպարտադրուեցան կառավարութեանց, հակառակ իրենց կամքին »։

Նոր ձերբակալութիւններ դաւադրութեան առթիւ

Կարգ մը նոր ձերբակալութիւններ կատարուեցան, հիւսիսային շրջանին մէջ կազմակերպուած դաւադրութեան առթիւ։ Կ'ըսուի թէ այս գործին հետ կապ ունի մեծահամբաւ զօրավար մը որ բարեկամ է զօր. տը Կոլի։ Նոյն աղբիւրին համաձայն Ֆրանսական բանակին կարգ մը հռչակաւոր զօրամասերու սպաներն ալ տրամադրութիւն յայտնած էին օգնելու։

Նոր ձերբակալուած ամբաստանեալներէն մէկն է Շարլ Շամէլ, արտաքին նախարարութեան ընդհ. քարտուղարին որդին։ Ձերբակալուած է նաեւ փարիզեան միջնորդ մը, Փիէռ Լըֆէվրը։ Աւելի առաջ բանտարկուած էր գինիի մեծաքանակ վաճառական մը, Մարքիզօ, որ կը մեղադրուի թէ ձեռնարկած էր բռնի դրամ հաւաքելու կազմակերպութեան համար։ (Թերթ մը 310 միլիոն կը հաշուէ կազմակերպութեան հարստութիւնը)։

Առաջին օրուան շռնդալից լուրերէն վերջ, ձեռնհաս իշխանութիւնք այժմ լռութիւն կը պահէ, հետապնդումները չխանգարելու համար ։ Ներքին նախարարը նոր տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ շաբաթ օր ։

Գ. Ռոպէռ Լէվի, հարցաքննիչ դատաւորը, յայտարարեց .

— « Այս գործը շատ աւելի ծանրակշիռ է քան «վեղարաւորներու» (քակուլար) խնդիրը։ Այս վերջիններս իրենց յոյսը դրած էին արտասահմանէն գալիք զէնքերու վրայ, իսկ այսօրուան դաւադիրները կրնային դիւրաւ զէնք ճարել Ֆրանսայի մէջ »։

Բոլոր թերթերն ալ կը հաստատեն թէ դաւադիրները մեղսակիցներ ունէին բանակին եւ ոստիկանութեան մէջ, ինչպէս եւ յաջողած էին մասնաճիւղեր հաստատել արտասահմանի մէջ։ Այնպէս որ, ժամէ ժամ նոր ձերբակալութեանց կը սպասուի։

Արտաքին Նախարարութեան ընդհ. քարտուղարին զաւակը, Քլօտ, որ քսան տարեկան է, խոստովանած է թէ կը մասնակցէր կազմակերպութեան գաղտնի տեղեկատուին տարածման։ Խստօրէն կը փնտռուի կոմս Մէրվէլ, Զօր. Կիյեոտոյի օգնականը, որ նշանաւոր հանդիսացած էր Դիմադրական Շարժումին մէջ եւ որ կը մեղադրուի թէ կապեր ունի Սպանիոյ եւ Իտալիոյ Ֆաշականներուն հետ։ Առջի օր ձերբակալուած օդային սպան, Ռոժէ Փոա, 36 տարեկան, ազգականն է Փոէնթան վաճառատան տնօրէնին։ Ոստիկանական տեղեկութեանց համաձայն, այս օդաչուն նախապատրաստած էր խումբ մը սպաներ։ Ասոնք բազմաթիւ օդանաւեր ձեռք անցընելով, պիտի աջակցէին այն զրահապատ զօրամասերուն որ Փարիզի վրայ պիտի քալէին, համաձայն «կապոյտ յատակագծին»։

Կարգ մը թերթեր դիտել կուտան թէ ձերբակալուած կալանաւորները ի վիճակի չէին այդքան մեծ դաւադրութիւն մը գլուխ հանելու։

Այս ձմեռ շատ պիտի նեղուինք

Ազգ. Ժողովը երէկ ալ շարունակեց տնտեսական քաղաքականութեան վիճաբանութիւնը։ Վարչապետն ալ իր տեսակէտները պարզելով, վստահութեան քուէ պահանջեց ։

Առջի օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին խօսք առին 13 երեսփոխաններ։ Ազգ. տնտեսութեան նախարարը, Գ. Անտրէ Ֆիլիփ, որուն դէմ բուռն պայքար կը մղուի, բացատրեց թէ հարցը ազատ կամ ղեկավարեալ տնտեսութեան մասին չէ, այլ ապրանքի, մթերքի անբաւականութեան, որ կը ստիպէ բաշխում կատարել եւ բաժնեչափ հաստատել։ Բանուորի եկեամուտքին 60 առ հարիւրը կ'երթայ պարենաւորման։ Եթէ աշխատավարձերը աւելցնենք, հողագործական գիները պիտի բարձրանան եւ ի վերջոյ աշխատաւորներուն գնելու կարողութիւնը պիտի նուազի։ Յառաջիկայ ձմեռը թերեւս ամէնէն տաժանելին պիտի ըլլայ, ազատագրութենէն վեր։ Միայն գարնան պիտի կրնանք ազատ շնչել, եթէ յաջողինք, նախապէս որոշ համաձայնութիւն յանգիլ միջազգային գետնի վրայ ։

★ Դրամատուններու պաշտօնեաներուն գործադուլը վերջացած ըլլալով, բոլոր սեղանաւորական հաստատութիւնները վերաբացուեցան երէկ, չորեքշաբթի, — Մետաղագործական հաստատութեանց բանուորները գործադուլ յայտարարեցին 24 ժամուան համար, իբրեւ ազդարարութիւն։ — Պետական պաշտօնեաները գոհ չեն կառավարութեան նոր առաջարկներէն ։

Հայ երաժշտութեան երեկոյ

Ուրբաթ, 4 Յուլիս, ժամը 21ին, Salle d'Iénaի մէջ, 10 Ave. d'Iéna: Կազմակերպութեամբ՝

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Կը մասնակցին՝ Գ. Գ. ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ դաշնակ, ՆԱՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԸՄՃԵԱՆ ջութակ, ՍՈԿՐԱՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ երգ, JANINE CAVARD դաշնակ, FRANCIS CAUMEL սրինգ ։

Կը նուագուին գործերը Խաչատուրեանի, Սպենդիարեանի, Տիգրանեանի, Կոմիտասի, Բարխուդարեանի, Պարթեւեանի եւն.։

Տոմսերու համար դիմել Հրանդ Սամուէլի, Բամպուքճեանի, 9 rue Jouy Rouve, Սապօնճեանի, 39 Rue de Trévise, Պարթեւեանի 14 rue Petit. Bot. 99-22:

Մուտք՝ 50, 100 եւ 150 ֆրանք ։

ՆԻՄԷՆ Ա. Գարաաճեմեան կը փնտռէ Մուշեղ Փափազեանը որ Ֆրանսա կամ Ամերիկա ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկացնել Mme. Karg, 41 rue Nationale Nimes (Gard):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Կ. Յակոբեան եւ զաւակները, եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք ներկայ եղան իրենց ողբացեալ եղբօր ՊՕՂՈՍ ԱՃԷՄԵԱՆԻ (Տիգրանակերտցի), հոգեհանգստեան արարողութեանը, եւ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին։

ՀԱՆԴԷՍ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Տէսինի Ֆր. Հայ Կապ. Խաչի հովանաւորած երեկոյեան դասընթացքի երկսեռ սաներու կողմէ, նախաձեռնութեամբ նոյն դասընթացքի կրթական մարմնի, ղեկավարութեամբ Տէր եւ Տիկին Փափազեանի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, Տէսին։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Բարձրագոյն դասարաններու կողմէ կը ներկայացուի յատկապէս պատանիներու համար գրըուած « ՎԱՐԴԱՆԱՆՔԸ, երեք պատկերով որուն ընթացքին Կրակի Պաշտամունքը «պալէ»ով մը, ինչպէս նաեւ Յ. Թումանեանի Անուշէն պատկեր մը։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ 13 Յուլիս կիրակի ցորեկ, ժամը 2.30ին, 21 rue de Liege, Փաթրոնաժի սրահին մէջ, կը ներկայացուի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ, 4 արար։ Երաժշտ. Մեսումենց, բեմադրութիւն Հաբէլեանի, մասնակցութեամբ տեղւոյն եւ այլ արուարձաններու երիտասարդութեան ։

ԹԱՏՐՈՆ

Սէօլէօզի Վերաշ. Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին ՆՈՐ ՍԷՕԼԷՕԶ թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ ԹԱԼԷԱԹԻ ԱՆԿՈՒՄԸ, հայկական ողբերգութենէն առնուած յուզիչ դրամը, 6 յուլիս Կիրակի իրիկուն, ժամը ճիշդ 8.30ին Իսի լէ Մուլինոյի քաղաքապետարանի սրահին մէջ Salle des Fêtes, 35 Ave. Verdun, մեթրոյէն մէկ վայրկեան քալելով։ Կիշէն տոմսակ չի ծախուիր։ Նախապէս ձեր տոմսակները ապահովելու համար դիմեցէք, Իսիի բոլոր հայ սրճարանները եւ միութեան անդամներուն ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ.— Կազմակերպուած Բալաբհովիտի Վերշ. Միութեան, Մարսէյլ, Գամօն, Սէն Լու - Կրանփէն քոյր մասնաճիւղերու կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լու Կրանփէն Եօթնեղբայրեան ագարակը։ Յայտնի դերասան Թրագօշ իր լաւագոյն ուժերով պիտի ներկայացնէ ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ։ Մուտքը ազատ է։

ՄԱՐՍԷՅԼ — Կարտանի մեր հայրենակիցներէն Գ. Ռուկիան Յովակիմեանի զաւակը՝ Խաժակ, մեծ յաջողութեամբ աւարտած է Ecole Nationale Supérieure d'Ingénieurի դասընթացքը եւ ստացած է ճարտարագէտի վկայական, որ անշուշտ պիտի ծառայէ նոր յաջողութիւններ շահելու։— Մ. Ա.

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գ. Պէրճար Վահէ փաստաբան կ'ուզէ Պուրկ լա Րէնի մեթրոյին մօտ իր տունը որ ունի 6 սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, կառատուն, բոլոր յարմարութիւններով, փոխանակել Փարիզի կեդրոնը յարկաբաժինի մը հետ, 3 կամ 4 սենեակներով ։ Դիմել ժամը 10—18, 19 rue Georges Lafenestre Bourg la Reine. Հեռաձայն Robinson 07-34։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շավիլի մասնաճիւղին կողմէ, 6 Յուլիս կիրակի օրը, ճոխ պիւֆէ, հաճելի ժամանց ։

Շոգ. կառ. Մօնփառնասէն, օթօպ. թիւ 271 Pont de Sèvresէն, իջնել Puits sans Vin:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընկերական հաւաքոյթը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մասնաւոր սրահը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէրոմ, Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի դաշտահանդէսը՝ այս կիրակի Château Gombert, Bar Champêtre։ Մանրամասնութիւնները յայտագրով ։

Հ. Յ. Դ. ԷՔՍԻ Քեռի խումբին ընկերական ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին S. F. I. O. սրահին մէջ։

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ընկեր Սարգիսի սրճարանը։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ՎՈՔԼԻՒԶ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, վայրը՝ Մօ-Փավէ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Տիկին Քնարիկի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած Յունիս 29ի ներկայացումը յետաձգուած է հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան, Սալ Մօղընոյի մէջ։ Այս առթիւ կը խնդրուի տոմսերը չփճացնել, որովհետեւ ի զօրու են հոկտ. 19ի համար։ Պիտի ներկայացուի անմահն Սունդուկեանցի գլուխ գործոց «ՊԷՊՕՆ», կարող ուժերով։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնուի այս կիրակի օր, «Châteaux de Brét»ի օդասուն անտառին մէջ, նախաձեռնութեամբ Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ սանուհիներու ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, (խմբերգ, մեներգ, նուագ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր եւայլն)։ Ճոխ պիւֆէ, կարելի է ճաշը հետ բերել։ Հաղորդակցութեան համար առնել Սէն Բերէ գացող հանրակառքը եւ իջնել կամուրջին մօտ ։

Գործաւորուհի կ'ուզուի

Confectionի աշխատանոցի մը մէջ մեքենայի վրայ մաքուր աշխատող գործաւորուհիներ կ'ուզուին։ Դիմել maison ANI, 12 rue Martel, métro Gare de l'Est կամ Strasbourg St. Denis :

ՎԻԷՆԻ Ֆ. Կ. Խաչը շնորհակալութեամբ ըստացած է հազար ֆրանք ընկեր Անժէլ Կէնճեանէ, իր երկրորդ զաւկին ծննդեան առթիւ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Ողբացեալ Հայկ Քիւրքճեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ եղբայրը՝ Գէորգ Քիւրքճեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԱՄԵՆԱԳԵՂԵՑԻԿ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐԷՆ EOURES ՄԷՋ ՄԵԿՆՈՒՄԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ԾԱԽՈՒ Է

1.— Cremerie - Alimentationի խանութ մը, 9 տարի Bailով, վարձքը տարեկան 5000։ Իրեն կից բնակարան մը չորս կտոր, պարտէզ, ելեկ. խոհանոց եւ ջերմութիւն։ Օրական 100 լիտր թարմ կաթ վաճառում։

ՀԱՆԳԻՍՏ, ՇԱՀԱԲԵՐ ԵՒ ԱՌԱՆՑ ՄՐՑԱԿԻՑԻ ՇԱՏ ՅԱՐՄԱՐ ԳՈՐԾ ՄԸ։

★ Միեւնոյն գիւղին մէջ ծախու է նոյնպէս վիլլա մը, 6 կտոր, 600 մեթր հող, պտղատու ծառեր, ջուր, ելեկտրականութիւն եւ ամէն յարմարութիւններով օժտուած։ Մանրամասնութեանց համար դիմել Ch. Chabaglian, Cremerie - Alim. Eoures par la Valentine, Marseille:

Ուշադրութիւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie : Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ.Գ.Փափազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը։ Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Clacière:

Garage Gamiss

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

60 Ave. Aristide - Briand (Bagneux), Tél. Alé. 20-55

Մեքենական եւ ելեկտրական ամէն նորոգութիւն։ Նորագոյն գործիքներով օժտուած աշխատանոց։ Երաշխաւորուած աշխատանք։ Générequeով մեքենական գործիքներու քննութիւն։

Դիմեցէք մեզ վստահութեամբ, գոհ պիտի մնաք եւ դառնաք հաւատարիմ յաճախորդներ հաստատութեանս ։ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail exécuté par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս...

Vendredi 4 JUILLET 1947 — Ուրբաթ 4 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année №. 5076-Նոր շրջան թիւ 685 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին՝ 4 Ֆր.

Եւրոպան երկուքի բաժնուած

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՁԱԽՈՂՈՒՄԸ

Չորեքշաբթի օր, 2 Յուլիս, Ֆրանսայի արտաքին նախարարին միջին բանաձեւն ալ մերժուեցաւ Պ. Մոլոթովի կողմէ, եւ Երեք Մեծերու Խորհրդաժողովը փակուեցաւ կատարեալ ձախողանքով։ Այսպէս ուրեմն Եւրոպան երկուքի կը բաժնուի թէ՛ քաղաքական եւ թէ՛ տնտեսական ճակատին վրայ, կացութիւն մը որուն հետեւանքները դժուար է նախատեսել։

Պ. Մոլոթով իր ժխտական յայտարարութեան մէջ մասնաւորապէս ազդարարեց Պ.Պ. Պէվինի եւ Պիտոյի թէ Եւրոպան ապահովաբար երկուքի պիտի բաժնուի, եթէ շարունակեն իրենց քաղաքականութիւնը, հիմնուելով ամերիկեան օգնութեան վրայ։ Լռութեամբ լսելէ վերջ Խ. Միութեան արտաքին նախարարին ճառը, ուր պակաս չէին աղիլեղի խօսքեր, Պէվին եւ Պիտօ յայտարարեցին թէ պիտի շարունակեն իրենց քաղաքականութիւնը, որ կը համապատասխանէ Եւրոպայի ազատութեան եւ անկախութեան շահերուն։

Այսպէս, ֆրանսացի եւ անգլիացի մասնագէտները կը շարունակեն աշխատանքները եւ քանի մը օրէն հրաւէրներ պիտի ուղղուին բոլոր եւրոպական երկիրներուն, բացի Խ. Միութենէն եւ Սպանիայէն, որպէսզի մասնակցին խորհրդակցութեանց։ Հրաւէրներ պիտի ուղղուին նաեւ պալքանեան պետութեանց, ինչ որ փորձ մը պիտի ենթարկէ այդ երկիրներուն եւ Խ. Միութեան յարաբերութիւնները, ինչպէս եւ Պ. Մոլոթովի ազդարարութիւնը։

Թերթերը կը գրեն թէ ժողովին փակումը այնքան ալ եղերական հանգամանք չունէր, թէեւ շատ ծանր տպաւորութիւն գործեց Փարիզի, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի մէջ։ Թերեւս շատ աւելի ծանր քան Մոսկուայի խորհրդաժողովին ձախողումը։ Երբ նախագահը, Պէվին, փակեց ժողովը, երեք նախարարները ոտքի ելլելով հանդիսաւորապէս իրարու ձեռք սեղմեցին։ Իւրաքանչիւրը ցաւ յայտնեց ժողովին ձախողման առթիւ, յետոյ Պ.Պ. Մոլոթով եւ Պէվին շնորհակալութիւն յայտնեցին Պ. Պիտոյի, Ֆրանսայի հիւրընկալութեան համար։ Բայց ոեւէ դիտողի աչքէն չէր կրնար վրիպիլ թէ պատմական դէպք մըն էր որ տեղի կ'ունենար, յղի՝ ծանրակշիռ հետեւանքներով։

Արդարեւ, կարելի՞ է Եւրոպան վերակազմել, առանց Խ. Միութեան։ Շատ մը երկիրներ պիտի վախնան ընդունիլ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հրաւէրները, քանի որ կը գտնուին խորհրդային իշխանութեան կամ ազդեցութեան տակ։ Իսկ եթէ միայն արեւմտեան պետութիւնները պիտի ընդունին հրաւէրը, վերջնապէս պիտի հաստատուի Եւրոպայի անջատումը։ Եւ ինքնին պիտի հաստատուի արեւմտեան խմբակցութիւնը։

ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԲԵՐ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ

Ինչպէս կ'երեւայ, Մոլոթով մերժեց անգլեւ-ֆրանսական առաջարկները այն մտավախութեամբ թէ արեւմտեան ժողովրդապետութիւնները տիրական ազդեցութիւն պիտի շահին ամբողջ Եւրոպայի մէջ, տնտեսական թափանցումով։ Այս կասկածամտութեամբ է որ միշտ կը յիշեցնէր թէ այդ առաջարկները պիտի խախտեն փոքր ազգերու գերիշխանութիւնը։

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը իր ճառին մէջ գանգատեցաւ թէ ծրագրուած մասնաւոր կազմակերպութեամբ, Անգլիա եւ Ֆրանսա տիրական դիրքեր կ'ապահովեն իրենց համար, ինչ որ կը նշանակէ թէ փոքր երկիրները պիտի կորսնցնեն իրենց տնտեսական անկախութիւնը։ Իբրեւ օրինակ յիշեց թէ Լեհաստանը կրնայ հրաժարիլ աւելի ածուխ արտադրելէ, ի վնաս իր միւս ճարտարագործութեանց, որովհետեւ այդպէս կը պահանջէ աւելի հզօր պետութեանց քաղաքականութիւնը, Եւրոպայի նոր կազմակերպութեան մէջ։ Իր կարծիքով, նոյնը կրնայ պատահիլ Չեխոսլովաքիոյ եւ Նորվեկիոյ մէջ, հետեւաբար Խ. Միութիւնը չի խանդավառուիր ամերիկ. օգնութեան առաջարկով։ «Անգլեւ-ֆրանսական ծրագրին հետեւանքը այն պիտի ըլլայ որ իրենք եւ իրենց ընկերացողները բաժնուին Եւրոպայի միւս երկիրներէն եւ այսպէս Մ. Նահանգներուն վարկերը պիտի ծառայեն ոչ թէ Եւրոպայի վերակազմութեան, այլ կարգ մը եւրոպական երկիրներ բաժնելու եւ միւսներուն դէմ հանելու։ Խորհրդային կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը գտնէ բրիտանական եւ ֆրանսական կառավարութիւնները զգուշացնել այդպիսի ձեռնարկի մը հետեւանքներէն, արարք մը որ երբեք չի համապատասխաներ Եւրոպայի ժողովուրդներուն իրական շահերուն»։

Պ. Պիտօ անմիջապէս պատասխանեց թէ Ֆրանսայի նպատակը միշտ եղած է միացնել եւ ոչ թէ պառակտել Եւրոպան։ Աշխարհը վկայ է այս իրողութեան եւ «մենք պիտի չստանձնենք պատասխանատուութիւնը կացութեան մը որմէ խուսափելու համար մեր կարելին փորձած ենք»։ Յետոյ բացատրեց թէ ամէն առեն մեծ պետութեանց պարտականութիւնն եղած է նախաձեռնութիւններ ստանձնել, ինչպէս կ'ընեն հիմա Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա։ Լեհաստան եւ Չեխոսլովաքիա, ինչպէս Նորվեկիա բոլորն ալ օգնութեան կը կարօտին ճիշդ այս պահուն։ Ծրագրին միակ նպատակն է հրաւիրել բոլորը որ տեղեկութիւններ հաղորդեն թէ ինչպէս պիտի օգնեն իրենք իրենց։

Պ. Պէվին աւելի բաց խօսեցաւ, ուղղակի յայտարարելով թէ Պ. Մոլոթովի դիտողութիւնները «հիմնուած են բրիտանական կառավարութեան առաջարկներուն խեղաթիւրման, ծուռ մեկնութեան վրայ»։ Եւ դիտել տուաւ թէ ծուռ մեկնութեանց այս մեթոտը ապահովաբար պիտի շարունակուի, այն յոյսով թէ ի վերջոյ մէկն ու մէկը պիտի հաւատայ։ Ըսաւ թէ բրիտանական կառավարութեան հիմնական մէկ սկզբունքն է միջամտել ոեւէ երկրի ներքին գործերուն։ Եւ յոյս յայտնեց թէ ամէն մէկը պիտի ճանչնայ եւ յարգէ եւրոպական պետութեանց ազգային գերիշխանութիւնը ինչպէս կ'ընէ Մեծն Բրիտանիա։ Ինք սկիզբէն իսկ զօր. Մարշըլի ծրագիրը նկատած է միջոց մը արագօրէն վերակազմելու Եւրոպան, ճամբայ մը ոչ թէ անկախութիւնը խախտելու, այլ ապահովելու Եւրոպայի ազատութիւնը։ Ինչպէս Ֆրանսան, Մեծն Բրիտանիա եւս պիտի շարունակէ տենչիլ Եւրոպայի միութեան եւ անկախութեան, անոր ազգային միաւորներու անկախութեան համար։

Անգլիոյ արտաքին նախարարը ապա ցաւ յայտնեց որ Պ. Մոլոթով կը սպառնայ թէ ծանր հետեւանքներ պիտի ծագին, եթէ իրենք շարունակեն այս բարերար ձեռնարկը։ «Իմ երկիրս առաջ ալ դիմագրաւած է ծանր հետեւանքներ եւ սպառնալիքներ, բայց այդ հեռանկարը չի կրնար շեղեցնել մեզ մեր պարտականութենէն։ Բայց եւ այնպէս խորապէս կը ցաւիմ այդ սպառնալիքին համար։ Մեր քաղաքականութիւնն է չտիրապետել ոեւէ մէկուն վրայ, այլ գործակցիլ բոլորին հետ»։

★ Պ. Հըրպըրթ Մորիսըն, Անգլիոյ առեւտրական վարիչը, զեկուցում տալով մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, ազդարարեց թէ աշխարհը տնտեսական աղէտի մը, եւ թերեւս պատերազմի պիտի մատնուի, եթէ ձախողի Եւրոպայի վերակազմութեան ձեռնարկը (ակնարկելով ամերիկեան ծրագրին)։

[illegible] ... բռնկանէն ուշ եւ տարբեր տառերով տպուեցաւ, տողաշար մեքենային խանգարման հետեւանքով։

Դաւադրութեան ծալքերը նորէն կը բացուին

ԶՕՐԱՎԱՐ ՄԸ ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ ՈՒՐԻՇ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, դեռ նոր պիտի բացուին «Սեւ մաքի»ի դաւադրութեան ծալքերը։ Ապահովութեան տեսչութիւնը կը շարունակէ իր հետապնդումները ամենախիստ գաղտնապահութեամբ։

Չորեքշաբթի օր նախարարական խորհուրդը պաշտօնանկ ընելով Փարիզ հրաւիրեց անդրծովեայ ուժերու ընդհ. քննիչը, զօր. Էտկառ տը Լամինա, որ մեծ համբաւ շահած էր դիմադրական պայքարին մէջ։ Զօրավարը Քամէրուն (Ափրիկէ) կը գտնուի այս միջոցին եւ պիտի հարցաքննուի, իմանալու համար թէ տեղեկութիւն ունի՞ որ ծրագիրներ մշակուած են, ֆրանսական բանակը հանրապետական կարգուսարքին դէմ գործածելու համար։ Պաշտօնական զեկոյցը որոշապէս չ'ըսեր թէ մեղադրանքներ կան զօրավարին դէմ, բայց դէպքը մեծ յուզում պատճառեց ժողովուրդի բոլոր խաւերուն մէջ։ Անոնք որ կը ծիծաղէին դաւադրութեան լուրերուն վրայ եւ զայն խաղ մը կը նկատէին հանրային ուշադրութիւնը այլուր դարձնելու համար, այժմ կը պահանջեն լիակատար քննութիւն, իմանալու համար թէ դաւադիրները որքան գետին շահած են բանակին մէջ։ Պ. Փիէռ Պուրտան, տեղեկատու նախարարը, հետեւեալ յայտարարութիւնը ուղղեց մամուլին, նախարարական խորհուրդէն վերջը։

— «Ուղղակի ամբաստանութիւններ չկան զօր. տը Լամինայի դէմ։ Բայց կարգ մը գրութիւններ հրատարակած է։ Կարդալով այդ յօդուածները, կրնաք կարգ մը եզրակացութիւններ հանել»։

Զօրավարը 52 տարեկան է եւ ծանօթ իբրեւ Թունդ աջակողմեան։ Տեղեկատու նախարարը յայտարարեց նաեւ թէ «քանի յառաջ կ'երթայ քննութիւնը, այնքան նոր ծալքեր կը բացուին, հաստատելով դաւադրութեան ծանրութիւնը։ Խնդիրը շատ աւելի կարեւոր է քան կարգ մը զինապահեստներու յայտնութիւնը»։

Ապահովութեան Տեսչութիւնը իբրեւ վկայ կանչելէ եւ հարցաքննելէ վերջ, ձերբակալեց հանգստեան կոչուած զօրավար մը, Ժան-Քազիմիր Մէրսոն, որ նոյնպէս Դիմադրական Ճակատի փայլուն վարիչներէն եղած է, եւ աքսորուած Գերմաններու կողմէ (1943 Նոյեմբեր)։ Անդամ էր նախկին «Աքսիոն Ֆրանսէզ»ի, հետեւաբար Թունդ ազգայնական եւ միապետական կը համարուի։ Կ'ամբաստանուի թէ կը յաճախէր դաւադիրներու գաղտնի ժողովներուն եւ ինք մշակած է կարգ մը զինուորական ծրագիրներ։ Զօրավարը ծնած է 1882ին եւ շատ մը կարեւոր պաշտօններ վարած։

Ձերբակալուեցաւ նաեւ լրագրող մը, Մաքս Վինեօն, որ դաւադիրներուն գաղտնի թերթը կը հրատարակէր, «Ռէզօ»։ Գրաւման ատեն կը ծառայէր Ռատիօ-Փարիի եւ գերմանական դեսպանատան մամուլի դիւանին մէջ, 1941էն սկսեալ։ Ազատագրութեան ատեն փրկուեցաւ իբրեւ Դիմադրական, շնորհիւ զանազան վկայութեանց։

Նոյն օրը ձերբակալուեցան ուրիշ երկու ամբաստանեալներ, մէկը՝ առեւտրական ներկայացուցիչ, Ամէօրի, միւսը՝ գինեվաճառ, Ալեքսանտր Կարսինի։

Թերթերը կը գրեն թէ կազմակերպութիւնը մեծ մասով կը բաղկանար նախկին

1776 ՅՈՒԼԻՍ 4

Աստեղազարդ դրօշը թող ծածանի յաղթական
Ազատութեան հողին ու քաջերուն միշտ պաշտպան
(Ամերիկեան ազգային երգ)

Երբ 1776 Յուլիս 4ի երեկոյեան դէմ Ֆիլատելֆիայի Ազատութեան Սրահին մէջ, 12 գաղթավայրերու ներկայացուցիչները կը ստորագրէին Ճէֆըրսընի խմբագրած Անկախութեան Յայտարարութիւնը, թերեւս ոչ ոք կրնար գուշակել թէ հազիւ երեք միլիոնի բնակչութեամբ այդ նորահաստատ պետութիւնը կոչուած էր հինգ սերունդ վերջ դառնալու պատմութեան արձանագրած հզօրագոյն ազգը: Հինգ օր վերջ Նիւ Եորքի նահանգն ալ պիտի միանար միւսներուն համայն աշխարհի առջեւ միաձայնութեամբ յայտարարելու՝ հաստատակամ ժողովուրդի մը իր ճակատագիրն իր ձեռքովը իսկ կերտելու անդառնալի որոշումը:

18րդ դարու վերջերը Նոր Աշխարհի անգլիական գաղթավայրերը հասած էին բարօրութեան որոշ աստիճանի մը, մինչ Քանատայի մէջ ֆրանսական ոյժերու պարտութիւնը զիրենք ազատած էր սահմանակից զօրաւոր պետութեան մը սպառնալիքէն ու միանգամայն պակսեցուցած մայր երկրի ընծայելիք պաշտպանութեան մը անհրաժեշտութիւնը: Իսկ Անգլիոյ Ճորճ Գ. թագաւորին գործած սխալները կազմած էին 13 գաղթավայրերու ապստամբութեան անմիջական շարժառիթը:

Անկախութեան յայտարարութիւնը խտացումն էր ազատատենչ ժողովուրդի մը այն խոր համոզման թէ որեւէ կառավարութիւն սահմանուած է իր ոյժն ու հեղինակութիւնը ստանալու միայն իրեն ենթակայ անհատներու ազատակամ հաւանութենէն:

Այդ վսեմ վաւերագիրը արտադրութիւնն է յանձնախումբի մը որուն կը մասնակցէին Ճէֆըրսընէ զատ՝ Պէնճըմին Ֆրէնքլին, Ճոն Էտըմզ, Րոճըր Շըրմըն եւ Րօպըրթ Լիվինկսթըն: Բայց իր այժմու ձեւին մէջ ան գրեթէ ամբողջութեամբ բխած է Ճէֆըրսընի գրիչէն: Համաժողովը ջնջած է միայն երկու կէտեր, մին՝ այն հատուածը որով գիրքի առեւտուրը կը դատապարտուէր, իսկ միւսը՝ այն մասը որուն մէջ Ճէֆըրսըն անգլիացի ժողովուրդը պարսաւանքի կ'ենթարկէր:

Յուլիս 4ի յայտարարութեան նախաբանին մէջ Հիմնադիր Հայրերը կոչ կ'ընէին աշխարհի հանրային կարծիքին, ուղելով ներկայացնել գաղթավայրերու մայր երկրէն անջատումն արդարացնող պատճառաբանեալ տեսակէտ մը: Այս տեսակէտը կը բխէր այն հիմնական սկզբունքէն թէ մարդիկ ստեղծուած են հաւասար իրաւունքներով եւ թէ այդ անժխտելի, անփոխելի, «անվաճառելի» իրաւունքներէն գլխաւորներն են կեանք, ազատութիւն, եւ վազք դէպի երջանկութիւն: Այս վերջին կէտին մէջ բարոյական բարձր ներշնչում մը երեւան կուգայ, քանի որ անհատի մը ազատ կեանքին իբրեւ նպատակ կ'որոշուի ոչ թէ երջանկութիւնը — ինչ որ ինքնին անշօշափելի, վաղանցուկ ու խաբէական պիտի ըլլար — այլ իրաւունքը ունենալու միջոցներըվայելելու հետամուտ ըլլալու, փնտռելու հոգեկան անխռով երանութիւն մը: Ան երջանկութիւնը չէ որ կը խոստանայ անհատին, այլ այդ երջանկութեան տիրանալու համար տրուած միջոցներուն արդարացի բաշխումը:

Յայտարարութեան գլխաւոր մասը կը կազմէ 18 կէտերէ բաղկացեալ ամբաստանագիր մը ուղղուած Անգլիոյ Ճորճ Գ. թագաւորին: Կարճ, կրակոտ ու կրքոտ խօսքերով Ճէֆըրսըն կը յիշատակէ քաղաքական բոլոր այն յանցանքներն որոնցմով Նորին Վեհափառութիւնը դարձած է միահեծան բռնակալ մը: Ու վճիռը կ'արձակէ սա բառերով.— «Բռնակալ մը անարժան է իշխելու ազատ ժողովուրդի մը վրայ»: Հետեւաբար Ամերիկայի անգլ. գաղթավայրերը իրենք զիրենք ազատ կ'արձակեն բրիտանական գահուն հաւատարիմ մնալու իրենց խոստումէն ու կը դառնան ինքնիշխան:

Այս խանդավառ խօսքերուն կը հետեւին քանի մը յուզիչ տողեր իբրեւ արդարացում պայքարի մը որ անխուսափելի պիտի ըլլար ազգակից ու ցեղակից երկու ժողովուրդներու միջեւ: Ամերիկացի գաղթականը խօսք-ուղղելով իր արենակցին կ'ըսէ. «Ձմոռնանք նաեւ մեր խնամքները պարգեւել մեր բրիտանացի եղբայրներուն: Արդարութեան ու արենակցութեան ձայնին հանդէպ անոնք ալ խուլ մնացին, որով պատերազմի ատեն մեր թշնամիները, խաղաղութեան մէջ մեր բարեկամները թող ըլլան»:

Վերջաբանը՝ պարզ եւ անխռով, հանդիսաւորապէս կը յայտարարէ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու ծնունդը:

«... Մեր նպատակին արդարութեանը համար դիմում ընելով Աշխարհի Բարձրագոյն Դատաւորին, այս գաղթավայրերու բարի ժողովուրդին անունով եւ արտօնութեամբ հանդիսաւորապէս կը հրատարակենք ու կը յայտարարենք թէ այս գաղթավայրերն են եւ իրաւամբ պէտք է ըլլան ազատ եւ անկախ նահանգներ, զերծ որեւէ հպատակութենէ բրիտանական գահուն եւ իրենց քաղաքական կապերն Մեծն Բրիտանիոյ հետ լուծուած են եւ պէտք է որ լուծուին»:

Այս նպատակի իրագործման համար բովանդակ ժողովուրդի անունով Հիմնադիր Հայրերը փոխադարձաբար գրաւ կը դնէին «իրենց կեանքը, ինչքը ու իրենց սրբազան պատիւը»:

×

Ամերիկեան ազգի ծագումն ուսումնասիրող պատմաբան մը, 1776 Յուլիս 4ի Անկախութեան Յայտարարութիւնըվերլուծելէ վերջ անտարակոյս պիտի հարցնէր թէ ո՞ր եղած է այն առաջնորդող սկզբունքը որ հաւաքուցած է ամերիկեան ազգը այն բարձունքներուն, ուսկից ան այժմ կ'իշխէ, քաղաքականապէս եւ տնտեսապէս, բովանդակ աշխարհի:

Հին եւ նոր ժամանակներու պարտուած եւ ինկած ազգերու ճակատագիրը կուտայ մեզ այս հարցին լուծումը:

Առնենք հին Յունաստանը: Հելլէն ժողովուրդի ցանկութիւնը դէպի անհատական ազատութիւն եղած է անսահման: Բայց այդ ծայրայեղութեան հետեւանքներով իսկ կարելի չէ եղած ազգային գիտակից միութիւն մը ստեղծել կեդրոնական զօրաւոր կառավարութեան մը առաջնորդութեան տակ: Անհատական ազատութեան տենչանքը մղած է հելլէն ժողովուրդը դէպի քաղաքային, եղբայրասպան պատերազմ, եւ անկում:

Հռովմէական կայսրութեան վերելքն ալ կուտայ միեւ հակապատկերը: Միութեան, ազգային գերիշխանութեան անզուսպ ձգտումը ծնունդ տըւած է բռնակալութեան, խեղդելով անհատական ազատութիւնը:

Միացեալ Նահանգներու Հիմնադիր Հայրերուն տրուած էր հնարել կառավարական այնպիսի վարչաձեւ մը որ պիտի կրնար յաւիտենական անքակտելի կապերով իրարու միացնել Ազատ Անհատը ու Զօրաւոր Ազգը: Ու այդ ներդաշնակ միութիւնն երաշխաւորող գործիքն է Ամերիկեան Սահմանադրութիւնը՝ իր տեսակին մէջ մարդկային մտքին արտադրած գերազանցապէս առաջին եւ ամենակարեւոր յղացումը:

Նորագոյն ժամանակներու մէջ ալ կան խիստ թելադրիչ օրինակներ: Ազատական սկզբունքներու աղբիւրէն սնած Ֆրանսական Գ. Հանրապետութիւնը 1940ի տագնապին չկրցաւ երեւան բերել ազգային միութիւն մը որ յաջողէր յաղթականօրէն դիմագրաւել սպառնացող վտանգին:

Իսկ 1933—1945ի Գերմանիան անյագ ու ինքնակամ դիկտատորի մը գերին դարձած, ուժասպառ ու պարտուած, ինկաւ թշուառութեան ու անարգանքի փոսին մէջ:

Ամերիկեան ըմբռնումը պիտի կրնա՞յ օրինակ հանդիսանալ փոքր ու միջակ ազգերու, որոնք այնքան կը տառապին վարչաձեւերու եւեւէջներէն.— Կեանք, Ազատութիւն,— Եւ վազք դէպի Երջանկութիւն:

Կ. ՓԵՏՐՈՍԵԱՆ

Պատերազմ ամպերին վրայ

Առաւօտը կը բացուի երկնքին անբիծ կապոյտով, որ հետզհետէ կը բիւրեղանայ, ծագող արեւուն ոսկեզօծ ճաճանչներով: Յանկարծ, հեռո՜ւն, արեւմուտքէն, ամպի կտոր մը, շատ փոքր ու շատ ալ սպիտակ, կը բարձրանայ հորիզոնէն ու արընթաց կը քալէ դէպի արեւը: Զայն տեսնելով, արեւը իսկոյն կը հրամայէ իր ճառագայթներուն, անմիջապէս ոչնչացնել իր ոխերիմ թշնամին: Մեն մինակ հսկայ կապոյտին վրայ, ողորմելի ամպը վայրկենապէս կը փարատի: Քիչ վերջ սակայն, այս անգամ արեւելքէն ու արեւմուտքէն կուգան, ուրիշ ամպի կոյտ մը, ալ աւելի խոշոր ու շատ ալ գորշ, մոլեգնօրէն դէպի երկինք կը մագլցի ու կ'իջնէ կը կանչէ անհունին մէջ քնացած, թմրած ամպերը, գալ լուծելու վրէժը իրենց նահատակուած ընկերոջ: Եւ ահա իսկոյն, ամպեր, հորիզոնին չորս կողմերէն, յամրաբար, բայց ինքնավստահ դէպի երկինք կը խուժեն: Պայքարը կը սկսի կատաղի անոնց ու արեւին միջեւ: Այս վերջինը, իր հրեղէն սլաքները չորս կողմ կ'ուղղէ շոգեպինդ, բայց ամպերը յամառօրէն դիմագրելով իրենց մէջ կը թաղեն արեւուն ճառագայթները: Հսկայ կոյտ մը ամպի, անջատուելով միւսներէն, անհամբեր ու յանդուգն, ինքնիրեն կը յառաջանայ մինչեւ մօտը արեւին, պահ մը կը յաջողի զայն ծածկել, բայց շուտով ետ կը մղուի: Խիզախ՝ ան նորէն կը յարձակի, քիչ վերջ դարձեալ կը նահանջէ: Մինչ անդին, ամպերը ալ աւելի մթագնելով, երկնքի երկու հանդիպակաց կողմերէն կը փորձեն շուտափոյթ իրենց վերջնական միացումը կատարել, սկսելու համար զանգուածային յարձակման: Արեւը կը զգայ որ կը պարտուի, լայնածաւալ կապոյտէն ճղճիմ մաս մը միայն կը մնայ, որ կը դոցուի շուտով յաջորդաբար հասնող ամպերու պահեստի ուժերուն կողմէ: Արեւը խաւարած է ամպերու սեւ խիտ խաւին տակ: Կապոյտ երկինքը կը մթագնի ամբողջութեամբ: Բայց ամպերու յաղթանակը չպիտի տեւէ երկար: Մթնոլորտին խենթ հզօրը՝ ազուէս հովը, որ իր խուցէն հեգնանքով էր դիտած երկու ոսոխներուն զօտեմարտը, կուռւի սիրահար մըն ալ ինք, կը նետուի ասպարէզ, չանթահարիչ յարձակումով: Ապշահար այս անակնկալ հարուածէն, ամպերը կը կորսնցնեն պահ մը իրենց դեկը ասդին անդին օրօրուելով: Երկարատեւ մարտնչումէ մը վերջ, հովը կը յաջողի խոշոր ճեղք մը բանալ անոնց ճիշդ մէջտեղէն: Սարսափահար հովէն, ամպի խոշոր կոյտ մը կը սկսի փախչիլ, բացուած կապոյտը կ'ընդարձակուի, իսկոյն ուրիշ ամպի զանգուած մը կը վաղէ դասալիքին ետեւէն, կը բռնէ զայն ու ետ բերելով զոցել կուտայ լայն կապոյտը:

Հովը, այս անգամ իր հարուածը կ'ուղղէ ամպերու կողերուն, որ յոգնաբեկ տեղի կուտան: Կապոյտը կըվերերեւի շատ մը մասերու վրայ: Նոր ճեղք մը եւս կը բացուի ճիշդ կեդրոնէն: Քաջալերուած, արեւուն ճառագայթները կեանք առնելով նորէն կ'անցնին կռուի: Այլեւս անյոյս յաղթանակէ, ամպերը մէկ սիրտ մէկ հոգի, կը վճռեն զէթ մեռնիլ իրենց պատուով: Ամէնքը մէկ միանալով, կը ցցուին թանձրախիտ ու կ'իջնեն ցած, շատ ցած մօտը հողին... ուր կը թափեն տեղատարափ իրենց մաղձը՝ անձրեւ, արձակելով կատաղութեան կանչեր՝ որոտումը, ու տեղալով զայրոյթի արիւնաներկ իրենց փրփուրը՝ կայծակը: Այժմ վստահ իր յաղթանակին, հովը կը քաշուի իր պատեանը, խնայելով իր ոյժին: Հանդարտութիւնը կը յաջորդէ սարսափելի փոթորիկին, ոչ մէկ հետք այլեւս ամպի: Ի՜նչ փոյթ սակայն, արեւը, հեւասպառ ալ չի կրնար իսկ ոտքի կանգնիլ, պայթելու աստիճան չկկացած, ան կը գահավիժի դէպի ստորոտը հորիզոնին: Օրը կը մեռնի, գիշերը կուգայ երկնքի ջինջ կապոյտով, ուր ադամանդափայլ աստղեր կը պլպլան զուարթութեամբ, անմեղօրէնակ լուսնի հովանիին ներքեւ: Ոչ մէկ ամպ, ոչ մէկ հով եւ ոչ ալ արեւ...

Եթերային խաղաղութիւնը հաստատուած էր:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Քանի մը օր Պրիւսէլի մէջ

ՊՐԻՒՍԷԼ, յունիս, — Գեղեցիկ պարտէզներ, վառ արեւ, ծաղիկներ, անտառներ, խիտ, հսկայ ծառերով:

Երկու համաշխարհային դէպքեր բաւական են որ Պրիւսէլը տան ուրախութեան եւ խանդավառութեան պատկեր մը: Առաջինը՝ Արուեստի եւ Ճարտարարուեստի փառատօնն է որ վերջացած է արդէն, իսկ երկրորդը՝ Ֆրանսայի 34րդ շրջանը, որ առաջին անգամ անցնելով, մասնաւոր հպարտութիւն մը կուտայ այս ժրաջան, հիւրասէր եւ բարեկիրթ ազգին:

Կարելի չէ նկարագրել մրցորդներուն մուտքը անցեալ հինգշաբթի օր: Անհամարբազմութիւն մը Waterlooէն մինչեւ Bois de la Cambreը եւ անկէ Պրիւսէլ կը մտնէր: Եւ ի՜նչ ընդունելութիւն: — «Բարի գալուստ մեր եղբայրներուն, օտար չեն մեզի համար Ֆրանսացիները: Հոս ձեր երկիրն է»:

Բայց եւ այնպէս որոշ յուսախաբութիւն պատճառեց այս անհամբեր ժողովուրդին Ֆրանսացի Վիէթոյի յաղթանակը: Ապացոյց մը եւս թէ կայ ազգային արժանապատուութիւն մը որ եղբայրութիւնն իսկ կը մոռնայ: Եւ եթէ Ֆրանսացիին մուտքը բուռն ծափեր, ահագին զուռում գոչում յառաջ բերաւ, կարելի չէ նկարագրել այն ընդունելութիւնը զոր բազմութիւնը ըրաւ երկու Պելժիքացի հետեւորդներուն, որոնք հասան մօտ երկու վայրկեան տարբերութեամբ:

Եւ անզգալաբար գիշերը եկաւ, այնքան պայծառ, իր լուսավառ յայտարարութիւններով, արճարաններու, պանդոկներու, խանութներու անհամար լոյսերով: Շռայլութիւն մը որ Լոյս Քաղաքն անգամ չէ տեսած պատերազմէն առաջ:

Պելժիքան երկիր մըն է ուր չէք զգար նոյնիսկ թէ նոր ելած է պատերազմէն եւ այնքան տառապած: Անսահման գնահատութեան արժանի են այս փոքր ազգին թէ նկարագիրը եւ թէ վերաշինութեան ճիգը: Թէեւ ապրուստը սուղ է, նոյնիսկ Ֆրանսայէն եկողի մը համար, ուշադրութիւնդ կը գրաւէ ընդհանուր ճոխութիւն մը: Փողոցներու ներդաշնակ ներկայացումը՝ խանութներու մէջ, զննումի դիւրութիւն, ամէն բան կարենալ գտնելու յոյս մը: Կարելի չէ ինքզինքը օտար զգալ այսպիսի երկրի մը մէջ: Կարծէք շատոնց ծանօթ էք անոր: Մաքուր, ներդաշնակ եւ գեղեցիկ ճարտարապետութիւն, պարտէզներ, ծաղիկներ, եւ այնքան հաճելի հիւրընկալութիւն մը: Անցեալ իրիկուն երբ ամերիկացի եւ ֆրանսացի թղթակիցներու հետ նստած էինք սրճարան մը, մէկ ակնթարթի մէջ, խումբ մը սպասաւորներ յանկարծ խուժեցին եւ անսովոր արագութեամբ հաւաքեցին բոլոր սեղաններն ու աթոռները: Ճիշդ է, փա—

կինոյի ժամն էր, բայց հաւկցնելու ձեւը այնքան անապատելի էր որ, իբրեւ anecdote իսկ կարելի է պատմել։

Ուրիշ յատկանշական գիծ մը,—խորապէս աշխատասէր է Պելժիացին։Իր կեանքին նպատակն է աշխատիլը։ Մնաց որ, ինչքան աշխարհագրութեամբ եւ լեզուով, այնքան ալ նկարագրով մօտ են Ֆրանսացիներուն։

Միջին Պելժիացին մէկ խոհեմ ունի,— շահիլ Tour de Franceը։ Եւ արդէն դրաւ բռնած են։ «Կը տեսնէք, կ'ըսէր անցեալ օր մէկը, Լիւշոնէն վերջ մէջտեղ պիտի ելլենք, մենք անմրցելի ենք»։

«Յառաջի» Թղթակիցը որ կարաւանին հետ հինգշաբթի անցաւ Պրիւսէլէն, օրը օրին տեղեակ կը պահէ արդէն։

Երեւոյթներէն դատելով, պիտի կարծէք թէ Պրիւսէլի մէջ կարելի է մոռնալ ամէն դժուարութիւն եւ տագնապ։ Ի՞նչ միամտութիւն. հոս ալ քաղաքակրթութիւնը եւ ներքին խլրտումները ձգած են իրենց հետքերը։ Դեռ անցեալ շաբթուան մեծ հրդեհին առթին, ուր վառեցաւ կրթական նախարարութեան շէնքը, հրշէջները գործադուլի մէջ էին…։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ա. Ահարոնեանի 80ամեակը Փարիզի մէջ

Ա. Ահարոնեանի 80ամեակին առթիւ համակրանքի եւ յարգանքի մեծ ցոյցը զոր կազմակերպած էր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը, տեղի ունեցաւ կիրակի կէսօրէ վերջ Սալ տ'Իէնայի մէջ, խուռն բազմութեան մը ներկայութեամբ։ Կը նախագահէր Շ. Միսաքեան (ճառը՝ յաջորդով)։

Առաջին խօսողն էր Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կողմէ Ժիրայր Դատաւորեան որ մաքուր հայերէնով մը ըրաւ կենսագրականը Ահարոնեանի ծննդավայր Իգտիրէն մինչեւ Գոմոն, ներկայացնելով անոր տառապանքին, անձնուէր, ազգօգուտ եւ հերոսական կեանքի զանազան փուլերը։ Խօսքը վերջացուց ըսելով թէ այն ջահը զոր իրենք ստացած են վառ Ահարոնեանի սերունդէն, պիտի պահեն վառ եւ փոխանցեն դարձեալ վառ յաջորդ սերունդին։

Երկրորդ խօսողն էր Հրանտ Բալուեան, որ մէկ տարիէ ի վեր անխոնջ կերպով կ'աշխատի, սկսեալ Ֆրանսայիզաւառներէն ուրոր հայութիւն կայ, Ահարոնեանի 80ամեակի առիթով ծանօթացնել նոր սերունդին մեծ Հայուն կեանքն ու գործը ինչպէս եւ դրական շրջան մը։ Ցուցիչ բաղդատութիւն մը վերջին քառորդ դարու երկու անման վարպետներու կեանքի վախճանին։ Ճակատագրի համանմանութեամբ մը Կոմիտաս եւ Ահարոնեան իբրեւ երկու զգեստուած կաղիններ, մնացին ողջ մեռեալներ։ Խօսելով Ահարոնեանի գրականութեան մասին՝ ըսաւ թէ սխալ է թէ ան լացի ու կոծի եւ ողբի երգիչ է, ընդհակառակը անոր գրականութիւնը ըմբոստութեան եւ հերոսութեան կը մղէ։ Ահա՛, անոր տիպարներէն Հազրէն այդ չոր ու ցամաք կնոջ մէջ թաղնուած է հայ ժան տ'Արքի մր ըմբոստ հոգին։

Սրտաբուխ ուղերձ մը կարդաց Գ. Յ. Սէմէրճեան։

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ ժողովուրդին մէջէն ծերունի Աստ. Վաչեանց (մեկենասը Ա. Ահարոնեանի) որ յուզուած եւ դողդոջուն շրթներով ըսաւ թէ նիւթական զոհողութիւնը ոչինչ կ'արժէ։ Քանի որ կար աննման կրակը Ահարոնեանի մէջ, ան անպայման պիտի ըլլար Ահարոնեան մը, թերեւս առանց ներապական ուսումի։ Խօսքը վերջացուց լաւատես յոյսերով Հայոց ապագայի մասին։

Երրորդ խօսողն էր Հրանտ Սամուէլ որ անդրադառնալով Ահարոնեանի ներկայ անդամալոյծ վիճակին՝ ըսաւ թէ ինչպէս վերջերս երբ այցելութիւն տուած էր անոր Գոմոնի մէջ, իր անզգայ կարծուած վիճակին մէջ փղձկած էր Օր. Աստղիկի երգէն (Սայաթ Նովայէն)։ Հ. Սամուէլ ներկայացուց Ահարոնեանի քաղաքական գործունէութիւնը եւ ըսաւ թէ ան կը համադրէր իր մէջ թէ դրագէտը, թէ հռետորը, թէ քաղաքական մարդը։ 1917ին երբ Ազգ. խորհուրդ կազմուեցաւ, անմիջապէս աչքերը ուղղուեցան Ահարոնեանին։ Ան էր որ ճակատ կ'երթար կարով ներշնչելու հայ զինուորին։ Ահարոնեանի գլխաւորութեամբ էր որ եկաւ հայկական պատուիրակութիւնը Պոլիս հաշտութիւն կնքելու Թուրքիոյ հետ եւ վերջապէս, Մեծ պետութեանց կողքին, Սեվրի Պալատին մէջ, Ահարոնեանն էր որ ստորագրեց դաշնագիրը, մուրհակ մը որ թէեւ արհամարհուեցաւ եւ մերժուեցաւ առեն մը մեր հակառակորդներուն կողմէ, բայց այսօր հիմ կը ծառայէ անոնց համար ալ, միակ վաւերագիրը, պահանջելու մեր իրաւունքը։

Շ. Նարդունի ներկայացուց տառապանքի երգիչը (իր գրական ճառը պիտի հրատարակենք առանձին)։

Գեղարուեստական ընտիր բաժին մը կը լրացնէր հանդիսաւորութիւնը տօնին։ Կը մասնակցէին սիրուած երգչուհի Օր. Աստղիկ Առաքելեան երգով, «Սեւ Կաքաւիկ»ը Սայաթ Նովայէն եւ Ալէմշահէն։ Ցայտնի երգիչը, Գ. Էմմանուէլ Փափազեան երգեց հայերէն «Անտունի»ն, Werther, եւ «Les pécheurs de Perlres»: Օր. Քնարիկ Օհանեան արտասանեց ըմբռնումով եւ զգայուն շեշտերով «Ցարգանք Քեզ »ը Ահարոնեանի, իսկ ընկեր Զարեհ Ղարիպեան «Արաքսը» եւ Գ. Ժիրայր Մուրատեան Աշուղը, երկուքն ալ Ահարոնեանէն, խորապէս զգայուն եւ գեղեցիկ։

Հանդէսը փակեց Շ. Միսաքեան

★ Բժ. Նեվրուզ, որ Ահարոնեանի մտերիմ գործակիցն եղած է Հ. Հ. պատուիրակութեան մէջ, հետեւեալ հեռագիրը ուղղած էր այս տօնակատարութեան առթիւ.— «Կը ցաւիմ որ ներկայ չեմ կրնար ըլլալ առողջական պատճառներով։ Խորին մեծարանքս ականաւոր հայրենասէրին եւ ազգային մեծ բանաստեղծին»։

ՏՈՄՍԵՐ

Մեր թանգէտները

— Մեր նորագոյն պատմութեան գլխաւոր թուականներուն մասին շփոթութիւն կայ մտքիս մէջ… հասնողը թուական մը կը գլորէ…

— Աւելի պարզ խօսեցէք…

— Ահաւասիկ. հայ պոլշեւիկներու երկօրեան կ'ըսէ, իր խմբագրականին մէջ, թէ նախագահ Ուիլսըն «իր պատմական վճիռը հրապարակեց՝ Հայաստանի սովետական իշխանութեան հաստատուելէն 21 օր յետոյ»… Ասիկա սխալ չէ՞…

— Այդ խեղճերուն ո՞ր ըսածը ճիշտ է որ… մարդիկը ջրտեր են, մի՛ մեղադրէք… Ուիլսըն իր որոշումը հաղորդեց 1920 Նոյեմբեր քսանեւ կուեին… մեր հայրենիքին մէջ խորհրդային վարչաձեւ հաստատուեցաւ Նոյեմբեր քսանինին (աւելի ճիշտ, Դեկտեմբեր 2ին)։

— Իմ գիտցածս ալ այդպէս էր… ինչո՞ւ կը փոխեն, կը խեղաթիւրեն պատմական դէպքերը։

— Որովհետեւ ուրիշ «անելիք» չունին…

— Երկրորդ հարցում — Սա Սեվրի դաշնագիրը ե՞րբ ստորագրուեցաւ։ Նիւ Եորքի վերջին «Քոնկրէս»ին մէջ ըսեր են Օգոստ. 13ին. ճի՞շդ է։

— Սխա՛լ է. այդ փաստաթուղթը ստորագրուեցաւ 1920ի Օգոստոս տասնին… բայց այդքան բծախնդիր մի ըլլաք…

— Հարցում երրորդ… Ուիլսըն քանի՞ նահանգ «յատկացուց» մեզի…

— Զորս… զպրոցական աշակերտներն ալ գիտեն ատիկա …

— Որո՞նք էին այդ նահանգները …

— Կարինը, Վանը, Բաղէշն ու Տրապիզոնը…։

— Շատ բարի. տեսա՞ք միացեալ հրատարակած վերջին գրքոյկը որուն կողքին վրայ տըպուած քարտէսէն դուրս ձգուած է Տրապիզոնի նահանգը. տեսնողը պիտի կարծէ թէ երեք նահանգ «ստացած» ենք…

— Միայն ա՞յդ սխալը. հապա՞ գրքոյկին բովանդակութիւնը …

— Կարելի չէ՞ դէպքերու եւ թուականներու շուրջ կուսակցական համաձայնութիւն մը կնքել…

— Ինձմէ բարեւ այդ մժեղներուն, համաձայնութիւնը թող կնքեն պատմութեան հետ ոչ թէ մեզի հետ. այդ թշուառականները այնքան տգէտ են որ յուշագիր մը պատրաստելու համար իսկ մեր դուռը պիտի կ'առնեն՝ գաղտուղի ճամբաներով…

— Ի՛նչ մեղքս պահեմ, աղբար, կը հաւատամ որ այդպէս է որովհետեւ դուք կ'աշխատիք անոնք կը յօրանջեն… Դուք պատմութիւն կը կարդաք՝ անոնք մաչալ։ Ժ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՒԱԳԻ ՆՈՐ «ՀՐԱՇՔՆԵՐԸ»

Ծանօթ հեղինակ Յովհ. Գալէսեան կը նկարագրէ Աւագի այցելութիւնը Լոս Անճէլըսի Ս. Խաչ եկեղեցին (Մշակ, 13 Յունիս).—

«Հակառակ որ շատ քիչերու իմաց տրուած էր Աւագին այցելութեան օրը, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 5ին նման չտեսնուած բազմութեամբ լեցուած էր եկեղեցին ու փողոցը։

Ակամայ արձակուած ճիչեր, յուզում, լաց անկարագրելի էին։ Անթիւ լուսանկարիչներու շարքին տեղական «Թայմզ» եւ «Էքզէմինըր» թերթերու թղթակիցները հազիւ միջոց ու տեղ կը գտնէին լուսանկարելու համար Աւագը։ 1700 հոգինոց բազմութեան մէջ կ'երեւէին Մեքսիքացիներ, Ամերիկացիներ, Ցոյներ եւ ուրիշ ազգեր։ Մեքսիքացիներ եւ ուրիշ ազգեր երբ կը ներկայանան Աւագի, բուժուելու հաւատքով, կը մօտենան խիստ երկիւղածութեամբ եւ յարգանքով, մինչ Աւագ եւ կեղեցիէն ներս մտած չմտած ոմանք փորձեցին անոր մազերէն մէկ մէկ թել փրցնել, կարծես թէ մարգարէութենէն խոտ քաղելու պէս։ Մի մոռնաք, որ անոր բուժումը սովորական բան մը չէ, անսահման ուժ կը վատնէ ան իւրաքանչիւր բուժումի համար եւ այս՝ ի վնաս իրեն եւ յօգուտ հիւանդին։

Այս առթիւ քարոզած է Մամբրէ արք.։

★ Տիկ. Սրբուհի Կարօ Աճէմեան որ 23 տարիէ ի վեր հաշմանդամ էր եւ բժշկական ամէն միջոցանօգուտ անցած էին, շնորհիւ Աւագին, այժմ առողջացած է եւ կը քալէ, ինչպէս կը գրէ «Մշակ» (30 Մայիս)։ Իր աղջկան հեռախօսած է.— «Հիմա ես լաւացած եմ եւ կը քալեմ։ Մինակս շուկայ գացի եւ կօշիկ մը գնեցի, հագայ։ Այժմ շատ լաւ կը զգամ։ Եօթն անգամ այցելեցի Աւագին եւ դարձեալ պիտի այցելեմ։ Աւագը հրաշքներ կը գործէ ինծի նման հիւանդներուն վրայ»։

ԷՋՄԻԱԾԻՆԸ ՅՈՒՍԱԽԱՐ

1945 Յունիսին, Ամենայն Հայոց Հայրապետի ընտրութեան համար արտասահմանէն Հայաստան գացող պատգամաւորները Էջմիածինի մէջ Ճեմարանի բացման առթիւ հանդիսաւոր խոստումներ ըրին Ճեմարանի ապահովութեան մասին։

Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթը, Էջմիածին կը գրէ 1946 Յունիս-Յուլիսի միացեալ թիւին մէջ.—

«Պատգամաւորներու ըրած յանձնառութիւններ մեծ մասը, պիտի ասել, չի կատարուել, սակայն դա դեռ չի նշանակում, որ Ճեմարանի պահպանման խնդիրը ձախողուել է։ Վեհափառ Հայրապետի ամենօրեայ հոգածութեան առարկան է հանդիսացել Ճեմարանի պահպանման գործը։ Անհրաժեշտ է Ճեմարանն ապահովել որակեալ դասախօսական կազմով, դասական ու գրենական պիտոյքներով, վառելանիւթով, սաներին բաւարարել ննջարանային պիտոյքներով, հագուստով, ուտեստով եւ որ ամենագլխաւորն է, կազմակերպել նրանց սնունդի գործը։

. . . Ժամանակն է որպէսզի ազգային եկեղեցական ժողովում, խանդավառ մթնոլորտում տրուած յայտարարութիւնները Ճեմարանի ապահովութեան նկատմամբ գործի վերածուեն, եղած յանձնառութիւնները չպիտի մոռացուեն, այլապէս վտանգի տակ դրուած կը լինի Ճեմարանի պահպանութեան գործը։

ԶՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

ՈՒՂԵՂԻ ՎԻՐԱԲՈՒԺՈՒԹԻՒՆ 10.000 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Պրօֆ. Սանքալիա որ կ'առաջնորդէր վերջին հնախօսական արշաւանքը Հնդկաստանի մէջ, գըտած է ութ կմախքներ որոնց երկուքը գրեթէ անեղծ մնացած են։ Մէկը աղջկան մը կմախքն է 18-20 տարեկան, բարակ եւ 5 ոտք հասակով, միւսը այր մարդու մը, 25 տարեկան եւ վեց ոտք հասակով։ Այս նշխարները շատ թանկագին են, որովհետեւ Հնդկաստանի մէջ գտնուածներուն ամէնէն հիներէն են, եւ կ'ենթադրուի որ Ք. Ա. 7000 տարուան հնութիւն մը ունին։ Կմախքները ցեղային մերձաւորութիւն ունին Նախա-Եգիպտացիներու եւ Հիւսիս-Արեւելեան Ափրիկէի հետ, խափշիկի յատկանիշներով։

Քարէ Դարու աղջկան հետաքրքրական երեւոյթը այն է որ գլխուն կողմը կլոր ծակ մը կայ, ինչ որ կ'ենթադրէ թէ ողջ անձի մը գանկը ծակելու գործողութիւն մը եղած է քարէ գործիքով մը, ուղեղային ճնշումէ ազատելու համար, ինչ որ աւելի ուշ Քարէ Դարերու մէջ ալ գործադրուած էՆէրոպայի ժողովուրդներու եւ Կեդրոնական Ամերիկայի նախնական ցեղերուն կողմէ։ Արդի վիրաբոյժներ ալ միեւնոյն գործողութիւնը կը կատարեն, սակայն պողպատէ գործիքով։

Կմախքներուն հետ գտնուած են նաեւ մանրաքարեր, երկու բերնով եւ մէկ բերնով դանակի շեղբեր, նետերու գլուխներ, գործիքներ շինուած գոմէշի, եղի, ոչխարի, այծի, խոզի, ձիու եղջիւրի եւ շունի ոսկորներով։

Վերջին Քարէ Դարուն ժողովուրդը գլխաւորաբար որսորդ էր, չէր գիտերտակաւինանդեղէն արտադրել։ Կ'ապրէին աւազէ բլուրներու մէջ, գետերու կամ լիճերու եզերքը։ Բացի նետերէ որ կը կազմէր անոնց զրահը, մեծ եւ պզտիկ երէներ եւ ձուկեր կը բռնէին ոսկորէ մեծ կտորներով եւ կը բերէին բլրակը։ Հոս կը սպաննէին կենդանիները եւ կ'ուտէին միսը հում վիճակի մէջ։

Միակ կենդանին որ ընտանի դարձած էր շունն էր։ Եւ անեղծ մնացած երկու կմախքները շունի կմախքներ էին։

ԿԱԹՆԱԽՈՀԱՆՈՑՆԵՐՈՒ թիւը Հայաստանի մէջ հասած է 30ի։ Կաթնախոհանոցներու, մանկական խոհանոցներու տրամադրուած է 160 հազար րուպլի թուլակազմ եւ կարօտ տղոց լրացուցիչ սնունդ տալու համար։

«Հրեղէն Ձայն», «Աքսոր Ֆրանսէզ»ի, Տորիոյի կուսակցութեան եւն. անդամներէն: Համայնավարները կ'ըսեն թէ զօրութը Կոլի կազմակերպութեան անդամները ուղղակի կապ ունին դաւադրութեանց հետ: Երէկուան Իւմանիթէն կը հարցնէր խոշոր խորագիրներով.— «Ի՞նչ բանի կը սպասեն, հարցաքննելու համար զօր. Քէօնիկը եւ Պէթուառը»: Եւ դեռ ուրիշ անուններ ալ յիշելով մեղադրանքներ կ'ուղղէր:

Ապահովութեան տեսչութիւնը կ'ըսէ թէ կարգ մը մեղսակիցներ արդէն սկսած էին ցոյցեր կատարել Ֆրանսայի զանազան մասերուն մէջ: Հրաման տրուած էր «հարուածային խումբերուն» համայնավարական ժողովներու մասնակցիլ եւ խռովութիւններ յարուցանել:

Առաջին կալանաւորը, կոմս Ժաք Վիւլփիան, որուն դղեակին մէջ վտանգաւոր թուղթեր գտնուած էին, գիշերն իբրուն հարցաքննուելէ վերջ յայտարարած է,— «Ա՛լ կորսուած եմ, պէտք է քաւել»:

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Հակառակ մեր բոլոր բարեացակամութեան, ծախքերու յարաճուն յաւելման պատճառով ստիպուած ենք այսուհետեւ որոշ վճարում պահանջել այն ազդերուն, կոչերուն, անհատական, հայրենակցական կամ եկեղեցական ծանուցումներուն, փնտռտուքներու համար որոնք «Յառաջ»ի կը ղրկուին հրատարակութեան խնդրանքով:

Խմբագրութիւնը իրեն կը վերապահէ բացառութիւններ ընելու իրաւունքը:

Այս առթիւ կը յայտարարենք նաեւ թէ 1947 տարիին, երկրորդ շրջանի փակման առթիւ առկախ մնացած բաժնեգիները պէտք է վճարուին մինչեւ Յուլիս 15, այլապէս պիտի հարկադրուինք դադրեցնել թերթերու առաքումը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ ....

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրգանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆի Գ. թիւը (Յունիս)

Ութ էջ, հայերէն եւ ֆրանսերէն, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, մեծ մասով նուիրուած Ա. Ահարոնեանի ծննդեան 80ամեակին: (Տարաբախտ գրագէտին նկարով):

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:

ԱԶԳԱԳԱՀԳԱՆՄԱՆ ՍԱՏԱՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կը փափաքի՞ք ամէն հայու պատշաճ օգտաշատ գիրք մը նուիրել: Հետաքրքի՞ր էք գիտնալու թէ ինչ է սկաուտիզմը: Կ'ուզէ՞ք վարձատրել հայ դպրոցի աշակերտ մը:

Գնեցէ՛ք Վազգէն Անդրէասեանի

ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Բոլոր ծանօթ գրավաճառներու մօտ: Հասցէ.— V. Andréassian, 5 rue des Sables, Viroflay (S. et O.):

Գեղունի

Պատկերազարդ շքեղատիպ հրատարակութիւն Բազմավէպի հարիւրամեակին առթիւ

Պատերազմի արհաւիրքներուն մէջ լրացաւ «Բազմավէպ»ի հարիւրամեակը: Հակառակ մեր փափաքին անհնար եղաւ կատարել դարադարձի այս տօնախմբութիւնը՝ ստիպուեցանք յետաձգել, գայն լաւագոյն օրերու:

Պիտի կատարուին շքեղ հանդէսներ Ս. Ղազարու մէջ Օգոստոսի վերջերը:— Կը հրաւիրենք Մայր Հայրենիքը եւ գրական Գաղթաշխարհը բերելու իրենց բարոյական եւ նիւթական գործօն մասնակցութիւնը:

Որոշուած է այս առիթով լոյս ընծայել ԳԵՂՈՒՆԻՆ որ արդէն միջազգային արժէք ստացած է: Պիտի բովանդակէ կարեւոր յօդուածներ ազգային նշանաւոր գրողներէ, արուեստի գործեր հայ նկարիչներէ, Ս. Ղազարու Թանգարանին եւ Մատենադարանին գանձերէն նմոյշներ:

Կը խնդրենք ազգային Մամուլէն որ արձագանգ ըլլայ մեր այս կոչին՝ ծանուցելու ԳԵՂՈՒՆԻՆ եւ փառաւորելու հարիւրամեայ Բազմավէպը:

Կը յանձնարարենք փութալ ապահովել օրինակ մը ԳԵՂՈՒՆԻԷՆ՝ որ թուղթի սակաւութեան պատճառով չափաւոր թիւով պիտի տպագրուի:

Բացուած է բաժանորդագրութիւնը.— Պայմաններն են Ամերիկա 12 տոլար, բրիտանական կայսրութիւն, Եգիպտոս եւն. 2 ոսկեւ 10 շ., Ֆրանսա 2500 ֆրանք, Սուրիա, Լիբանան 25 թուղթ, Իտալիա 4000 լիրէթ:

ՀԱՍՑԷ.— Rédaction de la Revue «PAZMAVEB», Venise (Italie), St. Lazare:

Հայ երաժշտութեան երեկոյ

Ուրբաթ, 4 Յուլիս, ժամը 21ին, Salle d'Iénaի մէջ, 10 Ave. d'Iéna: կազմակերպութեամբ՝

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

Կը մասնակցին՝ Գ. Գ. ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ դաշնակ, ՆԱՀԱՊԵՏ ԱԼԱԼԸՄՃԵԱՆ թաւջութակ, ՍՈԿՐԱՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ երգ, JANINE CAVARD դաշնակ, FRANCIS CAUMEL արինգ:

Կը նուագուին գործերը Խաչատուրեանի, Սպենդիարեանի, Տիգրանեանի, Կոմիտասի, Բարխուդարեանի, Պարթեւեանի եւն.:

Տոմսերու համար դիմել Հրանդ Սամուէլի, Բամպուքճեանի, 9 rue Jouy Rouve, Սարգսեանի, 39 Rue de Trévise, Պարթեւեանի 14 rue Petit. Bot. 99-22:

Մուտք՝ 50, 100 եւ 150 ֆրանք:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Կ. Յակոբեան եւ զաւակները, եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք ներկայ եղան իրենց ողբացեալ եղբօր ՊՕՂՈՍ ԱՃԷՄԵԱՆի (Տիգրանակերտցի), հոգեհանգստեան արարողութեանը, եւ իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին:

ՀԱՆԴԷՍ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Տէսինի Ֆր. Հայ Կապ. Խաչի հովանաւորած երեկոյեան դասընթացքի երկսեռ սաներու կողմէ, նախաձեռնութեամբ նոյն դասընթացքի կրթական մարմնի, ղեկավարութեամբ Տէր եւ Տիկին Փափազեանի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, Տէսին: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Բարձրագոյն դասարաններու կողմէ կը ներկայացուի յատկապէս պատանիներու համար գրուած «ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ»ը, երեք պատկերով որուն թացքին Կրակի Պաշտամունքը«պալէ»ով մը, ինչպէս նաեւ Յ. Թումանեանի Անուշէն պատկեր մը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ 13 Յուլիս կիրակի ցերեկ, ժամը 2.30ին, 21 rue de Liege, Փաթրոնաժի սրահին մէջ, կը ներկայացուի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ, 4 արար: Նուագ. Մեսումենց, բեմադրութիւն Հաբէլեանի, մասնակցութեամբ տեղւոյն եւայլ արուարձաններու երիտասարդութեան:

ԹԱՏՐՈՆ

Սէօլէօզի Վերաշ. Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին ՆՈՐ ՍԷՕԼԷՕԶ թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ ԹԱԼԷԱԹԻ ԱՆԿՈՒՄԸ, հայկական ողբերգութենէն առնուած յուզիչ դրամը, 6 յուլիս Կիրակի իրիկուն, ժամը ճիշդ 8.30ին Իսի լէ Մուլինոյի քաղաքապետարանի սրահին մէջ Salle des Fêtes, 35 Ave. Verdun. մեթրոյէն մէկ վայրկեան քալելով: Կիչէն տոմսակ չի ծախուիր: Նախապէս ձեր տոմսակները ապահովելու համար դիմեցէք, Իսիի բոլոր հայ սրճարաններու եւ միութեան անդամներուն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ.— Կազմակերպուած Բալաթովիտ Վերշ. Միութեան, Մարսէյլ, Պամօն, Սէն Լու - Կրանփէն քոյր մասնաճիւղերու կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Սէն Լու Կրանփէն Եօթնեղբայրեան ագարակը: Յայտնի դերասան Թրաքօշ իր լաւագոյն ուժերով պիտի ներկայացնէ ԱՐՇԻՆ ՄԱԼ ԱԼԱՆ: Մուտքը ազատ է:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Պ. Պէրսար վաճէ փաստաբան կ'ուզէ Պուրկ լա Րէնի մեթրոյին մօտ իր տունը որ ունի 6 սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, կառատուն, բոլոր յարմարութիւններով, փոխանակել Փարիզի կեդրոնը յարկաբաժինի մը հետ, 3 կամ 4 սենեակներով: Դիմել ժամը 10—18, 19 rue Georges, Lafenestre Bourg la Reine. Հեռաձայն Robinson 07-34:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շավիլի մասնաճիւղին կողմէ, 6 Յուլիս կիրակի օրը, ճոխ պիւֆէ, հաճելի ժամանց:

Շոգ. կառ. Մոնփառնասէն, օթոպ. թիւ 271 Pont de Sèvresէն, իջնել Puits sans Vin:

ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՃԱՇ

ԱՌԱՏ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՂԱՆԴԵՐՆԵՐ

Մաքուր սպասարկութիւն

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24, Rue St. Lazare, Paris (9)

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐՆ ԱԼ ԲԱՑ Է:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ, կէս օրուան համար, աշխատող չինող երիտասարդ մը: Գրել «Յառաջ»ին, Գ. սկզբնատառով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ընկեր Սարգիսի սրճարանը: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎՈՔԼԻՒԶ.— Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի, կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, վայրը՝ Մոնֆավէ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յուլիս 6ին, Chateaux de Brétի անտառին մէջ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

20 Յուլիսին, կիրակի օր: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՀՆԱՐԻՉ, ՄԵՔԵՆԱԳԷՏ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ

Կը կատարէ, կը վերստուգէ մեքենիքի վերաբերեալ արհեստագիտական (թէքնիք) ամէն տեսակ աշխատանք:

Արհեստանոցը բաց է ամէն օր ժամը 8—19: 26, Rue du Plateau, Issy les Moulineaux (Seine):

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

LA CORNE D'OR

5 Rue Montyon, Paris, métro Bonne Nouvelle, Cadet Montmartre: Tél. Pro. 26-10 եւ 26-11, : Վարիչն է համակրելի ԹԻՊԵՐԸ:

Հոն պիտի գտնէք աւանդական տաք մթնոլորտ մը, Tzigane նուագախումբի մը երաժշտութեամբ: ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ԱՆԹԵՐԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ:

Սրահը տրամադրելի է նշանտուքներու, հարսանիքներու եւ ամէն տեսակ խնջոյքներու համար: Նախօրօք դիմել նոյն հասցէին:

ԳՈՑ Է ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ

Տիկին Քնարիկի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած Յունիս 29ի ներկայացումը յետաձգուած է Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան, Սալ Մազընոյի մէջ: Այս առթիւ կը խնդրուի տոմսերը չփճացնել, որովհետեւ ի զօրու են Հոկտ. 19ի համար: Պիտի ներկայացուի անմահն Սունդուկեանցի գլուխ գործոց «ՊԷՊՕՆ», կարող ուժերով:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնուի այս կիրակի օր, «Châteaux de Brét»ի օդասուն անտառին մէջ, նախաձեռնութեամբ Կ. Խաչի Վալանսի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ սանուհիներու:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, (խմբերգ, մեներգ, նուագ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր եւայլն): Ճոխ պիւֆէ, կարելի է ճաշը հետ բերել: Հաղորդակցութեան համար առնել Սէն Բերէ գացող հանրակառքը եւ իջնել կամուրջին մօտ:

Գործաւորուհի կ'ուզուի

Confectionի աշխատանոցի մը մէջ մեքենայի վրայ մաքուր աշխատող գործաւորուհիներ կ'ուզուին: Դիմել maison ANI, 12 rue Martel, métro Gare de l'Est կամ Strasbourg St. Denis:

Ուշադրութիւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեանի վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Clacière:

Garage Gamiss

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

60 Ave. Aristide - Briand (Bagneux), Tél. Alé. 20-55

Մեքենական եւ ելեկտրական ամէն նորոգութիւն: Նորագոյն գործիքներով օժտուած աշխատանոց: Երաշխաւորուած աշխատանք: Générequeով մեքենական գործիքներու քննութիւն:

Դիմեցէք մեզ վստահութեամբ, գոհ պիտի մնաք եւ դառնաք հաւատարիմ յաճախորդներ հաստատութեանս:

ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Dameane - 13e

Travail exécuté par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԺԹ· ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5077-Նոր շրջան թիւ 086

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1...

Տար. 1000, Վեցամս. 500, Եռամս. 300, Փր., Արտա...

Samedi 5 JUILLET 1947 Շաբաթ 5 ՅՈՒԼԻՍ

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

Եւրոպան երկուքի կը բաժնուի

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ ՓԱՐԻԶ ՀՐԱՒԻՐԵՑԻՆ 22 ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐ

Երեք Մեծերու խորհրդաժողովին ձախողումէն երկու ժամ վերջը, Գ. Գ. Պիտօ եւ Պէվին տեսակցութիւն մը ունեցան, որոշելու համար իրենց ընելիքը: Եչ. գիշեր ժամը 4ին Գ. Մոլոթով եւ խորհրդային պատուիրակութիւնը մեկնած էին Փարիզէն, հինգ օդանաւերով: Ժամը 10ին Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին Նախարարները զեկոյց մը հրատարակեցին, որով կը ծանուցանեն թէ Փարիզ հրաւիրած են 22 եւրոպական երկիրներ, խորհրդակցելու համար զօր. Մարշըլի առաջարկին վրայ: Ահաւասիկ այդ զեկոյցը.—

«Ֆրանսական եւ բրիտանական կառավարութիւնները հետեւեալ որոշման յանգեցան, արագօրէն ընթացք տալու համար Գ. Մարշըլի այն թելադրութեան որ յայտարարուեցաւ Յունիս 5ին ճառով, Հարվըրտի համալսարանին մէջ, թելադրութիւն մը որուն համաձայն Եւրոպան պէտք է առանձինն վերաշինութեան նախաձեռնութիւնը:

Էական է կարելի եղածին չափ շուտ մշակել ծրագիր մը որ պարզէ Եւրոպայի բոլոր աղբիւրները եւ պէտքերը: Պէտք է ստեղծել առժամեայ կազմակերպութիւն մը հաւաքելու համար անտուեալները որոնց վրայ պիտի հիմնուի այդ ծրագիրը: Հետեւաբար Ֆրանսական եւ բրիտանական կառավարութիւնները որոշեցին հրաւիրել բոլոր եւրոպ. պետութիւնները— բաց ի Սպանիայէն — որ կը փափաքին մասնակցիլ Գ. Մարշըլի թելադրութեանց պատասխանին խմբագրութեան, գործակցիլ իրենց հետ, ստեղծելու համար այդ կազմակերպութիւնը: Անոր գործը պիտի ըլլայ յօրինել Եւրոպայի վերաշինութեան ծրագիր մը որուն մէջ պիտի դասաւորուին իւրաքանչիւր երկրի նիւթական աղբիւրները եւ պէտքերը, իւրաքանչիւր եւրոպական երկրի ազատ կամքով: Կազմակերպութեան մասնակցելու այս առաջարկը բաց է բոլոր եւրոպական պետութեանց առջեւ»:

Ինչպէս ըսինք, հրաւիրուած են 22 երկիրներ, Սպանիան դուրս ձգուած է, նկատի առնելով Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ժխտական դիրքը անոր հանդէպ, իսկ Խ. Միութիւնը ինքն էր որ քաշուեցաւ, թէեւ տեղեակ պիտի պահուի ամբողջ անցուդարձին: Միւս կողմէ, նամակ մը ուղղուած է Փարիզի խորհրդային դեսպանին, յոյս յայտնելով թէ Խ. Միութիւնը պիտի վերաքննէ իր դիրքը: Գերմանիան ալ չէ հրաւիրուած, բայց գրաւման չորս շրջաններու սպարապետութեան կարծիքը պիտի առնեն իրենց պէտքերու մասին:

Հրաւիրուած պետութիւններն են.— Ալպանիա, Աւստրիա, Պելժիա, Պուլկարիա, Չեխոսլովաքիա, Տանըմարքա, Իրլանտա, Ֆինլանտա, Յունաստան, Հունգարիա, Իսլանտա, Իտալիա, Լիւքսէնպուրկ, Հոլանտա, Նորվեկիա, Լեհաստան, Փորթուկալ, Ռումանիա, Շուէտ, Զուիցերիա, Թուրքիա եւ Եուկոսլաւիա:

Առաջարկուած կազմակերպութիւնը իրեն կը վերապահէ իւրաքանչիւր երկրի պէտքերու մասին տրուելիք տեղեկութեանց ընդունելութիւնը կամ մերժումը: Այդ կազմակերպութիւնը միայն Նամակատուն մը պիտի ըլլայ, իւրաքանչիւր երկրի յայտարարութիւններն ընդունելու համար: Հակակշիռ պիտի չգործադրուի որեւէ երկրի մէջ, ստուգելու համար հաղորդուած տեղեկութիւնները:

Հրաւիրագիրները ստորագրուած են Գ. Պիտօյի կողմէ: Հաւանական է որ Լոնտոնէն ալ հրաւէրներ ղրկուին, Պէվինի ստորագրութեամբ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԵՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Խորհրդաժողովին ձախողումէն անմիջապէս վերջը, Մոսկուայի ռատիօն հաղորդեց թէ առաջադրուած տնտեսական ծրագիրը «պատրուակ մըն է բրիտանական եւ ֆրանսական կառավարութեանց համար միջամտելու ուրիշ եւրոպական երկիրներու վրայ եւ միջամտելու անոնց ներքին գործերուն»:

Աւելորդ է ըսել թէ խորհրդաժողովին ձախողումը եւ Ռուսերու հեռացումը շատ ծանր տըպաւորութիւն գործեց բոլոր երկիրներուն մէջ: Լեհաստան անմիջական օգնութեան կը կարօտի եւ արդէն հաւանութիւն յայտնած էր Մարշըլի ծրագրին, բայց այժմ կասկածելի է որ Խ. Միութիւնը արտօնէ ընդունիլ հրաւէրը: Նոյն կացութեան մէջ կը գտնուի Չեխոսլովաքիան: Զուիցերիա կ'ուզէ պահել իր չէզոքութիւնը, քանի որ Եւրոպան երկուքի կը բաժնուի: Աւստրիան խոր մտահոգութեան մատնուած է, իր աշխարհագրական դիրքին պատճառով: Իտալիա պատրաստ է մասնակցելու: Վատիկանի մէջ յոռետեսութիւն կը տիրէ: Յունաստան շատ հոգ չըներ, արդէն ստացած ըլլալով ամերիկեան օգնութիւնը Թուրքիոյ հետ: Պելժիոյ վարչապետը յայտարարեց թէ ոճիր պիտի ըլլայ փախցնել այսպիսի պատեհութիւն մը, աշխարհի փրկութեան համար: Հոլանտա համաձայն է գործակցելու, նոյնպէս Նորվեկիա: Շուէտ դժուարին կացութեան մը մատնուած է, Խ. Միութեան մերժումին հետեւանքով: Սպանիա ուրախ է որ խորհրդաժողովը ձախողեցաւ եւ կը յուսայ թէ պիտի բարւոքին իր յարաբերութիւնները արեւմտեան պետութեանց հետ:

Իրագէկներ կը կարծեն թէ Յուլիս 12ի խորհրդաժողովին մասնակցող երկիրներու համայնավարները յարձակողական դիրք պիտի բռնեն, եւ պիտի փորձեն վարկաբեկել անգլեւֆրանսական ձեռնարկը գործադուլներով, ժողովներով եւ քարոզչական պայքարներով:

Ֆրանսայի համայնավարները չեչտակի դիրք բռնած են արդէն: «Իւմանիթէ» խստօրէն կը քըննադատէ Մարշըլի ծրագիրը, դիտել տալով թէ Ամերիկան պատերազմ կը պատրաստէ ի խնդիր առեւտրական մեծ շահերու:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՈԳԻ

— Օ՜հ, դարը փոխուած է այժմ, մարդիկ միջազգային մեծ գաղափարներով կ'առաջնորդուին, նոր վարդապետութիւններ իջած են հրապարակ մարդկութիւնը առաջնորդելու դէպի երջանկութիւն եւն. եւն.:

Այս է որ կը լսենք օրն ի բուն բերանաբաց եւ ...հիացումով:

Իսկապէս, ի՜նչ երջանկութիւն մեզի, խեղճ մահկանացուներուս համար, երբ համամարդկային գաղափարներն են մեր խանդավառութեան աղբիւրները: Ի՜նչ ազգ, ի՜նչ սեփական մշակոյթ, ի՜նչ ազգային արժէք, ինքնուրոյն պատմութիւն: Կրօնք, եկեղեցի: Ատոնք բոլորը «կեղտոտ պուրժուաներուն զէնքերն են» մարդկութիւնը ստրկացնելու, շահագործելու համար:

Բոլորս յափշտակութեամբ կ'ունկնդրենք այս վսեմ գաղափարները, եւ կ'աշխատինք մեր միտքը պահել, որպէսզի անոնց մէկիկ մէկիկ իրականացումը տեսնենք ու բաղդատենք:

Եւ ահա ինչ որ կը տեսնենք: Բաղդատեցէք, եթէ սիրտ ունիք:

Նախ՝ «Մեծերը» կը ծալլեն եւ իրենց գրպանը կը դնեն բոլոր քարոզուած վարդապետութիւնները, երբ կարգը կուգայ իրենց շահերուն: Իրենց ազգը, ցեղը, երկիրը, ամենայետին տնտեսական առաւելութիւնը, հողի փրթուճ մը, ջուրի հոսանք մը, արեւի ճառագայթ մը ամէն բանէ վեր է: Եւ ամէն բանէ առաջ:

Խե՜ղճ մարդկութիւն, ապասէ որ պատառ պատառ ըլլաս, չափիկ մը չունենալու համար:

Կը թուի թէ մեր «անաստուածներն» ու «յառաջդիմականներն» ալ իւրացուցած են այս քաղաքականութիւնը:

Անոնք որ ժամուն փողոցէն անպամ չէին անցնէր, այժմ ոտքով - ձեռքով ընկեր են բանկալը, ի փառս ազգին եւ Ս. Էջմիածնի:

Մի զարմանաք, եթէ վաղը չափիկ ալ հագնին, նշովք կարդալու համար Խ. Հայաստանի թշնամիներուն, սա անուղղայ Դաշնակներուն...

ՍՕՍԻ

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ՍՈՒՐԻԱ - ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

Պէյրութէն կը հաղորդեն յունիս 28 թուականով (արաբական տեղեկատու).— Գ. Ռուբէն Ահարոնով, Խ. Հայաստանի կառավարութեան Ներկայացուցիչը, Լիբանան հասաւ, հսկելու համար Ներգաղթի յառաջիկայ գործողութեանց վրայ: Գ. Ահարոնովի պաշտօնն է կազմակերպել արաբական բոլոր երկիրներու տարագիր Հայերու հայրենադարձը:

Ուրիշ լուրի մը համաձայն, երէկ մեկնած պիտի ըլլար Լիբանանի առաջին կարաւանը, որ կը բաղկանայ 2500 հոգիէ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հարաւ. Ֆրանսայի Ներգաղթի համգանակիչ Կեդր. Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է 60.000 ֆրանք՝ Բարձր Հայքի շրջանային մարմինէն (30 Մայիս), 10.000 ֆրանք՝ Հայ Երիտ. Միութեան (J.A.F.) Սէն Լու Կրան Փէնի մասնաճիւղէն:

Տասնը մէկ հոգի ձերբակալուած

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, մինչեւ հիմա 11 հոգի ձերբակալուած են, իբրեւ կազմակերպիչ կամ մեղսակից «Սեւ Մաքի»ի դաւադրութեան: Կալանաւորներէն երկուքը զօրավարներ են: Վերջինը, զօր. Մէրսոն, բողոքեց, երբ ձեռնակապ կ'անցընէին.— «Ես զօրավար եմ»: Պահակը պատասխանեց.— «Ինծի համար պարզ կալանաւոր մըն էք»:

Ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կատարեց ամրաստանեալներէն Ռոժէ Լէռայի տպարանին մէջ, գտաւ շատ մը թռուցիկներ, նամակագլուխներ, ինչպէս եւ 10.000 ֆրանքնոց թղթադրամներ, վճարելի ապստամբութենէն վերջը:

Այս դաւադրութեան առթիւ յամառօրէն կը յիշուին երեք փախստականներ, Մարսէլ Տէա, ծովակալ Օֆան եւ զօր. Գուիտու, իբրեւ ներշնչողները դաւադրութեան: Առջի օր գրոյց տարածուեցաւ թէ երեքն ալ Ֆրանսա կը գտնուին... Գերմանիոյ ֆրանսական շրջանին եւ մասնաւորապէս Պատըն Պատընի մէջ ալ հետաքօտութիւններ կը կատարուին: Լուրջ կասկածներ կան թէ շատ մը մեղսակիցներ կը գտնուին հոն:

Զօր. տը Լատրինայի պաշտօնակութեան առթիւ, վարչապետը յայտարարեց թէ ...զօրքերու ներկայ վիճակին մէջ փաստ չկայ թէ զօրավարը կապ ունի դաւադրութեան հետ, բայց անխոհեմութիւն մը գործած է եւ անհրաժեշտ է որ բացատրութիւններ տայ»: Խնդիրը ծագած է զօր. Լատրինայի մէկնամակէն, որով կը բողոքէր դիմադրական ռազմիկներէն Քրէթէի ձերբակալութեան դէմ. (այս մարդը սպաննած է հողագործի մը կինը, ինչպէս եւ անոր 12 տարեկան տղան): Թերթերու հրատարակութեանց համաձայն, նամակին մէջ կը գտնուին հետեւեալ տողերը.— «Եթէ Քրէթէ բանտարկուած մնայ, Մորպիհանի «մաքի»ին 10.000 անդամները որոնց կը հրամայէ բան, խնդիրը պիտի կարգադրեն ուղղակի, ինչ որ տեղի պիտի տայ ծանր խռովութեանց»:

«Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ «շատ մը ականաւոր Լոնտոնցիներ» ալ կապ ունին Լամպալի դաւադրութեան հետ. Իբրեւ թէ Անգլիացիներու ցանկ մը գտնուած է Շարթրի մէջ (Միրա ...)

Զօր. Քէօնիկ առջի օր Փարիզ գալով, ներկայացաւ Ներքին եւ զատական նախարարներուն: Կ... թէ այս տեսակցութիւնները որեւէ կապ չունին Լամպալի դաւադրութեան հետ

Համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրօն կոչ մը կ'ուղղէ անդամներուն, ընկերվարական եւ հանրապետական երուն, «...» ...ի դէմ... համար բոլոր ...

ՎԱՐՁԱՊԵՏ Պ. ՌԱՄԱՏԻԷ Ազգ. Ժողովին առջեւ պարզեց կառավարութեան տնտեսական քաղաքականութիւնը: Այս առթիւ չեշտեց թէ ... մենք Ժողովրդականութիւն չենք փնտռեր, այլ ազդու եւ արդիւնաւոր գործունէութիւն»: Իր հիմնական քաղաքականութիւնն է հաւասարակշռութիւն գիներու եւ աշխատավարձքի: Մեծամասնութեան խըմբակցութիւնները համաձայնած ըլլալով, կառավարութիւնը դարձեալ վստահութիւն շահեցաւ.— Համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրօն կը յայտարարէ թէ ներկայ կառավարութիւնը «ի վիճակի չէ գլուխ հանելու երկրին տնտեսական վերածնութիւնը» եւ կը պահանջէ կազմել «իսկապէս ժողովրդապետական կառավարութիւն մը որ վստահութիւն ներշնչէ ժողովուրդին»:

ՄԵԾ ԴԵՂԱՐԱՆՆԵՐՈՒ աշխատաւորները գործադուլ յայտարարեցին: Կը վախցուի որ շարժումը ծաւալի:

ԿՈՉ ՄԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Վալանսի քաղաքապետը սաստիկ զայրացած է տեսնելով մը ի վեր քաղաքին մէջ գործուած վանտալական արարքներէն: Ցանցաւորներուն մէջ կ'երեւան հայ երիտասարդներու անունները: Գ. քաղաքապետը կ'ազդարարէ որ եթէ այսուհետեւ նմանօրինակ արարքներ կրկնուին, յանցաւորները պիտի հետապնդուին խստօրէն եւ պիտի պատժուին բանտարկութեամբ:

Մասնաւորապէս այս ազդարարութիւնը կ'ուղղեմ Վալանսի հայ գաղութին, որ պարտի հնազանդիլ ֆրանսական օրէնքներուն: Այդ օրէնքները կ'արգիլեն աւերել կամ գողնալ որեւէ բան որ կը պատկանի քաղաքին: Թող միանգամ ընդ միշտ հասկնան թէ ամբողջ գաղութը չի կրնար արատաւորուիլ քանի մը անխելքներու պատճառով:

Հայեր, մի՛ մոռնաք վեհանձնութիւնը ձեր երկրորդ հայրենիքին զոր պարտաւոր էք յարգել:

Օտէթ Միքայէլեան

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ Արտաւազդ արք. Գրիւսէլ այցելած ատեն, պատարագեր է անկլիքան եկեղեցին: Այս առթիւ դիմած է ձեռնհաս իշխանութեան, որպէսզի արտօնութիւն տրուի Պոլսէն բերելու Գաւիթ քահանայ Սահիպեանը, իբրեւ հոգեւոր հովիւ:

ԶՐՈՅՑ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՀԵՏ

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Ցոլալի)

Սուրիոյ ազգային հերոս եւ նախկին վարչապետ Սաատալլա Ճապրիի յուղարկաւորութեան մասնակցելու համար, արաբական բոլոր երկիրներէն «աւագ իշխանք եւ մեծ պարոնայք» Հալէպ հասան Յունիս 21ին: Հալէպի հայկական «Պարոն» պանդոկը միջազգային ջոջերու բոյնի մը վերածուած էր:

Օգտուելով այս առիթէն, ներկայացանք Լիբանանի վարչապետ Պ. Րիատ Սոլհի:

Զինք գտանք պանդոկ Պարոնի մէջ, ուր գրեթէ «ձերբակալուեցաւ» մեր կողմէ, երբ կ'իջնէր սանդուղներէն, ճաշելու համար:

— Կը փափաքինք քանի մը վայրկեան խօսիլ ձեզի հետ, բարի կ'ըլլա՞ք ժամադրութիւն մը ճշդել վաղուան համար:

— Կը ցաւիմ: Թերեւս մեկնիմ այս գիշեր իսկ: (Մեկնեցաւ այդ գիշեր իսկ,— Շաբաթ, 21 Յունիս):

— Այս գիշեր, այս վայրկեանիս, ուրեմն:

= Ինչո՞ւ չէ: Ցանձնուած եմ...

— Ի՞նչ կը խորհիք դուք՝ անձնապէս, եւ Լիբանանցի ժողովուրդը՝ հաւաքաբար, հայ տարրին շուրջ:

= Լիբանանի հայ տարրը ամէնէն սիրելի համայնքն է մեր հայրենիքին: Իր Լիբանան հաստատուելէն օրերէն մինչեւ այսօր՝ հայութիւնը իր կեանքով թէ գործերով հաստատեց, թէ արժանի է իբրեւ հարազատ եղբայր ու հաւատարապօր հայրենակից ապրելու մեր հողերուն վրայ: Ու, կ'ըսեմ սաւիկա հպարտութեամբ եւ խոր գոհունակութեամբ՝ կրաւորական տարր մը չեղաւ հայութիւնը, հոգեւին փարեցաւ մեր բոլոր ազգային դատերուն ու վերականգնումի աշխատանքներուն, երեւան բերելով ստեղծագործ ոգի ու անգերազանցելի ընդունակութիւնը՝ շինելու, ստեղծելու, երբեմն համեստ արհեստաւորի մակարդակէն բարձրանալով աչքառու դիրքերու եւ վարկի: Ծանօթ է, անշուշտ, որ, այսօր, Լիբանանի առեւտրական, քաղաքական, հանրային ընկերային կեանքին մէջ՝ հայ ժողովուրդը կշիռ ունեցող տարր մը դարձած է: Այս վարկն ու դիրքը իր իսկ քրտինքով, եւ իսկ արդար վաստակով ստացուած է ան: Եւ մեզմէ ոչ ոք առարկութիւն ունի, որ օրէ օր աւելի ծաւալի այդ վարկը, որ պիտի չեզոքացնէ հայ ժողովուրդի կատարած դերը՝ մեր կեանքի բոլոր կալուածներուն վրայ:

Ինչ որ անմոռանալի եւ անգնահատելի ծառայութիւն մը պիտի մնայ սակայն, ատիկա հայ համայնքին նպաստն է մեր անկախութեան դատի իրագործումին. Հայ գիւղացիները թէ՛ Լիբանանի մէջ, [illegible] բոլոր գաւառ շրջաններն տուաւ [illegible] իր հաւատարմութեան եւ սիրոյ՝ դէպի Լիբանանեան հայրենիք եւ Լիբանանցի ժողովուրդը: Ու զարմանալի չէ ատիկա, եթէ նկատի ունենանք որ հայ ժողովուրդի նկարագիրը եւ հոգին շաղախուած են անկախութեան սիրոյն տենչով, Լիբանանցի ժողովուրդը շատ բան սորվեցաւ Հայերէն,— արհեստ, առեւտուր, ձեռնարկանութիւն, բայց նաեւ սէրը անկախութեան եւ ազատութեան: Արդար է, ուրեմն, որ անոնք ապրին մեր հողերուն վրայ իբրեւ միաէ միս եւ արիւնէ արիւն հաւասարապօր հայրենակիցներ:

— Ի՞նչ տպաւորութիւն կը գործեն Պէյրութի ցաւալի դէպքերը ձեր վրայ:

— Երեւոյթը ընդհանուր է: Ըթէ կ'ակնարկէք Հայերու միջեւ ստեղծուած չափազանցեալ պայքարին...

Ճիշդ այս վայրկեանին ճաշարանէն դէպի պանդոկի մուտքի դուռը կ'ուղղուէր Ի. Միութեան երիտասարդ դեսպան Պ. Դանիէլ Սոլոտ, որ մօտեցաւ յարգելի վարչապետին, ու Ֆրանսերէնով կատակեց.

— Պ. Վարչապետը ձերբակալուեր է դարձեալ լրագրողներէն...:

Ժպտեցաւ ու մեկնեցաւ: Րիատ պէյ Սոլհ շարունակեց.

= Երբ ճամբը չի յաջողիր հոյաշէն շէնք մը կառել ու անցնիլ, համնելու համար իր նպատակին, կը փակչի այդ շէնքի պատին, ու կը բղզայ..

— Կը խորհի՞ք որ Նորընտիր խորհրդարանն ու դահլիճը կարենան դիմանալ:

= Ես ձեզի հարց կուտամ, ինչո՞ւ պիտի չդիմանան եղեր...:

— Ի՞նչ կը մտածէ Լիբանանի կառավարութիւնը Պաղեստինի հարցի արդի փուլերուն շուրջ:

= Այդ մասին, խորհրդարանի բեմէն պարզած եմ արդէն մեր քաղաքականութիւնն ու դիրքը, որ համապատասխան է Արաբական Լիկայի կողմէ ընդունուած սկզբունքներուն: Անհերքելի ճշմարտութիւն մը կայ մէջտեղը: Պաղեստինի բնակչութեան մեծամասնութիւնը արաբ է, ուրեմն անկարելի է բունադրօսիկ ոեւէ կարգադրութիւն՝ որ կը ձգտի ուրանալ այս ճշմարտութիւնը: Պաղեստին արաբ է, եւ արաբ պիտի մնայ: Ի հարկին, արաբական աշխարհը պիտի չվարանի անհրաժեշտ բոլոր միջոցներուն դիմել խափանելու համար ոեւէ է անարդարութիւն:

Մ.

ՈՒՐԵՄՆ ԴՈ՞ՒՆ ԵՍ...

Շատոնց է հասցէ մը կը փնտռէի ու վերջապէս ինքնամատոյց մը մէջտեղ ելաւ: Բայց իմ բախտէս անանկ մէկը որուն միայն անունը տեսնելով երեսը անդին կը դարձնէր համբերատար ընթերցող մը:

Այդ երանելին, որուն աքեղայութիւնը լաւ կը յիշեմ, եւ որ յետադային Տօն Ժուանի գիրքերուն վրայ փայլեցաւ, Լոնտոնի մէջ, «Եթէ փոքր ինչ խիղճ եւ ինքնասիրութիւն(?) ունենար, ամօթից եւ խղճահարութիւնից վաղուց գետինը մտած կը լինէր, որպէսզի հայ հանրային կեանքում այլեւս ոչ ոք իրան չտեսնի»:

Այս ուխտադրուժ եւ տնաքանդ մարդու «քնական վախճանը՝ եթէ ուրիշ ազգերի մօտ,— անապատային աքսորն ու ճգնարանն է եղեր, մեր մէջ ընդհակառակն այս նախկին վարդապետը,՝ սրբացած ճգնաւորի մը պէս «յարգանք ու մեծարանք է պահանջում այսօր հայութիւնից»:

«Նրա համարձակութիւնը այն աստիճանի է հասել՝ որ այլեւս չի բաւականանում Սովետ Հայաստանի հետ կապուած գաղութահայ տարրին — մէջ մտնելով, անոր նուիրական նպատակներին — ծաղրելի եւ անարգելի դարձնել այլեւ բացայայտ կերպով սպառնում է իր խմնութային մութ գործերի միջոցով»:

«Նա գիտէր որ ժամանակին (1939 օգոստոսէն մինչեւ գերմանեւռուս պատերազմը, շրջան մը, որ դատապարտանական երկունքի մը մէջ է առայժմ) այո, այդ շրջանի գերմանական դրամին դէմ խօսողները « իրենց պատասխանը ստանում էին փողոցում զինուած խուժարարներից, բայց չէր կարծում որ նոյն բարքերը կարող են հասնել — մինչեւ ազատագրական այս օրերին—, մեզ այս անգամ իբր «ֆաշիստ» ամբաստանել «արեւմտեան դեմոկրատիզմի» շրջանում իսկ»:

Ինչպէս կը տեսնէք, մեր մարդը իբր գերմանական համալսարան տեսած, տեւտոնեան կրթութիւնը մարսած, այլեւս չի հաւանում «Արեւմտեան դեմոկրատիզմին», մեղա՜յ:

Ու այսպէս, հայկական գրերը մաշեցնելու մտքով, սոխի պոպոքի մը վրայ ծակ մը բացեր գրեր է քրնին եւ վրայի սխկառի թղթերը փոխելով իր թո՜յ թո՜յ թո՜յը կը շարունակէ, կարծելով թէ իրենն են այն խօսքերը որ անկիւն մը դըրած ձայնապնակներէ կուգան հնչած ու մաշած:

Ես իբրեւ նախկին որսորդ եւ փնք իբրեւ նախկին աղուոր կ'որս իրար չենք հասկնար անշուշտ, բայց որսորդներու մէջ սովորութիւն է աղուեսի օձապտոյտ քայլերուն հետեւելով դուրս հանել դայն ծուխով՝ իր ապահով կարծած թաքստոցին մէջէն:

Ուրեմն սովորած եմ այսպէս հետեւիլ երկու հետքով իր երեք ոտքով ձեռք ձգած քայլերուն, ընթերցողը ձանձրացնելու առթիւն, բայց մէկ անգամի համար կարծեմ ներելի:

«Ով յողուածագիրը — ոչնչութիւն մըն է — այդ արդէն ինքն է ասում, որ նա — ինքզինքը — պաշտպանել է փորձում այդ էլ հասկանալի է — բայց որ առանց փաստեր յիշելու» — ինքզինքը Սովիեթ Հայաստանի ԱՅՍՕՐՈՒԱՑ բարեկամ է համարում, եւ իրենպէսներու միայն ուղղուած օրակեալ ածականներէն խուսափելու համար թաքստոց կը փնտռէ, այդ արդէն իրեն պէս Քաջ Նազարներու վայել չէ:

Ինք վերը լենկթէմուրեան վրէժխնդրութեամբ պատգամելէ վերջ որ «ողջ ողջ գետինը պէտք է մտնեն հայութեան կենսունակ եւ պարտաճանաչ բազմութիւններ», քիչ մը վարը պահպանիչ մը կը սկսի կարդալ այդ երեւակայական փոսին վրայ, մոռնալով որ ինք փիլոնը ցեխերուն մէջ նետած է, բայց եւ նոր հարսի մը պէս կը կարմրի լսած անարգանքներէն: Ու հիմա տեղն է հարցնել.—

Քու կեանքիդ մէջ ի՞նչ բրած ես ժողովուրդին, հայրենիքին համար ըլլայ, Հանրապետական թէ խորհրդային: Եթէ քարոզ տալով ապուր կ'ուզես եփել, ինչո՞ւ լքեցիր բեմը եւ հիմա ելեր կը գարդնճես, «պախալ»ի կրպակիդ մէջէն: Հարիւր կրամ միսի ետեւէ վազող անպիտան մարդ, առաջ անցիր, Ի. Հայաստանի «այսօրուան բարեկամ» եւ ընտրէ հագուստ մ'որ որ կ'ուզես: Ես լսած եմ եւ կը կրկնեմ,— Մեզի «ֆաշիստ» ըսողները անոնք են որ վերոգրեալ յատկանիշները կը կրեն ու հիմա դուն կամաւոր կը ներկայանաս անոնցմէ մէկը մերժելով: Կ'ըսես. «Ես ժամանակին Դաշնակցութեան համայնավար ըստղներուն մէջ չէի», եւ ինչո՞ւ պիտի ըլլայիր, երբ ուրիշ գործերով զբաղած էիր, ուրեմն միւս որակումներէն քեզի յարմար հագուստ կընա՞ս ընտրել, եթէ անշուշտ կամիս:

Մանաւանդ Արագի շնորհիւ լաւ լոգանք մը առնելէ վերջ, կ'արժէ որ թրջած հաւու վիճակէն դուրս գաս, ելլի, եւ մոռնաս «արխիւներ պրպտել, Սահակ Տէր Գաբրիէլեանը վկայութեան կանչել»: Ուրիշ մեծաւոր փնտռէ սորկամտութեանդ գոհացում տալու համար եւ հանգիստ ձգէ մեռելները: Սոխի պոպոքդ ճռճռացնելով վար կը նետես, վերջաւորութեանդ բաղկատարած մաղթանք մըն ալ կատարելով. Իմ Սասունցի Դաւիթի մարտադաշտ իջնելու «ենթադրութիւններ» քու «խաղաղութիւնդ» վրդովեր է այն աստիճան, որ երկժանի լեզուդ դուրս հանած ես գարշապարս խայթելու մտքով՝ եւ ոչ թէ միայն գաղութահայ ըսելով դուն քեզ եւ քեզի պէսները կը հասկնաս, այլ ինքզինքդ կը շփոթես Ի. Հայաստանի իշխանութեան հետ եւ կը հարցնես թէ այդ պարագային «ո՞ր դիրքերում պիտի տեսնուիմ»: Քանի որպատերազմի ատուածները մեր կամքով չէ որ կը շարժին, ինչո՞ւ ուրեմն կը փափաքիս գիտնալ թէ ո՛ր դիրքերում պիտի տեսնուիմ եւ պարզելով Աղանազարեանողրոշը, կը սպառնաս «գաղութահայ վճիռներ» մակագրութեամբ: Վախնամ դուն ալ մաս կը կազմես սատանկ բանի մը. ես կը կարծեմ թէ քեզպէսներէ շատ շատ անգոյ սիրամարգի փետուրներով Մեծ Պահքի ալապուճիկ մը միայն կը կազմուի, ի՞նչ կ'ըսես, օրը մէկ հատ. համեմ նետերու համար մինչեւ որ Զատիկ գայ: Հասկնա՞լ կ'ուզես: Մենք միշտ եղած ենք այն դիրքերուն մէջ, ուր հայրենիքը մեզ կանչեր է՝ բարոյական, մարտական եւ աշխատանքի դետնին վրայ, եւ մեր մասին ունեցած փաստաթղթերը կրնան ձեր պարարտ մարմինը քանի մը անգամ կշռել: Դուն ի՞նչ կը հասկնաս Սասունցի Դաւիթէն, Ի. Հայաստանի բարեկամութենէն: Ինլքի աշեցէք, Աստուծոյ հետ հաւատարմութեան ուխտադրուժ մը Խորհրդային հայրենիքի հետ իր «այսօրուան բարեկամութիւնը» պիտի յարգէ եղեր: Եկեղեցական Միութենէն փախչող մը Ազգ. Միութեան մէջ տեղ ունի...

Ահա քեզի վերջնական պատասխան մը: Ես ժամանակ չունիմ սուրճ խմելու հրաւէրդ ընդունելով, դաւ քեզի չպատկանած վայրերուն եւ խելքդ չհասած հարցերու սահմանին մէջ ձուկ ծամելով մտիկ ընելու, դուն որ քթիդ տակ կատարուածը չես տեսներ եւ կ'երթաս մինչեւ Հայաստան ձիարշաւ խաղալու, աւելի կոթին վրայ հեծած: Աւելի լաւ չէ՞ս ըներ չաքարիդ ճանճերովը զբաղիս, որոնք մինչեւ Պէլվիւլցիները անհանգիստ կ'ընեն:

Խ. ՎԻՇԱՊ

Վանայ ծիծը

ԽՄԲ. — Տոքթ. Րէշատ Իզպըրաք շահեկան գրութիւն մը կը հրատարակէ «Վագըթ»ի մէջ, ինտեսեայ խորագիրներով. — «Վանայ լիճը ձուկի տեսակէտով հարստութեան անսպառ աղբիւր մըն է,— Նաւային երթեւեկը.

Տեղին վրայ կատարուած պրպտումներուն համաձայն, Վանայ լիճը խիստ կլիմայ մը ունի: Մանաւանդ գարնան եւ աշնան, տեղ տեղ խիստ փոթորիկներ տեղի կ'ունենան, լիճը կ'ալեկոծի, կը փրփրի: Հովերը, որոնք կ'ալեկոծեն լիճը, հիւսիսէն կը փչեն առաւելապէս: Ասկէ զատ, լիճին շրջակայքի լեռներէն դէպի լիճ իջնող հովերը բարձրը լեռներու մէջտեղի բացուածքներէն լիճին զանազան կէտերուն վրայ կ'ուղղուին, այդ տեղերը փոթորկոտ, ալեկոծ դաշտեր երեւան կը բերեն: Ուստի, երբեմն 30—40 մղոն հեռու գտնուող շոգենաւ մը բուր իսկ չունենար փոթորիկէն, որպէսզի ձեւ ստացած է լիճին մէկ մասին մէջ: Վանայ լիճը ձմեռը իր շուրջի խստաշունչ շրջաններուն բարեխառնութիւն, իսկ ամառը՝ զովութիւն տալով կլիման կը բարեփոխէ:

Վանայ լիճին ափերուն մօտ շատ ձուկ կայ: Ձուկերը ամէնէն աւելի գետակներու բերանը կը գտնուին: Ապրիլի կէսէն մինչեւ Յունիսի կէսը ձուկերը իրարու վրայ կը դիզուին: Զանազան մեծութեամբ ձուկեր կը գտնուին:

Շրջակայ գիւղաքաղաքներու եւ գիւղերու բնակչութիւնը պարզ միջոցներով կ'որսայ ձուկը եւ կողովներու, սնտուկներու մէջ կը ղրկէ Պիթլիս, Մուշ եւ նոյնիսկ Քարաքէօսէ: Ձուկ ղրկելու կեդրոնն է Ախլաթ: Կը կարծենք որ, եթէ յառաջիկային աւելի մեծ փնտռտուքներ կատարուին, պիտի տեսնուի որ լիճը, ձկնորսութեան տեսակէտով հարստութեան աղբիւր մըն է:

Վանայ լիճին իր մերձաւոր եւ հեռաւոր շրջանակին համար հաւանաբար ամէնէն մեծ արժէքն է իր բնական ջուրի ճամբայ մը ըլլալը՝ այդ լեռնային շրջանին մէջտեղը, ճամբայ մը, որուն մէջ մեծ շոգենաւեր ալ կրնան բանիլ և դիւրաւ մօտենալ եզերքին:

Այսօր, Վանայ լիճին մէջ, իւրաքանչիւրը 76 թոննոց երկու բեռնատար եւ ճամբորդատար շոգենաւ, մէկ նաւաձիգ, վեց փոխադրանաւ եւ մակոյկ կը բանին:

Լիճին վրայ բանող նաւերուն կարրները Իսթանպուլի մէջ կը շինուին եւ իրարու կը միացուին: Ճամբորդատար եւ բեռնատար շոգենաւերը շաբաթը միայն երկու անգամ լիճին հարաւ-արեւմտեան ծայրին Թուղ նաւամատոյցէն կը մեկնին, դէպի Վան կ'ուղղուին:

Լիճին վրայ մէկ հիւսիսային, մէկ ալ հարաւային ճամբայ կայ: Այլ խօսքով, Թուղէն մեկնած ճամբորդատար եւ բեռնատար շոգենաւերը կարգով Դատուան, Ախլաթ, Ատիլճէվազ, Էրճիշ (Արճէշ), Էրնիս նաւամատոյցները հանդիպելէ

վերջ Վան կը հասնին, հոնկէ դարձեալ նաւբեռ, ելլելով Կէվաշ (Գաւաշ), Ոէչատիյէ նաւամատոյցները կը հանդիպին ու Թուղ կը վերադառնան: Այսպիսով լիճին բոլոր եզերքները շրջած կ'ըլլան:

Եթէ նկատի ունենանք որ շոգենաւերը ժամական հազիւ 6 մղոն արագութիւն ունին, և եթէ հաշուենք զանազան նաւամատոյցները կենալու ժամանակամիջոցը, կը տեսնենք որ գետին բոլորտիքը շրջելու համար ճամբորդութիւնը շատ ժամանակի կը կարօտի: Մեր պտոյտի ընթացքին, Թուղէն Վան 34 ժամէն, վերադարձին՝ Վանէն Թուղ 12 ժամէն գացինք:

Աւելցնել ըսել է որ Թուղէն կամ Դատուանէն ամէնէն կարեւոր քաղաքը՝ Վան երթալ գալու համար երկու օր, երկու գիշեր պէտք է. Վանայ լիճի մէջ ջուրի լաւ ճամբու մը վրայ, կը խորհիմ որ շատ աւելի օգտակար պիտի ըլլայ մանաւանդ արեւելեան եւ արեւմտեան նաւամատոյցները ուղղակի իրարու կապել, առանց ամբողջ լիճին շուրջը դառնալու, եւ այս երկու հին շոգենաւերու բոլն ի վեր մէկ երկու արագընթաց, նոր շոգենաւ եւս բերել տալ ամենակարճ ժամանակամիջոցի մէջ: Արեւելեան Անատոլուի այս շատ բարեբեր անկիւնները քանի բնակչութիւնը աւելնայ, այս կարիքը այնքան ցոյց պիտի տայ ինքզինքը:

Թէեւ Էլազըղի եւ Բաղուի վրայէն Կէնճ—Մուշ—Դատուան երկաթուղին Վանէն պարսիկ սահմանագլուխը պիտի երկարի եւ այս երկու երկաթուղային բաժանումը Դատուանի եւ Վանի միջեւ մօտիկ ապագային բռնանաւով պիտի միացուի, կենրոգրեալ կարիքը պիտի շարունակէ զգալի դառնալ, քանի աւելնայ շրջանին տնտեսական զարգացումը:

Անտարակոյս, եթէ այս երկաթուղիները և փերիպօրը երկրին հեռաւոր անկիւններուն կապեն Վանայ լիճը եւ շրջանը, այդ բարեբեր ու հարուստ հողերուն տնտեսական վիճակը այսօրուան անշուք կացութենէն պիտի փրկուի եւ զարգացում ցոյց պիտի տայ: Այս պարագային ալ, Վանայ լիճը այսօրուընէ աւելի բանուկ ջուրի ճամբայ մըպիտի դառնայ երկաթուղիին աւրնեթեր:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ (Յառաջ) — Մեր գաղութը միշտ ալ առաջին գծին վրայ գտնուած է ջերմապէս յարգելու եւ գնահատելու համար հայ ժողովուրդի արժանաւոր զաւակները.— եւ այդ գործին մէջ անվհատ պայքարած է յետին մօքերու, եւ մութ հաշիւներու դէմ:

Ուրբաթ իրիկուն, 27 Յունիս, ժամը 9.30ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ, գիտակից բազմութիւն մը եկած էր—հակառակ արտակարգ անշնչելի տաքին — մասնակցելու գրագէտ եւ ուսուցիչ Յ. Օշականի 40ամեայ յոբելենական տօնակատարութեան:

Վիէնի յոբելենական յանձնախումբի կողմէ Պ. Յ. Մկրեան հանդէսին բացումը կատարեց, եւ ապա «Հիմի՞ էլ լռենք» խմբերգէն վերջ, եղան արտասանութիւններ (Ղ. Տէրտէրեան, Օր. Ս. Կարապետեան, Հ. Զաքարեան, Յ. Մաթոսեան): Թրթռուն երգեր՝ փոքրիկն Արփինէ Մալխասեանի, օրիորդներ Պապայեանի եւ Ս. Լիւլէճեանի կողմէ: Այս վերջինը յատկապէս հրաւիրուած Տեսինէն: Գաղութիս շատ սիրուած ջութակահարը՝ Կ. Պէպիրեան եկած էր իր յարգանքի տուրքը բերելու մեծ վաստակաւորին:

Գեղարուեստական այս համեստ եւ ամփոփ բաժինէն վերջ, հասարակութիւնը լսեց յաջորդաբար երկու բանախօսներ, Պ. Կ. Խրայեան (Լիոնէն) գրասէր եւ Պ. Արշակ Զօպանեան (Փարիզէն) որոնք լայնօրէն պարզեցին մեր անցեալի դրական եւ քաղաքական վիճակները եւ ի վերջոյ գովքը հիւսեցին մեր օրերու մշակոյթի անխոնջ վաստակաւորի՝ Յ. Օշականի գրական արտադրութեանց:

Պ. Յ. Մկրեան հանդէսը փակելէ առաջ կարդաց ուղերձ մը ղրկուած Յ. Օշականի նախկին աշակերտներէն՝ Պ. Ա. Գույումճեանի կողմէ: Կարդաց նաեւ Յոբելեարին գրական մէկ գրուածքը Դ. Վարուժանի մասին, իբրեւ նմոյշ լեզուի:

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ.— Վիէնի մէջ առաջին անգամն ըլլալով տօնուեցաւ Ուրֆայի Հերոսամարտը կիրակի, 22 Յունիս, Պ. Փէլէի պաղաղբիւրի անտառին մէջ, նախաձեռնութեամբ Հայ Կամ. եւ Մարտիկներու Միութեան:

Կոկիկ բազմութիւն մը, միասիրտ եւ միահոգի, կարծես թէ ուխտավայրի էր վերածած երկնասլաց բարտիներու այդ պարզ, ծանօթ անտառը, որու մուտքին վրայ կը ծածանէին հայ եւ ֆրանսական եռագոյնները:

Մինչ բարձրախօս կը թնդար երգելով, արտասանութիւններով եւ կատակախօսութիւններով, անդին սեղաններու շուրջ եւ կամ գետինը ծալլապատիկ նստած խանդավառ բազմութիւնը կ'ուտէր եւ կը խմէր: Հայրենի տաղերու անտառ... հայրենի երկիր... հայրենի տուն...:

Երկու հիւրեր, մին Մարսէյլի Ուրֆայի Հայր. Միութեան քարտուղարը՝ Ներսէս Մանուկեան, իսկ միւսը Ազգիս Մարտիրոսեան, երկարօրէն խօսեցան Ուրֆայի Հերոսամարտին շուրջ եւ իրենց ողջոյնի խօսքը բերին բարձրախօսին առջեւ, դաշտահանդէսի կազմակերպիչներուն եւ ունկնդիր հասարակութեան:

Ուշ ատեն, տակաւին դժկամակութեամբ կը հեռանային շատեր հայրենաշունչ երգերով եւ խօսքերով օծուն անտառէն: Իրապէս յաջող ձեռնարկ մը: Կեցցեն կազմակերպիչները.

Թղթակից՝ 1947

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԼԻՈՆ.— Կիրակի, 22 Յունիս պատմական օր մը եղաւ թէ Լիոն-Տէսին Հ.Մ.Ը.Մ.ի անդամներուն, ղեկավարներուն եւ թէ Լիոնի եւ Տէսինի հայ գաղութին համար: Մրցումներուն ներկայ էր նաեւ հայ սկաուտ հայրիկը, ազգ. պետ Վ. Յակոբեան, որ յատկապէս եկած էր Փարիզէն, աւելի մօտէն տեսնելու գաղութիս Հ.Մ.Ը.Մ.ի մարզիկներն ու ղեկավարները, որոնք միշտ ալ պէտքը ունին իր խրատներուն եւ թելադրութիւններուն: Ներկաներուն մէջ էր նաեւ Լիոն-Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի պատուակալ նախագահը, Պ. Եղիշէ Փափազեան, իսկ Ligue de Lyonnaisի կողմէ իր նախագահը, M. Malaret եւ իր քարտուղարը, M. Truit:

Ժամը 14.30ին սկսաւ առաջին մրցումը, Pont-de Chérury Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ա. խումբին եւ Լիոն - Տէսին Հ.Մ.Ը.Մ.ի պահեստի խումբերու միջեւ: Pont-de-Cheruyի Հ.Մ.Ը.Մ.ի խումբի խաղացողները աւելի երիտասարդ, իրենց ճարպիկ խաղարկութեամբ կրցան յաղթութիւնը ապահովել եւ շահիլ Լիոն - Տէսին Հ.Մ.Ը.Մ.ի կողմէ նուիրուած բաժակը, 5—0ով:

Ժամը 16ին սկսաւ Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ Լիոն - Տէսին Հ.Մ.Ը.Մ.ի պատանիներու մրցումը, որ շատ հետաքրքրական էր: Այդ պատանիները ապագայ յոյսերն են երկու քոյր մասնաճիւղերու: Երկու կողմէն ալ խաղարկութիւնը շատ արագ եւ շատ ճարպիկ էր: Մէկուկէս ժամ տեւողութեան երկու կողմերն ալ շատ մեծ ջանք թափեցին շահելու համար Լիոն-Տէսին Հ.Մ.Ը.Մ.ի նախագահ եղբայր Սողոմոնեանի կողմէ նուիրուած բաժակը, բայց երկու խումբերուն ալ պաշտպանողական գիծը ոչ մէկ սխալ չգործելով խաղը վերջացաւ 0—0: Լիոն-Տէսինի Հ.Մ.Ը.Մ.ի Պատանիներու խումբը վեհանձնօրէն բաժակը նուիրեց Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի պատանիներու խումբին, ներկայ մօտ 2000 հանդիսականներու բուռն ծափերու տեղատարափին տակ:

Վերջապէս ժամը 18ին դաշտ ելան Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ Լիոն-Տէսին Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ա. խումբերը: Այդ միջոցին դաշտ իջաւ նաեւ ազգ. պետը, Վ. Յակոբեան, որ մօտէն ծանօթացաւ երկու խումբերու խաղացողներուն հետ, երբ Մարսէյլի խումբի խմբապետը Լիոն-Տէսինի խմբապետին կը նուիրէր դրօշը եւ Լիոն - Տէսինի խմբապետը չքեղ ծաղկեփունջ մը կը ներկայացնէր: Օրուան իրաւարարին սուլիչի ձայնէն ամէն խաղացող իր տեղը գնաց: Այդ միջոցին ձայնասփիւռը կը խնդրէր թէ ներկաներէն եւ թէ խաղացողներէն մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութիւն մեր նահատակներու յիշատակին եւ ի մասնաւորի Լիոն-Տէսին Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ա. խումբին խաղացողներէն Տէր Պետրոսեանի հօր մահուան առթիւ (թաղուած Յունիս 19ին): Ապա Ազգ. պետը գնդակը մէջտեղ դնելով, տուաւ առաջին տոքի հարուածը եւ խաղը սկսաւ: Երկու հազար հանդիսականները լուռ ու մունջ կը հետեւէին խաղացողներուն ճարպիկ խաղարկութեան: Երկու խումբերուն ալ խաղարկութիւնը գրեթէ նոյնն էր: Եթէ Մարսէյլը օդէն գնդակ նետելու համար աւելի ճարպիկ է, Լիոն-Տէսինն ալ իր վարժ պզտիկ հարուածներով նոյնքան լաւ խաղ մը տուաւ: Գնդակը մէկ կողմէ միւս կողմ կ'երթար, ներկայ հանդիսականները կը քաջալերէին երկու խումբերու խաղացողները, բայց անօգուտ, կիսախաղը վերջացաւ 0—0ով:

Երկրորդ կիսախաղին խաղը նոյնն է, Լիոն-Տէսինի յառաջապահները իրենց սովորական ճարպիկութիւնը, ջանքը եւ շատ մը առիթներ չեն կրնար չահագործել: Խաղը վերջանալու երկու վայրկեան մնացած, Մարսէյլի յառաջապահները ճարպիկ խաղարկութեամբ յաջողեցան շահիլ յաղթական կէտը: Իսկապէս Մարսէյլի խումբը արժանի էր յաղթելու:

Մրցումէն վերջ Լիոն-Տէսին Հ.Մ.Ը.Մ.ի վարիչները եղբայրական թէյասեղան մը սարքած էին ի պատիւ Մարսէյլի քոյր մասնաճիւղի խաղացողներուն: Սրահը լեցուն էր եւ շատեր ստիպուեցան վերադառնալ: Խնջոյքը շատ լաւ անցաւ: Եղան երգեր, արտասանութիւններ, Մարսէյլէն, Վիէննէն, Տէսինէն եւ Լիոնէն ներկայ հանդիսականներու կողմէ: Արտասանուեցան նաեւ բաժակաճառեր, նախ Պ. Գ. Յակոբեանի կողմէ որ բացատրելէ վերջ թէ ինչ դժուարին պայմաններու մէջ հիմը դրուեցաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի սկաուտական կազմին, աւելցուց.

— «Ձեզ տեսնեմ, տղաքս, քալեցէք միշտ շիտակ ճամբէն. այն ճամբէն որ ձեր հիմնադիր առաջնորդները գծած են, եւ քանի որ այսօր դուք կը գտնուիք այդ շիտակ ճամբուն վրայ, շարունակեցէք եւ պիտի տեսնէք որ ձեզի քաջալերողներ շատ պիտի ըլլան»:

Ետքը խօսք առաւ Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ի կողմէ եղբայր Ս. Փափազեան որ յանուն իր խումբին շնորհակալութիւններ յայտնելէ վերջ, աւելցուց.—

— «Եղբայրներ եւ քոյրեր, այսօր շատ յուզուած եմ տեսնելով սոյն տաք մթնոլորտը Հ. Մ. Ը. Մ.ի շուրջ եւ ինծ հետ կը տանիմ անմոռանալի յիշատակ մը: Փափաքելի է որ ամէն գաղութ սոյն տաք մթնոլորտը ունենայ, որպէսզի ամէն կողմ հայ մարզիկը բարձր պահէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դրօշը»:

Առտուան ժամը 2ին հազիւ սրահը պարպուեցաւ:

Այժմ, մարզիկներ, աւելի ճիշդ ֆութպոլ խաղացողներ, ձեզի համար հանգստեան շրջան է, բայց պէտք է որ միշտ մարզանք ընէք, որպէսզի գալիք տարեշրջանին դարձեալ ցոյց տաք թէ աւելի բարձր խումբերու հետ ալ կրնաք չափուիլ ու յաղթել: Հեռու մի մնաք Հ.Մ.Ը.Մ.էն, եթէ կ'ուզէք կայտառ եւ տիպար երիտասարդներ ըլլալ եւ բարձ պահել հայ անունը եւ հայ մարզականի մաքուր ոգին:

Մարզիկ

ՁՈՐԷ ՀՈՎԵՐԷՆ

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ԲԱԲԵԼՈՆ

Հնդկաստանի անկախութեան խնդրին վրայ ուրիշ դժուարութիւն մը եւս աւելցաւ իբրեւ հետեւանք Սատհիւ ճգնաւորական տարբ աղանդին անդամներու գործունէութեան եւ պահանջներուն:

Ճգնաւոր տարբ դեղին եւ բիւրեղ կերպով չինուած խրճիթներու մէջ բնակող հարիւրի մօտ այս կիսամերկ «սուրբեր», ներկուած դէմքերով եւ ծաղկեփունջերով զարդարուն՝ նստած են առողջ «սրբազան բոցի» մը շուրջ: Անոնք պիտի երգեն կրօնական տաղեր՝ հարիւր հազար անգամ, «պաշտպանելով երկրային զօրութիւն», որպէսզի փրկէ Հնդկաստանը: Աւելին 400 Սատհիւներ, որոնք Դէլհի հասած են Հնդկաստանի զանազան կողմերէն իբրեւ ուխտաւորներ, այլեւ այլ նշանախօսքեր արձակած են փոխարքային պալատին առջեւ ինքնակոչ այս «գերյաղթելի սուրբերուն» նշանախօսքերն են.— «Ճշմարտութեան յաղթանակը», «Մահ չարին», «Բարի հասկացողութիւն ամէն մարդու հետ»եւն. Անոնց հիմնական պահանջ ներէն գլխաւորը կը կազմէ կովերը մորթելու դրութեան ջնջումը: Որպէս քաղաքական պահանջ կ'ուզեն անբաժան եւ միացեալ Հնդկաստան մը, մէկ կողմ դնելով բաժանման բոլոր ծրագիրները Կը պահանջեն նաեւ որ պահուի հնդկական աստուածներու նկարները պաշտելու աւանդական սովորութիւնը:

Սատհիւ կազմակերպութիւնը ունի 200.000 հետեւորդներ, անոր ուժ կուտան Հնդիկ Օրթոտոքս Կազմակերպութիւնը, ազդեցիկ իշխաններ եւն.:

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻ ԳԵՐԻՆԵՐ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Անգլիոյ մէջ ներկայիս կը գտնուին աւելի քան 400.000 գերման գերիներ: Ասոնց մէջ են բարձրաստիճան նացի զօրավարներ եւ ծովակալներ, թիւով 180.— զօր. Քիւրթ Տիթմար, մարշալ Ֆոն Ռունտշթէտ, Ֆոն Պրաուխիչ, Ֆոն Մանշթայն, Ֆոն Թոմա, Ֆոն Րավէնշթայն եւն. կան նաեւ 164 երկրորդական աստիճանով զօրավարներ: Ծովակալները 17 հոգի են, գլուխը ըլլալով ծովակալ Քրանքը:

Զանազան կայաններու մէջ կը մնան 2000 ուրիշ գերմանացի գերիներ, թունդ նացի, որոնք չեն ուզեր հրաժարիլ այդ վարդապետութենէն, հակառակ կատարուած գրաւոր թէ բանաւոր քարոզութիւններուն:

Զուիցերիական կառավարութիւնն ալ 150.000 ֆրանք տրամադրեց վերջերս գերիներուն համար գիրքեր գնելու եւ դասախօսութիւններ կատարելու համար: Սակայն այս թունդ նացիներուն վրայ ասոնք ալ որեւէ ազդեցութիւն չեն ըներ:

Կառավարութիւնը որոշած է այս երկու հազար հոգին պահել անորոշ ժամանակով, իբրեւ ոչ յարմար հայրենիք մեկնելու:

Սկովտիոյ հարաւակողմի կայաններէն մէկուն մէջ հարիւրէ աւելի Գերմաններ կան, որոնք եօթը տարիէ ի վեր գերի են, բայց արձակուելու որեւէ հաւանականութիւն չեն տեսներ:

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԷՆ 20 քիլոմեթր հեռու երկրաբան-գիտնական ընկ. Եփրեմեան գտած է երկաթի եւ պղինձի հանքեր: (Հայաստան):

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՈՎ

(ՅԱՌԱՋԻ սեփական թղթակցէն)

Կրընոպլը, Չորեքշաբթի

Լեռնային արշաւները սկսան այսօր եւ մըր-ցորդները փորձեցին իրենց առաջին ճիգերը ։

Մագլցեցանք հինգ բարձունքներ եւ իջանք աւելի դժուարութեամբ քան ելած էինք։ Էջքի ատեն բազմաթիւ հեծելանիւներ պայթեցան, կոտրեցան կամ գլտորեցան ։

Առաջին բարձունքներէն վեր առաջին խոյա-ցողը եղաւ Աբօ Լազարիտէս, հելլենածին Ֆրան-սացին, որու վրայ շատ կը խօսուէր թերթերու մէջ։ Շահեցաւ երկու բարձունք, բայց որովհետեւ առջի օր վիրաւորուած էր, չկրնալով իր ճիգեր շարունակել, նպատակին չհասաւ։

Իտալացիներն ալ խմբական յարձակում գոր-ծեցին լեռներն ի վեր, բայց չյաջողեցան, միայն Ռոնքոնի, ինչպէս նախատեսած էինք, Վիէթ-թոյէն 1 վ. 24 րոպէ առաջ անցնելով խլեց դեղին շապիկը։ Վիէթթօ որ Գրիւքսէլի մէջ յաղթումէն եւ յոգնութենէն արտասուելով հագած էր այդ բաղ-ձալի շապիկը, զայն յանձնեց իր հակառակորդին փիլիսոփայական համակերպութեամբ ։

Վիէթթօ որ «լեռներու թագաւոր» տիտղոսը կը կրէր, կորսնցուց այսօր իր այդ թագն ալ ։ Գրըթօն փոքրիկ երիտասարդը, Րօպիք առաջին հանդիսացաւ 172 քիլոմեթրը կտրելով 5ուկէս ժա-մէն։ Րօպիք այն պըըթօն փոքրակազմ երիտասար-դըն է որ շահած էր նաեւ Սթրազպուրկի հանգր-ուանէր ուր հազիւ հասած, Ալզասցի Նոր հարս մը վրան խոյացաւ ծաղկեփունջով զայն համբուրելու համար, որու հետեւանքով Րօպիք անկում մը ու-նեցաւ որ կրնար իրեն շատ ծանր նստիլ եթէ վիրա-ւորուէր ։

Այս համդրուանին երկրորդ եւ երրորդ հանդի-սացան իտալացի Պրամպիլլա եւ ֆրանսացի Ֆախ-լէթնէր որոնք հասան 4 վայրկեան ուշ, իսկ չոր-րորդ Րոնքոնի ։

Վաղը Կոընոպլը Պրիանսոն ճամբան որ աւելի մեծ բարձունքներ կը պարունակէ, մինչեւ 2500 մեթր, աւելի դժուար պիտի ըլլայ։ Սրունքները յարուած են ...։

Կրընոպլի մէջ ալ «Յառաջ»ի բարեկամները փութացած էին ողջունելու իրենց սիրական թեր-թի ... կրող կասոր ... — Յորք Տէր Յակոբեան

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ վարչական մարմինը կը հրաւիրէ իր անդամները ... թանց ... որ նախագահներ ... Ազատագրու-թեան Կոմիտէներու (Comites de Libération) ... յայտարարելով Ժողովրդական ... Յղկ. խոր հուրդին հրաւէրներուն, ... համաձայնելով անոնց դերը, սահմա ազդութեան հաստատու-թեամբ ։

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՍԱԿԸ, որ պիտի գոր-ծադրուի Յուլիս 8էն սկսեալ, — Նամակ՝ 6 ֆր., յանձնարարեալ նամակ՝ 20, հաշուեցոյց՝ 5, սո-վորական տպագիր՝ 2, սոխպողական տպագիր՝ 4, քարթ փոսդալ՝5, բաց կապոց (3 քիլօ) 65, փնեօ-մաթիք՝ 19, հեռագիր (18 բառը) 40, մանդա փոստ 100 ֆրանքի 6, հազար ֆրանքի՝ 10, հեռա-ձայնի բաժնեգին Փարիզի մէջ (ամսական) 300, հեռաձայնով խօսակցութիւն (տեղական) 6, քա-ղաքէն դուրս՝ 100 քիլոմեթրի վրայ՝ 30 ֆրանք, 200 քիլոմեթր՝ 48 ֆրանք, 500 քիլոմեթր՝ 84ֆր.։

ԹՐՔԱԿԱՆ ՆԱՒ ՄԸ, «Սիլիվրի» անունի զար-նուելով ընկղմեցաւ Պոսֆորի բացերը, Հաղդոսի մօտ։ Նաւաստիներէն 31ը մեռաւ, 15ը փրկուեցան։

ՀԱՑԻՆ ԳԻՆԸ բարձրացած ըլլալով, ծանր խըռ-ովութիւններ ծագեցան Նափոլի ի մէջ։ Նախապէս քիլօն 27 լիրէթ էր, այժմ 55—65, եւ սակայն նո-րէն չի ճարուիր, իսկ սեւ շուկային մէջ կը ծախեն քիլօն 500 լիրէթի ։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ երեսփ. ժողովը առանց վիճաբա-նութեան քուէարկեց Իրաքի խորհրդարանին կող-մէ առաջարկուած բանաձեւ մը, որուն համաձայն երկու երկիրները պիտի գործակցին, Հիւս. Ափրի-կէի Արաբներուն անկախութեան համար։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Դ. թիւը (Յունիս)

Ութ էջ, հայերէն եւ ֆրանսերէն, ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, մեծ մասով նուիրուած Ա. Ահարոնեանի ծննդեան 80ամեակին։ (Տարաբախտ գրագէտին նկարով)։

Վարչական հասցէ.— **H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:**

Le Gerant. A. NERGUISIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 R. Damesme - 13e
Travail exécuté par des ouvriers syndiqués

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

Հակառակ մեր բոլոր բարեացակամութեան, ծախքերու յարաճուն յաւելման պատճառով ստիպուած ենք այսուհետեւ որոշ վճարում պա-հանջել այն ազդերուն, կոչերուն, անհատական, հայրենակցական կամ եկեղեցական ծանուցումնե-րուն, փնտռտուքներու համար որոնք «Յառաջ»ի կը ղրկուին հրատարակութեան խնդրանքով ։

Խմբագրութիւնը իրեն կը վերապահէ բացա-ռութիւններ ընելու իրաւունքը։

Այս առթիւ կը յայտարարենք նաեւ թէ 1947 ապրիլէն, երկրորդ շրջանի փակման առթիւ առ-կախ մնացած բաժնեգինները պէտք է վճարուին մինչեւ Յուլիս 15, այլապէս պիտի հարկադրուինք դադրեցնել թերթերու առաքումը ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէր եւ Տիկին Կ. Յակոբ-եան եւ զաւակները, եւ բոլոր պարագաները ի-րենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք ներկայ եղան իրենց ողբացեալ եղ-բօր ՊՕՂՈՍ ԱՃԷՄԵԱՆԻ (Տիգրանակերտցի), հո-գեհանգստեան արարողութեանը, եւ իրենց ցա-ւակցութիւնը յայտնեցին։

ՀԱՆԴԷՍ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Տէսինի Ֆր. Հայ Կապ. Խաչի հովանաւորած երեկոյեան դասընթացքի երկսեռ սաներու կողմէ, նախաձեռնութեամբ նոյն դասընթացքի կրթական մարմնի, ղեկավարութեամբ Տէր եւ Տիկին Փափազեանի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, Տէսին։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Բարձրագոյն դասարաններու կողմէ կը ներ-կայացուի յատկապէս պատանիներու համար գըր-ուած «ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ»Ը, երեք պատկերով որու ընթացքին Կրակի Պաշտամունքը«պալէ»ով մը, ինչ-պէս նաեւ Յ. Թումանեանի Անուշէն պատկեր մը։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւ-ղին կողմէ 13 Յուլիս կիրակի ցորեկ, ժամը 2.30-ին, 21 rue de Liege, Փաթրոնաժի սրահին մէջ, կը ներկայացուի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ, 4 արար։ Երաժշտ. Մեսումենց, բեմադրութիւն Հա-բէլեանի, մասնակցութեամբ տեղւոյն եւայլ ար-ուարձաններու երիտասարդութեան ։

ԹԱՏՐՈՆ

Սէօլէօզի Վերաշ. Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին ՆՈՐ ՍԷՕԼԷՕԶ թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ ԽԱԼԷԱ-ԹԻ ԱՆԿՈՒՄԸ, հայկական ողբերգութենէն առ-նուած յուզիչ տրամը, 6 յուլիս Կիրակի իրիկուն, ժամը ճիշդ 8.30ին Իսի լէ Մուլինոյի քաղաքապե-տարանի սրահին մէջ Salle des Fêtes, 35 Ave. Verdun, մեթրոյէն մէկ վայրկեան քալելով։ Կիշէն տոմսակ չի ծախուիր։ Նախապէս ձեր տոմսակները ապա-հովելու համար դիմեցէք, Իսիի բոլոր հայ սրճա-րանները եւ միութեան անդամներուն ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շավիլի մասնաճիւղին կողմէ, 6 Յուլիս կիրակի օրը, ճոխ պիւֆէ, հա-ճելի ժամանց ։

Շոգ. կառ. Մոնփառնասէն, օթօպ. թիւ 271 Pont de Sèvresէն, իջնել Puits sans Vin:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ, կէս օրուան համար, տա-փառ չինող երիտասարդ մը։ Գրել «Յառաջ»ին, Գ. Սկզբնատառով ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Վարդամաչեան

(Հէքեաթներ եւ պատմուածքներ)
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
«Հայ - Բոյժ »ի բաժանորդներուն՝ որոշ զեղչով ։

ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻ Թեյյալ Ալիքսանի որդին Նշան Խանճեան կը փնտռէ իր եղբօր Փիլիպպոսի զաւակը Ազատդար, մայրը Էլիզա եւ երկու աղջիկները, ո-րոնք Ֆրանսա ըլլալ կը կարծուին։ Կը փնտռուին նոյնպէս Երուանդ եւ Եղիշէ Թորոսեան երկու եղ-բայրները։ Տեղեկացնել Մկրտիչ Աղափէկեանի, «Յառաջ»ի միջոցով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ ընկեր-ները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին ընկեր Սարգիսի սրճարանը։ Ընկերներու ներկայութիւ-նը անպայմանօրէն պարտաւորիչ է ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնա-ճիւղին անդամները կը մեկնին կիրակի առտու Շավիլի անտառը։ Ժամադրութիւն ժամը 9ին Gare St. Lazare։ Բոլորին մասնակցութիւնը փափա-քելի է ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մար-սէյլի Շրջ. վարչութեան դիւանը ժողովի կը հրա-ւիրէ կոլընտիր Շրջ. վարչութիւնը, ինչպէս նաեւ Նախկին Շրջ. վարչութիւնը այս երկուշաբթի, 8 Յուլիս, ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ.կոմիտէին լիազօր ներկայա-ցուցիչը ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ Ապրիլ 16էն

ՎԱԼԱՆՍ՝ Շահ. հազար, Գօյ. հազար, Տ. Ս. հազար, Այվ. հազար, Թերզ. 500, Լուս. հազար, Ալա. հազար, Գեն. 500, Սար. հազար, ՔՈՒՐԳԸ-ՎՈՒԱ՝ Սահ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Աւետ. հազար, ՆԻՄ՝ Գետ. հազար, ՎԻՐՈՖԼԷՅ՝ Գասպ. հազար, ԱՆԿԷՆ՝ Աւա. 300, ՊԱՆԵԷՕ՝ Տէր. հազար, Ս. ԼՈՒ՝ Յովհ. հազար, ՓԱՐԻԶ՝ Կար. հազար, Քոլ. հազար, ՍԷՆ՝ Սազմ. հազար, ՓԱՐԻԶ՝ Մին. հա-զար, Շող. 500 ֆրանք։

«ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ եւ Միանգամայն ՀԱՅԿԱԿԱՆ «ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ», հանդիսաւորապէս պիտի տօնուի Շավիլի անտառին մէջ, Յուլիս 27ի կիրակի օրը, առաւօտ-ուէն մինչեւ երեկոյ։ Փարիզի եւ շրջաններու բո-լոր կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ թուականը։ Մանրամասնութիւնները իր ժամանակին ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնուի այս կիրակի օր, «Châteaux de Brét»ի օդասուն անտառին մէջ, նախաձեռնութեամբ Կ. Խաչի Վալանսի մասնա-ճիւղին եւ մասնակցութեամբ սանուհիներու ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, (խմբերգ, մեներգ, նուագ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր եւայլն)։ Ճոխ պիւֆէ, կարելի է ճաշը հետ բերել։ Հաղորդակցութեան համար առնել Սէն Բերէ գացող հանրակառքը եւ իջնել կամուրջին մօտ ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-…
Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.
Dimanche 6 JUILLET 1947 Կիրակի 6 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année Nº 5078-Նոր շրջանի թիւ 687 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԴԷՆ ԻՍԿ ԱՆՁՆԱՏՈՒՐ

Հակաճառելու մարմաջ մը չէ որ տուած կուտայ մեզի, երբ այնքան յարատեւօրէն կը խօսինք Հայկական Արտասահմանի մշակոյթին պաշտպանութեան մասին.

Ամէն անգամ երբ կը յուզենք այս հարցը, միշտ աչքի առջեւ ունինք անպարտկելի, ըմբոստացուցիչ երեւոյթներ եւ մտահոգիչ իրողութիւններ: Փաստեր որոնք լուրջ վտանգ մը պիտի դառնան, եթէ ամուր ճակատ մը չկազմուի, հակազդելու համար:

Մեր պարտքը պիտի ըլլայ անխնայ ձաղկել, բոլոր սայթաքումներն ու քմածին մարզանքները, զգաստութեան հրաւիրելով պատասխանատուները: Առանց ազդուելու աջէն թէ ձախէն արձակուած բանսարկութիւններէն:

Որ եւ է ձեռնպահութիւն այս ճակատին վըրայ՝ պիտի նշանակէր մեղսակցութիւն: Մանաւանդ անոնց համար կը յաւակնին դեր մը կատարել իբրեւ գրող-բրող:

Եպիսկոպոս, վարդապետ, վանական, գրագէտ, բանաստեղծ, հրապարակագիր, ուսուցիչ, արուեստագէտ, գրասէր, ոչ մէկը իրաւունք ունի քաղաքականութիւն խաղալու, շուքի մը կամ ծառի մը տակ ապաստանելով:

Ահաւասիկ վերջին փաստը, այնքան թեթեւ եւ անխորհուրդ:

Ազատագրութենէն ի վեր, Պուլկարիոյ մէջ ալ կազմուած է «Հառաջդիմական Միութիւն» մը, «Երեւան», որ կը հրատարակէ համանուն թերթը:

Կոնակը տուած օրուան կարգուսարքին, այս կազմակերպութիւնն ալ իր ափին մէջ առած է գաղութին բոլոր գործերը (գերագոյն նպատակը բոլոր «Յառաջդիմական»ներուն, ամէն գաղութի մէջ): Նոյն դաւադիր գլուխը՝ զանազան խառնուտիկ անուններու տակ:

Ուրեմն, իր թաթին տակ են նաեւ բոլոր դըպրոցները, ուր պարտադրուած է Աբեղեան ուղղագրութիւնը, իբրեւ թէ ուսուցչական համագումարի մը որոշումով:

Արդ, «Երեւան», որ նոյնպէս նոր ուղղագրութեամբ կը հրատարակուի, 1947 Յունիս 24ի խմբագրականին մէջ, պանծացնելով Սահակ-Մեսրոպի յիշատակը, կ'իյնայ լպրծուն ճամբու մը վրայ:

Բացատրելէ վերջ թէ «ստեղծուած է հայ ժողովուրդի քաղաքական միասնականութիւնը, մանաւանդ Սփիւռքի (Սփյուռքի!) հայութեան հայրենիք վերադարձով, կ'առաջարկէ. (կ'արտատպենք մեր ուղղագրութեամբ).

— «Այս իրողությունը կը ներկայացնէ նպաստաւոր պայմաններ ստեղծելու նաեւ հայ ժողովուրդի լեզուական միասնականությունը, աւարտելու համար անոր անկախության շէնքը: Սփյուռքի հայության պարտականությունն կ'իյնայ ընդգրկել արեւելահայ գրական լեզուն, որ պետական լեզուն է հայ ժողովուրդին»:

Պրծա՛ւ: Մեսրոպ Մաշտոցն ալ վկայ:

Ընդհանրապէս այսպիսի վճիռներ կ'արձակեն անոնք որ ոչ լեզու գիտեն, ոչ ուղղագրութիւն, ոչ ալ պատմութիւն:

Ապահովաբար խօսքէն գործի անցնելով, այս տարեշրջանին իսկ պիտի սկսին արեւելահայերէն դասաւանդել պուլկարահայ դպրոցներուն մէջ:

Ո՞վ պիտի համարձակէր կենալ իրենց ճամբուն վրայ, առանց աչք առնելու բազմազան վըտանգներ: Մինչեւ իսկ բանտ եւ աքսոր:

Հետզհետէ կը պարզենք այս անմիտ, անշնորհ անձնատուութեան հետեւանքները:

Մինչ այդ, անգամ մը եւս կը հարցնենք, —

Ի վերջոյ գլուխ մը պիտի ունենա՞յ Հայկական Արտասահմանը: Պիտի ունենա՞յ տարրական արժանապատուութիւն, սանձելու համար անծեմ-չածեմ դպիրներու բարբարոսական արշաւանքը:

Այս ի՞նչ սարկամտութիւն է որ մէկ անգամէն մոռացութեան կուտայ արեւմտահայ աշխարհաբարը, իր այնքան հարուստ գանձերով եւ անսպառ աղբիւրներով:

Եւ այս՝ ճիշդ այն պահուն, երբ ոչ միայն մէկ բառ աւելի չեն սորվիր Երեւանի մէջ, այլեւ բառարանին բառերն անգամ Թանգարան կը նետեն կամ կը ռուսացնեն: Կապկութեամբ, անհոգութեամբ, տգիտութեամբ:

Շ.

Դրամական կարգադրութիւններ ներգաղթի մասին

ՆՄԲ.— Բարեգործականի Կեդր. վարչութեան (Նիւ Եորք) Յունիս 11 թուակիր զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների Սովետի Գործերի կառավարիչ Ախշարումեան յանուն կառավարութեան հետեւեալ կարեւոր հեռագիրը ուղղած է Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Վարչութեան.

«Հաստատում ենք ձեր Մայիսի վեցի եւ Մայիսի քսանի հեռագրերի ստացումը, որոնցմով հաղորդում էք երկու նուագով չորս հարիւր հազար տոլար Հայկական ՍՍՌ Մինիստրների Սովետի ընթացիկ հաշիւին փոխադրելու մասին: Այդ երկու գումարներն ստացուած են Մայիսի տասնեօթին եւ Յունիսի երեքին: Ֆրանսիայից ներգաղթողների շոգենաւերի համար ձեր կողմից մեր տրամադրութեան տակ դրուած 16 միլիոն ֆրանք գումարն մեր ընթացիկ հաշիւիս փոխադրելու մասին դեռ եւս տեղեկութիւն չունեցանք. Գոհունակութեամբ իմացանք յաւելուածական հանգանակութեան գումարը Համահայկական Քոնկրէսի որոշմամբ մէկ միլիոն տոլարի բարձրացնելու լուրը: Ներգաղթի գործով կառավարութեան պատուիրակներին համապատասխան հրահանգներ են տրուած, Բարեգործականի տեղական Մարմինների հետ համագործակցելու եւ Հայրենակցականների պահանջներին ընթացք տալու մասին»

Երեւանէն, Ներգաղթողների Ընդունման եւ Տեղաւորման կոմիտէի նախագահ Աստուածատրեան եւս նոյնիմաստ հեռագիր մը ուղղած է Միութեան վարիչ պատուիրակին.—

«Արտասահման մեկնող ներկայացուցիչներին հրահանգ է տրուած գործակցել Հայրենակցական Միութիւնների տեղի Մարմինների հետ, հաշուի առնելով Հայրենակցականների անդամների ուղարկումը ներգաղթի կազմակերպման ընթացքում»:

Ինչպէս որ ի յայտ կուգայ վերոգրեալ երկու պաշտօնական հեռագիրներէն, Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ կատարուած առարկողական դիմումներուն վրայ, Խ. Հայաստանի կառավարութիւնը եւ Ներգաղթողների Կոմիտէն բարեհաճօրէն ազդու հրահանգներ տուած են Ներգաղթի պատուիրակներուն եւ տեղ. կոմիտէներուն, որ համագործակցին Միութեան տեղական մարմիններուն հետ եւ հետեւանք տան Հայրենակցականներու մասին Հ. Բ. Ը. Միութեան ըրած յանձնարարութիւններուն:

Արդարեւ, անցեալ տարուան հայրենադարձի գործողութեանց առթիւ, պէտք եղած փութկոտութեամբ նկատի չառնուեցան Միութեան յանձնարարութիւնները, ապահովելու մէկ միլիոն տոլարի հանգանակութեան մասնակցող Հայրենակցականներու չքաւոր տեղացիներուն ներգաղթը: Այդ պատճառաւ Հայրենակցականներէն ոմանք դառնօրէն արտայայտեցին իրենց դժգոհանքը, որուն շարունակ արձագանգ տուին Միութեան ներկայացուցիչները, առանց սակայն զգալի բարեփոխում մը տեսնելու:

Այդ ցաւալի մտայնութեան դէմ չդադրեցանք մեր բողոքները ներկայացնելէ եւ այսօր ուրախ ենք որ Երեւանի պետական շրջանակները, իրենց շնորհաւորելի բարեացակամութեամբը, միանգամընդմիշտ արմատախիլ կ'ընեն այդպիսի չկամութիւնները, ճանչնալով Հ.Բ.Ը. Միութեան եւ Հայրենակցական միութիւններու անվիճելի իրաւունքը ներգաղթի առնչութեամբ:

★ Նկատելով որ Ֆրանսայէն կարելի չէ դրամական փոխանցում կատարել արտածման արգելքին պատճառով, հեռագրուեցաւ Երեւան թէ հանգանակուած 16 միլիոն ֆրանքը Հայաստանի կառավարութեան տրամադրութեան տակ դրուած է Ֆրանսայի մէջ, որով հնար կ'ըլլայ Մարսէյլէն մեկնող շոգենաւերուն վարձքը ֆրանքով վճարել:

★ Նոյն զեկոյցէն կ'իմանանք թէ Պ. Վահան Մալէզեան, որ 39 տարիէ ի վեր կը վարէր Բարեգործականի կեդր. գրասենեակի ընդհ. տնօրէնի պաշտօնը, հանգստեան պիտի կոչուի յառաջիկայ Սեպտեմբերէն սկսեալ, իր խնդրանքին վրայ:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հեռագրեն թէ 40.000 աշխատաւորներ պիտի բանին, երբ սկսին Լիբանանի նաւթուղիին շինութիւնները:

Թրումըն խստօրէն կը մեղադրէ Խ. Միութիւնը

ԱՂ ԿԸ ԲԱՐԻԷ (ՊԷՎԻՆ)

Մ. Նահանգներու անկախութեան տարեդարձին առթիւ ճառ մը խօսելով, նախագահ Թրումըն ...օրէն քննադատեց Խ. Միութեան բռնած դիրքը առանց սակայն անունը տալու: Մեղադրելով «ազգի մը» մերժումը գործակցելու Եւրոպական ազգերուն հետ, նախագահը յայտարարեց այդ ազգը կը նմանի այն մարդուն որ կը մերժէ մասնակցիլ շահաւէտ գործերու, այն պատրուակով թէ այդ գործակցութիւնը պատճառ պիտի [illegible] իր անձնական [illegible]: Երկու համաշխարհային պատերազմներէ վերջ, աշխարհի [illegible] պէտք է հասկցած ըլլային յիմարութիւնը [illegible] ծայրայեղ ազգայնականութեան մը որ կը փակէ ամէն միջազգային տնտեսական գործակցութիւն ի խնդիր խաղաղ վերաշինութեան: Մեր նպատակը պէտք է ըլլայ ոչ թէ խաղաղութիւն օրուան համար, այլ խաղաղութիւն ընդյաւէտ:

Թրումըն յետոյ պարզեց չորս հիմնական սկզբունքներ, որոնք անհրաժեշտ են ապահովելու մար խաղաղութեան պահպանումը.—

1.— Կառավարութեանց իշխանութիւնը պէտք է [illegible] իրենց ժողովուրդներու հաւանութենէն.— [2.] — Պէտք է յարգել մարդուն հիմնական իրաւունքները. 3.— Բոլոր տեղեկութիւնները եւ գաղափարները պէտք է ազատօրէն փոխանակուին [illegible] աշխարհի, որպէսզի դադրին կարգ մը ազգերու վարկաբեկումը ուրիշներու կողմէ: Առաւելագոյն ազատութիւն հաղորդակցութեանց եւ տեղափոխութեանց.— 4. Բոլոր ազգերու կողմէ տնտեսական եւ դրամական քաղաքականութիւն մը [illegible] համապատասխանէ համաշխարհային տնտեսութեան մը եւ ոչ թէ տարամերժօրէն հակի ազգային [illegible] տնտեսութեանց»:

Նախագահը չըսաւ թէ Մ. Նահանգները ի՞նչ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն Երեք Մեծերու խորհրդաժողովին ձախողումէն վերջը, բայց յայտարարեց թէ Ամերիկա պիտի ստանձնէ իր պատասխանատուութիւնը տնտեսական կազմակերպութեան համար, իբրեւ աշխարհի առաջին ճարտարագործական ժողովուրդը եւ գլխաւոր պահանջատէր երկիրը եւ հողագործական արտադրութեանց արտածիչը: «Բայց եւ այնպէս չենք կրնար առանձին գործել: Անհրաժեշտ է բոլոր երկիրներուն գործակցութիւնը, ապահովելու համար խաղաղութիւնը. Անհրաժեշտ է որ ժողովուրդները ճանչնան իրար եւ հասարակաց գաղափարներ հետապնդեն»:

Նոյն առիթով ճառ մը խօսեցաւ նաեւ նախորդ ատենապետը, զօր. Այզընհաուըր, որ բացատրեց թէ աշխարհը տակաւին չունի միջազգային կազմակերպութիւն մը այնքան զօրաւոր որ կարենայ լուծել վէճերը եւ գործադրել որոշումներ:

Յետոյ ազդարարեց.

— «Եթէ Մ. Նահանգները չօգտատեն կառուցանելու խաղաղութեան այդ համաշխարհային կազմակերպութիւնը, մարդկությունը պիտի կրէ երրորդ համաշխարհային պատերազմի մը գողգոթան»:

Նոյն օրը եւ նոյն առիթով ճառ մը խօսելով Լոնտոնի ամերիկեան ընկերութեան առջեւ, Պ. Պէվին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը հետեւեալ խօսքերը արտասանեց.

— «Կը խնդրեմ անոնցմէ որ կը կարծեն թէ կրնան անվերջ խաղալ խաղաղասէր ժողովուրդներու հետ՝ ուսումնասիրել այդ ժողովուրդներուն հոգեբանութիւնը եւ ըստ այնմ ձեւակերպել իրենց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ

Յունաստանի Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէն պաշտօնապէս հաղորդելով Հայաստանի երկու պատուիրակներուն՝ Պ. Պ. Հայկ Մելքոնեանի եւ Գր. Աստուրեանի ժամանումը, կը ծանուցանէ թէ համաձայն եղած յայտարարութեան, մինչեւ 1947 Սեպտ.-ի վերջը պիտի կրնան հայրենիք երթալ անոնք որ արձանագրուած են: Առաջին կարաւանները պիտի կազմուին Թրակիոյ, Մակեդոնիոյ եւ Ներքին գաւառներու հայրենակիցներէն:

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՈՂԲԵՐԱԿԱՆ ՄԱՀԸ

Մարսէյլէն կը գրեն մեզի.— Մահացու արկած մը պատահեցաւ այսօր, հինգշաբթի առտու ժամը 10ին: Նաւահանգիստի բանուորներէն Սեբաստացի Սարգիս Ժամկոչեան, «շէֆ տ'էքիփ», շոգենաւին մէջ աշխատած ատեն երկաթի ծանր կտոր մը ինկաւ գլխուն վրայ: Խեղճը վայրկենապէս մեռաւ առանց բառ մը արտասանելու: Ամբողջ Թաղը (Սէն Լուի) սուգի մէջ է:

Հանգուցեալը, 35 տարեկան, կը թողու կինը եւ չորս զաւակներ որոնց ամենամեծը 12 տարեկան է: Իր խումբով 11 Հայեր կ'աշխատէին եւ շնորհիւ իրեն բազմաթիւ ընտանիքներ կ'ապրէին: Բոլորէն սիրուած էր իր համեստ բնաւորութեամբ եւ հայրենասիրութեամբ:— Վ. Փ.

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

ՏԱՌԱՊԱՆՔԸ ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Հելլէն դիցաբանութեան մէջ՝ այսպէս կը ներկայացուի Դեմետրա աստուածուհիին կեանքը։

Դեմետրա այն աստուածուհին է, որ կը խորհրդանշէ երկիրը,— ըստ բանաստեղծներուն նկարագրութեան՝ անիկա գեղահասակ կին մըն էր նուաղկոտ ու խռովիչ աչքերով, կուրծքը զօր զարդարուած երկու շրջեալ բաժակներով, որոնցմով նոյնպէս կաթ են խմեր աստուածները, [illegible] սերն ի վար նետուած նախիրով մը որ կ'իջնէ մինչեւ ոտքերը պճնող երբ՝ ի նշան մեծանձնութեան։ Մէկ ձեռքին մէջ ջահ մը բոցալեզու, միւսին մէջ՝ ցորենի հասկեր։

Այս այն աստուածուհին է, որ մարդոց սորվեցուց մշակել հողը, ցանել ու քաղել ցորենը, եւ հաց պատրաստել հողին տուած մարգարիտներով, այդ հատիկներով։

Հելլէնները, ի պատիւ Դեմետրա աստուածուհիին, տարեկան մեծահանդէս տօն մը կը կատարէին Ապրիլ ամսուան, խող կը մորթէին՝ հողին բարիքներուն պատճառած աւերներուն ի վկայութիւն, դաշխուրաններով գինի կը խմէին, ու թափօրով կը պտըտցնէին աստուածուհիին արձանը, հանդչած՝ ի մէջ թռչող վիշապաց, մազերը ճակատին վրայ թափած՝ ի նշան իր յաւիտենական սուգին, գլուխը մեկոնի ծաղիկներով զարդարած՝ ի նշան իր անհուն տառապանքին, զոր կրնար մեղմել միայն ափիոնը, այդ ծաղիկներէն քաղուած։

Ի՞նչ տառապանք ունէր աստուածուհին։

Մէկ հատիկ աղջիկ մը ունէր, Պրոսերպինա, որ, օր մը՝ երբ նարկիս կը քաղէր դաշտերու մէջ, առեւանգուեցաւ Դժոխաց աստուծոյն կողմէ։ Դեմետրա երկրէ երկիր նետուեցաւ, [illegible] եւ պտտեցաւ [illegible]։ Զաւա՛կը կը փնտռէր, մէկ հատիկ զաւա՛կը կը հարցնէր փախչող հովերու ու ջուրերուն, գոռացող ովկիանոսներուն ու լեռներու եզերքներուն։ Զկա՛ր զաւակը։

Այդ ցաւին մէջ կը ծխար հոգին, երբ Արամազդ [illegible] տուաւ իրեն՝ [illegible], որպէսզի քանի մը ժամ մոռնայ տառապանքը եւ [illegible]։

Դեմետրա, սակայն, չէր կրնար մոռնալ իր ցաւը, եւ իր աստուածային ծագումը ծածկած՝ մտաւ մահկանացուներուն մէջ, մարդոց մէջ, ամէն տեղ պատմելու համար զաւակը կորսնցուցած մօր մը տառապանքը։ Երբ կ'անցնէր Ատտիկէէն, Թագաւորը, որ նոյնպէս կը տառապէր իր մէկ հատիկ զաւակը կորսնցնելու վախով, որովհետեւ հողեվարքի մէջ, ասպնջականութիւն տուաւ իրեն։ Դեմետրա աստուածային մատներ դրաւ հիւանդին աչքերուն վրայ, որոնք փակուեր էին մահուան քունին համար, յետոյ համբուրեց ճակատէն, եւ արքայազունը արթնցաւ, թօթվեց մահուան թմբիրը, առողջացաւ։

Դեմետրա արքայազունին աչքերուն մէջ տեսաւ իր աղջկան նայուածքին փայլը։ Խնդրեց ծնողքէն, որ իրեն յանձնեն անոր դաստիարակութիւնը։ Այնուհետեւ Դեմետրա զբաղեցաւ բախտաւոր երախային դաստիարակութեամբ,— իր նպատակն էր աստուածութիւն պարգեւել երախային, ուստի ցերեկին անոր կուտար իր աստուածային կաթը, իսկ գիշերը, երբ կը քնանային բոլորը՝ պալատին մէջ, կը փակէր դուռ ու պատուհան, կը վառէր հուրը, յետոյ կը մերկացնէր երախան ու կը բռնէր կրակին վրայ։

Թագուհին, շատ հետաքրքրուած՝ անծանօթ մօր դաստիարակութեան գաղտնիքով, գիշեր մը ծակ մը կը բանայ պատին մէջ ու կը դիտէ։ Երբ կը տեսնէ, որ Դեմետրա կը մերկացնէ իր զաւակը եւ կրակին վրայ կը բռնէ խորովելու ձեւով, խենթի պէս կը կոտրէ դուռը, ներս կը վազէ, կը խլէ երախան եւ կ'ըսէ.

— Ի՞նչ կ'ընես, յիմա՛ր։

Դեմետրա կը պատասխանէ հանդարտութեամբ.

— Տառապանքով աստուածութեան կը բարձրացնեմ երախադ։

Մօրը այս միջամտութեան պատճառով, երախան կորսնցուց ինչ որ շահած էր շնորհիւ տառապանքին՝ իբրեւ գերմարդկային, իբրեւ աստուածային, իբրեւ յաւիտենական, եւ այն որ աստուած մը պիտի դառնար՝ մնաց մարդ, հասարակ մահկանացու։

Երախան չկրցաւ աստուածանալ, մնաց մարդ, վասնզի մայրը չուզեց որ տառապի։

×

Եւ հիմա, դիցաբանական այս դրուագին փիլիսոփայութեան ճառագայթով լուսաւորելէ ետքը Հայոց տառապանքի երգիչին դէմքը, կը հարցնեմ մեր տիրացուներուն։

— Փարիսեցինե՛ր, դուք, որ արցունքի սովորական երգիչ մը կը կարծէք Աւետիս Ահարոնեանը, զայն լալկան կ'անուանէք արհամարհանքով, երբեւիցէ հետաքրքրուա՞ծ էք տառապանքին փիլիսոփայութեամբ։

— O douleur, donne - moi la main, կը խնդրէ մեծ Գօթլէրը՝ ներշնչում խնդրելով իր տառապանքէն, վեր բարձրանալու համար հասարակ իրականութեանց հորիզոնէն եւ մարդկային հանապազօրեայ կեանքէն։

Իսկ Աւետիս Ահարոնեան կ'երգէ հայ ժողովուրդը ազնուացնող գիծերը, եւ դիտելով ամէնէն դժնդակ փորձութեանց կրակին մէջէն, կ'աշխատի աստուածութեան բարձրացնել՝ թեւէն բռնած՝ տառապանքի սանդուխներն ի վեր։

Ի՞նչ է տառապանքը։

Այստեղ չէր, որ պիտի պահանջուէր բացատրել տառապանքին զանազան վիճակները,— ցաւ, չարչարանք, տանջանք, վիշտ, կսկիծ։ Այստեղ չէր, որ պիտի պահանջուէր բացատրել նոյնպէս տառապանքէն ծագած հոգեկան վիճակներ,— յուսահատութիւն, սրտմտութիւն, ընդվզում։ Արագ անցնելու համար, պիտի տամ ընդհանուր, այլ շատ պարզ սահմանում մը։

Ինծի համար տառապանքը զգացական երեւոյթ մը չէ միայն, այլ եւ է գիտակցական երեւոյթ մը։ Մենք կը տառապինք ոչ միայն մեր ջիղերով ու զգայարանքներով, այլ եւ աւելի բարձր կարողութեամբ մը, որ կը կոչուի հոգի։ Հոգին հանգոյցն է երեք տարրերու,— յուզական, գործող, մտային։ Այնքան բարձր է տառապանքին նկարագիրը իր հետեւութիւններով, որքան կը շահագրգռէ հոգեկան այդ երեք տարրերը։ Լամարք, ջղային դրութեան զարգացման կամ յետաշրջութեան օրէնքով, երեք խումբի կը բաժնէ կենդանական աշխարհը,— ա) գիտակից եւ զգայուն, բ) միայն զգայուն, գ) ոչ գիտակից, ոչ զգայուն, apathique: Ուրեմն կենդանական աշխարհին ամէնէն ցած մակարդակին վրայ կը դադրի տառապանքը։ Այս դասակարգութիւնը փոխադրելով քաղաքակրթութեան բեմին վրայ, ցեղերը կամ ժողովուրդները կրնանք բաժնել երեք խումբերու. Ա.— Գիտակից եւ զգայուն, Բ.— Զգայուն, Գ.— Անզգայ եւ անգիտակից։

Ահարոնեանի փիլիսոփայութեամբ, հայ ցեղը ամէնէն օժտուած ցեղն է, որովհետեւ իր զգայնութիւնը գիտակցական է։ Որովհետեւ հայ ժողովուրդը ոչ միայն կը զգայ թէ կը տառապի, այլեւ գիտակցութիւնն ունի իր տառապանքին, եւ ծանօթ է այդ տառապանքին իմաստին։

Այս կէտը ճշդելէ ետքը, կրնանք այլեւս ըսել, թէ տառապանքը իմացումն է այն զրկանքին, որ կը հետեւի բանի իրականութիւնը կը հեռանայ երազուած երջանկութենէն։ Արդ, Ահարոնեանի տառապանքը կը ծագի զրկանքէ մը, որ անհատական չէ, որ անձնապաշտ վայելքներու ծարաւ մը չէ, որ հաճոյասէր, զգայապաշտ, ախտաբանական նկարագիր չունի։

(Մնացեալը յաջորդով) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ

(Շարահիւսեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, Պէյրութ, 1945)

Այս գիրքը նորերս լոյս տեսաւ։ Սա Հայոց ազգային դիւցազնավէպն է, որ շարահիւսած է Կ. Սասունի։ Ի. Ցագէ մի տեղ նկատում է թէ ոչ մէկ բախտական երբ եւ է նպաստած է որեւէ գրական կերպի յաջողութեան։ Նկատելով որ բաւական ճըշմարտութիւն կայ այդ դիտողութեան մէջ՝ ես խորհրդածում եմ գրախօսական գրելուց։ Պիտի խօսեմ իբրեւ պարզ ընթերցող եւ հայ մարդ։

Մեր ազգային դիւցազնավէպը մեզ հասած է զուտ բարբառական կերպարանքով եւ գուցէ յօրինուած նոյնպէս մեր հին բարբառով։ Գրաբարի մահից յետոյ Հայոց լեզուն դարձած է բազմաճիւղ եւ հին [illegible] փոխանցուած են նոր սերունդներին մէկ տարբերացած բարբառներով։ Անշուշտ են այդ բարբառներն ու նկուն, ինչպէս եւ այն այլապատկան եւ աւեր հայրենիքը, որ մեզ ժառանգութիւն են թողած մեր նախնիքները։ Թէեւ կենդանի, բայց անջքացած են եւ հին հերոսական պատումները, որ պահած է հայ ռամիկը։ Հայաստանի պետական հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է դիւցազնավէպը երկու պատկառելի հատորների մէջ։ Վաթսուն բարբառական տարբերակների մեծ մասն ամփոփուած է այդ երկու հատորների մէջ, որ պատրաստուած են նորագոյն բանասիրութեան վայել հոգածութեամբ եւ հմտութեամբ։ Այդ հրատարակչութիւնը գիտական արժէք ունի, բայց պիտանի չէ լայն հանրութեան համար։ Հազիւ մի քանի հոգի կարենան կարդալ ու լիովին հասկնալ այդ այլազան բարբառներով գրի առնուած դիւցազնավէպը։

Բայց ազգային դիւցազնավէպը մի անկողոպտելի ժառանգութիւն է, մեծարժէք եւ հրահանգիչ՝ որից պէտք է օգտուել կարենան բոլոր Հայերը։ Բովանդակ ազգն իր դուստրերով դարեր շարունակ աշխատած է այդ գանձի վրայ եւ ամէն մի դար փորձած է հին խաւի վրայ մի նորն աւելացնել եւ հին գաղափարականն ու պահուածքը նոր կեանքին յարմարեցնել։ Այս ընթացքում է, որ մեր հին ազնուական դասակարգի միջավայրում յօրինուած ազգային վէպը առացած է ռամիկ կերպարանք։ Ազնուական դասակարգի չքացման հետեւանքով վէպն անցած է ռամիկին եւ ռամկացած է լայնօրէն։ Բայց նոյն ձեւով վարուած է եւ մեր հին ազնուական դասակարգը, որ մեր աւելի հին առասպելական վիպասանքին տուած է ազնուական դասի կերպարանք։ Բայց որքան եւ վերակառուցման եւ վերապատումի փորձերը յաջող են անցած եւ ծնունդ տուած են ձոյլ վիպերգութեանց, բայց եւ այնպէս այս ու այն կցուածքի եւ յօդուածքի միջից դեռ մինչեւ այսօր նկատելի են հին ու հնագոյն յօրինուածքի հետքերը, ինչպէս [illegible] կան մի վէմ Հայոց հին եկեղեցու որմի մէջ շարուած։ Առասպելական, ազնուական, ռամկական— այս փուլերով է անցած հայ վէպը եւ այսօր թէեւ մեզ երեւում է մասամբ առասպելական եւ մեծ մասամբ ռամկական, բայց առասպելական հերոսները բաւական մարդակերպ, ենթառամկացած հերոսները բաւական ազնուակերպ՝ միասնաբար յօրինելու համար մի դիւցազնավէպ, որ անդրադարձումն է մեր փառապանծ անցեալ մեծութեան եւ անջքացած հետագայի։

Արդ՝ պէտք է, որ հայ մարդը գիտակցութեան գալու առաջին օրից հաղորդուի մեր ազգային վէպին։ Այս նկատումով Հայաստանի պետական հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է մի տարբեր հատոր, որ հիւսուածն է մեր դիւցազներգութեան։ Այդ գիրքը չեմ տեսած։ Ասում են նա գրուած է արեւելեան գրական հայերէնով։ Նկատելով որ Հայաստանից այս կողմերը գրքեր չեն գալիս եւ եկածները սակաւաթիւ են, կարող ենք ասել թէ Հայաստանի հրատարակչութիւնը իր կոչումն է համարում սպասարկել արեւելեան հայութեան, որ բնական է եւ հասկնալի։ Ամենայն Հայոց կառավարութիւն չունենալով՝ Հայաստանը չէ կարող ամենայն Հայոց հրատարակչութիւն ունենալ։ Ազգային վէպին հաղորդուելու համար Սփիւռքն ինքը պէտք է իր մասին հոգայ։ Այս կարիքն է, որ փորձում է գոհացում տալ Կ. Սասունի։

Իր փորձի մեծագոյն արժէքն այն յարգանքն է, որ ցուցադրած է ժողովրդական ստեղծագործութեան հանդէպ։ Այս յարգանքը պարտադրած է հաւատարմութիւն ազգային վէպի յօրինուածքին եւ ոճին։ Անհատապաշտ արեւմուտքի ազդեցութեան տակ Սփիւռքի մտաւորականները շատ մեծ արժէք են տալիս իրենց անհատական յղացումներին եւ ժողովուրդի ստեղծագործութիւնը համարում են ռամիկ բան։ Այսպէս են դատում, որովհետեւ զատուած են ռամկից հոգով ու սրտով եւ նրան նայում են վերից։ Ուստի զարմանալի չէ, որ ոմանք մինչեւ իսկ համարձակւում են վերակազմել ժողովուրդի յօրինումները եւ ոճը փոխել եւ այդ աշխատանքն իբր ժողովրդական բանահիւսութիւն հրամցնել ընթերցողին։

Կ. Սասունի համախմբած է ազգային դիւցազներգութեան պատումները, իրար հիւսելով միջադէպերը եւ յօրինելով մի ամբողջական վէպ, որ չորս ճիւղ ունի, Սանասար եւ Բաղդասար, Մեծ Մհեր, Սասունցի Դաւիթ, Պզտիկ Մհեր։ Այս միութեան հիմունքները ժողովրդական վէպն ինքն է տալիս. վերը յիշուած անձերը այդ վէպի մէջ երեւում են իբր միեւնոյն հերոսական ընտանիքի յաջորդական սերունդի տիպարներ։ Կ. Սասունի իր հիւսուածքի մէջ առած է այս ու այն միջադէպը եւ թողած է նոյն միջադէպի տարբեր պատումները։ Ինչ միջադէպ որ առած է եւ ինչպէս որ տուած է իր հիւսուածքի մէջ՝ նոյն ձեւով միջադէպը գտնւում է գաւառական այս կամ այն պատումի մէջ, որով ոչ մէկ միջադէպ նա ինքը չէ յօրինած եւ անձնապաստան հեղինակի մեծամտութեամբ որ եւ է գիծ կամ կէտ չէ համարձակած լրացնել, շտկել կամ գեղեցկացնել։ Պատկառանքը ազգային դարաւոր ստեղծագործութեան հանդէպ, ինչպէս վերն ասացի, մեծագոյն արժանիքն է այս հիւսուածքի։ Նոյն ակնածանքն ու յարգանքն ունեցած է Կ. Սասունի եւ մեր ազգային դիւցազնավէպի ոճի հանդէպ։ Պատումների բարբառը նա փոխած է եւ իր հիւսուածքը գրի առած է արեւմտեան գրական լեզուով, բայց պատմելու կերպը, առութեանց ինքնատպութիւնը, յատկանշական բառերն ու դարձուածքները նա պահած է անփոփոխ։ Այսպէսով իր հիւսուածքի լեզուն գրական է, իսկ պատումն ու ոճը ռամկական։

Իր հիւսուածքով Կ. Սասունի մեծ ծառայութիւն մատուցած է հայապահպանութեան գործին։ Ամէն հայ տուն պէտք է մտնի այս գիրքը՝ գրաճանաչ ամէն Հայ, մեծ թէ փոքր, պէտք է կարդայ ու կարդայ այս գիրքը։ Ես կարդացի մի շնչով։ Զասէք թէ անշուշտ այդպէս պէտք է կարդայի, քանի որ կարդալը իմ արհեստն է։ Բայց ես տեսայ մի փռապան, որ նոյնպէս կարդացած էր մի շնչով։ Վստահ եմ թէ շատեր կան, որ այդպէս կարդացին կամ պիտի կարդան։ Սա մեր Իլիականն ու Ոդիսականն է, աւա՜ղ, բաւական այլափոխ, ռամկացած եւ տեղ տեղ մինչեւ իսկ գռեհկացած։ Ինչպէս մեր ազգն ու իր կեանքը, բայց դեռ վեհ է եւ հերոսական եւ ուրեմն արժանապէս թելադրական։ Հայոց ազգը հոգեւին վերափոխելու չկայ ուրիշ լաւագոյն միջոց, քան նոր սերունդին պատուաստել Սասունցի Դաւիթը։ Այս դիւցազնավէպն ստեղծող ժողովուրդն անկարելի է որ ստրկութեան հետ հաշտ մնայ. այս վէպով պատ-

ՊՈՒՏՄ ՄԻՄԱՂ

Աւելի օգտուինք..

Անշուշտ, մենք շատեր լուր չունինք ինչ որ կը կատարուի գիտական աշխարհին մէջ ։

Զբաղած ենք։Միտք զբաղած, մասնաւորապէս մենք, Ֆրանսահայ գաղութս, որ այս երկու իր ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած է նկա-րեւոր, կենսական ազգային խնդրի մը վրայ,— Թաղական - հոգաբարձու ընտրել ։ Մեր ժամե-րուն համար մոմավաճառ, պնակավարներ, ճա-րելու կարեւոր ձեռնարկին շուրջ է խմբուած ան։ Եպիսկոպոս, վարդապետ քշոցելու գործով է տարուած ։

Այսչա՞փ միայն ։ Հապա՛ ո՞վ պիտի ջոկէ «Հայաստանասէր»ը՝ «ոչ - հայաստանասէր»էն ։ «Հառաջդիմական»ը՝ «յետադիմական»էն ։ Ֆաշիստը՝ «Դեմոկրատ»էն ։ Նաեւ Հայաստանագործը՝ գործնական հայրենասէրէն ։ Եկեղեցին՝ սակարանէն... Մտահոգութիւններ ասոնք ։

Ալ ո՞վ կարեւորութիւն կուտայ, գիտական հարցերրու պէս տղայական բաներու ։

Ամերիկացիները, մանկամիտ ժողովուրդ, անոնք են որ կը զբաղին այս չպիտոյ նիւթերով ։

Այսպէս ։ Ամերիկացի դեր ծովակալ Պիրտ, բանը գործը ձգած, մեկներ է երկրագունդին Հարաւային Բեւեռը ուսումնասիրելու համար ։ Կուշտ մարդու գործ ։

Իրեն հետեւած են բաւական թիւով մասնագէտներ ։ Անպայման անգործներու դասէն կամ գործադուլի ենթարկուած անձեր ։ Բոլորն ալ պարապ մարդիկ ։ Անելիք չունեցողներ ։ Թաղական - տէրտէր ընտրելու ազգային նուիրական պարտականութենէ խուսափողներ ։ Նորաբոյս հայՍզնուականներու յատուկ օգափոխութեան վայրեր փնտռելու մտալլկումէ զերծ անհոգներ պէտք է ըլլան այս գիտունները ։

Է՜հ, որքան մարդ այնքան նկարագիր ։ Կեանքի մէջ այս տեսակ պարապ մարդոց ալ պէտք կայ ։ Եթէ բոլորն ալ մեզ, Հայերուս պէս, գործնական, առեւտրական, դիւանագէտ, եկեղեցասէր ըլլային, ո՞ւր կը մնար մեր արժանիքը ։

Աստուած՝ խնայելով մեզի, հոգիի տեղ քուաբանութիւն եւ գործնականութիւն փչած է մեր քիթէն ներս ։

Ծովակալ Պիրտ եւ ընկ. կ'երթա՜ն, կ'երթան ու կը հասնին ճիշդ աշխարհին կոթին ։ Զէ՞ որ աշխարհը նորէնի կը նմանցնեն աշխարհագէտները ։ — Ուրիշ պտուղ չէ՞ն գտած ։ Դաշնակցականի ճաշակ ։

Հոն, յանկարծ, իրենց աչքին կը զարնէ աղուո՛ր հողամաս մը ։ Ովասիս մը ։ Տաք ջուրերով եւ լիճերով հարուստ ։ Առանց ձիւն - սառոյցի ։ Ցրանսական դաշտի մը տարածութեամբ ։ Բոլորը մէկ կը թնդացանչեն,—«Փոքրիկ Ամերիկա՜»...

Անկուշտ մարդեր ։ Այնքան հող ունին եւ տակաւին իրենց աչքը դուրսն է ։ Գոնէ այդ դրախտ հողամասը նուիրեն մեզի, իբրեւ գաղթավայր անոնց համար որ զրկուած են Հայաստան մտնելու իրաւունքէն ...

Այս կերպով, պիտի դադրէին ներգաղթի եւ Հայաստանասէրի կռիւները ։ Արեւելահայերէնի եւ Արեւմտահայերէնի վէճերը ։ «Հ» եւ «Յ» գրերու պայքարը ։ «Վ» տառն ալ կ'ազատուէր «ւ»ին փոխանորդելու տաղտուկէն, ալ պէտք չէր մնար «բեւեռի» տեղ «բեվեռ» գրելու հեթանոսութեանց ։ Գաղթահայ գրաշարներն ալ, առ յաւէտ երախտապարտ կը մնային ծովակալ Պիրտին ։

Սակայն այս նրբութիւնները մտածողը ո՞վ ։ Ամերիկացիները, իրենց շահը միայն նկատի առնող մարդիկ են ։

Անոնք, միայն Հարաւային Բեւեռով չեն գոհանար ։ Ծանկ մըն ալ «Արեւելեան բեւեռ»ի վրայ նետեցին ։ Խուզարկու խումբ մըն ալ հոն ղրկեցին, որ «Թուրքիա» կոչուած հողամասին մինչեւ պոչը հասած է ։ Կարս ովասիսը գտնելով անոր վրայ իրեն դրօշը տնկելու կ'աշխատի ։ Այդ տեղ ալ բաւական հնտաքրքրական բաներու հանդիպած է ։ Խումբը ձեռք ձգած է անգլերէն լեզուով Ս. Գիրք մը՝ պատառ պատառ եղած ։ Հոն, շէնքերու եւ եկեղեցիի փլատակներ երեւան ելած են, որոնց շուրջ սփռուած են կ'ըսեն, մարդկային ոսկրոտիք եւ գանկեր ։

Կ'ենթադրուի, որ ժամանակին այդ տեղերը քաղաքակիրթ ժողովուրդ մը ապրած է եւ ամերիկեան միսիոնարներ շրջած են՝ այդ ժողովուրդին քրիստոնէութիւն քարոզելու պատրուակին տակ ։

Արդ, Ամերիկայի «Համահայկական Քոնկրէսի»ն վրայ պարտք կ'իյնայ, գոնէ գործ մը տեսած ըլլալու համար, պէտք եղած դիմումը կատարել, Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան մօտ, Հայերուս համար ապահովելու այս երկու նորագիւտ երկրամասերը ։ Մին իբրեւ գաղթավայր, միւսն ալ Սեվրի Դաշնագրով Հայաստանի խոստացուած իրաւունք՝ «հառաջդիմական» Հայերու համար .

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

բաստոռուած հոգին ու բարքը անհնարին է, որ մեկաշկանդ կամքի հակում չունենան ։ Ոգեխրութեան սերմեր է ցանում այս գիրքը եւ արթնացում է ազնուական զգացումներ ։ Հայկի, Արամի եւ Տիգրանի սերունդն այս գրքի ներապրումով պիտի եղբայրանայ Սանասար Բաղդասարին, Սասունցի Դաւիթին եւ Մհերներին ։ Նրանց գործն ու նկարագիրը հոգեւին ապրող նոր սերունդը կարող է հայանալ այս բառի յաւագոյն առումով ։

Եթէ խօսքիս անսացողներ կան, պիտի թելադրեմ, որ ձեռք բերեն այս գիրքը եւ պահեն տան մէջ՝ թողնելու համար յետնորդներին իբրեւ թանկագին ժառանգութիւն. կարդան չարունակ եւ պատմեն տան փոքրիկներին, մինչեւ նրանք կարենան անձամբ կարդալ ու պատմել ։ Մատղաշ տարիքին շատ բարձրերը սաւառնող հոգին, որքան եւ յետագային ստիպուի վար իջնել՝ բայց եւ այնպէս բաւական վեր կը մնայ գռեհիկ աշխարհից ։ Նոր սերունդը պէտք է ազգային դիւցազնավէպի բարձունքներում սաւառնի, որ Հայոց ազգը կարենայ բարձրանալ եւ ազնուանալ ։ Իսկ դէպի բարձրն ու ազնիւը վերանալ ազգովին՝ ամէնքիս պարտականութիւնն է ։

Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ

«Բազմավէպ»ի յոբելեանը

Օգոստոսի վերջերը, Ս. Ղազարի վանքին մէջ, տեղի կ'ունենայ «Բազմավէպ» ամսաթերթին հրատարակութեան հարիւրամեակը ։ Հայ թերթերուն նահապետին նուիրուած այդ տօնը պիտի կատարուէր 1943ին, երբ կը լրանար հարիւրամեակը, բայց պատերազմին պատճառով՝ յետաձգուեցաւ, համազգային մեծարանքի ձեւ մը տալու համար Միխիթարեան Միաբանութեան պարբերաթերթին ։

Այս առթիւ Միխիթարեան Միաբանութիւնը Ս. Ղազար հրաւիրած է Շ. Նարդունին, որ յոբելենական հանդիսութեանց մասնակցելէ ետքը մէկ ամիս հիւր պիտի մնայ Ս. Ղազարի վանքը, եւ այդ պատեհութենէն օգտուելով՝ պիտի ուսումնասիրէ վանքին մատենադարանը եւ թժշկական հին ձեռագիրները ։

Աշնան վերջերը, Փարիզի մէջ եւս մեծահանդէս պիտի տօնուի Բազմավէպի հարիւրամեակը ։

Գրողը եւ իր ժամանակը

ԽՄԲ.— Ամփոփուած «Սով. Հայաստան» ամսագրէն.—

Սովետական գրականութիւնը կ'ապրի իր զարգացման նոր փուլը ։

Անցած երեք տասնամեակին մեր գրականութիւնը այնպիսի նուաճումներ ձեռք բերաւ, որ իրաւամբ ներկայիս կը համարուի աշխարհի ամէնէն առաջաւոր գրականութիւնը, թէ իր բարձր գաղափարներով եւ թէ իր արուեստով ։

Հայ գրականութիւնը որ իր պատուաւոր տեղն ունի սովետական գրականութեան շարքին մէջ, նոյնպէս կրնայ նշել ուշագրաւ նուաճումներ ։ Մեր գրականութեան լաւագոյն նմոյշները արժէք ստացած են, ռուսերէնի միջոցով, անոնք դարձած են սեփականութիւնը բոլոր ժողովուրդներու ։

Հայաստանի մէջ չկայ անկիւն մը, ուր չհասնի սովետահայ գրողի երկը ։ Մեր բազմահազար մտաւորականները, բանուորները, կոլխոզականները, ուսանողները, աշակերտները բառիս ամենալայն իմաստով կը կլանեն մեր գրողներու ստեղծագործութիւնները ։ Աբովեանի, Նալբանդեանի, Րաֆֆիի, Շիրվանզադէի, Թումանեանի, Իսահակեանի անուններու կողքին սովետական տարիներուն յայտնի դարձան բազմաթիւ նոր գրողներու անունները ։

Ընդհանուր գրագիտութիւնը ստեղծած է գրականութեան այնպիսի պահանջ, որ դէթ մասամբ բաւարարելու համար անհրաժեշտ է ստեղծագործական եռանդի մեծ լարում ։

Մեր ընթերցողը գործօն ընթերցող է, ան մեր կեանքի վերակառուցմանողն է, մեր յաղթանակներու կազմակերպիչը եւ մեծ պահանջներ կ'առաջադրէ մեր գրականութեան ։ Գրողը եւ ժողովուրդը միեւնոյն խնդիրներն ունին իրենց առջեւ ։ «Մեր սովետական գրականութիւնը, կ'ըսէ ընկ. Ժտանովը, — կ'ապրի եւ պիտի ապրի ժողովրդի շահերով, հայրենիքի շահերով ։ Գրականութիւնը ժողովրդի հարազատ գործն է ։ Ահա թէ ինչու ձեր ամէն մէկ յաջողութիւնը, ամէն մէկ նշանակալից ստեղծագործութիւնը ժողովուրդը կը դիտէ իբրեւ իր յաղթանակը, ահա թէ ինչու իւրաքանչիւր յաջող երկ կարելի է համեմատել շահուած ճակատամարտի հետ, կամ թէ տնտեսական ճակատին վրայ տարուած խոշոր յաղթանակի հետ ։

ըր մենք կ'ուսումնասիրենք մեր գրողներուն, մէկ բան կը դառնայ պարզ, այն է որ բոլոր տիտանները արտայայտիչը եղած են իր ժամանակի առաջաւոր գաղափարներուն, կանգրէին իրենց ժամանակի հարցերը ։ Ազգի համար մեծ ու նուիրական են Աբովեանի, Րաֆֆիի, Պէշիկթաշլեանի ու Պարոնեանի եւ միւս դասականներու անունները ։ Այդ հեղինակները մեծ են այն բանով որ ամենալաւ ձեւով պատկերացուցած են իրենց ժամանակի իրենց վառած խնդիրներով յուզած են ընթերցողին, դարձած անոնց մտքի եւ զգացումներու իշխանը ։

Իրականութիւնը պէտք է շարունակ նոր բան աւելցնէ եղածին վրայ ։

Վերջին տարիները կարգ մը հեղինակներ վերապրեցին հայ ժողովուրդի անցեալը ։ Այժմ կեանքը նորանոր խնդիրներ կ'առաջադրէ մերդրականութեան առջեւ ։

Մենք ապրեցանք աննախընթաց ժամանակաշրջան մը՝ դժուարօրէն մեր երկրի վրայ յարձակող գերմանական ֆաշիզմի դէմ մղուած Հայրենական պատերազմի շրջանը, որ լի է հերոսութեան անհամար դրուագներով ։ Հայ ժողովուրդն ալ իբրեւ սովետական ժողովուրդներու ընտանիքի հաւասարազօր անդամը՝ լարելով հոգեկան ու ֆիզիքական ուժերը, պատուով կատարեց իր բաժին ինկած պարտաւորութիւնը ։ Ռազմիկներն ալ ռուս հզօր ժողովրդի զաւակներուն հետ, եղբայրական հաստատամտութեամբ եւ յաստահութեամբ Կովկասեան լեռներէն քալեցին մինչեւ Պերլին ։

Սովետական ստեղծագործ ժողովուրդը պատերազմին տուաւ աշխատանքի սխրագործութեան հիասքանչ օրինակներ ։ Հայաստանի բանուորները, գործարաններուն, կոլխոզականները դաշտերուն եւ մտաւորականը իր աշխատանոցին մէջ անձնուիրաբար կատարեցին իրենց պարտքը հանդէպ հայրենիքին, հանդէպ ռազմաճակատի իրենց հարազատներուն ։

Մեր մայրերը, քոյրերը ոչինչ չխնայեցին յաղթանակի համար ։ Եթէ Եղիշէն, կը գրէր թէ ինչպէս 5րդ դարուն «Տիկնայք փափկասունք Հայոց աշխարհի» զօրավիգ եղան հայ այրերու գործերուն, ապա ինչքան ազնիւ գործեր կատարեցին ազատագրուած սովետական կիները ։ Ահա այս մեղուոց կերպարն է որ կ'ուզէ տեսնել ընթերցողը սովետական գրականութեան մէջ ։

Մեր ռազմիկը վերադառնալով, յաղթական իր տունն ու օճախը չէն գտաւ ։ Մեր երկիրը, մեր ժողովուրդը[illegible] գտաւ իր մէջ, որ իր դռները լայնօրէն բացաւ առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ հայրենի օճախէն տարագրուած իր եղբայրներուն առջեւ ։ Մեր երկրին մէջ կ'աճի ու կը զարգանայ, իր այսօրուայ կեանքով խանդավառուած եւ իր ապագայի վրայ վստահ առողջ սերունդ ։ Այս բոլորը առատ նիւթ կուտան ստեղծագործողին ։

Մենք կ'ուզենք, որ այս ամէնը մեր գրականութեան մէջ վերարտադրուին բարձր գաղափարականութեամբ եւ բարձր արուեստով ։ Մեզ չի բաւարարեր կերպով մը իր ժամանակին տուրք տուող գրականութիւնը, մեզի պէտք է գրողի ստեղծագործական բովէն անցած բարձրարժէք գեղարուեստական երկ ։ Մեզ հարկաւոր է որ սիրոյ բարձր ու վեհ զգացումը գեղարուեստական երկին մէջ արտացոլացուի մարդը վեհացնող ու բարձրացնող յուզականութեամբ, մեզի հարկաւոր է որ մեր այսօրուան մարդը գրականութեան մէջ երեւայ ի բոլոր ազնիւ ու վեհ կողմերով, մեզի հարկաւոր է կերտել գրականութեան մէջ այնպիսի հերոսներ որոնք իրենց օրինակով դաստիարակեն ու բարձրացնեն մեր կեանքը կերտող երիտասարդութիւնը ։

Մենք չենք կրնար հանդուրժել ինքնաթմբկահարումի ։ Գրականութեան զարգացումը կը պահանջէ անընդհատ վերանայիլ գրողի անցածուղին՝ խուսափելու համար եղած թերութիւններէն եւ գրական աւելի բարձր որակ տալու համար ։ Այդ բանին ամէնէն առաջ կը գիտակցին քննադատութեան ենթարկուող հեղինակները, անոնք շատ լաւ կ'ըմբռնեն, որ երբ ցոյց կը տրուի անոնց երկերու այս կամ այն թերութիւնը, ատիկա ունի միայն մէկ նպատակ, որպէսզի այդ գրողը աւելի բարձրորակ երկեր տայ մեր ընթերցասէր հասարակութեան ։

Մենք բազմադարեան մշակոյթ ունեցող ժողովրդի զաւակներ ենք եւ այդ հանգամանքը շատ բան կը պարտաւորեցնէ մեզ ։ Մեր գրողները բաւական կենսափորձ ձեռք բերած են ։ Սփիւռքի հայութիւնը նոյնպէս կը սպասէ մեր խօսքին ։ Անցած են այն ժամանակները երբ հայրենի հողէն դուրս կային շարք մը մշակութային օճախներ ։ Այժմ հայկական մշակոյթի իսկական օճախը Սովետական Հայաստանի մէջ կը կեդրոնանայ ։ Այստեղէն կը ճառագայթէ լոյսը, այդ լոյսին են յառած արտասահմանեան հայ ընթերցողներու եւ գրագէտներու հայեացքները ։ Մենք հիմա ուսուցանողի դեր կը կատարենք ամբողջ առաջաւոր մտաւորականութեան համար ։ Սովետահայ գրականութիւնը միշտ ալ մեծ չափով օժանդակած է մեր պե-

տուԹեան, ժողովրդին, անոր մեծ նպատակնե… իրագործելու համար։

Այժմ Հայաստանի գրողները նոր եռանդ… լծուած են ստեղծագործ աշխատանքի։ Այս տա… կը լրանայ Հոկտեմբերեան Մեծ Յեղափոխութե… փառապանծ երեսնամեակը։ Հայաստանի պետա… կան հրատարակչութիւնը կը հրատարակէ սովե… տական տարիներուն լոյս տեսած լաւագոյն երկ… րու շարք մը։ Բացի այդ Հայ. ենական Մեծ պ… տերազմի դիւցազները պատկերող եւ մեր ընկե… վարական շինարարութեան զանազան ճակատ… ները վերարտադրող երկերու վրայ կ՚աշխատ… ինչպէս աւագագոյն նոյնպէս ալ մեր կրտսեր գր… ները։ Մեր գրականութիւնը կ՚ապրի վերելքի ն… շրջան մը։

Գոտեպնդուած պետութեան հոգատարու… Թեամբ, ոգեւորուած մեր կենսախինդ ժողովրդ… ձեռք բերած նուաճումներով, Հայաստանի սով… տական գրողները կուտան գրական նոր ու նոր ե… կեր՝ արժանի մեր ապրած մեծ ժամանակաշրջա… նին։

ՀՄԱՑԵԱԿ ՍԻՐԱՍ

(Հայաստանի Սովետական Գրողների

Միութեան պատասխանատու քարտուղա…

քաղաքականութիւնը։ Կուզայ վայրկեան մը եր… թմլած — երեւութապէս Թմրած — ժողովուրդ… կ՚ըսէ,— «Ա՛լ կը բաւէ»։ Ես ալ կ՚ըսեմ իմ ա… բարեկամներուս որ տարբեր տեսակէտ ունին,— «Շատ մի գրգռէք մեզ»։

ՀՐԱԻԻՐՈՒԱԾ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ԴԻՐՔԸ

Յուլիս 12ի խորհրդաժողովին հրաւէրներ ճամբու դրկուած, Չեխոսլովաքիոյ վարչապետ (համայնավար) եւ արտաքին նախարարը Մոս կուա գացին, խորհրդակցելու համար։ Լեհերն ա… վերապահ դիրք մը բռնած են, ուղղակի կապուա… ըլլալով Խ. Միութեան հետ։ Միւս եկիրներէն Ի… տալիա գոհունակութեամբ ընդունեց հրաւէրը։ Շատ ուրախ է, նոյնպէս, Թուրքիան, որ արդէ… կ՚օգտուի Ամերիկացիներէն։ Ռումանիա եւ Պու… կարիա դժուար թէ մասնակցին։ Փորթուկալ հա… ւանութիւն յայտնած է։ Միւսներն ալ կը պատ… րաստեն իրենց պատասխանները։

Պ. Պիտօ հրաւէր ուղղած է նաեւ Փարիզ… խորհրդային դեսպանին, անձնական նամակի մ… հետ ուր կ՚ըսէ.— «Դարձեալ կը յուսամ թէ խոր… հրդային կառավարութեան մերժումը վերջնակա… չէ եւ թէ ի վերջոյ կարելի պիտի ըլլայ համաձա… նութեան գետին մը գտնել որու շնորհիւ Խ.Միու… թիւնը պիտի կրնայ մասնակցիլ եւրոպական եւ եւրոպական գործակցութեան այս ձեռնարկին»։

Իրազեկներ հաւանական չեն գտներ որ Մոս… կուա փոխէ իր դիրքը։ Խորհրդային թերթերը ա… ռաթիւ դիտել կուտան թէ Ֆրանսան նորէն «լծ… կած է անգլօսաքսոն քաղաքականութեան շրջա… գծին մէջ»։

Ֆրանսայի ներքին կեանքը

Վարչապետ Պ. Ռամատիէ 247ի դէմ 331 ձայ… նով վստահութիւն շահեցաւ ազգ. ժողովին մէջ։ Ուրեմն պիտի շարունակէ իր տնտեսական քաղա… քականութիւնը, որուն գլխաւոր հիմն է խափանել գիներու եւ աշխատավարձքի դժոխային արշաւը, եւ փրկել Ֆրանքը։ Առեւտուրի համար հակողու… թիւն պիտի հաստատուի ուր որ անհրաժեշտ է, ազատութիւն՝ ուր որ կարելի է։ Պատասխանելով այն մեղադրանքներուն թէ կառավարութիւնը դէպ ի աջ կը հակի, վարչապետր յայտարարեց,— Խաղաղութիւնը կազմակերպել, Ֆրանքը փրկել, հանրապետութիւնը պաշտպանել դաւադիրներուն դէմ,— չի նշանակեր դէպի աջահիլ։ Համայնավարները կ՚ըսեն թէ Պ. Ռամատիէ նոր Միւնիխ մը կը պատ… րաստէ ընդունելով Մարշըլի ծրագիրը։ Վարչա… պետը պատասխանեց.— «Ֆրանսա խանդավառու… թեամբ կ՚ընդունի այդ ծրագիրը»։

Ընկերվարական կուսակցութեան արտակարգ ժողովը կը վերջանայ այսօր, կիրակի։

★ «Սեւ Մաքի»ի դաւադրութեան քննութիւն… ները կը շարունակուին։ Թերթերը կը գրեն թէ նոր ձերբակալութիւններ պիտի կատարուին ան… յապաղ։ Այս է պատճառը որ բացարձակապէս գաղտնի կը պահուին կատարուած գործողութիւն… ները եւ տեղեկութիւն չի հաղորդուիր մամուլին։ Զօր. Քէօնիկ Ներքին նախարարին եւ վարչապե… տին հետ խօսած ատեն կարեւոր տեղեկութիւններ հաղորդած է Գերմանիոյ Ֆրանսական շրջանին մէջ կատարուած դաւադրական ձեռնարկներու մասին։ Կ՚ըսուի թէ դաւադիրները Տ. Տ.ներ կը հա… ւաքէին եւ թէ զօրավար մըն ալ մեղսակից է։

Մինչեւ հիմա բռնուած Թուղթերուն մէջ կը գտնուին վաւերագիրներ դաւադիր խումբերու կազմակերպութեան մասին (Կապոյտ յատակա… գիծ)։ Կ՚ըսուի թէ առաջին յարձակումը պիտի կա… տարուէր Օգոստոս 6ին։

ԳԵՐՄԱՆ ՄԱՀԱՊԱՐՏ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐԷՆ Քէ… սէլրինկ. Մաքէնզէն եւ Մալցէր, որոնք դատա… պարտուած էին Իտալիոյ մէջ, պատիժի Թեթեւա… ցում ստացան,— ցկեանս բանտարկութիւն։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

(ՅԱՌԱՋի անփակաճ թղթակցէն)

Գրիանսոն, հինգշաբթի

Այս հանգրուանը «դատաւոր» կը կոչուի, որով… հետեւ իր դժուարութիւններով կը դատէ ու կը վճռէ մրցորդներուն դիմադրական ուժը։ Իրաւ ալ, այս 185 քիլոմեթրը կը պարունակէ հինգ բար… ձունք՝եր, որոնցմէ Քռուա տը Ֆէր 2087, իսկ Կա… լիպիէ 2556 մեթր։

Նկատելով որ լեռները ծիծաղելի են, ընկե… րացողները տեսան իրենց… ձմեռնային պատ… րաստութիւնները, վերարկու եւայլն առնելով, Ի… րաւ ալ կիզիչ արեւով մը սկսանք, սառեցնող անձ… րեւի մը հանդիպեցանք, իսկ բարձունքներուն վը… րայ սկսանք մտիլ ու դողալ։

Կրընոպլը Թողուցինք ժամը 10ին եւ հասանք Գրիանսոն ժամը 5ին։ Առաջին համգիտացաւ իտա… լացին Ֆրանսացի մը՝ Քամէլլինի որ այդ անտա… նելի ճամբան կտրած էր ժամական 29 քիլոմեթր միջինով։

Պայքարը շատ սուր էր իտալական եւ Ֆրան… սական խումբերու միջեւ։ Այնպէս որ երկրորդ համգիտացաւ իտալացի Պրամպիլլա, իսկ երրորդ Արօ Լազարիտէս, հելլենածին Ֆրանսացին, որու վրայ մեծ յոյսեր կային եւ իրաւամբ. համառատ իր ոտքի վերքին պատճառած ցաւերուն, իր այս խոյանքը մեծապէս գնահատուեցաւ։

Այս հանգրուանին վրայ, ընդհանուր դասա… կարգին մէջ Ռօնքօնի կը պահէ դեղին շապիկը, Պրամպիլլա կը դառնայ երկրորդ, իսկ Վիէթթօ կ՚անցնի երրորդ։

Եւ սակայն շատ յոյս կայ որ Վիէթթօ գեռ իր վերջին խօսքը չէ ըսած եւ Ֆրանսացի մրցորդնե… րը, հակառակ իրենց արկած երուն, կը պահեն ի… րենց բարոյականը եւ կը յուսան Փարիզ մտնել դեղին շապիկը կռնակնին։

Այսօր մրցումէն դուրս հանուեցան մէկ Հոլան… տացի եւ երկու Զուիցերիացի շատ ուշ հասած ըլլալով։ Առոնցմէ մէկն է Քուպլէր որ շահած էր Լիլի եւ Պրզանսոնի հանգրուանները, բայց բաւա… կան չէ երկու անգամ առաջին հանդիսանալը, որ յետոյ կ՚ըլլան յետինը։

Կեանքի դաս մը՝ մեզ երիտասարդներուս հա… մար, եթէ լսենք։

Տորք Տէր-Յակոբեան

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԸ Երկուքի բաժնելու ծրագրին հա… ւանութիւն յայտնեց Սիոնական ներկայացուցիչը, Պէն Կիւրիոն, իբրեւ միակ միջոց տագնապը լու… ծելու։

ՇՈՒՐԻՆ խորանարդ մեթրը 5էն 6 Ֆրանքի բարձրացած է Փարիզի մէջ, Յուլիս 1էն ի վեր։

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ անմիջական պա… տասխանի կը սպասեն, այլապէս ընդհ. գործա… դուլ պիտի յայտարարեն։

Պ. Խաչիկ Լուսիկեան, Տէր եւ Տիկին Նորայր եւ Տէր եւ Տիկ. Քաջայր Լուսպարոնեան եւ իրենց զաւակները, Տէր եւ Տիկին Խոչեան, Տէր եւ Տիկ. Տելեմաք Լուսիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Խաչիկեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Պասկեան եւ զաւակները, Համազասպ Պասկեան եւ զաւակ… ները, ցաւով կը ծանուցանեն մահը՝ իրենց մօր եւ ազգականին,

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐՈՒՀԻ ԼՈՒՍԻԿԵԱՆԻ

(57 տարեկան)

որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 3ին։ Յուղարկաւորու… թիւնը Յուլիս 8ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ ժամը 2.15ին։ Յետոյ մարմինը կը փոխադրուի Թո… մէնվիլի գերեզմանատունը։

Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ.— Համախորհրդային Միութեան Լիոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը 27 Յուլիս, կիրակի։

ՏԱՐՕՆ Տուրուբերան Հայր. Միութեան վար… չութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ, Սասունցի ՄԿՐՏԻՉ ՇԱՀԻՆԵԱՆի մահուան առ… թիւ, իր տիկնոջ եւ պարագաներուն։

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Կ. Յակոբեան մէկ տարեկան եւս Յա… ռաջ կը նուիրէ Պ. Տիգրան Գավաֆեանի, Հալէպ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Դարբինեան ընտանիքը եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալու… թիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ան… ձամբ կամ գրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ վաղամեռիկ զաւկին, ԽՕԺԷՆ ԴԱՐԲԻՆ… ԵԱՆի մահուան առթիւ։

ԳՏՆՈՒԱԾ.— «Յառաջ»ով փնտռուած Ա. Խանճեանի հասցէն է Mr. A. Handjian, 106 rue des Moines, Paris (17):

Օր. ՏԻԳՐԱՆՈՒՀԻ ԱՒԱԼԵԱՆ
ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՇԱՏԱՐԵՒԵԱՆ
Ամուսնացած
Սէնթ Էթիէն — 30 Յունիս 1947 — Կրընոպլը

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնա… ճիւղին անդամները կը մեկնին կիրակի առտու Շավիլի անտառը։ Ժամադրութիւն ժամը 9ին Gare St. Lazare։ Բոլորին մասնակցութիւնը փափա… քելի է։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մար… սէյլի Շրջ. վարչութեան դիւանը ժողովի կը հրա… ւիրէ նորընտիր Շրջ. վարչութիւնը, ինչպէս նաեւ նախկին Շրջ. վարչութիւնը այս երկուշաբթի, 8 Յուլիս, ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ.կոմիտէին լիազօր ներկայա… ցուցիչը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողո… վի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյ… լի բոլոր շրջաններու վարչութիւնները յառաջիկա… հինգշաբթի 11 Յուլիս, ժամը 7.30ին Café Նուրի սրահին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. «Խատիսեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի 8 Յու… լիս ժամը ճիշդ 8.30ին, սովորական հաւաքատե… ղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկեր եւ ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՇԱՎԻԼԻ ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շավիլի մասնաճիւղին կողմէ, 6 Յուլիս կիրակի օրը, ճոխ պիւֆէ, հա… ճելի ժամանց։

Շոգ. կառ Մոնփառնասէն, օթօպ. թիւ 271 Pont de Sèvresէն, իջնել Puits sans Vin:

ԹԱՏՐՈՆ

Սէօլէօզի Վերաշ. Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղին ՆՈՐ ՍԷՕԼԷՕԶ Թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացնէ ԹԱԼԷԱ… ԹԻ ԱՆԿՈՒՄԸ, հայկական ողբերգութենէն առ… նուած յուզիչ դրամը, 6 յուլիս Կիրակի իրիկուն, ժամը ճիշդ 8.30ին Իսի լէ Մուլինոյի քաղաքապե… տարանի սրահին մէջ Salle des Fêtes, 35 Ave. Verdun, մեթրոյէն մէկ վայրկեան քալելով։ Կիչէն տոմսակ չի ծախուիր։ Նախապէս ձեր տոմսակները ապա… հովելու համար դիմեցէք, Իսիի բոլոր հայ սրճա… րաններուն եւ միութեան անդամներուն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մոնպրիզոնէն Պետրոս Պալեան կը փնտռէ քեռին՝ Յակոբ Յովհաննէսեան, Մա… րաշի Անտէրուն գիւղէն, եւ աղջիկը՝ Մարի Յով… հաննէսեան որոնք Պէյրութ ըլլալ կը կարծուին։ Տեղեկացնել Պ. Պալեանի, 11 rue Paradis, Montbrison (Loire), France: Կը խնդրուի Սուրիոյ թերթե… րէն արտատպել։

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.256
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mardi 8 JUILLET 1947 Երեքշաբթի 8 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5079-Նոր շրջան թիւ 688 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

Ներգաղթի լիազօրները Յունաստանի մէջ

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Յունաստան կը գտնուին ներգաղթի երկու լիազօրները, քաղաքացիներ Հայկ Մելքոնեան եւ Գրիգոր Աստուրեան։ Երկուքն ալ Աթէնք հասած առեն, ազգ. առաջնորդարան այցելելով, զեկուցում տուած են իրենց պաշտօնի մասին։ Այս առթիւ Աթէնքի «Ազատ Օր»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (Յունիս 13)—

Քաղաքացի Հայկ Մելքոնեան խօսք առնելով, կարգ մը խիստ շահեկան տեղեկութիւններ տուաւ անցեալ տարի ներգաղթողներու ընդունման եւ տեղաւորման, Հայաստանի մէջ տիրող աշխատանքի եւ աշխատավարձերու կացութեան, աշխատանքի պայմաններու, արուեստներու գործունէութեան, խոպան վայրերը նոր դրութեամբ արդիւնաբեր շրջաններու վերածելու եւ արտադրութիւնները բազմապատկելու գիտական նոր մեթոտներու մասին։ Հայաստանի կառավարութեան, Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէի եւ հայրենի ժողովուրդի կողմէ տարուած աշխատանքները վեր հանելով, քաղաքացի Հայկ Մելքոնեան շեշտեց թէ հակառակ կանխաւ որոշուած 35.000 թիւին, կարելի եղաւ ընդունիլ եւ ատրճանաբար տեղաւորել 50.000է աւելի ներգաղթողներ, իսկ ներկայ տարուան ներգաղթողներու համար արդէն եռանդով կը շինուին նոր շէնքեր, Երեւանէն էջմիածին եւ Երեւանէն դէպի Սեւան տարածութեան վրայ։ Շէնքերու կառուցման ընդհանուր վերահսկիչ նշանակուած է անցեալ տարուան ներգաղթի լիազօրներէն քաղաքացի Գուրգէն Գէորգեան։

Ինչ կը վերաբերի ընթացիկ տարուան ներգաղթին, քաղաքացի Հ. Մելքոնեան յայտարարեց թէ օգտուելով անցեալ տարուան փորձառութենէն, պիտի ընդունուի կազմակերպութեան եւ տեղաւորման յաւաղոյն դրութիւն մը, որպէսզի տեղի չունենան թերիներ։

Յարգելի լիազօրը, իր խօսքը աւարտելէ առաջ կոչ ըրաւ միասնականութեան, ըսելով.

— «Միասնականութիւնը անհրաժեշտ է մեր ժողովուրդին համար։ Միասնականութեամբ միայն կրնանք իրագործել մեր ազգային ցանկութիւնները»։

Ի պատասխան լիազօր քաղաք. Հայկ Մելքոնեանի խօսքերուն, Ազգ. Կեդր. Վարչութեան ատենապետ Պ. Գրիգոր Բաբաղամեան, յանուն ժողովականներուն, որոնք կը ներկայացնեն ամբողջ յունահայութեան եւ հայ հաստատութիւններու ձայնը, խոստացաւ անվերապահ օժանդակութիւն լիազօրներուն եւ վստահեցուց որ գաղութը առանց բացառութեան ջերմագին ջատագով է ներգաղթին եւ պիտի տայ իր լիակատար գործակցութիւնը հայրենադարձի անջուրթեամբ եղած բոլոր քայլերուն։

Լիազօր Հայկ Մելքոնեանի այս խիստ յուսադրիչ խօսքերէն վերջ, ժողովականները կարծիքի փոխանակութիւններ ունեցան եւ միաձայնութեամբ համաձայն գտնուած են որ ներգաղթի առաջին կարաւանները կազմուին Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ շրջանէն, ապա մայրաքաղաքէն եւ հին Յունաստանէն։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ մեծ հրդեհ մը ծագեցաւ շէնքի մը մէջ ուր կը գտնուէին բրիտանական եւ յունական սպայակոյտները եւ Միջազգային Նպաստամատոյցին գրասենեակները։ Երկու կիներ մեռան, քսան հոգի վիրաւորուեցան։

— Թերթերը կը գրեն թէ համայնավարները ձեռնարկած են ազատ կառավարութիւն մը հաստատելու երկրին մէջ կամ դուրսը։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ անգլեւամերիկեան շրջանին գերման պաշտօնեաները ժողովի հրաւիրուեցան Շթութկարտի մէջ, Մ. Նահանգներու հողագործական նախարարին կողմէ որ ազդարարեց թէ ծարաչար պիտի դղջան, եթէ կը կարծեն թէ Ամերիկան մինչեւ վերջը պիտի լրացնէ իրենց ուտելիքի պակասը։ Ամերիկա պիտի շարունակէ ղրկել ամսական 300.000 թոն ուտելիք։ Յունիսի ընթացքին ղրկուած է 863.000 թոն ցորեն եւ ալիւր։ Անգլիա եւ Ամերիկա միասին փոխադրած են երեք միլիոն թոն։

ՍՈՖԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ 13 աղջիկներ եւ մանչեր, որոնք մաս կը կազմէին բանտարկեալ վաշտի մը, խեղդուեցան քաղաքին արեւմտեան կողմը, հեղեղներուն զոհ դառնալով կամուրջէ մը ցատկ։

ՆՊԱՍՏՆԵՐ ԶԱՆԱԶԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆՑ

Բարեգործականի Կեդր. Վարչական ժողովը որոշած է հետեւեալ նպաստները յատկացնել, համաձայն վերջին զեկոյցին (11 յունիս)—

ա) Ռմբակոծումէ աղէտեալ Սեվրի Մուրատեան վարժարանին նորոգութեանց համար հարիւր հազար ֆրանք։

բ) Մարսէյլի Միութեան Կրտսերաց Լիկային, որուն կեդրոնատեղին 1943ին ռմբակոծուեցաւ, 1000 տոլար, նոր ընթերցասրահ-հաւաքատեղի մը վարձելու եւ կահաւորելու համար։

գ) Զինաստանի (Խարպինի շրջան) հայ կարօտեալներու օգնութեան համար 500 տոլար, Շանկհայի Հայ Բարեգ. Ընկերութեան միջոցաւ։

դ) Աթէնքի շրջանին վարժարաններու, դարմանատուններու եւայլ նպաստի ձեռնարկներուն համար 3500 տոլար, իսկ Սելանիկի շրջանին 2500 տոլար։

ե) Աթէնքի ամառնային քէմփինկին համար, յօգուտ տկարակազմ մանուկներու եւ պատանիներու, 2500 տոլար։

զ) Նոյնպէս, Յունաստանէն ներգաղթող տասը ուսուցիչներու եւ պաշտօնի վրայ մնացող կարօտ ուսուցիչներու համար 2500 տոլար։

Գուբրէշի Հայ Ճակատին եւ Քոնկրէսի պատգամաւորներու խնդրանքին վրայ, Ռումանիոյ շքաւոր ներգաղթողներու նպաստելու համար Տատուրեան բարեհամբաւ տան միջոցաւ 5500 տոլար արժողութեամբ 46 հակ գործածուած հագուստեղէն ղրկուած է Քոնսթանցա։ Այդ առթիւ, Տատուրեան եւ ընկ. կողմէ հինգ հակ ներքնազգեստ՝ իբրեւ նուէր։

Նոր ձերբակալութիւններ

Ապահովութեան տեսչութեան պաշտօնեաներ, ոստիկաններ եւ դատաւորներ կը դատաւորեն «Սեւ Մաքի»ի դաւադրութեան առթիւ գիզուած թուղթերը, ամենամեծ գաղտնապահութեամբ։ Միեւնոյն ատեն կը շարունակուին ձերբակալութիւնները։ Այսպէս, ձերբակալուեցաւ ոստիկանական նախկին տեսուչ մը, Անրի Սութիֆ, որ քսան տարի թիապարտութեան դատապարտուած էր Ռէնի դատական ատեանին կողմէ, իբրեւ դաւաճան։ Դատապարտեալը 1945 յունիս 16ին փախչելով բանտէն, թաքստոցներու մէջ կ'ապրէր, զանազան ծածկանուններով։ Իր փախուստէն ի վեր, կ'անդամակցէր հանրապետութեան դէմ սարքուած դաւադրութեան սպայակոյտին։ Թերթերը կը գրեն թէ արդէն իսկ հաստատուած են իր յարաբերութիւնները ծովակալ Օֆանի, կոմս Վիւլփիանի եւ Մէրվէլի հետ։ Իրեն մասնաւորապէս պաշտօն յանձնուած էր գտնել վարչական փչխանութիւնները եւ վերահաստատել գաղտնի գիծերը, ծրագրուած գործունէութեան համար։

Ձերբակալուած են նաեւ Փոլ Թուվիէ, նախկին պաշտօնեայ Լիոնի շրջանին «միլիս»ի վարչութեան ինչպէս եւ Ժան Սորտա, նոյնպէս «միլիսիէն»։ Երկուքն ալ մահուան դատապարտուած էին ի բացակայութեան եւ ծածկանուններով կ'ապրէին գերման բանակին մեկնումէն ի վեր։

Ապահովութեան տեսչութիւնը խստօրէն հարցաքննեց Սերժ Ռընօտէնը, այլ անուամբ Իվուար, որ որոշ դեր կատարած է գիմադրական ճակատին մէջ։ 1946 նոյեմբերին Սերժ յարաբերութիւն կը հաստատէ կոմս Վիւլփիանի հետ (բանտարկուած), որ կ'առաջարկէ դառնալ դեր-նախագահը իրենց կազմակերպած մարտական խումբին, 30.000 ֆր. ամսականով։ Ամբաստանեալը կ'ըսէ թէ ինք մերժած է այդ պաշտօնը, բայց ուրիշ տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ կը մասնակցէր դաւադիրներու գաղտնի ժողովներուն եւ պաշտօն ստացած էր կազմակերպելու նախկին լեռնականները։

Ուրիշ կալանաւոր մը, տեղակալ Կիւսթավ Գարլօ, որ փայլուն դեր կատարած է Դիմադրական Ճակատին մէջ, պաշտօն ստացած էր դրամ հաւաքելու գաղտնի կազմակերպութեան համար։

Օրէ օր կը սպասուի նոր ձերբակալութեանց։ «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ քաղաքացիական պատերազմ կը պատրաստուէր եւ թէ դաւադիրներուն բուն պետը կը գործէ ծածկանունով մը, «Վիտէօ»։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նախկին թագաւորը, Կարոլ, Յուլիս 5ին պսակուեցաւ Տիկին Լուփէսքուի հետ, որ հոգեվարք է։ Այսպէս ուզեր է մխիթարել իր քսան տարուան սիրուհին որ այնքան ճակատագրական դեր կատարած էր իր կեանքին մէջ։

Պետական պաշտօնեաները ընդհ. գործադուլ Յուլիս 10ին եթէ գոհացում չստանան

Ֆրանսայի պետական պաշտօնեաները որոշեցին ընդհ. գործադուլ յայտարարել յուլիս 10ին, դժգոհ մնալով կառավարութեան որոշումէն։

Շաբաթ օր պաշտօնեաներու Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը վարչապետին ներկայանալով, պարզեց իրենց պահանջները։ Բացատրեց թէ երկաթուղիներու պաշտօնեաներուն տրուեցաւ նուազագոյն 105.000 ֆրանք տարեթոշակ, հետեւաբար պատճառ չկայ մերժելու պետական պաշտօնեաներուն պահանջները։ Կազմակերպութիւնը կը պահանջէ տարեկան 21.600 ֆրանքի առժամեայ փոխարինութիւն մը (ամսական 1800 ֆրանք), 1947 յունուար 1էն սկսեալ, ամէնէն փոքր թոշակներուն համար, մինչեւ որ կարելի ըլլայ նոր դասաւորում կատարել։

Պ. Ռամատիէ խոստացաւ պատասխանել երեք օրէն։ Պետական պաշտօնեաներու Դաշնակցութիւնը ունի մօտ երկու միլիոն անդամներ, մէջն ըլլալով ոստիկանները եւ հեռաձայնի պաշտօնեաները։ Իրենց պահանջած յաւելումներով ելմտացոյցը պիտի ունենայ 21.000.000.000 ֆրանքի ծախք մը, մինչեւ 1948 յունուար 1։ Կառավարութիւնը կ'ընդունի միայն 15 միլիառ։ Պաշտօնեաները կը պահանջեն նաեւ վերջնական յաւելում 129.000.000.000 ֆրանքի։ Եթէ գոհացում չստանալով գործադուլ յայտարարեն, բոլոր հաղորդակցութիւնները պիտի խանգարուին եւ ամբողջ երկրին կեանքը անելի մը պիտի մատնուի։ Միեւնոյն ատեն պիտի ջլատուի Յուլիս 12ի խորհրդակցական ժողովը՝ Եւրոպայի վերակազմութեան համար։

Արդէն իսկ յանձնախումբեր կազմուած են զանազան սէնտիքաներու կողմէ, ընդհ. գործադուլը վարելու համար։ Եթէ որոշումը ամբողջութեամբ գործադրուի, ոչ թղթատարը պիտի բանի, ոչ փապուղին (մեթրօ), ոչ ալ քաղաքապետական սպասարկութիւնները, հետեւաբար եւ պիտի դադրին ամուսնութեանց եւ ծնունդներու արձանագրութիւնները։

★ Սիթրօէնի հաստատութեան գործադուլը կը շարունակուի մօտ մէկ ամիսէ ի վեր, 18.000 բանուորներով։ Իրաւարարութեան վերջին փորձերն ալ ձախողեցան։ Համայնավարները ուժ կուտան բանուորներուն։ Հանգանակութիւններ կը կատարուին զանազան գործարաններու մէջ, ի նպաստ բանուորներուն, որոնք միեւնոյն ատեն գործադրութեան նպաստ խնդրած են։

★ Փարիզի դեղագործներու գործադուլն ալ չէ վերջացած տակաւին։ Փակուած դեղարաններ գոցուած են, 2000 պաշտօնեաներով։

★ Փարիզեան շրջանի ապակեղէնի բանուորները որոշեցին գործադուլ յայտարարել, իբրեւ պատուիրակութիւն մը ներկայանալով արտադրութեան պարգեւ, ժամական 10 ֆրանք։

★ Հանքագործներու դաշնակցութեան կողմէ պատուիրակութիւն մը ներկայանալով արտադրութեանց նախարարին, 15 նոր պահանջներ ներկայացուց, մասնաւորապէս խնդրելով բաւարար միս ճարել եւ բարուոքել հացին տեսակը։

★ Հակառակ այս բոլոր դժուարութեանց, Պ. Ռամատիէ լաւատես կերեւայ կարգ մը տեսակէտներով։ Ամերիկեան ածուխի ներածումը շուտով կրնայ հասնիլ ամսական մէկ միլիոնէն 1.500.000 թոնի, եթէ գործադուլները չխանգարեն։ Աւելցած է նաեւ ելեկտրական ուժի արտադրութիւնը։

★ Ընկերվարական ազգ. խորհուրդը 2058ի դէմ 2576 ձայնով հաւանութիւն յայտնեց Պ. Ռամատիէի։

Յուլիս 12ի ժողովը պիտի գումարուի՞

Քաղաքական շրջանակներու մէջ անհամբեր կը սպասեն 22 պետութեանց պատասխանին, Փարիզի մէջ գումարուելիք ժողովին համար (շաբաթ)։ Փարիզի եւ Լոնտոնի թերթերու ցաւով կը հաստատեն թէ փոքր պետութիւնները որոշ վարանում կը ցուցնեն, Մարշըլի ծրագրի մասին, իսկ մասնաւորապէս արեւելեան Եւրոպայի պետութիւնները կը վախնան Մոսկուայի մերժումին հետեւանքներէն։ Միւս կողմէ ծրագիրը կրնայ ամբողջովին ջուրն իյնալ, որովհետեւ Մ. Նահանգներու խորհրդարանը տրամադիր չէ վարկեր քուէարկելու Եւրոպայի վերակազմութեան համար, եթէ սակաւաթիւ պետութիւններ ընդունին հրաւէրը։ Ամերիկեան կառավարութեան ուզածն ալ այն է որ օգնութեան ծրագիրը ընդգրկէ ամբողջ Եւրոպան։

Արդարեւ, բոլոր երկիրներն ալ պէտք ունին Ամերիկայի օգնութեան, բայց շատերը կը վախնան որ Խ. Միութեան դէմ դիրք բռնած կ'ըլլան, եթէ մասնակցին Փարիզի խորհրդաժողովին։

Մինչեւ հիմա հրաւէրը առանց վերապահութեան ընդունած են Իրլանտա, Իտալիա, Հոլանտա, Փորթուկալ, Յունաստան։ Հաւանական է որ Աւստրիան, Պելժիան եւ ուրիշ քանի մը երկիրներ ալ ընդունին։ Թուրքիա միշտ պատրաստ է ընդունելու։ Նորվեկիա, Շուէտ եւ Տանըմարքա պիտի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

ՏԱՌԱՊԱՆՔԸ ՈՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ահարոնեան ազգային խաչալի մը գրկաւքը կ'ապրի իր գրագէտի ջիղերով, երբ կը նկարագրէ տանջանքը այն իրականութեան, որուն ժողովուրդը հեռու կը պահէ երազուած երջանիկ կեանքէն՝ զոր կը սահմանէ ընկերային ու քաղաքական, մարդկային ու քաղաքակրթական իմաստոյն պայմաններով։

Ահարոնեանի տառապանքը քաղաքական է։

Ահաւասիկ իմաստը Ահարոնեանի արցունքներուն, ողբերգութիւններուն, հծծանքներուն։

Եւ մենք, տանուտէր արդի գրականութեան, կը խոնարհինք իր վաստակին առջեւ, մերժելով լսել կարգ մը սոփեստներու աղմուկը, ուրացումները, «արցունքի երգիչին» տրտմութիւնէն դժգոհ իրենց ժխտումները, յայտարարելով թէ եկած է սերունդ մը, անցեալին ժառանգութիւններուն տէր եւ հին վաստակով հպարտ, որ գիտէ ոչ միայն պահպանութիւն ընել հայ գրականութեան այգիին շուրջ, խառն վտարելով ապստամբները, այլ եւ իր խօսքը պարտադրել հայ գրականութեան արժէքներուն մասին։ Երբ այս սերունդը արժէքները կը նշանակէ իր գրագէտներուն վրայ, այգիին այցելուներուն կը մնայ միայն ընդունիլ, կամ կորսուիլ երթալ,— այս սերունդ, պատրաստուեցաւ ըսելու համար այս խօսքը։

Պատահական անցորդները կամ եօթուկէս տոկոսով գրագէտները չեն, որ գին պիտի որոշեն, արժէք պէտք է գնեն կամ բան պիտի սորվեցնեն հարիւր տոկոս գրագէտներուն։ Խօսելու համար հայ գրականութեան մասին, կը պահանջուին խոր ճանաչում, արուեստագէտի շնորհք, քրմական պատրաստութիւն եւ անձնուիրութիւն։ Նաեւ քաջութիւն, որ ըսել կուտայ մեզի.

— Ծակատը կը չափենք անոնց որ մեզի դէմ կ'ելլեն՝ թերագնահատելու, արժեզրկելու, ծաղրելու, արհամարհելու համար Ահարոնեանի գրականութիւնը, կեանքով բարախուն, թեւաւոր լեզուով մը թրթռուն։

Բոլոր ծաղրածուներուն, որոնք կը հեգնեն «արցունքի երգիչը» կամ «Թուխ Արամազդին յայկականութիւնը», ահա մեր խօսքը.

— Պարոննե՛ր, մենք ճշտած ենք Ահարոնեանին տեղն ու արժէքը հայ գրականութեան մէջ, ձեզի կը մնայ միայն մտիկ ընել, եւ ընդունիլ նոր սերունդին տեսակէտը, առանց նոյնիսկ վիճաբանութեան։

Տառապանքին երգիչը, ո՛վ զարմանք, ահա տարիներէ ի վեր կը չարչարուի ամէնէն տառապալից կեանքով, դժոխային տանջանքներով։

Ահարոնեան տեղ մը կը գրէ թէ կայծակները կը զարնեն կաղնիներուն գագաթին, ինչպէս արեւին ճառագայթները կը զարնեն նախ բարձրութիւններուն։

Ողջունելէ ետքը փառքին ճառագայթները, իր գլուխը ահա զարնուած եւ բարձին վրայ ինկած է տառապանքին կայծակով։ Ահարոնեան կրեց ամէնէն դաժան ցաւերը, զորս կարելի է երեւակայել, ամէնէն ահաւոր չարչարանքները, որոնց կարելի չէ այլայ հանդուրժել, տառապանք մը որ պիտի չմաղթէի թշնամիիս անգամ։

Ահարոնեան ծծեց տառապանքին դառնութիւնը առոյգական համակերպութեամբ։ Եւ ինք որ տառապանքի ճամբով, ճիշդ ինչպէս աստուածուհին Դեմետրա, ուզեց աստուածութեան բարձրացնել հայ ժողովուրդը, ահա ճակատագրին ձեռքով՝ տառապանքին նոյն ճամբէն կը բարձրանայ դէպի անմահութեան պարուանակները։ Յիսուս անգամ, սակայն, որ տառապանքի վարդապետ մըն էր արեւելեան փիլիսոփայութեամբ յագեցած, Յիսուս անգամ, որ չարչարանքի բաժակը չըմպեց սրտաբեկ տարաւ յօժար սրտով, ողբալով, փախչելով, տենչալով, ի վերջոյ ցաւի եւ տառապանքի այդ երկրաւոր հերոսը, Խաչին վրայ, պահ մը յաղթահարուած՝ աղաղակեց.

— Էլի, էլի, լա՞մա սաբաքթանի։ (Աստուած իմ, Աստուած իմ, ընդէ՞ր թողիր զիս)։

Ահարոնեան եւս, այս պահուս, չարչարանքի իր անկողնին մէջ, անդամալոյծ ջիղերու լքումէն ու դաւաճանութենէն ներուած այնքան՝ որ բժիշկ մը միայն կրնայ երեւակայել, հոգեկան անհուն վշտի մը մատնուած, ներքին կսկիծներն իսկ արտայայտելու կարողութենէն զրկուած, մահուան կանչելու համար լեզո՛ւն իրմէ խլուած, ինծի կը թուի թէ կ'ուզէ ըսել Յիսուսի պէս յուսահատ, յոգնած, սպառած.

— Աստուած իմ, Աստուած իմ, ինչո՞ւ չես առներ զիս գիրկդ, ընդէ՞ր թողիր զիս, ինչո՞ւ կը լքես զիս։

Կը պատասխանենք.

— Ո՛չ, ընկե՛ր Ահարոնեան, քեզ չենք լքեր մենք՝ նոր սերունդին ներկայացուցիչներս, մենք քեզ պիտի տանինք հայ փառքերու Պանթէոնը։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մեծ հայասէր Սաատալլա Ճապրին

(Սուրիոյ նախկին վարչապետը եւ ազգային մեծ հերոսը)

(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Ցուաջ»ի)

Յունիս 21ին, Ուրբաթ առաւօտ, ժամը 10ին, Հալէպի իր բնակարանին մէջ մեռաւ սուրիացի մեծ հերոս եւ նախկին վարչապետ Սաատալլա Ճապրի, ղեկավար Ազգայնական Կուսակցութեան։ Մահուան գոյժը այնքան խոր տպաւորութիւն գործեց որ, կէս ժամ վերջ ամբողջ Հալէպ գերեզմանային վիճակ մը կը պարզէ՛ր։ Վաճառատուներն ու խանութները փակուեցան ի նշան սգոյ։ Կառավարական որոշումով, 22 Յունիսը (յուղարկաւորութեան օրը) փակ մնացին երկրի բոլոր պաշտօնական հաստատութիւնները, վարժարանները եւ շուկան։ Իսկ երեք օր հանրային բոլոր վայրերը,— սինէմա, սրճարան եւ զբօսարաններ։

Յունիսի 22ին շաբաթ, կէսօրէ վերջ, ժամը 4ին տեղի ունեցաւ պետական մեծ մարդուն յուղարկաւորութիւնը, արժանի հանդիսաւորութեամբ։ Դամասկոսէն Հալէպ ժամանեցին Հանր. Նախագահ Շուքրի Քուաթլի, վարչապետ Ճէմիլ Մարտամ, Ազգ. Պաշտպանութեան նախարար Ահմէտ Շարապաթի, դահլիճը լրիւ կազմով եւ բազմաթիւ երեսփոխաններ, որոնց կարգին ընկեր Հրաչ Փափազեան եւ Մովսէս Սալաթեան։

Լիբանանի կառավարութեան կողմէ պաշտօնապէս մասնակցեցան վարչապետ Րիատ Սօլհ, արտաքին նախարար Համիտ Ֆրանժիէ, Ազգ. Պաշտպանութեան նախարար Էմիր Մէճիտ Արսլան, եւ Հանր. Նախագահ Պշարէ էլ Խուրիի անձնական ներկայացուցիչը՝ Ճորճ Նումէյրի։ Առանձին պատուիրակութիւններ ունէին Եգիպտոս, Սէուտական Արաբիա, Իրաք, Հիճազ, եւն։ Օտար բոլոր երկիրներու Դամասկոսի ներկայացուցիչները, որոնց կարգին Խ. Միութեան Սուրիոյ եւ Լիբանանի դեսպանը՝ Դանիէլ Սոլոդ։

Դագաղին հետեւեցաւ մօտ 120.000ի բազմութիւն մը, որ եկեր էր իր վերջին յարգանքը ընծայելու ազգ. մեծ հերոսին։ Արցունքկար շատերու աչքերուն մէջ։ Մեռեալը հասարակ պաշտօնատար մը չէր, այլ համազգային յարգանք ու սէր վայելող հեղինակութիւն մը

Ծնած էր 1889ին, Հալէպ։ Նախնական ուսումը ստանալէ վերջ իր հայրենիքին մէջ, բարձրագոյն կրթութեան կը հետեւի Պոլսոյ մէջ [illegible]. Այդտեղ կը սկսի իր հանրային գործունէութիւնը. Գործօն մասնակցութիւն կը բերէ արաբական շարժումին, զոր կը տանէր արաբ ուսանողութիւնը Պոլսոյ մէջ։ Կը դառնայ ապա Հալէպ, ու կը յարի Ազգայնական կուսակցութեան, իբրեւ աջ բազուկը ազգ. հերոս Իպրահիմ Հանանոյի։ Անոր արտասահման փախուստէն ու ձերբակալութենէն վերջ, Ճապրի կը շարունակէ իր ուսուցչին գործը, անվհատ եւ յանդուգն։ Սուրիական յեղափոխութեան շրջանին կ'ապաստանի Հաուրան ուր կը ձերբակալուի եւ կ'աքսորուի Տուժա գիւղը, մինչեւ 1928։ Աքսորէ դարձին կը դառնայ հիմնադիրներէն մէկը Ազգային Պլոքին, որ յետագային դարձաւ կորիզը նոր Ազգայնական Կուսակցութեան։

1936ին, կրկին կը ձերբակալուի։ Կարճատեւ բանտարկութենէ մը վերջ, կը վերադառնայ ու կը մասնակցի Փարիզի սուրիական պատուիրակութեան։ Փարիզէ վերադարձին կ'ընտրուի Հալէպի երեսփոխան, ու դահլիճին մէջ կը ստանձնէ ներքին եւ արտաքին նախարարութիւնները։ Կը դառնայ Ազգ. Պլոքի ղեկավար։ 1939ի, զանազան ճնշումներու տակ, կը հրաժարի եւ կը մեկնի Իրաք եւ Սէուտական Արաբիա։ Սուրիա կը վերադառնայ 1941ին։ 1943ին, չորրորդ անգամն ըլլալով կ'ընտրուի երեսփոխան ու կը կազմէ սուրիական երկրորդ դահլիճը, որ ապահովեց երկրին անկախութիւնը։

Ինքն է սիւներէն մէկը Արաբական Դաշնակցութեան։ Քանի մը ամիսէ ի վեր կը տառապէր լեարդի հիւանդութենէ։ Կը պատրաստուէր Մ. Նահանգները մեկնելու դարմանումի համար, երբ վրայ հասաւ մահը։

Սուրիացիները զինքը կը կոչէին «Հիւսիսային Սուրիոյ Առիւծը», իր անյողդողդ նկարագրին եւ պայքարելու անզուսպ կրակին համար։ Ան կաչաղ մարդ էր. կ'ատէր հարստութիւնը, դիրքն ու ձրի համբաւը։ Իր ընտանեկան ժառանգն ու հարստութիւնը փճացուցած է ազատութեան պայքարի ճամբուն վրայ։

Կը սիրէր հայ ժողովուրդը, եւ կը գուրգուրար Դաշնակցութեան վրայ, զոր կը նկատէր հայութեան միա՛կ կազմակերպուած քաղաքական կուսակցութիւնը։ Տարիներէ ի վեր, իր կուսակցութեան եւ Հ.Յ.Դաշնակցութեան միջեւ հաստատուած էր գործակցութիւն մը, որ անփոխարինելի բարիքներ ապահովեց հայութեան։ Իր կորուստը՝ մե՛ր կորուստն է նաեւ։ Ազգովին բաժնեցինք իր սուգը, ու ազգովին կը յարգենք իր յիշատակը։ Իր անհատական թէ հանրային կեանքին մէջ, ականջ տուաւ միշտ մեր ցաւերուն ու մտահոգութեանց, ու մի՛շտ փութացուց անհրաժեշտ դարմանը։ Կուսակից թէ հակառակորդ, հաւասար յարգանքով խոնարհեցան իր դագաղին առջեւ։ Բարեկամ թէ հակառակորդ մամուլը, հաւասար անկեղծութեամբ պանծացուցին իր գործը։

Ան արժանի էր այս անվերապահ յարգանքին։

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

«Բան մըն ալ ինծի գրէ»

«Ցուաջ»ի խմբագրատան մէկ անկիւնը, գրասեղանի մը առջեւ նստած՝ կամ ու չկամ։

Խոր լռութիւն կը տիրէ։

Այս խորհրդաւոր լռութեան մէջէն՝ յանկարծ գլուխս վեր կ'առնեմ ու, բան մը փնտռելու պէս շուրջս կը նայիմ։ Ուրիշ բան չեմ լսեր եթէ ոչ գրիչներու ճռճռոց։ Կարծես մրցումի ելեր են իրարու հետ։ Անդադար կը հերկեն։

Խմբագրապետը, թերթերով ծանրաբեռնուած սեղանին առջեւ՝ երազներու աշխարհի մը անձնատուր, միայն կը գրէ։ Իր անկիւնին մէջ՝ Սօսին, միտքը կը յանձնէ թուղթին։ Նարդունին, «Հայ-Բոյժ»ի գրադարանին մօտ, իր «Վարդամատեան»ին անուշահոտ ծաղիկները կը դասաւորէ։ Քիչ մը անդին, երկրորդ խմբագիրը լուռ կը հաւաքէ Սփիւռքի թերթերէն։ Ի. Վշտունին պրպտումներ կ'ընէ...

Ու ձայն մը կը լսեմ.

— Թիք-թաք, թիք-թաք...

Ժամացոյցն է, որ գրիչներու ճռճռոցին մէջէն՝ վայրկեանները կը համրէ։

Ակամայ, գլուխս կը կախեմ կուրծքիս։

Հազիւ քանի մը տող, այս անգամ ոտնաձայն մը։ Դուռը կը բացուի, ու տողաշար Արամը կ'երթայ ու կը կենայ խմբագրապետին առջեւ.

— Ձեռագիր կ'ուզեմ։

— Այն տուածներս շարեցի՞ր։

— Շատո՜նց, տաքին ձի՞ն կը դիմանայ։

— Առ ուրեմն տասը թուղթ եւս։

— Քիչ մը աւելի տուէք, վաղուան համար ալ պէտք է։

Կ'առնէ ձեռագիրները ու կը վերադառնայ նոր դէզ մը կրելու։

— Զարմանալի տեղը չէ, որ 25 տարիէ ի վեր մատ կը մաշեցնեմ գացաններուն կամ տողաշարին վրայ։ Եթէ այս ամէնը քանի մը վայրկեանէն չշարեմ, ինծի Արամ թող չկանչեն։

Ու մօտեցաւ Նարդունիին.

— Տօքթոր, դուն բան մը չունի՞ս շարելու։

— Ի՞նչ կ'ուզես որ ունենամ։

— «Վարդամատեան»էդ փունջ մը ծաղիկ, կամ «Հայ-Բոյժ»էդ դեղագիր։

— Այս ամսուան համար, անոնց հաշիւր փակուեցաւ։ Ախոյժակդ գալ ամսուան պահէ։

Վերջին պահուն, երբ գրաշարատուն դուրս պիտի ելլէր, կամացուկ մը մօտեցաւ ինծի ու փափսաց ականջիս.

Ա՛խ, այս գրողներդ...

— Ինչո՞ւ, ի՞նչ ենք ըրեր։

— Միշտ ձեր թմբուկը կը զարնէք։ Ջէք ըսեր թէ, քիչ մըն ալ սա տղան մտածենք։

— Բայց գոնէ ես, արտակարգ բան մը չեմ տեսներ։

Արամ հեղ մը եւս մօտեցաւ ականջիս ու, հազիւ լսելի ձայնով մը ըսաւ.

— Բան մըն ալ ինծի գրէ։

— Ի՞նչ կ'ուզես որ գրեմ։

— Բան մը, որ...

Ու դուրս թռաւ, իջաւ սանդուղներէն ու, անհետացաւ տպարանի ժխորին մէջ։

Հասկցայ միտքը։ Իրաւունք ունէր։ Իբրեւ տարիներու փորձառու վարպետ, արժանի էր երկու համեստ խօսքի։

Այո՛, սիրելի Արամ, որ քառորդ դարէ ի վեր, այդ մատներուդ ծայրերովը գիտցեր ես գոհացնել ամէնէն դժուարահաճ գրողն անգամ, այս երկու խօսքը շատ քիչ է քեզի։ Կը մաղթեմ որ, այդ 25 տարիներու գրաշարական կեանքիդ վրայ, դեռ տարիներ, տարիներ աւելնան։

Թող դալար մնան ձեռքերդ։

ՊԱՐՄԱՆԻ

ԿՈՓԱՄԱՐՏ — Մայիս 31ին եւ Յունիս 1ին Երեւանի մէջ տեղի ունեցան 1947ի առաջնութեան մրցումները որոնց կը մասնակցէին 54 լաւագոյն կոփամարտիկներ Երեւանէն, Լենինականէն, Կիրովականէն Էջմիածինէն։ Առաջինը շահեցան Երեւանի, երկրորդը Կիրովականի կոփամարտիկները։

ԵՐԵՒԱՆԻ ԿՕՇԻԿԻ մեծ գործարանը, որուն ղեկավար վարպետն է ընկ. Մարտիրոսը, խոստացած է մինչեւ տարուան վերջը պետութեան յանձնել 100.000 զոյգ այրերու, կիներու, տղոց ամէն տեսակ կօշիկներ։ Պետութիւնը Յունիսի սկիզբը 50.000 րուբլի նուէր բաժնած է կօշիկի երկսեռ բանուորներուն առ ի քաջալերութիւն։

Երբ առաջնորդը պատրիարք եղաւ

1913 Յուլիսի առաւօտ մը, Տիգրանակերտի դպրոցին մէջ շշուկներ տարածուած էին թէ մեր առաջնորդը պատրիարք ընտրուած է եւ մօտերս Պոլիս կը մեկնի: «Պատրիարք» բառը, մեզի՝ մանուկներուս հասկացողութենէն դուրս կը մնար: Մեզ հետաքրքրողը հանդիսաւոր մեկնումի օրն էր, որուն անհամբեր կը սպասէինք:

Ամբողջ հայ ժողովուրդը ոտքի էր: Ծանդավառութիւն, ողջերթի հանդիսութիւններու պատրաստութիւններ: Ուրախ էր ու հպարտ Տիգրանակերտցին՝ տեսնելով մօտ ատենէն Թուրքիոյ մայրաքաղաքին պատրիարքական աթոռին վրայ բազմած իր առաջնորդը: Միեւնոյն ատեն տխուր էր, քանի որ պիտի կորսնցնէր իր համեստ, ժրաջան ու ուսումնասէր առաջնորդը:

Բարձր դասարանի աշակերտները կը պատմէին թէ մինչեւ 1911 առաջնորդները հազիւ մէկ երկու ամիսը անգամ մը մեզի կ'այցելէին, կանխաւ իմացնելով: Այդ առթիւ պաշտօնական ընդունելութիւններ կը սարքուէին տօնական օրերու պէս: Զաւէն եպիսկ. իր երեք տարուան առաջնորդութեան ժամանակաշրջանին՝ ամէն օր դպրոցները կ'այցելէր, յանկարծ դասարանէն ներս կը մտնէր, աշակերտ աշակերտուհիները կը հարցափորձէր մտերմօրէն: Չէր սիրեր պաշտօնական արարողութիւնները:

Օրեր առաջ քաղաքիս մօտ՝ Տիգրիս գետին եզերքը ԳԹԸԼՊԸԼ ըսուած գիւղը ծածկուած էր հարիւրաւոր վրաններով: Կեդրոնը խոշոր վրան մը կահաւորուած ու զարդարուած գորգերով ու մետաքսահիւս կերպասներով՝ ողջերթի ընդունելութեանց համար:

Մեկնումի օրն է: Քանի մը տասնեակ հազար ժողովուրդ հաւաքուած է Ս. Կիրակոս եկեղեցիին բակը ու շրջակայ փողոցները: Բոլոր յարանուանութեանց եկեղեցական եւ աշխարհական պետերը ներկայ են,—կաթոլիկ, բողոքական, ասորի, քաղդէացի, յոյն, նաեւ Թուրք բարձրաստիճան պաշտօնատարներ: Առաջնորդարանէն եկեղեցիին բակը՝ մինչեւ փողոցի դուռները գորգեր փռուած են:

Թափորը կը սկսի յառաջանալ: Առջեւը՝ երկու փոքր աղջիկներ խոշոր ծաղկեփունջ մը բռնած, եւեւէն իրենց ուսուցչուհին, յետոյ բարապանը: Առաջ որդէն կ'ընկերակցի նահանգին կուսակալը: Կարգով կը հետեւին՝ մօտ 40 զոյգ երիտասարդներ ու տարէցներ, սեւ «ֆրաք»ներ հագած, ճերմակ բաճկոններով, թեւերուն կապուած ճերմակ ժապաւէններ: Կուսակցութեանց նուագախումբը, Դաշնակցական, Հնչակեան: Ապա դպրոցական աշակերտները իրենց ուսուցիչներով ու ժողովուրդը:

Առաջնորդը երբ եկեղեցիէն դուրս կ'ելլէր՝ բոլոր ազգութեանց եկեղեցիներու կոչնակները միանուագ հնչեցին: Ճամբու ընթացքին տանիքներէն ու պատուհաններէն հետաքրքիրներ գոյնզգոյն ծաղիկներ ու վարդեր կը ցանէին բազմութեան վրայ: Նուագախումբը ազգային եղանակներ կը նուագէր, աշակերտներն ալ կ'երգէին: Կը յիշեմ հետեւեալ երկու տողերը երգի մը.

Հոգեւոր հայր մեր Զաւէն առաջնորդ,
Տիգրանակերտի դպրոցի աշխատող վարպետ:

Այսպէս թափորը կամաց կամաց յառաջանալով լերան դուռնէն դուրս կ'ելլէր ու կը հասնէր Տիգրիս գետը:

Տիգրանակերտ քաղաքը կառուցուած է Տիգրիս գետի աջ ափը, ջուրի մակերեսէն մօտ 300 մեթր վեր՝ բարձրաւանդակի մը վրայ: Շրջապատուած է մօտ 30 մեթր բարձր պարիսպներով: Ունի չորս շատ խոշոր դուռներ, մուտքի եւ ելքի համար: Ձմեռը գետը մօտ 10 մեթր խորութիւն ու 200—300 մեթր լայնութիւն կ'ունենայ: Ամառը ջուրը կը քաշուի, տեղ-տեղ անցանելի կը դառնայ եւ կղզիակներ կը ձեւանան: Տիգրանակերտի 50—60 քիլոնոց համբաւաւոր ձմերուկները՝ այս աւազոտ կղզեակներուն վրայ է որ կը բուսնին:

Առաւօտէն սկսեալ նաւակները կը փոխադրէին ժողովուրդը, ոմանք՝ կէս ժամ հեռու գտնուած կամուրջէն կ'անցնէին, շատեր ալ, ինչպէս մենք աշակերտներս մինչեւ կէս մէջքը սոթթած ջուրը կը կտրէինք, առջեւի ափը անցնելու համար:

Զաւէն եպիսկ. կուսակալին հետ առաջնորդուեցաւ կեդրոնի խոշոր ու կահաւորուած վրանը: Ողջերթի մաղթանքները սկսան տեւելով մինչեւ իրիկուն: Հարիւրաւոր ոչխարներ մորթուեցան, բացօթեայ ճաշասեղաններ սարքուեցան: Առաջնորդը իր վերջին օրհնութիւնները եւ մաղթանքները կատարելէ վերջ՝ ճամբայ ելաւ: Հազարաւորներ ընկերացան՝ կառքերով ու ձիերով մինչեւ երկու երեք օրուան ճամբայ եւ իրենց վերջին հրաժեշտը տալով վերադարձան: Ժողովուրդը քանի մը օր տխուր էր:

Թ. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆՄՈՌԱՆԱԼԻ ՕՐ ՄԸ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 30 Յունիս (Յապաղած) — Յունիս 29, կիրակի կէսօրէ վերջ ընկերներ Ա. Քէօսէեան, Արամ Պետիկեան եւ տարէց ընկերներէն Նշան Աճէմեան կը սպասէնք ինքնաշարժի, բարձրանալու համար Գիվէր:

Օր առաջ կանաչ կամար մը պատրաստած են Դաշնակցութեան տան առջեւ, որուն երկու կողմերը կը ծածանին Ֆրանսական եւ հայկական եռագոյնները: Ա պաճոյճ սրահ մը, աղքատիկ բեմով, արդիւնք աշխատաւոր ընկերներու զոհողութեանց: Սրահը կը յորդի երկսեռ բազմութեամբ: Նոր Սերունդը կը հնչեցնէ Ֆրանսական քայլերգը, նաեւ հայերէն թարգմանութիւնը նոյն եղանակով: Ընկեր Հայրապետ Աւետիսեան կատարեց բացումը, արագ ակնարկ մը նետելով Հայոց պատմութեան վրայ, Կիլիկեան շրջանէն մինչեւ Մայիս 28: Նոր Սերունդէն Պ. Առաքելեան զգացումով արտասանեց Եղիշէ Չարենցի «Կանչ Հայաստանէն», իսկ Օր. Մարի Նավոյեան արժեցուց Մ. Վարանդեանի «Հայ հերոսները»: Յետոյ ջութակ մը՝ «Ծիրանի ծառ» եւ խմբերգ՝ «Յառաջ Նահատակ», միշտ Նոր Սերունդի կողմէ: Եւ ահա օրուան բանախօսը, ընկեր Աստուր Քէօսէեան բեմին վրայ: Ընկերը մօտ մէկ ժամ խօսեցաւ, պարզելով հայ ժողովուրդի ազատագրական պայքարին զանազան հանգրուանները: Մասնաւորապէս ծանրացաւ յեղափոխական շրջանին վրայ:«Փա՛ռք այն սերունդին որ աստուածներու պայքարը մղեց որպէսզի ապրի այս ժողովուրդը»:

Նոր Սերունդը վերսկսաւ իր հաճելի անակնկալները: Օր. Մարի Աւետիսեան արտասանեց. «Իմ Հայրենիք», Զարուհի Մանկոյեան «Հէյ, ջան Հայրենիք», իսկ վարժուհին՝ Օր. Անժէլ Սիմոնեան ծափեր խլեց նախ Ֆրանսերէն «Ազատութիւն» եւ հայերէն «Հայոց արիւնը» գեղեցիկ արտասանութիւններով:

Վերջին բանախօսն էր ընկեր Ս. Միլտոնեան որ մատնանշեց Մայիս 28ի դէմ եղած առարկութիւնները եւ փաստերով պարզաբանելէ վերջ ըսաւ թէ՝ ապագայ պատմաբանը չի կրնար 1918 եւ 1919 տարիներու վրայէն ոստում մը կատարել՝ հասնելու համար 1920 Նոյեմբերին:

Դպրոցական աշակերտներու արտասանութիւններէն ու խմբերգներէն վերջ, հանդէսին գեղարուեստական բաժինը փակուեցաւ եւ սկսաւ երկրորդ մասը՝ ընկերահամակրական խնճոյք: Ժրաջան Կարտոյի Ծաղուհիները արագօրէն պատրաստեցին սեղանները որոնք զարդարուած էին անուշաբեր աղանդերներով, խմիչքներով: Ժամը վեցն էր երբ եկան Ընկերվարական հիւրերը, գլխաւորութեամբ Կարտանի քաղաքապետ Victor Savineի որուն կ'ընկերանար իր խորհրդականը՝ Roger Lerda, ինչպէս եւ Փարիզի S.F.I.O.ի քաղաքական Բիւրոյի նախագահ M. Malacrida, եւ ուրիշ տեղացի ընկերվարականներ իրենց ընտանիքներով, մօտ 14 հոգի: Օրուան Նախագահ ընկեր Հ. Աւետիսեան Ֆրանսերէն բարի գալուստ մաղթեց ընկերվարական հիւրերուն եւ առաջին խօսքը տուաւ քաղաքապետ Victor Savineի, որ ըսաւ.

— Պէտք է սիրել հայրենիքը, բայց պէտք է սիրել նաեւ ընկերվարութիւնը որ հզօր ռահվիրան է ազատութեան: Դուք հոս հիւրեր էք, բայց ձեր չարքաշ աշխատանքով, արդար քրտինքով ապրող հիւրեր: Դուք օր մը պիտի երթաք ձեր ընդարձակուած, խնկապէս ժողովրդավար հայրենիքը, որուն յուստափոյթ իրականացման համար Ֆրանսական Ընկերվարութեան մաղթանքները կը բերեմ ձեզի»:

Երկրորդ խօսողն էր M. Malacrida, ազնուական դերդաստանի զաւակ, որ շեշտեց.

— «Ձեզի հետ կը խօսի բարեկամ մը որ կը ճանչնայ Հայերը եւ Հայաստանը. մանաւանդ լաւ կը ճանչնայ Դաշնակցութիւնը եւ զայն կը նկատէ ընկերվարութեան մէկ մասնաճիւղը: Դուք բազմակողմանի առաքինութիւններով օժտուած ժողովուրդ մըն էք, որուն ես կենդանի վկան եմ անձնական յիշատակներով: Առաջին անգամ ճանչցայ Հայերը 1918ին, երբ Թուլոնի մէջ դպրոցական աշակերտ էի: Ունէի դասընկերներ որոնք թրքական ջարդերէն ազատուած էին: Զօրաւոր կամքի տէր աշխատաւոր Հայը Ֆրանսա գալով շուտով դարձաւ ուղղամիտ առեւտրական ու սկսաւ օգնել մեր երկրին՝ ձեր երկրորդ հայրենիքին բարգաւաճման: Ես եղայ ուսուցիչ եւ ունեցայ բազմաթիւ հայ աշակերտներ, ուշիմ, աշխատասէր ու կրթուած: Այս վերջին պատերազմին իբր սպայ, ունեցայ հայ զինուորներ: Սրտոտ ու կարգապահ, ես հպարտ էի անոնցմով, որովհետեւ պարտաճանաչ էին ու անկեղծ: Այս տեսակ ժողովուրդ մը չի կրնար երկար ատեն հայրենազուրկ մնալ: Ֆրանսան ձեզ կրնայ պահել իր ծոցին մէջ երկար ատեն, բայց ընկերվարութիւնը կ'ուզէ որ դուք երթաք ձեր հայրենիքը: Դուք ազատ պետականութեամբ մեծ ազգ մը դառնալու կոչումն ունիք»:(Ծափեր)

Ճառէն հայկական մասը փակելէ վերջ M. Malacrida խօսեցաւ Ֆրանսայի ներքին տագնապի մասին, ծանրանալով տնտեսական եւ աշխատաւորական հարցերուն վրայ:

Վերջին խօսողն եղաւ երիտասարդ ընկերվարական Roger Lerda՝ որ մէկ ամիսէ մը ի վեր կը սկսած է գրել Դաշնակցութեան պատմութիւնը: Նախ յանուն ընկերվարութեան շնորհաւորեց Դաշնակցութեան 56 տարուան տոկունութիւնը, պատմեց իր հրատարակելիք գրքոյկին նիւթ կազմող մի քանի դրուագներ ու ըսաւ.

— «Ինչպէս ամէն ազգի, նոյնպէս հայ ազգին մէջ կան մատնիչ, վատ անհատներ: Անցեալները հայ խմբակցութիւն մը մեզ Ընկերվարականներուս կը տեղեկացնէր թէ Դաշնակցութիւնը ազգայնական ֆաշիստ կուսակցութիւն մըն է, մինչ մենք գիտենք թէ Դաշնակցութիւնը 1907էն ի վեր մաս կը կազմէ Բ. Միջազգայնականին: Կեցցէ՛ Դաշնակցութիւնը, կեցցէ՛ միջազգային ընկերվարութիւնը, կեցցէ՛ Ֆրանսան»:

Ընկեր Աւետիսեան ամէն Ֆրանսացի խօսողէն վերջ սրամիտ նախադասութիւններով շնորհակալութիւն կը յայտնէր:

Ապրի՛ Նիկոլ-Դուման ենթակոմիտէն որ անմոռանալի օր մը պարգեւեց Կարտանցիներուն:

ԳԱՐԹԵՒ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 1 Յուլիս, 1947 (Յառաջ), — Գուլվառ Օտտոյի Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէի նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդ «Ծատիսեան» խումբին դաշտահանդէս մը տեղի ունեցաւ Ծանասուրի արշաւանքի 50 ամեակին առթիւ, Յունիս 29ի կիրակին, Սէնթ Անդրէի ծառախիտ պարտէզին մէջ: Առատօն եւ ճաշերով փութթալ դէպի պարտէզ: Եկողներուն կանուխէն հանդիսականները սկսած էին ընտանիքով կուրծքերը կը զարդարուէին եռագոյն զարդանիշերով: Բեմը զարդարուած էր Ֆրանսական եւ հայկական դրօշակներով, որոնց միջեւ կը ծածանէր Հ.Յ.Դ. դրօշը: Պ. Ժաք Տէրտէրեանի բարձրախօս հայկական եղանակներով կ'ողջունէր հանդիսականները: Հանդիսավայրը դարձած էր հայկական գիւղաքաղաք:

Ժամը ճիշտ 3ին հանդէսը բացուած յայտարարուեցաւ Վռամեան ենթակոմիտէին կողմէ Նոր Սերունդի երգերով ու նուագախումբով, առաջնորդութեամբ ընկերուհի Տիկ. Գ. Արզումանեանի: Երգեցին «Մշակ Բանուորը», «Մարսէյէզը» «Կռուեցէք, տղերք», բուռն ծափերու մէջ: Նախագահը ընկ. Ա. Արմաղանեան բացատրեց օրուան տօնին նշանակութիւնը եւ արժէքը ու յայտարարեց,— Ով որ կը մոռնայ իր ժողովուրդին անցեալի պատմութիւնը եւ չի յարգեր անոնց յիշատակը, տմարդի է (Ծափեր):

Հանդէսին առաջին մասը սկսաւ արտասանութիւններով եւ երգերով, բոլորն ալ Նոր Սերունդէն: Արտասանեցին ընկերուհիներ Ա. Մարգարեան, Ա. Արթինեան, եւ Ալիս Յարութիւնեան: Մեներգեցին ընկերուհիներ Զ. Սարոյեան, Գ. Թնկրեան եւ Ս. Սազայեան: Նոյնպէս քոյր եւ եղբայր Յարութիւնեան (Սէն Ժէրոմէն) միասին երգեցին քանի մը կտորներ, բոլորն ալ խլելով բուռն ծափեր: Երկրորդ մասը սկսաւ նոյնպէս Նոր Սերունդի խմբերգներով,«Կարկուտ տեղաց» եւ «Զէյթունցի ենք»: Արտասանեցին ընկերուհի Ս. Գարոնեան, Ալիս Գէորգեան եւ ընկ. Հ. Տէր Նազարէթեան, երգեց ընկեր Ն. Քէօսէեան, ծափահարուեցան բոլորն ալ: Յետոյ խօսեցաւ ընկ. Թադոյեան, դրուագներ պատմելով ազատագրութեան պայքարէն եւ յիշելով պատմական թուականներ: «Մինչեւ այդ թուականները մեզ կը ճանչնային վախկոտներ, անկէ վերջն էր որ մենք ալ անցանք քաջերու կարգը, շնորհիւ անձնազոհ հերոսներուն, ու Հ. Յ. Դաշնակցութեան»:

Երրորդ մասն սկսաւ հայկական եւ կովկասեան պարերով ղեկավարութեամբ Պ. Համոյի եւ իր նուագախումբի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի աղջիկներու, մեծ ոգեւորութեան պատճառելով: Պ. Գարոյի թառը եւ կովկասեան պարերը կրկնապատկեցին խանդավառութիւնը:

Չորրորդ մասին ներկայացուեցաւ զաւեշտ մը, «Բանաստեղծը», ղեկավարութեամբ ընկեր Ա. Ցակոբեանի, Այվազեանի եւ Վ. Կիւլեանի (երեքն ալ Նոր Սերունդ):

Հանդէսը փակուեցաւ Նոր Սերունդի «Յառաջ Նահատակ»ով: Յետոյ այս տողերը ստորագրողը շնորհակալութիւն յայտնեց բոլորին:

Ծորոված հաւ մը վիճակախաղի դրուած էր, շահեցաւ Պ. Ս. Աճէմեանը նուիրելով 200 Ֆրանք: Ժամը 7ին սկսաւ կերուխումը: Ամէն սեղան կ'ուզէր իր հիւրը ունենալ: Ուրախութիւնը տեւեց մինչեւ գիշերուան ժամը 10ը, քաղցր յիշատակներով:

Տ. Ստեփանեան

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՀԱՅԵՐ պատրաստութիւններ կը տեսնեն գբօսական պտոյտներ կատարելու ինքնաշարժով եւ երկաթուղիով դէպի Սեւ Ծովու բոլոր շրջանները: Խ. Հայաստանի կառավարութիւնը մեծ դիւրութիւններ կ'ընծայէ:

խորհրդայնցին։ Ալպանիա, Եուկոսլաւիա, Պոլ–կարիա, Ռումանիա եւ Հունգարիա ապահովաբար պիտի մերժեն, ենթակայ ըլլալով Մոսկուայի։ Անորոշ դիրք մը բռնած են Չեխոսլովաքիա, Ֆինլանտա, Զուիցերիա եւն.։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա տակաւին ամէն յոյս կորսնցուցած չեն, եւ հաւաքաբար դիմում կատարած են Խ. Միութեան, որպէսզի մասնակցի յուլիս 12ի խորհրդաժողովին։ Բրիտանական ծանուցագիրը Լոնտոնի խորհրդային դեսպանին յանձնուած է շաբաթ օր, որպէսզի ղրկէ իր կառավարութեանը, իսկ ֆրանսականն ալ Փարիզի դեսպանին, ինչպէս հաղորդուած էինք։

Գ. Գ. Պէվինի եւ Պիտոյի կարծիքով, խորհրդաժողովը եթէ բաւարար կազմ ունենայ, պիտի կըրնայ իր գործը լրացնել եւ ամերիկեան կառավարութեան ներկայացնել իր ծրագիրը մինչեւ Սեպտ. 1։ Եթէ Մ. Նահանգներու խորհրդարանը վաւերացնէ ծրագիրը, կը յուսացուի Եւրոպայի վերակազմութիւնը գլուխ հանել երեք տարիէն։ Ամերիկեան կառավարութիւնը կը հաշուէ թէ ամէն տարի աւելցնելով իր արտադրութիւնը, Եւրոպան հետզհետէ պիտի պակսեցնէ տոլարի պահանջը, եւ ի վերջոյ անհրաժեշտ պիտի չդառնայ ամերիկեան օգնութիւնը։ Ամերիկայի համար ամբողջ խնդիրը հետեւեալն է.— կա՛մ Եւրոպան կը վերակազմուի եւ հաստատուն ձեւ մը կ՚առնէ քաղաքական տեսակէտով, եւ կամ տնտեսապէս քայքայուելով, կը մատնուի քաղաքական ահաւոր տագնապներու։

Խորհրդաժողովին բացումը պիտի կատարուի Ֆրանսայի արտաքին գործերու պաշտօնատան ժամացոյցի սրահին մէջ եւ իր առաջին գործը պիտի ըլլայ ընտրել վարչական մարմինը, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ ուրիշ եւրոպական ազգերու ներկայացուցիչներէն։ Բուն տնտեսական յանձնաժողովը եւ զանազան մասնախումբեր պիտի կազմուին Կռան Փալէի մէջ։

★ «Իզվեստիա», Մոսկուայի կառավարական օրկանը, խմբագրականով մը կը յայտարարէ թէ խորհրդային ժողովուրդները հպարտ են Մոլոթովի բռնած դիրքէն եւ մանաւորապէս կը յիշէ անոր հետեւեալ խօսքերը, արտասանուած Փարիզի ժողովին մէջ.— «Խորհրդային կառավարութիւնը չի կրնար օգնել ոեւէ մէկուն որ կ՚ուզէ իր գործերը կարգադրել ի վնաս ուրիշներու, մինաւ անդոր եւ փոքր պետութեանց։ Թերթը իր կարգին կ՚աւելցնէ.— «Միայն մեր երկիրը, որ վճռած է պաշտպանել միջազգային գործակցութեան դատը բոլոր ժողովուրդներու հաւասարութեան եւ անկախութեան հիման վրայ, միայն մեր երկիրը կրնար ընել այդ բանը։ Մենք պէտք չունինք արտաքին օգնութեան։ Մենք միշտ նախ մեր յոյսը դրած ենք մեր ուժերուն վրայ եւ այդ ուժերը միշտ բաւական եղած են յաղթութեան համար։ Երբ կը չափենք մեր կտրած հեռաւորութիւնը, օրինաւոր հպարտութիւն մը կը լեցնէ ամէն խորհրդային մարդու հոգին»։ Թերթը այս առթիւ ալ խստօրէն կը ձաղկէ քաղքենի մշակոյթը, փառաբանելով եւ «անգուգական» հռչակելով խորհրդային մշակոյթը։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

(ՅԱՌԱՋի անփոխան թղթակիցէն)

– – – –

ՆԻՍ, Կիրակի.— Ֆրանսացիներուն յոյսը պարապ չելաւ։ Բրնէ Վիէթթօ երէկ Կրգանօպ–Տիներ լեռնային 217 քիլոմեթր հանգրուանին վրայ առաջին հանդիսանալով կրկին խլեց դեղին շապիկը, իսկ երկրորդ եկաւ Աւօ Լազարիտէս։ Իտալացիները երկրորդ գիծին վրայ մնացին։

Այս առտու Տինեբէն մեկնեցանք 62 մրցորդներով, որոնցմէ երկուքն ալ ճամբան լքեցին։

Այպեաններու վերջին հանգրուանն էր այս որ քանի մը լեռներ կտրելով հասաւ մինչեւ իտալական սահման ու Մոնաքոյէն անցնելով դարձաւ եկաւ Նիս, նշանաւոր Փրոմընատ տէ զ՚Անկլէի վրայ, Նէկրէսքօ պանդոկին առջեւ։

Բազմութիւնն ու խանդավառութիւնը աննկարագրելի են։

Այսօրուան յաղթականն է իտալացի Քամէլլինի որ անկախօրէն կը մասնակցի եւ մաս չի կազմեր իտալական խումբին։ Կատարեց ժամական 31 քիլոմեթր միջին եւ ճամբան կտրեց 8 ժամ 8 վայրկեանէն։ Երկրորդն է իտալացի Ռոնքոնի, իսկ երրորդ Լազարիտէս, որ ստացաւ յաւագոյն լեռնագնացի տիտղոսը եւ շահեցաւ բարձունքի մը համար նշանակուած պարգեւը։

Վիէթթօյի ոտքը վիրաւորուած ըլլալով այսօր տեղ հասաւ եւ սակայն կը պահէ ընդհ. դասաւորման մէջ առաջնութիւնը։

Ալպեան լեռներու դէմ հերոսական պայքարէ մը վերջ, մրցորդները վաղը Նիսի պայծառ երկինքին ու կապոյտ ծովին դէմ կը վայելեն օրուան մը հանգիստ, երեքշաբթի սկսելու համար Նիս–Մարսէյլի համեմատաբար դիւրին հանգրուանը։

Տարճ Տէր–Յակոբեան

ՓԱՐԻԶԻ քաղաքապետական խորհուրդը այս շաբթու պիտի քննէ գազունի տուներու վերաբացման խնդիրը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ անկախութիւնը վերջնապէս պիտի հռչակուի Օգոստոս 15ին։ Օրինագիծը արդէն իսկ յանձնուած է Անգլիոյ երեսփ. ժողովին, որ անմիջապէս պիտի քուէարկէ։ Մեծն Բրիտանիոյ թագաւորը այլեւս պիտի չկոչուի «Կայսր Հնդկաստանի»։ Նոր պետութիւնը պիտի բաղկանայ երկու անջատ մասերէ, Հնդկաստան (ոչ թէ Հինտուստան) եւ Փաքիստան (իսլամական շրջան)։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ կառավարութիւնը երկու ընդդիմադիր թերթեր եւս խափանած ըլլալով, Սոֆիայի անգլ. դեսպանը նոր բողոքագիր մը ղրկեց։ Լոնտոն «անգոհացուցիչ եւ ոչ համոզիչ» կը գտնէ Պուլկարիոյ պատասխանը բրիտանական առաջին ծանուցագրին, դիտել տալով թէ 1947 ապրիլ 30ի մամուլի օրէնքը չի համապատասխաներ հաշտութեան դաշնագրի այն յօդուածին որ կ՚ապահովէ մամուլի ազատութիւնը։

ԻՐԱՔԻ ՄԷՋ որոշ ընդդիմութիւն կը յայտնուի Թուրքիոյ հետ կնքուած դաշինքին դէմ, թէեւ խորհրդարանը վաւերացուցած է զայն։ Ընդդիմադիրները դիտել կուտան թէ այս դաշնագիրը վնասակար է ոչ միայն Իրաքի, այլեւ ուրիշ արաբական երկիրներու համար եւ կը մեղադրեն Սայիտ Նուրի փաշան։

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ՑՈՅՑԻՆ առթիւ, որ տեղի ունեցաւ կիրակի օր, Վիլլաքուպլէի մէջ, մասնակցութեամբ 120 օդաչուներու, գլխաւոր մրցորդը վար իյնալով մեռաւ։ Մրցումը տեսնելու համար աթոռներ վարձուած էին մինչեւ 60—200 ֆր.ի։

Առ որ անկ է

Հակառակ մեր բոլոր բարեացակամութեան, ծախքերու յարաճուն յաւելման պատճառով ստիպուած ենք այսուհետեւ որոշ վճարում պահանջել այն ազդերուն, կոչերուն, անհատական, հայրենակցական կամ եկեղեցական ծանուցումներուն, փնտռտուքներու համար որոնք «Յառաջ»ի կը ղրկուին հրատարակութեան խնդրանքով։

Խմբագրութիւնը իրեն կը վերապահէ բացառութիւններ ընելու իրաւունքը։

Այս առթիւ կը յայտարարենք նաեւ թէ 1947 տարիէն, երկրորդ շրջանի փակման առթիւ առկախ մնացած բաժնեգինները պէտք է վճարուին մինչեւ Յուլիս 15, այլապէս պիտի հարկադրուինք դադրեցնել թերթերու առաքումը։

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ քնիկ Հաճընցի քրոջորդիս՝ Արիստոմ Խրիմեան, հօրեղբօրորդիներս՝ Պետրոս, Գէորգ եւ Զաւէն Զալեան, Տիկին Թամիմա Ճիհէրճեան որոնք շուրջ 20 տարի առաջ կը գտնուէին Սէն Փաւլօ։ (Պրազիլիա)։ Կը խնդրուի Հար. Ամերիկայի թերթերէն արտատպել։ Հասցէ՝ Ստեփան Զալեան, 36 rue Félix Faure, Sévran (S. et O.), (France)։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ Ապրիլ 16էն

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ գումարները.—

ՄՈՆԹՐԷՕՅ՝ Աստ. հազար ֆրանք, Ս. ՄԱՐԿՐԻԹ՝ Տիմի 300, ՎԵՆՍԷՆ՝ Սող. հազար, Հատ. հազար, ՍԱՐՍԷԼ՝ Քըթ. հազար, ԻՍԻ՝ Ղուկ. 500, ՓԱՐԻԶ Արա 500, ՔՈՒՐՊԸՎՈՒԱ՝ Գաս. 500, ՎԱԼԱՆՍ՝ Կոչ. հազար, Գոյ. հազար, ԱՌՆՈՒՎԻԼ՝ Նիկ. հազար, ՎԱԼԱՆՍ՝ Սաթ. 300, ՍԷՆ ԷՆԹ.՝ Գրի. 500, ՌՈՆ՝ Փափ. 500, ԷՆ՝ Շաք. հազար, ԱԼԺԵՐԻ Խաչ. 1450, ՊՈՐՏՕ՝ Սուք. հազար, ԼԱՎԻՍՏ՝ Գոյ. 1000, ԼԸ ՀԱՎՐ՝ Սան. 300, ԼԻՈՆ՝ Գակ. հազար ֆրանք։ (Շար.)

ՎՐԻՊԱԿ.— Ջիթունիի «Մեր Ազգային Մեծ Դիւցազ.» գրուածքին Յուլիս 1ի Բ. մասին մէջ, երկիցս տպուած կարասի (Հյկն.ի պատմ.ը) ձեւը ուղղել «Հարասի»։

ՍԷՕԼԷՕԶԻ ՀԱՅՐ. ՎԵՐԱՇ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Վալանսի մասնաճիւղին վիճակախաղը յետաձգուած է Յուլիս 27ի կիրակիին, դաշտահանդէսին օրը։ Քլօ տը Ֆիւղէնի շրջափակին մէջ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ 13 Յուլիս կիրակի ցերեկ, ժամը 2.30ին, 21 rue de Liege, Փաթրոնաժի սրահին մէջ, կը ներկայացուի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ, 4 արար։ Երաժշտ. Մեսումենց, բեմադրութիւն Հապէշեանի, մասնակցութեամբ տեղւոյն եւայլ արուարձաններու երիտասարդութեան։

Տարօնի հերոսամարտը

Կը տօնուի Յուլիս 13ին, նախաձեռնութեամբ Տէսինի Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան մասնաճիւղին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի բոլոր շրջաններու վարչութիւնները յառաջիկայ հինգշաբթի 11 Յուլիս, ժամը 7.30ին, Café Նուրի սրահին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. «Խաժակեան» խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս երեքշաբթի 8 Յուլիս ժամը ճիշդ 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկեր եւ ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհաժեշտ է։

ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայ Տրամաթիք թատերախմբին

(Հիմնուած 1923ին Փարիզ 2929 թիւ պաշտօնական հրամանագրով)։

Առաջին ներկայացում՝ ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ Շէյքսփիրի, երկրորդ ներկայացում՝ ԱՆՅԱՅՏ ԿԻՆ, Ալեքսանտր Պիսոնի, Տարին 4 ներկայացում, Հոկտեմբեր 1947էն սկսեալ, Théâtre Albert Ierի մէջ, Փարիզ։ Մանրամասնութիւնք յառաջիկային։ Հիմնադիր ղեկավար ծանօթ արուեստագէտներ Տիկին ՍԻՐՈՒՇԻ ԵՒ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ։

Ծանօթ.— Թատերախումբը տրամադրութեան տակ է բոլոր կազմակերպութիւններուն եւ միութիւններուն։ Դիմել գրաւոր D. NICHANIAN, 29 Rue Pixérécourt, Paris (20)։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail exécuté par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5080-Նոր շրջան Թ. 689

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, Փր., Արտաս. 10 Տօլ.

Mercredi 9 JUILLET 1947 Չորեքշաբթի 9 ՅՈՒԼԻՍ

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՓՐԿԵՆՔ ԵՒՐՈՊԱՆ»

Այս բանաձեւը կը գործածեն Անգլեւսաքսոնները, ամերիկեան առաջարկին առթիւ, որ հրատապ խնդիր մը դարձած է արդէն :

Պիտի կրնա՞ն փրկել։ Պիտի փրկե՞ն թէ երկուքի պիտի բաժնեն.— ահա չարաբաստիկ հարցը որուն պատասխանը պիտի իմանանք շաբաթ օր։

Ժողովին հրաւիրուած են 22 պետութիւններ Այս տողերը տպուած ատեն, պաշտօնապէս հաւանութիւն յայտնած էին միայն վեց երկիրներ։ Լաւատեսներու կարծիքով, այսօր – վաղը հրաւէրը ընդունած պիտի ըլլան առ նուազն 15 պետութիւններ, ինչ որ պիտի նշանակէր մեծ յաջողութիւն, ներկայ պարագաներուն մէջ։

Երեք Մեծերու խորհրդաժողովին ձախողումէն ի վեր, այն երկիրները որ կը գտնուին Մոսկուայի ազդեցութեան տակ եւ կամ սահմանակից են Խ. Միութեան, պարզապէս շուարման մատնուած են։

Եթէ մասնակցին՝ Մոսկուան կրնայ ծուռ նայիլ, իսկ եթէ մերժեն՝ պիտի զրկուին շատ մը առաւելութիւններէ ։

Արդարեւ, որո՞ւ համար գաղտնիք է որ բոլորն ալ կը կարօտին մեծագումար վարկերու, բարոյական թէ նիւթական օգնութեան, պատերազմին ահաւոր վէրքերը դարմանելու, վերաշինութեան աշխատանքները փութացնելու, պարենաւորումը ապահովելու եւ ուրիշ բազմազան հոգեր թեթեւցնելու համար։

Այդ օգնութիւնը կրնայ ընծայել միայն Ամերիկան, իբրեւ միջազգային սեղանաւոր։ Մանաւանդ որ, թէեւ մասնակցեցաւ պատերազմին, բայց հեռու մնաց անոր ռազմադաշտերէն, — բուն դժոխքէն։ Եւ արտադրեց, լեռնակուտակ ապրանք դիզեց ու չահեցաւ ։

Ամերիկեան օգնութեան կը կարօտի՞ նոյնիսկ Միութիւնը... պատերազմին բոլոր ծ՚ցումներն ու ամբողջական պատերազմին բոլոր արհաւիրքները ։

Ան ալ վարկեր խնդրեց երկու անգամ, նախ վեց միլիառ տոլար, իսկ 1946ի գարնան մէկ միլիառ։ Բայց Ամերիկացիները ձգձգեցին։ Եւ հիմա Մոսկուա իր ամբողջ ուժը թափած է կարելի եղածին չափ շատ հատուցում ստանալու պարտուած երկիրներէն, մանաւանդ Գերմանիայէն ։

Ո՞վ կրցաւ հաշուել պատերազմի դադարումէն ի վեր Ռուսաստան փոխադրուած հարստութիւնները որոնք պիտի ծառայեն երկրին վերաշինութեան եւ զօրացման ։

Արդ, ինչո՞ւ մէկ անգամէն ժխտական դիրք բռնեց Խ. Միութիւնը, Փարիզի խորհրդաժողովին մէջ։ Եւ ինչո՞ւ, այդ օրէն ի վեր, կը սաստկացնէ պայքարը անգլեւսաքսոն ձեռնարկին դէմ, որուն սրտանց փարած է նաեւ Ֆրանսան։ (Վկայ՝ ընկերվարական կուսակցութեան արտակարգ համագումարին բանաձեւը)։

Անհրաժեշտ չէ քաղաքագիտական մարգանքներ փորձել, գտնելու համար այս հարցումին պատասխանը։

Պարզապէս աշխարհահայեացքի խնդիր. Գաղափարական, վարդապետական տարբերութիւններ, եւ ազդեցութեան պայքար։

Նոր չէ որ Եւրոպան երկուքի կը բաժնուի, ծանր մղձաւանջի մը մատնելով անոր ժողովուրդները, մանաւանդ փոքրերն ու անճարները։

Ճեղքը բացուեցաւ Գերմանիոյ անձնատուութենէն անմիջապէս վերջը։ Եւ հետզհետէ կ՚ընդլայնի ու կը խորանայ, քանի որ երկու կողմեր ալ ամուր կառչած են իրենց տեսակէտներուն

Իրականին մէջ, ոչ միայն վարդապետութեամբ, այլեւ աշխարհագրութեամբ երկուքի բաժնուած է Եւրոպան,— արեւմտեան եւ արեւելեան ։

Խ. Միութիւնը իր թաթը դրած է Եւրոպայի, գրեթէ կէսին վրայ, կիսելով Գերմանիան եւ իջնելով մինչեւ Ադրիականը։ Ուղղակի կամ անուղղակի, խորհրդային կարգուսարքին. անոր քաղաքականութեան ենթարկուած են Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Ռումանիա, Պուլկարիա, Ալպանիա, Հունգարիա, Եուկոսլաւիա։ Երկու երկիրներ ալ, Հունգարիա եւ Աւստրիա կը փորձեն որոշ անկախութիւն պահել։

Շաբաթ օրուան ժողովը, եթէ յաջողի, պաշտօնապէս պիտի նուիրագործէ Եւրոպայի բաժանումը ։

Ներգաղթի յիազօրներու Սուրիոյի մէջ

Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը, Ազատ Օր կը գրէ (12 Յունիս).—

Ներգաղթի պատուիրակներէն Պ. Հ. Մելքոնեան, ընկերակցութեամբ համայնքիս Ազգ. իշխանութեան անդամներուն, Յունիս 8ի կիրակին այցելեց Ա. Աստուածածին եկեղեցին եւ երկար ատեն արարողութեանց հետեւելէ վերջ, այցելեց եկեղեցւոյ կից Հ. Մ. Ը. Մ.ի ակումբը՝ ուր ջերմօրէն ընդունուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան կողմէ։

Յարգելի պատուիրակը հրջապատուած հայրենի խաղերի կարօտ մեծ թիւով հայրենակիցներէ, տեղեկութիւններ ուզեց համայնքիս երիտասարդական կազմակերպութեանց մասին, ջերմ հետաքրքրութիւն ցոյց տալով մարզական եւ մշակութային կեանքի համար։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ատենապետը տուաւ հակիրճ տեղեկութիւններ Միութեան մարզական մակարդակի եւ գործունէութեան մասին։ Իսկ Ազգ. իշխանութեան ատենապետն՝ ու ներկայ անդամները՝ համայնքիս կրթական հաստատութեանց շուրջ ։

Իր կարգին յարգելի ներկայացուցիչը տուաւ շահեկան տեղեկութիւններ հայրենիքի մարզական եւ մշակութային կեանքին շուրջ, ինչպէս նաեւ գիւղատնտեսական, արդիւնաբերական ձեռնարկութեանց եւ ճարտարարուեստի մասին, չեշտելով մասնաւորապէս գիտական, զինուորական եւ մշակութային մարզին մէջ հայրենիքի արձանագրած յառաջդիմութիւնն ու վերելքը, եւ անոր գրաւած առաջաւոր դիրքը խորհրդային միւս հանրապետութեանց մէջ ։

Յարգելի պատուիրակը մատնանշեց ներգաղթողներուն սկզբնական շրջանին հանդիպելիք դժուարութիւնները՝ մասնաւորապէս բնակարանային հարցին մէջ, թելադրելով անոնց տանիլ իրենց հետ արհեստի վերաբերեալ գործիքները ։ Նկարագրեց հայրենիքի մէջ տեղի ունեցող վերաշինական հսկայ աշխատանքը, ու բացատրեց աշխատանքի զանազան պայմանները, ընդգծելով այն պարագան՝ որ իւրաքանչիւր քաղաքացի կը վարձատրուի իր աշխատանքի չափով ։

Մոլորանքի մէջ են, բոլոր անոնք — ըսաւ յարգելի պատուիրակը — որ կը կարծեն թէ կ՚երթան դրախտ, ուր ձեռնածալ նստելով իրենց ճաշը պատրաստ՝ պիտի գայ ոտքերուն առջեւ։ Մեր փոքրիկ հայրենիքը պէտք ունի շատ աշխատանքի՝ որպէսզի կարենայ հաւաքել ու գետեղել իր ցրուած զաւակները։

ՀԱՅ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ՕՍՄ. ԿԱՅՍՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

«Թանին»ի մէջ Նահիտ Սըրրը Էօրիք անուն յօդուածագիր մը կը թուէ հայ նախարարներուն կատարած կարեւոր դերը օսմանեան կայսրութեան մէջ եւ կը յիշէ անոնց անունները.— Տաւուտ փաշա, Նուպար փաշա, Աբրահամ փաշա, Արթին Տատեան փաշա, Յակոբ փաշա, Փորթուգալ Միքայէլ փաշա, Յովհաննէս Գույումճեան փաշա։

Յօդուածագիրը ապա կը թուէ միւս հայ նախարարներուն անունները, ինչպէս Աղաթօն էֆէնտի, Յովհաննէս Ճանիկ էֆ., Գաբրիէլ Նորատունկեան, Հալաճեան, Սինապեան եւ Ոսկան էֆէնտիները։

Յետոյ երկար ծանօթութիւններուն կուտայ նախարարներուն երկրին մատուցած ծառայութիւններուն մասին։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ բժշկական տեղեկագրի մը համաձայն, ժանտախտը կը ճարակի Հայֆայի մէջ։ 14 դէպքեր արձանագրուած են, մէկը մահացու ։

ԶՕՐ. ՏԸ ԼԱԹՌԻՆԱ Փարիզ հասնելով, մերժեց որ եւէ խօսք արտասանել իր պաշտօնանկութեան մասին.

19.000 ԱՐՋԱՌՆԵՐ հասան Փարիզ, ինչ որ մեծ Այսպատրոյն քանակութիւնը կը կազմէ երկար ատենէ ի վեր։ Գիները՝ 140 եւ 190 ֆրանք. (կառավարութեան սակագինը՝ 160 ֆրանք)։

ՀԱԼԻՆ 11րդ տաղաւարը, որ յատկացուած է պտուղներու, մոխիր դարձաւ առջի օր։ Եօթը զօրացններու հրշէջները հազիւ յաջողեցան մարել հրդեհը։

Ռամատիէ կը յաղթանակէ Մ. Թորէզը եւ Ժոր. ցը կողը

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՆՑ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ

• Ինչպէս հաղորդուած էինք երէկ, ընկերվարական ազգ. համագումարը 2058ի դէմ 2576 ձայնով վստահութիւն յայտնեց Ռամատիէի դահլիճին, ինչ որ շատ մեծ յաջողութիւն մը կը համարուի կառավարութեան համար, ներկայ պարագաներուն մէջ։ Համագումարը, որ սկսած էր շաբաթ օր, վերջացաւ երկուշաբթի առտու ժամը 7ին ։ Բուռն ժամ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան, գրեթէ անընդհատ։ Ուրիշ նշանակալից պարագայ մը,— համագումարը մերժեց որեւէ կառավարութիւն համայնավարներու մասնակցութեամբ, ներկայ պարագաներուն մէջ։ Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Կի Մոլէ, որ ձախ կը համարուի եւ այս անգամ ալ կը քննադատէր Պ. Ռամատիէն, բացէ ի բաց յայտարարեց.

— «Համայնավար կուսակցութեան գործած սխալները ներքին ճակատի վրայ եւ Խ. Միութեան սխալները միջազգային գետնի վրայ՝ ներկայիս անկարելի կը դարձնեն համայնավարներու վերադարձը կառավարութեան մէջ ։

Վարչապետն ալ յայտարարեց.— Մեր կառավարութիւնը միակ կարելի կառավարութիւնն է ներկայիս։ Աջէն դաւեր, ձախէն՝ «անտեսանելի նուագապետը» եւ գործադուլները։ Լուրջ խառնակութիւն մը ստեղծուած է երկրին մէջ, մէկ կողմէ համայնավար կուսակցութեան, միւս կողմէ Կոլեան հոսանքին միջոցաւ։ Իբրեւ հետեւանք, այնպիսի մթնոլորտ մը ստեղծուած է որ երկիրը այլեւս չի պատասխաներ, երբ կոչեր կ՚ուղղենք ամէն մէկուն որպէսզի վարուին իբրեւ լաւ քաղաքացիներ։ Այս երկու խմբակցութիւնները թերահաւատութեան եւ անհամբերութեան ոգի մը կը ստեղծեն ամբողջ ազգին մէջ։ Հետեւանքը՝ գործադուլներ գլխաւոր ճարտարագործութեանց մէջ։ Ընկերվարականները իշխանութեան գլուխ անցած են հակառակ այն իրողութեան որ միայն 100 աթոռ ունին Ազգ. ժողովի 600 աթոռներուն մէջ, բայց ընկերվարականները հիմնական քարն են այն կամարին որ կը կոչուի Ֆրանսա։ Եթէ այդ կամարակապ քարը անհետանայ, կամարը կը սկսի փլչիլ»։

Վիճաբանութեանց մէջ վճռական դեր կատարեց Լէոն Պլում, եւ համագումարը յանգեցաւ երրակցութեան մը որ կ՚ամփոփուի հետեւեալ բառերուն մէջ.— Հաւասարակշռել սովորական երամագործը.— Դրամ ճարել վերաշինութեան համար...— պայքար թղթադրամի անմատչելիին.— Ներդաշնակել աշխատավարձերը եւ գիները ։

Համագումարը միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը որ կ՚ողջունէ Մարշըլի ծրագիրը, ցաւ յայտնելով Երեք Մեծերու խորհրդաժողովին ձախողման համար։ Միեւնոյն ատեն կը յուսայ թէ Խ. Միութիւնը ի վերջոյ պիտի մասնակցի Յուլիս 12ի խորհրդաժողովին։ «Միայն Եւրոպայի բոլոր պետութեանց մասնակցութիւնը կրնայ ապահովել Մարշըլի առաջարկին յաջողութիւնը, փրկելով Եւրոպան այն քաոսէն ուր կը գլորուի եւ որ արագօրէն պիտի ծանրանայ առանց ամերիկեան օգնութեան »։

Նոր գործադուլներու վտանգը

Ուրեմն, կառավարութեան դիրքը զօրացած է, քանի որ Ազգ. ժողովի վստահութեան քուէն ապահովելէ վերջ, Պ. Ռամատիէ իր կուսակցութեան աջակցութիւնն ալ շահեցաւ, աւելի քան 500 քուէներու առաւելութեամբ ։

Սակայն եւ այնպէս, կացութիւնը պայծառ չէ տակաւին։ Պետական պաշտօնեաներու գործադուլի սպառնալիքը եւ ուրիշ խլրտումներ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն կառավարութեան։ Վարչապետը երէկ պիտի հաղորդէր իր պատասխանը, որմէ կախում ունի յուլիս 10ի ընդհ. գործադուլին յայտարարութիւնը կամ յետաձգումը ։ Ահագին տարբերութիւն կայ պաշտօնեաներու պահանջած յաւելումներուն եւ կառավարութեան առաջարկած գումարներուն միջեւ. Իրազեկներ կը հաշուեն թէ առ նուազն 60 միլիառ ֆրանքի անմիջական բաց մը պիտի գոյանայ, եթէ կառավարութիւնը ընդունի պետական պաշտօնեաներու բոլոր պահանջները։ Եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ եւ ընդհ. գործադուլ յայտարարուի հինգշաբթի օր, ամէն շարժում պիտի դադրի,— հանրակառք, մեթրօ, փոխադրութեան ուրիշ միջոցներ, թղթատար, առողջապահական սպասարկութիւն, ծխախոտի գործարաններ եւայլն. մէկ խօսքով ամբողջ պետական մեքենան. Բանթօղներուն թիւը պիտի ըլլայ 1,200,000էն մինչեւ երկու միլիոն ։

Թերթերը կը գրեն թէ ոստիկանութիւնն ալ կը սպառնայ մասնակցիլ ընդհ. գործադուլին. Հացի խնդիրն ալ ծանր հոգ մը կը կազմէ կառավարութեան համար։ Կառավարութիւնը պիտի արտօնէ որ գետնախնձոր խառնեն հացին Մասնագէտներու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ԴԻՐՔԸ ՎՏԱՆԳՈՒԱԾ

Ուրուկուա Այրէսի Արմէնիա կ'ողբայ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (6 Մայիս).

Համամտօրէն ուրախութիւն պիտի պատճառէ մեր հակառակորդներուն՝ պաշտօնական իշխանութեան կողմէ «Արմէնիա»ի Ցան վերջ լեթեան շարաթ ն. րնկոյեան տալիք ներկայացման արգիլումը:

Հաւանօրէն անոնք պիտի փնտռեն նոր մակդիրներ անունին համար այդ նարչութեան, որ պէտք վերջարացնեն կատարուած արգելքը, որ սակայն ունի ուրիշ պատճառներ:

Իրողութիւնը այն է, որ Արժանթինեան երկրին վերին իշխանութիւնները սկսա ր են այլեւս կասկածանքով նայիլ այն բոլոր ձ. մարկներուն վրայ, որոնք կը կատարուին Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ սեփականութեան Հայ Կեդրոնին մէջ:

Մենք արդէն զգացած էինք առենօք: Եւ երբ մեր հերթին կ'աշխատէինք զգացնել նաեւ ուրիշներու, դարձանք անոնց անլուր քաշքշուքներուն եւ ցեխարձակութեանց թիրախ:

Սեղմումները, որոնց կ'ենթարկուի այս գաղութը ներկայիս, եղան արդիւնք Նոյեմբեր 29երու եւ Դեկտեմբեր 22ի միջ-դպրոցական հանդէսին մէջ քանի մը անպատասխանատու մարդոց սանձարձակ գործունէութեան:

Ամէնէն ցաւալին այն է, որ օրին Ազգային Իշխանութիւնը հրապարակ չիջաւ բացատրելու իր չէզոքի հանդամանքը ձեռնարկներու առթիւ, որոնք կը մնային տակ մի քանի անձերու յախուռն քայլերուն արդիւնք:

Իր լռութեամբ Ազգային իշխանութիւնը դարձաւ անուղղակի համակարծիք եղածներուն:

Նոյնիսկ թերթերու մէջ լոյս չտեսաւ յանդիմանագիրը զոր խմբագրած եւ կրթական յանձնաժողովին ուղարկած էր Վարչական Խորհուրդը:

Իրմէ բխած այս անսանձ մարմինը քծիծագով վերաբերուեցաւ նոյն այդ յանդիմանագրին հանդէպ եւս:

Ոչ ոք լսեց ու ոչ ոք գիտցաւ թէ Ազգային Իշխանութիւնը գտեր էր սխալ ու դատապարտելի Դեկտեմբեր 22ի արարքը Կրթական Յանձնաժողովին, որ իր ելոյթով կը դառնար մեր գաղութին իրաւական դիրքի խախտումի պատճառներէն մին.

Ու եղաւ այն ինչ որ կը կռահէինք.

Այսինքն, Հայ Կեդրոն, մեր միակ պաշտօնական հաստատութիւնը որ ճանչցուած էր իբր կրօնական եւ մշակութային չէզոք հիմնարկութիւն մը, դարձաւ կասկածելի երկրին կառավարութեան կողմէ:

Գաղութը պէտք է գիտնայ այլեւս, թէ առենէ մը ի վեր «ձախակողմեան» հանգամանքով ճանչցուած զանազան ընկերութեանց հանդէսները կ'արգիլուին Հայ Կեդրոնի մէջ:

Այսպէս իրերայաջորդ ամիսներու ընթացքին խափանուեցան քանի մը ձեռնարկներ, որոնք կառավարութեան կը թուէին կասկածելի:

Եւ որովհետեւ գաղութ մը իր ծոցին մէջ փայփայելով կը զարգացնէր երկրին քաղաքականութեան հակոտնեայ աշխատանքներ կատարող տարրեր, այս անգամ ան դարձաւ կասկածելի իր հերթին:

Առով բացատրեցէք եւ «աջակողմեան» Հայ տարրերու ձեռնարկներու արգիլումը նոյնպէս: Անոնց շարքին նաեւ Արմէնիայի տան վարչութեան շաբաթ գիշերուան Անմահ ԲՈՑԸ,ի ներկայացումը:

... Ու խախտեցաւ մեր դիրքը այս երկրին մէջ:

Արգիլուեցաւ Հայերու մուտքը Արժանթին:

Պարկեշտ ու իրենց անցեալով գնահատուած անձեր չկարողացան հոս բերել տալ իրենց մօտիկ ազգականները:

Որոշ տեղեր յստակօրէն բացայայտուեցաւ շատ մը հայրենակիցներու, թէ իբրեւ հետեւանք այս երկրին մէջ «ձախակողմեան» Հայերու ելոյթներուն՝ դադրած էինք այլեւս վայելելէ այն վստահութիւնը որով պատուուած էր հայութիւնը աւելի քան քառորդ դար այս ափերուն վրայ:

Նորութիւն չեն այս բոլորը:

Բայց նորութիւն եղաւ այն, որ անզգայ եւ անուղղայ մարդիկ ձգած իրենց գործը, շարունակեցին վարչական խորհուրդի մէջ տակնուվրայութիւն ստեղծել, ու թաղերու մէջ դարձեալ դրամով քուէներ հաւաքել, միայն եւ միայն նոր ընտրապայքարին մէջ մեղ պարտութեան մատնելու եւ Հայ Կեդրոնը վերջնապէս փակել տալու յամառութեամբ:

Ուրիշ եւք չենք տեսներ այլեւս անցած դարձածներու մէջ:

Եւ որովհետեւ վտանգը հասած է մեր դռներուն սպառնալիք, հայրենասիրական եւ առաջնորդող մտմուլի պարտականութիւն կը նկատենք անգամ մը եւս եւ բարձրաձայն ազդարարել.

Զգո՛յշ հայրենակիցներ, զգո՛յշ, որովհետեւ յաչս կառավարութեան եւ արժանթինեան պաշտօնական ժողովուրդին հայ տարրը կը համարուի կասկածելի: Այս կացութիւնը ստեղծեցին մարդիկ որ այսօր ալ տակաւին կը շարունակեն եղբայրը եղբօր դէմ հանել ու իրենց արկածախնդրական քայլերով նորանոր վտանգներու առջեւ դնել մեզ:

Անոնք փոխանակ ձեռնթափ ըլլալու եւ իրենց աթոռները զիջելու կառավարութեան եւ մեր գաղութին համակրանքը վայելող անձերու, կը շարունակեն տալ իրենց խոլական գործունէութիւնը ի խնդիր նոր ելոյթներու:

Զորին հետ թացն ալ այրելու օրերը կ'ապրի մեր գաղութը:

Այսօր կը խափանուին մեր հանդէսները, վաղը պատճառ չկայ որ չփակուին եւ մեր դպրոցները: Չէ՞ որ անոնք բացուած են կասկածելի դարձած իշխանութեան մը բարոյական հովանաւորութեան ներքեւ »:

Վշտահար մայրիկը

Հարաւ – Արեւելքի անծանօթ ու տխրուն քաղաքներէն մէկուն մէջ կը թափառիմ:

Հայ մայր մը կը փնտռեմ: Ցանձնարարութիւն մը ունիմ....

Տասնէն տասներկու հազար բնակչութիւն ունի այս կանանչաւէտ քաղաքը: Սակայն, լայն ու երկար տարածութեամբ փռուած՝ ծիրացուցուած է:

Վոքլիւզ նահանգին տատ ու մշտահոսոր աղբիւրը, Ֆոնթէն տը լա Վոքլիւզ, գետակ կազմած՝ իր մէջքէն ու երկայնքէն կտրելով կ'անցնի վճիտ ու հեղասահ:

Քաղաքը թաղուած է պարտէզներու, այգիներու ու բարձրուղէշ ծառաստաններու մէջ: Քիչ հեռուէն, ատրին Ալպեաններու կարճուկ շղթաներէն մին՝ ղինքը դիտելով, հով ու զով տալով կ'երկարի դէպի հարաւ:

Կայարանէն դուրս ելլելով, ծայրամասերուն՝ խիտ ու հրաշալի ծառուղիներուն տակ քանի մը շրջաններ, պտոյտ ընելէ ետք կը մտնեմ քաղաքին կեդրոնական մասերը:

Կանգ կ'առնեմ պզտիկ հրապարակի մը վրայ՝ արուեստական: Անոր տակէն վերը յիշուած գետակը կ'անցնի հանդարտ, անաղմուկ:

— Խնդրեմ, օրիորդ, կրնա՞ք սա հասցէն ցոյց տալ ինծի:

— Ներեցէք, քաղաքին անծանօթ մըն եմ ...:

Երիտասարդի մը առջեւը կը կտրեմ.

— Պարոն, եթէ կարելի է...:

Ուշադրութեամբ կը նայի թուղթին վրայ ու կը յայտարարէ.

— Կ'երեւի, քաղաքին հեռաւոր ու անշուք անկիւնն է այս փողոցը:

Այս ալ կ'անցնի, կը հեռանայ առանց խօսնակի:

Քիչ մը կը նստիմ հրապարակին նստարաններէն մէկուն վրայ:

Ծիրք դէմս՝ տաշուած, յղկուած քարերով շինուած պատուանդանի մը վրայ կը հանգչի պրոնզէ կիսանդրի մը: Շնորհքով պեխեր, կարճ ու կլոր մօրուք, ու երկայն մազեր ծոծրակէն ի վար ջրվէժ շինած:

Քարէ պատուանդանը շրջապատուած է երկաթեայ վանդակով մը, որուն ներսիդիէն կ'երեւին քանի մը տունկ թօշնած ու ծառուրցած պուրակով ծաղիկներ

Ցուցարձանը՝ այդ քաղաքին ... պատմութեան մէկ հերոսն է, հերոսած ... անուն մը... մեծ ...

Ու քառասուն տարուան ընթացքին, կարծէք կաթիլ մը ջուր չէ տեսած այս մարդուն գլուխը...

Ըսենք, որ պատուանդանին ստորոտը երկաթեայ վանդակով շրջապատուած է: Իսկ կիսանդրին փառաւոր դէմքը իր մօրուքովն ու պեխերովը, երկայն մազերովն ու հանճարեղ ճակատովը միասին պատուած է «չանչիւլայ»ի վանդակով մը:

Սարդերը, խիտ ու գորշ ոստայն հիւսած, ծաղկեպսակ շինած են գլուխին ու իրանին շուրջ բոլորտիքը:

Աչքերս դամուած են իրեն: Կը դիտեմ ու կը խորհրդածեմ:

Սոյն խորհրդածութեանս մէջը թաղուած էի, երբ տեսայ որ քովէս կ'անցնի միտանի մը:

Առջեւը տնկուեցայ ու հասցէն քթին երկնցուցի, խնդրելով:

— Այո, Տիկին Հ-եան: Կը ճանչնամ: Ան, հիմակ Պրնուա դպրոցը կ'աշխատի...

— Պրնուան այս յուշարձանն է, չէ՞:

— Այո, կը պատասխանէ միտանի բարեկամս, ուսերուն չափ տալով:

— Եթէ դպրոցն ալ սասնկ «չանչիւլայ»ոտ է:

— Գնա՛, կը տեսնես...,— կ'աւելցնէ աղնիւ միտանին, խնդալով ու «École Benoit» ուղղութիւնը ցոյց տալով:

Կը բաժնուինք: Քանի մը վայրկեանէն կը գտնեմ ուսումնարանը՝ նշանաւոր:

Մեծ դարբաս, փառաւոր, սպիտակ, բարձրկեկ ու լայնանիստ շէնք մըն է միջնակարգ վարժարանը, ամէն յարմարութիւններով, խաղավայր, մարզադաշտ, մարզարան եւայլն:

Երբ կը մտնեմ խուցով, երկաթապատ դուռէն կը հարցնեմ առաջին հանդիպողին:

— Տիկին Հ-եանը կը ճանչնա՞ք: Հոս կ'աշխատի եղեր:

— Այո, հոս է, միասին կ'աշխատինք:

Տեղացի աշխատաւորուհի մըն է պատասխանողը:

Զիս կ'առաջնորդէ խոհանոցին կից ամաններու լուացարանը ու ձայն կուտայ դրանը մէջէն:

— Մատա՛մ, Մատա՛մ Հ-եան, պարոն մը ձեզ տեսնել կ'ուզէ:

Կը նայիմ, լուացուած՝ կամ դեռ անլուա՝ ամաններու դէզերուն առջեւէն կը շարժուի, մեր կողմը կը դառնայ: Կուգայ: Անծանօթներ ենք: Կը բարեւեմ հայերէն:

— Աստուծու բարին, մանչս, Ո՞ւրկէ կուգաս, քեզ տեսա՞ծ եմ բնաւ:

Անծանօթներ ենք՝ գրեթէ.

— Արտէմը յանձնարարեց, որ անցնելու ատեն քեզի հանդիպիմ անգամ մը, լուր տանիմ: Պատուէրներ ալ տուաւ...

— Կանանչ մնաս, դաւս: Բայց քեզ չեմ ճանչնար, կը կրկնէ վշտի տարակ հայ մայրը:

Կը հարցնեմ օրպիսութիւնը, կը հետաքրքրուիմ իր վիճակով: Կ'օրհնէ, շնորհակալութիւն կը յայտնէ հետաքրքրութեանս համար:

Վիշտերու բեռան տակ կքած՝ վաթսունը անցած հայ մայր մը: Միայնակ, ինկած այստեղ, կ'աշխատի Ֆրանսացիներուն հետ, խոհանոցին դէզ դէզ ճենճերոտ ամանները կը լուայ թուշ մը հաց ճարելու համար: Կը բնակի քաղաքին մէկ անկիւնը՝ նոյնպէս դրկից տեղացիներու:

Խորունկ է իր տառապանքը: Մովի չափ խորունկ:

Վեց անչափահաս որբուկներդ մեծցուր Պոլսոյ մէկ տեղի մը մէջ, առոր – անոր դուռները ծառայելով ու տառապելով: Ցետոյ, վեցն ալ թեւերդ վարկ, տարագիր դարձիր, անոնց կեանքը ապահովելու համար....:

Ու հիմակ, վաթսունէ աւելի տարիներովդ, մի մինակ, օտար քաղաքի մը մէջ ու լեզուին անծանօթ մարդոց հետ, ճենճերոտ ամաններու դէզերուն տակ, դառնութիւններով չարչարուած հոգեր քաշելով, լքուած, անմխիթար...:

Որբ, վեց զաւակներ մեծցուր դուլ դալով, գուր զարգացուր, ու ապա՞ր.

Մէկ... հեռու, ծովերէն անդին: ... հեռու, այս երկրին մէջ:

Զաւակներդ ու հինգերո՞րդը.— մի երկարեր, անցիր:

Կը մնայ վեցերորդը: Ամէնէն կրտսերը: Արթանի զաւակ կոչուելու, սակայն հինգ երեխաներու տէր, ու վեցերորդ մըն ալ գալիք. ամուսինը ... ու աշխատաւոր. Մինակը կը բանի օթը հոգ'նոց ընտանիքին հանելու համար.

— Արտէմս շատ բարի է, կամեցող, ազնուաիրա Բայց ի՞նչ կրնայ ընել սղարախտ աղջիկս: ... վեց պիտի ըլլայ պզտիկներուն թիւը: Առտուընէ մինչեւ կ'աշխատի: Սիրտը՝ կայ՝ ձեռքը՝ չկայ:

Ա՛խ, ինչե՞ր, ինչե՞ր եմ քաշեր մինչեւ իրենց ափահաս դառնալը: Ու հիմակ, անմխիթար, մինակուկ, ծերութեան օրեր կ'ապրիմ այս օտար քաղաքին մէջ, խորունկ դառնութիւններուս հետ:

Ու արցունքի կայլակներ՝ ոչակ, ոչակ:

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ պաշտօնաթերթը «Իզվեստիա» կը քննադատէ մեծ թիւով վարչական պաշտօնեայ փոխադրութիւնը Սեւ Ծովու աւագուտ ափերը, որ հանգստաւոր մղոններով հեռու կը գտնուի իրենց գործի առարկայէն: Թերթը նորէն կը գրէ թէ «կապոյտ երկինքը եւ ծովու հովերը կը խթանեն ստեղծագործական աշխատանքը»: Ինքնատիպ գաղափարներ կը դարդարեն: Անոնք գործադրութեան կը դրուին 150 գծամայ ատրատիանական եւ արտադրութեան վերատեսուչներու կողմէ որոնք տարին 18 միլիոն կ'ուտեն:

Անոնց համար աւելի գործնական պիտի ըլլար ... մէջ ուեւէ տեղ մը ըլլային: Բայց առողջապահիկ ամառանոց մըն է, կլիմայի անոնց համար եւ կաճառին անդամներ ... ծովու աղի օդը կը ծծեն: Թարմատու լողանքներէն, Սէկիւլօզի եւ Թուղթի ... Նախարարութեան թուղթ ... գլխաւոր պաշտօնատան վերատեսուչական ուժ ամբարեց կազմակերպելու ... մէջ ... հայթայթումը: ... մէջ մետաղաթելը կը ... Օտեսա եւ զանազան մեծութեամբ, գլուխով կամ առանց գլուխի, ... դէպի Ուրալները:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

ԼԻՈՆ.— Յունիս 28ի երեկոյին, Էմիլ Զոլայի սրահին մէջ կատարուեցաւ Պ. Յ. Օշականի յոբելինական հանդէսը:

Նախագահը Պ. Ա. Կիւլպէնկեան, նախկին ուսուցիչ, որ անձամբ ծանօթ եւ ժամանակ մըն ալ պաշտօնակից ըլլալով Պ. Օշականին, նախ դրուատեց յոբելեարին ուսուցչական արժանիքը, յետոյ անդրադառնալով գրական արտադրութեանց, ի յարգանս հայ մտաւորականութեան քանի մը վայրկեան ոտքի հրաւիրեց ներկաները: Այս առթիւ մանաւոր շնորհակալութիւններ յայտնեց հանդէսին պատուակալ նախագահ՝ Պ. Ա. Զօպանեանին, որ հակառակ իր յառաջացեալ տարիքին, սիրով յանձն առած էր գալ Փարիզէն:

Գեղարուեստական բաժինին մէջ խմբերգեցին Նոր Սերունդի սանուհիները, զուգերգեցին օրիորդներ Հայրէլեան եւ Պապաեան, շատ յաջող, գեղեցիկ արտասանեցին Պ. Խրիմեան, Միսաք Միրզէ եւ Ոսկանեան Ա. Ահարոնեանի Մասիս, Ա. Զօպանեանի Գեղօն ի պատիւ հայ լեզուին. երկու սիրուն մեներգ կատարեց Օր. Պապաեան, ապա համբաւաւոր երգչուհին Օր. Մովինար Տէր Պետրոսեան երեւցաւ բեմին վրայ. Օրիորդը, այնքան գրաւիչ, սքանչելի կերպով երգեց հայերէն երգեր, ջերմ ծափերու մէջ:

Պ. Ա. Զօպանեան, իր բանախօսութեան մէջ, մանաւորապէս անդրադարձաւ Ն. դարու մեր թարգմանիչներու կատարած սքանչելի գործունէութեան վրայ: Ապա, զրարարի եւ աշխարհաբարի առաջին դէմքերը, անոնց վաստակները, յետոյ, ներկայացուց աշխարհաբարի երկրորդ սերունդին գեղեցիկ դէմքեր, Դուրեան, Վարուժան, Սիամանթօ, Մեծարենց, եւն. եւն.: «Պ. Յ. Օշական այդ երկրորդ դասէն կը պատկանի եւ դէմքն է որ իր ընտրած ուղղութեան մէջ յոգնիլ չի գիտեր, հակառակ բոլոր դժուարութիւններուն:

Հանդէսի ընթացքին կարճ ժամանակ մը տրուեցաւ նուիրատուութեանց համար: Գոյացաւ 13 հազար ֆրանք:

Ապա, Պ. Յ. Վարժապետեան խօսք առաւ եւ յոբելինական յանձնախումբի կողմէ շնորհակալութիւններ յայտնեց Պ. Ա. Զօպանեան, նախագահ Պ. Ա. Կիւլպէնկեանի, գեղարուեստական բաժնի մասնակցողներուն, նուիրատուներուն եւ բոլոր ներկաներուն: Հանդէսը վերջացաւ Սանուհիներու հաւաքական պարերով:

— Յունիս 30ի երեկոյեան, Ոսումն. Խորհուրդի նախաձեռնութեամբ Պ. Ա. Զօպանեան տուաւ դասախօսութիւն մը նիւթ ունենալով «Վահան Թէքէեան եւ Եղիշէ Չարենց»: Յարգելի դասախօսը, նախ բացատրեց երկու բանաստեղծներուն կեանքն ու գրելու եղանակները, յետոյ կարդաց կտորներ անոնց գեղեցիկ էջերէն: Այդ դասախօսութեան կը նախագահէր Հ. Գ. Վ. Պապեան, եւ ուր կատարուեցաւ նաեւ երկու արտասանութիւններ փոքրիկն Պօյաճեանի եւ Փաշալեանի կողմէ:

Յաջորդ օրը, Պ. Զօպանեան, Պ. Կ. Խրայեանի հետ այցելեց Ֆրանսական դպրոցներու տնօրէնութեան: Յարգելի տնօրէնը շատ սիրալիր ընդունելութիւն ըրած է երկու այցելուներուն, որոնք տուած են լայն տեղեկութիւններ հայ ժողովուրդի մասին, Պ. Ա. Զօպանեան տնօրէնին նուիրած է իր մէկ ֆրանսերէն գործը, իսկ Պ. Խրայեան անոր տրամադրութեան տակ դրած է հայ ժողովուրդի մասին հեղինակաւոր ֆրանսացիներու կողմէ գրուած քանի մը գործեր:— Թղթակից

ՏԷՍԻՆ, 30 Յունիս.— Կիրակի գիշեր, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ մենք ալ տօնեցինք Օշականի գրական ու ուսուցչական 40ամեայ յոբելեանը: Պարտականութեան գիտակից Հայեր եկած էին յարգելու յոբելեանը: Օրուան նախագահը, Պ. Յ. Վարժապետեան, (Լիոնէն) գեղեցիկ հայերէնով մը բացատրեց հանդէսին նշանակութիւնը եւ յոբելեարին տքնաջան աշխատանքները՝ յանուն հայ մտածումին ու գրականութեան: Յետոյ, բեմ հրաւիրեց Տէսինի Կապոյտ Խաչուհիները՝ որոնք խմբով երգեցին «Ով մեծասքանչ»ը: Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին Տիկիններ՝ Մ. Կարապետեան եւ Ա. Պօյաճեան՝ մեներգներով, Օր. Վ. Խորէնեան, Սարգիսեան, եւ փոքրիկս Ա. Գրիգորեան՝ արտասանութիւններով: Տիկին Գ. Փափազեան կարդաց Օշականի «Պատգամը», ուղղուած սփիւռքի հայութեան, վերադարձ դէպի հայրենի երկիր: Տիկինը կարդաց յատկապէս այդ գրութիւնը, հասկցնելու համար խուլերուն ու կոյրերուն թէ՝ Օշական «հակահայաստանեան» չէ... Ինչ միամտութիւն սակայն, քանի որ Օշականը հալածողները իրենք ալ չեն գիտեր թէ ինչու այդ հակառակութիւնը գոյութիւն ունի իրենց եւ գրագէտին միջեւ...

Զօպանեան կենսագրական քանի մը տեղեկութիւններ տալէ վերջ՝ Օշականը ներկայացուց իբրեւ վիպագիր, թատերագիր, եւ, նոյնիսկ բանաստեղծ: Յետոյ՝ ծերունի վաստակաւորը յայտարարեց որ Օշականը միմիայն քննադատ չէ, այլ՝ «արտադրող»: Կոչ ըրաւ ներկաներուն, որ քաջալերեն հայ մշակոյթը, գրագէտը, բանաստեղծը, եւ մտքի ուեւէ մշակ՝ որ իր անհատական կարողութիւններով՝ կը նպաստէ հայ համաճարինողութեան փառքերուն: Նուէրներէ գոյացաւ 9600 ֆրանք. (ի նպաստ Օշականի ձեռագիրներու հրատարակութեան): Եթէ ամէն գաղութ կատարէ իր ազգային պարտականութիւնը, վստահ կրնան ըլլալ մեր տարագիր գրագէտները, թէ իրենց աշխատանքները ի զուր պիտի չանցնին: Գովելի էին յոբելինական հանդէսի յանձնախումբի աշխատանքները: Յատկապէս շնորհաւորելի Ս. Առաքելեանի, Լ. Աստուրեանի եւ Մովսէս Կարապետեանի ջանքերը: Հանդէսը փակուեցաւ ուշ ատեն:— Ոսորդ

ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ ՆՈՒԷՐՆԵՐ ՀԱՐՍՆԻՔԻ ՄԸ ԱՌԹԻՒ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Յունիս 30ին տեղի ունեցաւ Գաղութին եւ ֆրանսական շրջանակներու մէջ սիրուած ընկերոջ, Անդրանիկ Շատարեւեանի ամուսնութիւնը Օր. Տիգրանուհի Աւալեանի (Կրընոպլի սանուհիներէն) հետ: Քաղաքին Pergola սրահը լեցուած էր բազմաթիւ հիւրերով: Շատերը եկած էին Կրընոպլէն, Լամաէյէն, Լիոնէն, Սէն Շամոնէն, Թալօտիէռէն եւն.:

Բարձրախօսով ընկեր Ս. Սիսլեան Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. «Ծօթնեղբայրեան» կոմիտէի, Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի եւ Սանուհիներու կողմէ իսկ ընկեր Ս. Ստեփանեան «Անտօք» ենթակոմիտէի եւ Նոր Սերունդի «Բարգէն Սիմոն» խումբին կողմէ իրենց լաւագոյն մաղթանքները ըրին նորապսակ ամոլին: Կապոյտ խաչի մասնաճիւղին եւ սանուհիներուն կողմէ գրաւոր ուղերձ մը կարդաց Տիկին Մարի Աբրահամեան:

Կրընոպլի սանուհիներէն փոքրիկ խումբ մը՝ գլխաւորութեամբ Օր. Գոհարիկ Թորոսեանի, Օր. Թագուհի Մարտիրոսեանի եւ Օր. Վարդուհի Այ... թունեանի երգեցին ու պարեցին հայկական հնդաձկում պարեր ը. կերակցութեամբ Օր. Գայիփաի Չէքիեանի (դաշնակ): Մանաւանդ Օր. Գոհարիկ Թորոսեանի դափով առանձին պարը մեզ յիշեցուց հայ գեղջկական հարսանիքը:

Այս հարազատ հայկական մթնոլորտէն խանդավառ, առատաձեռն նուէրներ եղան Հ. Յ. Դ. Անտօք ենթակոմիտէին, Կապոյտ Խաչի, Նոր Սերունդի, սանուհիներու Միութեան եւ Նոր Սերունդի օրգան «Հայաստան» ամսաթերթին. Առաւելկ նուիրատուներուն անունները.— Ընկեր Անդրանիկ Շատարեւեան (փեսան) 3000 ֆր., ընկ. Տիգրան Չէքիեան (կ. քահայր) 2000 ֆրանք եւ 500 ֆրանք ալ «Հայաստան»ին, Տէր եւ Տիկ. ընկ. Յակոբ Աւալեան (Կրընոպլ) 1000 ֆրանք, ընկեր Յովհաննէս Ճրրրեան (Կրընոպլ) 500 ֆրանք, ընկեր Արամ Թաթուլեան (Լիոն) 500 ֆր., Տիկին Արշալոյս Սիսլեան (Կրընոպլ) 1000 ֆր., ընկեր Սարգիս Ընտրիկեան (Սէն Շամոն) 500 ֆր. «Հայաստան»ին, Պ. Լեւոն Աւալեան (Կրընոպլ) 1000 ֆր., Պ. Երուանդ Պօղուզլեան 500 ֆր., Պետրոս Մութաֆեան (Լամաէյ) հազար ֆր., ընկեր Բենիամին Այվազեան (Կրընոպլ) 500 ֆրանք, Ֆրանսացի բարեկամ մը —որ չուզեց անունը յայտնել— 1000 ֆրանք:

Շնորհակալութիւն բոլոր նուիրատուներուն և երջանկութիւն ու յաջողութիւն նորապսակ ամոլին: Հարգանքի

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Փիւթոյի մէջ (Փարիզ) բացուեցաւ մետաղագործութեան դպրոց մը, ուր կիներն ալ արհեստներ պիտի սորվին, լեցնելու համար այր բանուորներու պակասը: Մօտ 200.000 կիներ կ՚աշխատին հիմա մետաղի ճարտարարուեստին մէջ: Կիներու մետաղագործական այս դպրոցին մէջ, դեռատի աշակերտուհիները կը սորվին ճարտարարուեստական գծագրութիւն, ռատիօ, եւ ելեկտրականութիւն ճշդող գործիքներու գործածութիւնը, կը վինեն մեքենայի գործիքներ:

Դասընթացքը երեք տարուան համար է եւ կը պարունակէ ընդհանուր մշակութային եւ ֆիզիքական դաստիարակութիւն: Աշակերտներուն ժամանակին կէսը կը գործածուի արհեստը սորվելու, մնացեալն ալ ընդհանուր զարգացման, աշխարհագրութիւն, գրականութիւն, թուաբանութիւն եւ մարզանք, կերակուր եփել եւ երախայի խնամք տանիլ:

Դպրոցը այս աշնան պիտի ունենայ 120 աշակերտուհի, որոնց տարիքը 14էն 21 է: Երեք տարուան դասընթացքին ուսումը կը վճարուի եւ ձրի ճաշ կ՚ունենան: Մէկ ամսուան արձակուրդը կը տրուի կառավարութիւնը:

ԱՐՏԱԳԱՂԹ ԴԷՊԻ ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ

Աւստրալիական Գաղթային Նախարարը միջոցներ կը խորհի որպէսզի 400.000 բրիտանացի զինուորներ յաջորդ քանի մը տարիներու ընթացքին Աւստրալիա գաղթեն: Իր յայտարարութեան համաձայն, Աւստրալիա կրնայ գործ ճարել 200.000 հոգիի համար անմիջապէս, բայց միայն 70.000 հոգիի համար բնակարան ունին:

Բրիտանիա թէեւ աշխատող ձեռքի պակաս ունի, սակայն տրամադիր է քաջալերելու արտագաղթը դէպի Աւստրալիա:

Կը հաշուեն թէ 10—15 միլիոն մարդ աւելի կուգայ Բրիտանական կղզիներուն մէջ: Ժողովուրդին թիւն է 46.213.169, դուրս ձգելով Իրլանտան: Միւս կողմէ Աւստրալիա որ 7.137.000 մարդ ունի պէտք է որ ժողովուրդին թիւը բարձրացնէ 20 միլիոնի, որպէսզի կարենայ դիմադրել ճափոնական աշխարհակալութեան վերածնունդին դէմ: Ծրագիրներ կը մշակուին օդային փոխադրութիւններ կատարելու Բրիտանացիներ Աւստրալիա տանելու համար: «Մեզի բանուորներ պէտք են, հոգ չէ թէ մէկ փէնի չունենան իրենց գրպանը: Աւստրալիական կառավարութիւնը տրամադիր է վճարելու փոխադրութեան մէկ մասը կամ ամբողջը:

ԾՂՐԱՑՐԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԶՈՀ ՄԸ ԵՒՍ

ԽՄԲ.— «Ցասաջդիմական»ները կը շարունակեն ոչ միայն արիւն պղտորել, այլ եւ արիւն թափել, միեւնոյն ատեն վայնասուն փրցնելով «Դաշնակ ոճիրներու դէմ», բողոքի հեռագիրներ մուրալով Փարիզէն մինչեւ Ամերիկա:

Ահաւասիկ վերջին դէպքը, քաղուած Պէյրութի թերթերէն.—

Բոլշեւիկներու վատ յարձակումին զոհ, Պէյրութի մեր երիտասարդ ընկերներէն տարաբախտ Պօղոս Մարկոսեանի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ Յունիս 16ին, Հայ Բողոքականներու ժողովարանին մէջ, հազարաւոր սգակիր ընկերներու եւ բարեկամներու ներկայութեան:

Յայտնի է թէ ինչ պայմաններու տակ գործուեցաւ այս զզուելի ոճիրը: 14 Յունիսի Շաբաթ գիշեր, երբ ընկեր Մարկոսեան կը վերադառնար B. D. D.ի պարքէթպոլի դաշտէն, Չէյթունի թաղին մէջ կ՚ենթարկուի բոլշեւիկ քանի մը «հերոս»ներու յարձակման, որոնք ատրճանակներով զինուած կը հրամայեն կանգ առնել, եւ կը կրակեն իսկոյն: Թէեւ կը դիմէ ինքնապաշտպանութեան ու կը կրակէ ինք եւս, բայց արիւնահեղութեան պատճառաւ կը փակէ իր աչքերը առյաւէտ: Յարձակումը գործողներէն Արամ Եղիայեան եւս կ՚իյնայ գետին, ու կը մեռնի քիչ վերջ:

Դէպքը մեծ ընդվզում պատճառած է Պէյրութի մէջ. Ու ցաւալի է, եւ ընդվզեցուցիչ, որ բոլշեւիկ օրգանները ու դեկավարները նպաստակ չունին զգաստանալու: Օր նոր՝ դրդռութիւն եւ դաւ նոր: Իրենց պաշտօնական օրկանը, իր կարգին, ճիգ չի խնայեր պատակառումը խորացնելու եւ հրահրելու համար կիրքերը:

Տարաբախտ ընկերոջ յուղարկաւորութեան իրենց մասնակցութիւնը կը բերէին Հ. Յ. Դաշնակցութեան Լիբանանի Կեդր. Կոմիտէն, Կոմիտէները, խումբերը, Պատանեկան Միութիւնները, Հ. Մ. Ը. Մ.ը, Օգնութեան Խաչը, ազգականներ եւ բարեկամներու հոծ բազմութիւն մը: Ողբացեալ ընկեր Մարկոսեանի դագաղը ուսամբարձ առաջնորդուեցաւ մինչեւ Ֆըրըն Շէպէքի Բողոքականաց գերեզմանատունը, ուր խօսեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Լիբանանի Կեդր. Կոմիտէին կողմէ ընկ. Կ. Սասունի, շեշտելով ի մէջ այլոց.

— «Պօղոսի սուգը ընդհանրական է, եւ խոր վիշտով կը համակէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր հազարաւոր ընկերներու սիրտը: Տարաբախտ մեր ընկերը զոհ դարձաւ վատ գնդակի մը: Սուգ ունինք, բայց ոչ վրէժ, որովհետեւ նման վատութիւններու պարագային՝ մեր հակառակորդները մեր արհամարհանքն ու զարշանքը միայն կը հրաւիրեն իրենց վրայ:

«Ինչ որ տեղի կ՚ունենայ ներկայիս Լիբանանի մէջ, աղէտի մը բնոյթը ունի հայ ժողովուրդին համար: Բոլշեւիկները կը ծրագրեն ու կ՚իրագործեն բոլոր այս դաւերը՝ խառնակութիւն ու գրգռութիւն յարուցանելու համար տեւապէս: Այս անլուր ոճրին առիթով եւս, կոչ կ՚ուղղեմ մեր ընկերներուն՝ տէր մնալ իրենց ջիղերուն, ըլլալ կարգապահ, զգաստ, պաղարիւն, եւ պահել Հայու եւ Դաշնակցականի վայել կեցուածք: Հայ ժողովուրդի գերագոյն շահերուն գիտակցութիւնը ունեցող ամէն մարդ, պէտք է ամուր ջիղերով դիմաւորէ բոլոր գրգռութիւնները»:

(ԱՐԵՒԵԼՔ, 19 Յունիս)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՋՈՒԻՑԵՐԻԱՅԻ ՀԱՅԱՍԷՐ ՔԻՆՑԼԷՐ, իր հայանպաստ գործունէութեան 40ամեակին առթիւ: Պատկերազարդ: Գին՝ 3 լիբ. ոսկի: Հրատ. Յոբելինական Յանձնախումբի, Պէյրութ, 1947: Հասոյթը պիտի յատկացուի Ազունիէի ազգ. բուժարանին:

վկայութեամբ, գետնախնձորով հացը աւելի լաւ է քան այն որ կ'եփեն եղիպտացորենով: Աւելի ճերմակ է, աւելի երկար կը դիմանայ եւ աւելի համով է, կ'ըսեն :

—.Պաշտօնաթերթի Բշ. օր զեկոյց մը հրատարակեց որուն համաձայն ալօրեպանները կրաքար (carbonate de chaux) պիտի խառնեն ալիւրին, համաձայն Բժշկական Ակադեմիայի յանձնարարութեան: Այս ձեւով պատրաստուած հացը աւելի թեթեւ պիտի ըլլայ:

22էն 15ը կ'ընդունին ժողովի հրաւէրը

Վերջին լուրերու համաձայն, Փարիզի խորհրդաժողովին հրաւիրուած 22 պետութիւններէն 15ը ընդունած են հրաւէրը: Արտաքին Նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ վեց պետութիւններ պաշտօնապէս յայտնած են իրենց հաւանութիւնը, իսկ նպաստաւոր պատասխաններ կը սպասուին ինը երկիրներէ: Պաշտօնապէս պատասխանած են.— Պելճիա, Իտալիա, Փորթուկալ, Իրլանտա, Յունաստան եւ Թուրքիա: Սկզբունքով հաւանութիւն յայտնած են Հոլանտա, Լիւքսէմպուրկ, Աւստրիա, Տանիմարքա, Իսլանտա, Նորվեկիա, Շուէտ, Զուիցերիա եւ Չեխոսլովաքիա: Միայն մէկ երկիր ժխտական պատասխան տուած է,— Ֆինլանտա, աշխարհագրական եւ քաղաքական պատճառներով, թէեւ կարծողներ կան թէ վերջին պահուն կրնայ մասնակցիլ:

Այժմ բոլորին ուշադրութիւնը կեդրոնացած է այն երկիրներուն վրայ որոնք ենթակայ են խորհրդային ազդեցութեան: Վերջին լուրերու համաձայն, Ռումանիա հակամէտ է մերժելու հրաւէրը, բայց կրնայ փոխել իր դիրքը, եթէ Լեհաստան եւ Չեխոսլովաքիա մասնակցին: Հունգարիան եւ Պուլկարիան ալ կրնան միեւնոյն դիրքը բռնել:

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ՉԱՂԿԵԼ

Մոսկուայի անթենը եւ մամուլը, ինչպէս եւ ականաւոր դէմքեր կը շարունակեն քննադատել Անգլիան եւ Ֆրանսան, այս խորհրդաժողովին առթիւ: Մոսկուայի անթէնին քաղաքական խմբագիրը, Զերնէշեւսկի, առջի օր յայտարարեց թէ անգլեւամերիկեան ձեռնարկը փորձ մըն է, կարգ մը երկիրներու գերիշխանութեան դէմ: «Այս քաղաքականութիւնը կը ձգտի անգլեւֆրանսական բռնատիրութիւն հաստատել ամբողջ Եւրոպայի տնտեսութեան վրայ, կը նշանակէ հարստահարել փոքր երկիրները»:

Վալերիէն Զորին, Եւրոպայի Տնտեսական Յանձնաժողովին խորհրդային պատուիրակը, իր կարգին յայտարարեց Ժընեւի մէջ թէ Անգլիա եւ Ֆրանսա կ'ուզեն տիրապետել Եւրոպայի տնտեսութեան վրայ, «Մ. Միութեան կոնակէն», թէ իրենց նպատակն է միջամտել եւրոպական պետութեանց ներքին գործերուն եւն.:

ՀԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒ առաջարկ մը ներկայացուած է Մ. Նահանգներու խորհրդարանին, նախագահ Թրումընի կողմէ: Նախագահը բացատրելով թէ մօտ 7.000.000 տարագիր կամ տեղահան քաղաքացիներ վերադարձած են իրենց երկիրները, կ'աւելցնէ.— «Բայց տակաւին Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ արեւմտեան շրջաններուն մէջ կը մնան մօտ մէկ միլիոն տարագիրներ, որոնք չեն ուզեր իրենց երկիրները վերադառնալ, իրենց քաղաքական կարծիքներուն պատճառով եւ հալածանքէ վախնալով: Արեւմտեան Եւրոպան եւ լատինական Ամերիկայի երկիրները բացին իրենց դուռները, որոշ թիւով տարագիրներ ընդունելու համար: Մեր պարտականութիւնն է մեծնալ ուրիշ ազգերու, լուծելու համար այս հարցը»: Նախագահը թիւ չի նշանակեր ընդունելի տարագիրներու համար:

ՍՊԱՆԻՈՅ դիկտատորը, զօր. Ֆրանքօ, հանրաքուէ մը սարքած էր կիրակի օր, իր իշխանութիւնը ամրապնդելու համար: Առժամեայ արդիւնքէն կ'երեւայ որ «այո» պատասխանած են 12.628-983 հոգի, ոչ՝ 643.501, սպիտակ քուէ՝ 295.208: Ուրեմն 91 առ հարիւր մեծամասնութիւն ի նպաստ զօրավարին: Իրազեկներ դիտել կու տան թէ մեծ մասով կիները են որ թեր քուէարկած են:

ԵՐԵՔ ԶԻՆԱՊԱՀԵՍՏՆԵՐ գտնուեցան Փարիզի մէջ, մէկը՝ Շուազի լը Ռուա, երկրորդը՝ Նանթէռ, երրորդը՝ Ռիւէյլ: Պահեստները կը պարունակեն բազմաթիւ գնդացիրներ, մեծաքանակ ռազմանիւթ, պայթուցիկ եւ անգլիական ձեռնառումբեր: 11 հոգի ձերբակալուեցան: Կը կարծուի թէ զէնքերը կը պատկանին հրէական «Իրկուն» կազմակերպութեան.

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ 15 հոգի վիրաւորուեցան Հալէպի մէջ, ընտրական պայքարի առթիւ ծագած խռովութեանց հետեւանքով: Կառավարութիւնը որոշեց յետաձգել ծէպէլը Տրիպի ընտրութիւնները, արիւնահեղութիւններէ խուսափելու համար:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի

Փարիզի մասնաճիւղի ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔԸ՝ այս՝ շաբաթ, 12 Յուլիս, ժամը 3էն՝ 11, 7 rue Phalsbourg, Paris:

Առ որ անկ է

Հակառակ մեր բոլոր բարեացակամութեան, ծախքերու յաւելման պատճառով ստիպուած ենք այսուհետեւ որոշ վճարում պահանջել այն ազդերուն, կոչերուն, անհատական, հայրենակցական կամ եկեղեցական ծանուցումներուն, փնտռտուքներու համար որոնք «Յառաջ»ի կը ղրկուին հրատարակութեան խնդրանքով:

Խմբագրութիւնը իրեն կը վերապահէ բացառութիւններ ընելու իրաւունքը:

Այս առթիւ կը յայտարարենք նաեւ թէ 1947 ապրիլին, երկրորդ շրջանի փակման առթիւ առկախ մնացած բաժնեգինները պէտք է վճարուին մինչեւ Յուլիս 15, այլապէս պիտի հարկադրուինք դադրեցնել թերթերու առաքումը:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ Ապրիլ 16էն

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

ՓԱՐԻԶ՝ Միւ. հազար ֆրանք, ԱՌՆՈՒՎԻԼ՝ Պու. հազար, ԼԻՈՆ՝ Նալ. 500, ԿՐԸՆՈՊԼԸ՝ Անտ. հազար, Կիւր. հազար, Սօթ. հազար, Ուղ. 1000, Գետ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Արզ. 1000, ՍԵՎՐԱՆ՝ Նաղ. 300, ԼէՀէՅ ԼԷ ՌՈԶ՝ Քէօլ. 1000, ՓԱՐԻԶ (15)՝ Փափ. հազար, ԱՌՆՈՒՎԻԼ՝ Ագա. հազար, ՓԻՒԹՕ՝ Մով. 500, Փարիզ՝ Ճաթ. հազար, Նէվիլ՝ Օհա. 1200, ՍԷՆ Է ՄԱՐՆ՝ Սարօ. 300, ՔՈՒՐՊԸՎՈՒԱ՝ Վաթ. հազար, U. S. A. Գալէն. 1200, ԿՐԸՆՈՊԼԸ՝ Քէօ. հազար, ՓԱՐԻԶ՝ Ուանեան 400, ՊՈՒԼՈՆԵԸ՝ Անան. 500, Պ. ՏԻՒ ՐՈՆ՝ Պաք. 500, U. S. A. Մելիք. 600, ԱՆԻԷՌ՝ Գաս. հազար, ՓԱՐԻԶ (8)՝ Դաւ. հազար, ՍԷՆ Է ՈՒԱԶ՝ Մկրտ. հազար, ՓԱՐԻԶ (5)՝ Ներկ. հազար, Տ. Տ.՝ Թիւթ. հազար, ՓԱՐԻԶ (17)՝ Խաչ. հազար, ՓԱՐԻԶ (14) Հապ. 300, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Սաթ. 500, ՓԱՐԻԶ՝ Մայ. հազար, ԱՌՆՈՒՎԻԼ՝ Նիկող. հազար, ՓԱՐԻԶ (14)՝ Այվ. 500 ֆրանք:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շաւէն բ. յ. Ալիքեանի մահուան քառասունքին առթիւ այս կիրակի ժամը 11-ին հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փրատոյի մայր եկեղեցիին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Աբրահամ Աբրահամեանէ եւ Պ. Աղաջան Կիւրեղեանէ սանուհի Մարի Անտոնեանի հարսնիքին առթիւ հինգ հարիւր ֆրանք:

ՇԱՎԻԼԻ Եկեղց. Ը կերակցութիւը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Յուլիս 13 Վարդավառի տօնին օրը մատուռին մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Տէր Վրթանէս Ա. քհնյ. Փափազեան (Պուլկարիայէն): Պատարագէն վերջ հոգեհանգստեան պաշտօն՝ Զաւէն Արք.ի համար

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ 50րդ տարեդարձի առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի շրջ. կոմիտէին Օգոստոս 3ին:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Վարդամատեան

(Հէքեաթներ եւ պատմուածքներ)

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

«Հայ - Բոյժ »ի բաժանորդներուն՝ որոշ զեղչով:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Սարգիս եւ Ժագ Մարութեան եղբայրները կը փնտռեն իրենց ազգականներէն Խարբերդցի Գրիգոր Մարութեան, Ճօն Ճէֆէրեան, Ստեփան Քէլէկեան, որոնք կը գտնուին Գալիֆորնիա եւ Թրօ Նիւ Եորք: Հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի իմացնել հետեւեալ հասցէին՝ Սարգիս Կարապետ Մարութեան, 21 rue Petite Roquibarbe, Carme- Marseille: Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ քրոջ Հաճընցի քրոջորդիս՝ Արիստոմ Խրիմեան, հօրեղբօրորդիներս՝ Պետրոս Գէորգ եւ Զաւէն Ջալեան, Տիկին Թամիձա Ճիհէրճեան որոնք շուրջ 20 տարի առաջ կը գտնուէին Սէն Փաւլօ (Պրազիլիա): Կը խնդրուի Հար. Ամերիկայի թերթերէն արտատպել: Հասցէ՝ Ստեփան Ջալեան, 36 rue Félix Faure, Sévran (S. et O.) (France):

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Dameame - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբին ժողովը՝ այսօր, Չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի բոլոր շրջաններու վարչութիւնները այս Հինգշաբթի 11 Յուլիս, ժամը 7.30ին Café Նուրի սրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Café Noaillesի ներքնասրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

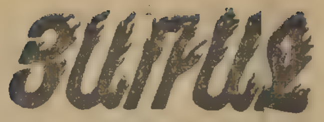
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը կը խնդրէ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերէն անյապաղ իրեն ղրկել օդափոխութեան համար ընտրուած մանուկներու ցանկը: (Անուն, մականուն, տարիք եւ հասցէ):

Տարօնի մեռոնատարը կը տօնուի

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

13 Յուլիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Հ.Յ.Դ. Տան մէջ, Տէսին: Կը նախագահէ հայրենակից ՀԱՅՐ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ, կը բանախօսէ Փարիզէն ԱՐՄԷՆ ՍԱՍՈՒՆԻ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ընտանեկան խնջոյք մինչեւ առաւօտ: Պիտի երգէ Լիոնի յայտնի երգչուհին Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան, ինչպէս եւ Տիկիններ Ա. Պօյաճեան եւ Մ. Կարապետեան: Մուտքը ազատ է:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Jeudi 10 JUILLET 1947 Հինգշաբթի 10 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5081-Նոր երկրի թիւ 690 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԱՍՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Եթէ չենք սխալիր, առաջին անգամ Էջմիածինն ու Երեւանն էին որ արձակեցին այս յանկերգը, երբ Արտասահմանէն պատգամաւորներ գացեր էին Հայաստան, կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ։

Ամէն պարագայի մէջ, բառը տարածուեցաւ բերնէ բերան, գաղութէ գաղութ, փոխարինելով ուրիշ մաշած բառ մը, «համերաշխութիւն»։

Երկար լռութենէ մը ետք, ահա ձայնը կուգայ Աթէնքէն, Ներգաղթի պատրաստութեանց առթիւ։

Երկու լիազօրները, քաղաքացիներ Հայկ Մելքոնեան եւ Գրիգոր Սաստուրեան, չահեկան տեղեկութիւններ կու տան հայրենիքի հայրենադարձութեան, կատարուած նուաճումներու եւ գանազան առաջադրութեանց մասին։

Յետոյ, ծանրանալով Ներգաղթի վրայ, քաղաքացի Մելքոնեան կը յայտարարէ թէ «օգտուելով անցեալ տարուան փորձառութենէն, պէտք ընդհանուր կազմակերպութեան եւ առաքման լաւագոյն դրութիւն մը, որպէսզի տեղի չունենան թերիներ»։ (Արտատպուած Աթէնքի Ազատ Օրէն)։

Առիթէն օգտուելով, Գ. լիազօրը կը յիշեցնէ.

— «Միասնականությունը անհրաժեշտ է մեր ժողովուրդի համար։ Միասնականությամբ միայն կրնանք իրագործել մեր ազգային ցանկությունները»։

Այլապէս ուշագրաւ յայտարարութիւն մը, նոյն լիազօրին բերնով, այս անգամ Սելանիկի մէջ։ Դարձեալ «Ազատ Օր»ի թղթակիցն է որ կը պատմէ.

— «Մոլորանքի մէջ են բոլոր անոնք, բանւ յարգելի պատուիրակը, որ կը կարծեն թէ կ'երթան դրախտ, ուր ձեռնածալ նստելով իրենց ճաշը պատրաստ պիտի գայ իրենց առջեւը։ Մեր փոքրիկ հայրենիքը պէտք ունի շատ աշխատանքի, որպէսզի կարենայ հասնել ու գետեղել իր ցրուած զաւակները»։

Կ'ուզենք հաւատալ թէ որեւէ թիւրիմացութիւն չկայ երկու յայտարարութեանց մէջ, մէկը միւսէն կարգուրիչ։

Ուրեմն,— Պիտի օգտուին անցեալ տարուան փորձառութենէն, աւելի լաւ կազմակերպելու համար Ներգաղթը։

Անշուշտ այս հաւաստիքը միայն յունահայ գաղութին չի վերաբերիր, եւ լաւագոյն դրութիւնը պիտի գործադրեն ամէն տեղ, Սուրիա-Լիբանանէն մինչեւ Իրան։

Ամէն տեղ ալ, Հայաստանի Ներկայացուցիչները լայն պատեհութիւն ունին, կրնան ստուգումներ կատարել անձամբ, ժողովուրդի դժգոհութեանց մասին։ Մանաւանդ որ, հազարաւորներ տուն-տեղ ծախած, անորոշութեան մատնուած են, իբրեւ հետեւանք զանազան խաբէութեանց։

Իրենց պարտականութիւնն է պատասխանատուութեան հրաւիրել բոլոր անոնք որ խաչագողութիւններ կատարած են եւ դեռ կրնան կատարել, «յառաջդիմական» դիմակի տակ։

Այս առթիւ, անոնք պիտի կրնան ճշդել նաեւ իրենց մատնանշած մոլորանքին զոհերը,— «Անոնք որ կը կարծեն թէ կ'երթան դրախտ, ուր ձեռնածալ նստելով իրենց ճաշը պատրաստ՝ պիտի գայ իրենց ոտքերուն առջեւ»։

Դժբախտաբար փոքր թիւ մը չեն կազմեր այս մոլորածները։ Հարկ է վերջ տալ զանազան չարալարանութեանց, հայրենիքի պայմանները ներկայացնելով այնպէս ինչպէս որ են։ Եւ, այո՛, միշտ յիշեցնելով թէ «մեր փոքրիկ հայրենիքը պէտք ունի շատ աշխատանքի»։

Գալով այսօրուան նիւթին, միասնականութեան, կարելի էր «Յառաջ»ի մէկ շաբթուան թիւերը լեցնել, ամբողջութեամբ, լուսաբանելու համար անոր ինչն ու ինչը։

Սակայն ի՞նչ օգուտ, երբ մարդիկ վճռած են փարախներու վերածել Հայկական Արտասահմանը, տասնաբաժնեայ մը յանձնելով զոյնզգոյն մունետիկներու ձեռքը։

Միասնականութիւնը չատոնց իրականացած կ'ըլլար, զոնէ Հայրենիքի եւ Հայկ. Դատի ճակատին վրայ, եթէ Երեւանը ինք ազդանշանը տուած ըլլար ճեղքեր բանալու, կուսակցական մոլեռանդութեամբ եւ կանխակալ կարծիքներով։

Ո՜րքան խօսուն փաստեր, եթէ ուզէինք զուռ բանալ ակադեմական վիճաբանութեանց։

Քանի որ նորէն կ'արտասանեն քառը, հաւատանք թէ բան մը փոխուած է։ Շ.

ՍՐԲ ՕՃԻՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

Աշխարհ իրար է անցեր, իսկ մեր բնակած երկիրը քուն չունի տասնըհինգ օրէ ի վեր, Ֆրանսայի 34րդ Շրջանին առիթով։

Խումբ մը կորիճ տղաք 4700 քիլոմեթր պիտի կտրեն երկու անիւի վրայ հեծած, արիւն-քրտինք մտնելով, լեռներ մագլցելով, երբեմն ժայռերէն վար գլորելով։

Ի՞նչ գիտնամ, վէրքը, արիւնը անպակաս, անկանոն եւ միօրինակ սննդառութենէն հիւանդ եւ տակաւին ինչ դժուարութիւններ ու չարչարանքներ։ Եւ այս բոլորը՝ յանուն փառքի եւ մամոնայի... Կ'ըսեն — մարզանք է, տղաքը կարգ-կանոնի եւ չարքաշութեան կը վարժեցնէ, որուն ազդեցութիւն կը գործէ անոնց նկարագրին վրայ, եւայլն, եւայլն։

Անշուշտ մենք շատ բան չենք հասկնար այս կարգի մարզանքներէն։

Շատեր անոնց մէջ կը տեսնեն ի զուր վատնուած ճիգ մը, ամուլ պայքար մը, ինչպէս եւ առեւտրական հաշիւներ։

Անշուշտ անոնց շնորհիւ կ'աշխուժանան մարմինները, կը զօրանան ջիղերն ու մկանները։ Բայց մենք չատոնց ունինք այդ փորձառութիւնը, շնորհիւ Թուրք բարեխնամ իշխանութեանց։

Տարիներ առաջ, ոչ թէ 80—100 հոգի, այլ հարիւր հազարաւոր բազմութիւններ, ծեր, մանուկ, կին ու երախայ ոչ թէ հեծելանիւ, քառս էշ մը անգամ չունէին, երբ ամբողջ Թուրքիոյ շրջանը կատարեցին կորելով լեռ ու ձոր, Սեւ Ծովէն մինչեւ Արաբիոյ անջրդի անապատները։

Անոնք ծաղիկ, համբոյր չգտան իրենց ճամբուն վրայ։ Ոչ իսկ կաթիլ մը ջուր իրենց անօթի, ծարաւահիւծ մանուկներուն համար։ Միլիոն էր իրենց համրանքը երբ ճամբայ ինկան, ի՞նչ մնաց երբ հասան իրենց դաղթօթային ստորոտը։— Հարցուցէք «Մեծ մարդասէրներուն»։

Բայց անոնք չահեցան «մրցումը»։ Ցեղին տոկունութիւնը անգամ մը եւս փորձի ենթարկուելով յաղթեց «ձէնիթ»ը(?) վտանգներուն։

Եւ երբ հեռաւոր անկիւնէ մը Հայուն ձայնը կ'արձագանգէ հայրենիքի ճամբուն վրայ, կ'ըսեմ ինքնիրենս։

— Աշխարհի շրջանը Հայն է որ շահեցաւ, ոչ հեծելանիւով, ոչ ալ օդանաւով, այլ իր սեփական ոտքերով...

ՍՕՍԻ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԱՀԼԻՃԻՆ դիրքը խախտած է, համաձայն Անգարայէն հաղորդուած վերջին տեղեկութեանց։ Վարչապետը, Րէճէպ Փէքէր, կարճ կապելով իր արձակուրդը, վերադարձած է Անգարա։ Ընդդիմադիրները կը շարունակեն իրենց պայքարը, միեւնոյն ատեն շոյելով Իսմէթ Ինէօնիւն։ Ճէլալ Պայար յայտարարած է.— «Ցորչափ Գ. Փէքէր իշխանութեան գլուխ կը մնայ, Թուրքիա չի կրնար ժողովրդապետութիւն ունենալ։ Իր ոգին նպաստաւոր է յետադիմական քաղաքականութեան մը համար»։

ԱՐՄՏԻՔԻ ՊԱԿԱՍԸ պիտի սաստկանայ 1947—48ին, համաձայն մասնագէտներու քննութեանց։ Երէկ Փարիզի մէջ բացուեցաւ ուտեստի ժողովը, մասնակցութեամբ 33 ազգերու։ Ժողովը պիտի ճշդէ իւրաքանչիւրին պէտքերը, եւ միջոցներ պիտի խորհի, պարենաւորումը կանոնաւորելու համար։— Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Սեպտեմբերէն կամ հոկտեմբերէն սկսեալ, մինչեւ 50 առ հարիւր գետնախնձոր պիտի խառնուի հացին։ Այս առթիւ կ'ըսեն թէ թիւրիմացութեան մը հետեւանքով է որ Ֆրանսա ցորենի նեղութիւն կը կրէ։ Ամիսներ առաջ 553.000 թոն արմտիք ապսպրուած է Ամերիկա։ Արդ, մինչ Ֆրանսացիներուն միտքը ցորեն էր, Ամերիկացիները արմտիք ըսելով կը հասկնան գարի, հաճար, վարսակ, եգիպտացորեն, ինչպէս եւ ցորեն, ուրեմն ղրկած են բոլոր տեսակները, փոխանակ զուտ ցորենի...

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ԳՏՆՈՒԱԾ ԶԷՆՔԻ ՊԱՀԵՍՏԸ շատ կարեւոր կը համարուի։ Առաջին պահեստը որ կը գտնուէր Նանթէռ, կը պարունակէր 7 փոքր թնդանօթ, 7 հրացան, 500 քիլօ ռազմանիւթ, հարիւր քիլօ պայթուցիկ, ամերիկեան եւ գերմանական ձեռնառումբեր եւն.։ Այս բոլորը Գաղիատին պիտի ղրկուէին Մարսէյլի ճամբով։ Կալանաւորներէն Մորդ Զիղակ յայտարարեց թէ ինք զինուոր մըն է եւ կը հպատակի իր պետին։ «Ուէ՛ անուն չեմ տար, գիտեմ որ ուրիշ զինապահեստներ ալ կան Փարիզի մէջ»։ Կ'ըսուի թէ չորս Ամերիկացիներ ալ մեղսակից են այս գործին։

ՅԱՐԵԼԻ ՊԻՏԻ ԸԼԼԱ՞Յ ԿԱՆԽԵԼ ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Պետական պաշտօնեաներու դաշնակցութիւնը, որ առ նուազն 1.200.000 անդամներ կը հաշուէ, անընդունելի գտնելով կառավարութեան առաջարկած յաւելումները, որոշեց ձեռնարկել ընդհ. գործադուլի պատրաստութեան։ Իբրեւ վերջին փորձ, դիմած է նաեւ Ազգ. ժողովին եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան։ Տրուած պայմանաժամը կը լրանայ այսօր, հինգշաբթի։ Եթէ վերջին պահուն միջին ճամբայ մը չգտնեն, գործադուլը անխուսափելի է վաղը, ուրբաթ։

Պետական պաշտօնեաները ուրիշ ատեն ալ գործադուլ յայտարարած են, բայց շարժումը մասնակի եղած է եւ կարճ տեւած։ Այս անգամ, եթէ պայթի, կրնայ երկար տեւել, մինչեւ որ գոհացում ստանան։

Աւելորդ է ըսել թէ ընդհ. գործադուլը պիտի ջլատէ ամբողջ երկրին կեանքը, միեւնոյն ատեն վնասելով շաբաթ օրուան միջազգային խորհրդաժողովին։ Այսպէս, պիտի դադրին հեռագրի եւ հեռաձայնի սպասարկութիւնները, բացի ստիպողական պարագաներէ (խորհրդաժողովին համար ալ բացառութիւններ նախատեսուած են)։ Պիտի չքանին Փարիզի փապուղին (Մեթրօ), հանրակառքերը եւ հաղորդակցութեան ուրիշ միջոցներ։ Ոստիկանութիւնը պիտի անհետանայ հրապարակներէն, միայն փոքրաթիւ խումբեր պիտի պահուին պահականոցներու մէջ, եւ ուրիշ խումբեր՝ հանրային շէնքերը պահպանելու եւ երթեւեկի վրայ հսկելու համար։ Թղթատարական սպասարկութիւնն ալ պիտի դադրի, բաց ի ստիպողական հեռագիրներէ եւ դիւանագիտական հաղորդակցութիւններէ։ Պիտի դադրին դպրոցական քննութիւնները։ Անոնք պիտի բանին պաշտօնական լուրեր հաղորդելու համար։ Պիտի փակուին հետեւեալ նախարարութիւնները,— Պատերազմական, օդանաւային, ելմտական, հանրօգուտ շինութեանց, առողջապահական, կրթական եւն.։ Ցնցարկաւորութիւնները եւ ամուսնութեանց արձանագրութիւններն ալ կրնան յետաձգուիլ, քանի որ անհրաժեշտ է պետական պաշտօնեաներու ներկայութիւնը։ Ելեկտրականութեան եւ երկաթուղիներու որոշ մասերուն մէջ եւս աշխատանքը պիտի դադրի։

Այս տողերը գրուած ատեն, բանակցութիւններ կը շարունակուէին, ելք մը գտնելու համար։ Մաղթենք որ համաձայնութիւն գոյանայ եւ գործադուլի մղձաւանջը փարատի իբրեւ ցնորք. Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, պետական պաշտօնեաները կը պահանջէին նուազագոյն 115.000 ֆրանք տարեկան, իսկ պետութիւնը կ'առաջարկէ 105.000. Երկու պարագաներուն մէջ ալ, եւ հաւասարապէս խոշոր բաց մը պիտի ունենայ։

★ Դեղագործներու գործադուլը վերջանալու վրայ է։— Սիթրօէնի 18.000 բանուորներուն գործադուլը կը շարունակուի։ Ամէն տեղ հանդանակութիւններ կը կատարուին, ուտելիք եւ դրամ ճարելու համար բանթողներուն։

Շաբաթ օրուան ժողովը,— «Փրկենք Եւրոպան»

Ֆրանսայի արտաքին Նախարարութիւնը կը յայտարարէ թէ տասը պետութիւններ պաշտօնապէս ընդունած են Յուլիս 12ի խորհրդաժողովին հրաւէրը, իսկ ուրիշ երեք ազգերու պատասխանին կը սպասուի այսօր-վաղը։ Մասնակցող տասը պետութիւններն են,— Պելժիա, Չեխոսլովաքիա, Իրլանտա, Յունաստան, Իսլանտա, Իտալիա, Լիւքսէմպուրկ, Հոլանտա, Փորթուկալ եւ Թուրքիա։ Ֆրանսա շատ գոհ կ'երեւայ մինչեւ հիմա հասած պատասխաններէն, մանաւանդ որ ոչ մէկ ազգ վճռական մերժում յայտնած է։ Փարիզի լեհական, ֆինլանտական եւ ռումանական դեսպանները յայտնած են թէ իրենց կառավարութիւնները կը քննեն խնդիրը։ Կարծողներ կան թէ Չեխոսլովաքիոյ հաւանութիւնը կրնայ ազդել Ռումանիոյ եւ Լեհաստանի դիրքին վրայ։ Հեռագրի մը համաձայն, Աւստրիա, Զուիցերիա եւ Տանըմարքա եւս որոշած են մասնակցիլ։ Նորվեկիոյ եւ Շուէտի մասնակցութիւնն ալ ապահով կը համարուի։ Ֆրանսայի արտաքին Նախարարը գոհունակութեամբ կը յայտնէր թէ ամէն պարագայի մէջ 14—15 երկիրներ պիտի մասնակցին, հետեւաբար ժողովը պիտի գումարուի։ Մնացեալ եօթը պետութիւններու վերջնական պատասխանին կը սպասուի այսօր, հինգշաբթի։ Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը հաղորդեց թէ Լեհաստան, Ռումանիա եւ Եուկոսլաւիա պիտի չմասնակցին, իսկ Պուլկարիա մերժած է։

★ Պ. Պէվին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ խորհրդաժողովին դուռը բաց է ամէնուն առջեւ. «Եւրոպան կ'արիւնի, կը ծիւրի եւ պիտի մեռնի, պէտք է վտանգին առաջքը առնել, եւ ատոր համար ան-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

Ո՞ՒՐ Կ'ՈՒԶԵՆ ՀԱՍՆԻԼ

ԽՄԲ. — Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը, Ազդակ շաբաթօրեակն է որ կը հարցնէ, այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (20 Յունիս) —

Ամէն Հայու շրթունքին վրայ շրջան ընող միակ հարցումը.— Ո՞ւր կ'ուզեն հասնիլ պոլշեւիկները իրենց յարատեւ եւ ծրագրուած գրգռութիւններով, սուտերով, յարձակումներով եւ ոճիրներով։

Արձանագրենք միայն վերջին երեք-չորս օրերու դէպքերը, որոնք կամ բնաւ արձագանգ չեն գտներ պոլշեւիկ թերթուկին մէջ կամ խեղաթիւրուած ձեւով կը ներկայացուին։ (Յառաջ,— Ինչպէս հոս)։

Առանց անդրադառնալու անցորդ ընկերներու վրայ իրիկուան մութին, մեկուսի թաղերու մէջ եղած «գրոհ»ները, սրբութիւններու եւ նահատակներու հասցէին նետուած ստոր հայհոյութիւնները, յիշենք արիւն հասցնելու նպատակով կանխամտածուած խառնակչութիւնները։ Քանի մը օր առաջ էր որ խումբ մը զինեալ պոլշեւիկներ գերեզմանէն վերադարձող մեր ազակիր ընկերներու ճամբան կը կտրեն եւ կը հրամայեն կանգ առնել։ Շնորհիւ մեր ընկերներու պաղարիւնութեան, ոճրագործներու նպատակը կը ձախողի։ Յունիս 14-ին, գիշերուան ժամը 9ի քառորդը խումբ մը պոլշեւիկներ նոյն ձեւով եւ նոյն փողոցային խօսքերով կը պաշարեն փողոցէն հանդարտ անցնող Գօգօս Մարկոսեան եւ տեղն ու տեղը կը սպաննեն զայն։ Օր մը վերջ, Յունիս 15ին, կիրակի առաւօտ 4—5 պոլշեւիկներ ատրճանակի բազմաթիւ հարուածներ կը տեղացնեն Հայաշէնի մէջ ապրող ընկ. Յ. Մեծոյեանի բնակարանին վրայ, ահ ու դողի մատնելով ներսի երեխաներն ու կիները։ Ընկերոջ տան պատերն ու պատուհանները տասնեակներով գնդակի հետքեր կը կրեն։ Ոստիկանութիւնը ստուգած եւ տեղեկագիր կազմած է արդէն։ Ոճրագործները հերոսաբար փախուստ տուած են։ Արձակուած գնդակները հրաշքով մը ոեւէ մէկուն չեն հանդիպած։ Կրնար եւ հակառակը պատահիլ եւ քանի մը անմեղ մանուկներու կեանքը խլել։ Ոճիրը չի դադրիր ոճիր ըլլալէ, երբ զոհի մը արիւնով կը ներկուի կամ խաղաղ բնակարանի մը որմերուն վրայ կրակի հարուածներով կ'արձանագրուի։

Արդ, յիշեալ արարքներով ի՞նչ կը հետապնդեն պոլշեւիկները մեր բարգաւաճ եւ հանդարտ գաղութին մէջ։ Արդեօք հայ ժողովուրդի թշնամի՝ Թալէաթ Պէկթաշներու երազա՞ծն է որ կ'ուզեն իրագործել։ Ամէնուն ծանօթ է Դաշնակները Սուրիոյ եւ Լիբանանի հողէն սրբելու հանդիսաւոր այդ ուխտը։ Ենթադրե՞լ արդեօք որ պոլշեւիկները «ընդհանուր յարձակողական»ի հրահանգ ստացած են իրենց մեծ ղեկավարէն եւ սկսած են գործադրել Դաշնակցութիւնը «ջնջել»ու ծանօթ ծրագիրը։ Այդ պարագային որոշ չափով նշանակութիւն կը ստանան պոլշեւիկեան գրգռութիւնները եւ ոճիրները։

Սակայն, բաւական միամիտ ըլլալու է հաւատալու համար, որ նման վատ յարձակումներով, ընտանիքներ ահաբեկելով, մթնոլորտը թունաւորելով, կարելի է Դաշնակցութեան նման կազմակերպութիւն մը «լիկվիտացիա»յի ենթարկել։ Պոլշեւիկները իրենք ալ կը զգան ծիծաղելիութիւնը Պէկթաշներու յոխորտանքին։

Ուրեմն։ Պատասխանը պարզ է բոլորին համար ալ։ Պոլշեւիկներու գործելու մեթոտն է ասիկա, ինչպէս ամէն տեղ, նոյնպէս հոս։

Կեանքը, պետական եւ հանրային կազմակերպութիւնները կազմալուծել, որքան ատեն որ իրենք չեն իշխողները։ Տեղ մը գործադուլներով, ուրիշ տեղ խռովութիւններ յարուցանելով, տեղ մը գրգռութիւններ սերմանելով, ուրիշ տեղ քաղաքացիական կռիւներ ստեղծելով։ Անոնք առաւելագոյն չափով գիտեն օգտուիլ ժողովրդական երկիրներու ընձեռած խօսքի եւ կենցաղի ազատութիւններէն։ Սուտը, զրպարտութիւնը, անպատկառ վայրահաչութիւնները հաւասարապէս ընդունելի են պոլշեւիկեան քարոզութեան կողմէ։

Մենք տեսանք թէ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ պոլշեւիկները ինչպէս շահագործեցին ներգաղթը եւ մեր ժողովուրդի հայրենասիրական նուիրական զգացումները։ Տեսանք թէ ինչպէս Դաշնակցութիւնը եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը քայքայելու նշանաբանով, անոնք ուզեցին կացինահարել մեր գաղութի կենսունակութեան արմատները, պառակտել ազգային միութիւնն ու միասնականութիւնը։

Ներկայիս նոյն ծրագիրն է որ կը շարունակուի։ Անոնմով երբ թէ Դաշնակցութիւն կը քայքայեն, բայց խորքին մէջ Սփիւռքի ամէնէն հայաշատ այս կեդրոնները կը ձգտին քաոսի վերածել։

Անոնք հայութեան կենսական շահերուն եւ ազգային մտահոգութիւնը չունին բնաւ։ Այդ պատճառով ալ խղճահարութենէ զուրկ հոգիով կը կազմակերպեն խռովութիւններ, որոնք անխուսափելիօրէն ոճիրներու կը յանգին։

«Դաշնակները զարկէ՛ն, Դաշնակները սպաննեցէ՛ն» պոլշեւիկեան ամենօրեայ յանկերգը մօքե-ըը պղտորելու դաւադիր եղանակ մըն է միայն։ Մինչ հայութիւնը ամբողջ, իր բոլոր թաղմասերով գիտէ թէ պոլշեւիկներն են պատասխանատուները գործուած ոճիրներուն։ Երբ Դաշնակցական մարմինները եւ ղեկավարները հրապարակային ճառերով եւ մասնաւոր հրահանգներով անդադար կարգապահութեան եւ հանդարտութեան կը հրաւիրեն իրենց շարքերը, պոլշեւիկ հայ եւ արաբ չէֆերը, ընդհակառակն, սուր կը ճռճեն, Դաշնակցութիւնը հիմքէն քանդելու հանդիսաւոր խոստումներ կուտան եւ ատելավառ կրքեր կը գրգռեն։

Պոլշեւիկներու այս ընթացքը որոշապէս կը ձգտի մեր գաղութը նետել քաղաքացիական արիւնոտ կռիւներու մէջ, որու ելքը չափազանց մութ է։

Հրապարակով կը յայտարարենք չեզոք հայ զանգուածին, որ հանրային արդար դատաստանին առջեւ պատրաստ ենք ոեւէ ատեն դատուելու եւ մերկացնելու հայութեան այս թշնամիներուն [illegible]։

Պոլշեւիկներու սերմանած քաղաքացիական կռիւները ոչ միայն մեզ կը վարկաբեկեն հիւրընկալ երկիրներու մէջ, որոնք ամէն բանէ առաջ մեզ կ'ուզեն կարգապահ եւ հաւատարիմ քաղաքացիներ տեսնել, այլ նաեւ մեր գոյութիւնը կը վտանգեն, մեր պայծառ դիմագիծը կ'աղարտեն եւ հետզհետէ աւելի ծանր հետեւանքներու առջեւ կ'առաջնորդեն մեր զանգուածները։

Եթէ այս գիտակցութենէն գոնէ նշոյլ մը ունին նաեւ հայանուն պոլշեւիկները, եթէ տակաւին իսկական Հայու կաթիլ մը արիւն կը կրեն իրենց երակներուն մէջ, եթէ իրենց սիրտն ալ կ'արիւնի երբեմն ի տես տարածուող աւերին, կոչ կ'ընենք որպէսզի զգաստանան, վայրկեան մը դէթ վերաքննեն իրենց դահավէժ ընթացքը եւ խնայեն բազմաչարչար մեր ժողովուրդին։

Անշուշտ, ամէն աղէտի նման, օր մը պիտի անցնի նաեւ պոլշեւիկներու ստեղծած այս աղէտն ալ հայութեան գլխէն, եւ այն ատեն չափազանց խիստ պիտի ըլլայ ժողովրդական դատաստանը խառնակիչներուն հանդէպ։ Բայց մինչ այդ՝ շատ բան տուժած պիտի ըլլանք ազգովին մեր դիրքէն, մեր անունէն եւ մեր վարկէն։

Կարելի՞ է յուսալ արդեօք հոգեփոխութիւն մը, զգաստութեան անդրադարձ մը, քանի դեռ ուշ չէ, քանի դեռ շատ բան կարելի է փրկել . . .

Սիրային ձեռագրի մը պատմութիւնը

(Բ. եւ վերջին մաս)

(Ա. մասը տես «Յառաջ» 20 Յունիս)

Երեկոյին, տուն դարձիս, առաջին գործս եղաւ սեղանիս վրայ բանալ եւ կարդալ գաւառացի բարեկամիս յանձնած ձեռագիրը։

Խաղաղ գիշերուան առանձնութեանս մէջ, լապտերին մեղմ լոյսին առջեւ, կարդացի զայն, կարդացի լարուած ուշադրութեամբ, կարդացի վերստին, ապա, երրորդ անգամ ընթերցումի ընթացքիս, պարբերութենէ պարբերութիւն կանգ առի, մտածեցի, երեւակայեցի, տրտմութեան եւ ուրախութեան խառն հաճոյքներ ունեցայ։

Ձեռագրին սկիզբէն ութ էջեր փրցուած են, իններորդ եւ տասներորդ էջերը կիսովին պատռուած՝ մնացեալը աւրըշուած՝ անընթեռնելի դարձած են։ Իսկ վերջաւորութեան քանի թերթ կորսուած յայտնի չըներ. Միջանկեալ ընթեռնելի մնացած են տասնութ էջեր, ուր, կը խորհիմ, զետեղուած են ձեռագրին պարունակութեան լաւագոյն մասերուն մեծ մասը, եւ որոնք բաժնուած են հատուածներու ու կը կրեն յատուկ վերնագրեր։

Հատուածները գրուած են նամակի ուղղութեամբ, սիրականը իր սիրուհիին, սիրուհին իր սիրականին, բայց միշտ առանց անունի, առանց թուականի եւ առանց ստորագրութեան։

Պատճառ չկայ չհամոզուելու որ այս հատուածները, որպէս խանդակաթ սիրոյ գեղեցիկ արտայայտութիւններ՝ երկու ենթակայ էակները, իրարու մէջ փոխանակելէ վերջ, որոշ ձեւափոխութեամբ նօթագրուած են մօտով ուժեղ, հրավառ, զգացումով չէն, նրբաճաշակ սակայն շարադրելու արուեստին մէջ տակաւին ոչ շատ հասուն հեղինակին կողմէ, որ բռնաբարուած գեղանի Հայուհիին տուած բերանացի վկայութեամբ՝ իր սիրականը եղած է։

Զօրեղ, զգայուն, բանաստեղծական խորութիւն ու քնքշութիւն ունեցող այս նամակաձեւ հատուածները, միեւնոյն ատեն, յստակ ցոյց կուտան, թէ անծանօթ ենթակաները, իրարու հանդէպ ունեցած են զգացումներու անթերի ներդաշնակութիւն, գոյացուցած են խանդավառ մտերմութիւն, ճանչցած են իրար սիրելու անհուն երջանկութիւնը, եթերային կոչուած տեսակ մը այն քաղցր վայելքը՝ զոր հազուագիւտ մարդիկ կը զգան եւ միեւնոյն ժամանակ բարեբախտ կ'ըլլան զայն ապրելու։

Ահա՛ քանի մը հատուածներ, զոր կ'ընդօրինակեմ հոս հայերէնի թեթեւ սրբագրութեամբ.—

X

1.— Դժբախտները

Այս գիշեր լուսինը արծաթեայ նշոյլ մը ձգեց պատուհանիս վրայ. Ես ելայ եւ դիտեցի լուսինի պայծառութիւնը։ Ես դիտեցի պատուհանիս առջեւ տարածուող պարտէզը։ Լուսինը հոն սպիտակագոյն ցոլքերու սէր կը ցանէր։ Հարաւի զեփիւռը քնքշօրէն կ'օրօրէր ծառերուն գագաթները եւ իր փայփայանքներէն, Սէրը անդադար կը փայլէր ու կը հրճուէր դիւրաշարժ տերեւներու ծլքերուն մէջ։

Այս գիշեր ես նորէն երեւակայեցի այն առաւօտը ձեր տան մէջ, ուր, առաջին անգամ սիրտս խլրտացող ժպիտներ արձակեցիր եւ սիրունիկ աչքերդ նայուածքներով յայտնեցիր ինծի գեղեցկութիւններուն մեծագոյնի գաղտնիքը։

Սիրունիկ հրեշտակս, վաղը ինծի եկուր, ես քեզ իմ թեւերուս մէջ սեղմելով պիտի խօսիմ այն դժբախտներու վրայ՝ որոնք սէր չունին։

2.— Երկնային ընթերցում

Ծունկերուս վրայ երջանկութիւնդ երեւակայեցի։ Ծունկերուս վրայ թաշկինակ մը նաշխեցի։ Պատուհանիս եզրին, հովը մեղմօրէն կը շարժէ թաշկինակը, կարծես ինծի ըսելու թէ մէկը կայ որ անձկանօք քեզ կը սպասէ։

Այս երեկոյ, ուռենիի շուքին տակ, քու հրավառ աչքերուն առջեւ, ես պիտի կարդամ քեզի երջանկութեան բառեր, զոր ասեղնագործեցի թաշկինակին վրայ։

3.— Խնդրանք

Կանացի ջինջ ու թեթեւ ծիծաղ մը խոնարհեցուց աչքերս։ Ես քեզ երեւակայեցի ու քու վրան մտածեցի։ Ես երեւակայեցի այն յանդգնութեան մասին՝ որ օր մը քեզի հետեւեցայ, հրապարակի ամբոխին մէջ քու թիկունքիդ խոնարհեցայ, համբուրեցի գեղեցիկ պարանոցդ զարդարող ծաղկամազերդ եւ հազիւ լսելի ձայնով մրմնջեցի. «Շատ կը սիրեմ քեզ, իմ անուշիկս»։

Ինչ զգացիր դուն այն ատեն։ Թոյլ տուր որ ես քեզի հարցնեմ ասիկա։ Ես քեզմէ կը խնդրեմ բացատրութիւնը, բացատրութիւնը՝ որ պիտի քանդակուի սրտիս վրայ որպէս ներշնչող բանաստեղծութիւն մը, զոր հրեշտակ մը միայն կրնայ երգել առաւօտեան ծիրանագոյն ամպիկներու մէջէն։

4.— Փոքրիկ Աղօթքը

Առենօք, երիտասարդ մը կը սիրէր գեղեցիկ աղջիկ մը, բայց իր բուռն սէրը աղջկան յայտնելու միջոց մը [illegible] կը փնտռէր։ Ժամանակ յետոյ, տօնական օր մը, ժողովուրդը խումբերով տաճար կը մտնէր։ Երիտասարդը հետեւեցաւ իր սիրած աղջկան եւ տաճարի մուտքին, յաջողեցաւ համբուրել անոր մազերը եւ փսփսալ ականջին. «իմ անուշիկս»։

Տաճարին մէջ, ժողովուրդը ջերմեռանդ կը հետեւէր գոհաբանական արարողութեանց, մինչ աղջիկը, անկիւն մը քաշուած, իր աջ ձեռքը իր մազերէն չէր հեռացներ եւ մտովին անդադար կը կրկնէր փոքրիկ աղօթք մը,— «Իմ անուշիկս»։

5.— Գետակի Ափին

Փոքրիկ ալեակներ կը վէտվէտին գետակին եզերքը։ Ջուրը իր շարժման ձեւերը կը պսպղացնէ։ Քիչ վար, գետակը բլրակի մը ետեւ կը դառնայ եւ կը ջրէ ծաղկազարդ մարգագետինի նմանող նունուֆարներու թաւուտը։ Անկէ լսեցի պարիկներու ծիծաղկոտ ձայներ, եւ երբ լսեցի նաեւ քու ձայնդ անոնց մէջ, տրտմութեան հաճոյք մ'ունեցայ, ծակեցի երակս, արիւնովս գծեցի այն սիրտը՝ որ քեզի նուիրեցի։ Յետոյ, զայն յանձնեցի գետակին ըսելով՝ տար այս նամակը քու գնացքիդ վրայ, իմ սիրուհիս կը ճանչնայ իմ սիրտս։

6.— Սրինգի մը ձայնին պէս

Պատուհանէն գնացքդ դիտեցի, սրտիս հետ խօսեցայ։ Պատուհանէն ակնարկդ կարդացի, կուրծքիս հետ հրճուեցայ։ Ապա, սպասումի տրտմութիւն մը զիս ընկղմեց բազմոցին վրայ, մինչեւ որ ոտքերուդ ձայնը՝ վերջալոյսի քաղցրութեան մէջ երգող հեռաւոր սրինգի մը ձայնին պէս ուրախացուց զիս։

7.— Գինովութիւն

Ծաղկազարդ բազմոցին վրայ գիրք մը կարդացի, որուն պարունակութիւնը ուրիշ մը չէր գիտեր։

Տետրակիս ճերմակ թերթերուն վրայ խօսքեր թափեցի, որոնց իմաստը ուրիշ մը չըմբռներ։

Մեր դիրկընդխառնումի ատեն սակայն, դուն զանոնք զոյգ արտասանելու հաճոյքին մէջ զիս կը գինովցնես։

Վաղը առաւօտ, արշալոյսը վկայ, ես քեզի համար, երջանիկ գինովութեան նոր զոյգ մը պիտի հիւսեմ։

8.— Երեւակայութիւն

Պտոյտէ մը վերադարձի ճանապարհին, ընկերուհիիս կատարած խնդրանքին վրայ, մարգագետինին մէկ ծայրը հանգչելու տեղ առինք։

Ընկերուհիս ամուսնացած է։ Ամուսինը, իր

Շարժանկար մը Մարսէյլի մասին

Այս օրերս անսովոր խուժում մը կը տիրէ Մարսէյլի փողոցներուն մէջ։ Զբօսաշրջիկներ, անցորդներ, նոյնիսկ աճապարանքով գործի գացողներ, կանգ կ'առնեն պահ մը այս կամ այն փողոցին անկիւնը, կը փորձեն մօտենալ ոստիկանական շղթայով պաշտպանուած խումբի մը եւ զարմանքով կը դիտեն ապուշ գործիքներ, որոնք հեռաւոր նմանութիւն մը ունին մեզի ծանօթ լուսանկարչական գործիքներու հետ։

Հետաքրքրութենէ մղուած, ես ալ կը մօտենամ բազմութեան եւ հարցափորձ ընելով, կը հասկնամ այս փրփրանցումին պատճառը,— շարժանկարի ընկերութիւն մը, ժապաւէն մը կը պատրաստէ։ Շարժանկարը, ամենուրեք եւ ամէն դասակարգի մարդոց վրայ, առհասարակ, մեծ հմայք ունի եւ ամէն մարդ կ'ուզէ ներկայ ըլլալ անոր պատրաստութեան։ Քիչ մըն ալ կը մօտենամ, կը հրմշտկենք եւ ի՜նչ տեսնենք,— այս բոլոր գործիքներուն, դերակատարներուն եւ աշխատաւորներուն հրամայողը մեր բարեկամն է, Աշոտ Մալաքեանը, Ֆրանսական շրջանակներու ծանօթ Henri Verneuil անունով։

— Ասիկա առաջին գործս է, իբրեւ բեմադրութող այս դժուարին արուեստին մէջ, կը խօսի։ Ժապաւէնին անունը՝ «l'Escale du Soleil». նիւթը՝ անունէն կը հասկցուի, Մարսէյլն է, իր պատմական, ժողովրդական եւ բոլոր երեսներով։ Ես պատրաստած եմ նաեւ գործին յատակագիծը եւ կատարած բեմնիկ բաժանումները։ Բայց… կը ներես, ղիս կը կանչեն, սպասուած եմ «մարդոցս» գլուխը ըլլալ։ Եկուր վաղը եւ միւս օրերը հետս, եւ պիտի քաղես շահեկան տեղեկութիւններ այս աշխատանքին մասին։

Կրկնել չտուի իր հրաւէրը։

Յաջորդ օրը կը գտնուինք Մարսէյլի ամէնէն յատկանշական փողոցներէն, Rue Fortiaի անկիւնը։ Այս անգամ կրկնակ ոստիկանական շղթայ մը, սպաններու օգնութեամբ, դժուարաւ կը զսպէ հետաքրքիրներու խուռն բազմութիւն մը, որ անպայման մօտէն կ'ուզէր տեսնել ժապաւէնի համբաւաւոր արուեստագէտ Fernandelը, որ կարեւոր անձ մը կը դարձնէր այդ օրը։ Fernandelի նման միջազգային հռչակի տիրացած «աստղ»ի մը մեր ազգակցին գործին մէջ խաղալը անմիջապէս չէր անցներ ներկաներէն եւ ճշմարիտ հպարտանքով կը լեցնէր մեզ։

Բայց մեր խանդավառութիւնը իր գագաթնակէտին չէ հասած տակաւին։ Մեր Աշոտը մեզի վերապահած էր ամէնէն սիրուն անակնկալը, երբ յայտարարեց բոլոր գործաւորներուն յաջորդ օրուան գործատեղին, «Հայոց Եկեղեցի, Prado»։

Մինչեւ այսօր, ամէն անգամ որ առիթը ներկայացած է, Ա. Մալաքեան մամուլով թէ ձայնասփիւռով, Ֆրանսական շրջանակներու մէջ պաշտպանած է հայկական տեսակէտները եւ օտարներուն ծանօթացուցած մեր արժէքները։ Այս անգամ աւելի բան մը կ'ընէ, իր ժապաւէնին մէջ առնելով ոչ միայն Մարսէյլի մեր եկեղեցին արտաքին գեղեցիկ ճարտարապետական կառուցուածքը, հապա ներս մտցնելով իր պատկերահան գործիքը, կը նկարէ խորանը, պատարագիչ քահանան եւ սարկաւագը։ Յետոյ ձայնաւոր ժապաւէնին վրայ կ'արձանագրէ մեր աննման եկեղեցական երգերէն «Քրիստոս ի մէջ մեր յայտնեցաւ»ը, զոր անթերի երգել կուտայ Գ. Վ. Սարգիսեան, իր երգչախումբին, «Արմէնիա»յին։

Ահաւասիկ իսկապէս գնահատութեան արժանի աշխատանք մը, որ կոչուած է լաւագոյնս ծառայել մեր Դատին, երբ մտածենք որ մօտ օրէն այս ժապաւէնը պիտի ցուցադրուի Ֆրանսայի եւ արտասահմանի գլխաւոր քաղաքներու մէջ։ Անշուշտ այս գիտակցութեամբ է որ Հայկական Դատի Մարսէյլի յանձնախումբը եւ Մայր Եկեղեցիի Կրօնական Ընկերակցութիւնը ամէն ձեւով դիւրացուցած են մեր հայրենակցին աշխատանքը։

Սոյն ժապաւէնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն նաեւ թէնոր Ե. Փափազեան, որ կը մարմ-

գզացումները պատշաճ դիմաւորելու գիտակցութիւնն ու նրբութիւնը չունի։

Ընկերուհիս պատմեց ինծի սիրոյ մասին իր ունեցած ապերջանկութիւնը։

Ցանկարծ մօտակայ ծառին չեղակի ճիւղէն զոյգ մը թռչուններու իջնելը կը տեսնենք։ Անոնք, առուակին եզերքն ի վար ցատկռտելով եւ ճռուողելով կը շարունակեն փոխադարձ սիրոյ իրենց հաւատարմութիւնը։

Ընկերուհիս անոնց ունեցած երջանկութեանը կը նախանձի եւ ցոյց տուած իր տրտում նայուածքները յստակ կը յայտնեն թէ չուզեր չուտով տուն վերադառնալ։ Մինչդեռ ես, քու ազնուական կերպարանքիդ ցոյցերը երեւակայելով, կը խոնարհիմ եւ ընկերուհիիս վիշտը չաւելցնելու համար, հազիւ կը կարողանամ կառավարել անհամբերութիւնս։

ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՑԵԱՆ

նաւորէ Նափոլիցի երգիչ մը ու կ'երգէ իտալական ժողովրդական երգ մը։ Փոքրիկն Ալիթա Սարգիսեան եւս կարեւոր բաժին մը ունի։

Շարժանկարը աւարտած է հիմա։ Շուտով բոլորիս առիթը պիտի տրուի ծափահարելու մեր ազգակցին գործը։ Վստահ ենք որ բոլորիս սիրոյ հպարտանքով պիտի լեցուի եւ այս առաջին գործը, որ անշուշտ սկսնակի անխուսափելի թերութիւններէ զերծ պիտի չըլլայ, լայն պիտի բանայ շարժանկարի ընդարձակ արուեստին դաշտը Աշոտի առջեւ։ Վստահ ենք որ ան, շուտով մեզի պիտի տայ աւելի կարեւոր գործեր, միշտ մտաբերելով իր ծագումը, եւ ծառայելով անոր։

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓԵՐԱՆԵԱՆ

Թ Ո Ւ Ր Ք Ի Ա

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱՅ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ թուրք թերթերը իրար անցած են այս օրերս, մատնանշելով յաճախադէպ ոճիրները եւ աւազակութիւնները։ Ամբոխավար թերթ մը, Ճիւմհուրիէթն է որ կ'աղաղակէ խմբագրականի մը մէջ (25 Յունիս).—

— Վերջերս մեր մեծ քաղաքները, մանաւանդ Իսթանպուլ, մեզի կը յիշեցնեն այն տարօրինակ ատենները ուր զինեալ աւազակներ տէր ու տիրական էին։ Օրէ օր կը շատնան ոճիրները, զինեալ վէճերը, կռիւներն ու վիրաւորումի դէպքեր։

Երէկ թերթերը գրեցին որ 24 ժամուան մէջ պատահած 20 ոճիրներր մրցանիշ մը հաստատեցին մեր ոստիկանութեան տարեգրութեան մէջ։ Ոչ ոք կրնայ երաշխաւորել թէ պիտի չկոտրեն նաեւ այդ մրցանիշը։

Հետզհետէ կը խախտի կեանքի ապահովութիւնը, որ քաղաքակիրթ ընկերութիւններու մէջ ամէնէն բնական ապահովութիւնը կը հանդիսանայ։

Որոշ ժամերէ վերջ կին, նոյնիսկ այր հայրենակիցներուն համար տեսակ մը արկածախնդրութեան բնոյթ ստացած է փողոց ելլել։

Գոյութիւն ունի դասակարգ մը, որ ուզածին պէս կը գինովնայ եւ մարդկային բոլոր զգացումները կը թօթափէ եւ ամէն բան կ'ընէ՝ ժողովուրդին հանդիստը վրդովելու համար։

Կէնկսթըրներու ոգի մը կը տիրապետէ այսօր Իսթանպուլի մէջ։ Այս կացութեան գլխաւոր ազդակներն են չտեսներու դասակարգը, որ առատ դրամ շահած է, տնտեսական արդի պայմանները, ոստիկանական ուժերու անբաւականութիւնը, ստորակէտ դասակարգերու մէջ ոգելից ըմպելիներու գործածութեան ծաւալումը։

Ոչ մէկ օրէնք կ'արտօնէ որ մարդիկ գիտակցութիւնը կորսնցնելու աստիճան գինովնան եւ Ենիչէրիներու նման դաշոյններ ցուցադրեն եւ սպանիական պոռչտուքներ արձակեն փողոցներու մէջ։

Նոյն թերթն է որ կը պատմէ, ուրիշ խորագրի մը տակ, — «Անտէր անտիրական քաղաքը՝ Իսթանպուլ». —

— Այն աստիճան անտէր-անտիրական է Իսթանպուլ քաղաքը, որ դժուար է ըսել թէ ո՛րն է է անոր ամէնէն մեծ ցաւը։ Այսուհանդերձ, վստահ կրնանք ըսել թէ քաղաքը ամէնէն աւելի կը տառապի քաղաքապետական հակակշռիպակասէն։

Փողոցներուն մէջ կը վխտան մուրացկաններ, շրջուն վաճառորդները թոյլ չեն տար որ հանդիստ քալես, բեռնակիրները կը հրմշտկեն անցորդները, տուներէն աղտեղութիւն կը թափեն անցորդներուն գլխին, կիներ կը չաղակրատեն փողոցներուն անկիւնը եւ կը խափանեն ճամբաները։ Խանութները աղտոտութեան մէջ կը լողան, հանրակառքերէն մարդիկ կախուած են եւ թոյլ չեն տար որ ներս մտնես, մէկ խօսքով չկայ քաղաքապետական ոստիկանութիւն մը որ հսկէ այս բոլորին վրայ։

Քննութիւն կատարեցինք եւ տեղեկացանք թէ Իսթանպուլի քաղաքապետական ոստիկանութիւնը ընդամէնը ունի երեք պետ, վեց քօմիսէր, 28 քօմիսէրի օգնական եւ 198 ոստիկան, որոնց վեցը ամէն օր պահականոցները կը մնան, վեցը՝ գեկուցագիրներ կը բաշխեն, իսկ մնացեալ 18 շաբաթական արձակուրդ կ'ընեն։ Այս հաշիւէն դուրս կը մնան հիւանդները։ Կը հետեւի թէ միմիայն Պէյօղլուի 252759 բնակչութեան վրայ հակակշիռ ի գործ դնող քաղաքապետական ոստիկաններուն թիւը կը հասնի …30 հոգիի։ Այս հաշուով իւրաքանչիւր ոստիկանի կ'իյնայ 8424 հոգի, ինչ որ իրական մրցանիշ մըն է։

Կացութիւնը նոյնն է նաեւ Իսթանպուլի միւս թաղերուն մէջ։ Մնաց որ կատարուած հակակշիռն ալ բանի մը չի ծառայեր, քանի որ ազդու չէ։

Տուգանքի դրութիւնը տեսակ մը «աչք ներելու» բնոյթը ստացած է։ 1946ի ընթացքին ճամբաները խափանելու յանցանքով տուգանք կրած են 18797 հոգի, առանց վաճառատիչի ապրանք ծախելու յանցանքով տուգանք վճարած են 1348 խանութպաններ, իսկ 22.000 հոգի տուգանք կրած են՝ իբրեւ մաքրութեան դէմ անսաստողներ։

Տուգանքի մարզին մէջ մրցանիշ կոտրած են հանրակառքերի կախուողները, որոնց թիւը հասած է 28416ի։ Ասկէ զատ 3583 հոգի տուգանք վճարած են՝ սինեմաներուն մէջ ծխելու յանցանքով։ 1946ի ընթացքին քաղաքապետութիւնը գանձած է նաեւ 133.338 ոսկի՝ զանազան տուգանքներու առիթով։

Հակառակ որ բոլորին կարելի չէ ճամբաներէն անցնիլ, խանութպանները առանց վաճառատիչի կը շարունակեն ապրանք ծախել, մարդիկ ազատօրէն կ'աղտոտեն փողոցները, սինեմաներուն մէջ կը ծխեն՝ արձակ համարձակ եւ ոչ ոք կը հպատակի երթեւեկի հրահանգներուն։

ՈՐՈԴԻ ԱՊԱԻՆԻՆՔ

«Սօն Սաաթ» այս խորագրին տակ, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ, ոճիրներու առատութեան առթիւ.

— Ոճիրներու առատութիւնը նոր թափով կը շարունակուի Իսթանպուլի մէջ։ Հաւանաբար ամառնային տաքերը պատճառ կ'ըլլան որ օդին աւելի շուտ ազդեցութիւն գործէ մարդոց ուղեղին վրայ։ Արդէն, քաղաքին մէջ եօթնէն մինչեւ եօթանասուն տարեկանը դաշոյն կը կրէ։ Հայրենակիցները ահ ու դողով կ'անցնին Իսթանպուլի փողոցներէն։ Անոնք կը վստահին միմիայն ոստիկանութեան եւ սիրտ կ'առնեն՝ երբ հեռուէն ոստիկանի մը համազգեստը տեսնեն։ Վերջերս, սակայն, տեղի ունեցան երկու դէպքեր, որոնք բոլորովին ցաւ պատճառեցին հանրութեան։

Մօտաւորապէս ամիս մը առաջ ոստիկան մը, Պէյօղլուի գրօսարաններէն մէկուն մէջ հանդիպեցաւ իր տարփուհիին, զոր սպաննեց սիրահարին հետ։ Առջի օր ուրիշ ոստիկան մը, դարձեալ կնոջական խնդրի մը հետեւանքով, սպաննեց Հայրի անուն հայրենակից մը։

Այս ոճիրները աւելի տոսկալի են քան միւս ոճիրները, որովհետեւ կը գործուին պետական ատրճանակով եւ մարդոց կողմէ, որոնց վստահուած է հայրենակիցներու պատիւին, կեանքին, հոգիին պաշտպանութիւնը։

Ճիշտ է որ գայլերուն կողմէ ոչխարներուն վրայ յարձակումը բնական կը նկատուի, բայց չափազանց ցաւալի կը դառնայ կացութիւնը, երբ հովիւը կը յարձակի հօտին վրայ։

Պէտք է աւելի մեծ բծախնդրութիւն ցոյց տալ ոստիկաններուն հանդէպ եւ անմիջապէս պաշտօնանկ ընել անոնց որ իրենց կոչումի անհաշտ ընթացքներու մէջ կը գտնուին։ Հակառակ պարագային, պիտի չատնան նման դէպքերը եւ ժողովուրդը արդարօրէն իրաւունք պիտի ունենայ հարցնելու. «Ո՞ւր ապաստանինք»։

34 ՏԱՐԻԷ Ի ՎԵՐ

Այս խորագրին տակ նոյն թերթը կը գրէ. — Ճիշտ 34 տարի առաջ, Իսթանպուլի քաղաքապետութիւնը հետեւեալ ծանուցումը հրատարակած էր տեղական թերթերուն մէջ.—

«Հաստատուած է որ առողջապահութեան հակառակ է բացամաններով Սիլիվրիի մածուններուն վաճառումը։ Հետեւաբար այսուհետեւ պէտք է գոց տուփերու մէջ կամ թուղթով ծածկուած ըլլան մածունները։ Անսաստողները խստիւ պիտի պատժուին»։ Այդ թուականէն ի վեր տարիներ անցան, նորութիւններ պատահեցան, վարչաձեւեր եւ վարիչներ փոխուեցան, բայց երէկ թերթի մը մէջ կարդացինք թէ, քաղաքապետութիւնը արգիլած է բաց ամաններու մէջ մածունի վաճառումը։

Կը նշանակէ թէ 34 տարիէ ի վեր կարելի չէ եղած արմատական միջոց մը գտնել։ Կը հետեւի թէ քայլ մը անգամ չենք յառաջացած այն տեղէն, ուր կը գտնուէինք 34 տարի առաջ։

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՌՈՄԱՆ, 28 Յունիս.— Սիրելի «Յառաջ», ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ մեծ յաջողութեամբ տօնուեցաւ Կապոյտ Խաչի օրը Ռոմանի մէջ։

Ժամանակէն առաջ արդէն կոկիկ բազմութիւն մը լեցուած էր Patronageի ընդարձակ սրահին մէջ։ Հակառակ օդին անյարմարութեան, Վալանսցիներ ալ եկած էին քաջալերելու ձեռնարկը։ Օրուան նախագահ ընկերուհի Զ. Ճիզմէճեան քանի մը խօսքով բացուած յայտարարեց հանդէսը եւ հրաւիրեց սանուհիները որոնք երգեցին «Յառաջ Նահատակ»ը։ Յետոյ բնորոշուեցաւ սեղանապետ մը, Վալանսէն Գ. Յ. Կօշկակարեան։ Նոր Սերունդէն ընկեր Յ. Գօյաճեան արտասանեց, եւ այսպէս յաջորդաբար եղան երգեր, արտասանութիւններ, պարեր, բոլորն ալ խլելով ջերմ ծափեր։ Գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց Տ. Սինանեան, իսկ Վալանսի սոխակը, Տ. Սիրարփի իր գեղեցիկ ու թրթռուն ձայնով յուզեց բոլոր ներկաները։ Երեկոյթը փակուած յայտարարուեցաւ ժամը 2ին, սակայն ժողովուրդը այնքան տարուած էր յեղափոխական երգերով որ տեղէն անգամ չէր ուզեր շարժիլ։ Միութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր ներկաներուն։— Արեգնազ Գրիգորեան

հրաժեշտ է մէկդի դնել բոլոր նախապաշարումները, կրօնական թէ գաղափարական»: Այս առթիւ նորէն հերքեց այն կասկածները թէ Անգլիա կ'ուզէ երկուքի բաժնել Եւրոպան:

Գ. Մորիսըն, Անգլիոյ պետական խորհուրդին նախագահը, յուսահատական ճառ մը խօսեցաւ երեսփ. ժողովին մէջ, շեշտելով թէ առանց Մ. Նահանգներու օգնութեան, Մեծն Բրիտանիա եւ ամբողջ Եւրոպան տնտեսական աղէտի մը պիտի մատնուին քանի մը շաբաթէն: «Վերջին ժամը (ժամը 12ը) պիտի հնչէ այս աշնան: Ոչ միայն Մեծն Բրիտանիան, այլեւ ամբողջ աշխարհը պէտք է արտադրէ, այլապէս պիտի կործանի»:

Եթէ դաւին առաջը առնուած չըլլար...

Ներքին նախարարութիւնը պաշտօնական գեկոյցով կը յայտարարէ թէ մէկ շաբթուան նախաքննութենէ վերջ ձերբակալուած անձերը մեծ մասով խոստովանած են իրենց վերագրուած արարքները եւ մատնանշած՝ իրենց մեղսակիցները: Դատական քննութեան շնորհիւ, որ սկսած էր Յուլիս 7ին եւ որ անշուշտ շատ երկար պիտի տեւէ, կարելի պիտի ըլլայ ճշդել իւրաքանչիւրին պատասխանատուութիւնը եւ նոր ամբաստանութիւններ վճռել: Ապահովութեան Տեսչութիւնն ալ պիտի շարունակէ իր հետապնդումները: Ձեռք անցած են ապստամբութեան կատարեալ յատակագիծները եւ Սպայակոյտի որոշումներուն պատճէնները, որոնք որեւէ կասկած չեն ձգեր դաւադրութեան մեթոտիկ եւ մանրակրկիտ պատրաստութեան մասին: Այժմ ապացուցուած է թէ Ապահովութեան Տեսչութեան քննութեանց հետեւանքով կարելի եղաւ խուսափիլ ծայր աստիճան ծանր խռովութիւններէ: Դաւադիրները որոշած էին շահագործել եւ սաստկացնել նախկին համայնավար լեռնականներու (մաքիզար) եւ հակահամայնավարներու անհամաձայնութիւնները, լեռնականներ որոնք յաճախ պահած էին իրենց զէնքերը: Անոնք կը յուսային օգտուիլ միջազգային բարդութիւններէ եւ Ֆրանսայի ներքին դժուարութիւններէն: Նշանակուած օրը, J-6, սկզբունքով՝ Յուլիսի սկիզբը, մահափորձեր պիտի սկսէին Պրըթանյըի մէջ, իբրեւ գրգռութիւն: J-3 օրը յարձակում պիտի գործուէր Վանվի բանտին վրայ, Քրէթէն ազատելու համար: Այս բանտարկեալը եւ իր ընկերները պիտի առաջնորդուէին լեռը, ուր իրենց պիտի միանային հին դիմադրականներ: «J» օրը յարձակում պիտի գործուէր Պրըթանյըի զանազան կէտերուն վրայ, ժողովուրդը զէնք պիտի վերցնէր եւ խռովութիւններ պիտի ծագէին: Միեւնոյն ատեն յարձակումներ պիտի կատարուէին զինապահեստներու եւ ամերիկեան մթերանոցներու վրայ եւն.:

Գործին ծանրութեան պատճառով, Սէնի դատախազութիւնը վճռած է բացարձակապէս գաղտնի պահել նախաքննութիւնը: Այսուհետեւ որեւէ մանրամասնութիւն պիտի չհաղորդուի առանց հարցաքննիչ դատաւորին հաւանութեան:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

(ՅԱՌԱՋի անփական թղթակցէն)

ՄԱՐՍԷՅԼ, Երեքշաբթի.— Նիս – Մարսէյլ հանգրուանը իր 230 քիլոմեթրին մէջ ունէր քանի մը բարձունքներ ոչ շատ բարձր, թէեւ յոգնած մրցորդներուն համար դժուարութիւններ էին անոնք:

Համեմատաբար կանոնաւոր եւ հանդարտ եղաւ այսօրուան ճամբան, ուր Մարսիլիացի մըրցորդները ամէն ճիգ թափեցին յաղթանակը շահելու համար: Բայց Ֆաչլէթնէր առաջինը մտաւ Մարսէյլ, որուն յաջորդեցին բնիկ Մարսիլիացի Րէմի, եւ Պօնէ, ինչ որ մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Մարսիլիացիներուն:

Վիէթթօ կը պահէ դեղին շապիկը, երկու երեք վայրկեանի առաւելութեամբ Քամէլլինիի եւ Պրամպիլլայի վրայ:

Ամբողջ ճամբու ընթացքին եւ մանաւանդ Մարսէյլի մէջ ամենամեծ եռանդով ծափահարուողը եղաւ Վիէթթօ, որ երէկ իր բնիկ քաղաքէն Քանէն անցած պահուն բազմութեան եւ խանդավառութեան պակասէն տխրած էր:

Թուր տը Ֆրանսի «հայրը» երբեմնի Օթօ Թերթին տնօրէն Հանրի Տէկրանժն էր: Ան Պօվալլօնի իր դղեակին մէջ ամէն տարի կ'առանձնանար յաջորդ տարուան արշաւին ծրագիրը կազմելու համար: Հանգուցեալին բարեկամները անոր յիշատակին 45000 ֆրանքի պարգեւ մը հաստատած էին կարաւանին անցած ատեն, անոր դրան առջեւ առաջին հասնողներուն: Այս գումարը դրպանեցին Մարսէյլի երկու յաղթականները եւ երրորդ մը:

Տորք Տէր-Յակոբեան

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ պաշարման վիճակ պիտի հաստատուի մայրաքաղաքին եւ արուարձաններուն մէջ, «խափանելու համար կարգ մը արկածախնդրութիւններ»: Պատերազմական նախարարը հրաժարեցաւ:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի

Փարիզի մասնաճիւղի ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔԸ՝ այս շաբաթ, 12 Յուլիս, ժամը 3էն 11, 7 rue Phalsbourg, Paris:

Տարօնի հերոսամարտը կը տօնուի

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

13 Յուլիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Հ.Յ.Դ. Տան մէջ, Տէսին: Կը նախագահէ հայրենակից ՀԱՅՐ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ, կը բանախօսէ Փարիզէն ԱՐՄԷՆ ՍԱՍՈՒՆԻ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ընտանեկան խնջոյք մինչեւ առաւօտ: Պիտի երգէ Լիոնի յայտնի երգչուհին Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան, ինչպէս եւ Տիկիններ Ա. Պօյաճեան եւ Մ. Կարապետեան: Մուտքը ազատ է:

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՀԱՅ ՖՈՒԹՊՈԼԻՍՏՆԵՐԸ՝ անոնք որ ցարդ Հ.Մ.Ը.Մ.ի խումբերէն կը խաղային, անոնք որ օտար խումբերու մէջ կը խաղային եւ կը փափաքին Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերուն մասնակցիլ եւ բոլոր նոր խաղափափաքողները կը հրաւիրուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդր. Գրասենեակը, 32—34 Rue St. Lazare, Paris, շաբաթ 12 Յուլիս ժամը 20.30ին, յաջորդ եղանակի խումբերու կազմութեանը համար: Անձամբ ներկայանալ:— Ֆութպոլի յանձնախումբ

ՄԱՐՍԷՅԼ – ՓՐԱՏՈՅԻ Մայր – եկեղեցիին մէջ, կիրակի 13 Յուլիս, մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի Պոլսոյ նախկին պատրիարք Զաւէն պատր. Եղիայեանի յիշատակին, իր վախճանման քառասունքին առթիւ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ ԳԻՆԷԶՕՆ

Նախաձեռնութեամբ Ներգաղթի Սէվրանի եւ շրջանի կոմիտէի, այս կիրակի օր, ժամը 15.30ին Գ. Թիւթիւնճեանի «Մասիս» սրահին մէջ, Նախագահութեամբ Կաթ. Պատուիրակ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ: Կը բանախօսէ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԳԷՈՐԳՋԱՆԵԱՆ: Նիւթը՝ Ներգաղթը:

Գեղարուեստական բաժին: Կը հրաւիրուի Սէվրանի, Կոտ Մէնիլի, Վիլ Փարիզիի, Օլնէ սու Պուայի, Վեր Կալանի եւայլ վայրերու յարգոյ հայ հասարակութիւնը:

ՎԵՆԶԻՆԷԷՆ Գ. Վ. Մոսկոֆեան 500 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչին, 500 ֆրանք ալ Հ. Կ. Խաչին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Գ. Ծիծեռնակ:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ դաշտահանդէսը՝ 13 Յուլիս, կիրակի առաւօտ ժամը 10էն մինչեւ երեկոյեան 10, դաշտին վայրը, Chemin de Meauboul, Quartier Valensole: Դիւրութեան համար ճամբան պիտի տեսնէք ուղեցոյցներ, մեկնումին վայրը Place de la Visitation:

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ներգաղթի Հանգանակութեան Կեդր. Յանձնախումբին քարտուղարութիւնը պատասխանելով Գ. Հաւըմեանի (Վէնսէն) դիտողութեանց, կը յայտարարէ թէ «ակնարկուած յարգելի ազգայինները իրաւամբ եւ պաշտօնապէս լիազօրուած էին կատարելու այդ հանգանակութիւնը: Զգացուած պէտքին ընդ առաջ երթալով նոյն յանձնախումբին կազմը այս կիրակի օր զօրացաւ եւ անոր իրաւասութեան սահմանը ընդլայնեցաւ տարածուելով նաեւ Ֆոնթընէի, Մոնթրէօյի եւ Սէն Մանտէի շրջաններուն վրայ: Յանձնախումբը վերակազմուած է հետեւեալ կերպով.— Գ. Գ. Մ. Ամիրխանեան՝ ատենապետ, Ն. Մարգարեան՝ փոխ ատենապետ, Տիկին Կ. Ասլանեան՝ ատենադպիր, Գ. Գ. Կ. Ասլանեան՝ գանձապահ, Ս. Վարդանեան Յ. Մանուկեան եւ Ա. Ամիրխանեան՝ խորհրդականներ»:

Տէր եւ Տիկին Յովհ. Նաճարեան, Թագւոր Գառնիկեան եւ ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն մահը

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԺԻՆԻ ԳԱՌՆԻԿԵԱՆԻ

(Ծնեալ Միսաքեան)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, հինգշաբթի, Cimetière de la Frett sur Seine. Կառախումբ Gare St. Lazareէն ժամը 12.07 La Frette - Montigny:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը կը խնդրէ Փարիզի եւ շրջանի մասնաճիւղերէն ստիպողաբար իրեն ղրկել օդափոխութեան համար ընտրուած մանուկներու ցանկը: (Անուն, մականուն, տարիք եւ հասցէ):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ իր ակումբին մէջ: Անյետաձգելի օրակարգ:

ՓԱՐԻԶԻ Եգիպտացի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը այս կիրակի, ժամը 3.30ին Կարտանի ընկերվարական սրահին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն (11 Յուլիս) ժամը 8ին, 137 rue Paul Bertի սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի բոլոր շրջաններու վարչութիւնները այս հինգշաբթի 11 Յուլիս, ժամը 7.30ին Café Նուրի սրահին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Café Noaillesի ներքնասրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՆԻՄԷՆ Ա. Գարաձէմեան կը փնտռէ Մուշեղ Փափազեանը որ Ֆրանսա կամ Ամերիկա ըլլալ կը կարծուի: Տեղեկացնել Mme. Kara, 41 rue Nationale Nimes (Gard):

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, Ար., Արտս. 10 Տոլ.
Vendredi 11 JUILLET 1947 Ուրբաթ 11 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5082-Նոր շրջան թիւ 691 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Ամէն շաբթու նորութիւն մը այս ճակատին վրայ եւս։ Ներքին թէ արտաքին։ Ախտանշաններ, խմորումներ, որոնց ուշադրութեամբ կը հետեւի նաեւ Եւրոպան։ Մանաւանդ Թուրքիոյ հզօր հարեւանը, Մոսկուա ։

Այն օրէն ի վեր որ Մ. Նահանգները իրենց պաշտպանութեան տակ առին Անգարան, խորհրդային անթելն ու մամուլը բարեկամական խրատներ կուտան իրենց երբեմնի զինակցին։ Ըսել կ'ուզեն,— «Մի՛ խաբուիք, զգուշացէք, ձեզ կը շահագործեն» ։

Եւ այս յորդորները՝ աշխարհի բոլոր լեզուներով։ Մոսկուայի անթելին Թուրքերէնի բաժինը կը լրացնէ պակասը։

Փարիզի խորհրդային դեսպանատան շաբաթական տեղեկատուն, Vie Soviétique եւս պարբերաբար կը բացատրէ թէ «Թուրքիոյ անկախութիւնը ծախուած է», թէ Ամերիկացիները տէր տիրական պիտի դառնան դրամին ուժով ։

Այս շաբաթաթերթն եւ ուրիշ կարեւոր խորհրդային հրատարակութիւններ, անմիջապէս կ'արտատպեն Թուրքիոյ վերաբերեալ որեւէ տեղեկութիւն, հիմնաւորելու համար իրենց տեսակէտները։

Այսպէս, անոնք օրը օրին արձանագրեցին թէ ամերիկացի մասնագէտներ արտօնութիւն ստացած են հետազօտելու Թուրքիոյ հանքային հարստութիւնները, մասնաւորապէս քարիւղ հանքերը։

Արդէն տնտեսական յանձնախումբ մըն ալ կը գործէ Թուրքիոյ մէջ, զուգընթաց՝ զինուորականին հետ։

Այս վերջինը երկար շրջան մը կատարեց Թուրքիոյ ամբողջ տարածութեան վրայ, Թրակիայէն մինչեւ արեւելեան նահանգները, Սեւ Ծովէն Միջերկրական։ Ամերիկացի հրամանատարին ձայնը Վանէն կուգար, դեռ անցեալ շաբթու։

Խորհրդային մամուլը մասնաւորապէս կը մատնանշէ, նաեւ, Ամերիկացիներու ռազմագիտական տենչերը։ Իր համոզումով, Մ. Նահանգները ի վերջոյ պիտի յաջողին զինուորական խարիսխներ հաստատել Միջերկրականի վրայ եւ այլուր, հակառակ Թուրքիոյ չկամութեան ։

Կը յիշէք ամերիկացի ծովակալին այն ծրագիրը որ կը թելադրէր Սինկափուրի մը վերածել Իզմիրը, միեւնոյն ատեն դարձնելով կեդրոնական հանգոյցը Անատոլուի երկաթուղիներուն։

Վերջերս Մոսկուայի կառավարական օրկանը, «Իզվեստիա»ն դիտել կուտար թէ ամերիկեան պատուիրակութեան նախագահը, զօր. Օլիվըր կը գործէ «իբրեւ տանտէր»։ Կ'ըսէր թէ ան է որ կ'որոշէ զէնքերու տեսակները, Սեւ Ծովու եւ Միջերկրականի ափերուն վրայ, «Թուրքիան վերածելու համար ամերիկեան զինուորական խարիսխի մը» ։

Կը թուի թէ Թուրքերն ալ որոշ կասկածներ ունին այս մասին։ Ժողովրդական թերթ մը, «Սօն Փոստա», յուլիս 3ին անուղղակի կը հաստատէր թէ «ամերիկեան դեսպանին իրաւասութենէն գերիվեր դէպք մը պատահած ըլլալով», ստիպուած են լուսաբանութիւն խնդրել Ամերիկայէն։

Այս ակնարկին իմաստը հասկնալու համար, կը բաւէ կարդալ Թուրք թերթին խորհրդածութեան մնացեալ մասը.

— «Զմռնաճէ սա կէտը թէ Ամերիկա կրնայ մեզի հետ գործակցիլ այն սահմանին մէջ զոր անկախ եւ պատուաւոր պետութիւն մը կրնայ առաջարկել անկախ եւ պատուաւոր պետութեան մը»։

Ահա թէ որքան չփացեր են։

Մինչ բարեկամ թէ թշնամի իրարու հետ կը մրցին, Թուրքիոյ աչքերը բանալու, անոր թեւերը զօրացնելու եւ գօտին ամուր կապելու համար, Ներքին խլրտումներն ալ հետզհետէ կը բազմապատկուին ։

Նորէն ճակատամարտի մը բռնուած են երկու մեծ հոսանքները, Հալք (կառավարական) եւ Դեմոկրատ (ընդդիմադիր)։

Առաջինը, թէեւ տէր-տիրական, մտահոգութեամբ կը դիտէ Նոր շարժումին ծաւալումը։ Եւ արդէն կը խօսուի Նախարարական տագնապի մը մասին, իբրեւ հետեւանք մղուած պայքարին։

Երկու կողմերն ալ ժողովրդապետութեան մասին կը խօսին, ակամայ խոստովանելով համբաւանօթ ճշմարտութիւն մը, — ժողովրդապետութիւն չկայ Թուրքիոյ մէջ, հակառակ բոլոր դիմակներուն։ Շ.

2500 ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

Աթէնքէն կը հեռագրեն Դշ. օրուան թուակնով.— Ոստիկանութիւնը, զինուորներ եւ ոստիկան զինուորներ այս առտու արշալոյսին ընդհանուր աւլումք մը կատարեցին համայնավարներուն դէմ, խափանելու համար ծրագրուած ապստամբութիւն մը։ Մինչեւ հիմա ձերբակալուած են 2500 համայնավարներ։ Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին գաւառական քաղաքներու, ինչպէս եւ յունական բանակին մէջ։

Ոստիկանական տեղեկագրին համաձայն, ապստամբութիւնը պիտի սկսէր այս գիշեր, կէս գիշերը մէկ վայրկեան անցած, «Ֆ»յատակագծով, ինչպէս հասկցուած է Մակեդոնիոյ ըմբոստութեան հրամանատարին՝ «Զօր. Մարկոս»ի կողմէ Աթէնքի համայնավար վարիչներուն ուղղուած հրահանգէն որ ոստիկանութեան ձեռքն անցած է։

Հետապնդումները սկսան առտուան ժամը 5-ին, 3000 ոստիկաններով որոնց անձամբ կը հրամայէին բարեկարգութեան նախարարը, զօր. Զերվաս եւ Աթէնքի ոստիկանութեան վերատեսուչը։ Երկու հազար հինգ հարիւր կասկածելիներուն մեծ մասը ձերբակալուեցաւ երկու ժամուան մէջ։ Ամէնէն ծանր հետապնդումները կատարուեցան Աթէնքի եւ Պիրէօնի շրջաններուն մէջ, իսկ հեռաւոր վայրերէն՝ Փաթրասի, (Պելոպոնէս), Գավալայի եւ Տրամայի մէջ։ Ձերբակալուեցան նաեւ շատ մը զինուորներ այն ամբաստանութեամբ թէ կուսակից են համայնավարներուն։

Կալանաւորներուն մեծ մասը ղրկուեցաւ անծանօթ կղզիներ, ուր պիտի մնան մինչեւ որ դատուին։ Կալանաւորներուն մէջ են Տիմիթրիոս Փարցալիտէս, էամի (ձախակողմեան) ընդհ. քարտուղարը, (44 տարեկան), որ ամբաստանուած է կը փորձէր անկարգութիւններ յարուցանել ըմբոստութենէն տկարացած քաղաքներու մէջ, զօր. Կրիկորիատիս, ձախակողմեան ազատական եւ վարիչ դիմադրական ճակատի, Տոքթ. Փասալիտէս, նախագահ Սելանիկի ընկերվարական կուսակցութեան։ Ոստիկանութիւնը գրաւեց Աթէնքի համայնավարական թերթին՝ «Ռիզոսփաստիս»ի խմբագրատունը, ձերբակալելով խմբագիրը։ Թէեւ հետապնդումը համայնավարներուն դէմ ուղղուած է, բայց կարգ մը ընկերվարականներ ալ ձերբակալուեցան ։

Վարչապետը, Գ. Մաքսիմոս, որ նախարարական խորհուրդին հետ որոշած էր այս վճռական հետապնդումները չորս ժամուան խորհրդակցութենէ մը վերջ, յայտարարեց.—Կառավարութիւնը այս գործողութեան ձեռնարկեց նկատի առնելով խռովութեանց սպառնալիքը»։ Գ. Մաքսիմոս մերժեց ընդունիլ էԱՄի պատուիրակութիւնը, որ իր պաշտօնատունը եկած էր, բացատրութիւն պահանջելու համար։ Հետապնդումները սկսան ճիշդ այն պահուն երբ էԱՄի Կեդր. Կոմիտէն Ռախկին վարչապետ Սոֆուլիսի եւ ընկերվարական պրոֆ. Սվոլոսի միջնորդութիւնը խնդրած էր, համաձայնութեան մը յանգելու համար կառավարութեան հետ։

Ոստիկանութեան վերատեսչութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որուն համաձայն ըմբոստները բռնութիւններ պիտի կատարէին Աթէնքի մէջ, սպաննելով քաղաքական վարիչներ, գրաւելով նախարարութիւնները եւն.։ Իսկ դատական նախարարը, Գ. Ալեքսանտրիս, յայտարարեց թէ համայնավար դաւադիրները «դուրսէն կը ղեկավարուին»։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, զօր. Մարկոս իր գաղտնի հրամանին մէջ կ'ըսէր թէ 14 վաշտեր կազմ եւ պատրաստ կը սպասեն Աթէնքի եւ Պիրէօնի մէջ։

Ձերբակալուած է նաեւ Փափարիկոս, որ Սիանթոսի յաջորդած էր երկու ամիս առաջ, իբրեւ նախագահը համայնավար Կեդր. Կոմիտէին։ Բարեկարգութեան նախարարը յայտարարեց թէ բոլոր պատասխանատուները ճշդուելէ վերջ, պիտի դատուին իբրեւ հայրենադաւ ։

Վարչապետ Մաքսիմոս Աթէնքի ամերիկեան դեսպանին հաղորդելով այս գործողութիւնները, յայտնած է թէ իր պատերազմական, օդանաւային եւ բարեկարգութեան նախարարները եւ սպայակոյտին պետը չէին ուզեր որեւէ պատասխանատուութիւն ստանձնել ապահովութեան մասին, եթէ իրաւունք չտրուէր անմիջապէս գործի ձեռնարկելու ։

Ներքին գործերու նախարարը կը յայտարարէ թէ ապստամբները որոշած էին կրակի տալ Աթէնքի հանրային շէնքերը, առեւանգել գլխաւոր նախարարները եւ բարձր պաշտօնատարները ։ էԱՄի վարչութիւնը կոչ մը ուղղեց ամբողջ աշխարհի, բողոքելով «միապետա - ֆաշական բռնակալութեան դէմ որ կը գործադրուի շնորհիւ արտաքին Թոյլտուութեան »։

ՎԵՐՋԻՆ ՓՈՐՁ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻՆ ԴԷՄ

Աշխատանքի Դաշնակցութեան նոր պահանջները

Կառավարութիւնը 24 ժամ եւս շահեցաւ, պետական պաշտօնեաներու գործադուլին առաջքը առնելու համար, շնորհիւ ընկերվարական կուսակցութեան միջամտութեան։ Առջի օր եւ երէկ օրն ի բուն բանակցութիւններ կատարուեցան, եւ ընդհանուր տպաւորութիւնն այն էր թէ միջին ճամբայ մը պիտի գտնուի։ Վարչապետ երէկ իրիկուն պիտի յայտնէր իր վերջնական պատասխանը։ Մէկ խօսքով, ամէն միջոց կը փորձուի, ընդհ. գործադուլին առաջքը առնելու համար ։ Նախարարական խորհուրդը երէկ իրիկուն ալ բացառիկ նիստ մը գումարեց։ Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ պաշտօնեաներու դաշնակցութիւնը անփոփոխ պահելով հանդերձ ընդհ. գործադուլի որոշումը, լրեն կը վերապահէ ճշդել անոր թուականը եւ տեւողութիւնը ։

Գործադուլ յայտարարուի թէ ոչ, կառավարութիւնը կատարեալ անելի մը մատնուած է, ելմտական թէ աշխատաւորական տագնապին հետեւանքով։ Խլրտումներ իրարու կը յաջորդեն, ամբողջ երկրին մէջ։ Ահաւասիկ նոր հող մը,— Հողագործները կը սպառնան գործադուլ հռչակել, այսինքն ցորեն չյանձնել կառավարութեան, եթէ կենդինարին գինը 1950 Ֆրանքի չբարձրանայ։ Այս սպառնալիքը յայտնուեցաւ բանաձեւով մը զոր քուէարկած էին ագարակատէրերու նահանգային միութեանց 90 նախագահները, Փարիզի մէջ։ Կառավարութիւնը տակաւին որոշած չէ ցորենի գինը, որովհետեւ անհամաձայնութիւններ կրծոտեն նախարարներուն մէջ։ Կ'ըսուի թէ մեծ մասը կ'առաջարկէ ներկայ գինը, 1200 Ֆրանք, բարձրացնել 1600ի, եւ հողագործներու պահանջած գինին (1950) տարբերութիւնը վճարել արտադրութեան պարգեւներով։ Իսկ հողագործները կը պահանջեն 1950 Ֆրանք իւրաքանչիւր կենդինարին եւ արտադրութեան պարգեւ ։

Քուէարկուած բանաձեւին մէջ դանդատ կը յայտնուի թէ ցորենի նոր գինը չէ ճշդուած, թէեւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ԻՐԱՆԷՆ

Թէհրանէն կը հաղորդեն թէ այս տարի 20—25 հազար հոգի պիտի փոխադրուին Հայաստան։

Իրանա Հնդկաստանի թեմի Առաջնորդ Վահան եպիսկ. Կոստանեան խնդրած էր թոյլատրել, ներգաղթի հետեւանքով թափուր մնացած եկեղեցական ու դպրոցական շէնքերու եւ հողամասերու վաճառումը։ Էջմիածնի գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը հաւանութիւն յայտնելով, առաջարկեց փութացնել վաճառումը։

Նոյն թեմին Առաջնորդը կը յայտնէ թէ ձեռնարկած է եկեղեցիներուն մէջ գտնուած ձեռագրերը ինչպէս նաեւ ներգաղթի հետեւանքով մնացած եկեղեցական գոյքը Առաջնորդարան հաւաքելու, յետագային Մայր Աթոռ փոխադրելու համար ։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՐԵՍՓ. ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ առթիւ այս անգամ միայն մէկ աթոռ վերապահուած է հայ գաղութին, իբրեւ հետեւանք մարդահամարի թերութեանց։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան թեկնածուն է իրաւագէտ Ֆրէտ Ասլանեան, քաջ արաբագէտ, որ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ հայ թէ արաբ ժողովուրդին մէջ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անխոնջ աշխատողներէն է ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի միջ-մասնաճիւղային Գ. Ողիմպիականը տեղի ունեցած է Յունիս 21ին եւ 22ին, Պէյրութի մէջ, մասնակցութեամբ 2000 սկաուտներու, մարզիկներու եւ արծուիկներու։ Հալէպէն Պէյրութ գացած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի 900 մարզիկներ, սկաուտներ եւ մարզիկներ։ Մրցումներուն ներկայ եղած են Լիբանանի նախարարական ամբողջ կազմը եւ երկու հայ երեսփոխաններ, ընկեր Մ. Տէր Գալուստեան եւ Բժ. Մ. Հայրապետեան ։

ՊՈԼՍՈՅ մէջ մեռած է Տոքթ. Սարգիս Նահապետեան, որ քսան տարի եղած է բժշկապետ Ազգ. Հիւանդանոցին եւ յետոյ մասնագէտ Ներքին հիւանդութեանց։ 62 տարեկան էր։

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Ա.

Ժամանակէ մը՝ ի վեր Սփիւռքի մամուլին մէջ *կ'երեւան յօդուածներ ու խմբագրականներ՝ ի պատասխան հարցարանի մը, զոր հրապարակ դրած է «Ցուսաբեր» ամսաթերթը:*

Առաջին ակնարկով թերեւս մտածուի որ մեր պաշտօնակիցը կ'արծարծէ հարց մը, որուն ժամանակը չէ: Բայց այդ ճիշդ չէ: Մեր կեանքի ամէնէն փոթորկոտ օրերուն ալ, հրատապ հարցերու կողքին իրենց տեղը գրաւեր են գրական ու լեզուական խնդիրները եւ տեղի տուեր թէր ու դէմ մտքերու արտայայտութեանց՝ առանց սակայն իրենց վերջնական լուծումը ստանալու: Եւ ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ըլլալ: Իր ներկայ ողբալի պայմաններուն մէջ ո՞րն է որ Սփիւռքը կրցեր է համահայկական հարցեր լուծել: Ինչ որ կ'ըլլայ, կրնայ նպաստել մտքերու պարզացման ու բիւրեղացման միայն: Աւելին սպասել, պիտի ըլլար պարզ միամտութիւն մը:

Առաջին հարցը զոր տուած է «Ցուսաբեր», այն է թէ՝ «Արեւմտահայ գաւառաբարբառները կրնա՞ն պահել իրենց գոյութիւնը եւ զարգանալ՝ ստեղծուած նոր պայմաններէն ետքն ալ»

Այս հարցին մեր պատասխանը դրական չէ:

1915ի աղէտէն յետոյ, որ կոտորեց ու ցիր ու ցան ըրաւ ազգային խոշոր հատուած մը, այդ օրուընէ ալ վճռուեցաւ մեր գաւառաբարբառներու ճակատագիրը: Լեզուի տէրը գայն խօսող ժողովուրդն է, երբ կը չքանայ այդ ժողովուրդը, կամ ցիրուցան կ'ըլլայ անոր բեկորները, անոր արտայայտութեան միջոց հանդիսացող բարբառներն ալ իրենց կարգին կը գտնեն մահուան դէմ առ դէմ: Ներկայիս մեր գաւառաբարբառները այդ վիճակին մէջ են:

Բայց արդեօ՞ք գաւառաբարբառներու գոյութիւնը բարիք է որեւէ ժողովուրդի համար: Երբեք: Միայն արեւմտահայ հատուածը 30է աւելի բարբառներ ունէր, առանց հաշուելու անոնց բազմաթիւ ստորաբաժանումները: Եւ տարաբախտաբար, իրարմէ շատ տարբեր էին այս բարբառները, այնքան տարբեր, որ Տրապիզոնցին չէր հասկնար կամ շատ քիչ կը հասկնար Մշոյ կամ Վանի բարբառները, ինչպէս Փոքր Հայքի Հայուն համար ալ բոլորովին նոր լեզու մըն էր Զէյթունի հայաբարբառ կամ Ղարաբաղցի մամիկին խօսած լեզուն:

Մեր կեանքի պայմանները ստեղծած էին այսքան բարբառներ: Ժամանակի ընթացքին, յարաբերութիւններու ընդլայնման եւ բուն գրական լեզուի տարածման շնորհիւ, կամաց-կամաց տեղի պիտի տային նաեւ գաւառաբարբառները: Այսօր գրեթէ չկայ Արարատեան խօսած Երեւանի բարբառը, ոչ ալ Գամառ-Քաթիպայի Նոր Նախիջեւանի բարբառը: Ընդհանուր կրթութիւն եւ գրական լեզուի հասունցումը քշեցին զանոնք հրապարակէն: Նոյնը տեղի պիտի ունենար արեւմտեան Հայաստանի մէջ, եթէ 1915ի աղէտն ալ չպատահէր:

Իսկ մեր ներկայ պայմաններուն մէջ արեւմտահայ գաւառաբարբառները չեն կրնար երբեք գոյութիւն պահել, ալ ո՛ւր կը մնայ խօսիլ անոնց զարգացման մասին: Բայց իրողութիւնը այսպէս ըլլալով հանդերձ, մեր մշակոյթի համար իրական կորուստ մը պիտի ըլլար, եթէ թոյլ տանք որ ընդմիշտ անհետանան մեր գաւառաբարբառները: Որքա՜ն առածներ, առակներ, հանելուկներ, հարսանեկան, օրօրոցի, սիրահարական եւ զուեթանի երգեր, անէծքներ, օրհներգներ, մաղթանքներ, երգումներ, ասացուածներ են պիտի փրկուին, եթէ քիչ մը ճիգ ըլլայ այդ ուղղութեամբ: Շատեր այս դաշտին վրայ ժամանակին աշխատած են եւ շատ բան փրկած (Լմիննան, Ս. Հայկունի, Լալայեանց, Տիգրան Նաւասարդեանց եւ ուրիշներ). բայց դեռ շատ բան ալ պիտի կրնայ փրկուիլ մեր մնացորդներու շնորհիւ, որոնք ցրուած են ի սփիւռս աշխարհի, եւ որոնք այսօր կան, վաղը չկան: Բայց այդպիսի աշխատանքի մը համար շատ բան չենք կրնար ընել մենք. այդպիսի գործի մը համար կրնան օգնել մեզի Հայաստանի կառավարութիւնը կամ հայրենասէր հարուստներ: Այլապէս, եթէ անհատներու ճգուի, որքան ալ անոնք աշխատելու տրամադիր, արդիւնքը պիտի չգոհացնէ մեզ:

×

Նոր ուղղագրութիւնը (*Աբեղեան*) կը համապատասխանէ՞ հայ լեզուի ոգիին եւ հիմնական կանոններուն: Ուղղագրական ի՞նչ բարեփոխումներ կ'առաջարկէք:

«Ցուսաբեր»ի երկրորդ հարցումն է այս:

Իր ժամանակին հայ լեզուի մասնագէտներ եւ բանասէրներ, Վենետիկի ու Վիեննայի Մխիթարեան գիտնական հայրեր գրեր են այս ցաւոտ խնդրով եւ միաձայն յայտարարեր, որ Աբեղեան ուղղագրութիւնը չի համապատասխաներ ոչ մեր լեզուի ոգիին եւ ոչ ալ անոր հիմնական կանոններուն: Հանգուցեալ Հայր Ղազիկեանն էր, կը կարծենք, որ առաջար գարրոյթով մը «Աբեղեան ուղղագրութիւնը» որակած էր սխալագրութիւն *բառով:*

Այս «ուղղագրութիւնը» եղած է կառավարական պարտադրութիւն մը, որուն՝ դէմ ըմբոստանալու անզօր էին Խ. Հայաստանի ժողովուրդը եւ մտաւորականութիւնը:

Այդպէս ըլլալով հանդերձ, գտնուեցան մեր հայրենիքին մէջ ապրող գիտնականներ (Աճառեան, Մալխասեան), որոնք յաջողեցան իրենց գործերու մէկ մասը տպել տալ հին ուղղագրութեամբ: Աւելին: Արտասահմանի հայ բոլշեւիկներ, որոնք Երեւանէն եկած ամէն պատգամ սովոր են սրբութեամբ ընդունելու, չուզեցին ընդունիլ Աբեղեան «ուղղագրութիւնը»՝ նոյնիսկ իր վերջին բարեփոխումներով եւ, հին ուղղագրութեամբ տարին իրենց թերթերը եւ մասնաւոր հրատարակութիւնները: Այս կերպով արտասահմանի հայ բոլշեւիկներ խոստովանեցան թէ որքան անհեթեթ էր Աբեղեան «ուղղագրութիւն» ըսուածը:

Երեւանի պարտադրած «ուղղագրութիւնը» մեծ չարիք հասցուց մեզի: Ան նախ եւ առաջ արտասահմանի մէջ դժուարացուց ընթերցումը Խորհրդային հրատարակութիւններուն: Վաղը եթէ Երեւանը փոխէ իսկ ներկայ «ուղղագրութիւնը», ան պիտի չկրնայ վերստին հրատարակել շատ արժէքաւոր գործեր, որոնք լոյս տեսած են Աբեղեան ուղղագրութեամբ:

Կասկած չկայ որ մեր ուղղագրութիւնը անթերի չէ, ան ալ ունի բարեփոխման կարօտ կէտեր: Բայց անոր ժամանակը հիմա չէ: Այն օրը, երբ Երեւանը ի վիճակի կ'ըլլայ ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ արտասահմանի բոլոր հայագէտներու օժանդակութենէն օգտուելու, այդ օրն ալ կը դրուի այդ հարցը եւ կը ստանայ իր պատշաճ լուծումը:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

Երեւանի բժշկական Կաճառին 25 տարին

ԽՄԲ.— Ամփոփուած Սովետական Հայաստան Ամսագրի Փետր. Մարտ թիւէն.—

Հայ ժողովուրդը իբրեւ հնագոյն մշակութային ժողովուրդներէն մէկը, տուած է բազմաթիւ երեւելի մարդիկ, որոնք պատուաւոր տեղ կը գրաւեն բժշկական գիտութեան մէջ:

Դաւիթ Շուագարացին, Սեւանի վանքի միաբան Սարգիս վարդապետը, Մխիթար Հերացին, Ահարոնը, անոր զաւակը Ստեփաննոսը, Սիմաւոնը, Ցակոբը, Ամիրդովլաթը եւ շատ ուրիշներ բժշկական գիտութեան մէջ իրենց թանկարժէք աւանդը դրած են:

Բժշկական Կաճառը (Ինստիտուտ) հիմնուած է 1922ին, իբրեւ Երեւանի Պետական Համալսարանի բժշկական մասը, իսկ 1930ին Պետական Համալսարանի վերակառուցման հետեւանքով, վերածուեցաւ ինքնուրոյն բժշկական կաճառի եւ մտաւ Առողջապահութեան Նախարարութեան մէջ:

Իր հիմնադրութեան առաջին տարիներուն Կաճառը ունէր միայն բուժ-կանխարգել (prophylactique) *բաժինը, իսկ այժմ մենք ունինք նաեւ առողջապահական (սանիտարա-հիգիենիկ) բաժինը, որուն շրջանաւարտները կ'աշխատին ժողովրդական առողջապահական ասպարէզին մէջ: Այս համալսարաններու ուսանողներու ստացած գիտելիքները հնարաւորութիւն կու տան յետագային մասնագէտ դառնալու, իրենց ուզած ուղղութեամբ, դարմանագիտութեան, վիրաբուժութեան, ախտաբանութեան, կնախտաբանութեան եւ այլ ասպարէզներու մէջ:*

Կաճառին բոլոր բաժիններուն մէջ ուսման տեւողութիւնը հինգ տարի է, իսկ 1947—48 ուսումնական տարիէն, ուսման տեւողութիւնը պիտի ըլլայ վեց տարի:

Ուսանողութեան կը դասաւանդուին քանի մը տասնեակ տեսական եւ դարմանատան վերաբերեալ առարկաներ, ինչպէս մարդակազմութիւն, վիրաբուժութիւն, կենսաբանութիւն, դարմանագիտութիւն, իրենց բոլոր ճիւղերով, առողջապահութիւն, մանկաբարձութիւն, ծննդաբանութիւն եւայլն:

Կաճառին գործունէութեան սկզբնական շրջանին ուսանողներու թիւը կը հասնէր միայն 122ի, իսկ այժմ 1300 ուսանող ունի որոնց 850ը թոշակառուներ են: Ուսանողներուն մեծ մասը Հայեր են: Կաճառին մէջ կը գործէ նաեւ ռուսական բաժին մը ուր կ'ուսանին Ռուսեր, Ադրբէջանցիներ, Վրացիներ, Հրեաներ եւայլ ազգութեան պատկանող ուսանողներ: Այս տարի Կաճառ ընդունեցաւ նաեւ հայրենիք վերադարձած 20 երիտասարդներ: Ուսանողութեան համար ապահովուած են [illegible], բնախօսական, քիմիաբանական կահաւորուած աշխատանոցներ (լաբորատորիա), գրադարաններ, ընթերցարաններ, բժշկական թանգարաններ:

25 Տարուան մէջ Երեւանի կաճառը երկրին տուած է 2000 բժիշկ-բժշկուհիներ որոնց մեծ մասը կ'աշխատին Հայաստանի եւ եղբայրական հանրապետութիւններուն մէջ:

Բժշկական բաժնի կազմակերպութիւնն ու ղեկավարութիւնը ստանձնեցին պրոֆէսօրներ Հ. Քէչէկը, Վ. Արծրունին, Գ. Արէշեանը, Լ. Յովհաննիսեանը, Արտ. Մելիք-Ադամեանը եւ ուրիշներ: Ժամանակի ընթացքին դասախօսական այդ կորիզը հարստացաւ տեղին վրայ աճած նոր երիտասարդ դասերով, որոնք հիմա կը կազմեն կաճառին պրոֆէսորա-դասախօսական կազմին զգալի տոկոսը:

Երեւանի Բժշկական Կաճառին սաներէն շատերը հիմա ծանօթ են ամբողջ հանրապետութեան մէջ: Անոնցմէ է փրոֆ. Հրաչեայ Բունիաթեան, (անդամ հայկական ՍՍՌ գիտութիւններու Ակադեմիայի եւ գիտութեան վաստակաւոր գործիչ): Ինչպէս նաեւ Ս. Միրզոյեան եւ Լ. Յարութիւնեան:

Վերջին երկու տարուան շրջանաւարտներէն 12ը թեկնածու են, որոնք Կաճառին զանազան բաժիններուն վրայ կը կատարելագործեն իրենց մասնագիտութիւնը:

Բժշկական Կաճառին մէջ դասախօսութիւններ կու տան 28 փրոֆէսօրներ, որոնց երկուքը գիտութեան տոքթէօրներ են: Կը դասաւանդեն 90 օգնական դասախօսներ, որոնց 22ը գիտութեան թեկնածուներ են:

Կաճառին մէջ աշխատող փրոֆէսօրներէն Լեւոն Յովհաննիսեան ՍՍՌՄ բժշկական գիտութիւններու Ակադեմիայի իսկական անդամ է: Փրոֆէսօրներ Ցոլեան եւ Ալեքսանեան նոյն Ակադեմիային թղթակից անդամներ, Փրոֆ. Ֆանարճեանը Հայկ. ՍՍՌ գիտութիւններու Ակադեմիայի թղթակից անդամ է:

Թէ փրոֆէսօրա-դասախօսական կազմը եւ թէ շրջանաւարտ բժիշկները կը պայքարին բժշկական գիտութեան ալ աւելի զարգացման, գիտական նորանոր յայտնագործութիւններու եւ բժշկագիտութեան յետագայ կատարելագործման համար:

Բժշկական կաճառը այնպիսի գիտական բարձրութեան վրայ է կանգնած որ իրաւունք ունի ընդունելու Բժշկ. գիտութիւններու եւ Բժշկ. պատմութիւն տոքթորայի քննաճառեր (դիսերտացիա, dissertation):

1946ին Կաճառի գիտական խորհուրդին մէջ «թէզ»եր պաշտպանած են 12 հոգի որոնք ստացած են բժշկ. գիտութիւններու թեկնածուի կոչում: Ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ եղբայրակից հանրապետութիւններուն մէջ աշխատող բժիշկներ պաշտպանած են «թէզ»եր Կաճառին մէջ:

Մեր Կաճառը աչքի զարնող յաջողութիւններու է հասած ուսումնական եւ գիտա-հետազօտական աշխատանքներուն մէջ: Հայաստանի դեղաբոյսերու ուսումնասիրութիւնը ու նոր դեղաբոյսերու յայտնաբերումը, նոր դեղամիջոցներու համադրութիւնը, օդին խտացումը, բնակչութիւնը յատկապէս C վիթամինով ապահովելը, ջրամատակարարման հարցին լուծումը եւն., ինչպէս նաեւ ջերմային մասնաւորապէս կալապարի, ճիճուային հիւանդութիւններու դէմ մղուած պայքարը եղած են Կաճառին գիտական աշխատողները զբաղեցնող հիմնական խնդիրները եւ զգալի նուաճումներ ձեռք բերուած են:

Բժշկական կաճառին գիտական ճիւղերը հնարաւորութիւն կու տան Կաճառի բեմերուն յայտնելու իրենց կատարած գիտական աշխատանքները, վեր հանելու, թէ տեսական եւ թէ դարմանատան վերաբերող աշխատանքի դրական ու բացասական կողմերը, եւ առիթ կ'ընէ բժշկական կաճառին եւ Հայաստանի Բժշկ. Ընկերութեան հրատարակած «Տեղեկագիր» հանդէսի միջոցով: Վերջին երկու տարիներուն մէջ լոյս են տեսած «Տեղեկագրին» հինգ թիւերը, ուր տպագրուած 103 յօդուածները նուիրուած են գլխաւորաբար երկրամասային ախտաբանութեան (մալարիա, թանչք, արեան ճերմակ գնդիկներու հիւանդութեան փոխանցիկ աւշատապ), Հայաստանի հանքային ջուրերու, վայրերու հետազօտութեան եւ օգտագործման, ռազմադաշտային վիրաբուժական, նոր դեղաբոյսերու ուսումնասիրութեան եւայլն:

Բժշկական Կաճառը զգալի աշխատանք կատարած է բժշկական գրականութեան եւ դասագիրքերու հրատարակութեան համար: Հրատարակած է 23 դասագիրքեր որոնց 11ը ինքնուրոյն եւ 12ը թարգմանական: Լ. Յովհաննիսեանի «Դիագնոստիկա» մեծածաւալ ձեռնարկը որ լոյս տեսած է հայերէն եւ ռուսերէն, փրոֆ. Ցոլեանի «Ռազմադաշտային Խիրուրգիա» (վիրահատութիւն) գործը, Փրոֆ. Արծրունիի «Ռուս-լատին-հայ բժշկագիտական բառարանը»:

Ուսանողական հանրակացարաններու եւ օժանդակ շէնքերու աշխատանքները ծաւալեցան:

Հայրենական Մեծ Պատերազմին Կաճառին 18 փրոֆէսօրները եւ քանի մը շրջանաւարտ բժիշկներ իրենց կատարած անձնազոհ աշխատանքին համար պարգեւ ստացան:

Կաճառը կը պայքարի հիւանդութիւններու կանխումին եւ վերացումին համար նոր մեթոտներ մէջտեղ հանելու: Բժշկական կաճառին փրոֆ. դասախօսական կազմը ճիգ պիտի չի խնայէ [illegible] երկրին համար բժշկական որակեալ աշխատաւորներ պատրաստելու:

Ն. ՑԱԿՈԲԵԱՆ
(Տնօրէն Երեւանի Բժշկ. Կաճառի)

Հրեան աւելի՞ բախտաւոր եղաւ

Շատեր այն կարծիքը ունին թէ Հրեաները իրենց անկախութեան կորուստէն ի վեր առաջին անգամն է որ մեծ շարժումի մը գլուխն անցած, հող կը պահանջեն, հրէական պետութիւն մը կազմելու համար։ Պատմութիւնը ուրիշ բան կ՚ըսէ ։

Մօտաւորապէս երկու հազար հինգ հարիւր տարի է որ Հրեաները իրենց երկրէն վտարուած՝ կը թափառին երկրէ երկիր միշտ հալածանքի ենթակայ։ Քանի քանի անգամներ այլեւայլ տեղեր, այլեւայլ դարերու մէջ յայտնուած են Հրեաներ որոնք իրենք զիրենք յայտարարած են փրկական մեսիաներ։ Մինչեւ իսկ Կիւրոս Մեծին հոչակուեցաւ Հրեաներէն, որովհետեւ արտօնեց անոնց Բաբելոնէն Երուսաղէմ վերադառնալ ու տաճարը վերականգնել։

Առանց հաշուելու հինները, ամփոփենք երեք կամ չորս հարիւր տարուան դէպքերը եւ ապստամբական շարժումները որոնք ոչ մէկ լուծումի յանգեցան եւ գետերով արիւն հոսեցաւ ։

Ինչպէս մենք ունեցած ենք անկախութեան ռահվիրաներ, Դաւիթ Բէկ, Իսրայէլ Օրի, Ջուղայեցի Ցակոբ կաթողիկոս Ն. Աշտարակեցի, եւայլն, առանց հաշուելու վերջին յիսնամեակի յեղափոխական դէպքերը եւ անկախութեան հռչակումը (Հ. Յ. Դ.), կարծես Հրեաներն ալ կը քալեն կրնկակոխ Հայոց քալած ուղիէն։

Նոր դարերու ամենանշանաւոր Մեսիան եղած է Սապաթայ Սէվի, Իզմիրցի Հրեայ մը որուն ծնողքը Սպանիոյ հալածանքներուն պատճառաւ Թուրքիա ապաստանած էին Սպինոզա փիլիսոփային ժամանակ։ Սէվի քսան հինգ տարեկան գեղադէմ սեւ մօրուքով երիտասարդ մըն էր, Քապալի արժանի նկատուած էր եւ վռնտած էր իրեն կին առաջարկուած երկու գեղուհիներ։ 1648 թուականին Սապաթայ յայտարարեց — Ես իմ Եհովան եւ Հրեաները փրկերու կոչուած եմ։ Ահազին աղմուկ բարձրացաւ րաբուններու կողմէ եւ արտաքսեցին քաղաքէն։ Իզմիրէն ճամբորդեց շատ մը երկիրներ, գնաց Պոլիս, անկից ալ Սելանիկ, Ցունաստան եւ Եգիպտոս։ Գահիրէի մէջ ծանօթացաւ Եաւէֆ Չէլէպի Հրեայի մը, հարուստ հարկահաւաքմը եւ անոր տրամադրութեան տակ դրաւ ամբողջ հարստութիւնը գործածուելու համար Հրէաստանի անկախութեան։ Այնտեղ ամուսնացաւ Սառա անունով նշանաւոր հրէուհիի մը հետ, եւ իր կնոջ հետ այցելեց Պաղեստին-Սուրիա, Հալէպ, Երուսաղէմ։ Ամէն տեղ կը յայտարարէր թէ մօտ օրէն կը յայտնուի Մեսիան եւ խանդավառութեամբ կ՚ընդունուէր։ Երբ 1666 թուականին հասաւ իր ծննդավայրը, Իզմիր, ժողովուրդին խանդավառութիւնը գագաթնակէտին հասած էր։ Բազմութիւնը միաբերան կ՚աղաղակէր,— «Կեցցէ Իսրայէլի փրկիչ թագաւորը, կեցցէ Աստուծոյ ղրկած Մեսիան»։ Իր պատգամները կը ստորագրէր. «Ես Տէրը ձեր Աստուածը Սապաթայ Սէվի»։ 1665ին իր կնոջ հետ նաւով Պոլիս հասաւ եւ ոտքը ցամաք չդրած, Թուրքերը ձերբակալեցին եւ բանտ նետեցին։ Ապա մեռաւ Աղրիականի գեղածիծաղ ափերուն վրայ Դուլչինօ նաւահանգստին մէջ 1677ին։

Անկից վերջ ուրիշ մը, Սպինոզա ԺԸ. դարու կէսին, շատ աշխատեցաւ բայց ի զուր, նոյնը Գերմանիոյ մէջ փորձեց Մովսէս Մէնտէլսօն։ Այնքան սաստկացաւ հրէական հարցը որ նոր հալածանքներ եւ հաւատաքննութիւններ տեղի ունեցան, գետերով արիւն հոսեցաւ։ Շատ մը լուսամիտ Հրեաներ զզուեցան եւ քրիստոնէութիւնը ընդունեցին ինչպէս մեծ բանաստեղծ Հայնրիխ Հայնէ։ Նոյն անկախութեան համար ԺԻ. դարուն շատ մը Հրեաներ խողխողուեցան թէ Լեհաստանի եւ թէ Գերմանիոյ մէջ։ ԺԹ. դարուն Մովսէս Հէսը եղաւ ամենամեծ ռահվիրան որ հրէական ազգ. գաղափարը թանձրացեալ կերպով հրապարակ բերաւ, ճամբայ բանալով սիոնականութեան ։ Օտեսացի բժիշկ մը, Լէօ Պինըսկըր այս առթիւ կը գրէ.—

«Հրեան մեռեալ մըն է կենդանիներուն համար, օտարական մը բնիկներուն համար եւ վաչկատուն մը նստակեացներուն համար։ Ան կ՚ամբաստանուի իբրեւ մուրացկան հարուստներու կողմէ եւ իբրեւ մեծահարուստ աղքատներու կողմէ։ Ան կը նկատուի անհայրենիք ազգայնականներու կողմէ եւ օտարատեաց ընկերվարականներու կողմէ, մէկ խօսքով խոտելի տարր մըն է ժողովուրդի ամէն դասակարգերուն համար, անոր հայրենիքը արտասահմանն է, անոր միութիւնը ցրուումն է, եւ բէնքը նուաստութիւնը։ Հրեայի ճարպիկութիւնը փախուստն է եւ անոր միակ կարողութիւնը միջավայրի պատշաճեցումն է»։

Անկից վերջ Պինըսկըր գրած է 1881ին «Ինքնազատումը» (Auto - émancipation) գրքոյկը, պարզելով հրէական պահանջը, 1890ին Պուտափէշտցի հարուստ Հրեայ մը, Թէոդոր Հէրցլ աշխատեցաւ պետական կորիզ մը կազմել։ Պայթեցաւ Տրէյֆիւսի խնդիրը եւ սկսան նոր հալածանքներ Հրեաներու դէմ։ Հէրցլ դիմումներ կատարեց Պապին, Սուլթանին եւ կայսեր, միջոց մը գտնելու եւ Հրեաները Պաղեստին փոխադրելու համար։ Եւրոպական բոլոր դուռները ծեծեց Հէրցլ, բայց ապարդիւն։ Ցուսահատութենէն եւ վիշտէն Հէրցլ մեռաւ երիտասարդ տարիքի մէջ, առանց իր նպատակին հասնելու։

Այս պատմութիւնը բան մը չի՞ խօսիր անոնց որ թութակի պէս մէկ յանկերգ մը սորված կ՚երգեն.— Հայերը խելացի չեն, մենք դիւանագէտ չունինք, քաղաքական հասունութիւն չունինք, եւայլն, եւայլն ։

Հրեայի մը համար նուա՞զ կարեւոր է եւ կամ դժուա՞ր է դիւանագէտներ տալ — ափ մը հող ստեղծելու համար, եթէ միայն դիւանագիտութեան պէտք կայ ։

Այս ազգը որ տուած է մարդկութեան մարգարէներ, օրէնսգէտներ, աստղագէտներ, տիեզերագէտներ չէ՞ր կրնար երկու հատ ալ դիւանագէտ ճարել, Պաղեստին մը գնելու համար։ Երբ բախտը քեզմէ երես դարձուց եւ զոհողութիւններդ ի զուր ացան խենդ եւ յիմար կը կոչուիս։ Այս է ամբոխին դատաստանը։ Ոչ ոք թող չմեղադրէ թէ մենք դիւանագէտներ չունինք։ Այն ինչ որ Հայերը 50-60 տարի առաջ փորձեցին, Հրեաները դեռ նոր կը փորձեն։ Անոնք ալ զգացին որ Երիմեանի երկաթէ շերեփը պէտք է։ Մաղթենք որ յաջողին, որովհետեւ անոնք ալ մեզի պէս տանջուած եւ տառապած ժողովուրդ են։

ՄԻՍԱՔ ԽՐԱԼԵԱՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԸ ՍԻՎՐԱՆԻ ՄԷՋ

ՍԻՎՐԱՆ (Յատկապէս) — Կիրակի, 29 Յունիս կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ Ֆր. Կ. Խաչի Սէվրանի մասնաճիւղի հանդէսը Մասիս նորակառոյց սրահին մէջ, բարոյական թէ նիւթական մեծ յաջողութեամբ։ Սրահը լեցուն էր խուռն բազմութեամբ մը։ Շրջ. Վարչութեան կողմէ ատենապետուհին, Տիկ. Շ. Միսաքեան եւս ներկայ էր։

Բացումը կատարուեցաւ Կ. Խաչի Սան-Սանուհիներու կողմէ ազգային խմբերգներով որոնք վերջացան երկու փոքրերու պարերով՝ հայկական տարազներով։ Մասնաճիւղին ատենադպրուհին, Տիկ. Ա. Քէօսէեան համառօտ կերպով ներկայացուց Կապոյտ Խաչի գործունէութիւնը, որմէ վերջ անցաւ օրուան յայտագրին եւ ներկայացուց Սիպիլի ամփոփ կենսագրականը, անոր «Հարսը» թատերգութեան ներկայացուելուն առթիւ։ Շնորհակալութիւններ յայտնեց մասնաւորաբար Տիկ. Հ. Չիլինկիրեանի անոր մէկուկէս տարուան ուսուցչական անխոնջ գործունէութեան համար, նոյնպէս մասնաճիւղի ատենապետուհի Տիկին Վ. Յովհաննէսեանի, իր բացառիկ զոհողութիւններուն համար։ «Հարսը» ներկայացուեցաւ, բացի Տիկ. Ս. Ղուկասեանէ (Մոնթրոյէն) տեղական ուժերով։ Տիկ. Է. Մանուկեան, Օր. Ա. Գալայճեան, Օր. Մ. Եմէնիճեան եւ Պ. Հ. Քէօսէեան ջերմապէս գնահատուեցան հանդիսականներէն։ Ալֆորվիլի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. Գայիչեանի, իր սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էր մէկէ աւելի խմբերգներով, որոնք բուռն ծափերով կրկնութիւններու արժանացան։ Յետոյ ներկայացուեցաւ խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը, «Գաւաթ մը թէյ», նոյնպէս տեղական ուժերով։ Դերակատարներն էին Օր. Մ. Ուզուրեան, Պ. Հ. Քէօսէեան, Պ. Աթալաքեան եւ Կ. Մանուկեան ։ Ներկայացումներուն յաջորդեց «Դէպի Երկիր» կենդանի պատկերը, պատրաստուած մասնաճիւղին կողմէ։ Պատկերը կը ներկայացնէր նորահաս սերունդը զոյգ զոյգ, մութ ճամբաներէն վերելք մը դէպի Արարատ լեռը, առաջնորդուելով հրեշտակներու կողմէ, որոնք իրենց լապտերներով եւ աշտանակներով կը լուսաւորէին զաւակներ ճամբան, հասցնելու համար զիրենք դէպի մեր Աշխարհը։ Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը փակուեցաւ Տիկ. Շ. Միսաքեանի խօսքերովը. «Երբ մեր ժողովուրդը գաղթեց օտար աշխարհներ, իր հացը հազիւ ճարած կազմեց Միութիւններ, ինչպէս Կապոյտ Խաչը, ոչ թէ նպաստ ստանալու համար այդ կազմակերպութենէն, այլ պայքարելու համար օտարացման վտանգին դէմ։ Հայը չի գիտեր մուրալ, ան ամէն տեղ վստահած է իր բազուկին, իր աշխատանքին, բայց գիտէ՞ պահել իր լեզուն, իր ազգային ոգին հաւաքական ճիգերով։ Ահա եւ Սեվրանի մեր մասնաճիւղը որ հազիւ կազմուած անխոնջ ջանքերով ու ծանր զոհողութիւններով դպրոց կը պահէ երկու տարիէ ի վեր։ Յետոյ կոչ ըրաւ ներկաներուն որ աջակցին մասնաճիւղին։

Եւրոպական պարերը շարունակուեցան մինչեւ կէս գիշեր, խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծելով։ Ներկաները մեկնեցան ջերմապէս շնորհաւորելով այս գեղեցիկ հանդէսին կազմակերպիչները։ — Թղթակից

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆԵՂՈՒՑՆԵՐԸ (ՎՈՍՓՈՐ ԵՒ ՏԱՐՏԱՆԷԼ), ԹՐՔԱԿԱՆ ՋՐՈՒՂԻՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ, գրեց Վ. Նաւասարդեան։ 480 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ եւ բազմաթիւ վաւերագիրներով ։ Տպ. «Յուսաբեր»ի, Գահիրէ։ Գին 100 եգիպտ. դահեկան։ Արտասահման 4 տոլար։ (Զուտ հասոյթը յատկացուած Հ. Յ. Դ. Վեթ. ֆոնտին։

Ընկ. Պօղոս Մարկոսեան

Ընկեր Պօղոս Մարկոսեան, որ խումբ մը զինուած հայ պոլշեւիկներու կողմէ յարձակման ենթարկուելով սպաննուեցաւ Յունիս 14ի, շաբաթ գիշեր, ժամը 9ի առեններ, Պէյրութի Զէյթունիէ թաղին մէջ, մեր համեստ բայց շատ սիրուած շարքայիններէն էր, որուն վաղաժամ կորուստը խոր սուգի մատնեց Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Քեսապի մեր կազմակերպութիւնները։

Ընկեր Պօղոս, բնիկ Քեսապցի, ծնած էր 1912ին եւ ութ տարեկանին որբ մնացած։ Հայրը, որ սեւ աշխատանք կատարող պարկեշտ գործաւոր մըն էր, արկածով կը մահանայ, եւ այնուհետեւ Պօղոսի մայրն է որ բոլոր անձնուէր հայ մայրերուն նման համակ նուիրում եւ գուրգուրանք՝ կը մեծցնէ իր մէկ հատիկ զաւակը հազար չարչարանքներով։

Տարաբախտ Պօղոսը հազիւ իր գիւղին նախակրթարանը քանի մը տարի յաճախելու առիթը կ՚ունենայ։ Կեանքի անողոք պայմանները կը ստիպեն որ կանուխէն արհեստի հետեւի ։ Նախ Հալէպի մէջ եւ ապա Պէյրութ՝ Մարկոսեան կը սորվի մեքենագործութիւն եւ շնորհիւ իր ուշիմութեան եւ աշխատասիրութեան՝ շատ երիտասարդ հասակին կը ստանայ վարպետ շարժավարի ու մեքենագէտի վկայական։ Այս տարիները շատ ծանր կը ճնշեն մօրը ուսերուն, որովհետեւ իր զաւկին ապագան ապահովելու համար ան ստիպուած էր ուրիշի տուները ծառայութեան մտնել։

Պօղոս մօտ տասը տարիէ ի վեր սակայն ինքնաբաւ դարձած էր, իբրեւ փնտռուած արհեստաւոր մը։ Ան պատերազմի շրջանին աշխատեցաւ Դաշնակից զրահման բանակին մէջ եւ շարժավարի պաշտօնով մասնակցեցաւ Լիբիոյ եւ այլ ճակատներու կռիւներուն։ Դաշնակից ուժերու մեկնումէն ի վեր կ՚աշխատէր Նաւահանգիստի ընկերութեան մօտ։

Ֆիզիքապէս առողջ, ուժեղ եւ տոկուն այս երիտասարդը, նկարագրով մեղմ էր եւ բարի։ Այս պատճառով ալ ջերմ սիրոյ առարկայ դարձաւ իր ընկերական շրջանակին մէջ։

Պօղոս կանուխէն մտած էր Դաշնակցութեան շարքերը, իր ազգին եւ հայրենիքին ծառայելու սրբազան ուխտով։ Պարտաճանաչ էր եւ պատրաստակամ։ Գաղափարի ճամբուն վրայ կէս մնաց իր ուխտն ու ծրագը։ Խոստացուեցաւ նաեւ բնակարանական նոր բոյն մը կազմելու դժբախտ մօրը երազը։ Ան զոհ գնաց պոլշեւիկեան խաղնակչական դաւադրութեան։ (Ազդակ)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ հայ Քոյրերու հանդէսը, Միաբանութեան հարիւրամեակին առթիւ, տեղի ունեցած է Յունիս 15ին, Ռից թատրոնին մէջ, նախագահութեամբ Արք. Ցակոբ Արք. Նեսիմեանի։ Հայ Քոյրերու Միաբանութիւնը հաստատուած է նախ Պոլսոյ մէջ 1847ին, ուրկէ վերջ բազմաթիւ մասնաճիւղեր հաստատուած են շատ մը գաղութներու մէջ, նուիրուելով առաւելապէս հայ աղջիկներու կրթութեան։ Այսօր, դար մը վերջ Հայ Քոյրերը ունին բազմաթիւ վարժարաններ Պոլսոյ, Իրանի, Սուրիոյ, Պաղեստինի եւ Եգիպտոսի մէջ։ Եգիպտոսի մէջ կը գործեն շուրջ 33 տարիէ ի վեր։ Անոնք խնամքով կ՚ուսուցանեն բացի եւրոպական եւ երկրին լեզուներէն, նաեւ հայերէն եւ Հայոց պատմութիւն, ազգային ջերմ զգացումներով։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ — ԿՈՉ ՍԹԱՆՈՋՑԻՆԵՐՈՒ

Սթանոզի Հայր. Միութիւնը հիմնուած է 1927ին, Փոն տը Շէրիւի եւ պաշտօնապէս արձանագրուած 1928 Յունուար 22ին։ Այսօր 20 տարուան ընթացքին, մեծ թիւով դժբախտ հայրենակիցներու իր նիւթական եւ բարոյական աջակցութիւնը ընծայած է, եւ միշտ կ՚աշխատի փրկել մեր նորահաս սերունդը, մայրենի լեզուն սորվեցնելով։

1939 - 1944 մեծ պատերազմի, ակամայ դադրեցնելով իր գործունէութիւնը, վերակազմուեցաւ 1946 Յունուար 27ին միեւնոյն ծրագրով։ Այս առթիւ կը հրաւիրէ բոլոր Ֆրանսաբնակ Սթանոզցիները միանալ եւ միշտ բարձր պահել մեր հայրենակցական անունը ։

Մեծ դաշտահանդէս Հայր. Միութեան կողմէ այս կիրակի, Յուլիս 13, առաւօտեան ժամը 8էն մինչեւ իրիկուան ժամը 8ին։ Ճոխ պիւֆէ։ Ֆրանսական Jazz Atomique խումբը եւ արեւելեան նուագ ։ Մուտքը ազատ է։ (Pont de Chéruy)

հունձքը սկսած է երեք շաբաթ առաջ, Ֆրանսայի զանազան մասերուն մէջ։ Ցետոյ կ՚ազդարարէ թէ հացի տագնապը պիտի սաստկանայ, եթէ կառավարութիւնը չընդունի իրենց առաջարկուած գինը, ուրիշ խօսքով՝ պիտի թաքնեն ցորենի մշակութիւնը։ Բանաձեւը կը սպառնայ անելի խիստ միջոցներ ձեռք առնել, եթէ ցորենին գինը պակաս նշանակուի ։

★ Աշխատանքի Դաշնակցութեան վարչական ժողովը բացառիկ նիստ մը գումարելով, որոշեց հետեւեալ պահանջները ներկայացնել կառավարութեան.— 1. Նուազագոյն օրապահիկ ամսական 200 ժամ աշխատանքի համար 8000 ֆրանք (փոխան 7000ի) — 2. Ընդհանուր վերաքննութիւն աշխատավարձքի եւ գիներու, Յուլիսը չվերջացած (կառավարութիւնը այս խնդիրը յետաձգած է Դեկտեմբերին) — 3. Ուղղակի խօսակցութիւն գործատէրերու եւ բանուորներու միջեւ ։

Կազմակերպութիւնը մանրամասն ծրագիր մը մշակած է, որուն համաձայն ուժ պիտի տայ բանուորական պահանջներուն, միեւնոյն ատեն բանակցելով կառավարութեան հետ ։

Չորս պետութիւններ մերժեցին մասնակցիլ

Լեհաստան, Եուկոսլաւիա, Պուլկարիա եւ Ռումանիա պաշտօնապէս մերժեցին անգլեւֆրանսական հրաւէրը՝ մասնակցելու համար Յուլիս 12ի խորհրդաժողովին։ Մինչեւ վերջին պահուն Փարիզի մէջ կը յուսային թէ գոնէ Լեհաստան պիտի մասնակցի։ Չորս պետութիւններն ալ Խ. Միութեան հետ համաձայն ըլլալով, զարմանալի չերեւար այս ժխտական դիրքը։ Լեհաստանի մերժումին ուրիշ մէկ պատճառն ալ այն է որ կը կասկածի թէ Գերմանիա եւս հաւասարապէս պիտի մասնակցի Եւրոպայի վերաշինութեան աշխատանքներուն, ինչպէս իր դրացիները։ Պուլկարիա պաշտօնական զեկոյցով մը կը բացատրէ թէ ինք վերաշինութեան ծրագիր մը ունի արդէն եւ չի կրնար օգնել որ «Եւրոպան երկու թշնամի բանակներու բաժնուի»։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, արդէն հրաւիրուած է 16 պետութիւններու մասնակցութիւնը։

★ Պ. Պիտօ զեկուցում տալով Ազգ. ժողովի արտաքին գործերու յանձնաժողովին առջեւ, յայտարարեց թէ խորհրդաժողովին նպատակն է Եւրոպայի նիւթական աղբիւրներուն եւ պէտքերուն ցուցակը պատրաստել, եւ ոչ թէ ձեռքերը բանալով գրամ մուրալ Մ. Նահանգներէն ։

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼԻ ՏԵՍԱԿԷՏԸ

Զօր. տը Կոլ ճառ մը խօսելով Փարիզի անդլեւամերիկեան մամուլի ընկերակցութեան առջեւ, յայտնեց թէ շուտով պիտի փոխուի Ֆրանսայի սահմանադրութիւնը եւ նոր մը պիտի հաստատուի, աւելի լայն իրաւասութիւններ տալով հանրապետութեան նախագահին եւ գործադիր իշխանութեան։ Ակնարկելով Մարշըլի ծրագրին, զօրավարը ըսաւ թէ ան յոյս կը ներշնչէ կանխելու համար նոր պատերազմ մը որ արդէն կը սաւառնի հորիզոնին վրայ, երբեւ հետեւանք Խ. Միութեան տիրապետութեան՝ Եւրոպայի 2/3ին վրայ։ «Մինչեւ որ ազատ Եւրոպա մը չհաստատուի, աշխարհը պիտի մատնուի ահաւոր եւ անքաւելի պատերազմի մը։ Պէտք է խորունկ համաձայնութիւն մը հաստատուի Փարիզի եւ Լոնտոնի միջեւ, ոչ թէ տարտամ բանաձեւերու եւ ճկուն դիւանագիտութեանց, այլ հաստատուն հիմերու վրայ, մանաւորապէս Գերմանիոյ, Միջին Արեւելքի հարցերու մասին»։ Մատնանշելով խորհրդային գերակայութեան վտանգները, զօրավարը յայտարարեց.— «Եթէ այս կացութիւնը շարունակուի, Եւրոպան ամբողջութեամբ պիտի կլանուի գերակայութեամբ մը ուր պիտի անհետանան հանճարը եւ իր լոյսը»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԵԻՈՈՒՍ աւետրական բանակցութիւնները պիտի խզուին, համաձայն վերջին տեղեկութեանց ։

«ԵՍ ԻՄ ՍԻՐԱԾԻՆ ԱՌԱՑ» — Անգլիական կառավարութիւնը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ գահաժառանգ Էլիզապէթ իշխանուհին նշանուած է Յունաստանի Ֆիլիփ իշխանին հետ, որ այժմ կը կոչուի տեղակալ Ֆիլիփ Մաունթպէթըն։ Հարսնիքը՝ աշնան։ Իշխանը հրաժարած է իր բոլոր իրաւունքներէն եւ դքսութեան տիտղոս մը պիտի ստանայ ։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ վերաբերեալ գաղտնի փաստաթուղթեր գողցուած են Մ. Նահանգներուն մէջ, եթէ հաւատանք կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց ։

ՑԿԵԱՆՍ ԻՐԱՒԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ եւ գոյքերու գրաւման դատապարտուեցաւ կին լրագրող մը, Թիթայնա (Էլիզապէթ Սալվի), որ կ՚աշխատակցէր գերմանաշունչ թերթերու։ Ատեն մը բանտարկուած էր, բայց առժամապէս ազատ ձգուած ըլլալով, փախած է։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ, պաշտպանման վիճակի հետեւանքով։ Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուեցան ղեկերանց ։

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը որոշեց հիւսիսային

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի

Փարիզի մասնաճիւղի ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔԸ՝ այս շաբաթ, 12 Յուլիս, ժամը 3էն 9, 7 rue Phalsbourg, Paris: Métro Villiers կամ Malesherbes:

Տարօնի հերոսամարտը կը տօնուի

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԷՍԻՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Հ.Յ.Դ. Տան մէջ, Տէսին ։ Կը նախագահէ հայրենակից ՀԱՅՐ. Կ. ՏԷՐՄՈՎՍԵԱՆ, կը բանախօսէ Փարիզէն ԱՐՄԷՆ ՍԱՍՈՒՆԻ ։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ ընտանեկան խնջոյք մինչեւ առաւօտ։ Պիտի երգէ Լիոնի յայտնի երգչուհին Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան, ինչպէս եւ Տիկիններ Ա. Պօյաճեան եւ Մ. Կարապետեան։ Մուտքը ազատ է ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՀԱՅ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ դաշտահանդէսը՝ 13 Յուլիս, կիրակի առաւօտ ժամը 10էն մինչեւ երեկոյեան 10, դաշտին վայրը, Chemin de Meauboul, Quartier Valensole ։ Դիւրութեան համար ճամբան պիտի տեսնէք ուղեցոյցներ, մեկնումին վայրը Place de la Visitation :

ԷՍԿԻ – ՇԷՀԻՐՑԻՆԵՐՈՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի, 13 Յուլիս Garchesի անտառին մէջ:

Երթեւեկի միջոցը — Շոգեկառք Gare St. Lazareէն առտուն ժամը 8.24, 8.54, 9.24, 9.54, կէսօրէ վերջ ժամը 13.55 եւ 14.24:

Կը խնդրուի սիրելի հայրենակիցներէ կէսօրուան եւ երեկոյեան ճաշը միասին բերել։ Խմիչքը տեղին վրայ ապահովուած է ։

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ Գուրգէն Մ. Ալէմշահի կ՚երգէ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 11.45ին, Tréteaux 47ի մէջ, Chaîne Parisienne, 386 m 60ի վրայ ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ մրցանակաբաշխութեան հանդէսը այս կիրակի ժամը 5ին, նախագահութեամբ Պ. Justin Godartի ։ Հասցէն՝ 26, Rue Troyan, métro: Pont de Sèvres:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Վարդավառի տօնի առթիւ Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան կողմէ այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէի ծառախիտ պարտէզին մէջ ։ 25 թիւ հանրակառքին վերջաւորութեան ։

Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ.— ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 32րդ տարեդարձին առթիւ իբրեւ յիշատակի օր կազմակերպուած է, դաշտահանդէս մը, Օգոստոս 10ին առտուընէ մինչեւ երեկոյ, St. Loup Grands Pins Եօթնեղբայրեանի ագարակը։ Այս առթիւ կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր հայրենակիցները։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ս. Անի «Քեռի» խումբին հանդէսը՝ 19 Յուլիս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8էն մինչեւ լոյս, գպրոցին հրապարակին վրայ։ Պիտի ըլլան արտասանութիւններ եւ հայկական երգեր Նոր Սերունդի Սիփան երգչախումբին կողմէ։ Կը հրաւիրուին Մարսէյլի Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերը։ Հանդէսը կը նուագուի Հ. Յ. Դ. Թաթուլ խումբը եւ Նորակազմ Կապոյտ Խաչը։ Ճոխ պիւֆէ ։Նոյն օրը պիտի քաշուին վիճակախաղի տոմսերը։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ, ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ 13 Յուլիս կիրակի ցորեկ, ժամը 2.30ին, 21 rue de Liege, , Փաթրոնաժի սրահին մէջ, կը ներկայացուի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ, 4 արար։ Երաժշտ. Մեսումենց, բեմադրութիւն Հապէշեանի, մասնակցութեամբ տեղւոյն եւայլ արուարձաններու երիտասարդութեան ։

ՇԱՎԻԼԻ Եկեղց. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի Յուլիս 13 Վարդավառի տօնին օրը մատուռին մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Տէր Վրթանէս Ա. քհնյ. Փափազեան (Պուլկարիայէն)։ Պատարագէն վերջ հոգեհանգստեան պաշտօն՝ Զաւէն Արք.ի համար ։

Ափրիկէի անկախութիւնը պահանջել Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին առջեւ ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Նոր Ժամանակներ» թերթը ազդարարութիւն մը կ՚ուղղէ Ֆրանսայի, մեղադրելով թէ կը ձգտի անդամատել Գերմանիան ։

ԳԱՂՏՆԻ ԶԻՆԱՊԱՀԵՍՏՆԵՐ գտնելու համար քննութիւններ կը շարունակուին Փարիզի արուարձաններուն մէջ։ Նոր ձերբակալութեանց կը սպասուի ։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ իր ակումբին մէջ։ Անյետաձգելի օրակարգ ։

ՓԱՐԻԶԻ Եգիպտացի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը այս կիր., ժամը 3.30ին Կարտանի ընկերվարական սրահին մէջ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ իրիկուն (11 Յուլիս) ժամը 8ին, 137 rue Paul Bertի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի համարուի։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գոմոսի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Café Noaillesի ներքնասրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, այս ուրբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՆԻՄԷՆ Ա. Գարասէճեան կը փնտռէ Մուշեղ Փափազեանը որ Ֆրանսա կամ Ամերիկա ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկացնել Mr. Kara, 41 rue Nationale Nimes (Gard):

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Իտալիայէն Գաբիկ Յարութիւնեան կը փնտռէ հօրեղբօր որդիները Հայկ-Արամ եւ Արարատ Յարութիւնեանները Թալինի շրջանէն (Հայաստան), որոնք հայրենական պատերազմին զօրակոչի ենթարկուած էին։ Հայկ Արամը 1918ին ծնած է Խրիմ, իսկ Արարատ 1922ին։ Տեղեկացնել K. Harutunian, Via Abaté Cimma N. 151 Bari, Italie:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Samedi 12 JUILLET 1947 Շաբաթ 12 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5083-Նոր շրջան թիւ 692 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԽՈՒՍԱՓԵԼԻՆ

Այսօրուան խորհրդաժողովին բացումէն առաջ իսկ, արդէն երկուքի բաժնուած է Եւրոպան նորէն երկու ճակատ, հակառակ բոլոր հաւաստիքներուն։

Միամտութիւն էր ուրիշ բան սպասել։

Միամիտներուն ամէնէն լաւատեսը, Հէնրի Ուոլըս, որ ամիսներով «ի մարդիկ հաճութիւն» քարոզեց Եւրոպայի մէջ, նոյնպէս յուսախաբութեան մատնուած կ'երեւայ։

Մ. Նահանգներու նախկին փոխ-նախագահը — նաեւ նախկին նախարար — իր թերթին մէջ դիտել կուտայ թէ Խ. Միութիւնը պէտք էր ընդունէր Փարիզի խորհրդաժողովին հրաւէրը։

Իր կարծիքով, Մարշըլի ծրագիրը «հիմնական փոփոխութիւն մը» կը կազմէ Մ. Նահանգներու քաղաքականութեան մէջ, եւ կրնայ խաղաղութիւն յառաջ բերել, եթէ գործադրուի «իր բուն ոգիով, այսինքն օգնել բոլոր ազգերուն»։ Եւ կ'առաջարկէ դուռը բաց թողուլ Խ. Միութեան առջեւ, որպէսզի կարենայ վերաքննել իր որոշումը։

Արդ, անողոք իրականութիւնը բոլորովին ուրիշ բան կ'ըսէ։ Վկայ՝ Չեխոսլովաքիան։

Ամէնքն ալ զարմացան, երբ Խ. Միութեան այս դաշնակիցը պաշտօնապէս հաղորդեց թէ պիտի մասնակցի Յուլիս 12ի խորհրդաժողովին։ Հազիւ 72 ժամ անցած, Փրակա ետ կ'առնէ մասնակցութեան որոշումը, երկարատեւ խորհրդակցութենէ մը վերջ։

Կը նշանակէ թէ Չեխոսլովաքիոյ վարչապետը եւ երկու նախարարները բաւական տաք ու պաղ ժամեր անցուցած են Մոսկուայի մէջ, գլուխ գլխի խօսելով Սթալինի եւ Մոլոթովի հետ։

Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը ամէն բան կը բացատրէ։ Չեխոսլովաքիան չուզեր վշտացնել իր հզօր հարեւանը եւ դաշնակիցը, Խ. Միութիւնը։

Իրմէ առաջ, նոյն մտահոգութիւններով, ժխտական դիրք բռնած էին արդէն Ալպանիան, Եուկոսլաւիան, Լեհաստանը, Հունգարիան, Պուլկարիան, Ռումանիան։ Աւստրիան ալ ահուդողի մատնուած է։ Մինչ ենթակայ խորհրդային հրամանատարութեան սաստերուն, այս անճար երկիրը չի գիտեր ի՛նչպէս պարէ, որպէսզի տհաճութիւն չպատճառէ ե՛ւ արեւմուտքին ե՛ւ արեւելքին։

Ուրեմն, խորհրդաժողովը պիտի բացուի կիսկատար, մռայլ մթնոլորտի մը մէջ։ Անգամ մըն ալ սրելով փոխադարձ նախապաշարումները եւ կասկածները։ Երկուքի բաժնելով ոչ միայն Եւրոպան, իբրեւ աշխարհամաս, այլեւ Գերմանիան, որ պիտի մնայ յաւիտենական կռուախնձոր։

Ինչ ելքի ալ յանգի խորհրդաժողովը, կը թուի թէ իւրաքանչիւրը իր ճամբով պիտի երթայ։ Ապահովաբար բոլորովին անհիմն չէ այն լուրը, որուն համաձայն Մոլոթով տնտեսական փոխակազմութեան ծրագիր մը մշակած է, արեւելեան եւ կեդրոնական Եւրոպայի համար։

Ուրիշ խօսքով, ճակատ ճակտի եւ ծրագիր ծրագրի դէմ։

Ի՜նչ տարակոյս, որ Մեծերու այս քաղաքական թէ տնտեսական ճակատամարտը ճշմարիտ փորձանք մը պիտի դառնայ փոքրերուն համար, որոնք, արդէն ուժասպառ, կը ծիւրին համատարած անորոշութեան եւ անձկութեան մէջ։

Պատերազմը հազիւ դադրած, այնպիսի կացութիւն մը ստեղծուեցաւ, որ միջին եւ փոքր պետութիւններէն ոչ մէկը կրնայ իր ազատ կամքով շարժիլ։ Մանաւանդ կեդրոնական եւ արեւելեան Եւրոպայի մէջ, ուր միջդաշնակցային վերստուգիչ յանձնաժողովները դարձած են մշտավառ բոյներ ազդեցութեան պայքարի եւ փոխադարձ ամբաստանութեանց։

Յաղթականներէն անոնք որ արեւմտեան ժողովրդապետութեան կը հաւատան, երբեք չէին ծածկեր թէ անխուսափելի է բաժանումը։

Մոսկուայի մէջ միշտ այն կասկածն ունին թէ ինչ որ կը ծրագրեն Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա, իրենց ետեւէն քաշելով Ֆրանսան, կը ձգտի մեկուսացնելու Խ. Միութիւնը։

Արեւմտեան պետութիւններն ալ իրենց կարգին, անտանելի կը գտնեն Խ. Միութեան գերակայութիւնը Եւրոպայի երկու երրորդին վրայ։

Դժուար է նախատեսել թէ ինչ հետեւանք պիտի պարզուի Եւրոպայի համար, քաղաքական թէ տնտեսական տեսակէտով, եթէ վաղուան խորհրդաժողովն ալ ձախողի։ Շ.

Ներգաղթը Ֆրանսայէն

Խ. Միութեան Փարիզի հիւպատոսարանը հետեւեալ զեկոյցը հաղորդած է «յառաջդիմական» մամուլին.—

Սովետական Միութեան կառավարութեան որոշումով, այս տարի Ֆրանսայէն պիտի ներգաղթեն 7000 հոգի։

Ֆրանսական կառավարութեան հետ կատարուած բանակցութեանց հիման վրայ, ամէն ներգաղթող, որուն յայտնուած է իր մեկնումը, պարտի դիմել իր բնակած վայրին Փռէֆէքթիւրին, որ 15 օրուան ընթացքին Ֆրանսայէն դուրս ելլելու արտօնութիւն պիտի տայ։

Սովետական քաղաքացիները հաւաքական վիզա կը ստանան իրենց բնակավայրի փռէֆէքթիւրէն։ Ֆրանսահպատակ Հայերը (նաթիւրալիզէ) Ֆրանսայէն ելքի վիզա կը ստանան Փռէֆէքթիւրին միջոցաւ, Ներքին Գործերու նախարարութենէն։ Օտարահպատակ Հայերը (սուրիացի, լիբանանցի, իրանցի եւայլն) Ֆրանսայէն ելքի վիզա կը ստանան իրենց հիւպատոսական ներկայացուցչութիւններէն։

Սովետական Հայաստան ներգաղթող Հայերու անուանացանկը յանձնուած է Ֆրանսաբնակ Հայերու Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէին։ Ա. կարաւանին մեկնումի թուականը պիտի հաղորդուի մամուլի միջոցաւ։

★ Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէն ալ կը ծանուցանէ թէ ստացած է Ա. կարաւանի անուանացանկը եւ մօտերս պիտի հաղորդէ ենթականերուն։

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ

Աթէնքի թերթերը սկսած են հրատարակել անուանացանկը այն Հայերուն որ պիտի մեկնին Ա. կարաւանով։ Առաջին ցանկին մէջ (21 Յունիս) կ'երեւան հայրենակիցներ Մակեդոնիոյ 12 գիւղերէն, երկրորդ ցանկը (Յունիս 22) որ շարունակելի է, կը վերաբերի Սելանիկի։

Այս առթիւ «Ազատ Օր» կը գրէ (20 Յուն.).—

Կը լսենք թէ նախօրօք եղած կարգադրութեանց համաձայն, ներգաղթի կարաւաններուն պիտի յատկացուին երկու ճամբորդատար նաւեր, որոնք պիտի կրնան՝ 1500 մին եւ 2000 միւսը՝ անձեր փոխադրել դէպի հայրենիք։ Անոնք, փոխն ի փոխ պիտի կատարեն ներգաղթողներու փոխադրութիւնը, որ պիտի շարունակուի մինչեւ Սեպտեմբերի վերջ։ Ինչպէս կը ստուգենք, ճիգ մը կայ փոխադրութիւնը աւելի փութացնելու, աշնան ամիսներէն շատ առաջ վերջացնելու համար Յունաստանի ներգաղթը։ Այս նպատակաւ երրորդ ճամբորդատար եւ աւելի մեծ, 4000 ճամբորդ փոխադրող նաւու մը ժամանման եւս կը սպասէ Ներգաղթի Յանձնախումբը։

ՊՈԼՍՈՅ մէջ Յուլիս 4ին յանկարծամահ եղած է Պ. Գէորգ Գայսէրլեան, իրաւագէտ, որ վարած է նաեւ հանրային պաշտօններ, իբրեւ անդամ երբեմնի Քաղաք. Ժողովի եւայլն։

ՊԱՆՔ ՕԹՈՄԱՆԻ վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ համաձայն 1933ի պայմանագրին եւ թրքական կառավարութեան վերջին որոշման, իր կողմէ շրջաբերութեան հանուած թղթադրամներուն փոխարժէքը ոսկիով պիտի վճարուի իր կեդրոնէն՝ Կալաթա, Իսթանպուլ։ Այն բոլոր թղթադրամները (պանքնօթ) որ չեն ներկայացուիր ամէնէն ուշը մինչեւ 1948 Մարտ 31, օրինապէս չեղեալ պիտի համարուին եւ Պանք Օթոմանը անոնց ոսկի փոխարժէքը պիտի վճարէ Թուրքիոյ գանձային նախարարութեան։ Անոնք որ արտասահման կը գտնուին, պէտք է անհրաժեշտ արտօնութիւնն ստանան Իսթանպուլի փոխանակութեանց գրասենեակէն։

«ԹԱՔՍԻ»ՆԵՐՈՒ սակագինը բարձրացած է.— քիլոմեթրը 12 ֆրանք, փոխան 10ի, գիշերը 24 ֆր. (20 էր)։ Ժամական դադարի համար՝ 150ֆր. փոխանակ 100ի։

ՆՈՐ ԶԻՆԱՊԱՀԵՍՏ մը գտնուեցաւ Նանթէռի մէջ։ Եօթը հոգի եւս ձերբակալուեցան, մեծ մասով ամերիկացի հրեաներ։ Այս զէնքերն ալ Պաղեստին պիտի ղրկուէին։

ԱՇԽԱՐՀԻ ՑՈՐԵՆԸ 18 միլիոն թոն պակաս պիտի ըլլայ 1947—48ին, համաձայն արմտիքի խորհրդաժողովին, որ կը շարունակէ իր նիստերը Փարիզի մէջ։ Երկու ցորենաշատ երկիրներ, Խ. Միութիւնը եւ Արժանթին չեն մասնակցիր այս ժողովին։ Ինը երկիրներ, մէջն ըլլալով Ֆրանսան, կը կարօտին մեծագումար ներածումներու։

ԳԻՇԵՐ ՑԵՐԵԿ ԿԸ ՎԻՃԻՆ

Այս տողերը տպուած ատեն պետական պաշտօնեաներու դաշնակցութիւնը նորէն ժողովի հրաւիրուած էր, իր վերջնական պատասխանը տալու համար։ Հինգշաբթիէն ուրբաթ լուսնալու գիշերը, կազմակերպութիւնը անընդհատ ժողով գումարեց, Ուրբաթ առտու ժամը 3ին որոշեցին նորէն հաւաքուիլ ժամը 11ին, իրենց վերջնական որոշումը տալու համար։ Եթէ գործադուլի որոշում տրուէր, այն ատեն ուղղակի պիտի հաղորդուէր մասնաւոր յանձնախումբին որ, որպէսզի գործադրէ նախապէս մշակուած հրահանգները։ Ընդհ. կարծիքն այն էր թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ։ Նոյն օրը նախարարական խորհուրդն ալ նիստ գումարեց ժամը 21ին։ Այս առթիւ տրուած որոշումը գիշերանց հաղորդուեցաւ պաշտօնեաներու դաշնակցութեան։

Անհամաձայնութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկը այն է որ պաշտօնեաները կը պահանջեն 1947 Յունուար 1էն հաշուել յաւելումները։ Մասամբ գոհացում տալու առաջարկ մը եղաւ, բայց պաշտօնեաները մերժեցին։ Համայնավարները բացէ ի բաց ուժ կուտան այս շարժումին։ Ազգ. Ժողովին Եշ. օրուան նիստին մէջ իրենց ներկայացուցիչը, Ժաք Տիւքլօ պահանջեց անմիջապէս գոհացում տալ պետական պաշտօնեաներուն։ Պ. Ռամատիէ վճռապէս պատասխանեց թէ չի կրնար ընդունիլ այդ առաջարկը, քանի որ բանակցութիւնները կը շարունակուին։ Ժողովը 184ի դէմ 391 ձայնով մերժեց Տիւքլոյի բանաձեւը։

Լաւատեսներ կը կարծեն թէ Պ. Ռամատիէ պիտի յաջողի այս անգամ ալ գործադուլին առաջքը առնել վերջին պահուն, ինչպէս ըրաւ կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորներու սպառնալիքին առջեւ։ Ամէն պարագայի մէջ, բոլորն ալ կը զգան թէ անհաշուելի հետեւանքներ պիտի ունենայ պետական պաշտօնեաներու գործադուլը, եթէ յայտարարուի այսօր-վաղը։

ԱՄԷՆ ՕՐ 3 ՄԻԼԻԱՐ ՖՐ.Ի ԹՂԹԱԴՐԱՄ...

Պանք տը Ֆրանսի վերջին տեղեկագրին համաձայն, թղթադրամի քանակութիւնը հասած է ամենամեծ գումարին, 829.739.000.000 ֆրանք։ Յունիսի վերջին շաբթուան յաւելումը եղած է 22.667.000.000 ֆրանք։ Օրական երեք միլիառ ֆր.ի թղթադրամ կը տպուի, հետզհետէ պակսեցնելով ոսկեդրամի պահեստը, որ արդէն իջած է 7.8 առ հարիւրի։ Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ ոսկիի պահեստ պակսած է 18 միլիառ ֆրանք։ Կ'ըսուի թէ կառավարութիւնը խիստ օրէնք մը պիտի հրատարակէ թղթադրամի յաւելման դէմ, պարտադրելով որ աշխատավարձքերը մասամբ վճարուին գանձատոմսերով եւ վերաշինութեան մուրհակներով։ Ազգ. Ժողովի ելմտական յանձնախումբին նախագահը, Պ. Փինօ (ընկերվարական), պաշտպանելով այս տեսակէտը, կ'առաջարկէ նաեւ հրապարակէն քաշել մեծագումար թղթադրամները (5000 ֆր.), զանոնք փոխանակելով պետական արժեթուղթերու հետ։ Նախկին նախարարը կը թելադրէ նաեւ կարգ մը վճարումներ կատարել չէքերով։ Այս առաջարկներն ալ կ'ապացուցանեն տագնապին ծանրութիւնը։

Չեխերը մերժեցին մասնակցիլ որպէսզի Մոսկուան չվշտանայ

Նոր անակնկալ մը՝ Եւրոպայի վերաշինութեան խորհրդաժողովին առթիւ որ պիտի գումարուի վաղը, շաբաթ, Փարիզի մէջ։ Չեխոսլովաքիոյ կառավարութիւնը որոշած էր մասնակցիլ, պաշտօնապէս հաղորդելով իր հաւանութիւնը։ Այս որոշումէն վերջը Մոսկուա գացին վարչապետը (համայնավար), արտաքին նախարարը եւ դատական նախարարը, եւ ահաւասիկ արդիւնքը, — որոշումը ետ կ'առնուի։

Արդարեւ, Եշ. օր չեխական կառավարութիւնը հաղորդեց անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան դեսպաններուն թէ չի կրնար մասնակցիլ Փարիզի խորհրժողովին։ Նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստ մը գումարելով, զեկոյց մը հրատարակեց ուր կ'ըսէ.— Ստուգուեցաւ որ խորհրդաժողովին մասնակցելու հրաւէրը չի համապատասխաներ կարգ մը պետութեանց, մանաւորապէս սլաւական եւ Կեդր. ու արեւելեան Եւրոպայի ուրիշ պետութեանց բաղձանքներուն։ Ուրեմն խորհրդաժողովին պիտի չմասնակցին այնպիսի պետութիւններ որոնց հետ քաղաքական եւ տնտեսական սերտ յարաբերութիւններ ունի Չեխոսլովաքիա, ինչպէս եւ զինակցութեան պարտաւորութիւններ։ Այս կացութեան մէջ Չեխոսլովաքիոյ մասնակցութիւնը պիտի համարուէր ուղղուած Խ. Միութեան եւ մեր միւս դաշնակիցներուն դէմ։ Հետեւաբար, Չեխոսլովաքիոյ կառավարութիւնը միաձայնութեամբ որոշեց մերժել այդ խորհրդաժողովին մասնակցութիւնը։

Չեխ նախարարները Մոսկուայի մէջ ունկնդրութեան ընդունուած էին Սթալինի կողմէ, ի ներկայութեան Պ. Մոլոթովի։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը հաստատեն թէ Սթալին բացորոշապէս հասկցուցած է պատուիրակութեան թէ Չե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Բ.

«Ցուսաբեր»ի Հարցարանի երրորդ կէտը կը շօշափէ մեր մամուլի մէջ բազմիցս խօսուած ու քննուած հարց մը.

— Անհրաժեշտ կը նկատէ՞ք օտար բառերու գործածութիւնը: Եթէ ոչ՝ ի՞նչ միջոցներ կ'առաջարկէք այս չարիքը սահմանափակելու համար գոնէ :

Հարցադրութեան եղանակէն յայտնի է վերաբերումը, զոր ունի ինքը՝ «Ցուսաբեր» ներ իր հրապարակ դրած հարցի վերաբերմամբ: Ան կ'ընդունի որ օտար բառերու գործածութիւնը ՉԱՐԻՔ մըն է, զոր բոլորովին չենք կրնար վերցնել, բայց կրնանք գոնէ սահմանափակել զայն:

Ահա հարց մը, որուն պատասխանն ալ կը թելադրուի մեզի: Եւ մենք կատարելապէս համամիտ ենք այդ պատասխանին :

Ի՜նչ բանի վերագրել արդեօք, որ շատ գրողներ օտար բառերու գործածութիւնը հասցուցած են ծայրայեղ չափերու: Տարիներ առաջ, հանգուցեալ Ց. Ալփիար, Իզմիրի «Արեւելեան Մամուլ»ի մէջ ստորագրած իր յօդուածները կը լեցնէր ֆրանսերէն բառերով ու նախադասութիւններով: Բայց այդ հիւանդութիւնը յատուկ չէր միայն Ալփիարի: Ժամանակ մը բազմաթիւ պոլսահայ գրողներ բռնուած էին օտարաբանութեան ախտէն: Տգիտութեա՞ն վերագրել այս թէ ցուցամոլութեան: Ոչ մէկուն, ոչ ալ միւսին: Հաստատուն համբաւի տիրացած իրական մեծութիւններ ունէինք, որոնք ոչ տգէտ էին, ոչ ցուցամոլ, բայց կը սիրէին տեղի ու անտեղի խճողել իրենց գրութիւնները օտար բառերով ու խօսքերով, երեւի մտածելով որ եթէ իրենք ֆրանսերէն կամ չինարէն գիտեն, ընթերցողներն ալ գիտեն կամ պարտաւոր են գիտնալ :

Օտար բառերու գործածութիւնը սակայն անհանդուրժելի չափերու հասած է մանաւանդ Խորհրդային Հայաստանի մէջ: Մինչդ այս տողերը գրելու ատեն մեր սեղանին վրայ ունինք Փարիզի «Յառաջ»ի Ապրիլ 18ի համար, ուր սիւնակագիր Սօսին կը խնդրէ կարդալ հետեւեալ նախադասութիւնը.— «Ինտոգենոլոգիական – օնկոլոգիական ինստիտուտի էքսպերիմենտալ ռակի բաժնում...»: Եւ մի կարծէք որ, կը գրէ Սօսի, այս բառերը «պատ – պատ հաւաքած ու իրարու քով շարած եմ, ես կարդացի ու ընդօրինակեցի զայն «Սով. Հայաստան»ի Մարտ 13ի համարէն»: Եւ ո՞վ կրնայ ըսել որ հայ լրագրի մը մէջ լոյս տեսած այդ նախադասութիւնը հայերէն է : Ցաւալի է որ մեր հայրենիքի անունն իսկ այսօր հայերէն չէ, ան կը կոչուի Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկա: Եթէ օտար բառերու գործածութիւնը ոմանց մէջ անփութութեամբ կարելի է բացատրել, մեր երկրի մէջ գոնէ ռուսասիրական զգացումը կարեւոր դեր կատարած է այդ գետնին վրայ: Անկէ զատ շատ մը օտար բառերու գործածութիւնն ալ հետեւանք է կեդրոնի կառավարութեան պարտադրութեան: Անտեղի միջամտութիւն մը այս ալ, որուն պիտի չհանդուրժենք ոչ մէկ ատեն:

Հայ մամուլը պէտք է անխնայ քննադատէ այս օտարամոլութիւնը, հեգնէ զայն եւ ցոյց տայ օտար բառեր գործածելու ծիծաղելիութիւնը: Հազուադէպ պարագաներու միայն պէտք է գործածել օտար բառեր, եւ այդ միայն այն պարագային, երբ չունինք անոնց իրապէս համազօր հայերէն բառերը :

X

Հետեւեալն է «Ցուսաբեր»ի հարցարանի վերջին կէտը.

— Ի՞նչ կը կարծէք որ ըլլայ պետական լեզուն մեր հայրենիքին մէջ (արեւելահայերէ՞ն, արեւմտահայերէ՞ն թէ երկուքին խառնուրդը): Ի՞նչ կ'ուզէք որ ըլլայ պետական լեզուն մեր հայրենիքին մէջ (արեւելահայերէ՞ն, արեւմտահայերէ՞ն թէ երկուքին խառնուրդը): Արեւելահայերէնը իբր պետական լեզու ընդունուելու պարագային՝ ի՞նչ ճակատագիր կր կարծէք որ ունենայ արեւմտահայերէնը :

Փափաքներն ու նախասիրութիւնները չեն որ պիտի լուծեն լեզուներու միութեան խնդիրը, այլ կեանքի պայմանները: Այսօր այնպէս են դասաւորուած մեր քաղաքական կեանքի պայմանները, որ արեւելահայերէնը արդէնդարձած է մերպետական լեզուն: Եթէ փոթորիկը չգետնէր արեւմտահայութիւնը, եթէ մեր պետականութեան հիմերը, փոխան Արարատեան Դաշտին մէջ դրուելու, դրուէին Բարձր Հայքի մէջ, եթէ Հայոց կառավարութիւնը փոխանակ Երեւանի, Նստէր Էրզրում, եւ մենք մեր կարելին ընէինք Կովկասեան Հայաստանի հողերը միացնելու Արեւմտեան Հայաստանին, հաւանաբար արեւմտահայերէնն ալ պիտի դառնար մեր երկրի եւ պետութեան լեզուն: Պիտի յաղթէր այն գրական լեզուն, որ աւելի շատ խօսողներ պիտի ունենար: Արեւմտահայերը թուով շատ, լեզուով ալ պիտի յաղթէին: Բայց այս օր մեր հայրենիքին մէջ արեւելահայերն են թուով աւելի եւ, բնական է, լեզուի յաղթանակն ալ պիտի մնայ անոնց :

Եւ ասոր համար ցաւելու պէտք չկայ: Պատմական եւ քաղաքական աննպաստ պայմաններու հետեւանքով մեր լեզուն երկու մասի էր բաժնուած. այսօր, պայմաններու այլ դասաւորումով, անոնք նորէն կը միանան իրարու: Այս միութիւնը մեզի չի կրնար տխրութիւնպատճառել, ընդհակառակն, պիտի ուրախացնէ :

Մեր երկու լեզուներն ալ գրեթէ վերջնականապէս կազմաւորուած են: Արեւմտահայերէնը նուրբ է, փափուկ է, ճկուն է, արեւելահայերէնն ալ կենդանի է, աշխոյժ եւ Արարատեան Դաշտի բարբառով հարուստ: Արեւմտահայերէնը գրեթէ ձերբազատուած է գրաբարի ձեւերէն ու կապանքներէն, արեւելահայերէնն ալ թրքօ-թաթար լեզուի տարրերէն: Երկուքն ալ այնքան հարուստ են, որ կրնան արտայայտել ամենանուրբ գաղափարներ : Բայց ներկայիս երկու լեզուները չեն կրնար անջատ – անջատ իրենց գոյութիւնը պահել: Մէկը պիտի տեղի տայ միւսին: Այս պարագային՝ արեւմտահայերէնը :

Բայց եթէ կ'ըսենք որ Հայաստանի մէջ տիրապետող պիտի ըլլայ արեւելահայերէնը, այդ չի նշանակեր որ պիտի կորսուի արեւմտահայերէնը: Վերջինիս ձուլումը առաջինին մէջ, անոր պիտի տայ նրբութեան ու գեղեցկութեան այն տարրերը, որոնցմով աւելի հարուստ է արեւմտահայերէնը : Արեւելահայ ականաւոր գրողներ, անգամ իրենց ճոխ, զուլեզ ու պատկերաւոր լեզուով ծանօթ Ահարոնեաններ, կամ Վարանդեաններ եւ ուրիշներ, իր ժամանակին կարեւոր չափով մը օգտուած են Արեւմտահայերէնէն: Եթէ այդ եղած է սա մօտիկ անցեալին, չի կրնար ըլլալ որ նոյնը տեղի չունենայ մեր օրերուն՝ Հայաստանի մէջ: Այդ պէտք է տեղի ունենայ եւ այդ ուղղութեամբ պէտք է թափուին լուրջ ջանքեր :

Կեանքը մեզ կը տանի դէպի երկու գրական մեծ բարբառներու միութիւն: Զանգուածները, որ թողլով Սփիւռքը, կ'երթան Հայաստան, վաղը պիտի սկսին հոն խօսիլ Րաֆֆիներու, Ահարոնեաններու եւ Զարենցներու լեզուն: Զանգուածները, որոնց լեզուով խօսեր ու երգեր են մեր Վարուժանները եւ Սիամանթօները, իրենց կարգին իրենք ալ շատ բան պիտի տան այն լեզուին, որ իր տիրապետութիւնը պիտի պարտադրէ իրենց: Եւ արդէն ասիկա տեղի կ'ունենայ մեր հայրենիքին մէջ: Ասոր համար չցաւինք: Ցանկանք միայն որ ան տեղի ունենայ ոչ ըստ բախտի, այլ ծրագրուած եղանակով մը:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

Տարօնի Հերոսամարտը

Այս տարի Տէսինի մեր մասնաճիւղին ինկաւ Տարօնի հերոսամարտի տօնակատարութեան առաջնութեան պատիւը: Շնորհաւորելով մեր աշխոյժ հայրենակիցները, անցնինք մեր նիւթին:

Տարի մըն ալ անցաւ այն չարաբաստիկ թուականէն ուր ամբողջ ժողովուրդ մը յողնաբեկ ու ուժասպառ կ'իյնար իր հայրենի հողին վրայ, ազատութեան մրմունջը շրթներուն:

Եթէ առանց Վասպուրականի ու Սալնոյ Ձորին, առանց Բարձր Հայքին ու Ծոփաց աշխարհին, առանց Արարատեան դաշտին կամ գեղեցիկ Շիրակին, Հայաստան ամբողջն կերպարանք մր պիտի առնար, առանց Տարօնի Հայոց աշխարհին սիրտն էր որ պիտի տկարանար :

Տարօնը իր Մեսրոպով տուաւ Հայոց լեզու եւ գրականութիւն, իր Խորենացիով տուաւ պատմութիւն, տուաւ Մամիկոնեան իշխանութիւնը, որ խորհուրդն է քաջուկին ու սուրին,— «Քաջութեամբ միացուք ի վերայ աշխարհիս մեր եւ խփեբայ ազգիս մեր, եւ մի տեսցին աչք մեր, ուրից կոխան պղծալից լեալ զսրբարանս մեր» (ուխտ Մամիկոնէից):

Տարօնը իր Սասունցի Դաւիթով դարեր շարունակ սերունդներ խանդավառեց, ան առաջնորդեց մինչեւ մեր օրերու խորհրդային Հայաստանի վինուորը դոռոդ ու անպարտելի Պերլինի դռները:

Տարօնը իր կեանքի գնով սնոյց ամբողջ հայկական յեղափոխութիւնը, ու օր մըն ալ կորաքամակ, ինկաւ թշնամու կրակին տակ:— «Կանգ առ, ով անցորդ ու հանգիստ կարդա սուրբ նահատակին»:

Բայց Տարօնը մեռած չէ: Ան Ղազարոսն է որ իր մեսիային կը սպասէ պատռելու համար իր գերեզմանը: Այդ մեսիան՝ այսօրուան փոքրիկ Հայաստանն է, որ իր փառքի գագաթնակէտին հասնելով յարութիւն պիտի տայ բազմատանջ Տարօնին ինչպէս ուրիշ հայրենի հողերու: Արագածի լանջերուն վրայ ծուարած աւելի քան 100.000 Տուրուբերանցի մնացորդացը թթխմորն է այն փառաւոր ժողովուրդին: Սողոմոն Տարօնցիները լաւագոյն ապացոյցն են այս ժողովուրդի կենսունակութեանը, իբրեւ լուսաւոր աստղեր մեր մռայլ հորիզոնի վրայ :

Նեղ հայրենասիրութիւնը չէ որ մեզ գրել կուտայ այս տողերը: Ամէնուս պարտքն է, գոնէ տարին մէկ անգամ ճչալ այն անլուր ոճիրը որ գործուեցաւ «Քրիստոնեայ» Եւրոպայի պաշտպանեալ մնկոլացեղ Թուրքերու կողմէ: Ոչ, թող չատ չտեսնն, եթէ կրկնութիւններ ալ կատարենք: Չէ՞ որ Նեղոսցիի հետեւորդները 2000 տարիէ ի վեր եղեռնի կ'երթան, օրական երեք անգամ նոյն «Հայր մեր»ը կրկնելով: Մեզի համար ուրիշ «Հայր մեր» գոյութիւն չունի, եթէ ոչ մեր ցեղի գետնով թափուած արեան ու արցունքի վկայութիւնը: Ըսել, խօսիլ, գրել եւ երգել, մինչեւ որ հասնի հատուցման ժամը ... :

Եր հողին կը փոթորկի, երբ մեր ցեղակիցներու կողմէ անգամ երբեմն կը լսենք հետեւեալ լուտանքը Տարօնի հասցէին,—«Մշեցի համալ» կամ «Մշեցի մշակ»: Այս լրվածքները գէթ վայրկեանի մը մտնէին մեր ազգային կեանքէն ներս ու սերտէին մեր պատմութիւնը, այն ատեն պիտի կարփէին իրենց տգիտութենէն: (Մշեցի մշակի մասին պիտի անդրադառնամ առանձին յօդուածով մը):

Երեսուներկու տաժանելի տարիներ անցան արդէն մեր գողգոթայէն ասդին, բայց մեր ցեղի մեծ վէրքը կը կոտտայ ու այդպէս ալ պիտի շարունակուի մինչեւ որ հասնինք մեր նպատակին : Այսօր, այս հանդիսաւոր այլ տխուր ժամուն կ'ուզէի սրտառուչ կոչով մը վերջացնել յիշատակի այս գրութիւնս :

Կը պաղատիմ, պարոնայք խմբագիրներ ի սփիւռս աշխարհի, չընել որ եւ է բան որ կը ծառայէ աւելի եւս բաժնելու այս տարագիր ժողովուրդը: Միութիւն աւելի քան երբեք: Բոլորիս նպատակը հայրենիքի բարգաւաճումն է, եւ մեր պանդուխտ ժողովուրդը օտարութենէ փրկելը:

Մի վիրաւորէք իրարու զգացումները հրահրելով անհատական կամ խմբակցական կիրքերը: Մեր ներքին վէճերը օտարի ականջին օրակարգի նիւթ չդարձնենք: Ըմբռնենք օտարացման այն ահաւոր վտանգը որ դամոկլեան սուրի նման կախուած կը մնայ մեր գլխուն եւ բոտ ալիմ առաջնորդուինք: Այլապէս թափուած արիւնը անէծք պիտի դառնայ մեր ճակտին, եւ զոռոզ Քաղդէացիներու նման մենք ալ պիտի անհետանանք պատմութեան բեմէն:

«Տուր աշխարհիս խաղաղութիւն, ազգիս Հայոց սէր, միութիւն»:

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Վարդավառի տօնի առթիւ

Մինչդ երեսուն երկու տարի է անցեր այն ահարկու օրէն, որ Տարօնի ժողովուրդը զրկուեցաւ իր աւանդական Վարդավառը տօնելու, Ս. Կարապետի մէջ: Վարդավառ է այսօր, հայրենակիցներ, բայց ո՞ւր է Տարօնի այդ ազնիւ ու նահապետական ժողովուրդը, որ այս օրերուն, բոլորն անխտիր ուրախութեան եւ ցնծութեան մէջ, պատրաստութիւն կը տեսնէին ուխտի երթալու իրենց հրաշափառ մուրատատուր Ս. Կարապետին: Աւա՜ղ, ներկայիս Տարօնի աշխարհը աւերակ է, եւ այդ աւերակներուն վրայ բուերն են որ կը թագաւորեն : Այդ ինչ զազանային ձեռք էր որ միանգամ ընդմիշտ լռեցուց այս աւանդապաշտ, կենսունակ ժողովուրդը: Հոն ամէն ինչ լուռ է, ոչ հօտաղին ու մշակին հոռովելը կը լսուի, ոչ զուռնա զուռնայ-ին դըմբ դըմբոցը եւ ոչ ալ հայ գեղջուկներուն պարերը կը տեսնուին :

Մենք, վերապրող Տարօնցիներս, զրկուած մեր բնաւանեկան յարկերէն եւ մեր ծննդավայրէն, հովէն, քշուած փետուրներու պէս ինկած ենք զանազան երկիրներ, որոնց օդն ու ջուրը ու արեւը խորթ են մեզի, եւ անըմպելի: Հայրենիքի կարօտով կր վառինք ու կը տոչորուինք օրէ օր: Թող Վարդավառի տօնը խթան մը, պատուաստ մր դառնայ մեզի, գէթ տարին անգամ մը, վերյիշելու մեր անցեալը, մեր աւանդութիւնները, որպէսզի վերանորոգուինք անոնց յիշատակներով :

Ուրեմն եկէք մենք բոլորս համախմբուած զգուշութեամբ, բարձրանանք Իննակեան լեռը, մտնենք Ս. Կարապետի տաճարը, ծունկ մը աղօթքով պտղունց մր խունկ վառենք, մեր նահատակներուն համար, համբուրենք հայրենի հողը որ մեր պապերուն արիւնով է ոռոգուած, քաղենք Մշոյ դաշտի հազարագոյն ծաղիկներէն եւ զարդարենք անոնց անյայտ գերեզմանները:

ՈՂԲ ԱՌ ՏԱՐՈՆ

Ո՛ւր են Տարոն, տուներդ լից,
Պճնած հարսներդ ու պարոններ,
Որ կ'ապրէիք միշտ երջանիկ,
Աւանդութեանց իմ հայրենի:

Ո՛ւր են քու քաջ հերոսները,
Որոնք գրկած միշտ զէնքերը,
Ինկած դաշտ, ձոր ու լեռները,
Իրենց ուխտն էր քեզ փրկելը :

Այժմ տուներդ քանդուած,
Երդիկներուդ մուխը մարած,
Ո՞ւր էր մերին պաշտած Աստուած,
Մանուկներուն իսկ չգթաց :

Տարռնն իմ ծննդավայր,
Կարօտ մ'ունիմ քեզ սիրավառ,
Այդ կարօտը թէ որ չառնեմ,
Աչքերս բաց ես պիտի մեռնիմ :

Արդեօք պիտի գա՞յ օր մը կրկին,
Ձեզ տեսնենք մենք վերստին,
Կարօտն առնենք հայրենիքին
Պառկինք մեր պապերուն կողքին :

ՍՈՐԴԱՐՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի անթէնէն)

ԱՇՏԱՐԱԿԻ մէջ Յունիս 15ին, ըստ պետական ծրագրի, 270 շէնքերէն 170ը աւարտեցան, բոլորն ալ երկյարկանի։ Այս շէնքերը պիտի յատկացուին 1947ի ներգաղթողներուն։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ նոր քաղաքացիներէն 200 հոգի Յունիս 22ին այցելեցին Ստեփան Շահումեանի տունը, որ վերածուած է թանգարանի։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջին եւ բարձրագոյն դպրոցականներուն ի պատիւ «Սպարտակ» եւ «Տինամօ» մարզադաշտերուն մէջ ամառուան առթիւ, մարզախաղեր տեղի կ'ունենան ամէն կիրակի։

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ Պետական Թատրոնին մէջ Յունիս 20ին խուռն բազմութեան մը առջեւ ներկայացուած է Շէյքսփիրի «12րդ գիշեր»։

ԵՐԵՒԱՆԻ Ատաղձագործներու Արտէլը, որուն վարպետ ղեկավարներն են Կարապետ եւ Յարութիւն Պօղոսեան եղբայրները, շինութիւններու (ամէն տեսակ) հսկայ մթերք մը յանձնած է պետութեան Յունիս 15ին։

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ մէջ Յունիս 1ին աւարտեցան 20 հատ երկյարկանի մեծ շէնքեր, որոնց մէջ կան ելեկտրականութիւն, հեռաձայն եւն։ Նոյն շրջանի մէջ աւարտեցան նաեւ թատրոն մը, գրադարան մը, դահլիճի շէնք մը, մարզանքի ակումբ մը։ Այդ շրջանէն քիչ հեռու կը գտնուի քիմիական հսկայ գործարան մը, որուն մէջ կ'աշխատին 400 բանուորներ։ Գործարանէն քիչ հեռու կայ նաեւ մեծ պարտէզ մը, ամառնային եղանակին համար, որուն մէջ կան արձաններ, ծաղկեալ պարտէզներ, ծառեր, շատրուաններ, արուեստական գետակներ, ուր գործաւորներն ու աւանին բնակչութիւնը կը պտտին։ Օդը խիստ առողջապահական է եւ զով։ Հայաստանի բոլոր մեծ ու փոքր երկաթուղային կայաններու փայտաշէն եւ քարաշէն մասերը մաքրուած, ներկուած եւ նորոգուած են։

ԳՈՐԻՍԻ մէջ յունիս 15ին աւարտեցաւ շինութիւնը 80 մեծ բնակարաններու, երկյարկանի, միյարկանի, պարտէզներով եւ գեղեցիկ տեսքով, որոնք պիտի յատկացուին 1947ի ներգաղթողներուն։

ՇԵՐԱՄԱՊԱՀԱԿԱՆ 21 շրջաններ կան Հայաստանի մէջ, իրենց յատուկ շերամապահական եւ գիւղատնտեսական վարչութիւններով։ Կեդրոնն է Մեղրիի շրջանը, ուր կայ նաեւ մասնաւոր դպրոց մը։ Մեծաքանակ թթենիներ տնկուած են այդ շրջաններուն մէջ եւ շատ մեծ աշխատանք կը տարուի։ Բոժոժի մթերման մեծ աշխատութիւններ կը տարուին։ Էջմիածնի շրջանի վարպետ բոժոժապահ-շերամապահն է Պօղոս Գրլտաչեանը։ Մեծ քանակութեամբ բոժոժներ պետութեան յանձնուեցան Յունիս 18ին։

ԵՐԵՒԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ՓՈՂՈՑՆԵՐԸ մաքրագործելու եւ յարդարելու ձեռնարկուած է։ Այս օրերս աւարտեցան Նալբանդեան, Աբովեան եւ Ամիրեան փողոցները, որոնք Կարմիր հրապարակի կը միանան։ Իսկ Մարքս եւ Շահումեան պողոտաներուն վրայ, ելեկտրական մեծ լոյսերու կայմերու զետեղման գործը առաջ կը տարուի։ Այժմ մեծ աշխատութիւններ կը կատարուին Երեւանը Արաբկիրի միացնող պողոտային վրայ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՏԷՍԻՆ, 7 Յուլիս.— Երէկ կէսօրէ վերջ տեղի ունեցաւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի հովանաւորած ազգ. դպրոցի տարեվերջի հանդէսը։ Ահա ծաղկաքաղ մը եւս մէկ տարուան վարուցանի։ Այս տարի ալ մեր երեխաներն ու պատանիները ստացան ազգային կրթութիւն, ներշնչուեցան հուրծամ Վահագնով թէ Մեծն Տիգրանով, կամ Ս. Մեսրոպով թէ Աւարայրի հերոսներով՝ Տէր եւ Տիկին Փափազեաններու փորձ ու համբերատար դաստիարակութեամբ։

Երախտապարտ պէտք ենք ըլլանք բոլորս որ մեր զաւակները յանձնուած են հմուտ ձեռքերու։

Թէեւ նոյն ժամուն երկու տարբեր ձեռնարկներ կը խաչաձեւէին դպրոցական այս հանդէսը, դարձեալ սրահը լեցուած էր ծնողներով, որոնք եկած էին հրճուելու իրենց զաւակներու մայրենի լեզուի ճռուողիւնը լսելով եւ հաստատելով այն ճիգը որ կը թափուի անոնց հայեցի կրթութեան համար։

Հանդէսը անցաւ շատ յաջող։ Թուել յայտագրի բոլոր մանրամասնութիւնները՝ պիտի նշանակէր «Յառաջ»ի մէկ թիւը յատկացնել այդ նպատակին։ Հետեւաբար զանց առնելով բոլոր անունները, կ'ամփոփեմ գլխաւոր մասերը միայն։

Բացումը կատարուեցաւ փոքրիկներու «մանկական քայլերգով»։ Անոնք երգեցին ոգեւորութեամբ։ Մեծ թէ փոքր, գրեթէ բոլորն ալ յաջող էին իրենց արտասանութիւններով ու մենախօսութիւններով։ Շատեր երկչոտ ու թոթով, ուրիշները համարձակ ու մաքուր առոգանութեամբ։ Տեղի ունեցան մանկական խմբերգներ՝ «Արեւ արեւ», «Փիսիկ փիսիկ, Տեսէք ահա», իսկ մեծերու կողմէ՝ «Բամ փորոտանը» երկձայն, որ երգուեցաւ յոտնկայս։ Ինչպէս նաեւ «Ելեմ ման գամ», «Զարթիր սիրտ իմ» եւ «Միտը ծառին»։

Տրամախօսութիւններէն յիշենք «Վախկոտ»ը, «Շաքարամաճառը» եւ Կարկանդակները»։ Այս վերջինը ամէնէն յաջողը եղաւ։ Մեներգներ եւ զուգերգ մը՝ «Որբուհիները» շատ տպաւորիչ ու սրտայոյզ։ Ներկայացուեցաւ «Անուշ»էն կտոր մը որոնց դերակատարները տուին ակնկալուածէն աւելին։ Իսկ «Վարդանանք»ը երեք պատկերներով, գրուած յատկապէս պատանիներու համար, կատարեալ անակնկալ մը հանդիսացաւ թէ' դերակատարներու յաջող խաղարկութեամբ ու մանաւանդ անոնց վարժ առոգանութեամբ եւ թէ իր ամբողջութեանը մէջ՝ ծպտումով, տարազներու ընտրութեամբ եւ ատրուշանի պալէով ու եկեղեցւոյ տեսարանով։

Հայկ. պարերով ճաշակեցինք հայրենի խրախճանքներու ջերմ ու մտերմիկ տեսարանը։ Պարող օրիորդները շնորհալի շարժուձեւերով ու հայկական յարմարցուած տարազներով հարազատ արտայայտիչը եղան այդ պարերուն։

Միջնարարին Պ. Արամ Միքայէլեան Կրթական Մարմնի կողմէ ներկայացուց դպրոցին տարեկան հիմնացոյցը։ Կրթ. Մարմինը յաջողած է ոչ միայն զայն հաւասարակշռել, այլեւ շնորհիւ ժողովուրդին դպրոցին հանդէպ տածած գուրգուրանքին, ունի երեսուն հազարի պահեստի գումար մը առաջիկայ տարեշրջանին համար։

Ներկաներէն Պ. Պ. Գուրգէն Տապաղեան եւ Տիգր. Տէյիրմէնճեան 1000ական ֆրանք նուիրեքին, ունի երեսուն հազարի պահեստի գումար մը նաեւ հանգանակեցաւ ուրիշներու եւ կարճ ժամանակի մը մէջ գոյացաւ 12.150 ֆրանքի կարեւոր գումար մը։ Կրթ. Մարմինը առանձին տեղեկագրով մը պիտի ներկայացնէ թէ նուիրատուներու անունները եւ թէ դպրոցին տարեկան հաշուեկշիռը։

Հանդէսի փակման Կրթ. Մարմինը գեղեցիկ ծաղկեփունջով մը պատուեց դպրոցի մեր անխոնջ դաստիարակները։ Ժողովուրդը բաժնուեցաւ ազգային պարտականութիւն մը կատարած ըլլալու գոհունակութեամբ։

Գ. Պ.

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, Յունիս 7 (Յառաջ).— Հ. Յ. Դ. Սէն Ժեռոմի «Հայաստան» ենթակոմիտէն հայ հերոսներու յիշատակը յաւերժացնելու համար, այս տարի եւս դաշտահանդէս մը սարքած էր, Յուլիս 6ին Château Gombertի գիծին վրայ օդասուն պարտէզի մը մէջ։ Դաշտային պզտիկ բեմ մը որուն երկու կողմերը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական եռագոյնները, իսկ խորքի պատին վրայէն կը փայլէր Դաշնակցութեան դրօշը իր զինանշանով։ Կիրակի առտուն կանուխէն 5—6 ընտանիքներ իրենց ուտելիքի կողովներով եկեր տեղաւորուեր էին արդէն ծառերու հովանին տակ, իսկ կէսօրէն վերջ սկսաւ իրար հրմշտկել ժողովուրդը հանրակառքերով եւ անձնական ինքնաշարժերով, այնպէս որ ժամը 3ին ոչ պարապ աթոռ մնացած էր, ոչ ալ նստարան։ Պարտէզի ծառերուն վրայ զետեղուած էին հերոսներու կենդանագիրները շրջանակներու մէջ առնուած։ Ներկաներու մէջ կը նշմարուէին ֆրանսացի ընկերվարականներ իրենց ընտանիքներով։ Բացումը կատարեց ընկեր Յակոբ Պետրոսեան, պարզելով հերոսներու անհաւասար մարտնչումները վայրագ Քիւրտերու եւ Թրքական կանոնաւոր բանակի դէմ ու եզրակացուց.— «Հայ հերոսներ ոչ միայն սարկութեան մուրը սրբեցին Հայու ճակատէն, ոչ միայն պարգեւեցին Մայիս 28ի մեծ թուականը, այլ եւ տուին անհատնում նիւթեր հայ գրագէտին եւ ներշնչում հայ բանաստեղծին։ Կեցցէ' Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, կեցցէ' հայ ժողովուրդը»։

Գուլվար Օտտոյի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդը երգեց ֆրանսական քայլերգը եւ «Յառաջ Նահատակք»։ Եղան բազմաթիւ արտասանութիւններ, մեներգներ։ Խնայելու համար «Յառաջ»ի սիւնակները, կը գոհանամ յիշելով քանի մը անուններ։ Օր. Սիրան Պարոնեան, Օր. Աղաւնի Մարգարեան եւ Օր. Պերճուհի Թէքեան մեներգ։ Օրուան բանախօսն էր Տիկ. Նարկիզ Քիպրիթճեան որ արժանավայել կերպով ներկայացուց հայ հերոսի կեանքը, դրուագներ պատմեց անոնց ընտանեկան կեանքէն, յիշեց Սասունի ապստամբութիւնը, Պանք Օթոմանը, Սամաթիոյ կռիւը, Բաքէնի կռիւները, Խանասորի արշաւանքը, Պարսկաստանի կռիւներու մասնակցող Մոկացի Գրիգորը, Գէորգն ու Արշակը, եւ վերջապէս Եփրեմ Խանի կռիւները։ «Փա՜ռք ձեզ, պանծալի հերոսներ, որ կերտեցիք վաթսուն տարուան փառահեղ պատմութիւն՝ մը»։

Պզտիկ դադար մը վերջ սկսաւ երկրորդ մասը։ Քոյր - եղբայր Յարութիւնեան իրենց զուգերգներով ժպիտ կը սփռեն պարտէզին մէջ։ Հ. Համբարձումեան կ'երգէ Սայեաթ Նովայէն կտորներ։ Նորութիւն մըն էր պատանի Արտաշէս Տէր Նազարէթեանի փանթէզին, «Կարգուիլ կ'ուզեմ»։ Օր. Ալիս Յարութիւնեան կ'արտասանէ Ա. Ահարոնեանի «Մասիսը», որմէ վերջ խօսք կ'առնէ քաղաքապետարանի խորհրդական Paul Trempette.— «Հայերու մեծամասնութիւնը կը գտնուի մեր քաղաքը, Մարսէյլի մէջ ու մենք երբեք չենք դժգոհիր Հայերէ։ Դուք ձեր մաքուր կենցաղով եւ աշխատասիրութեամբ լաւագոյն բնակչութիւնը կը կազմէք մեր երկրին։ Ես բարեկներ եւ բարեկամութիւններ կը բերեմ ամբողջ ընկերներուս կողմէ։ Դո՛ւք, ֆանսացիի մը պէս եւ աւելի տառապեցաք պատերազմի վեց տարիներուն, մեզի հետ մասնակից եղաք ազատագրական պայքարին ու գործնականապէս փաստեցիք ձեր ազատասիրութիւնը։ Արժանի էք ունենալու ազատ Հայրենիք»։

Շրջանային Կոմիտէի կողմէ ընկ. Սէրժ Աբրահամեան նախ ֆրանսերէն շնորհակալութիւն յայտնեց S. F. I. O.ի երկայացուցիչներուն եւ մասնաւորապէս Paul Trempetteին որ մէկէ աւելի անգամներ ցոյց տուած էր հայասիրութիւնը իր ուղղամիտ ընկերվարականի կեցուածքով։ Ընկեր մայրենի լեզուով պարզեց Դաշնակցութեան տեսակէտները, Ներգաղթի, Ազգ. Դատի եւ գաղութահայութեան ազգապահպանման մասին։ Անանկնկալ մը եղան Գուլվար Օտտոյի Նոր Սերունդի հայկական պարերը, ղեկավարութեամբ Թաթիստ Համոյի եւ իր նուագախումբին։ Ժամը 7էն վերջ սկսան կերուխումը եւ ժողովրդական պարերը։ Խանդավառութիւնը հասաւ գագաթնակէտին, այնպէս որ Բարձր-Հայքէն ութսունամեայ Վէմեանը երիտասարդի մը պէս եռանդով կը պարէր իրենց ծննդավայրի պարերը, զարմանք պատճառելով բոլորին։ Միջոլորտի ջերմութենէն վարակուած՝ «Յառաջ»ի գործակալը, Գեղամ Ծերիկեան երգեց քիւրտերէն երգ մը՝ «Գովքը հայ հերոսներուն»։ Հրաշք մանուկ մը՝ հազիւ վեց տարեկան, կովկասեան պարէն վերջ կատարեց «Գինով կինտոյի» փանթէզին։ Իսկ Սէն-Լուի Նոր Սերունդէն Օր. Մարգրիտ Գաբրիէլեան այս անգամ եւս արժեցուց ինքզինքը, հայկական պարերու ղեկավարութեամբ եւ «Մեղաւոր է Դաշնակցութիւն» դուարճալիքով, որուն կ'ընկերանար ժողովուրդը։

Հանդէսը վերջացաւ ժամը 10ին։

ՊԱՐԹԵՒ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

Պ. Արմէն Խ. Ներսէսեան, զաւակը «Յառաջ»ի աշխատակից Պ. Խ. Վշտունիի, 22 տարեկան, փայլուն յաջողութեամբ մը աւարտելով Ecole Professionelle de Dessin Industriel, եւ Cours de Perfectionnement des Arts et Metiersն, ստացաւ Dessinateur Technicienի վկայականը։

Հիմա, իբրեւ չափագէտ, կը պաշտօնավարէ փարիզեան պետական առաջնակարգ հաստատութեան մը մէջ։

Այս հաստատութեան տեսչութիւնը, գնահատելով մեր երիտասարդ հայրենակիցին կարողութիւնը, զայն կոչած է բարձր պաշտօնի մը։

Պ. Արա Խ. Ներսէսեան, իր կրտսեր եղբայրը, 20 տարեկան, նոյնպէս փայլուն յաջողութեամբ մը աւարտելով Ecole Centrale de T. S. F. ստացաւ չափագէտի վկայական։ Իր բացառիկ կարողութեանը շնորհիւ, նշանակուած է ուսուցիչ եւ շաբաթը անգամ մը, դասախօսութիւններ կուտայ Arts et Métiersի բժշկական ճիւղերուն եւ հիւանդանոցներու ուսանողական բաժնին մէջ, ելեկտրական ճառագայթներու շուրջ։

Այժմ զինուորութեան կոչուած ըլլալով ընդհատած է դասախօսութեանց շարքը։ Երիտասարդ չափագէտը, կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ կըցած է շահիլ նաեւ տեղակալի աստիճանը (lieutenant):— Պ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ, թիւ 2 (Յունիս 15)։ Լոյս կը տեսնէ ամէն ամսու 1ին եւ 15ին։ Խմբագիր - հրատարակիչ Տիկին Սիրան Սեզա։ Տարեկան բաժնեգին 2 սթերլին։ Հասցէ.— Rue Mgr Chebli No. 113, Beyrouth, Liban:

ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ ԵՐԿԵՐԸ, երրորդ հատոր, գեղարուեստական գրութիւններ, 1909—1921։ Կը պարունակէ.— Հին աստուածներ, «Կինը», Կայսր, Շղթայուածը, Ինկած Բերդի Իշխանուհին։ Տպ. Պէյրութ, 1947։ Ընտիր տպագրութիւն, 404 մեծադիր էջ։ Գին եօթը սուրիական ոսկի։

խոսլովաքիոյ մասնակցութիւնը պիտի նկատէ թշնամական արարք մը Խ. Միութեան հանդէպ: «Ի՞նչ կրնայինք ընել», կ'ըսեն Փրակայի մէջ: Նախարարական խորհուրդին բացառիկ նիստը շատ երկար տեւած էր, ինչ որ կը նշանակէ թէ շատեր ընդդիմացած են տրուած որոշումը ետ առնելու տկարութեան :

Հունգարիան ալ մերժեց մասնակցիլ, միեւնոյն նկատումներով: Աւստրիան կը ճնշուէր երկու կողմէն ալ: Վիէննայի խորհրդային հրամանատարը, զօր. Քուրասով, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը չի կրնար հաւանիլ որ Աւստրիա մասնակցի Փարիզի խորհրդաժողովին:

Խորհրդային անթելը եւ թերթերը կը շարունակեն խստօրէն քննադատել Անգլիան եւ Ֆրանսան, այս խորհրդաժողովին առթիւ: Մոսկուայի գործակալութիւնը հեռագրով մը կը մեղադրէ Պիտոն եւ Պեվինը թէ գործիք դարձած են ամերիկեան ծրագրի մը, արեւմտեան խմբակցութիւն մը կազմելու եւ Խ. Միութիւնը մեկուսացնելու համար: Միւս կողմէ կը հաւաստեն թէ Խ. Միութիւնը մասնաւոր ծրագիր մը մշակած է, կեդր. Եւրոպայի տնտեսական վերակազմութեան համար :

Այսպէս կամ այնպէս, խորհրդաժողովը պիտի բացուի վաղը, մասնակցութեամբ 14—16 պետութեանց : Նախագահ Թրումըն պիտի սպասէ ժողովի ելքին, խորհրդարանը արտակարգ նիստի հրաւիրելէ առաջ:

4—4500 հոգի ձերբակալուած Յունաստանի մէջ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ 4—4500 հոգի ձերբակալուած են Յունաստանի, մասնաւորապէս Աթէնքի եւ Պիրէոնի շրջանին մէջ, երկու օրուան ընթացքին: Զօր. Զերվաս, բարեկարգութեան նախարարը, որ ինքզինքը համայնավարներու թիւ 1 թշնամի կը հռչակէ, կը յայտարարէ թէ դաւադրութիւնը ի դերեւ ելած է: Իր պնդումին համաձայն, 50—60.000 համայնավարներ ապստամբութիւն պիտի յարուցանէին Աթէնքի եւ Պիրէոնի մէջ: Դարձեալ ինքն է որ կը պատմէ թէ Յունաստանի համայնավար կուսակցութիւնը դեռ 1945 Հոկտեմբեր 6ին որոշած էր բռնի միջոցներու դիմել: Այն ատեն որոշուած էր տապալել կառավարութիւնը: Վերջին հետազօտութիւնները եւ խոստովանութիւնները երեւան հանած են ուրիշ գաղտնիքներ: Այն 50—60.000 քաղաքացիները որ պիտի մասնակցէին ապստամբութեան, Աթէնքի մէջ սողոսկած էին անցեալ տարուան ընթացքին: Միեւնոյն ատեն օգնական ուժեր ղրկուած էին լեռը, զօր. Մարկոս Վաֆիատէսի: «Մենք գիտենք թէ ովքեր են այս 50—60.000 դաւադիրները եւ կրնանք մեր թաթը դնել անոնց վրայ որեւէ ատեն: Մենք միայն վարիչները կը փնտռենք այս անգամ, խուսափելու համար արիւնահեղութենէ: Բոլոր կալանաւորները կը հարցաքննուին, եւ անմեղները անշուշտ ազատ պիտի արձակուին »:

Պ. Մաքսիմոս, Յունաստանի վարչապետը, յայտարարեց.— «Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը համաձայն է ձերբակալութեանց եւ կը կարծեմ թէ Մեծն Բրիտանիան ալ պիտի հաւանի»:

Աթէնքի ոստիկանութեան վերատեսուչին յայտարարութեան համաձայն, մէկ ամիս առաջ փախած է ապստամբութեան բուն վարիչը, Ճօն Եոաննիտէս, որ ամէնէն մոլեռանդ համայնավարներէն կը համարուի եւ մարզուած է յատկապէս Մոսկուայի մէջ:

Համայնավար օրկանը, «Ռիզոսփաստիս» եւ ուղեկից թերթ մը՝ «Էլէֆթէրի Էլլադա» լոյս տեսան Եշ. օր, զանգուածային ձերբակալութիւններէն վերջը: Երկուքն ալ խստօրէն կը բողոքեն ձերբակալութեանց դէմ, պնդելով թէ Մ. Նահանգներուն հրամանով կատարուած են այդ գործողութիւնները :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

(ՅԱՌԱՋի սեփական թղթակցէն)

ՔԱՐՔԱՍՕՆ, Հինգշաբթի.— Երիտասարդներուս համար ճամբորդութիւնը առանց անակնկալի հաճելի չէ: Բայց անակնկալներ կան որ փորձանք են իսկապէս:

Այսպիսի փորձանքի մը հանդիպեցանք երէկ Մարսէյլէն Մոնփէլիէ գացած ատեն : Սա Միջերկրականի միսթրալ բսուած հովը այնպիսի սաստկութեամբ յարձակեցաւ կարաւանին վրայ որ մեզի փնտռել տուաւ հիւսիսային Ֆրանսայի դժոխային տաքը եւ Ալպեաններու գողգոթաները: Անկարելի էր առաջանալ ու շնչել: Մենք թէեւ կառքերու մէջ, պատուհանները փակ, եւ սակայն մըրրիկը կը խարազանէր ու կը խլացնէր մեզ: Իսկ խեղճ մրցորդ՝ները որոնք ամէն մեղքի վրայ այսօր ուտելիքի ալ նուազութիւն ունէին, պարզապէս կը գալարուէին իրենց հեծանիւներուն վրայ եւ ոտքի վրայ կանգնած կը քշէին զանոնք՝ ինչ որ քիչ անգամ բրած էին լեռներու կողն ի վեր:

Հակառակ այս դժնդակ պայմաններուն, վերջապէս հասանք Մոնփէլիէ, 165 քիլոմեթրը կտրելով 4 ժամ 58 վայրկեանէն: Առաջին հանդիսացաւ Ֆրանսացի Մասսալ խումբին կրտսերագոյնը, Բ.

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի

Փարիզի մասնաճիւղի ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔԸ՝ այս շաբաթ, 12 Յուլիս, ժամը 3էն 9, 7 rue Phalsbourg, Paris: Métro Villiers կամ Malesherbes:

ԼՈՒՐՏԻ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ՕԳՈՍՏՈՍ 5 — 11

Դիմել.— Փարիզ՝ Գեր. Տէր Միքայէլ Վ. Մոմճեանին, 10bis, rue de Thoin, Paris: Լիոն՝ Գեր. Տէր Գրիգոր Վ. Գապէեանին, 78, rue Rabelais, Lyon: Վալանս՝ Վեր. Հայր Յովսէփ Վ. Ոսպիկեանին, 11, rue Belle Image, Valence:

Արձանագրութիւնները կ'ընդունուին մինչեւ Յուլիս 25, վերջին պայմանաժամ :

ԷՍԿԻ – ՇԷՀԻՐՑԻՆԵՐՈՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի, 13 Յուլիս Garchesի անտառին մէջ:

Երթեւեկի միջոցը — Շոգեկառք Gare St. Lazareէն առտուն ժամը 8.24, 8.54, 9.24, 9.54, կէսօրէ վերջ ժամը 13.55 եւ 14.24:

Կը խնդրուի սիրելի հայրենակիցներէ կէսօրուան եւ երեկոյեան ճաշը միասին բերել: Խմիչքը տեղին վրայ ապահովուած է:

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ Գուրգէն Մ. Ալէմշահի կ'երգէ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 11.45ին, Tréteaux 47ի մէջ, Chaîne Parisienne, 386 m 60ի վրայ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Վարդավառի տօնի առթիւ Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան կողմէ այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Անտրէի ծառախիտ պարտէզին մէջ : 25 թիւ հանրակառքին վերջաւորութեան :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ, կազմակերպուած Տէսինի հայ դէտերու կողմէ, Տէսին 20 Յուլիս, Կիրակի ամբողջ օրը :

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ Տիկին Շողակաթ Ա. Փանոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ այս երկուշաբթի օր Փարիզի հայ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի: Կը հրաւիրուին անոր յիշատակը յարգող բարեկամները :

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՍԱՏԱՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կը փափաքի՞ք ամէն հայու պատշաճ օգտակար գիրք մը նուիրել: Հետաքրքի՞ր էք գիտնալու թէ ինչ է սկաուտիզմը: Կ'ուզէ՞ք վարձատրել հայ դպրոցի աշակերտ մը :

Գնեցէք՝ Վազգէն Անդրէասեանի
ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Բոլոր ծանօթ գրավաճառներու մօտ: Հասցէ.— V. Andréassian, 5 rue des Sables, Viroflay (S. et O.):

Լիւքսէնպուրկցի Թիէթրիչ, իսկ Գ. Ֆրանսացի Միւլէր :

Այս առտու Մոնփէլիէէն մեկնեցանք ժամը 11-ին 57 մրցորդներով: Այս ճամբուն վրայ պելժիացիք ցոյց տուին թէ սկսած են սթափիլ իրենց թըմրութենէն: Իրենցմէ Իմփանիս չահեցաւ մասնակի մրցանակ մը:

Քարքասօն հասանք 172 քիլոմեթրը կտրելով 5 ժամ 18 վայրկեանէն: Առաջին՝ Թէսէր որ Լիոնի հանգրուանը շահած էր, երկրորդ եւ երրորդ երկու պելժիացի՝ Քալլէնս եւ Իմփանիս:

Վիէթթօ հակառակ իր ոտքի ցաւին, կը պահէ դեղին շապիկը :

Վաղը կը մեկնինք Լիւշօն ուր կը սկսին Պիրէնեանները եւ օր մը հանգիստէ վերջ կիրակի օր, յարձակում շրջանին ամենախիստ բարձունքներուն դէմ :

Այս բոլոր ուղեւորութեան ընթացքին մարդ կը հիանայ Ֆրանսայի բնութեան բազմապիսի գեղեցկութիւններուն վրայ, եւ սակայն Ալպեաններու տեսարանները չեն ջնջուիր միտքիս խորէն ու կ'որոշեմ, օր մը, ... մեղրալուսինս անցընել այդ ուժգնօրէն զմայլելի պատկերներուն մէջ :

Տորք Տէր–Յակոբեան

250 ԿՐԱՄ ԹԱՐՄ ՄԻՍ պիտի բաժնուի Յուլիս 11էն 13, Յուլիսի DB կտրօնով, 100 կրամ խոզեղէն՝ DD կտրօնով :

ՓԷԹԷՆ հարցաքննուեցաւ իր բանտին մէջ, քննիչ յանձնաժողովի 15 անդամներուն կողմէ, 1933 — 1945ի դէպքերու մասին: Հարցաքննութիւնը տեւեց երկու ժամ :

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ պատերազմական նախարարէն վերջ, ներքին նախարարն ալ հրաժարեցաւ, պաշարման վիճակի հետեւանքով : Երկու կարեւոր թերթերու տնօրէնները ձերբակալուեցան, չորս ընդդիմադիր թերթեր դադարման դատապարտուեցան :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ 1939էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով նիստ գումարեց Եշ. օր: Պատերազմական նախարարը առաջարկեց 18 ամսուան բարձրացնել զինուորութեան շրջանը :

Օր. ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
Տոքթ. ՎԻՐՆԷՐ ՎԻԷՇԼ
947, Յուլիս 9 Ամուսնացած Աւստրիա

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Եգիպտացի կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը այս կիր., ժամը 3.30ին Կարտանի ընկերվարական սրահին մէջ: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գոմոնի Ջաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին Café Noaillesի ներքնասրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ միութեան Մարսէյլի շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, իր բոլոր անդամները երկուշաբթի առաւօտ ժամը 9ին, Ա. Մ. սրահը, 67 rue Longue des Capucins: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԿՐԿԻՆ ԿԸ ՅԻՇԵՑՆԵՆՔ ԹԷ ԱՆՎՃԱՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ ՆԿԱՏԻ ՉԵՆ ԱՌՆՈՒԻՐ :

Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՇԱՏԱՐԵՒԵԱՆԻ ամուսնութեան առթիւ Պրօնէմ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Խրիմեան կը նուիրեն 250 ֆրանք Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին եւ 250 ֆրանք ալ «Հայաստան» թերթին:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Dimanche 13 JUILLET 1947 Կիրակի 13 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5084-Նոր շրջան թիւ 693 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՎԱՌ ՕՐՈՎ...

Ուրիշ որ եւ է բառ՞ ունի՞ այս բառը, Վարդավառ, այնքան հարազատ եւ հոսուն: «Ոչ միայն արեւահամ, այլեւ արեւահոտ:

Բառը հաղիւ արտասանած՝ կը թուի թէ արեւ կը ծաղի չորս դին, ու վարդեր կը փռուին ճամբուն վրայ:

Դարերն են որ կը խօսին այդ մէկ հատիկ բառին մէջ: Քրիստոնէութիւնը ի զուր փորձեր է այլափոխել անոր իմաստը, վերածելով «Այլակերպութեան»:

Վարդավառ է եւ կը մնայ հեթանոս Հայաստանի խորհրդանշանը, իր նաւասարդեան խաղերով ու երգերով: Իր ջուր–ջրցանով ու վարդերով: Ի՞նչ պարապ չոււն ծիծաղներն ու քրքիջները, գոռում–գոչումներն անգամ հայկական են, ոչ թէ քրիստոնէական: Վկայ՝ ինչ որ տեղի կ՚ունենար Տարօնի մէջ, մինչեւ համաշխարհային առաջին պատերազմը:

Ո՛վ որ բախտ ունեցեր է Վարդավառը տեսնելու Ս. Կարապետի վանքին մէջ, պիտի խոստովանի թէ լոյս կ՚իջնէր հաւատացեալին թէ անհաւատին վրայ:

Հազարներ ու հազարներ էին որ կը խլրտէին, կը խայտային, կ՚ոստոստէին ուրախաձայն, հայրենի հողը իրենց ոտքերուն տակ, հայարփին իրենց գլխուն վերեւ:

Սուրբ կարապետ բանձրիկ բոլոր
Ճամբան ունի ոլոր մոլոր,
Ուր դուն կ՚երթայ շատ ըխտաւոր,
Որ ձիաւոր, որ ոտնաւոր:

Եւ այդ ձիաւորներուն մէջ կ՚ըլլային ուխտաւորներ մինչեւ Կովկասէն, նոյնիսկ Ռուսաստանէն, ինչպէս Թուրքիոյ զանազան գաւառներէն:

Աշխարհ մը էր որ կ՚եփէր իրեն իր մէջ: Կ՚երգէր ու չարքաշ կեանքի մը պիտաները կը հերկէր վարդավա՛ռ իմաստութեամբ:

... Պատմութիւնը կ՚ըսէ թէ Տարօն աշխարհը փլաւ, իրեն իր արեան մէջ խեղդուեցաւ Վարդավառի օրերուն, սկսելով 1915 Յունիս 27էն.

Իրականին մէջ, դաւը շատոնց սարքուած էր: Դեռ 1914ի աշունէն, ինչպէս բոլոր «արեւելեան նահանգներուն» մէջ:

Արիւնարբու հրէշները յաւմարանւոյ պատեհութեան կը սպասէին, գործադրելու համար բնաջնջումի ծրագիրը: Թուրքիան տակաւին չէր մասնակցեր պատերազմին: Հալածական հայ երիտասարդներ չալակով բեռ կը կրէին բանակին համար կամ քար կը կոտրէին, իսկ անտէր–անտիրական գիւղերու մէջ քաջարի «Մէհմէտճիքներ»ը եւ տեղացիները աւարի կուտային ե՛ւ տուն–տեղ ե՛ւ կին ու աղջիկ:

Հայկական ամէն շրջան իր առանձին պատմութիւնն ունի ահուսարսափի այդ օրերէն: Զարդապատու՞մ, ինչպէս եւ Հերոսապատում:

Տարօնի պարագան մինչեւ այսօր ալ սարսուռ կ՚ազդէ մանաւանդ անոր համար որ կրնար փրկուիլ ինչպէս Վասպուրականը, եթէ ռուսական բանակը ուզէր: Եթէ ուզէ՞ր:

Քանի մը օրուան խնդիր էր: Ամբողջ ժողովուրդ մը կը հեւար, անհնչէտ կը սպասէր, բաժակը բերնին: Եւ սակայն...

Սովորական ջարդէն աւելի բան մըն էր որ տեղի ունեցաւ: Կատարեալ ողջակէզ:

— «Հետեւեալ օրը, լուսաբացին, Յունիս 28ին Մուշի Հայոց թաղերը չորս կողմէ թնդանօթի կը ռմբուին. բոլոր ժողովուրդը ներսը փակուած:

Թնդանօթաձգութեան հետ միասնաբար ութտասը հազար հրացաններ կ՚որոտան անմեղ, անզէն ու անարեկ ժողովուրդին վրայ, տուներ կը հրդեհուին, տուներ կը փլին, աղեխարշ վայնասուն ու աղաղակներ բաղաքը կը լեցնեն ու թնդանօթները կ՚որոտան...»: (Գեղամ Տէր Կարապետեան):

Աղօտ, անկատար վկայութիւն մըն է այս, բաղդատելով բուն իրականութեան հետ:

Եւ այս ահաւոր սպանդին հետ, դիմադրութեան, ինքնապաշտպանութեան հոյակապ խոյանքներ, որոնց մասին այնքան հրատարակութիւններ եղած են այս թերթին մէջ:

Ահաւասիկ այս տարեդարձն է որ կը տօնեն տարագիր Տարօնցիները այսօր՝ Տէսինի մէջ, կանխելով Փարիզն ու Մարսէյլը:

Կը տօնեն ոչ միայն սգալու, այլեւ ամրապնդելու համար իրենց ուխտը, անհամար զոհերու յիշատակով: Շ.

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ ԻՐ ԵՐԳԵՐՈՎ

Զորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Փարիզի Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, ժողովրդական երգչուհի Հայկանուշ Թորոսեան մամուլի ներկայացուցիչներն ու իր հայրենակիցները հրաւիրած էր իր տիսքերուն առաջին ունկնդրութեան:

Շահ–Մուրատեանէն ետքը, անուրանալի է որ իբրեւ ազգային ժողովրդական երգչուհի՝ առաջինը կուգայ Հայկանուշ Թորոսեան: Օժտուած տենդոտ բայց հայանուշ ձայնով մը, արեւոտ այլ մանաւանդ ուրախ ձայնով մը, (որ մելամաղձութիւն չի պատճառեր, եւ ամէնէն տխուր երգերուն մէջ իսկ կը հոսեցնէ քաջ, լաւատես եւ կեանքի բոլոր թշնամութեանց դէմ կռուող ու տոկուն մնալու տրամադրութիւն, — հայկական նկարագիր), Հայկանուշ Թորոսեան եթէ շատ սիրուած է եւ մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ մեր գաղութին մէջ, ծանօթ չէ ուրիշ գաղութներու: Զինք կը յիշեն Պոլսոյ մէջ, կը յիշեն նաեւ Պելճիքայի, Գերմանիոյ եւ Ռումանիոյ գաղութները, ուր երգած է առուպի պէս, բայց իր ձայնը չեն լսած Սուրիան, Լիբանանը, Եգիպտոսը, Իրանը, Իրաքը, եւ Ամերիկան: Պէտք էր, որ պտըտէր գաղութէ գաղութ, ինչպէս պտըտեցաւ Շահ Մուրատեանը, եւ հաւատացէք, պիտի ստեղծէր նոյն անսահման խանդավառութիւնը, որ հետեւեցաւ Շահ Մուրատեանի հետքերուն:

Այսօր կը սրբագրէ իր այդ թերացումը, — իր... ձայնը կը ղրկէ գաղութէ գաղութ, տիսքի վրայ (երգապնակ):

Իր հայրենակիցներուն՝ Առաջադարձիներուն մղումով, առաջին անգամ հրապարակ հանած է հինգ տիսք, ուրեմն տասը երգ, մեծ մասը Կոմիտասէն: Ու կը խոստանայ յառաջիկային հրապարակ հանել երկրորդ շարք մը Հայաստանի արդի երգերէն, երրորդ շարք մը՝ Սփիւռքի նոր երաժիշտներու գործերէն, եւ ասոնց հետ մէկ քանի շարականներ:

Ձայնագրութիւնը կատարուած է անթերի եւ կատարեալ, ինչ որ ցոյց կուտայ երգչուհիին բծախնդրութիւնը:

Մասնաւորաբար անսահմանօրէն խոր տպաւորութիւն թողուց Կալին երգը, — որինգը հովուական մթնոլորտ մը կը ստեղծէ, բնանկար կը շինէ, փող մը եթէ կ՚ուզէք, որուն առաջին գծին վրայ կը խաղայ երգչուհիին ձայնը: Սքանչելի էր տպաւորութիւնը:

Քելէ–քելէ երգը, արդէն, իրե՛ն միայն տրուած է երգել միշտ տենդոտ, կրակոտ, չարաճճի աղջկան մը խաղերով ու պչրանքով:

Մի լար երգը, Կանչէ կռունկը, Հայրիկ հայրիկը, վերջապէս բոլորը իրական վայելք մը պիտի պատճառեն հայրենաբաղձ հայութեան, որուն համար կրօնք մը դարձած է այլեւս երգը:

Հայկանուշ Թորոսեան նախ պատմեց թէ ի՛նչպէս, ի՛նչ մեծ դժուարութիւններով կրցաւ տիսքի վրայ առնել այս երգերը՝ պատերազմի տարիներու նեղութեանց մէջ: Յետոյ սրահին մօտիկ սըրճարանի մը մէջ կարկանդակներով, օշարակով եւ գինիով հիւրասիրեց իր հայրենակիցները, որոնք անմիջապէս սկսան տիսքի ապսպրանքները տալ:

Իր կարճ զեկուցումի ընթացքին ներկայացուց նաեւ տիսքի արուեստը, — ի՛նչպէս ձայնը կ՚առնուի երգապնակի վրայ, եւ այս առթիւ բացատրեց ձայնին երանգն ու գոյնը հաւատարմօրէն տալու ճիգերը, զորս կը գործադրէ այս ճարտարարուեստը:

Այժմ, կը մնայ մեր հայրենակիցներուն, Սփիւռքի հայութեան, օր առաջ սպառել այս տիսքերը, — հայապահպանման ի՛նչ ղեղեցիկ միջոց, — որպէսզի հրապարակ գան յաջորդ երգապնակները: Ն.

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ Աբբահայր Գերապայծառ Ոսկեհոճեան, ընկերակցութեամբ Հ. Սահակ Տէր Մովսէսեանի, ուրբաթ օր այցելեց կաթողիկոսական պատուիրակ Արտաւազդ արք.ի եւ արժանացաւ պատշաճ ընդունելութեան:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ համար քուէարկուեցաւ 27 միլիոն ֆրանքի գումար մը, որուն երեք միլիոնը նախագահին տարեթոշակն է:

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հեռագրեն թէ մասնաւոր յանձնաժողով մը օրէնքներ կը մշակէ, նիշեր (ֆիշ) հաստատելու համար Ռումանիոյ բոլոր բնակիչներուն մասին:

ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ ԵՐԷԿ

22 հրաւիրեալ, 16 ներկայ

Երէկ, շաբաթ, առաւօտ ժամը 11ին բացուեցաւ Փարիզի խորհրդաժողովը, քննելու համար ամերիկեան ծրագիրը: Հրաւիրեալ 22 պետութիւններէն կը մասնակցին 16ը: Ահաւասիկ մանրամասնութիւնները:—

Հրաւէրը մերժած են.— Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա, Եուկոսլաւիա, Պուլկարիա, Ռումանիա, Հունգարիա, Ալպանիա, Ֆինլանտա:

Վերապահութեամբ ընդունած են.— Նորվեկիա, Շուէտ, Զուիցերիա, Տանըմարքա: Առանց վերապահութեան ընդունած են.— Աւստրիա, Յունաստան, Թուրքիա, Իտալիա, Իրլանտա, Հոլանտա, Պելժիա, Լիւքսէմպուրկ, Իսլանտա, Փորթուկալ: Անգլիան եւ Ֆրանսան ալ հաշուելով՝ մասնակցողներուն թիւը կ՚ըլլայ 16:

Խորհրդաժողովին նպատակն է,— պարզել մասնակցող պետութեանց նիւթական աղբիւրները եւ պէտքերը, փոխադարձ օգնութեան դրութիւն մը հաստատել, որուն շնորհիւ բաց ունեցող երկիրները կարենան օգտուիլ բախտաւորներէն, յետոյ որոշել Ամերիկայէն խնդրուելիք նիւթական օգնութիւնը:

Խորհրդաժողովը կարճ պիտի տեւէ: Սկզբունքի խնդիրները պարզելէ վեր, յանձնախումբեր պիտի կազմուին, որպէսզի տեղեկագիրներ պատրաստեն Սեպտեմբեր 1ի համար: Այն ատեն նոր խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի, տեղեկագիրը վաւերացնելու եւ Ուաշինկթըն հաղորդելու համար:

Խ. Միութեան եւ արբանեակ պետութեանց բացասական դիրքը հետզհետէ կը չէզոքուի, դրամ եւ բանաւոր քարոզութիւններով: Բայց եւ այնպէս, Պէվին եւ Պիտօ լաւատես կ՚երեւան:

Անգլիական բազմանդամ պատուիրակութեան ժամանումէն քիչ վերջը Փարիզ հասաւ իտալական պատուիրակութիւնը, նախագահութեամբ կոմս Սֆորցայի: Պատերազմի դադարումէն ի վեր առաջին անգամ է որ Իտալիա կը մասնակցի միջազգային խորհրդաժողովի մը, հաւասարէ հաւասար: Կոմս Սֆորցա մերժեց որեւէ յայտարարութիւն:

Ժողովին բացումը տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ, նախագահութեամբ Պ. Պիտոյի, որ բարի գալուստ մաղթելէ վերջ, պարզեց անգլօ-ֆրանսական ծրագիրը: Յետոյ կատարուեցաւ դիւանի ընտրութիւնը:

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Մարշըլ, Եւրոպայի վերականգնման ծրագրին հեղինակը, առայժմ լռութիւն կը պահէ Խ. Միութեան բռնած դիրքին հանդէպ:

Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ յուսախաբութիւն պատճառեց Չեխոսլովաքիոյ դիրքին փոփոխութիւնը: Այս առթիւ հրատարակուած մանրամասնութիւնները կը հաստատեն թէ Մոսկուա ոչ միայն ուղղակի ճնշում բանեցուցած, այլեւ պահանջած է որ հրաւէրը մերժուի միաձայնութեամբ: Մինչդեռ մասնակցելու որոշումը տրուած էր բոլոր նախարարներու քուէներով, բացի համայնավարներէն:

Իբրեւ արդիւնք Չեխոսլովաքիոյ վարչապետին եւ արտաքին նախարարին այցելութեան, առեւտրական երկարատեւ պայմանագիր մը պիտի կնքուի Խ. Միութեան հետ: Չեխ պատուիրակները ուրբաթ օր մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցան Խ. Միութեան արտաքին առեւտուրի նախարարին՝ Պ. Ա. Միկոյեանի հետ: Բանակցութիւնները պիտի շարունակուին Մոսկուայի մէջ:

Պետական պաշտօնեաները գոհացում կը ստանան

Վերջին լուրերէն դատելով, ճամբան հարթուած է, համաձայնութիւն մը գոյացնելու համար կառավարութեան եւ պետական պաշտօնեաներուն միջեւ: Վարչապետը երէկ պիտի տար իր վերջին պատասխանը, բայց արդէն ընդունած ըլլալով թոշակներու յաւելման սկզբունքը, օրինագիծ մը ներկայացուցած է Ազգ. Ժողովին, որ դայն պիտի քննէ երեքշաբթի օր: Պաշտօնեաներու պահանջած յաւելումը 27 միլիառ ֆրանքի գումար մը կը կազմէ 1947ի վերջին վեցամսեային համար, կառավարութիւնը կ՚առաջարկէ 24—25 միլիառ: Ամէն պարագայի մէջ, կը կարծուի թէ գործադուլի վտանգը անհետացած է:

Պաշտօնեաներու Դաշնակցութիւնը վերջին պահուն նոր զիջում մը կատարեց, ընդունելով որ յաւելումներուն մէկ մասը վճարուի պետական գանձատոմսերով:

Նորէն զրոյց կը շրջի ֆրանքի արժեզրկումի մասին, բայց կառավարութիւնը կը հերքէ:Ականաւոր տնտեսագէտ մը, պրոֆ. Ռընէ Քուրթէն բացէ ի բաց կը պաշտպանէ արժեզրկումը: Կարգ մը գործարանատէրներ ալ այս տեսակէտն ունին: Այս պարագաները կ՚արձանագրենք պարզապէս ի տեղեկութիւն:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՒԱՏՈՑ ՀԱՆԴԱՆԱԿԷՍ

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Վարդավառն եկա՜ւ, շողը արեւին՝ որպէս քօղն հարսի ձգած իր գլխին, Վարդավառն եկա՜ւ սարէն ու դաշտէն, կախարդանք Թափեց Թարմ ու նկարէն, մեր գիւղը բրաւ նոր հանդիսավայր, գոյն գոյն ծաղկաշար՝ կամարով մարմար:

Ինչպէս կը սահի երազն՝ ըղձէն, կամ համբոյրն շուրթին՝ կոյսին այտերէն, այնպէս սահ եկաւ գիւղին Վարդավառ, ձեռքին մէջ բռնած՝ փունջ մը նռնուֆար, առտուան լոյսին հետ, աւետեց մեր դռներ, շոյեց, քնքշօրէն պարտասուն սեմեր...:

Երկինքը՝ սէր էր, սիրերգ կը կաթէր. Վարդավառն խնճոյք էր, վարդեր կը փետտէր...:

Երկինքը բոյր էր: Երկիրը ծաղկի՝ ծիրանի ծով էր: Երկինքն ու երկիր ինկած փրար գիրկ՝ սիրավառ ու պիրկ՝ լարեր են հարսնիք ...:

Հովը կը սըլայ բլուրին վրայ: Մինչ խաւարծիլը ի խորոց սրտին՝ հեքեաթն կը պատմէ Լէյլի-Մէջնունին: Սրտերու երգէն կ'արթննայ Թոնիր, երգէն կը ցատկեն Թէ մուխ, Թէ մոխիր:

Աղօթք կայ ժամտուն: Ժամերգը «Ճաշ»ուն:
Խունկը կ'արտասուէ ընդդէմ Աստըծուն:

Եկաւ Վարդավառ: Գիւղը խանդավառ՝ վառեց բերկրանքին ջահերը պայծառ: Չկա՛յ տխրութիւն, հոգին է ծաղկուն: Գիւղն է հարսնետուն, գիւղը կոչնական, աշխարհն է բռներ չէնչող մարդու ձայն: Այստեղ՝ Հաբբրան, այնտեղ՝ Գիւլում ջան...:

Գիւղէն մինչեւ կալ, ժամտունէն՝ Խաչ-Քար, «տաւուլ» կը հնչէ, կ'եռայ կլոր-պար: Հարսեր կը պարեն, չամին յոգնութիւն, աղջիկներն համակ ցունց են ու սատում: Հասուկ տղաքը մրցման են ելեր, ու ժողովուրդն կը խլեն ծափեր:

Հարսերը կ'երգեն:

Բարի՛ եկար, Վարդավառ,
Վարդավառի կրակ վառ,
Մեր տուներուն վրայ Թառ՝
Գովք մը հիւսէ մեզ համար...

Հարսերը՝ ծա՛ռ են, ծաղի՛կ են բացեր՝ կարմիր ու ճերմակ, սիրոյ ճնճղուկներ՝ երգ-հանդէս կուտան անոնց շուքին տակ...:

Աղջիկները կ'երգեն,

Լոյսով եկա՛ր, Վարդավառ,
Սէր ու երգով մեզ համար,
Բարձրացեր ես բախտին ծառ՝
Բախտ կը գրես մեզ համար:

Աղջիկներն՝ վարդ են, կոթնած Սիրոյ Տան կախարդ դռնակին՝ տղոց կը նետեն Թերթեր բաղդարեր՝ սիրոյ զըրոյցին...:

Տղաքը կ'երգեն.

Սիրով, բարով, Վարդավառ,
Սիրոյ խապրիկ մեզ համար,
Մեղրէն անուշ՝ Վարդավառ
Ծփիլ ու ծաղկով մեզ համար...:

Տղաքն են ծիծաղ, աղջիկները՝ տաղ, հարսները՝ Թրախաղ, խռովքն է բռներ, խել ու խելագար՝ գիւղի մէջ մի Թաղ...:

Աղջիկներն՝ քահքահ: Մանչերը՝ հա՛, հա՛. հարսերը զարկին ափ-ափին վրայ, աշխարհս բերկրանքէն ինչպէ՛ս կը խնդայ:

Հօ՛յ, Վարդավառ, Վարդավառ,
Ծափ ու ծիծաղ մեզ համար:

Հարսերն խնդացին, աղջկունք՝ երգեցին, հարսերն քողուեցան, փեսաներ քանդի՝ պարին մէջ մտան:

Ա՛յ, Վարդավառ, Վարդավառ,
Սիրատօն մը՝ մեզ համար:

Գիւղի փողոցներ սիրերգ է Թափեր, հոսեր անգամ սէրէն գինովցեր: Կ'երթան ու կուգան, չեն կենար բնաւ, աղջիկներ մի՞թէ ունին սիրոյ ցաւ: Ուր որ ալ դառնաս՝ երգի ձայն կ'առնես, ուր որ ալ երթաս՝ աղջիկ կը տեսնես, գոյնզգոյն տարազ, բազմերանգ սերճանք՝ աչքերուն կուտան դրախտի խարկանք:

Այստեղ՝ Թուխ լաճեր, զրոյց ու կատակ, այնտեղ՝ Նորահաս, տիրազեղ տղաք. ամէն մի անկիւն, դարձուածք ու տուն-տուն՝ ունի իր յատուկ մութ սիրերգութիւն:

Օ՛յ, Վարդավառ, Վարդավառ,
Սիրոյ հանդէս մեզ համար:

Տանիքներն՝ երգ են, փողոցները՝ սէր, ծառերը՝ քաւոր, ամբոցներն՝ տէրտէր: Հարսնիք են բռներ երկինքն ու գետինք, հարսնետուն տէրն է հայ գիւղը նոյնինք...: Դէ՛, տղա՛ք, զարկէք «տաւուլ» Թում Թում, մենք ենք վարդավառ, ու մենք՝ խնդութիւն: Հայոց Աշխարհը — ինքնիշխան արքայ — ինքզինքն կը բերէ որպէս հարսնծայ...:

Ամպ չկայ երկինք: Բայց՝ տե՛ս, կ'անձրեւէ, բռէք, ո՞վ է ո՞վ, որ ջուր կը ցանէ՝ բարակ շարմաղով...:

Ջրատօն է, Վարդավառ,
Գիւղը՝ դաղտնիք մեզ համար:

Ամէնք կը վազեն, ձեռքերուն մէջ՝ կուժ, Վարդավառն անոնց տուքին կուտայ ուժ: Մէկը ջուրն պարպած, ջուրին կը վազէ, մէկալն յեցուցած՝ ակէն նոր կուգայ, ու ճամբուն վրայ կ'ելլեն դէմ-դէմի, վա՛յ անոր ով որ՝ իր ջուրը չունի:

Ջրցանքի օ՛ր, Վարդավառ,
Ջուրերդ բերկրանք՝ մեզ համար:

Պապիկ ու մամիկ, հարս ըլլայ, աղջիկ, ազապ ու պարման, տղամարդ ու ծեր, ամէնքն՝ անխտիր ջուր պէտք է ցանեն Հայոց հնածոր Վարդավառ տօնին: Վարդավառուն կուտայ ուժը Ներքուն, իսկ սէրն՝ մէն մի սիրատենչ տղուն:

Պառաւները կ'երգեն.

— Ա՛յ, Վարդավառ, արեւավառ,
Կարօտ ունինք քեզ համար:

Ծերերը կը մրմնջեն.

— Սո՛ւրբ Վարդավառ, ճրա՛գ-վառ,
Մենք՝ ծառայ ենք քեզ համար:

Հարսերը կը շշնջեն.

— Վարդավառի խարոյկ վառ,
Փունջ մը ծաղիկ մեզ համար:

Աղջիկները կը ճչեն.

— Հայու անո՛յշ Վարդավառ,
Սէր ու սիրերգ մեզ համար:

Մանչերը կը կանչեն.

— Պապենա՛կան Վարդավառ,
Խաղ ու տաղերգ մեզ համար:

Մեռելոցն անգամ ծաղիկ է հագեր, ու տօնին առջեւ՝ ժպտադէմ կեցեր: Անոր մատուռին տանիքին բարձրէն՝ մեռելներ գիւղին՝ պարը կը դիտեն:

Ցանկին Թեւընկեր՝ գետակն է փրփրեր, իր շուրթին վրայ՝ սիրերգներ շարեր: Արագիլն ելած բարտիին գագա՛թ՝ դըլդըլդըլուխին կը դնէ նոյթաղ:

Գիւղին ժամը չէն՝ հին ու ամրաշէն, յուռութք կը գրէ ամրան արեւէն, մինչ խաչը անոր՝ գիւղակին սիւսոր, համբոյր կը նետէ բիւր ու բիւրաւոր... Ջրցանք ամէն դի, կանչի ու երգի՝ հեղեղներ առատ գիւղ ու ամէն դի: Կուժ՝ ընդդէմ կուժի: Ջուրը կը հոսի՝ ի փառս Հայոց Մեծ Վարդավառի...:

Խաւիծենց Մրտօն, ծերուկ ու տըքուն՝ պարման է դարձեր, չէ՞ր է դարուն: Ինքնիրմէն ելած կը վազէ դէզէն, դեռ նոր սէր առած խենԹուկ տղոց պէս:

Ողջո՜յն կուտամ քեզ, բարեխիրտ հայ տուն,
Ուր ծերեր կ'ապրին վերջին մանկութիւն:

Հանէսենց պառաւն՝ երէկ հիւանդկախ, այսօր դարձեր է համակ պար ու խաղ. չկայ յոգնութիւն, չկայ մահ ցաւ, աղջկութեան սեմն՝ կարծես նոր մտաւ...: Մէյ մը Հաբբրան, մէյ մը՝ Գիւլիւմ ջան, ու պառաւն անխոնջ կը պարէ ինչպէս աչուկենց Եղսան...:

Ողջոյն կուտամ քեզ, հնապաշտ հայ գիւղ,
Անբիծ արեանդ մէջ՝ փառքը կուտայ լիւղ,
Ուրտեղ պառաւներ՝ ձմրան մէջ կեանքին,
Երջանիկ ու գոհ վայրկեաններ կ'ապրին:

Կը բերկրի գետակ, կը խնդայ աղբիւր, մարդը կը խօսի, կ'ոմ կնդրէ ճպուռ. Հայոց աշխարհը՝ դարձեր հարսնետուն, ուրախ են մարդիկ, հաւքերն ու սողուն: Ամէն ինչ խինդ է, ճոխ ու կենսուրախ, ամէն ինչ ժպտուն, կախարդանք ու խաղ:

Գերեզմանատունը կ'ըսէ —
Ծափ տամ, ծափ տամ, քեզ համար՝
Գիւղի լուսեղ Վարդավառ:
Ցանկապատը կ'ըսէ —
Ըլլամ ծաղիկ, Վարդավառ,
Ու գամ ծաղկիմ՝ քեզ համար:
Գիւղին ժամը կ'ըսէ —
Օրհնեա՛լ ըլլաս, Վարդավառ,
Անշէջ ճրագ՝ ընդմիշտ վառ:
Արագիլները կ'ըսեն —
Ջրցանքի տօ՛ն, Վարդավառ,
Կրօնքի յաղԹ առապար:

Երեք խարոյկներ ցցուած են ահա, հասակը անոնց՝ ծառչափ մը կ'ըլլայ: Մէկ՝ պիտի վառի իրիկնամուտին, երբ որ առաջին աստղերը տեսնուին, երկրորդն՝ կէս գիշերին, երբ Մէջնուն-Լէյլին իրարու մօտ գան, սիրով գրկուին, երրորդն՝ առտուան համար, պահուած է, ան՝ արեւծագի յայտարար լոյսն է:

Առաջին խարոյկն վառեց տէրտէրը, բոցը հեղեղեց Տիգրիսի ափը: Ժամն ու խարոյկը իրար կը տեսնեն, գիշերն կը կաթի խորանին բարձրէն:

Երկրորդ խարոյկը վառեց Հաճի Մամ, ան՝ որ տեսած էր Տաճարն Ցարութեան, Ցիսուսի շիրիմն եւ լեռ Գողգոթան, Ձիթենեաց լեռը, Թէ Մեռեալ ծովը եւ Թէ Յորդանան:

Գիշերուան կէսն էր, խորհուրդ կը ծորէր: Դրախտի մէջէն — կ'ըսեն — այդ պահուն՝ խնձոր մը կ'իյնայ ծոցը ջուրերուն: Խնձոր մը որ մարդուն կուտայ պերճ վայելք ու անմահութիւն: Ամէնքը մէկտեղ, ջուրը կը նետուին, խնձո՛ր կը փնտռեն այդ կէս գիշերին, փառք ու երանի խնձոր գտնողին...:

Երրորդը՝ վառ-վառ, արեւ կը բերէ, կ'արԹննայ երկիրն խորունկ Թմբիրէն: «Առաւօտ լուսոյ, Արեգակն արդար», աղջիկներ կ'երգեն տաք ու խանդավառ:

Ո՛վ յաւերժական ու մեծ Վարդավառ,
Լոյսէն կը ծնի Հայոց սուրբ աշխարհ:

ՍՕՍ-ՎԱՆԻ

Լեւոն Շանթ եւ իր գործը

ԽՄԲ.— Համազգայինի Ընկերութեան Պէյրութի մասնաճիւղը Յունիս 7ին գրական երեկոյթ մը սարքած է, Լեւոն Շանթի ամբողջական գործերու հրատարակութեան առթիւ: Նախագահած է Գ. Գիւզալեան, ներկայացնելով հեղինակը իբրեւ աշխատաւոր, մտաւորական ճակատին վրայ: Յետոյ կենսագրական տեղեկութիւններ հաղորդած է «Ակօս»ի խմբագիրը, Գ. Բաբեան: Գլխաւոր բանախօսն էր Ն. Աղբալեան: Ստորեւ՝ իր դասախօսութեան ամփոփումը.—

Յիսուն եւ հինգ տարի գրած եւ ստեղծագործած է Շանթ, բայց դեռ նրա մասին յատուկ ուսումնասիրութիւնը չունինք: Իր այս կամ այն գործի մասին յօդուածներ երեւցած են մամուլի մէջ, բայց նրա գրական բովանդակ գործը դեռ հետազօտուած չէ: Եւ ոչ ես այդ գործը պիտի կատարեմ այս հանդէսի մէջ: Դուք պէտք է լսէք եօթանասունամեայ մի ընթերցողի կարծիքը ութսունամեայ մի հեղինակի մասին:

Իր գործը բազմազան է. վէպ, քնարական հատուածներ, Թատերական, գրաքննական եւ գրապատմական ուսումնասիրութիւններ, ընկերաբանական, մանկավարժական եւ հոգեբանական երկեր: Ես պիտի խօսեմ գրագէտ Լ. Շանթի մասին նեղ իմաստով:

Տարբեր սեռի գործեր են Լ. Շանթի գրական վաստակները, բայց ամէն տեղ միեւնոյն մարդն է եւ միեւնոյն ներքին աշխարհը: Բուն իմաստով մտաւորականն է Լ. Շանթ, այսինքն մի մարդ, որի միտքն աշխատում է հանրային եւ իմացական կեանքի խնդիրներ որոնել, պարզաբանել եւ լուծել:

Իր միտքը կազմաւորուած է որոշ ժամանակ եւ որոշ ուղղութեամբ: Ութսունական Թուականները բնական գիտութեանց յաղթանակի տարիներն են, երբ մէկը համարձակ յայտարարում էր Թէ միտքը ծորում է ուղեղային բջիջներից այնպէս, ինչպէս մէզը երիկամունքից, իսկ մի գերմանացի բնախօսի ասելով der Mensch ist, was er isst, այսինքն մարդն այն է, ինչ որ ուտում է: Մեքենական պատճառականութիւնն իշխում է տիեզերքի մէջ: Կայ շատ բան, որ անյայտ է դեռ, բայց չկայ ոչ մէկ խորհուրդ. կայ ուժերի բարդ խաղ եւ փոխազդեցութիւն, բայց չկայ ոչ մէկ իմաստ տիեզերքի մէջ: Մտքերի վրայ տիրաբար իշխում էին Դարվինն եւ իր տեսութիւնը բնական եւ սեռական ընտրութեան եւ գոյութեան կռուի մասին: Այս աշխարհիմացութիւնը քաղքենի դասու իմացական կառուցումն էր, որ ազատագրում էր մարդուն Վերինի խնամքից եւ դնում նրան գոյութեան պայքարի մէջ բնութեան եւ իր նմանի հանդէպ: Պատանեկան խանդով փարում է այս աշխարհիմացութեան Լ. Շանթ եւ մնում է հաւատարիմ մինչեւ վերջ:

Այս աշխարհիմացութիւնը սակայն, որ կարող էր շատ պատշաճ լինել մի գիտունի կամ հանրային գործիչի՝ բոյն է դնում մի անձի մէջ, որ ծնուած է արուեստագէտ, որով ստացւում է մի բարդ մտայնութիւն: Արուեստագէտի մէջ բնածին է հակումը դէպի գեղեցիկը. իսկ պատճառական իմացութիւնն ամէն ինչ իր տեղն է համարում եւ նոյնարժէք. լաւն ու վատը, ծաղիկն ու դիակը, սիրտն ու ուղեղը: Այսպիսով մի ներքին ճեղքուածք նկատելի է սկզբից մեր հեղինակի սրտի եւ մտքի միջեւ: Միտքն ամէն ինչ նկատում է ուժերի անիմաստ եւ անխորհուրդ խաղ, սիրտն այդ խաղերի մէջ մէտ է գեղեցիկին, որ հաճելին է նախապէս: Այդ հաճոյքը նախ մի բնազդական մղում է Լեռան Աղջկան մէջ եւ հազիւ գիտակցուած մի հակում դէպի հակասեռ Երազ Օրերի մէջ: Այս երկու գործերը հովուերգութիւն են: Սիրոյ զգացումի առաջին խլիրտները Հայոց լեռներում:

Լ. Շանթ եօթը տարի ապրած է Էջմիածնի ճեմարանի մէջ իբրեւ գիշերօթիկ: Սա մի միջավայր էր ազգային մտածումի եւ զգացումի, ուր ներշնչւում էին բոլորանուէր անձնուիրութիւն յանուն ազգի եւ հանրութեան շահերի: Այստեղ իշխում էր Ռուսաց գրականութիւնը, որի գեղարուեստական բարձր ներշնչումը զոյգ էր ընթանում հանրօգուտ մտածման: Ծառայել ռամիկին, հատուցանել պարտքը ռամիկին, որ մնած է քեզ — այս էր իշխող ոգին այն ժամանակուան ռուս գրականութեան: Լ. Շանթ տարւում է այս մտայնութեամբ: Իր Դուրսեցիները այդ մտայնութիւնն ունին: Հանրային շահերին ծառայելու գիտակցութիւնը կազմում է նրանց անձնականութիւնը, ոգին զոհաբերում է անհատական երջանկութիւնը: Այդ զոհը սակայն բերւում է դժուարութեամբ, ներքին դժգոհանքով: Այս մտայնութեամբ Լ. Շանթ անցնում է Եւրոպա, գոյութեան կռուի դասական աշխարհը, որ մղւում է յանուն անձնական բարեկեցութեան: Իբսէն ազդում է յանուն անհատի գերակայութեան. Նիցշէ քայքայում է ընթացիկ բարոյականը անցնելով «Ցանկոյս բարւոյ եւ չարի»: Գրական եւ իմաստասիրական այսհոսանքների եւ բնական գիտութեանց զօրաւոր ազդեցութեան

ՊՈՒՏ'Մ ՇԻՇԱՂ

Ժողովարշաւ

Համեստ ժողովուրդ ենք Հայը:
Անհագին գործ կը կատարէ: Ջուկի պէս ան - ձայն - անձուն ...

Տեսէք սա Ֆրանսացիները: Անհագին աղմուկ - իրարանցում: Եղա՞ծը: Մէկ մէկ երկանիւ կապած իրենց տակը, Ֆրանսայի շուրջը կը դառնան: Անոնց ետեւէն, հարիւրաւոր ինքնաշարժ կառքերով, խելքը գլուխը թղթակիցներ, իրար կը հրմշտկեն, արշաւողներուն վայրկեանները չափելով, իրենց թերթերուն հեռախօսելու համար...

Քաղաքակիրթ դարու մէջ կ'ապրինք :

Ի՞նչ խելացի բան կ'ըլլար, եթէ Հայկական Դատն ալ մասնակցէր այս հեծելամրցումին: Գոնէ օտար թերթերու մէջ տեղ կը բռնէր մեր անունն ալ :

Ի բաց լինէն նախանձը: Մենք ալ ունինք մեզի յատուկ մրցումներ, որոնց մէջ ոչ մէկ ազգ կրնայ գերազանցել մեզ:

Անգերազանցելի ենք ժողովարշաւի *մէջ:*

— Պ. Սիսիանոս, շատ ուշացաք : ժողովը փակուելու մօտ է:

— Խօսք կ'ուզեմ, Պ. Ատենապետ:

— Բայց նախ նստեցէք, հանգստացէք:

— Ժամանակ չունիմ: Ուրիշ կարեւոր ժողովի մը ժամադրուած եմ: Խօսք կ'ուզեմ:

— Խօսքը ձերն է:

— Կը պահանջեմ որ պնակներու հաշիւը մասնաւոր տետրակի մը մէջ արձա...

— Նիւթէն կը շեղիք: Հոս պնակի խնդիր չկայ, ներգաղթի մասին է մեր խորհրդակցութիւնը :

— Ա՜յո, կը ներէք: Շփոթեցայ: Եկեղեցիի ժողովէն կուգամ... Ինչ որ է, ներգաղթի մասին ես առաջարկներ ունիմ բերել, բայց ժամանակ չունիմ այսօր: Տարատ Արդուկողներու *սէնտիքայի* ժողովին ժամադրուած եմ: Թոյլ տուէք մեկնիմ:

— Խնդրեմ, ես ալ ուրիշ ժողովի մը կ'անհամբերեմ: Մեր թաղին դպրոցի շէնքի խնդիրը ունինք: Խիստ կարեւոր է:

— Այո՛, ես ալ նոյնպէս, սպասուած եմ *Սափրիչներու արտէլի* ժողովին ներկայ ըլլալ: Անկէ դուրս երկու ուրիշ ժողովի եւս հրաւիրուած եմ: *Մանուկներու Հաղորդութեան եւ Անկախներու* ժողովներուն:

— Պ. Ատենապետ, ես ալ պիտի մեկնիմ: *Սահմանադրական Միութեան, «Ամէն Ինչ Հայաստանի Համար» եւ «Գաղթահայ Զօրացման»* ժողովներուն պիտի մասնակցիմ:

— Հապա՜ ես, Պ. Ատենապետ, երեք ժողով ունիմ տակաւին որոնց մէջ ատենապետի, քարտուղարի եւ գանձապահի պաշտօններ ունիմ: Բերանս փշրանք դրած չեմ այսօր:

— Ի՞նչ: Օ՛, այս չորրորդ ժողովն է այսօր, երկու ժողովի եւս խօսք տուած եմ: Տունը կինս հիւանդ է, տղաս վաղը զինուորական ծառայութեան պիտի երթայ:

—Հի՜ հի հի՜... աս ըսածներդ ալ պատճառ՞ն են: Հիւանդանոցի մէջ մայրիկս հոգեվարք է: Վաղը կանուխէն բնակարանս պարպելու ստիպուած եմ: Կինս տղաբերքի վայրկեաններու մէջ է: Խանութս գողեր մտած են, վաղուան համար ոստիկանատունէն հրաւիրուած եմ... Անկէ ետքը, հրաւէր ունիմ այսօր, *«Հայ Գրողներու Օգնութեան»*, եւ *«Աշուղխաղորդներու արտէլ»*ին ժողովներուն : Ազգիս գործերը ամէն բանէ վեր: Այս է իմ նշանաբանս :

— Ճը՜րր, — այօ՜... խնդրեմ Պ. ատենապետ, ժողովը մի քիչ երկարեցէք, հիմա կուգամ: Կարեւոր առաջարկ ունիմ: Մինչեւ իմ գալս արձանագրեցէք անունս: Ժամանակ չունիմ: Ուրիշ քանի մը ժողովներու ալ պիտի մասնակցիմ: Բոլորին ալ հեռաձայնած եմ: *Մէրսի:*

— Պ. Ատենապետ, մինչեւ ընկերոջ գալը, հոս մօտը ուրիշ ժողով մը ունիմ ....

— Ես ալ, Պ. ատենապետ:

— Ես ալ, ընկեր ժողովավար :

— Խնդրեմ, ընկերներ, յաջորդ ժողովին օրը որոշենք, մեկնելէ առաջ: Ուրբաթ ժամը 7ին:

— Ես նոյն օրը զբաղած եմ: — Ես ալ — Ես ալ Օճիք Արդուկողներու ժողով ունիմ:

— Ես նոյն օրը, բարեկամի մը հետ ժամադրուած եմ, պիստակի առեւտրի գործ ունինք: Այդուստ ալ կարեւոր է, հէ՜..

— Լաւ, երկուշաբթի՞, երեքշաբթի՞, չորեքշաբթի՞: Հինգշաբթի՞, Շաբա՞թ, Ո՞ր օրը կ'ուզէք:

— Այդ օրերէն դուրս ամէն օր ձեր տրամադրութեան տակ եմ, Պ. ատենապետ, Ցը...

— Ձեր հասցէն ձգեցէք մեզի, որպէսզի հրաւիրագիր ղրկենք:

— Ահաւասիկ.— *ԳԷԴԷՈՆ ՔԱՌԱՍՄԲԱԿՈՒՆԻ, անդամ, Ներգաղթի Յանձ.ի : Մարզական Միութեան: Համերաշխական ժողովի: Ատենապետ՝ Հայաստանեայց Մարմնի: Քարտուղար՝ Ջէզոքներու Կազմակերպութեան, անդամ՝ Ձախ Յեղափոխական Կոմիտէի, Հայ Բողոքական Եղբայրակցութեան, Հայ Կաթոլիկ Համայնքի, Լուսաւորչական Հայերու Ընկերութեան եւ ...*

— Բայց ձեր հասցէն չկայ հոս :

— Դարձուցէք քարտին միւս էջը:

... Գանձապահ՝ «Հառաջդիմասիրաց Խումբին» պատուակալ անդամ Շաբաթական Եղբայրներու, եւայլն, եւայլն, եւայլն:

— Հոս ալ չկայ ձեր հասցէն Պ. Գեդէոն:

— Այո՛, Պ. ատենապետ, տեղ չմնաց նէ ուրիշ քարտի մը վրայ տպել տուած եմ: Ահաւասիկ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

տակ քայքայւում են Շանթի բարոյական ըմբռնումները: Իր մէջ չեչտւում են անհատն ու անձը եւ բարոյական սկզբունքներն արժեւորւում են ա՛յդ տեսակէտից: Ճեմարանի ներշնչած իտէալը, հոգեւորական դառնալով ծառայել ազգին՝ նոր հովերի ազդեցութեան տակ ժխտւում է խստօրէն (Դարձ)*: Պատճառական կապակցութեանց փերադոյն լոյսի տակ հաստն ու բարակը ստանում են մէկ գին եւ հայրենասէրն ու դաւաճանը դիմաբերւում են իբրեւ երկու եսեր, որ նոյնարժէք են: Կեանքը եսերի պայքար է, որ խորտակւում է ամէն բարեկեցութիւն* (Եսի մարդը) *: Հանրաշահեան արդելք է անձնական երջանկութեան* (Ճամբու վրայ)*: Իսկ այնքան փառաբանուած անձնուիրութիւնը խորտակւում է մարդոց սրտերն ու կեանքը* (Ուրիշի համար) *:Ընկերասիրութիւնն ու փափկանկատութիւնն ուրիշի հանդէպ.միմիայն խանգարում են կեանքի վայելքը* (Վերժին) *: Եսերի պայքարն անողոք է եւ քայքայիչ, երբ մանաւանդ ձայը երեւում է իբրեւ կոչում* (Դերասանուհին) *:*

Սիրոյ մղումի ազդեցութեան տակ արթնանում է մարդու անձնականութիւնը. արթնացած անհատը պայքարում է գերակայութեան համար. հանրային բարոյականը արգելք է անձնականութեան: Գոյութեան կռիւը տիրական օրէնքն է ընութեան, ուր զօրաւորն է յաղթում: Ճեմարանի ներշնչած բարոյականն արգելում է, որ մերկ եսերի ջատագով կանգնի Լ. Շանթ, բայց եւ բնագիտութեան պատճառախնդիր իմացութիւնն արգելում է, որ զօրաւորն ու յաղթականը մերժուի եւ անարգուի: Իր գեղասէր սիրտն իր մտքին հետեւելով՝ պայքարն ու յաղթողը համարում է գեղեցիկ: Իր միտքն աշխատում է չարութեան: Կեանքը ուժերի խաղ է անիմաստ, հետեւապէս ունայնութիւն է ամէն ինչ: Հաճելին է գեղեցիկը, բայց հաճելին վաղանցիկ է: Հաճոյքի վերելքին յաջորդում է յագեցման վայրէջքը: Ամէն ինչ պատրանք է եւ հիասթափում. կեանքն այդ վիճակների յաջորդական շարանն է: Մենք Հին Աստուածների *շրջանի մէջ ենք հիմա, ուր խորտակւում են պատրանքները եւ ուր երեւում է ունայնութեանփոսը: Կեանքը ուժերի մի անիմաստ խաղ է, ունայնութեան փոսի մի լիցք: Լ. Շանթ հասուն է արդէն եւ հիմա մեզ տալիս է ունայնութեան փոսի տարատեսակ լիցքերի պատկերներ.* Կայսրը, Շղթայուածը, Ինկած Բերդի Իշխանուհին, Օշին Պայլ: *Մեր առջեւ անցնում են պատրանակիրտ անձեր որ դառնում են պատրանաթափ: Ոմանք ունայնութեան փոսր լեցնում են վստահութեամբ իրենց արածի հանդէպ, ինչպէս Գող Վասիլ եւ Ինկած Բերդի Իշխանուհին. ոմանք իբրեւ խաղ, ինչպէս Յովհան Գուրգէն* Կայսեր *մէջ. ամէնքը հեռամուտ են վայելքի եւ իշխանութեան, ինչպէս հանրային դասերը* Շղթայուածին *մէջ կամ Կայսրուհին եւ Լէկապէն* Կայսեր *մէջ: Մերկ կամ զարդարուն եսականութեանց մի անվերջ շարան, որ յօրինում են իրադարձութեանց մէկ անիմաստ խաղ: Խորապէս անյուսական է այս ըմբռնումը կեանքի...*

Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ

ՍՏԵՓԱՆԱՒԱՆԻ շրջանի բանւոր - ծառայողներուն եւ կոլխոզնիկներու բնակարաններուն մէջ դրուած են 701 ռատիօ- բարձրախօս եւ 105 ռատիօ ընդունիչ: 1946ի բաղդատմամբ ելեկտրակէտներու թիւը աւելցած է 300ով, իսկ ելեկտրաուժի ծախսումը 45.000 քիլովաթ ժամով :

ՆՈՐ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆ — ՍՍՌ Նախարարներու Սովետի որոշումով Ոսկեպար գետի ափին վըրայ շուտով պիտի սկսի 300 ձիու ուժ ունեցող նոր ելեկտրակայանի կառուցումը: Ելեկտրակայանը պիտի սպասարկէ շրջկեդրոնին, Ոսկեպար, Բաղանիս, Ղոշղոթան, Ջուջեւան, Կոթի եւ Դոսալու գիւղերուն: Իսկ Կողբ եւ Արճիս գիւղերուն մէջ պիտի շինուին միկրօզէսներ: (Հայաստան)

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊՈՂՈՏԱՅԻՆ ՎՐԱՅ

(Շար— Յունիս 15ի թիւէն)

Այս կարճ հանդիստէն վերջ, շատ չէինք հեռացած, երբ կնոջ մը մերկ մարմինը տեսայ գետին մէջ որ ծանծաղ էր հոս: Իր երկայն մազերը կը ծածանէին հոսանքն ի վար, իր ճերմակ ուռած փորը կը շողար արեւին տակ: Նշմարեցի որ կուրծքին մէկը կտրուած էր: Աւելի անդին ուրիշ մարմին մըն ալ տեսայ, այս անգամ մարդու, յետոյ մարդկային թեւ մը բռնուած ծառի մը արմատներուն մէջ: Դիակները սովորական տեսարան մը եղան: Տանըչորս հատ համրելէ վերջ, Ազնիւ հօրաքոյրը յանդիմանեց զիս՜ եւ ըսաւ որ այլեւս չնայիմ գետին մէջ: Երբեք տեսած չէի տարիքոտ մարդոց մարմինները մօրէ մերկ, եւ կը դիտէի ախտաւոր հետաքրքրութեամբ մը:

Քահ մը վերջ, երբ նորէն կը դիտէի գետը, տեսայ երկայն, երկայն փրփրոտ արեան երիզ մը որ կր կպչէր գետափին: Անկարելի է նկարագրել տպաւորութիւնը այդ դիւային երեւոյթին, թէեւ այսօր ալ կը տեսնեմ, կարծես թէ աչքիս առջեւ ըլլար: Ծառերուն եւ թուփերուն արմատները կը փաթթուէին իբրեւ արիւն ծծող եւ արիւն սիրող օձեր: Այլեւս մեզմէ ոչ ոք կը խօսէր, կը քալէինք լուռ ու մունջ, մահուան հանդիսաւորութիւնը մեր դէմքերուն վրայ:

Կ'աղօթէի յուսահատօրէն, մտքիս արտասանելով «Հայր Մեր»ը նորէն եւ նորէն, կրկնելով սա բառերը «Փրկեա՛ մեզ ի չարէն» մասնաւոր աղաչանքով մը: Կը խորհէի թէ Աստուած բարեհաճութեամբ կը նայէր վրաս, թէ սերտ հասկացողութիւն մը կար մեր երկուքին միջեւ, թէ ցորչափ կ'աղօթէի, չարիք չէր կրնար պատահիլ ինծի: Սիրտս թեթեւցաւ եւ ինքնավստահ դարձայ, նման անոր որ շատ ուրախ լուրեր ունի յուսահատ մարդոց մէջ, բայց իրեն կը պահէ վարպետօրէն:

— *«Հօգ մի ըներ», փսփսացի մտերմօրէն Ազնիւ հօրաքոյրին, կ'աղօթեմ կոր: Աստուած պիտի փրկէ մեզ:*

— *«Աղօթէ՛, սիրելիս, աղօթէ, ես ալ կ'աղօթեմ, հառաչեց ան:*

Կը սոսկայինք վերահաս գիշերէն: Ոչ թէ անոր համար որ անոր մասին կր խօսէինք: Բառերու պէտք չկար, կը խօսակցէինք լռութեան մէջ: Երբ արեւը մայր մտաւ եւ թանձր խաւարը իջաւ մահուան այս ձորին վրայ, գետին ձայնը աւելի եւս բարձրացաւ: Արդեօք նորէն պիտի տեսնէի՞նք արեւը:

Զաղացքի մը կից խան մը հասանք: Ցեխոտ ջուր մը տուին մեզի խմելու, եւ քշեցին այս աբեւելեան հանգստարանի աղջամուղջին մէջ: Խոր մութ էր: Մերկ տախտակամածին վրայ թխուեցանք ոչխարներու պէս : Ջուրով լեցուցած էի «պիսքիւի»ի տուփս եւ ամուր մը կուրծքիս բռնած: Կը կարծէինք թէ ոստիկան զինուորները մեզ պիտի սպաննէին եւ մերմարմինները պիտի նետէին գետին մէջ, որ կարծես թէ ուղղակի մեր տակէն կը հոսէր, գժոխային գոռում գոչումով : Զարդերը սովորաբար գիշերը տեղի կ'ունենային : Գետը կ'ոռնար տասը հազար գիշատիչ գազաններու նման որոնք անօթի էին մեր միսին համար, նման տասը հազար վայրի գազաններու որոնց կնճիթներէն արիւն կը կաթէր :

Ոստիկան զինուորներուն սենեակը լուսաւորուած էր աղօտ կերպով: Կրնայինք լսել անոնց խօսիլը ցած ձայնով, ինչպէս եւ դուրս - ներս մտնելը: Անոնց ամէն մէկ շարժումը կ'արթնցնէր մեր կասկածները՝ կ'աւելցնէր մեր սրտատրոփը : Վարոսնգի հոտ կուգար եւ խաղաղութիւնը կը տիրէր խանին մէջ երբ կը ճաշէին: Ոչ մէկ ուտելիք մեզի համար: Յետոյ լսեցինք նոր մարդոց ձայներ, դաժան ձայներ: Չէթէնե՞ր էին, օրինազանցներ, ոճրագործներ բանտէն արձակուած որոնցմէ ամէնէն աւելի կը վախնայինք :

Ցանկած լսեցինք ճիչեր, ողբուկոծ, գթութեան աղաղակներ, հարուածներ արագ, թեթեւ ոտքերու, եւ կոպիտ առնական ձայներ եւ ծանր մոյկերու գետին զարնուիլը միւս սենեակներուն մէջ :

— *Սկսան, ըսաւ հօրաքոյր Ազնիւը: Քըքրեց պլուզը, կարուած բան մը պատռեց եւ դուրս հանեց թոյնը զոր հայրիկը տուած էր իրեն:*

— *Ջուրը տո՛ւր, շուտ :*

«Պիսքիւի»ի տուփս տուի: Տակաւին կիսովին լեցուն էր: Փոշին ջուրին մէջ խառնեց: «Ասիկա պիտի խմենք, անոնք մեզի չհասած»:

Ինք խմեց մահացու լուծոյթը, յետոյ Վարդանոյշին յանձնեց որ նոյնպէս խմեց:Վիքթօրիան, զարմիկներս Միքայէլը եւ Սիմոնն ալ անոնց հետեւեցան:: Ի վերջոյ ինծի եկաւ կարգը: Ձեռքերս կը դողային երբ տուփը բռնեցի: Մէջը շատ բան չէր մնացած, բայց գիտէի թէ բաւական էր զիս սպաննելու

— *«Խմէ՛, ըսաւ Ազնիւ հօրաքոյրը, տեսնելով վարանումս: Ցաւ չի պատճառեր, քեզ պիտի քնացնէ, եւ այլեւս պիտի չարթննաս:*

(4) ԼԵՒՈՆ Զ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ

Կը հերքուի նաեւ այն զրոյցը թէ 5000 ֆրանքնոց թղթադրամները հրապարակէն պիտի քաշուին մօտերս։

ՀԱՑԻՆ ԳԻՆԸ 22 ՖՐԱՆՔ

Կառավարութիւնը վերջապէս որոշեց ցորենին գինը, կէնթինարը 1850 ֆրանք, մէջն ըլլալով պարգեւը։ Այս որոշման հետեւանքով, հացին գինը պիտի բարձրանայ 22 ֆրանքի, Օգոստոսէն առաջ։

Ցորենի միջազգային խորհրդաժողովը, որ կը գումարուէր Փարիզի մէջ, երէկ վերջացուց իր աշխատանքները։ Այս առթիւ հաստատուեցաւ թէ ցորենի տագնապը պիտի շարունակուի մինչեւ 1948 Յուլիս։ Ժողովը որոշեց հրաւիրել բոլոր երկիրները, արտադրող թէ ներածող, որպէսզի չաւելցնեն հացի բաժնեչափը եւ առ հասարակ արմտիքի սպառումը յարմարցնեն համաշխարհային արտադրութեան աստիճանին։

Պետական հարուա՞ծ Թուրքիոյ մէջ

Թուրքիոյ վարչապետը, Րէճէպ Փէքէր, «Ուլուս»ի մէջ հրատարակուած յայտարարութեամբ մը ուժգնօրէն կը բողոքէ ընդդիմադիրներու այն մեղադրանքին դէմ թէ կառավարութիւնը բռնութեան վրայ հիմնուած է։ Վարչապետը իր կարգին կ'ամբաստանէ թէ դեմոկրատ կուսակցութիւնը ապստամբութիւն կը գրգռէ, կառավարութիւնը տապալելու համար պետական հարուածով մը։ Կ'ըսէ թէ ինք Ճէլալ Պայարի յայտնեց պետական հարուածի մը վախը, ի ներկայութեան Իսմէթ Ինէօնիւի։ «Ես համոզուած եմ թէ անոնք որ կը խօսին ահուսարաւմի կառավարութեան մը ճնշումներու մասին, այդպէս կ'ընեն ծածկելու համար պատասխանատուութիւնը ապստամբութեան մը զոր չյաջողեցան յարուցանել եւ որ իրենց ուսերուն վրայ կը ծանրանայ»։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Դեմոկրատ կուսակցութեան մէկ ներկայացուցիչը վերջերս պոռացած է կուսակցութեան վարիչներուն առջեւ.— «Դիկտատորները իրենց ոճիրները պիտի քաւեն իրենց կեանքով» փակ ուրիշ մը գրած է ժողովուրդը չհպատակիլ ոստիկանութեան։ «Կառավարութիւնը, որուն պարտականութիւնն է պաշտպանել ազգին ապահովութիւնը անոնց դէմ որոնք մեզ կը լրտեսեն սահմանագլուխներուն վրայ եւ կը սպառնեն մեր փլուզումին, կրնա՞յ իբրեւ զուարճալիք նկատել այս կարգի խօսքերը կամ անգիտանալ զանոնք։ Մեր պարտականութիւնն էր երեւան հանել այն մնասները որ կը պատրաստուէին մշուշին մէջ եւ միջոցներ ձեռք առնել հաւանական խռովութեանց դէմ»։

Վարչապետը կրկին հերքելով ճնշումի մեղադրանքը, աւելցուց.— «Անարդար է ըսել թէ մամուլի ազատութիւն չկայ Թուրքիոյ մէջ»։

Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Իսմէթ Ինէօնիւ փորձած է համոզել վարչապետը որ չափաւորէ իր լեզուն, բայց չէ յաջողած։

Բուռն կռիւներ Յունաստանի մէջ

ԿԱԼԱՆԱՒՈՐՆԵՐԸ ՆԱՒՔՍՈՐՈՒԻՆ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ կառավարական դեկոյցի մը համաձայն, Յունիս 27էն ի վեր կատաղի կռիւներ կը մղուին Կրամմոս լերան շրջանին մէջ, Ալպանիոյ սահմանագլուխին մօտ, 4000 ապստամբներու կողմէ, «ազատ պետութիւն մը» հաստատելու համար։ Կառավարական զօրքը յաջողած է գրաւել երկու ամրոցներ։ Ապստամբները յաջողած են համախմբել ցիրուցան հրոսախումբերու մնացորդները։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, ապստամբ երր կը փորձեն ճամբայ բանալ 2500 հոգինոց միջազգային վաշտի մը համար, որ համախմբուած է Տալմացիոյ մէկ նաւահանգիստը եւ կ'ուզէ Յունաստան մտնել։

Յունաստանի բարեկարգութեան նախարարը նոր տեղեկութիւններ հաղորդելով Աթէնքի զանգուածային ձերբակալութեանց մասին, ըսաւ թէ մեծաքանակ զէնքեր գտնուած են Սելանիկի, Գավալայի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ։ Ուրբաթ օրուան խուզարկութեանց ատեն Աթէնքի մէջ բռնուած են 23 ինքնաշարժ հրացաններ, վեց գնդացիրներ եւ բազմաթիւ ձեռնառումբեր, ատրճանակներ, տուփեր։ Գավալայի մէջ երեւան հանուած երեք զինապահեստները կը պարունակէին 400 ինքնաշարժ զէնքեր, երեք տակառ ուժանակ, 9000 փամփուշտ, ինչպէս եւ անթելի գործիքներ եւ գրամեքենաներ՝ պուլկարերէն տառերով։ Գաղտնի թուղթերուն մէջ գտնուած է հրահանգ մը որ կը թելադրէ «համայնավարական կատարեալ բանակ մը կազմել, անմիջապէս գործի ձեռնարկելու համար»։

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, բոլոր անոնք որ ձերբակալուած եւ յանցաւոր ճանչցուած են, Իքարիա կղզին պիտի աքսորուին մէկ տարի։ Կրնան դատի դիմել։ Առաջին կարաւան մը ճամբայ հանուած է արդէն։

★ Ամերիկեան կառավարութիւնը 8.750.000 սթերլին արժողութեամբ զէնք եւ ռազմանիւթ ճամբայ հանած է, Յունաստանի բանակին եւ նաւատորմին համար։

ՅՈՒԼԻՍ 14Ի ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ «Յառաջ»ի յաջորդ համարը լոյս կը տեսնէ Չորեքշաբթի օր։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ
(ՅԱՌԱՋի անփոխան թղթակցէն)

ԼԻՈՇՕՆ, Ուրբաթ.— Շատեր կը կարծեն թէ այս մարզական ցոյցին հետեւորդները փառաւոր ու հանգիստ օրեր կ'անցընեն։ Փառաւոր ընդունելութիւն ու հանդէսներ, այո՛։ Բայց հանգիստ՝ ընա՛ւ։ Դիւրի՞ն բան է ամէն օր 2—300 քիլոմեթր ճամբայ կտրել կառքի մը մէջ սեղմուած, վերը արեւ կամ անձրեւ, վարը փոշի ու հով։ Եւ այն ալ, հարկադրուած ըլլալ հետեւիլ հեծանիւներու որոնք ժամը 30—35ով կ'երթան, մինչ կառքը կ'ուզէ գոնէ 60 ընել։

Հանգրուանը կը հասնինք անհամար բազմութեան մը պատնէշին մէջէն, ամէն կողմ դրօշ ու դրօշակ։ Ուրախութիւն ու ծափ կը թնդան եւ սակայն ոտքդ գետին չես կրնար դնել, պաշարուած ես ամբոխէն։ Դժուարաւ ճամբայ կը բանաս դէպի սրճարան կամ ճաշարան, հոն ալ խուժումը կը տիրէ։ Մինչեւ ուշ ատեն այսպէս, եւ հազիւ դժուարաւ քանի մը ժամ քնացած՝ առտուան մեկնումը վրայ կը հասնի։

Նախապէս երազուած այս կեանքը այնքան անտանելի է որ, ճիշդ մրցորդներուն պէս, շատ մը հետեւորդներ ալ —նոր լրագրողներ— լքեցին հետապնդումը երբ Նիս հասան։

Ժամանակ չունիս բան մը ընելու։ Հազիւ կ'աճապարես հեռախօսելու թերթիդ։ Մինչեւ այսօր մէկ նամակ կրցայ գրել տունը եւ մէկ երկու բացիկ՝ բարեկամներու։ Այս աճապարանքիս պատճառով մոռցայ յիշել «Յառաջ»ի բարեկամներու համակրական ցոյցերը ամէն հանգրուանի, մասնաւորաբար Մարսէյլ ուր կառքս ուրախութեամբ շրջապատուած էր։

Քարքասոն — Լիւշօն այսօրուան մրցումին մէջ մէկ ուշագրաւ պարագայ կայ, ֆրանսացի Պուրլօն յանկարծ փախուստ տուաւ կարաւանէն եւ անդադար շարունակելով իր արշաւը բոլորէն 16 վայրկեան առաջ հասաւ ժամադրավայրը։

Գաւառական խումբերու պատկանող այս մրցորդը իր այս յաջողած փախուստով, խլեց զանազան կէտերու վրայ տրուած պարգեւները որոնք մօտ 100.000 ֆրանքի կը հասնին։ Ահա շահաւոր գործ մը։ Դեղին շապիկը դեռ կը մնայ Վիէթթոյի կռնակը։— Տօրք Տէր-Յակոբեան

ԱՆԳԼ. ՈՒԹ ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐ Պոլիս պիտի հասնին Յուլիս 21ին, բարեկամական այցելութեան մը համար։ Ծովակալը եւ սպայակոյտը հիւր պիտի ըլլան Հանրապետութեան նախագահին։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՊԱՐՊՈՒՄԸ պիտի սկսի մէկ ամիսէն։ Ինչպէս յայտնի է, երկու անկախ պետութիւններ պիտի հաստատուին, Հնդկաստան (Հնդիկներ) Փաքիստան (Իսլամներ)։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ պատուիրակութիւնը պաշտօնապէս պահանջեց Միացեալ Ազգերէն որ բրիտանական զօրքը անմիջապէս եւ ամբողջովին հեռանայ Եգիպտոսէն եւ Սուտանէն, միեւնոյն ատեն վերջ տալով Սուտանի անգլիական վարչութեան։ Խնդիրը պիտի քննուի 8—10 օրէն։

ՄԵԹՐՈՅԻ Ա. կարգը պիտի վերահաստատուի Սեպտեմբերին, ընկերութեան բացը գոցելու համար։ Գինը՝ 8 ֆրանք։

ՅՈՒԼԻՍ 14Ի ՏՕՆԻՆ առթիւ աւանդական խրախճանքները վերսկսան երէկուընէ։ Երկուշաբթի առտու ժամը 9.30ին զօրահանդէս ի ներկայութեան Հանրապետութեան նախագահին։ Կէսօրէն վերջը ժողովրդական ցոյց Պասթիյի հրապարակէն Ռէփիւպլիքի հրապարակը։ Հայեր ալ պիտի մասնակցին։ Հրապարակային պարերը արտօնուած են ամբողջ գիշերը՝ Յուլիս 12—13 եւ 13—14ին, մինչեւ առտուան ժամը 2՝ Յուլիս 14—15ի գիշերը։ Յուլիս 14ին հանրակառքի երթեւեկը պիտի դադրի ժամը 20էն սկսեալ։

ԼՈՒՐՏԻ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ՕԳՈՍՏՈՍ 5 — 11

Դիմել.— Փարիզ՝ Գեր. Տէր Միքայէլ Վ. Մոմճեանին, 10bis, rue de Thouin, Paris: Լիոն՝ Գեր. Տէր Գրիգոր Վ. Գալֆեանին, 78, rue Rabelais, Lyon: Վալանս՝ Վեր. Հայր Յովսէփ Վ. Ոսպիկեանին, 11, rue Belle Image, Valence:

Արձանագրութիւնները կ'ընդունուին մինչեւ Յուլիս 25, վերջին պայմանաժամ։

ԽՍԿԻ - ՇԷՀԻՐՑԻՆԵՐՈՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի, 13 Յուլիս Garchesի անտառին մէջ։ Երթեւեկի միջոցը — Շոգեկառք Gare St. Lazareէն առտուան ժամը 8.24, 8.54, 9.24, 9.54, կէսօրէ վերջ ժամը 13.55 եւ 14.24:

Կը խնդրուի սիրելի հայրենակիցներէ կէսօրուան եւ երեկոյեան ճաշը միասին բերել։ Խմիչքը տեղին վրայ ապահովուած է։

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ Տիկին Շողակաթ Ա. Փանոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ այս երկուշաբթի օր Փարիզի հայ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի։ Կը հրաւիրուին անոր յիշատակը յարգող բարեկամները։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ — Յր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները՝ այս երեքշաբթի երեկոյեան (15 Յուլիս) ժամը 8ին, 137 rue Paul Bertի գրադարանը։

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԷՆ (Իզէր) ուսուցիչ Պ. Գէորգ Գարիպեան (բնիկ Բալուի Թիլք գիւղէն) քահանայական թեկնածու ներկայացուած ըլլալով, եթէ առարկողներ կան, թող փութան «մինչեւ տասը օր մեզի ներկայացնել իրենց գրաւոր դիտողութիւնները, ստորագրութեամբ եւ հասցէով»։ (Յայտարարութիւն Կաթող. պատուիրակի)։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ամառնային արձակուրդի Ա. խումբը կը մեկնի Փարիզէն 15 Յուլիս երեքշաբթի օր։ Մեկնելու հրահանգ ստացողները ներկայ պէտք է ըլլան նոյն օրը, երեկոյեան ժամը 8.30ին Gare de Lyon, մեկնումի բակը, տոմսերու կիշէներուն առջեւ։

ԿՐԿԻՆ ԿԸ ՅԻՇԵՑՆԵՆՔ ԹԷ ԱՆՎՃԱՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ ՆԿԱՏԻ ՉԵՆ ԱՌՆՈՒԻՐ։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Dameme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, Ֆր., Արտ. 10 Տոլ.

Mercredi 16 JUILLET 1947 Չորեքշաբթի 16 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5085-Նոր շրջան թիւ 694 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ԿԱՐԵՒՈՐ ՆՈՒԷՐ ՄԸ

«Համազգային»ի Պէյրութի Հայ Ճեմարանը կ'օժտուի սեփական շէնքով

ԽՄԲ.— «Զուարթնոց»էն ուրախութեամբ կ'արտատպենք հետեւեալ լուրը (5 Յուլիս).—

Ինչպէս մեր ընթերցողները կը յիշեն, ասկէ երեք տարի առաջ, 1944 Յունիս 14ին, անակնկալօրէն իր մահկանացուն կնքեց մեր անզուգական ընկերներէն 43ամեայ Նշան Փալանճեանը՝ խոր սուգի մատնելով մեզ բոլորս։

«Զուարթնոց», ինչպէս նաեւ Նշանը մօտէն ճանչցող իր բոլոր բարեկամներն ու ծանօթները դառնօրէն ողբացին այս կորուստը, որովհետեւ յանձին Նշանի անոնք կը կորսնցնէին մոլեռանդօրէն հայրենասէր, անդաւաճանօրէն ազգասէր, կարող եւ ձեռներէց Հայ մը, որ արագօրէն բարձր դիրքի մը կը տիրանար՝ զայն ի վերջոյ յօգուտ իր հայրենիքին եւ ժողովուրդին ծառայեցնելու համար։

Մահը եկաւ եւ այս ամէնը խափանեց։

Այսօր սակայն, ողբացեալ Նշան Փալանճեանի տարաբախտ քոյրերը՝ Տիկին Գայծառ Խանճեան եւ Օրիորդ Հրանոյշ Փալանճեան, գէթ չափով մը թէ իրենց անմխիթար հոգիները սփոփելու եւ թէ իրենց յաւէտ պաշտելի եղբօր անունին արժանի կոթողով մը անոր լոյս յիշատակը յաւերժացնելու համար, կարեւոր նուիրատուութեամբ մը — կանխիկ դրամով փոխանցուած արդէն «Համազգային»ի Կեդր. Վարչութեան կից ստեղծուած Գործադիր Յանձնախումբի մը, որ պիտի հսկէ նուիրատուութեամբ մատնանշուած նպատակի իրագործումին վրայ — ապահոված են «Համազգային»ի Պէյրութի Հայ Ճեմարանի սեփական շէնքին կառուցումը։

Այս նուիրատուութենէն, ինչպէս նաեւ շէնքի կառուցումին համար «Համազգային»ի Կեդր. Վարչութեան քով պահ դրուած գումարները եւս աւելցնելով այս կարեւոր նուիրատուութեան վրայ՝ կարելի պիտի ըլլայ Հայ Ճեմարանին ընծայել արդիական բոլոր յարմարութիւններով օժտուած եւ տիպար երկրորդական վարժարանին վայել շէնք մը։

Իրենց ժողովուրդին, հայ մշակոյթին եւ յաւիտենապէս պաշտելի հայրենիքին մատուցած այս մեծ ծառայութեան փոխարէն, «Համազգային»ի Կեդր. վարչութիւնը, ընդառաջելով Փալանճեան քոյրերու միակ բաղձանքին, սիրով յօժարած է Ճեմարանը այսուհետեւ անուանել՝ «Համազգային»ի Նշան Փալանճեան Ճեմարան։

Ըստ նուիրագրի նախապայմանին, ինչ որ ալ ըլլայ համագումարը այն յաւելուածական դրամներուն, որոնք պէտք պիտի ըլլան շէնքը ամբողջացնելու համար եւ որոնք պիտի հայթայթուին «Համազգային» Ընկերակցութեան կողմէ իր միջոցներով եւ կամ այլ անհատներու կամ հաստատութիւններու նուիրատուութիւններով՝ դպրոցական այս հաստատութեան անունը միշտ պիտի մնայ «Համազգային»ի Նշան Փալանճեան Ճեմարան։

Ընկերակցութիւնը պաշտօնապէս եւ մասնաւորապէս յանձնառու կ'ըլլայ որեւէ պարագայի եւ ինչ պատճառով ալ ըլլայ՝ հանգուցեալ Նշան Փալանճեանի անուան նուիրուած դպրոցին անունը չփոխել։

Եթէ Պէյրութի հայ գաղութի թուի նուազման պատճառով «Համազգային»ը յարմար դատէ յիշեալ վարժարանին հողը եւ շէնքը ծախել եւ անոնց արդիւնքով այլ հայաշատ կեդրոնի մը մէջ, ըլլայ արտասահման եւ կամ Հայաստան, նոր շէնք մը գնել կամ կառուցանել, իրաւասու է այս քայլը ընելու, պայմանով, որ նոր երկրորդական վարժարանի անունը անփոփոխ պահէ՝ «Համազգային»ի Նշան Փալանճեան Ճեմարան։

Զուր է ըսել, որ Փալանճեան քոյրերը, միշտ իրենց նուիրատուութեան գումարը նկատի առնելով, անկարող պիտի ըլլային ասկէ աւելի չքեղ, աւելի հայրենանուէր եւ աւելի ազգօգուտ ձեռնարկով մը յաւերժացնել իրենց պաշտելի եղբօր յիշատակը՝ միաժամանակ թարգման հանդիսանալով անոր իղձերուն եւ զգացումներուն։

Գաղթահայութիւնը, որուն օտարութեան մէջ միշտ կը սպառնայ «Ճերմակ Ջարդ»ը՝ ուծացումն ու օտարացումը եւ որուն ձեռքը՝ իբրեւ հաստատ զէնք այս չարիքին դէմ մաքառելու համար, հայրենադարձէն ետք.— բուռն եւ նուիրական փափաքը բոլոր Հայերու — միշտ կը մնայ հայ երկրորդական վարժարանը, այսօրուընէ, Փալանճեան քոյրերու կարեւոր նուիրատուութենէն ետք, այդ զէնքը կ'ունենայ։

Այս աւետիսը տալով համայն հայութեան, վստահ ենք եւ գիտենք, որ մեզի հետ միասին մեր բոլոր աշխարհացրիւ հայրենակիցները այսօր նոյն անխառն ուրախութիւնը պիտի ունենան եւ մեզի հետ միասին քաղցրութեամբ եւ գոհունակութեամբ պիտի յիշատակեն թէ մեր տարաբախտ ընկերոջ՝ մշտապէս սիրելի Նշանի, թէ իր սիրեցեալ ու հայրենասէր քոյրերուն եւ թէ համայն Փալանճեան գերդաստանին անունը։

Արիւնալի կռիւներ Մակեդոնիոյ մէջ

ՕՏԱՐ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐ Կ'ԱՆՑՆԻՆ ՍԱՀՄԱՆԸ

Աթէնքէն կը հեռագրեն յուլիս 14 թուականով.— Յանկարծ յարձակողականի սկսելով, աւելի քան երկու հազար ըմբոստներ, որոնց մէջ կը գտնուին միջազգային վաշտի մը զինուորները, մեծ մասով Ալպանացիներ, Գերմաններ եւ Իտալացիներ, անցան ալպանեւյուգոսլաւական սահմանագլուխը, գրաւեցին Պորողանի կամուրջը եւ պաշարեցին Կոնիցա քաղաքը, հինգ քիլոմեթր դէպի ներս։ Պահակազօրքը, որ կը բաղկանայ 200 զինուորներէ, կը դիմադրէ յուսահատօրէն։ Շրջականերէն ոստիկանական ուժեր փորձեցին օգնութեան հասնիլ։

Երբ այս յարձակման լուրը Աթէնք հասաւ, անմիջապէս օդնական զօրք ղրկուեցաւ օդանաւերով։ Նախարարական խորհուրդը արտակարգ նիստ գումարեց։ Պաշտօնական տեղեկութեանց համաձայն, ապստամբներու կարեւոր զօրամասեր կը պատրաստուին իրենց կարգին անցնիլ սահմանագլուխը, օգնելու համար Կրամմոս լերան ըմբոստներուն։ Սպարապետը, որ Աթէնք վերադառնալու կը պատրաստուէր, անմիջապէս կռուին վայրը երթալով, առաւ արշալոյսին հրասայլեր եւ մեքենայաւոր զօրամասեր ղրկել տուաւ Եանեայէն։ Միեւնոյն ատեն օդանաւեր ալ օգնութեան հասան Սելանիկէն եւ Եանեայէն։ Կառավարութիւնը որոշեց արգիլել համայնավար կուսակցութիւնը, եթէ յեղափոխական իշխանութիւն մը հաստատուի Մակեդոնիոյ մէջ։ Յունական կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Միացեալ Ազգերուն, բողոքելով Ալպանիոյ միջամտութեան դէմ։

Նոր լուրերու համաձայն, միջազգային զօրագունդի առաջին խումբը կը բաղկանայ 120 ռազմիկներէ։

Պուլկարական կառավարութիւնը վճռապէս մերժեց արտօնել, որ Միացեալ Ազգերու քննիչ յանձնախումբը ստուգումներ կատարէ պուլկարական հողի վրայ։ Յանձնախումբը Եանեա գնաց քննութիւններ կատարելու համար։

Յուլիս 14ի հանդէսները

Յուլիս 14ի աւանդական զօրահանդէսը տեղի ունեցաւ երկուշաբթի օր, նախագահութեամբ Հանրապետութեան Նախագահին։ Կը մասնակցէին հետեւակ զօրամասեր բանակէն, օդատորմիղէն եւ նաւատորմէն, ամէն տեսակ զէնքերով։ Շանզ'Էլիզէի պողոտան, տուներու պատուհանները, պատշգամները եւ տանիքները լեցուած էին անհամար բազմութեամբ։

Կէսօրէն վերջ տեղի ունեցաւ ժողովրդական թափորը նախաձեռնութեամբ Դիմադրական Ճակատի Ազգ. խորհուրդին։ Հսկայ թափոր մը կազմուած էր Պասթիյի հրապարակէն մինչեւ Ռէփիւպլիքի հրապարակը։ (Իւմանիթէ կէս միլիոն կը հաշուէ բազմութիւնը, իսկ «Լը Փոփիւլէռ» յիսուն հազար)։ Թափորին կը մասնակցէին հազար անգլիացի, քանատացի եւ ամերիկացի համայնավարներ, մեծ մասով ուսանողներ, որոնք իրենց նշանատախտակին վրայ արձանագրած էին,— «Մի համակերպիք տոլարի աշխարհակալութեան»։

Ֆրանսայի համայնավարներուն նշանախօսքերն էին.— «Մաքրագործեցէք բանակը,— Դէպի կառափնատ՝ դաւադիրները,— Թորէզ իշխանութեան գլուխ.— Եգիպտացորենը Գերմանիա ղրկեցէք, ցորենը Ֆրանսայի պահեցէք» եւն.։

Օտար կազմակերպութեանց մէջ աչքի կը զարնէին Յոյները, Սպանիացիները, Հունգարները, եւ ուրիշ ազգերու համայնավարները։ Հայկական խումբ մըն ալ կը մասնակցէր։ Տեղի ունեցան ազգային երգեր եւ պարեր։ Գիշերը՝ հրախաղութիւններ եւ ժողովրդական պարեր։

Պ. Պէվին ճառ մը խօսելով, շեշտեց թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա միշտ միասին պիտի ըլլան ազատութեան պայքարին մէջ եւ թէ ոչինչ պիտի կրնայ բաժնել զանոնք։ «Ուրախացէ՛ք, ապացոյց անոնցն է որ կը սիրեն ազատութիւնը»։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ՑԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ

Պետական պաշտօնեաները Ազգ. ժողովին կը դիմեն

Շաբաթ օր կը թուացուէր որ համաձայնութիւն մը գոյանայ պետական պաշտօնեաներու դաշնակցութեան եւ կառավարութեան միջեւ, բայց վերջին պահուն այդ յոյսն ալ ի դերեւ ելաւ։ Պ. Ռամատիէ թէ մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ եւ թէ ձայնասփիւռ ճառով մը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը չի կրնար ընդունիլ դրուած պահանջները, առանց խանգարելու ելեւմուտքը։ Կառավարութեան վերջին առաջարկներն են.— Ամսական հազար ֆրանք այն պաշտօնեաներուն որոնց թոշակը անբաւական է, յետոյ 6000 ֆրանք չորս եռամսեայ մասնավճարներով, անցեալ ամիսներուն համար։ Այս յաւելումներով 1947ի Բ. վեցամսեային այս դասակարգին տարեթոշակը պիտի բարձրանայ 88.200 ֆրանքի։ Ուրիշ հաշուական մանրամասնութիւններ ալ ներկայացնելով, Պ. Ռամատիէ յայտնեց թէ պետական պաշտօնեաները կը պահանջեն 27 միլիառ ֆրանք վերջին վեցամսեային համար, նոյնքան ալ 1947 Յունուարէն Յուլիս, համագումար 54 միլիառ։ Արդ, կառավարութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունի միայն 15 միլիառ, վեց միլիառ ալ պիտի ճարէ կրճատումներով։ «Ձենք կրնար ասկէ աւելի բան մը ընել։ Ինչ կառավարութիւն ալ ունենաք, չի կրնար աւելի մեծ ճիգ մը փորձել։ Ասկէ անդին՝ հետեւանքը պիտի ըլլար վարկի փլուզում եւ խախտում ելեւմուտքի հաւասարակշռութեան։ Երկրին տնտեսական հաւասարակշռութիւնը եւ նոյնիսկ հանրապետութեան գոյութիւնը պիտի վտանգուէին։ Ամէն պարագայի մէջ, կառավարութիւնը տրամադիր է շարունակելու բանակցութիւնները, գործադուլին առաջքը առնելու համար»։

Այս պատասխանին վրայ, պետական պաշտօնեաներու դաշնակցութիւնը որոշեց արտակարգ նիստի հրաւիրել կազմակերպութեան բոլոր ճիւղերուն պատուիրակները, վերջնական որոշում տալու համար։

Ժողովը տեղի ունեցաւ երկուշաբթի օր։ Կը մասնակցէին աւելի քան 500 պատուիրակներ Ֆրանսայի բոլոր վարչութիւններէն եւ բոլոր նահանգներէն։ Նախագահը բացատրեց թէ պաշտօնեաները ամսական 1800 ֆրանք յաւելում կը պահանջէին, կառավարութիւնը միայն 1500 կ'ընդունի, թէ կը պահանջէին 1947 յունուարէն հաշուել, կառավարութիւնը կը մերժէ եւայլն։ Երկար վիճաբանութիւններէ վերջ, մեծամասնութեամբ որոշուեցաւ դիմում կատարել Ազգ. ժողովին։ Ուրեմն գործադուլը յետաձգուած է առ այժմ։

Ազգ. ժողովը այսօր իսկ պիտի զբաղի այս հարցով։ Այս առթիւ կառավարութիւնը նորէն վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ։

Տագնապը այնքան ծանր ազդած էր հանրային կարծիքին վրայ որ, հանրապետութեան նախագահն անգամ հարկ դատեց մատնանշել վտանգը եւ իմաստութեան կոչ մը ուղղել, Առասի մէջ.

— «Ես հանրապետութիւնը պիտի պաշտպանեմ մինչեւ վերջին շունչս։ Բայց ես առանձին ինչ կրնամ ընել, որովհետեւ անոր ճակատագիրը ժողովուրդին ձեռքն է։ Եթէ բանականութիւնը յաղթէ կիրքերուն, եթէ բոլորը մէկ ձեռք ձեռքի տան միացեալ ճակատ կազմելու համար ինչպէս դիմադրութեան օրերուն, հանրապետութիւնը զօրաւոր պիտի ըլլայ, ժողովուրդը պիտի ճանչնայ ընկերային արդարութիւնը եւ բարօրութիւնը»։

Տագնապին ծանրութեան ուրիշ ապացոյց մը,— երկուշաբթի օր, մինչ պաշտօնեաները կը խորհրդակցէին, Նախարարական խորհուրդն ալ արտակարգ նիստ մը գումարեց, մասնակցութեամբ Փարիզի զինուորական կառավարիչին եւ Ազգ. պաշտպանութեան սպայակոյտի նախագահին, անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնելու համար, գործադուլի պարագային։

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը մերժեց Մ. Նահանգներուն բողոքագիրը վերջին քաղաքական ձերբակալութեանց մասին։ Իր պատասխանին մէջ կ'ըսէ թէ այդ բողոքագիրը միջամտութիւն մըն է Ռումանիոյ ներքին գործերուն։ Նոյնիմաստ պատասխան մը տրուեցաւ Անգլիոյ։

ՋԱՒԷՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

Պոլսոյ Ազգ. Սահմանադրութեան եւ Պատրիարքութեան ջնջումը

ԽՄԲ.— Գահիրէի մէջ լոյս տեսած է հանգուցեալ Զաւէն արք.ի գիրքը, «ՊԱՏՐԻԱՐՔԱԿԱՆ ՅՈՒՇԵՐ, վաւերագիրներ եւ վկայութիւններ: Ստորեւ՝ առաջին հատուած մը.—

1916 Յունուարի սկիզբը Պատրիարքարանի Գործակատար Գամէր Շիրինեան, որ տարիէ մը ի վեր իր կինն ու զաւակները Ֆիլիպէ ղրկած էր, անցագիր առաւ քանի մը օրուան համար հոն երթալու եւ զանոնք տեսնելու: Իր դարձին ինծի պատմեց, թէ Բիւզանդ Քէչեանի հետ տեսնուած էր Ֆիլիպէի մէջ: Քէչեան պատմած էր թէ Պուլկարիա անցնելու հրաման առնելու առեն տեսակցած էր Ոստիկանութեան Տեսուչ Պէտրի եւ ոստիկանութեան քաղաքական ճիւղի տնօրէն Րէշատ պէյերուն հետ, որոնք իրեն ըսած են, ի միջի այլոց, թէ Հայոց Ազգ. Սահմանադրութիւնը ջնջուած է արդէն, ինչպէս նաեւ Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութիւնը: Նոյնպէս անոնք հաղորդած են որ նոր օրէնք մը շինուած է, որ յարմար առթիւ պիտի հրատարակուի:

Այս օրէնքով ծրագրուած էր Պատրիարքութիւնը Էջմիածինէն բաժնել եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան հետ միացնել, Էջմիածինի հետ ամէն յարաբերութիւն խզելով: Եւ յարած է թէ երբ ինքը Ֆիլիպէ եկած է, իմացած է որ արտասահմանի հայ լրագիրները իր վրայ կը յարձակին, որովհետեւ ինքն ալ այս կարծիքէն է եւ բողոքական կ'ընէ Էջմիածինի Կաթողիկոսին անունը եկեղեցիներուն մէջ չյիշատակելու: «Ես, ըսած է Քէչեան, հիմա ալ կը պնդեմ թէ պէտք է այսպէս վարուիլ»: Կը խորհիմ թէ այս գաղափարը ինք թելադրած է կառավարութեան, որ զայն իւրացուցած եւ ըստ այնմ օրէնք մը կազմելու ձեռնարկած էր:

Պատրիարքարանի գործակատարը Քէչեանի այս խօսքերէն կասկածելով՝ հետամուտ կ'ըլլայ իրողութիւնը ստուգելու եւ Արդարութեան ու Կրօնից Նախարարութեան պաշտօնատունէն անպաշտօն կերպով կ'իմանայ, թէ արդարեւ այսանկ ծրագիր մը գոյութիւն ունի:

Առիթը, որուն կառավարութիւնը կը սպասէր, դժբախտաբար մեր կողմէ տրուեցաւ:

1916 Մարտ 18ին խառն ժողովի նիստին, Դուրեան Արքեպիսկոպոս յայտարարեց, թէ վարչական ժողովներու պաշտօնավարութեան շրջանը լրացած է, ուստի իրենց պաշտօնը շարունակելու արտօնութիւն պէտք է ուզել Արդարութեան Նախարարութենէն եւ կամ նոր ընտրութիւն կատարել տալու հրաման առնել:

Ստիպուած՝ յայտարարեցի իմ ստացած տեղեկութիւններս կառավարութեան մտադրութեան մասին: Բացատրեցի, թէ դրոյցներ կային որ Պատրիարքարանի օրէնքը փոխելու ծրագիր կայ եւ ժողովներու փոփոխութեան կամ պաշտօնի շարունակումին համար դիմում մը առիթ մը պիտի ըլլայ փութացնելու այս որոշումը:

Ժողովականք դժբախտաբար մտիկ չըրին իմ խօսքերուս եւ այլեւս նիստ չըրին:

Ստիպուած, գործակատարը Կրօնից տեսուչին ղրկեցի բերանացի հաղորդելու համար Պատրիարքարանի ժողովներու ձեռնթափութիւնը եւ նոր ժողովներ ընտրելու համար հրաման ուզեցի: Կրօնից տեսուչ Պէհա պէյ նախ կ'ուզէ գիտնալ թէ բաւականաչափ անդամներ կա՞ն Պոլսոյ մէջ, եւ երբ յաջորդ օրը իրեն կը հաղորդուի մեր կողմէ թէ 50 անդամէ աւելի կան, «քանի մը օր սպասեցէք», կ'ըսէ:

Այսպէս, 1916ի Զատիկին (Ապրիլ 10) շատ տխուր էի եւ ընկճուած, մանաւորապէս ժողովականներու ձեռնթափութենէն զգածուած ըլլալով, վասնզի այս կերպով ինքզինքս մինակ մնացած կը զգայի Պատրիարքարանին մէջ: Զատիկի օրը շնորհաւորութեան շատ քիչեր եկան, իսկ կառավարութենէն միայն Արդարութեան Նախարարը եւ Կրօնից Տեսուչը այցետոմս ղրկեցին: Ուրեմն տագնապալից պահու մը միմինակ եւ աններցուկ մնացած էի, ինչ որ չափազանց յուսահատական պարագայ մըն էր պետի մը համար:

Ահաւոր աղէտի մը ենթարկուած հօտի մը անօգնական հովիւն էի եւ սակայն ինծի մեծ ցաւ կը պատճառէր:

Իբրեւ Պատրիարք՝ անձս ալ կասկածելի դարձած էր եւ շատեր նոյնիսկ կը խուսափէին ինծի հետ յարաբերութիւն ունենալէ: Շատ քիչեր էին որ մնացին շուրջս եւ դէթ խրախուսեցին զիս, մինչ շատերը հեռացան:

1916 Ապրիլ 14ին, Սուլթան Րէշատի գահակալութեան տարեդարձին օրը, Պալատին մէջ հոգիս խռովեցաւ՝ սպասման սրահին մէջ դիմացս նստած Յունաց Պատրիարքին եւ իմ վիճակիս տարբերութիւնը տեսնելով:

Մինչ Յունաց Պատրիարքը զուարթօրէն կը խօսակցէր յոյն ծերակուտականներուն ու երեսփոխաններուն եւ բարձր պաշտօնեաներու հետ, որոնք կարգաւ քովը կուգային եւ աջը կը համբուրէին եւ որպիսութիւնը կը հարցնէին, ոչ ոք ինծի կը մօտենար: Նոյնիսկ ինէ կը խուսափէին հայ պաշտօնատարներ, իրենց մորթէն վախնալով:

Այսպէս՝ առջեւէս երկու անգամ անցաւ պետական խորհուրդի անդամ Հրանտ Ասատուր եւ զիս չտեսնելու զարկաւ(*): Իսկ Պետրոս Հալաճեան ոչ իսկ իմ կողմս եկաւ: Այս վիճակը բնական է թախիծ կը պատճառէր եւ կ'ընկճէր զիս:

Առանց սեւէ խորհրդականի՝ առանձին պատասխանատու վարիչը ըլլալ մահուան դատապարտուած ազգի մը՝ ահաւոր բան մըն էր:

Զայրոյթով կը տեսնէի նաեւ որ կարգ մը մարդիկ, որոնք պէտք էր որ իրենք ալ պատասխանատուութիւն ստանձնէին եւ ինծի հետ աշխատէին, անտարբեր էին: Այսպէս, մէպուսները, որոնք իբրեւ հայ ազգին ներկայացուցիչները, պէտք էր ջանքեր ընէին, բոլորովին անփոյթ էին: Մանաւանդ Պետրոս Հալաճեան, Պոլսոյ հայ մէպուսը, որ իբրեւ իթթիհատական եւ նախկին նախարար ամէնէն ազդեցիկն էր, իր տան դռները գոցած էր իրեն դիմողներուն դէմ եւ ոչ ոք կ'ընդունէր:

Օսմ. երեսփոխաններէն միայն Օննիկ Իհսան էր որ համարձակութեամբ կ'աշխատէր եւ բաւական մարդիկ կ'ազատէր աքսորէն, իսկ Յովսէփ Մատաթեան միայն իր ընտանիքը ազատած էր, 70 տարեկան սպասուհիին հետ: Իսկ Գեղամ Տ. Կարապետեան յաճախ ինծի կ'այցելէր եւ ձեռքերը ծունկերուն զարնելով կուլար՝ Մշոյ կոտորածին համար իր լսած մանրամասնութիւնները պատմելով(**):

Միւս մէպուսները իրենց ազգականները ազատելով բաւականացան: Իսկ ազգային ժողովներու անդամներէն մեծ մասը մոռցած էր Պատրիարքարանին որ կողմ ըլլալը եւ բնաւ չէր հետաքրքրուեր թէ իրենց Պատրիարքը ի՞նչ կ'ընէ: Բացառաբար մի քանի անձեր կային որ ինծի կ'այցելէին եւ զիս կը խրախուսէին:

Այսպէս, եկեղեցականներէն Դուրեան Սրբազան, իբրեւ Կրօն. ժողովի ատենապետ, երբեմն կ'այցելէր ինծի, ինչպէս նաեւ Հայկ Խօճասարեան՝ Ընդհ. ժողովի ատենապետ եւ Տօքթ. Դաւիթեան՝ Քաղ. ժողովի ատենապետը, որ իր պաշտօնը կը կատարէր ամենայն անձնուիրութեամբ: Մանաւանդ շատ դրեթէ ոչ ոք կը գտնուէր շուրջս:

Ես մնացած էի Պատրիարքարանի պաշտօնէութեան հետ առանձին: Այդ պաշտօնեաներուն մէջ՝ փոխանորդս, Երուանդ վրդ. Փէրտահճեան սքանչելի աջակից մըն էր ինծի: Ոչ մէկ բան առաջարկուեցաւ իրեն որ մերժէր: Երուսաղէմի փոխանորդ Սմբատ վրդ. Գազազեան զգուշութեամբ կը շարժէր՝ իր անձը եւ պաշտօնը չվտանգելու համար:

Իսկ Պատրիարքարանի գործակատարը՝ Գամէր Շիրինեան՝ ինքզինքը Թրքասէր ներկայացնելով, Թուրքերուն հետ միշտ շփման մէջ էր եւ անոնց քով համարում կը վայելէր եւ բաւական գործեր կը կարգադրէր եւ ինծի պետական շրջանակներէն լուրեր կը բերէր: Ոմանց կասկածը թէ ազգային շահերը կը զոհէր, սխալ է ըստ իս: Ինք մեր՝ կառավարութեան հետ ունեցած յարաբերութիւններէն դուրս ոչ մէկ բանէ տեղեկութիւն ունէր եւ չէր ալ հետաքրքրուեր: Իր այս ընթացքով դիրք մը շինեց եւ շատ մը անհատներու օգտակար եղաւ, անոնց գործերը կարգադրելով եւ այսպէս իրեն նիւթական շահեր ապահովեց: Ասիկա գիտէի եւ աչք գոցեցի, որովհետեւ վերջապէս իր ջանքերէն հայ անհատներ կ'օգտուէին, ինչպէս նաեւ Պատրիարքարանը, վասնզի կառավարութեան դիւաններէն լուրեր կը բերէր ինծի, որոնց համեմատ մեր քայլերը կ'ուղղէինք: Անհատապէս ալ շատերու օգտակար եղած էր, ինչպէս Խօճասարեանը աքսորէ դարձնողը ինքն էր, ինքն էր նաեւ Արշակ Ալպօյաճեանը ձերբակալուելէն յետոյ աքսորէն ազատողը, Ներսէս Օհանեանը աքսորուելէ փրկողը եւ այլն: Ինքն էր որ յաջողցուց Ս. Փրկչեան Հիւաններէն լուրեր կը բերէր ինծի, որոնցհամեմատ պէս շատերու արտասահման անցնելուն օգնողը:

Պատրիարքարանի միւս պաշտօնեաները գործօն դեր մը կամ ինծի զօրավիգ ըլլալու վիճակին մէջ չէին. աւելի մարդամեքենաներ էին, որոնք ընթացիկ գործերու մէջ ինծի կ'օժանդակէին, հրամայուած գիրերը խմբագրելով եւ սաստ կը բաւականային: Ջկար իրենց մէջ խորհուրդ մը տալու, թելադրութիւն մը ընելու, ճամբայ մը ցոյց տալու ձեռնհաս մէկը:

(*) **1917 — 1918**ին երբ Մուսուլ աքսորուած էի, հոն հաստատուած գերման փրոփականտի գրասենեակի պաշտօնեան ինծի ղրկած էր, կարդալու համար, պրոշիւր մը որ կը բացատրէր Անգլիացիներուն հասցուցած վնասները Հայերուն: Որքան կը յիշեմ՝ այդ տետրակին խորագիրն էր «**Les Anglais et les Arméniens**»: Հոն կային այնպիսի մանրամասնութիւններ, ինչպէս Աշըքեան Պատրիարքի ձեռագիրներէն մէջբերումներ, որոնք կը կարծեմ թէ Հրանտ Ասատուր հայթայթած է:

(**) Հոս անցողակի ըսենք որ Գեղամի չաքսորուելուն համար երբ զարմանք կը յայտնուի՝ Թալէաթ կ'ըսէ թէ «անիկա արդէն թոքախտաւոր է եւ քանի մը օրէն պիտի մեռնի»: Արդարեւ՝ եթէ Գեղամ հիւանդ եղած չըլլար, անկասկած ձերբակալուած պիտի ըլլար:

Կեանքը Հարաւ. Ամերիկայի մէջ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍ, 22 Յունիս.— Սիրելի Յառաջ, մէկ ամիս մնալով Մոնթէվիտէօ, քիչ շատ գաղափար մը կազմեցի: Մոնթէվիտէօ Ուրուկուայի մայրաքաղաքն է: Ունի մօտ 700.000 բնակիչ (երկրին բնակչութեան թիւը 2 միլիոն է, տարածութիւնը՝ 187 հազար քառակուսի քիլոմեթր): Շատ օդասուն քաղաք մըն է: 1492ին Քրիստափոր Գոլոմպոսի գտած է այս քաղաքը բարձր բլուրի մը վրայ: Շրջապատուած է մեծ գետով մը: Քաղաքը շատ լայն է եւ ունի գեղեցիկ տեսարաններ, շատ կը նմանի Նիսի:

Ժողովուրդը հարուստ չէ, ամրան եղանակին աւելի կ'աշխատի, որովհետեւ շատերը Արժանթինէն օդափոխութեան կուգան քանի մը ամսուան համար: Այս հանրապետութեան դրամը շատ բարձր է, մէկ տոլարը 1.80 փէսօ:

Հոս ունինք մօտ 7000 Հայեր, բոլորին կեանքը լաւ է: Շատերը ունին նպարավաճառի եւ մսավաճառի եւն. խանութներ, անձնական տուներ եւայլն: Կան դերձակներ, կօշկակարներ եւն.: Բոլորն ալ հիւրասէր են: Թոյլ տուէք այս առթիւ խորին շնորհակալութիւնս յայտնել մեր ընկերներէն Վարդեվառ Սարգիսեանի եւ ընտանիքին (Կիւրինցի) որ զիս խնամեցին ամբողջ մէկ ամիս, երբեք առանձին չզգալով այս օտար երկրին մէջ:

Հոս ալ ունինք կուսակցութիւններ: Ինչպէս ամէն տեղ, հնչակեան, ռամկավար, համայնավար ճակատ կազմած են իբրեւ «Հայաստանասէրներ»: Ունին անթելի կայան մը որով թուրքերէն շարքիներ կ'երգեն եւ համայնավարական քարոզութիւն կը կատարեն: Վերջերս սկսած են իրարու միս ուտել: Անցեալ ապրիլին պատրաստուած էին պատգամաւոր ղրկել Նիւ Եորք, ծանօթ համագումարին առթիւ: Իրենք իրենց ժողով կը գումարեն, նախ կ'ընտրեն հնչակեան Պ. Յակոբ Յակոբեանը: Համայնավարները կ'ընտրեն ուրիշ մը, Պ. Մկրտիչ Յակոբեան, ատամնաբոյժ: Երբ կարգը վիզայի կուգայ, ամերիկեան հիւպատոսը կը մերժէ: Իսկ Պ. Մկրտիչ Յակոբեան կը յաջողի վիզա ստանալ, ըսելով թէ «ես իմ արհեստիս վերաբերեալ գործիքներ առնելու պիտի երթամ եւ անհատական գործ ունիմ եւայլն»: Եւ կ'երթայ, ահագին դրամ հաւաքելով յանուն տէրինչի՛: Եւ ահա այդ պատճառով իրար ինկած են:

Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը ունի իր ակումբը զարդարուած մեր հերոսներու նկարներով, ինչպէս նաեւ երիտասարդական կազմակերպութիւն մը շատ մը անդամ եւ անդամուհիներով: Շաբաթը երկու անգամ հայերէն դասեր կուտան նոր սերունդին: Երգչախումբ մըն ալ կազմուած է: Ունին անթելի կայան մը: Ամէն կիրակի առաւօտ ժամը 9էն մինչեւ 10ը կ'երգուին շատ մը հայերէն երգեր, ինչպէս եւ կը կարդացուին խմբագրականներ եւ ուրիշ գրուածքներ: Կ. Խաչն ալ բաւական թիւով անդամուհիներ ունի: Իրենց նպատակն է օգնել չքաւորին եւ հիւանդին, ինչպէս նաեւ պատերազմի աղէտեալներուն:

Այս երկիրը աւելի ազատ է քան Արժանթին:

1947 ապրիլ 12ին շոգենաւով ճամբայ ելայ դէպի Պուէնոս Այրէս: 9 ժամ ճամբորդելով ընկերոջ մը հետ, վերջապէս յաջողեցայ գտնել ընտանիքիս բոլոր ազգականները: Առաջին գործս եղաւ անմիջապէս Ֆրանսայի բարեկամներուս կողմէ տեղեկութիւններ տալ իրենց բարեկամներուն:

Մէկուկէս ամիս պտտելէ վերջ, յաջողեցայ ընկերներուս եւ ազգականներուս շնորհիւ խանութ մը բանալ, կօշիկ ծախելու համար:

Արժանթինի ժողովուրդին թիւը կը հաշուէն 16 միլիոն, 2.979.000 քառ. քիլոմեթր տարածութեան վրայ: Միայն Պուէնոս Այրէս ունի 3 — 4 միլիոն բնակիչ: Ունի երթեւեկի շատ մը դիւրութիւններ, հանրակառք եւ ստորերկրեայ երկաթուղի: Ժողովուրդը անդադար շարժման մէջ է: Աշխատողին համար գործ չի պակսիր: Մինչեւ հիմա ամէն մարդ իր ուզած գինով կրնար ծախել, բայց վերջերս նոր օրէնք մը ելաւ որ 30—40 առ 100 շահ կը սահմանէ:

Ամէն բան առատ է, բացի շաքարէն եւ օճառէն: Ամառ ձմեռ պտուղ ունին ինչպէս եւ խաղող: Հիմա ձմեռ է եւ վերարկու կը հագնինք մինչեւ օգոստոս: Եւրոպայի ճիշդ հակառակն է, բայց վառարան չեն վառեր, շատ քիչ անգամ զերոյէն վար կ'ըլլայ: Օդը բաղդատելով Պրազիլիոյ օդին հետ շատ լաւ է:

Ժողովուրդը մեծ մասով կաթոլիկ է: Շատ ազգասէր են:

Արժանթինին մէջ կան 17000 (տասնըեօթը հազար) Հայեր: Պուէնոս Այրէսի մէջ կան երկու շաբաթաթերթեր: «Արմէնիա»ն շաբաթը երեք անգամ լոյս կը տեսնէ եւ ամէնէն տարածուած թերթն է: Կայ եւ մանկական ամսաթերթ մը, «Մասիս», թերթին խմբագիրն է ընկեր Վարդան Գէորգեան: Հիմա է որ աչքերովս կը տեսնեմ թէ որքան դժուար է թերթ մը հանել շարունակաբար, թերթին պատասխանատուութիւնը ստանձնել մէկ հոգիով,— մանաւանդ որ ունին միայն մէկ գրաշար, ընկեր Մ. Սվաճեան: Ընկերը գիշերներն ալ կ'աշխատի թերթը ճիշդ ժամանակին հասցնելու համար: «Արմէնիա»ն ունի իր սեփական երկյարկանի

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊՈՂՈՏԱՅԻՆ ՎՐԱՅ

Սոսկացի, երեւակայելով թէ ես տակաւին ողջ պիտի մնայի երբ անոնք մեռած պիտի փռուէին իմ առջեւ: Չէի ուզեր մեռնիլ, բայց վախկոտ ալ երեւալ չէի ուզեր, ես որ քաջ էի...

Միքայէլը եւ Սիմոնը չէին վարանած ։ Ես վերցուցի տուփը շրթներուս եւ պարպեցի մինչեւ վերջին կաթիլը, եւ յետոյ սպասեցի որ թոյնը աստիճանաբար ընկճէ մեզ եւ յաւիտենապէս փակէ մեր աչքերը:

Կը թուէր թէ կատղած գետը հիմա սենեակին մէջ կը ցատկէր յափշտակելու համար մեր մարմինները:Ականջ տուի, չուառովմեղ եւս պիտի տանի: Եւ կը տեսնէի որ հանելով մեր հագուստները, մէկիկ մէկիկ կը նետէին մեզ իր փրփրադէզ երախին մէջ: Բայց ես ունէի այն կազդուրիչ մտածումը թէ գետը պիտի տանի զիս դէպ ի ծովը եւ իբրեւ սկզբնածին մայր, ծովը պիտի օրօրէ զիս հեզիկ իր թեւերուն մէջ ։

Երբ մահուան կը սպասէինք հանդարտութեամբ, երկու ոստիկան զինուորներ բարձրացան մեր սենեակին սեմը: Մէկը ունէր քարիւղի մխացող պզտիկ լամբար մը: Անոնք աչք մը նետեցին կիներուն եւ աղջիկներուն վրայ վաւաշոտ եւ մասնագէտի ակնարկներով եւ յանկարծ երկուքէն մէկը ծռեցաւ վար եւ աղջիկ մը խլեց, դուրս քաշեց ։ Լամբարով ոստիկան զինուորը հեռեւեցաւ անոր լռութեամբ ։

Ոչ ոք համարձակեցաւ բառ մը արտասանել ։ Բոլորս փռուած էինք տախտակամածին վրայ մահահանգոյն արդարութեամբ ։

Ոստիկան զինուորները պարզապէս բռնի ուժով կ'առնէին կը տանէին իրենց հաւնած աղջիկները եւ կիները բռնաբարելու համար, եւ մարդիկ չէին սպաններ միւս սենեակներուն մէջ, ինչպէս կը կարծէինք: Բայց եւ այնպէս մեզմէ ոչ մէկը զղջաց թոյնը առած ըլլալուն համար: Մեզ պիտի սպաննէին գիշերը ուշ ատեն, կամ յաջորդ օրը կամ գիշերը, կամ քանի մը օր կամ գիշեր վերջը: Միեւնոյնն էր: Մենք վեց ողջ մեռեալներ էինք:

Մօտեցող մահուան նշաններուն կը սպասէի իմ մէջս, բայց տարօրինակ կերպով ոչինչ կը զգայի: Եւ ոչ ալ միւսները ազդուած էին թոյնէն, բացի Վարդանոյշէն, որ անհամբեր զգաց ինքզինք, հակեցաւ Աղնիւ հօրաքրոջ վրայ, համբուրելով անոր ուսերուն ։ Յայտնի է որ վեց հոգի սպաննելու համար թոյնը բաւարար չէր: Երբ Հայրիկը Աղնիւ մօրաքրոջ տուաւ թոյնը, գաղափար չունէր թէ ան պիտի բաժնէր ուրիշ հինգ հոգիի միջեւ:

Վիքթորիան մեր եռին սպրդեցաւ որպէսզի ոստիկան-զինուորները զինք չտեսնէին, խեղճը անոնց աւարը պիտի դառնար: Մենք նստանք անոր վրայ: Քանի մը վայրկեան վերջ, երկու ուրիշ ոստիկան զինուորներ ներս մտան, մէկը, ինչպէս քիչ առաջ, բռնած էր մխացող լամբար մը: Երբ հասաւ մեր անկիւնը, լամբարը բռնեցին Վարդանոյշին վրայ որ կէս-գիտակից վիճակի մէջ էր:

— «Հիւա՞նդ է», հարցուցին:

— «Այո՛», պատասխանեց Աղնիւ հօրաքոյրը:

Առանց ուրիշ բառ արտասանելու, չարունա-

կեցին իրենց հետախուզութիւնը եւ բռնելով բարեձեւ աղջիկ մը տարին այն սենեակը ուր կը բռնաբարէին միւս կիները:

Այս չուառութիւնը տեւեց գիշերն ի բուն: Անոնք ձգեցին իրենց զոհերը առտուն կանուխ, եւ մեր սենեակի երկու աղջիկները ետ եկան լալով եւ ամօթէն ծածկելով իրենց երեսները:

Ուրիշ անուանացանկ մը կարդացուելէ վերջ, սկսանք մեր երկրորդ օրուան ճամբորդութիւնը դէպի մահ: Վարդանոյշը այնքան տկար էր, վտիտ եւ տժգոյն որ Աղնիւ հօրաքոյրը եւ Վիքթորիան կը քաշքշէին միասին: Խեղճը կը փորձէր լաւ եւ առողջ երեւալ: Մէջտեղէն կը քալէին, որպէսզի ոստիկան զինուորները չտեսնէին եւ չզարնէին:

Կէսօրին մեզ տարին ստուերոտ ձորի մը մէջ, պողոտային հեռու:

— «Նստեցէք եւ հանգստացէք», հրամայեցին ոստիկան զինուորները:

Հնազանդեցանք նստելով, եւ փնտռեցինք նախընթաց ջարդի նշանները, սպասելով որ դաբանակալ «աւազակներ» պիտի կրակէին մեր վրայ, եւ մեր ոստիկան զինուորներն ալ նախ իբրեւ թէ պիտի պաշտպանէին մեզ, յետոյ ալ պիտի միանային անոնց սպանդին: Տամնըհինգ վայրկեան այսպէս հանգստանալէ վերջ, նորէն վերադարձանք պողոտան:

Տրապիզոնէն մեկնելէ ի վեր չէինք հանդիպած մէկ հատիկ ճամբորդի: Պողոտան փակ էր անցուդարձի համար, որպէսզի ոեւէ մէկը չտեսնէր մեզ: Հանդիպեցանք միայն խումբ մը յոյն զինուորներու որոնք կ'աշխատէին նեղլիծ զինուորական երկաթուղիին վրայ, որ կը միացնէր Տրապիզոնի նաւահանգիստը Ճէվիզլիքին, մօտ քսան մղոն դէպի ներս: Այս մանրանկար երկաթուղին վայրաշարժ չունէր եւ յոյն զինուորները կը քշէին կառքերը, որոնք լեցուած էին բանակի յատուկ մանր զամերու պարկով մը: Իրենց քաղաքային հագուստները հագած էին եւ մեզ կըդիտէին թախծոտ աչքերով:Լաւ էր որ նորէնքրիստոնեայ դէմքեր կը տեսնէինք, իրական մարդկային էակներու դէմքեր, որոնք մարդկային յուզումներ կ'արտայայտէին: Յունարէն լեզուով ողջունեցի զանոնք:

— Համան չունիս անոնց հետ խօսելու, մոլտաց ոստիկան-զինուոր մը:

Շատ կասկածամիտ էր եւ ուզեց գիտնալ թէ ինչ ըսած էի յոյն զինուորներուն: «Զգուշացիր, եթէ ոչ քեզ միւս տղոց հետ առջեւէն քալել կուտամ», ազդարարեց ինծի:

(5) ԼԵՒՈՆ Զ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ

չէնքը եւ նորաձեւ մեքենաներ տպագրութեան համար, բայց չեն կրնար օգտագործել, գործաւոր չունենալով: Եթէ մէկ գրաշար եւս գտնուի կարելի է շատ մը կարեւոր գիրքեր հրատարակել: Համեստ ընկերներ կան որ սիրայօժար կ'աշխատին գիշերները մէկ երկու ժամ: «Յառաջ»ի 5000 թիւը աչքիս առջեւ բերելով, կը զգամ թէ ինչ դժուարութիւններով եւ համբերութեամբ մեր սիրելի խմբագիր Շաւարշ Միսաքեանը 1925էն իվեր կը հրատարակէ թերթը անշուք սենեակի մը մէջ, առանց սեփական տպարանի:

Կուսակցական կեանքը լաւ է հոս ։

Խումբերու բաժնուած բաւական թիւով ընկերներ ունին. Նաեւ «Արմենիա» Երիտասարդական Միութիւնը, Հ.Յ.Դաշնակցութեան հովանաւորութեան տակ: Հոս ալ Կապոյտ Խաչը շատ մը մնդամուհիներ ունի: Սենեակ մը տրամադրուած է անոնց: Ես հոն տեսայ երեք կարի մեքենաներ որոնց վրայ շաբաթը մէկ անգամ կարի դաս կուտան երիտասարդուհիներուն: Հագուստներ կը կարուին եւ կը ղրկուին Ցունաստանի, Սուրիա – Լիբանանի հայ չքաւորներուն: Կան թատերական խումբ մը եւ Մարզական Միութիւն: Ամէն կիրակի 100ի մօտ մանչերու եւ աղջիկներու հայերէնի դասեր կը տրուին ընկերոջ մը կողմէ: Հոս ալ կը սպասեն Ներգաղթի լիազօրներու գալուն:

Անցեալ շաբաթ Պուէնոս Այրէս այցելեց չարժանկարի մեծանուն վարպետը, Ռ. Մամուլեան, իր տիկնոջ հետ: Իրենց ի պատիւ հացկերոյթ մը տրուեցաւ Հայ-Կեդրոնի կողմէ: Ներկայ էր 1000ի մօտ հասարակութիւն մը: Տեղական թերթերը գովասանքով խօսեցան Մամուլեանի մասին:

ՅԱԿՈԲ ՀԱՑԱԳՈՐԾԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

4735 ՀՈԳԻ ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԵԱՆ ՄԱՏՆՈՒԱԾ

Թեհրանի «Ալիք»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (10 Յունիս) —

Նախքան ներգաղթը Քազազ, Քամարա, Գափլաղ եւ Բուրվարի չորս հայաբնակ շրջաններուն 60 գիւղերուն մէջ հայութեան թիւն էր շուրջ 17 հազար հոգի որոնք Շահ Աբբասի տարագրած հայութեան սերունդն են եւ 340 տարիներու անցեալ ունին Իրանի մէջ:

Հայրենադարձի կոչը հոս ալ լայն արձագանգ գտաւ: Մինչեւ իսկ անգրագէտ գիւղացին, որ բոլորովին տեղեկութիւն չունի Հայաստանի մասին, անհուն կարօտով եւ ջերմ զգացումով փարած է Հայաստանի անուան եւ պատրաստ է ամէն զոհողութիւն յանձն առնել, ամէն տեսակ զրկանք կրել, միայն թէ հայրենիք վերադառնայ:

1946ի Օգոստոսին Գափլաղի եւ Բուրվարիի շրջաններէն Հայաստան գացած են շուրջ 6000 գիւղացիներ, սովորական տնտեսութեան տէր եւ չքաւորներ: Սակայն անոնց հետ ներգաղթած են տասնեակ հազարներու կարողութեան տէր անձեր: Անոնք իրենց հարիւրաւոր ոչխարները, ընդարձակ այգիները ծախած են նուազագոյն արժէքով, ոմանք ալ ամէն ինչ լքած եւ հեռացած:

Ներգաղթին Օժանդակող Կոմիտէի եւ Ենթակոմիտէի կողմէ առաջնութիւն կը տրուի Գարլաղի եւ Բուրվարիի շրջաններուն:Կ'արձանագրեն Գարլաղի 12 գիւղերու բոլոր բնակիչները, իսկ Բուրվարիի 19 գիւղերէն միայն վեցը: Մնացած 13 գիւղերը յոյս ունենալով որ կարգը իրենց պիտի գայ, ծախու կը հանեն իրենց բոլոր ունեցածը: Եւ սակայն օրերը իրարու կը յաջորդեն եւ այդ 13 գիւղերու բնակիչներու մասին որեւէ կարգադրութիւն չըլլար: Ատոնց թիւն է 753 ընտանիք (4735 հոգի): Այդ ընտանիքները ոչ գարնան ոչ ալ աշնան վարուցան կատարելու հնարաւորութիւն ունին ։ Գիւղատէրը իր հողերը անմշակ չձգելու համար պարսիկ բնակիչներով կը լեցնէ իր գիւղերը, բնակարանները յանձնելով նորեկներուն (այդ շրջաններուն մէջ բնակարանները գիւղատիրոջ սեփականութիւնն են):Հայրենադարձներէ շատեր ճարահատ կը ցրուին այլ եւ այլ շրջաններ՝ սպասելով նոր կարգադրութեան, իսկ մեծ մասը հնարաւորութիւն չունենալով տեղափոխուելու ստիպուած կը մնայ: Երեք-չորս ընտանիքներ կը համախմբուին մէկ բնակարանի մէջ, մինչեւ իսկ գոմերու եւ մառաններու մէջ կը տեղաւորուին: Ուրիշներ ալ պարսիկ հարեւաններու հետ միասին, միեւնոյն յարկի տակ, կերպով մը կ'ապրին: Ձմեռը վրայ կը

հասնի, զուրկ ապրուստի ամէն միջոցէ, կ'ապրին հազար ու մէկ դժուարութիւններով: Գարունէն ի վեր միայն բանջարեղէններով կը սնանին: Իսկ հիմա մատնուած են կատարեալ սովամահութեան: Շատերն ալ մուրացկանութեան ճամբան բռնած, գիւղերը կը շրջին, քաղաք կուգան ու դուռնէ դուռ ողորմութիւն կը խնդրեն:

ԶԱՒԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՆԻՍ, 8 Յուլիս,— Յուլիս 6ին, Սալ տ'Աթէնի մէջ տեղի ունեցաւ Նիսի Հայ Կրթ. Մարմնի զոյգ դպրոցներուն՝ Մատըլէնի եւ Սէն Սիլվէստրի ամավերջի հանդէսը: Հակառակ հեղձուցիչ տաքին եւ Ֆրանսայի շրջանը կատարող մրցորդներուն ժամանումին, սրահը լեցուն էր ծնողներով եւ ուսումնասէր հասարակութեամբ:

Հոգեւոր հովիւը, քանի մը խօսքով բացատրեց թափուած ճիգերն ու ձեռք բերուած արդիւնքը: Երիցկինը կարդաց երկարապատում գրութիւն մը, գնահատելով գաղութին զոհողութիւնները հայ մանուկներու ուսումին համար: Աւելի քան քառասուն աշակերտ աշակերտուհիներ ամբողջ երեք ժամ երգեցին, արտասանեցին, պարեցին եւ մենախօսեցին, Հայոց սքանչելի բարբառով: Դժուար է բոլորին անունը յիշել հոս: Մասնաւոր գնահատանքի արժանի են բոլորը, նիւթերու ընտրութիւնն՝ ալ օրուան պատշաճ էր եւ յաջող, մեծ մասը գրուած քահանային կողմէ: Վարդան քահանայի, երիցուհիին, Պ. Քէլէշեանի, Պ. Ռաֆայէլ Շահինեանի եւ ընկ. Գեղամ Խօսրովեանի ջանքերը դպրոցներուն զարգացման համար արժանի են շնորհաւորութեան: Յաջող էին Օր. Մարի Խօսրովեան, դաշնակ, Օր. Փարիզի (իտալուհի) հայերէն իր երգերով, Օր. Շաքէ Գալայճեան եւ «Ե՛լ-Ե՛լ» շուրջպարի ամբողջ խումբը իր շնորհալի պարուհիով: Ինչպէս միշտ եւ ամէն տեղ, այս անգամ եւս խօսեցաւ մեր գաղութի նշանաւոր ճառախօսը, ու իր սովորութեան համաձայն, քառասուն նիւթ իրար խառնեց, աջ ու ձախ քարեր գլորեց, մոռնալով Յ. Օշականի յոբելեանին առթիւ սարքած խաղը եւ ուրիշ տխուր մարգարէներ:

Շախան Սեւան

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎՈՔԼԻՒԶ (Յառաջ) — Ինչպէս հաղորդած էինք քանի մը ամիս առաջ, պատերազմին հետեւանքով կազմալուծուած մեր Մուրատ» խումբը վերակազմեցինք տասնեակ մը ընկերներով: Խոստացած էինք կրկնապատկել մեր թիւը: Արդ, վերջին՝ հինգերորդ մեր ժողովին առթիւ եօթը նախկին ընկերներ եւս հաճոյքով պատասխանելով մեր հրաւէրին, միացան մեր խումբին:

Կան ուրիշներ ալ, որոնք եւս խոստացած են ի մօտոյ մտնել խումբին մէջ, ալ աւելի ստուարացնելով մեր կազմը:

Իբրեւ ձեռնարկ կատարած ենք, «Մայիս 28»ի առթիւ ընկերահամակրական դաշտային հանդիպում մը ։ Որոշած ենք տօնել նաեւ Խանասորի յիշատակը, նոյնպէս ընկերահամակրական շրջանակի մէջ:

Ծրագրած ենք, մեր հրապարակային առաջին ձեռնարկը կատարել աշնան, Հոկտեմբերին, «Հ. Յ. Դ. Օր» ուան առթիւ: Զ.

ՆՈՐ ԶԷՅԹՈՒՆ

Ընդառաջ երթալով Խ. Հայաստանէն (հայրենակից Գարանֆիլեան) եւ Զէյթունի Հայր. Միութենէն (Պէյրութ) եկած պաշտօնական հրահանգներուն — շինել Նոր Զէյթունը Երեւանի մէջ — Ֆրանսաբնակ Զէյթունցիներս անմիջապէս գործի ձեռնարկեցինք: Լիոն - Տէսին եւ Փարիզ խորհրդակցական ժողովներէ վերջ, վերակազմեցինք Զէյթունի եւ շրջանի Վերաշինաց Հայր. Միութիւնը, որ արդէն գոյութիւն ունէր պատերազմէն առաջ, Լիոն-Տէսինի մէջ:

Այժմ մասնաճիւղեր ունինք Փարիզ, Լիոն, Տէսին, Մարսէյլ եւ առժամեայ կեդր. վարչութիւն մը Փարիզի մէջ ։

Հետեւաբար, այս ծրագրի իրականացման համար կը լիազօրենք կազմուած մասնաճիւղերու վարչութիւնները որ անմիջապէս իրենց շրջանին մէջ հանգանակութեան ձեռնարկեն, իսկ այն շրջաններու մէջ ուր մասնաճիւղեր չունինք, օրինակ՝ Կրընոպլէն հայրենակից Տերունեան Յարութիւնը, Հօթ Սավուայի մէջ Գալայճեան Արմէնը իրենց գտնուած շրջանակին մէջ հանգանակութեան գործը յառաջացանեն:

Լիայոյս ենք որ Ֆրանսահայ գաղութը եւ մասնաւորապէս հայ մամուլը լայնօրէն պիտի աջակցին այս հայրենաշէն եւազգօգուտ ձեռնարկին:

Դրամական առաքումները կատարել կեդր. վարչութեան գանձապահ Ստեփան Մարգարեանի հասցէով,— 8 rue du Ruisseau, Paris (18): Իսկ նամակները քարտուղար Նազարէթ Պչտիկեանի հասցէով,— 4 rue Eugène Süe, Paris (18):

Զէյթունի եւ շրջանի Վերաշինաց Հայր. Միութեան Կեդր. Վարչութեան անդամներն են.— Պչտիկեան Նազարէթ, Մարգարեան Ստեփան, Պուղուրեան Տէօվլէթ, Նոխուտեան Էմմանուէլ, Եզեկելեան Մարտիրոս, Սահակեան Հրանտ:

Փարիզի խորհրդաժողովը վերջացաւ յանձնախումբերու կազմութեամբ

Ինչպէս գրած էինք, շաբաթ օր բացուեցաւ Եւրոպայի անտեսական վերակազմութեան խորհրդաժողովը: Այս առթիւ լաւատես ճառեր խօսեցան Պ. Պ. Պիտօ եւ Պէվին: Առաջինը բացատրեց թէ «յանցանքը մերինը չէ, եթէ աւելի բազմաթիւ չենք: Յուսանք թէ պարապ աթոռները պիտի լեցուին, որպէսզի աւելի կատարեալ արդիւնքներ առանանք: Կը գտնուինք ստեղծողական գործի մը առջեւ: Ըսին թէ այս խորհրդաժողովը պիտի խախտէ մասնակցողներուն գերիշխանութիւնը եւ անկախութիւնը: Մենք կը կարծենք թէ, ընդհակառակն, այստեղ է որ կ'ամրապնդուին իւրաքանչիւրին գերիշխանութիւնը եւ անկախութիւնը: Մենք երբեք միտք չունինք մեր մեթոտները պարտադրելու: Մենք կ'ուզենք ճիգ մը կազմակերպել, բացարձակապէս անհրաժեշտը խնդրելով Մ. Նահանգներէն: Հասած է ժամը կառուցանելու Եւրոպան: Ոչ թէ ուրիշ ազգերու կամ ուրիշ ցամաքամասերու դէմ, այլ աւելի լաւ դաստուորելու համար խաղաղութեան անմիջական պայմանները: Եւրոպան ամբողջովին ներկայ չէ այստեղ, բայց անոնք որ ներկայ են, իրաւունք ունին անոր անունով խօսելու»:

Այս ճառէն վերջ միաձայնութեամբ նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Պէվին, որ իր կարգին յայտարարեց.

— «Մեր նպատակն է խնդրել որ տեղեկութիւններ հաղորդուին յօժար կամքով Եւրոպայի նիւթական աղբիւրներու մասին, եւ Մ. Նահանգներուն դիմել միայն մեր գործունէութիւնը լրացնելու համար: Կը կրկնեմ թէ տնտես. որհրդաժողով մըն է այս եւ ոչ թէ քաղաքական: Վստահ եմ թէ անոնք որ բացակայ են, պիտի ցաւին որքան մենք: Դուռը բաց է այն երկիրներուն առջեւ որ կ'ուզեն օգնել ամբողջ Եւրոպայի վերելքին»:

Կոմս Սֆորցա խօսելով յանուն 46 միլիոն Իտալացիներու «որոնք փորձով տեսան կոյր ազգայնականութեան եւ ֆաշականութեան յիմարութեանց արդիւնքները», յաջողութիւն մաղթեց:

Յետոյ որոշուեցաւ յանձնաժողով մը կազմել, մասնակցող 16 երկիրներու ներկայացուցիչներէն, ինչպէս եւ զանազան մասնագիտական յանձնախումբեր: (Մետաղագործութեան յանձնախումբին կը մասնակցի Թուրքիոյ ներկայացուցիչը):

Երկուշաբթի օր աշխատանքները վերջացած ըլլալով, խորհրդաժողովը փակուեցաւ երէկ: Յառաջիկայ նիստը՝ Սեպտեմբերին:

★ Զօր. Մարշըլ, ամերիկեան ծրագրին հեղինակը, ճառ մը խօսելով 48 նահանգներու ներկայացուցիչներու տարեկան հացկերոյթին առթիւ, շեշտեց թէ անհրաժեշտ է աւելցնել օգնութիւնը, «եթէ չենք ուզեր որ Եւրոպան երես դարձնէ ժողովրդապետութեան»:

Մոսկուա կը գոհացնէ իր հաւատարիմները

Չեխական պատուիրակութիւնը Փրակա վերադարձաւ Մոսկուայէն, հինգ տարուան համար առեւտրական պայմանագրութիւն մը կնքելով, ի հեճուկս Փարիզի խորհրդաժողովին: Այս պայմանագրութեամբ, Չեխոսլովաքիա 200.000 թոն ցորեն, 200.000 թոն խոտ, պարարտանիւթեր եւ ուրիշ մթերքներ եւ հում նիւթեր պիտի ստանայ յառաջիկայ տարի, իսկ ինք պիտի հայթայթէ երկաթուղիի վերաբերեալ ապրանքներ եւ ուրիշ ճարտարագործական արտադրութիւններ: Այս առթիւ Չեխոսլովաքիոյ համայնավար վարչապետը, Կոթվալտ, ճառ մը խօսելով, իր ջերմ գոհունակութիւնը յայտնեց բարեկամ պետութեան թանկագին աջակցութեան համար: «Մեր բանակցութիւնները գեղեցիկ օրինակ մըն են Եւրոպայի տնտեսական վերաշինութեան համար»:

Բանակցութիւններէն վերջը սեղան մը սարքուեցաւ, որուն կը մասնակցէին Խ. Միութեան գլխաւոր երեւելիները, մէջն ըլլալով Պ. Անաստաս Միքոյեանը: Այս բանակցութեանց առթիւ ալ, խորհրդային մամուլը խստօրէն քննադատեց Փարիզի խորհրդաժողովը, զգուշացնելով մասնակցողները թէ Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ Իտալիոյ վիճակին պիտի մատնուին, «Մ. Նահանգներու սեղանաւորական ցանցին մէջ իյնալով եւ անխուսափելի աղէտի մը յանգելով»: Անոնց կարծիքով, Փարիզի խորհրդաժողովը դատապարտուած է ձախողման եւ ութ արեւելեան պետութիւններ շատ լաւ ըրին մերժելով անգլօ-ֆրանսական հրաւէրը:

Պուլկարիա եւս դաշնագիր մը կնքեց, որուն համաձայն 10 միլիոն ֆրանքի առեւտրական փոխանակութիւններ պիտի կատարուին 1947 եւ 1948 տարիներու ընթացքին: Պուլկարիա Խ. Միութենէն պիտի ստանայ բամպակ, ձգախէժ, վակոններ, ինքնաշարժեր եւայլն, իսկ փոխարէնը պիտի արտածէ ծխախոտ (88 առ հարիւր) եւ ուրիշ նիւթեր: Ասկէ զատ Խ. Միութիւնը աւելի քան 60 միլիոն Ֆր. Ֆրանքի վարկ մը պիտի բանայ Պուլկարիոյ:

Ալպանիոյ վարչապետը, Էնվէր Հօճա, Մոսկուա գնաց, նոյնպէս համաձայնութիւն մը կնքելու համար: Մեկնելէ առաջ ճառ մը խօսելով խորհրդարանին առջեւ, յայտարարեց թէ Անգլիացիները եւ Ամերիկացիները կը գործեն Ալպանիոյ մէջ, իրենց գործակալներուն միջոցաւ, տապալելու համար ներկայ կարգուսարքը:

★ Լոնտոնի լեհական դեսպանատան բանբերը խօսելով մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ, «խաբէութեան ցուցադրութիւն մը»՝ կոչեց Մարշըլի ծրագիրը: Ներկաներէն շատեր զայրանալով բացատրութիւն պահանջեցին: Բանբերը պատասխանեց թէ «շատ մը գաղտնի խօսակցութիւններ եւ գաղափարներ չեն հրատարակուած» եւ պնդեց իր յայտարարութեանց վրայ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

(ՅԱՌԱՋի յատուկ թղթակցէն)

ՊՈՐՏՕ, Երկուշաբթի.— Երէկ, Լիւշօն - Փօ հանգրուանը որ ամենադժուարն էր, անցաւ շատ յուզումնալից պահերով: Գլխաւոր մրցորդները իրենց բոլոր ճիգը թափեցին իրար գերազանցելու համար: Ժողովրդային հետաքրքրութիւնը չափ ու սահման չունէր: Փոյէն դէպի Եռեւի բարձունքները հազարաւոր կառքեր եւ հարիւր հազարաւոր ժողովուրդ ճամբաներ բռնած էին, այնպէս որ լեռնային վտանգաւոր անցքերէն անարգել անցնիլը հրաշք էր: Եւ բարեբախտաբար ոեւէ աղէտ չպատահեցաւ, միայն լրագրողներու փոքր օդանաւ մը ինկաւ ճամբուն վրայ, բայց սաւառնորդը թեթեւապէս միայն վիրաւորուեցաւ:

Փօ հասաւ փոքրիկ Պրըթօնը, Րօպիք մեծ յանդգնութեամբ ու կորովով խլելով չորս բարձունքներու առաջնութիւնը: Իսկ երկրորդ՝ Վիէթթօ՝ որ ճամբան պահ մը կորսնցուց դեղին շապիկը, բայց յետոյ կրկին շահեցաւ ու դեռ կը պահէ:

Գլտորողներուն ու կոտրած հեծանիւներուն թիւը շատ մեծ էր: Պելճիքացի լաւագոյններէն Քալլինս ժայռի մը զարնուելով ճակատը ճեղքուեցաւ ու լքեց:

Փօ - Պորտօ հանգրուանը խաղաղ անցաւ, ուր առաջնութիւնը շահեցաւ նոր մը՝ Իտալացի Թաքքա, Բ. պելճիքացի Մօլէն, Գ. Բավլիսիաք:

Թէեւ Պորտօ առաջին մտնողը, ծափերն ու ծաղիկները խլողը եղաւ Զուիցերիացի Թարչինի, բայց որովհետեւ ան վերջին պահուն Թաքքայի շապիկէն քաշած ըլլալով՝ ապօրինութիւն գործած էր, զայն կարգազրկեցին ու 9րդ հռչակեցին դատաւորները:

Հոս ալ բազմաթիւ հայ բարեկամներ սիրով հրջապատեցին զիս: Յուրf Տէր-Յակոբեան

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ս. Անի «Քեռի» խումբին հանդէսը՝ 19 Յուլիս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8էն մինչեւ լոյս, դպրոցին հրապարակին վրայ: Պիտի ըլլան արտասանութիւններ եւ հայկական երգեր Նոր Սերունդի Սիփան երգչախումբին կողմէ: Կը հրաւիրուին Մարսէյլի Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերը: Հանդէսը կը հովանաւորեն Հ. Յ. Դ. Թաթուլ խումբը եւ Նորակազմ Կապոյտ Խաչը: Ճոխ պիւֆէ: Նոյն օրը պիտի քաշուին վիճակահանի տոմսերը:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, Պ. Յ. Գարատայեանի եւ Օր. Բ. Զալմեանի ամուսնութեան առթիւ.— Փեսան՝ Պ. Յ. Գարատայեան 2000 ֆր., կնքահայրը՝ Պ. Ս. Գարատայեան 1000, Տիկին Զալմեան 1000, Պ. Վահան Սահակեան 1000, ընդհ. գումար 5 հազար:

ԱՐԼԷՆ ընկեր Արամ Թորիկեան 500 ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին, 500 ֆրանք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին, եւ 500 ֆր. ալ Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Աննա Մ. Միրիճանեան եւ Պ. Գուրգէն Միրիճանեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, 20 Յուլիս, յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ եղբօր՝ հանգուցեալ Պ. ՄԱՔՍՈՒՏ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆի համար (մեռած Պուխընվալտ, 1945 Մարտ 6ին): Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Բերրոն եւ Կիւլիմեա Մահտեսի Մանուկեան քոյրերը կը փնտռեն իրենց եղբօրորդիները, Արմենակ, Կարապետ, Գէորգ, Սիրանուշ Մահտեսի Մանուկեանները, Էլպասացի: Անոնցմէ մէկը կը կարծուի Քանատա ըլլալ, որբերու հետ մեկնած: Իմացնել Mme.Pepron Manoukian, 48 rue Bouffier, Valence (Drôme): Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

Մեծ դաշտահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Կեդր. վարչութեան, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Լիոնի, Տէսինի, Սէն Շամոնի, Սէնթ Էթիէնի, Վիէնի, Վալանսի, Ռոմանի, Կրընոպլի մասնաճիւղերու: 20 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը Վիէնի մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ բանախօսութիւն: Նիւթը՝ Նոր Սերունդի շարժումը: Սիրով կը հրաւիրուին կեդր. Ֆրանսայի Կապոյտ Խաչի սանուհիները եւ գաղութը: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած ՔՂԻԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, 20 Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Սէն Լու, Կրան Փէն, Եօթնեղբայրեան ագարակը: Գեղարուեստական բաժնին իր մասնակցութիւնը կը բերէ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ» Սէն Լուի մասնաճիւղը: Նուագ, խմբերգ, երգ, զանազան անակընկալներ, սիրուած արուեստագէտներու կողմէ: Հայկական եւ տեղական պար: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

ԼՈՒՐՏԻ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ՕԳՈՍՏՈՍ 5 — 11

Դիմել — Փարիզ՝ Գեր. Տէր Միքայէլ Վ. Մոմճեանին, 10bis, rue de Thouin, Paris: Լիոն՝ Գեր. Տէր Գրիգոր Վ. Պալեանին, 78, rue Rabelais, Lyon: Վալանս՝ Վեր. Հայր Յովսէփ Վ. Ռապիկեանին, 11, rue Belle Image, Valence:

Արձանագրութիւնները կ'ընդունուին մինչեւ Յուլիս 25, վերջին պայմանաժամ:

Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ.— Խանասորի Արշաւանքը Մարսէյլի մէջ կը տօնուի Օգոստոս 10ին Վալապրի անտառին մէջ, առտուընէ մինչեւ իրիկուն:

ԿՐԿԻՆ ԿԸ ՅԻՇԵՑՆԵՆՔ ԹԷ ԱՆՎՃԱՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ ՆԿԱՏԻ ՉԵՆ ԱՌՆՈՒԻՐ:

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail exécuté par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, Վեցամս. 500, Եռամս. 300, Ար., Արտս. 10 Տղ.

Jeudi 17 JUILLET 1947 Հինգշաբթի 17 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année № 5086-Նոր շրջան թիւ 695 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃԵՄԱՐԱՆԸ ՓՐԿՈՒԵՑԱՒ

Մինչ ամերիկեան հրաշքի մը կը սպասէինք, Յունիս 20ի խմբագրականով, աւետաբեր ձայնը կը հասնի Արեւելքէն ։

Կարդացիք անշուշտ,— ողբացեալ Նշան Փալանճեանի երկու քոյրերը շատ կարեւոր գումար մը յանձնած են «Համազգային» ընկերութեան Կեդր. Վարչութեան։ Նուէր մը՝ որ պիտի ապահովէ սեփական շէնքի մը կառուցումը՝ Պէյրութի Հայ Ճեմարանին համար ։

Ուրեմն, Հայ Ճեմարանը, որ կծկուած էր հօրօրեայ, խարխուլ ապարանքի մը մէջ, շուտով պիտի ունենայ իր սեփական տունը, արդիական բոլոր յարմարութիւններով։ Եւ պիտի կոչուի «Համազգայինի Նշան Փալանճեան Ճեմարան»։

Տարիներէ ի վեր դուք լսե՞ր էիք որ մէկն ու մէկը գումար մը տրամադրէ —նուէր կամ կտակ— դպրոցական շէնքի մը շինութեան համար ։

Առաջարկէ եկեղեցի եւ մատուռ, չուրջառ կամ պատկեր, եպիսկոպոսական թագ եւ մնացեալը,— գումարները խնքնին կը հոսին։ Նոյնիսկ միլիոն կը հաւաքեն, աւելի փառաւոր տաճարներ շինելու համար։ Մէկին տեղ երկուք։ Երբեմն դէմ դիմաց։

Իսկ դպրո՞ց,— հո՛դ։ Ահա պարապ մթերանոց մը աժան վարձքով։ Քանի մը գրասեղան, կոտրած - թափած աթոռ ճարէ, 150 աշակերտ կը թխես, եղաւ «ազգային վարժարան» ։

Ահա տաղաւար մը, տանիքը՝ մոմլաթով ծածկուած, գետինը՝ հող։ Վարձքը՝ շատ աժան։ Ցիմենտ հոգի հաղիւ կ'առնէ, բայց «նեղ կ'ըլլայ, տեղ կ'ըլլայ», 150 պզտիկներ կը տեղաւորուին։ Եղաւ մանկապարտէզ։

Քմածին դիւտեր չեն ասոնք, այլ իրական, դժբախտաբար շատ աղօտ, կիսկատար պատկերներ՝ Յունաստանէն, Սուրիա—Լիբանանէն եւ ուրիշ գաղութներէ։ (Բարեհաճեցէք աչքէ անցնել մեր գաղութին ալ մատուռ – ծաղկոցները)։

Ինչպէս առաջ, ահա տարագրութեան մէջ ալ հազարաւորներ ուսում կը ստանան այդ մթերանոցներուն, տաղաւարներուն, խշտեակներուն մէջ։ Նոյնիսկ այնպիսի յարկերու տակ որ տարբերութիւն չունին հասարակ ախոռներէ ։

Ո՞վ զայթակղեցաւ այս համատարած թշուառութեան առջեւ որ հոգեկան է, ոչ թէ նիւթական։

Ո՞վ արդար փառասիրութիւնն ունեցաւ դպրոցը դպրոցի համար շինելու, շինել տալու, ինչպէս երբեմն ամիրաներ, կաթողիկոսներ, պատրիարքներ, Սանասարեաններ։

Ահա ճամբայ մը կը բացուի Նշան Փալանճեանի յիշատակով։ Նախաձեռնութիւն մը՝ այնքան կազդուրիչ։ Մանաւանդ ներկայ օրերուն մէջ ուր հոգիները այնքան շուտ կը ցամքին։

Պէյրութի Հայ Ճեմարանը, որ խսկապէս առողջ եւ ընդունակ սերունդ մը հասցուց տաժանելի պայմաններու մէջ, անշուշտ կրկնապէս արդիւնաւոր պիտի դառնայ, տեղաւորուելով իր սեփական տան մէջ ։

Անոր վաստակը պիտի ըլլայ շատ աւելի բեղուն, երբ ուսուցիչ թէ ուսանող իրենց քրտինքը թափեն արդիական շէնքի մը պայծառութեան, ներդաշնակութեան մէջ։

Ճեմարանը փրկուեցաւ։ Դալա՛ր մնան այն ձեռքերը որ միջոցներ տրամադրած են, անոր սեփական շէնքին շինութիւնը ապահովելու համար։

Հաւատա՞նք թէ ուրիշներ ալ պիտի առդորուին միեւնոյն նախաձեռնութեամբ, յարմարագոյն շէնքերով օժտելու համար զանազան ախոռ – դպրոցներ ։

Որ եւ է միջավայր, մանաւանդ դպրոցական շէնք մը խորապէս կ'ազդէ, ներսով թէ դուրսով։

Շէնքերն ալ իրենց կլիման ունին։ Մութ, նեղլիկ, խարխուլ կրթարանի մը մէջ աշակերտները հոգեբանօրէն պիտի ունենան մռայլ, նկուն, գլխուն զարնուած կերպարանք մը։

Փոխադրեցէք այդ բազմութիւնը գեղեցիկ, լուսաւոր, օդասուն շէնքի մը մէջ, արդիական բոլոր յարմարութիւններով, աշակերտը ինքնին կը դառնայ առոյգ, ինքնավստահ, լաւատես ։

Միայն հոգեւոր սնունդը բաւական չէ, սերունդ փրկելու համար։

Եւ սերունդի փրկութեան այս պայքարին մէջ, ներելի չէ որ Հայկական Արտասահմանը կէս ճամբան մնայ ։

Ի վերջոյ հայրենիքն է որ պիտի վայելէ բոլոր ճիգերուն հիմնական արդիւնքը։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ ԵՒ ՄԵՆՔ

Կիրակի առաւօտ Շէն Փարիզէնի վրայ ձայնասփիւռը մեզի տուաւ Կոմիտասի եւ Ալէմշահի երեք երգերը, «Տէր կեցո՛ն», «Հօրոլօյ»ն եւ «Անուշիկ եար ջան»ը, երգուած՝ Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին կողմէ։

Այնքան վարժուած չենք այս կարգի բացառիկ շնորհներու որ բոլորս անհամբեր կը սպասէինք որոշեալ ժամուն, գործիքին առջեւ ։

Ազգային արժանապատուութեան վիրաւորանք մը կայ մեր որտին մէջ։ Եւ ամէն անգամ երբ կը լսենք անթելի վրայ ուժմիայն հրէականերգեցողութիւններ, ամբողջ ժամ մը, շարաթական, այն ալ մեր արուեստագէտներու աջակցութեամբ, այլ նոյնիսկ Թափշիկներու կիսավայրենի ցեղերու եռաժշտութիւնը շատ անգամ, արդար վրդովումով մը կը մտածենք — Ասոնց չա՞փ ալ չկանք »։

Զանազան եւ զարմանազան իշխանութիւններ ունինք, ազգային եկեղեցական մշակութային, գրական, թատերական, երաժշտական, երիտասարդական, արանց եւ կանանց, ծերոց եւ տղայոց ։ Ո՞ր մէկուն միտքէն անցած է լուրջ փորձ մը կատարել առ որ անկ է, գոնէ շաբաթական հինգ րոպէ ունենալու համար ձայնասփիւռին վրայ։

Գիտե՛նք, — այնքան մտահոգութիւններ կան մեր չուրջը, անհամար պէտքեր, անսպառ վէճեր, անլուծելի հարցեր, ի՞նչ գիտնամ հազար ու մէկ օրակարգի խնդիրներ, որոնք ժամանակ չեն տար մեր ղեկավարներուն զբաղելու նման մանր հարցերով ։

Եւ եթէ տարին մէկ կամ երկո՛ւ անգամ օտարը կը լսէ մեր ձայնը ռատիոյէն, վստահ եղէք որ այդ ալ կը պարտինք անհատական նախաձեռնութեան։

Կ'ըսենք, կը գրենք, կը լսենք ու կ'անցնինք քսան տարիէ ի վեր։

Այսպէս ալ պիտի անցնինք երթանք ձգելով մեր ետին ճարպիկ, դժբախտաբար քիչ մըշատճարպիկ առեւտրականի անուն մը միայն։ ՍՕՍԻ

ԱՑՑ ՄԸ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 6 Յուլիս — Այս տարի եւս Ֆ. Կ. Խաչի Գոմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը յարգանքի այց մը տուաւ մեր մեծանուն Հայուն՝ Ա. Ահարոնեանի։ Իր 81ամեակի տարեդարձին առթիւ, մատուցանելով անոր ծաղկեփունջ մը եւ նուէր մը։

Անդամուհիները զոյգ զոյգ առաջնորդուեցան իր սենեակը իր հանդիստը չխանգարելու համար, որովհետեւ դեռ նոր լոգանք առած էր շնորհիւ Գ. Նշան Կակոսեանի եւ Գ. Նշան Դարբինեանի։

Երբ հասկցաւ Կապոյտ Խաչուհիներուն այցը, ուրախութենէն յուզուեցաւ, եւ արցունքի կաթիլներ հոսեցան աչքերէն։ Մեծ էր նաեւ յուզումը իր յարգելի տիկնոջ, անգամ մը եւս տեսնելով որ լքուած չեն երբեք եւ շատ անգամ հայրենակիցներ կը հետաքրքրուին իրենցմով։ — Ա. Տէօքմէճեան

Նամակի մը առթիւ

Մարսէյլէն ստացանք Յուլիս 10 թուակիր նամակ մը, հետեւեալ կնիքով — Association Nationale des Anciens F. T. P. F.— F. F. I., Section de St. Julien, տակը՝ քարտուղարի ստորագրութիւն մը որ հազիւ կը կարդացուի։

Ի՞նչ կ'ըսէ նամակը —

Ընկերակցութիւնը ուզելով «միացնել բոլոր հայրենասէրները, առանց ազգի, քաղաքական կամ կրօնական ձգտումի խտրութեան, Յունիս 6ի յիշատակի տօնին առթիւ, Սինէմա Ֆլորէալի մէջ բեմին վրայ տեղ գրաւելու հրաւիրած էր թէ Հայ Ազգ. Ճակատի ներկայացուցիչը, եւ թէ հայ ընկերվարականները»։ (ԽՄԲ.— Ըսել կ'ուզէ՝ Դաշնակցականները)։

Յետոյ, միայն մէկ ճառ խօսուեցաւ ընկերակցութեան նահանգային քարտուղարին կողմէ, որ պատերազմի դէպքերը շօշափեց միայն Դիմադրական շարժումի տեսակէտէն, ցաւ յայտնելով որ արտաքին Դիմադրութիւնը չզօդուեցաւ ներքինին որ պայքարեցաւ ժողովուրդի կողքին եւ բաժնեց անոր տառապանքները »։

Ու վերջապէս, «մենք չենք խմացած որեւէ

միջադէպ՝ հայկական հատուածին միջեւ, եւ վրճռապէս կը հերքենք Գ. Քէնաիրեանի մտացածին վերագրումները» եւայլն ։

Ո՛վ որ ալ խմբագրած ըլլայ այս նամակը, կը թուի տեղեկութիւն չունի բուն անցուդարձէն։ Եւ լաւ է որ այդպէս է։ Եթէ միայն կարդացած ըլլար այն սառայօղ, գարշելի եւ գրգռիչ բանաարկութիւնները զոր հայ քաջարի «Ճակատականները» տպել տուին իրենց պաշտօնական օրականին Յունիս 26ի եւ Յուլիս 12ի թիւերուն մէջ, ապահովաբար պիտի թքնէր իրենց երեսը։

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՆ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Եանինան պաշարուա՞ծ է

Երեք - չորս օրէ ի վեր ծանրակշիռ լուրեր կը հասնին Յունաստանի կացութեան մասին։ Լուրեր՝ հակասական, բայց եւ այնպէս վրդովիչ։

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, կացութիւնը հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնէ, մօտաւորապէս— Կռիւներ տեղի կ'ունենան երկու կարեւոր կեդրոններու մէջ, իբրեւ հետեւանք Ալպանիայէն հիւս. Յունաստան մտած երկու ապստամբ զօրամասերու յառաջխաղացութեան։ Առաջինը, որ առջի օր Քոնիցա գիւղը մտած եւ յետոյ ետ մղուած էր կառավարական զօքին կողմէ, ուրիշ կառավարական զինուորներու հանդիպած է լեռներուն մէջ, Եանինայէն 30 քիլոմեթր դէպի հիւսիս։ Երկրորդ զօրամաս մը յամառական հողը մտած է մինչեւ տասը քիլոմեթր, հասնելով Ֆիլիատէս Քալափաքիի շրջանը, Եանինայէն 45 քիլոմեթր դէպի արեւմուտք, ուր կատաղօրէն կը շարունակուի կռիւը։

Հեռագիրները կ'ըսեն թէ առաջին զօրամասը վտանգաւոր վիճակի մը մէջ կը գտնուի, պաշարուած ըլլալով երկու կառավարական զօրագունդերու կողմէ որոնք սպառազինուած են օդանաւերով եւ թնդանօթներով։ Կառավարութեան տեղեկութեանց համաձայն, ապստամբ ռազմիկներուն թիւըն է ութ վաշտ, այսինքն 2500 հոգի։ Բայց Աթէնքի մէջ կը կարծեն թէ այս երկույարձակումները ռազմագիտական խաղեր են, կառավարութեան ուժերը ցրուելու համար։ Կ'ըսուի թէ օգնական զօրք ղրկուած է Ֆլորինա եւ Քասթորիա, Եուկոսլաւիոյ սահմանին վրայ, ուր աւելի ծանր յարձակումներ կը նախատեսուին։

Յունաստանի արտաքին նախարարը, Ցալտարիս, որ Մ. Նահանգները կը գտնուի այժմ, ուղղակի կ'ամբաստանէ Ալպանիան, Եուկոսլաւիան եւ Պուլկարիան թէ կը սպառազինեն եւ կը մարզեն ապստամբները։ Ցալտարիս կը պահանջէ որ Ապահովութեան Խորհուրդը անմիջապէս քննէ այս խնդիրը։ Յունաստանի պատուիրակը խնդրած է Ապահովութեան խորհուրդէն գործնական միջոցներ ձեռք առնել անմիջապէս ։

Աչքառնիւ ալ իր կարգին կ'ամբաստանէ Յունաստանը թէ մէկ օրուան մէջ երեք անգամ բռնաբարած է ալպանական երկինքը եւ ջուրերը, օդանաւերով եւ մարտանաւերով ։

Յունաստանի զգանաւային նախարարը յայտարարեց թէ կացութիւնը բարւոքած է եւ թէ Ալպանիայէն Յունաստան մտած ապստամբներու վիճակը տագնապալի է։ Աթէնքէն ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ կառավարական զօրքը յաջողած է կասեցնել այն 2500 ըմբոստները որ Եանինայի վրայ կը քալէին ։

ԱՆԳԼԻՈՑ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԴԻՐՔԸ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը անյապաղ տեղեկութիւններ պահանջած է կարգ մը երկիրներու դիւանագիտական ներկայացուցիչներէն, այն միջազգային զօրագունդի մասին որ իբրեւ թէ Յունաստան պիտի արշաւէ կամ արշաւած է։ Աւելորդ է ըսել թէ ակնարկուած երկիրներն են Ալպանիա, Եուկոսլաւիա եւ Պուլկարիա։

Յունաստանի անգլիական եւ ամերիկեան քաղաքային եւ զինուորական իշխանութիւններըսերտ յարաբերութեան մէջ են իրարու հետ, նկատի առնելով դէպքերու ծանրակշիռ հանգամանքը ։ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը պատասխանելով յոյն թղթակցի մը հարցումին, յայտարարեց — « Ձեմ կրնար գուշակել թէ բրիտանական զօրքին հրաման պիտի տրուի՞ մասնակցելու կռիւներուն»։

Անգլիացիները Փարիզի մէջ ալ պրպտումներ կը կատարեն, որովհետեւ ատենէ մը ի վեր զրոյց կը շրջի թէ միջազգային զօրամաս մը կը մարզուի հարաւ. Ֆրանսայի մէջ։ Աթէնքի Ֆրանսական դեսպանը պաշտօնապէս հերքեց այն լուրը թէ 2000 հոգինոց միջազգային զօրամաս մը մեկնած է Ֆրանսայէն։

Լոնտոնի հելլենական դեսպանատան պաշտօնատարներէն Փալլիս յայտարարեց թէ 20.000 Իտալներ որ ազատագրութենէն վերջը Ալպանիա ապաստանած էին, կը համախմբուին սահմանագլուխին վրայ, հարաւ – արեւմտեան Եպիրոս արշաւելու համար։ Նոյն աղբիւրին համաձայն բոլորըն ալ սպառազինուած են։

Աթէնքի անգլիական դեսպանատունը ծանոյց

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԻՒՆԵԱՑ ԼԵՌՆԵՐՈՒՄ

(Ամփոփուած «Ս. Հայաստան» ամսագրէն)

Ձմեռ է, խառաչունչ Դեկտեմբեր. ձիւնը պատել է Սիւնեաց լեռնաշխարհը։ Ու շարունակում է տեղալ համաչափ ու խաղաղ… Ճերմակ հաստ սաւանը ծածկել է սար ու ձոր։ Ծառերը կարծէք թեքուել են սպիտակաթոյր ամպահովանիի տակ։ Անտառները ննջում են համատարած ճերմակութեան ներքոյ։ Ձորերում գետակներն ու առուները խոխոջում են վայրի ընթացքով։ Կարծէք աղեղներ են նրանք՝ մեկնուած անվերջ սպիտակութեան միջով։ Օխչի գետը յորդում է՝ լայն կոհակներով, տիրական հպարտութեամբ միշտ անսասան ժայռերի հետ մարտնչելով։

Խաղաղութիւն եւ անվրդով խաղաղութիւն Զանգեզուրի լեռնաշխարհում։

Սակայն թէեւ ձիւն ձմեռ է ահա, շարունակում է հաստանալ ձեան շերտը գետնի վրայ։ Այստեղ, այս լեռների վրայ ու նրանց ընդերքում հերոսական աշխատանք է տարւում։

Հէնց այս լեռը, որի վրայ ենք մենք, վիթխարի հարստութիւն է պարունակում իր ընդերքում։ Ասենք՝ ի՞նչ ընդերքում, կէս մեթր հողաշերտից ցած նա թաքցրած ունի մոլիբդենի մետաղի վիթխարի պաշար։

Այս Քաջարանի լեռն է, հայկական ՍՍՌում իր բարձրութեամբ երկրորդ համարւող Կախաջուղ սարի ստորոտում։ Սա մի վիթխարի լեռ է, մի քանի կիլոմեթր երկարութեամբ ու նոյնքան լայնքով, ծովի մակերեսից 2350 մետր բարձրութեան վրայ, մի լանջին Քաջարան գիւղը, միւս լանջին Հանքաւանը, ամբողջութեամբ նորակառոյց մի բարեկարգ բանուորական աւան, որի շուրջը ամռանը ալպիական հրապուրիչ բնութիւնն է իր գոյները շռայլօրէն շաղ տալիս։

Տարիներ շարունակ Երեւանից եւ Մոսկուայից տասնեակներով հետախուզող խմբեր են եկել եւ բազմակողմանի ուսումնասիրել այս հանքավայրը գործարանային եւ բանաւանային շինարարութեան նպատակայարմարութիւնը։

Միշտ, բոլոր դէպքերում էլ անսպառ հարստութիւններ են յանտաբերել այդ ուսումնասիրութիւնները։

Ու ահա ծովի մակերեւոյթից 2350 մետր բարձրութեան վրայ դազգհահներ (մեքենաներ) դրուեցան։ Ստեփան Առստամեանը, Ղափանի պղնձի կոմբինատի փոխադրութեան վարիչը, ուղտերի երամակ վարձեց եւ մեծ դժուարութիւններով մեքենաները Քաջարան տարաւ… Մինչեւ հիմա էլ պատմում են մի դէպք։ Ձիւն էր տեղացել եւ ուղտերը խրւում էին ձեան մէջ։ Առստամեանը պարկ ու խսիր փռելով, նրանց վրայից անցկացրեց ուղտերին։ Այդպէս անցան ամբողջ լեռնանցքը, մէկ կիլոմետրից աւելի։ Այսպիսով լեռների վրայ դրուեցին ալմաղային փորման մեքենաներ, որոնք լերան վրայ մի քանի տասնեակ տեղ փորուեցին, ամբողջ լերան բարձրութեամբ, չորս հարիւր մետր խորութեամբ, տասնեակ տեղերից անցքեր բացուեցին։ Անցքերի միացեալ երկարութիւնը տասը հազար մետրից աւելի է։

Ըստ հնգամեայ ծրագրին պէտք է «Ապահովել Քաջարանի պղնձամոլիբդենային հանքաքարի հանոյթը եւ հարստացումը»։ Դա Սով. Հայաստանի առաջին ձեռնարկութիւնն է, որն արտադրելու է մոլիբդեն՝ մի նիւթ, որից պատրաստւում է ամենաբարձրորակ պողպատը։

Գունաւոր մետաղագործութեան այդ նոր ձեռնարկութեան գործարկումով կրկնակի չափով աւելանալու է հանրապետութեան պղնձարդիւնաբերութեան արտադրանքը։

Արդէն սկսուած են հիմնական հանքերի փորման աշխատանքները։ Նոր ստացուած սարքաւորումը նպաստում է շինարարութեան արագ ծաւալմանը։

Եռանդուն աշխատանք է կատարւում Ջրխորգէս — Քաջարան բարձրավոլտ ելեկտրահաղորդման գծի կառուցումն արագ թափով աւարտելու համար։ Նախատեսւում է հնգամեակի վերջում Սեւանի կասկադի (ջրվէժ) մէջ մտնող Գիւմուշգէսի էներգիան (ուժը) տանել Քաջարան։ 1947ի առաջին կէսին շահագործման կը յանձնուի պղնձամոլիբդենային փորձնական ֆլոտացիոն ֆաբրիկան, որու հիման վրայ կառուցուելու է ապագայ պղնձամոլիբդենային հսկայ կոմբինատը։ Կոմբինատի առաջին հերթը գործարկուելու է 1949ին։

… Մեր կողքից քչքչալով հոսում է հանքային ջուրը։ Առւի յատակին նստել է պղինձը դեղնակարմիր եւ փոշի։ 110 տարի առաջ Եւրոպացի գիտնական Աբիխը գլխի ընկաւ, որ Մոլիբդենն է, հազուագիւտ մետաղ թէեւ արտաքնապէս խեկա-կան գրաֆիտի (մատիտի միջուկ) է նման

Մոնցոնիտները (հանքանիւթ պարունակող ապառները երկրաբանութեան մէջ այդպէս են անուանում) ցրուած են, սփռուած ողջ լերան մէջ։

Մենք բռնում ենք ձախ տանող մի ուղի, որ տեղով նոյնպէս ննջգիծ երկաթուղի է անցնում։

Ծրագների վառ լոյսի ներքոյ շրջապատի պղնձառատ ու մոլիբդենով հարուստ լեռները շողշողում են ու պատղուն հատիկները ժպտում են ասես հէնց քո շուրջը՝ շուրջպարի եկած։

Հանքային մալախիտ է, պղնձի պարունակութեամբ, մոլիբդենի շերտերի կողքին։

Կանաչ - կապտաւուն գոյն այդ շերտերը՝ ոնց պղնձարջնապը՝ բռնել են հանքախորշը։

Մալախիտը գոյանում է պիրիտի եւ խալկոպիրիտի օքսիդացումից՝ այլ լուծոյթների ազդեցութեան տակ։

Ապա կվարցի հաստ շերտեր… Մոլիբդենի հանքերում անպակաս է կվարցը։ Սա ամենաբարձր կարծրութեամբ հանքանիւթերից է։ Այն ժամանակ, երբ մոլիբդենի կարծրութիւնը 1—2 է, կվարցինը 7 է… Կվարցն օգտագործում են եւ խորաքանդակների (bas-relief) եւ աձանների պատուանդանների կառուցման համար… Քաջարանցիները տները կվարցի քարերից են պատրաստում։

Գ. ԱՐԵՒԵԱՆ

Ինչպէս ինկաւ Տարօնը

1915 Ապրիլ ամիսէն սկսեալ Տարօն Աշխարհի մէկ գիւղէն միւսը յարաբերութիւնը խզուած էր։ Մեր շինարար ժողովուրդի մրջնային աշխատանքը կանգ առած էր։ Սեւով սուգով գարուն էր։ Աւելի տարէցներ եւ հեռատեսներ մօտալուտ վտանգ մը կը նախատեսէին. ժողովուրդը ահ ու սարսափի մատնուած էր։ Այդ անել կացութիւնը դիմադրաւելու համար միջոցներ կը պակսէին։ Նախ պէտք է ըսել որ երիտասարդները զինուոր էին եւ ճամբայ շինելու կը գործածուէին։ Երկրորդ՝ զէնքի պակասը զգալի էր։

Ղեկավարութիւնը ժողովուրդի փրկութեան մասին կը մտածէր։ Թուրք զինուորները եւ քրտական խումբերը գայլերու վոհմակներուպէս գիշեր ցորեկ մէկ գիւղէն միւսը կ'երթեւեկէին ժողովուրդի շարժումը լրտեսելու։ Այդ իսկ պատճառով հնարաւորութիւն չունեցանք հաւաքական աշխատանք տանելու եւ Տարօնի 120,000 հայութիւնը մէկ վայրի մէջ համախմբելու։ Ուստի իւրաքանչիւր շրջանի ղեկավարութիւնը կ'որոշէ իր մօտիկ վայրը ապաստանիլ եւ սպասել դէպքերու ընթացքին ու կեդրոնի հրահանգին։ Մինչ այդ Քան եւ Կուրտիկ լեռներէն կայծակի արագութեամբ լուր կը հասնի թէ Ս. Կարապետի մօտակայ շրջանի ժողովուրդը պէտք է վանքին լեռնաշղթան բռնէ, որպէսզի թրքական բանակին մօտալուտ մահանջի պարագային կարենան պաշտպանուիլ, իսկ Քան, Անտոք եւ Կուրտիկ ինքնապաշտպանութեան գործով զբաղին։ Ջխուրի շրջանի 5-6 գիւղերու ամբողջ բնակչութիւնը չամբը բռնած էր, Վարդենիս գիւղացի Հասրաթին ղեկավարութեամբ։

Այս որոշման վրայ, մէկ երկու գիշերուան մէջ Ջիարէթ, Պաղլու, Խէյպիան, Մեղտի, Սորդար, Կիւնտէմիր, Սըլըգան, Պազգան եւ Տօտան գիւղերու բաւական թիւով ժողովուրդը Ս. Կարապետի լեռնաշղթան բռնեց սպասելով պատեհ ժամուն։

Թուրք կառավարութիւնը ամէն տեղ խուզարկութիւններ կը կատարէր ղեկավար տարրը որսալու համար։

Ահա Մայիսին Սասունը կը շրջապատեն Թուրք զինուորները եւ քիւրտ աշիրէթները։ Սասուն կը դիմադրէ կատաղօրէն. Քան, Անտոք եւ Կուրտիկը կը շարժին։ Կռիւը սկսած է ամէն կողմ եւ ամէն ճակատի վրայ եւ օրէ օր կը սաստկանայ ու կը ծաւալի։ Վարդենիս գիւղացի Հասրաթը, ռուսական յառաջապահներուն մօտ ըլլալով, յարձակում կը գործէ, թրքական շղթան կը ճեղքէ եւ իր 5—6 գիւղերու ժողովուրդով կը միանայ ռուս յառաջապահ զինուորներուն, եւ անոնց հետ կը նահանջէ յետադային։

Մուշ քաղաքը կատաղի կռուի մէջ է, մանաւանդ գիշերները։ Դժբախտաբար ռուս յառաջապահներու նահանջէն օգտուելով, նոյն ճակատի թրքական հրամանատարութիւնը բանակով եւ հրետանիով կը քալէ քաղաքին վրայ։ Առաւօտ մը Ս. Կարապետի լեռնէն կը լսենք թնդանօթի որոտման ձայները։ Կը կարծէինք թէ Ռուսերու կողմէ կը ռմբակոծուի… Տասներկու օր անընդհատ, գիշեր ցերեկ Մուշը ռմբակոծուեցաւ անխնայ, մինչեւ որ Հայոց թաղը մոխիրի վերածուեցաւ։ Միեւնոյնատեն կը ռմբակոծուէր Կուրտիկ լեռը, ուր կը կռուէին Կորիւնի ղեկավարութեամբ։ Թուրք զինուորը կը քալէ դէպի այն վայրը ուր մահու եւ կենաց կռիւ կը մղուէր։ Ականատեսի մը պատմութեան համաձայն, Կորիւնը վանդակի մէջ ինկած առիւծի պէս աջ ու ձախ կը զարնէր եւ հազիւ 15—20 մեթր յառաջանալով, կ'իյնայ թրքական համազարկի տարափին տակ։ Անմիջապէս Մճօն կը յաջորդէ եւ յարձակումը կը շարունակուի նոյնքան մը եւս։ Մճօն կը յառաջանայ եւ նոյնպէս կը նահատակուի։ Մճոյի դիակը հայրենակից Կարապետ Պօղոսեան (այժմ Իսի լէ Մուլինօ) կը շալկէ ու ընդակներու տակ կը փախցնէ, որպէսզի Թուրքերու ձեռքը չանցնի։

Կորիւնի եւ Մճոյի մահը տեսնելով ժողովուրդը իրար կ'անցնի եւ խուճապահար աւելի բարձունքները, մացառոտ վայրերը կ'ապաստանի։ Իրիկուան կողմը մեր փոքրաթիւ ռազմիկները կը նահանջեն կոտորուած ու սգաւոր։ Ղեկավարութիւն չկայ, ամէն մարդ իր գլխուն ճարը կը նայի։ Կորիւնի մահէն վերջ այս շրջաններուն մէջ այլեւս ճակատ ճակատի կռիւ տեղի չունեցաւ, բայց մեկուսի եւ անհաւասար կռիւներ կը պայթէին ամէն կողմ։

Կռիւը կատաղօրէն կը շարունակուէր Ս. Կարապետի լեռը։ Այդ մասին գրած եմ «Յառաջ»ի մէջ եւ չեմ ուզեր կրկնել։

Ուրեմն այսպէս ինկաւ Տարօնը, 7—8 ամիս անհաւասար կռիւներ մղելէ վերջ։ Օրէ օր հալեցաւ մեր ժողովուրդը, շատերը հրոյ ճարակ դարձան, մաս մըն ալ Մուրատ գետի հոսանքին յանձնուեցաւ, շատ չնչին մաս մը մնաց լեռները, ժայռերու, քարայրներու մէջ, մինչեւ 1916 փետր.։ Երբ ռուսական բանակը Մուշ քաղաք մտաւ, իրենք ալ լեռնէն վար իջան, բոլորովին կմախք դարձած, բայց ամրօրէն փակած իրենց զէնքերուն։ Տարօնի ժողովուրդը երբեք պիտի չմոռնայ այն ահաւոր հարուածը որուն ենթարկուեցաւ 1915ի ամառը։ Ինչպէս Մսրայ Մելիքը զարկաւ Սասունցի Դաւիթը եւ ըսաւ — «Կորաւ Դաւիթ Սասմայ տնից», եւ ինչպէս ո՛ր երեք օր վերջ Դաւիթ ըսաւ,— «Կենդանի եմ, հերթը իմս է», այնպէս ալ հայ ժողովուրդը երեք տարի վերջ, 1918 Մայիս 28ին ըսաւ.— Ահա կենդանի ենք, մեռանք, բայց չկորանք եւ հերթը այժմ մերն է։ Առանց հասակի, դաւանանքի եւ դասակարգի խտրութեան, հայ ժողովուրդը մէկ մարդու պէս միացաւ ու յաղթեց Սարդարապատի, Գարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի ահռելի կռիւներով։ Ինչ վարչաձեւ ալ ունենայ Հայաստանը, մեր հայրենիքն է, այժմ ծաղկած թարմ ուժերով։ Այս գիտակցութեամբ ու հաւատքով Հայաստանի թէ Սփիւռքի հայութիւնը պէտք է կառչած մնայ իր արդար պահանջներուն։ Որքան ատեն որ Հայկ. Դատը անլոյծ կը մնայ, ոչ մենք կանգ կ'առնենք եւ ոչ ալ սուլթաններու, էնվէր ու Թալէաթներու ժառանգները հանգիստ քուն պիտի ունենան։

ԳԷՈՐԳ ՄԻՐՈՅԵԱՆ

Ինչո՞ւ չենք միանար

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս վերջերս, զանազան «չէզոք» բերաններէ հետեւեալ յանկերգը կը լսենք յաճախ.

— Ինչո՞ւ չէք միանար «Ճակատ»ին՝ համահայկական կուռ զանգուած մը կազմելու, երբ այնքան գործ կայ կատարելիք ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ, մանաւանդ այս փափուկ եւ անակնկալներով յղի ժամանակաշրջանին։ Մեր իմացածով, «Ճակատականներ»ուն քով, այդ շաղկապումը իրականացնելու դաշը հօտանք մը ստեղծուեր է։ Հետեւաբար, օգտագործեցէք առիթը եւ, յանուն մեր ժողովուրդին կենսական շահերուն, ցոյց տուէք ձեզ իրարմէ անջատող խրամատը»։

Արդարեւ այս վերջին ամիսները, զանազան առիթներով, իրարու ետեւէ «կեդրոնէն» մասնաւոր առաքելութեամբ այստեղ ճամբուեցան քանի մը թութակներ որոնք դեռ երէկ ուրիշ սատուածներու կ'երկրպագէին։ Անոնք հրապարակաւ, Դաշնակցութեան դէմ իրենց դռնհիկ յարձակումներուն հետ, ծամծմեցին նաեւ, օձի կեղծապաշտութեամբ, քանի մը քօղարկեալ նախադասութիւններ՝ շփոթեցնելու համար մեր կարգ մը բարեմիտ հայրենակիցները, որոնք դժբախտաբար՝ չեն փորձած թափանցել անոնց խորքին, այլապէս այնքան թեթեւութեամբ պիտի չտարուէին այդ «դաշը հօտանք»էն։

Դաշնակցութիւնը ամէն ժամանակ եւ ամէն տեղ մէկ ձգտում միայն ունեցած է.— միացում բոլոր պիտանի ուժերու, զոհելով իր կուսակցական եսը։ Մեր հակառակորդները շատ լաւ գիտեն այդ, բայց իրենց գաղտնի նպատակները թոյլ չեն տար խոստովանիլ ճշմարտութիւնը։

Մանաւանդ վերջին Աշխարհամարտէն ասդին, աչքի առջեւ ունենալով միայն մեր ապրած երկիրը՝ Ֆրանսան, ինչ որ գիծեցան այս ճակատին վրայ Դաշնակցականները, Գերագոյն Մարմինէն սկսած մինչեւ ամենահամեստ խումբը, անդերաւանցելի է։

Ցանուն համերաշխութեան, անոնք ամէնէն քամելի իրողութեանց առջեւ իսկ լռեցին, հակառակ իրենց յեղափոխականի խառնուածքին։ Կարճ հանգրուան մըրաւական եղաւ, սակայն, հաստատելու մեր հակառակորդներուն դիւային միտումը։ Հազիւ անցուցած «համերաշխաւէր»ի կեղծ դիմակը, անոնք անմիջապէս վար առին դայն եւ յայտնուեցան իրենց կայէնի իսկական կերպարանքով։

Անոնք այնքան առաջ գացին, որ Ազատագրութեան մշուշոտ շրջանին, իրենց գործած եպերելի արարքներուն դէմ մեր լռութիւնը երկիւղի վերագրեցին։ Իսկ այսօր այնքան չփացած են այս ողորմելիները, որ այլեւս բացայայտօրէն կ'արտայայտուին՝ մինչեւ անգամ փողոցներու եւ սրճարաններու մէջ, «նոր» եւ «կատարեալ» մաք-

բացործումի մը մասին՝ երբ… առիթը ներկայանայ ։

Իսկ ամէնէն այպանելին՝ այս ոճրախանձ Ընդպատակներուն իրական արձագանգը կը հանդիսանան «թոնագրաւումներու խղոտ պատառներով պարարտացած՝ ափ մը բախտախնդիրներ եւ վարձկաններ ։ Ի՞նչ կը սպասէք այդ ճրճռան գորտերէն, երբ հեծեծանիւի եւ չոքուլայի քանի մը դողերը «ազգային հերոս»ի այնքան աժանցած մակդիրով կը պատուեն, իսկ մեր ազատամարտի անմահ դիւցազները — որոնց թափած անգին արեան վարձքն է միայն այսօրուան Հայաստանը— կը յորջորջեն «իմպերիալիզմ»ի ծառայողներ ։

Հայ ժողովուրդը, գիտակից մեծամասնութեամբ, շատոնց տուած է իր պատասխանը այդ անպատկառներուն ։

Հարկ դատեցի այս քանի մը ճշմարտութիւնները յայտնել մեր այն հայրենակիցներուն որոնք, գիտակցաբար կամ ոչ, տեսակ մը ունակութիւն դարձուցած են՝ մեր հակառակորդներու յանցանքները մեզի վերագրել ։

ՄՈԳԻ

Ո՞ր դարէն մնացած

Պատմութիւն մը բացարձակապէս իրական, որ կ'արժէ արձանագրել թերթի մը նոյն իսկ սուղ սիւնակներուն մէջ, եւ զոր կարելի է պատմել, տուներու, կրպակներու մէջ, շուկաներու վրայ եւ նոյն իսկ « Զորս »երու կամ «Քասնըչորս»երու ժողովներուն մէջ։

Côte d'Azurի ամենախաղաղ մէկ անկիւնը, երկու հայրենակից երիտասարդներ, քսան տարիէ ի վեր, ընկերակցաբար կ'աշխատին համեստ գործի մը շուրջը, իրենց ապրուստը շահելու համար։

Այդքան երկար տարիներու ընթացքին, երկու ընկերներու եւ ընտանիքներու համերաշխութիւնը խանգարող ոչ մէկ դէպք ու շշուկ դուրս եկած չէ ։ Աշխարհամարտի հետեւանքով նիւթական աննպաստ պայմանները չկրցան ամենադոյզն կերպով մթագնել փոխադարձ բարի տրամադրութիւններ։

Պատահեցաւ որ, ընկերներէն մէկը, շատ հեռաւոր ծրագիրներով որոշեց ձգել մեր աշխարհամասը եւ մեկնիլ հեռուները։ Եւ շուտով ։

Երկարատեւ ընկերութեան մը արդարօրէն լուծումը կնճռոտ հարց մը պիտի ըլլար։Գործին արժէքը սահմանել, կազմածներու, կործիքներու, կարասիներու, ապրանքներու այժմեան սակով գնահատումը, տաք վիճաբանութիւններու դուռ կրնար բանալ։

Իւրաքանչիւրը թուղթ ու մատիտ առած իր ակնոցով հաշիւ կ'ընէր, եւ արդիւնքը շուտով իրարու կը յայտնէն։

Երկուքն ալ պարտական կ'ելլեն իրարու, եւ անհատնում վէճ ու հրմշտուք մէկը միւսին գրպանը դնելու համար իր կարծեցեալ պարտքը ։ Բոլոր միջոցները ապարդիւն կը մնան։

Բաժանման օրը, հրաժեշտի ողջագուրումներէն քանի մը տասնեակ վայրկեան առաջ, մնացող ընկերը խանութին դրամի դզրոցին մէջ կը դնէ այն գումարը զոր միւս ընկերը պարտական ըլլալ կը կարծէր։ Մօթօյին վրայ ցատկելով անմիջապէս կրվաղէ ընկերոջ ինքնաշարժին ետեւէն,տասնեակ մը քիլոմեթր անդին հասնելու համար։

Առաջին հանդիպած սրճարանի վերջին տուրճ մը միասին առնելէ առաջ, երբ ինքնաշարժը ճամբայ կ'ելլէ դրամը — ոչ արհամարհելի գումար մը — տրցակով կառքին պատուհանէն ներս կը նետէ եւ հակառակ ուղղութեամբ կը սուրայ։

Չեմ կարծեր որ պատմութիւնը դեռ վերջացած ըլլայ։

Քան   Ց. ՆՇԱՆԵԱՆ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ ԴԻՒՑԱԶՆԱՎԷՊԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Վերջերս «Յառաջ»ի մէ լոյս տեսած յօդուածներու առիթով,ընթերցողմըմեզի ղրկած է Մ. Աբեղեանի «Հայ ժողովրդական վէպը» ուսումնասիրութեան հետեւեալ տողերը (Ազգագրական հանդէս XVIII գիրք, 1908 թ. 2).—

«Ժողովենք այդ վէպի շատ պատմուածքներ, ուսումնասիրենք բազմակողմանի կերպով եւ մենք կը գտնենք նրա մէջ մեր ժողովրդի հոգու խորքերը, իսկ երբ մեր բանաստեղծներից մի հանճարեղը այդ նիւթը մերժողովրդականհոգւով մշակէ գեղարուեստօրէն, դա կը լինի մեր ազգային բանաստեղծութեան մարգարիտը… Ոչ մի նիւթ այնպէս յարմար չէ այդպիսի մի ընդարձակ բանաստեղծական երկի, որքան «Սասմայ Ծռերը» ։ Սրա մէջ կան ամէն սաղմեր, միայն պէտք է աճեցնել ու հրաշակերտել արուեստով։ Ե՞րբ պէտք է ծնուի այդ հանճարը, որ խմելով հայրենի կենդանի աղբիւրից, ինչպէս Դաւիթը իր հայրենական անմահական աղբիւրի ջուրը, մի անդամից աճէր, հսկայական դառնար եւ մեր աղքատիկ գրականութիւնը այդ աճով ու զօրութեամբ պատուէր ու ճանապարհ բանար ընդհանուր ազգերի գրականութեան ծովի մէջ, ինչպէս Սասմայ փոքրիկ գետը, որ յետներից իջնելով՝ գալիս զարկում էր ահագին գետի մէջ «ու կը կտրէր դէդ գետ, ու կը չերտէր ջուր ‘ի մէջ տեղ ու հպամ չէ կը խառնուէր մէջ էդ գետին ու կերթէր»։

Այդ կը լինի այն ժամանակ եւ կանէ նա, «որն որ զըգայ ջրի ակ գտնէ ու գիւր տուն սուկէ (շինէ) մըր իդա ջրին». այն ժամանակ եւ «ընդրա, աւլադ չէ որ եղնի, հմլայ զօրեղ կեղնի»։ Ճիշդ է այդ աղբիւրի ակը փոքր է, «լուլէ մի ջուր է», բայց «Ջուրը ղօրբայ ջուր է», այդ «բարակ առուն մեծ զօրութիւն ունի» եւ «որն որ իդոր ական ջուր խմէ՝ հմալ կտրիճ կեղնի», եւ նա կ'ազատէ գրականութիւնը օտարների գերութիւնից, ինչպէս Դաւիթը իր հայրենի Սասունը »։

Թուրք-ամերիկեան դաշինքը

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Յունիս 12ին կարճ արարողութեամբ մը ստորագրուեցաւ այն պայմանագիրը որով Մ. Նահանգները յանձն կ'առնեն 100 միլիոն տոլար (25 միլիոն սթերլին) տրամադրել Թուրքիոյ, բանակին վերակազմութեան համար։ Հասան Սաքա, արտ. նախարարը, այս առթիւ ճառ մը խօսելով ըսաւ.— «Վստահ եմ թէ այս համաձայնութիւնը պիտի օգնէ մեզի հասնելու Միացեալ Ազգերու գլխաւոր խտէալներուն, որոնց հաւատարիմ եղած է Թուրքիա, ինչպէս Մ. Նահանգները»։ Ամերիկեան դեսպանը, Ուիլսըն, յայտարարեց թէ պայմանագրի բանակցութիւնները կատարուեցան յարգելով երկու երկիրներուն գերիշխանութիւնը եւ անկախութիւնը։ Ամերիկեան օգնութիւնը պիտի ծառայէ զօրացնելու իր ապահովութեան ուժերը եւ պիտի օգնէ ամրապնդելու իր անտեսութիւնը »։

Պայմանագրին մէկ յօդուածով, ամերիկեան օգնութիւնը կրնայ ջնջուիլ, եթէ Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդը աւելորդ համարէ զայն ։

Տրամադրուած ռազմական պիտոյքը չէ կըրնար երրորդի մը փոխանցուիլ, առանց Ամերիկայի հաւանութեան։ Որ եւէ առնչութիւն չկայ այս դաշինքին եւ Մարշըլի ծրագրին միջեւ որ կը վերաբերի Եւրոպայի ընդհանուր վերակազմութեան։

Պայմանագիրը անմիջապէս գործադրելի է ։ Ամէն միջոց ձեռք առնուած է, որպէսզի միջամտութիւններ չըլլան Թուրքիոյ ներքին գործերուն մէջ։

★ Նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ անձամբ միջամտեց, փակելու համար վարչապետ Րէճէպ Փէքէրի եւ դեմոկրատ (ընդդիմադիր) կուսակցութեան միջեւ ծագած վէճը։ Այս առթիւ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ խոստում առացած է որ Դեմոկրատները պիտի գործեն օրէնքի սահմաններուն մէջ։ Վարչապետ Փէքէր ալ խոստացած է թէ իր կառավարութիւնը որեւէ ճնշում պիտի չբանեցնէ դեմոկրատներուն դէմ։ Ինչպէս գրած էինք, վարչապետը ամբաստանած էր ընդդիմադիրները թէ կը փորձեն խռովութիւններ յարուցանել, ձեռք առնելու համար կառավարութիւնը ։

ՆՈՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Սելանիկէն կը հեռագրեն թէ 900 հոգի ձերբակալուեցան քաղաքին մէջ, իբրեւ մեղսակից ծանօթ դաւադրութեան։ Աթէնքի մէջ ալ 1100 հոգի ձերբակալուեցան։ Կալանաւորներու ընդհ. թիւը կը հաշուեն 6000։ Բոլորն ալ կղզիները կ'աքսորուին անմիջապէս։

Աթէնքի համայնավար թերթը, «Ռիզոսփաստիս», կը ծանուցանէ թէ Նիքոլա Զախարիատիս, Յունաստանի համայնավար առաջնորդը որ պահուած էր երկու ամիսէ ի վեր, Աթէնք վերադարձած է անցեալ շաբթու։ Զախարիատիս իր ստորագրութեամբ յօդուած մը հրատարակելով նոյն թերթին մէջ, կը յայտարարէ թէ խզուած են յարաբերութիւնները միւս կուսակցութեանց հետ եւ թէ ազատ կառավարութիւն մը պիտի հաստատուի Յունաստանի ապստամբական շրջանին մէջ ։

★ Վերջին լուրերու համաձայն 2500 ապըստամբներ Եաննայի վրայ կը քալեն, ուր մեծ ճակատամարտի մը կը սպասուի։ Նախարար մը շատ ծանր կը գտնէ կացութիւնը հիւսիսային Յունաստանի մէջ, բայց զինուորական իշխանութիւնը լաւատես կ'երեւայ։ Օգնական ուժեր հասան Եաննա եւ ուրիշներ ալ ճամբան են։ Բանակը դիրքեր կը պատրաստէ եւ հաւանական է որ ընդհարում մը տեղի ունենայ Քալփաքիի մէջ, Եաննայի ճամբուն վրայ։ Կառավարական զեկոյցը յատկապէս կը յիշէ թէ «օտար տարրեր» կան ապստամբներուն մէջ։ Բարեկարգութեան նախարարը Եաննա գնաց օդանաւով ։

★ Յունաստանի անգլիական զօրքին թիւը կը հաշուեն 5000։ Փոքրաթիւ զօրամաս մը միայն կը գտնուի սահմանագլուխին վրայ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրավտա» ստիպողական կոչ մը ուղղեց որով կը յորդորէ կրճատել արմտիքի հունձքին կորուստները եւ կարելի եղածին չափ շուտ յանձնել պետութեան բաժինը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԻՒՂԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ.— Գետաշէն գիւղին մէջ բացուեցաւ նոր հիւանդանոց որ պիտի սպասարկէ Վարդաշէն, Բարձրաշէն, Վ. Ջրաշէն, Աղբաշ, Մրգանուշ, Արեւշատ եւ Եամչալու գիւղերու կոլխոզներու աշխատաւորութեան։

ԼՈՐՈՒՏԻ կոլխոզները նախաձեռնարկ եղած են սեփական կիրի արտադրութեան։ Պատրաստուած չորս կրահորէն արդէն ստացած են 80 թոն լաւ կիր, որուն մէկ մասը կ'օգտագործուի ծխախոտի չորանոցներ կառուցանելու, իսկ միւսը գիւղին մէջ շինուելիք նոր հիւանդանոցի շինարարութեան ։

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆ քաղաքի բարեկարգութեան, ծաղկազարդման եւ կանաչապատման համար նախատեսուած է ընթացիկ տարուան համար 5 միլիոն ռուբլի։Շուտով կը վերջանայԿալինինի հրապարակի, Մաքսիմ Գորկիի փողոցին եւ Ինտերնացիոնալ փողոցին մայթերուն ասֆալտապատումը ։ Այս տարի 15 հազար քառակուսի մեթր ասֆալտով պիտի ծածկուի քաղաքը։ Պիտի սալայատակուին Սովետական Բանակի խճուղին՝ 4 հազար, Տէրեան փողոցը՝ 6 հազար, Մաքսիմ Գորկի փողոցը՝ 2500 եւ Կրուպսկայա փողոցը 3000 քառակուսի մեթր տարածութեամբ։ Գեղարուեստօրէն ցանկապատուած է Լ. Պ. Բերիայի մշակոյթի եւ հանգիստի զարաստանը։ Այժմ կը կարգաւորուին ծառուղիներն ու ծաղկանոցները։ Կը բարեկարգուին Լենինի, Կրուպսկայայի եւ Կալինինի պարտէզներն ու զարաստանները։ Զարաստաններուն (parc) մէջ ինչպէս եւ քաղաքին մէջ եղած պարտէզներուն մէջ Պաթումէն բերուած ծառերու եւ թուփերու նոր տեսակներ կ'աճեցնեն։ Մեծ աշխատանք կը կատարուի Ջրմուղն եւ կոյուղին լայնցնելու… Քաղաքին երկրորդ մեծ մայր-կոյուղին կը շինուի եւ պիտի անցնի Սպանդարեան փողոցի հիմնական շրջագիծէն ։

ՍԷՕԼԷՕԶՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Սէօլէօզի Վերաշ.Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի «Նոր Սէօլէօզ» թատերախումբը մեծ պատրաստութեամբ ներկայացուց «Թալէաթի անկումը», Իսիի քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահին մէջ, Յուլիս 6ի կիրակի գիշերը։ Քանի մը վայրկեանի մէջ լեցուեցաւ 1500ի մօտ աթոռ ունեցող ընդարձակ սրահը։ Միութեան կեդրոնի քարտուղար Գ. Մելքոնեան քանի մը խօսքով պարզեց Սէօլէօզի Վերաշ.ի գործունէութիւնը, ինչպէս եւ թատերախաղին բովանդակութիւնը։ Դերակատարներն էին,— Թալէաթ՝ հայրենակից Ս. Միսաքեան, Ա. քարտուղարը՝ Գ. Աշըգեան, էնվէրը՝ Մ. Գալաճեան, Ջաւէն Պատրիարք՝ Ժ. Գալաճեան, Ոսկիկ՝ Տիկ. Շաքէ Գալաճեան, Հաճի Յակոբ Թէհլիրեան՝ Գ. Մելքոնեան, Վարսենիկ՝ Օր. Անժէլ Եսայեան, Սողոմոնի նշանած՝ Տիկին Մարգրիտ Միսաքեան, Բրոտ Բիձա՝ Ա. Քէլէշեան, ոստիկանապետ՝ Յ. Պասմաճեան ։

Բոլոր դերակատարներն ալ շատ յաջող էին եւ ջերմապէս գնահատուեցան։ Սողոմոն Թէհլիրեանի ծանր դերը ստանձնած էր «Նոր Սէօլէօզ» թատերախումբին պատասխանատու եւ հանդէսի կազմակերպիչ Կ. Միսաքեան որ իր դերասանի ձիրքերով արժեցուց տուամի ոգին։ Աննկարագրելի էր այն վայրկեանը ուր Պերլինի մէկ պողոտային վըրայ, խուռն բազմութեան մէջ, իր վրիժառու գնդակով արժանի պատիժ շնորհեց արիւնարբու Թալէաթին։ Ոգիներու դերերուն մէջ շատ յաջող էին փոքրիկներ Գլ. Քէլէշեան եւ Ա. Քէլէշեան։

Քանի մը վայրկեան դադարէ վերջ սկաուտըջալիր զաւեշտը,«Պաշտօնեա խամբալ է» որ կուշտ ու կուռ խնդացուց հանդիսականները։ Գլխաւոր Գաբիթանի դերը կատարեց Պ. Շահպազեան, իսկ գինուորի դերը Ա. Քէլէշեան։ Տիկնոջ դերին մէջ Օր. Մարի Քէլէշեան իր շարժուձեւերով ու հայերէնի առոգանութեամբ ներկաներուն գնահատանքին արժանացաւ։ Հանդէսը վերջացաւ ժամը 12ին, Միութեան քարտուղարին շնորհակալութեան խօսքերով։ Վրէժի ոգին միշտ վառ՝ դահիճներուն հանդէպ. Գ. Մ.

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈՒԼ Ռէյն պիտի երթայ Յուլիս 27ին, ճառ մը խօսելու համար։ Քաղաքապետական խորհուրդը 7ի դէմ 18 ձայնով մերժեց տրամադրել քաղաքին հրապարակը։ Այս առթիւ բուռն խօսքեր փոխանակուեցան եւ քաղաքապետն ու արմատական երեսփոխանները որոշեցին հրաժարիլ։

ԱՐՄՏԻՔԻ խորհրդաժողովին փակման նիստին մէջ, Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ իր երկիրը չի կրնար անսահման քանակութեամբ ցորեն ճարել Եւրոպայի։Հաշուի եղած է թէ յառաջիկայ տարի 50 միլիոն թոն ցորեն պէտք է ղրկել Եւրոպա։ Մ. Նահանգները եւ Քանատա յանձն կ'առնեն արտածել 23—32.000.000 թոն ։

թէ Միջերկրականի անգլիական նաւատորմիղը յունական ջուրերը պիտի գայ Յուլիս 18էն Օգոստոս 12։ Նաւատորմիղը կը բաղկանայ երեք յածանաւերէ, եօթը թորփիլանաւերէ, երկու օդանաւակիրներէ, երկու սուզանաւերէ եւն.։ Ամերիկեան դեսպանատան նաւային կցորդը հերքեց այն լուրը թէ ամերիկեան մարտանաւեր երեւցած են Աթէնքի բացերը ։

Յունաստանի պատերազմական նախարարը յայտարարեց թէ ստուգուած է որ մեծ քանակութեամբ զէնք եւ ռազմամթերք կը դիզուի Ալպանիոյ մէջ, յունական սահմանին մօտ, երեք տարբեր կէտերու վրայ, ինչպէս եւ Եուկոսլաւիոյ մէջ, դարձեալ երեք տարբեր կէտերու վրայ։ Քոնիցա գիւղը փրկուած է կառավարական զօրքերու կողմէ։

★ Յունաստանի ձախակողմեան շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ 15.000 հոգի ձերբակալուած են վերջին քանի մը օրուան ընթացքին։

Եւրոպայի վերակազմութեան աշխատանքը

Տասնըվեցներու խորհրդաժողովը վերջացուց իր նիստերը, ստեղծելով Եւրոպական Տնտեսութեան Յանձնաժողով մը, որ երէկ իսկ աշխատանքի ձեռնարկեց, իր զանազան մասնախումբերով։ Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ շատ գոհ կ'երեւան այս արդիւնքէն։

Խորհրդաժողովի վերջին նիստին մէջ, Պ. Պէվին բացատրեց թէ նորակազմ յանձնաժողովին մէջ ներկայացուցիչներ կան բոլոր երկիրներէն։ Յետոյ նորէն շեշտեց թէ «դուռը բաց է բոլորին առջեւ, բացի Սպանիայէն, առժամապէս»։ Պիտօ եւս խօսք առնելով, երեւան հանեց խորհրդաժողովին երկու առաւելութիւնները,— փոխադարձ հասկացողութիւն եւ բարեացակամութիւն եւ անտարբեր արագութիւն։

Լաւատես ճառեր խօսեցան նաեւ Պելժիոյ եւ Իտալիոյ արտաքին նախարարները։

Նշանակուած յանձնախումբերը արագօրէն պիտի քննեն Եւրոպայի նիւթական աղբիւրներն ու պէտքերը, լիակատար տեղեկագիր մը ներկայացնելու համար Մ. Նահանգներուն, ինչպէս առաջարկած էր զօր. Մարշըլ։

Նոր ուղեգիծ Գերմանիոյ հանդէպ

Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը վերաքննելով իր քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ հանդէպ, որոշեց աւելի բարեացակամ ընթացք մը բռնել եւ քաջալերել պարտուած երկրին վերականգնումը։ Ամերիկա մինչեւ հիմա կը հետեւէր 1945 ապրիլին որոշուած քաղաքականութեան, որ շատ խիստ օրէնքներ կը պարունակէ։ Նոր քաղաքականութիւնը հիմնուած է այն տեսակէտին վրայ թէ Գերմանիոյ վերականգնումը անհրաժեշտ է Եւրոպայի համար։ Արդէն իսկ հրահանգներ տրուած են Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանի սպարապետութեան, այս պատմական փոփոխութեան մասին։

Նոր քաղաքականութիւնը կը տրամադրէ.— 1. Կազմել հաստատուն եւ արդիւնաբեր Գերմանիա մը.— 2. Հաստատել առողջ ժողովրդապետութիւն մը, բայց ոչ շատ զօրաւոր կեդրոնական կառավարութիւն մը.— 3. Ստեղծել կեդրոնական կառավարութիւն մը դաշնակցային պետութիւններէն վեր.— 4. Ճարտարարգործութեանց ազգայնացումներ չկատարել առանց փոխադարձ հաւանութեան.— 5. Արտօնել քաղաքական կուսակցութեանց գործունէութիւնը գրաւման բոլոր շրջաններուն մէջ. 6. Վերցնել առեւտուրի արգելքները.— 7. Կարելի եղածին չափ դարկ տալ Գերմանիոյ տնտեսութեան եւայլն։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ ուշադրութիւն գրաւած է Մ. Նահանգներուն այս նոր ուղեգիծը։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

(ՅԱՌԱՋի սեփական թղթակցէն)

ՍԱՊԼԸ Տ'ՕԼՕՆ, Երեքշաբթի.— Քառորդէն այս առաւ մութին, ժամը 5.30ին ճամբայ հանեցին մրցորդները, ինքնաշարժերով փոխադրեցին մինչեւ Տօրտօնը, գետը նաւակներով անցան, կամուրջները դեռ վերաշինուած չըլլալով։ Մեկնումը եղաւ ժամը 7.30ին 50 մրցորդներով, անձրեւի մը տակ, որ բարեբախտաբար յետոյ դադրեցաւ։

Պրըթօնները իրենց հայրենիքին մերձաւորութենէն խանդավառ, ոյժ տուին իրենց սրունքերուն։ Իրենցմէ Թասէն ընդառաջ արշաւեց եւ հակառակ Պելժերուն հայածանքին յաջողեցաւ այս օրուան հանգրուանը շահիլ 15 վայրկեան առաւելութեամբ, 9 ժամէն կտրելով 277 քիլոմեթրը։ Բ. Պելժ Շօթ, իսկ Գ. Զուիցերիացի Թարշինի որ այսպէս ուզեց դարմանել իր երէկի կարգազրկումը։

Քանի շրջանի վախճանին կը մօտենանք, այնքան մրցորդներուն մէջ նախանձն ու խառնակչութիւնը կ'աւելնան։ Երէկի արշաւի պահուն քանի մը անգամ զիրար արգիլելու փորձեր եղան, բայց դատաւորները հոն են ։

Հիմա Վիէթթօյի դէմ դաւադրանք կը բարձրանան։ Վիէթթօ որ տասնեակ մը տարիներ մասնակցած է այս մրցումին, Ֆրանսացիներուն փավորին է եւ իր խումբը ամէն կերպով կ'աշխատի որ ան շահի այս տարի։ Գանգատողները կ'ըսեն թէ Թէսէր եւ Լազարիտէս ապօրինի օժանդակութիւններ ըրած են անոր Պիրէնեաններու վրայ եւ կը պահանջեն անոր ժամերը կրճատել։ Բայց դատաւորները տրամադիր չեն երեւիր, մեղմացուցիչ պարագաներ գտնելով, այլ կը խորհին տուգանք մը միայն սահմանել, փակելու համար վէճը։

Տօրք Տէր-Յակոբեան

Յ. Օշականի Յոբելեանը Վալանսի մէջ

19 Յուլիս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.45ին, Salle des Fêtesի ընդարձակ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Պ. Ա. ՋՕՊԱՆԵԱՆ։ Կը խօսին երիտասարդ գրագէտ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Մարսէյլէն) եւ Պ. ՁԱՔՐԵԱՆ։ Խօսք պիտի առնէ Յոբելեարին որդին՝ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ։ Գեղարուեստական բաժնին սիրով կը մասնակցին ծանօթ երգչուհին, Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, ինչպէս Օր. Ե. Ե-ՂԻԿԵԱՆ եւ լաւագոյն արտասանողներ։

Դաշտահանդէս Իսիի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին, այս կիր., 20 Յուլիս, Մէօտօնի անտառին Պաղ Աղբիւրին մօտ։ Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի ընկ. ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի երգչախումբը։ Բանախօսութիւնը եւ գեղարուեստական բաժինը պիտի լսուին բարձրախօսով։ Եւրոպական նուագախումբ։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կրընոպլի մէջ այս կիրակի, մեծ դաշտահանդէսով։ Հրաւիրուած է մասնաւոր բանախօս մը։

ԳԵՐՈՒԹԵՆԷ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ երկու պզտիկ-ներով ընտանիքի մը տէր Հայ մը, երկու սենեակնոց բնակարան մը կը փնտռէ։ Պատրաստ է ընդունելու դռնապանի (քոնսիէրժ) կամ պահապանի գործեր, բնակարան մը ունենալու մտահոգութեամբ։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ի։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Մայիս 1էն 7

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

ԳՈՆՏԻ՝ Մեզ. 500 ֆրանք, ԱՆԿԷՆ՝ Աւագ. 500, ՓԱՐԻԶ՝ Գավ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Առաջ. հազար, Թում. հազար, Ճոճ. 500, Տիր. 1200, ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ՝ Զօր. 500, Լոր. 1500, ՆԻՍ՝ Ֆ. Էտ. հազար, Տէր Պօղ. հազար, Պէր. 1500, Յով. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Խան. 3000, ԼԻՈՆ՝ Փափ. հազար, Ս. ՌԻԷՆ՝ Յով. հազար, Միլ. հազար, Ալօ. 1500, ՌՈՒԷԼ՝ Մկր. 500, ՎԻԼԷՕՐՊԱՆ՝ Երամ. հազար, ՇԱՎԻԼ՝ Գալ. հազար, ՎԻՐՈՖԼԷՅ՝ Էմիր. 500, ՇԱՎԻԼ՝ Նաղ. 300, Արեւեան հազար, Թուր. հազար, Սարեան 500, ՍԵՎՐԸ՝ Յովհ. 1000 Ֆր.։

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ գլխաւոր ընդդիմադիր կազմակերպութեան՝ Ազգ. գիւղացիական կուսակցութեան գլխաւոր վարիչները ձերբակալուեցան, Պուքրէշի մօտակայ օդակայանին մէջ, այն ամբաստանութեամբ թէ պիտի փախչէին։ Հետապնդումները կը շարունակուին յարաճուն խստութեամբ։ Առաջին կալանաւորներուն թիւը հարիւրը կ'անցնի։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ ալ ձերբակալուեցան ինը ընդդիմադիրներ, այն ամբաստանութեամբ թէ «զինուորական, տնտեսական եւ քաղաքական տեղեկութիւններ հաւաքելով հաղորդած են յունական իշխանութեանց»։

13.000 ՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆՑ առթիւ Նիւրընպէրկի ամերիկեան ատեանին առջեւ կը դատուին երկու գերման մառէշալներ եւ ինը զօրավարներ։ Ամբաստանագիրը մասնաւորապէս կը ծանրանայ Պալքաններու մէջ գործուած խժդժութեանց վրայ (ամբաստանեալներէն մառէշալ Վայխս, ընդհ. հրամանատարն էր Պալքանեան ճակատին)։

ԵՐԵՔ ՀՈԳԻ ԵՒՍ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ «Սեւ Մաքիթ»ի դաւադրութեան առթիւ, ամբաստանուած ըլլալով թէ դրամ տրամադրած կամ հաւաքած են։ Ոստիկանութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ ամբաստանեալներէն մէկը 300.000 ֆրանք տրամադրած է, ամերիկեան ապրանքներ, մասնաւորապէս բեռնակառքեր գնելու համար, ուրիշ մը 700.000 ֆրանք եւայլն։

Մեծ դաշտահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Կեդր. վարչութեան, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Լիոնի, Տէսինի, Սէն Շամոնի, Սէնթ Էթիէնի, Վիէնի, Վալանսի, Ռոմանի, Կրընոպլի մասնաճիւղերու։ 20 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը Վիէնի մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ բանախօսութիւն։ Նիւթը՝ Նոր Սերունդի շարժումը։ Սիրով կը հրաւիրուին կեդր. Ֆրանսայի Կապոյտ Խաչի սանուհիները եւ գաղութը։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Ս. Անի «Քեռի» խումբին հանդէսը՝ 19 Յուլիս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8էն մինչեւ լոյս, դպրոցին հրապարակին վրայ։ Պիտի ըլլան արտասանութիւններ եւ հայկական երգեր Նոր Սերունդի Սիփան երգչախումբին կողմէ։ Կը հրաւիրուին Մարսէյլի Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերը։ Հանդէսը կը հովանաւորեն Հ. Յ. Դ. Թաթուլ խումբը եւ նորակազմ Կապոյտ Խաչը։ Ճոխ պիւֆէ։ Նոյն օրը պիտի քաշուին վիճակախաղի տոմսերը։

Ծախու տուն

Սէն Պրիսի մէջ երեք սենեակ, խոհանոց եւ մառան։ Ունի պարտէզ մը պտղատու ծառերով, 420 քառակուսի մեթր հող։ Կայարանէն միայն երկու վայրկեան։ Դիմել Պ. K. Arabadjianի, 47bis, Bld. de la Gare, St. Brice (S. et O)։

Garage Gamiss

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

60 Ave. Aristide-Briand (Bagneux Seine) tél. Alé.20-55

Մեքենական եւ ելեկտրական ամէն նորոգութիւն։ Նորագոյն գործիքներով օժտուած աշխատանոց։ Երաշխաւորուած աշխատանք։ Générequipով մեքենական գործիքներու քննութիւն։

Դիմեցէք մեզ վստահութեամբ, գոհ պիտի մնաք եւ դառնաք հաւատարիմ յաճախորդներ հաստատութեանս ։

ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

LA CORNE D'OR

5 Rue Montyon, Paris, métro Bonne Nouvelle, Cadet, Montmartre: Tél. Pro. 26-10 եւ 26-11, ։ Վարիչն է համակրելի ԹԻԳԵՐԸ ։

Հոն պիտի գտնէք աւանդական տաք մթնոլորտ մը, Tzigane նուագախումբի մը հրաժշտութեամբ։ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ԱՆԹԵՐԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ։

Սրահը տրամադրելի է նշանտուքներու, հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնջոյքներու համար ։ Նախօրօք դիմել նոյն հասցէին ։

ԳՈՅ Է ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ ։

Մի վախնաք տաներն

Երբ այնքան մօտ է գեղեցիկ գետափ մը MAISON ALFORTի ՄԷՋ

Mameի եղբայրը հայկական լաւագոյն ճաշարան մը Արդիական Plageի մը բոլոր յարմարութիւններով

Ծաղկազարդ պատշգամ, հրապուրիչ տեսարան, ընտիր օդի եւ այլազան աղանդերներ ։

Ինչպէս եւ եւրոպական ու արեւելեան ամէն կարգի համադամներ ։

Տէրը՝ Պ. ԺԱԳ ՁԱՐՇԱՖԵԱՆ

Հասցէն.— Charenton Ecoleէն վերջ, առնել 111 թիւ հանրակառքը, իջնել Passerelle de Charentonneau որմէ երկու քայլ է գետին եզերքը՝

PLAGE MUNICIPALE

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ԼՍԵՑԷՔ

Ստացած եմ հայերէն եւ թուրքերէն նոր փլաքներ, դիւրամատչելի գիներով։ Դիմել ոսկերիչ ժամագործ ALGAZ - ՏԱՆ, 45, Rue St. Barbe, MARSEILLE

ԿՐԿԻՆ ԿԸ ՅԻՇԵՑՆԵՆՔ ԹԷ ԱՆՎՃԱՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ ՆԿԱՏԻ ՉԵՆ ԱՌՆՈՒԻՐ ։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Dameme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Vendredi 18 JUILLET 1947 Ուրբաթ 18 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année Nº 5087-Նոր շրջան թիւ 696 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

Ց. ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻՆ

Քանի մը օր առաջ սրտի խորունկ կսկիծով հաղորդեցինք Հայաստանի Հանրապետութեան անդրանիկ վարչապետ Ց. Քաջազնունիի եղերական մահուան տխուր լուրը:

Հակառակ վաղաժամօրէն ճերմկած իր մազերուն, Ց. Քաջազնունի տարիքով շատ մեծ չէր եւ ի բնէ առողջ ու սակաւապէտ ըլլալով, կրնար դեռ երկար ապրիլ, եթէ ինքզինքը կամովին չենթարկէր խորհրդային կեանքի նիւթական ու բարոյական տառապանքներուն ու զրկանքներուն:

Ծնած էր Ախալքալակ քաղաքի մէջ, ուր իր հայրը քահանայ էր: Ու թէեւ ռուսական դպրոցներու մէջ ստացաւ իր կրթութիւնը, բայց կրցաւ պահել իր հայ ոգին, ռուսերէնի չափ տիրապետելով լեզուին: Թէեւ իր մասնագիտութիւնը ճարտարապետութիւնն էր, բայց իր հոգեւոր հետաքրքրութեան սահմանները շատ աւելի լայն էին: Գրականութիւնը ան կը սիրէր ինքնին, եւ աւելի, որքան ճարտարապետութիւնը: Երկար տարիներ ան գրական-քննադատական սքանչելի յօդուածներ տուաւ Թիֆլիս հրատարակուած ռուսերէն «Նովոյէ Օբոզրէնիէ» թերթին մէջ: Եւ երբ Դաշնակցութեան ծանօթ դատի օրերուն, ցարական հալածանքներէն խուսափելով, հարկադրուեցաւ փախչիլ Կովկասէն Թուրքահայաստան, հոն ան կատարելագործեց իր հայերէնը, աւելի սերտօրէն կապուեցաւ հայ կեանքի եւ դաւանութեան հետ, աւելի գործօն դեր կատարելով, դարձաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Այն ատեն էր որ ան սկսաւ գրել եւ հայերէն իրեն յատուկ անխառն պարզ, յստակ ու գեղեցիկ ոճով: Ո՞վ չի յիշեր անոր կենդանի օրինակներով լեցուն եւ արեւմտահայ մտածողական ու համոզիչ յօդուածները «Հայրենիք» ամսագրի մէջ «Ազգ եւ Հայրենիք» նիւթի մասին: Ո՞վ կրնայ մոռնալ անոր նրբամիտ սահմանումները ազգ եւ հայրենիք դաղափարներուն:

Թէեւ իր ներքին մազի լաւագոյն յատկութիւնները Ց. Քաջազնունի երեւան բերաւ իր ուսերէն եւ հայերէն յօդուածներուն մէջ, որոնք իր ժամանակին կարդացուեցան ու գնահատուեցան շատերու կողմէ, բայց ան հայ ժողովրդական լայն զանգուածներուն յայտնի դարձաւ միայն այն ատեն, երբ Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին կանոնաւոր կառավարութեան գլուխն անցաւ եւ յետոյ, երբ հայկական պատուիրակութեան պետը, իր անմոռանալի այցելութիւնը տուաւ Ամերիկահայ գաղութին: Ան վերադարձաւ Հայաստան հայ-թրքական պատերազմի սեւ օրերուն եւ հայ պետական շատ մը գործիչներու հետ միասին հարկադրուեցաւ հեռանալ Թրքական եւ բոլշեւիկեան ներխուժման հետեւանքով խորտակուած Հայաստանի Հանրապետութենէն ու ակամայ ապաստան փնտռել արտասահմանի մէջ: Բայց քաղաքական տարագիր կեանքը օտար երկիրներու տակ շատ ծանր եկաւ մեր ողբացեալ ընկերոջ: Հայրենիքի եւ իր ընտանիքի կարօտը ժամանակի մը համար քնացնեց իր հպարտ ոգին: Եւ այդ կարօտէն կուրացած պահ մը ինքզինքը կամովին պատռելով, ենթարկուեցաւ խորհրդային բանտարկութեան, որոնք բացին իր առջեւ վերադարձի ճամբան դէպի իր սիրեցեալ հայրենիքը: Ու ան գնաց: Եւ ան գնաց էր:

Անհրաժեշտ ան սուղ վճարեց իր խորհրդային լուսաւորութեան սխալ հաշիւներուն: Ան օրերէն 24 տարի յետոյ միայն պատահական ճամբորդներ բերին տխուր լուրը իր ողբերգական վախճանին, որ տեղի ունեցած է տարիներ առաջ ոչ թէ հայրենիքի մէջ, որուն սիրոյն համար ան ձգեց արտասահմանի իր հանգիստը, այլ հեռաւոր Սիպերիոյ տառապանքներու մէջ:

Պէտք է խոստովանիլ, սակայն, թէ ուրիշ կերպ չէր կրնար վերջանալ կեանքը Ցովհաննէս Քաջազնունիի նման անվախ ու անկախ մտքի տէր, իր մարդկային արժանապատուութիւնը բարձր պահող, պարկեշտ ու ազատասէր մտաւորականի մը խորհրդ. իշխանութեան մէջ, ուր ոչ ոք կրնայ անպատիժ կերպով ամէնէն անմեղ քննական ընել, եթէ այդ քայլը համապատասխան չէ կամ հակառակ է Մոսկուայի վերին իշխանութեան ոգւոյն եւ հրամաններուն:

Ո՞վ չի յիշեր, թէ Ց. Քաջազնունի Ն. Հայաստանի գնաց այն միամիտ հաւատով, թէ հոն արդէն ղոյութիւն ունին այն պայմանները, ուր իրեն պէս անկախ մտաւորականներ կրնան ապրիլ եւ իրենց բաւարարին ընել իրենց ժողովուրդին համար: Եւ ո՞վ կրնայ ըսել, թէ ան չըրաւ ամենաւերաբար այն, ինչ որ իր խիղճը թելադրեց ի-

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՇԽԱՏԱՆՔ ՄԸ ԱՆՎՃԱՐ

Մեր սիրելի Պետուշը կը քաշքշէր «Մեր ժողովականներու բազմազբաղ վիճակը»: Դատուէ — թիւն մը կը զգացուէր իր ձայնին մէջ: Այդքան շատ ժողով ու ժողովական...

Հետու փնժէ սա «Մեծերուն» հետ բաղդատութեան դրուելու մեծապատուութիւնը: Անոնք այնքան բարդ խնդիրներ լուծելու կոչուած են որ, օրական տասը ժողով, տասը քաղաքներու մէջ, տասնեակ ազգերու մասնակցութեամբ, բաւական չեն «պատուով դուրս գալու» համար:

— Ո՞վ կը մտածէ «պատուով դուրս գալուն» մասին: Դուրս գան ու ինքնին յաջողութիւն մըն է: Ձեւը կարեւորութիւն չունի:

Իմ ըսելիքս ուրիշ բան էր:

Անձուկ հետեւեցայ, գոնէ ինծի չափ եւ հետաքրքրութեամբ հաշուեցիք աշխատանքին ուժասպառ բանուորներուն ժողովները:

Հազիւ կէս օրուան դադարը կը գիմաւորուի լայն շունչով մը, ահա գործարանին բանուորներու ներկայացուցչական ժողովը: Ճա՛ռ, ճա՛ռ, կազմակերպուած խօսքեր, տպուած բանաձեւեր, աղմկարար. քուէներ:

— «Օ՜ֆ, փրկուեցանք», կը մտածեն խեղճերը. ժամը վեց է սակայն: Փրանքեր սրբելով դուրս կ'ելլեն պզտիկ պայուսակը բռնած: Դուռին առջեւ կը յիշեցնեն Սենտիքային ներսը, որուն պատուիրակներն են: Քաշելով կը բերեն իրիկուան ապուրին ժամը, բայց ո՞վ կը թողու որ հանգիստ ճաշեն ու քնանան: վազելու համար դաշնակից հաւաքույթին:

Թուղթի կտոր մը կայ պնակին վրայ որ կը հրաւիրէ իրենց թաղին «Աշխատանքի պաշտպան — նշեան վերին մարմինը» նիստին, ժամը 9—12:

Եւ այս անվերջ ժողովականութիւնը այնքան կը յոգնեցնէ բանուորը որ հազիւ հաշիւ կը նստի խօսն իրեն հետ, ճշտելու համար թէ իր կենսական ուժերը կը սպառին իր կենսական աշխատանքով, թէ ժողովներ, միթինկներ, ցոյցերու կամ ճառերու տրամադրուած ճիգերով...

ՍՈՍԻ

րեն: Իրենկանձնուած համեստ պաշտօնը ան կատարեց խղճմիտ կերպով: Իրեն վիճակուած զրկանքներով կեանքը ան տարեց անտրտունջ: Ան լուռ մնաց հոն, ուր ճչալ կ'ուզէր: Երկար տարիներ, ոչ իր հօգին մէջ ամփոփուած, ան ինքն իրեն հետ միայն խօսեցաւ, որպէսզի իր գլխուն կանգնած իշխանութիւնը տեսէ ատոր չունենար զրկելու գինը իր հայրենիքին դէմ համեստօրէն ծառայելու միակ բախտէն:

Եւ, սակայն, այդ առաքինի, այդ օրինապաշտ, այդ ըրքաղաքած, այդ կարգապահ մարդն անգամ չկրցաւ տոկալ մինչեւ վերջը եւ հարկադրուեցաւ մեռնիլ ոչ թէ բնական մահով իր հայրենիքի մէջ, իր համեստ պաշտօնին վրայ, այլ հեռաւոր Սիբերիոյ տաժանակիր արգելարաններէն մէկուն մէջ: Չկրցաւ տոկալ, որովհետեւ «արքայական խոնհութեան» վարչական մը մէջ. ուզած էր դէմ լուէլ եւ ու բոլորովին անմեղ կերպով տօնել Մայիս 28ը, Հայաստանի ծննդեան նուիրական օրը:

Ց. Քաջազնունին իր իմացական կեանքին մէջ մէկ մեծ սխալ գործեց, երբ միամտօրէն հաւատաց, որ բոլշեւիկներէ եկած են չարունակելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմական առաքելութիւնը հայ կեանքի մէջ եւ որ ինքն ալ, ուրեմն, կրնայ համեստ խղճով երթալ Խորհրդային Հայաստան եւ հոն ազատ ու արդիւնաւոր կեանք մը ունենալ բոլշեւիկներու իշխանութեան տակ: Իր այդ սխալին համար ան սուղ, շատ սուղ վճարեց՝ իր կեանքովն իսկ ի վերջոյ զոհելով:

(Խմբագրական «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»ի, 14 Յունիս)

ՉՈՒՐՉԻԼԼ կը հաւատայ թէ ընդդիմադիր-ներու մեծամասնութիւնը կը շարունակուի երկու-շաբթի օրէն ի վեր: Կ'ըսուի թէ դիւանագիտական կուսակցութեան ան 14 պատգամաւորներ որ մեծամասնութեան Պուպրէի օրակարգին մէջ, Թուրքիա պիտի փախչէին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ամառնային արձակուրդի Ա. խումբը իր տեղը հասած է ողջ առողջ, ինչպէս կը տեղեկանանք հեռագրէ մը:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կառավարութիւնը յաղթեց

Վերջին լուրերու համաձայն, 4500 կառավարական զինուորներ պաշարած են ապստամբները Քալփագէ շրջանին մէջ, Կրամոսի լերան վրայ: Քուէն ճակատամարտ մը կը մղուի Կամիլա լերան հարաւակողմը, կառավարական զօրքին եւ 1500—2000 ապստամբներու միջեւ:

Աթէնքի մէջ լաւատես կ'երեւան թէ ներքին կացութեան եւ թէ կռիւներու մասին: Շարունակ օգնական զօրք կը ղրկուի Մակեդոնիա: Ցունական թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, ապստամբներուն մէջ տեսնուած են զինուորներ որոնց գտակին վրայ կարմիր աստղ կամ Թիւերուն վրայ մուրճ — մանգաղով երիզներ կային: Նշմարուած են նաեւ բազմաթիւ Պուլկարներ, որոնք Եպիրոսէն Ալպանիա փախած էին: Հելլենական Բ. բանակին հրամանատարը կասկածներ յայտնեց միջազգային զօրագունդի մը գոյութեան մասին, բայց կը կարծէ թէ յարձակողները մարզուած են Ալպանիոյ մէջ: Ապստամբներուն հրամանատարը, Զօր. Մարկոս, յայտարարած էր թէ կառավարական զօրքին մէջ կը գտնուին անգլիացի օդաչուներ, բայց Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը վճռապէս հերքեց:

Աթէնքի զինուորական իշխանութիւնները կը վախնան որ աւելի լայն արշաւանք մը փորձուի Փլորինայի շրջանին մէջ Եուկոսլաւիոյ սահմանագլուխին հարաւակողմը, Մանասթիրի կիրճին ճամբուն վրայ: Այս գործողութեան նպատակը պիտի ըլլայ համայնավարական ազատ պետութիւն մը հաստատել, միեւնոյն ատեն փրկելով Կրամոսի լերան ըմբոստները որոնք աւելի կռիւներ կը մղեն երկու շաբաթէ ի վեր:

Կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ համաձայն գերիներու յայտարարութեան, կիրակի օր յարձակում գործող ութ վաշտերէն երկուքը օտարականներէ կը բաղկանային:

Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Յունական կառավարութիւնը կը խորհի 200.000էն քերեւս մինչեւ 300.000ի բարձրացնել բանակին թիւը, եթէ կացութիւնը ծանրանայ Եպիրոսի եւ Մակեդոնիոյ մէջ:

Ներկայիս հելլենական բանակին թիւն է 130 հազար հոգի: Կառավարութիւնը կը խորհի 300 միլիոն տոլարի վարկին կէսը յատկացնել զինուորական ծախքերու: Պաշտօնական աղբիւր կը հաստատէ թէ երեք վաշտ կառավարական զինուոր — ներ պաշարած են 2500 ապստամբներ Կամիլա լերան կողերուն վրայ, Եանինայէն 30 քիլոմեթր դէպի հիւսիս: Կ'ըսուի թէ առանք մնացորդներն են զօրագունդի մը որ դէպի Եանինա կը յառաջանար:

★ Զօր. Ուիլիըմ Լայվէյ, ամերիկեան զինուորական պատուիրակութեան պետը, առաջին անգամ ըլլալով ներկայ եղաւ Թեսսալոնիկէի պաշտպանութեան խորհուրդի նիստին: Անգլիական պատուիրակութեան պետն ալ կը մասնակցէր այս ժողովին:

Մոսկուայի անթելը «Երեւակայական դրոյց — ներ» հռչակելով միջազգային զօրագունդի մը ժամանումը Ալպանիայէն, կը ձաղկանալինցիցէ զօրականներու գործօն մասնակցութիւնը ապստամբներու դէմ մղուած կռիւին մէջ:

★ Ապահովութեան Խորհուրդի Գէ. օրուան նիստին մէջ (157րդ նիստ), Մ. Նահանգներուն պատուիրակը առաջարկից տեւականօրէն օրակարգի վրայ պահել յունական խնդիրը, մինչեւ որ լուծում գտնեն: Խորհրդային պատուիրակը, Կրոմիկօ առարկեց չփոխել օրակարգը եւ աւելցուց: — «Եւ որեւէ պատճառ չեմ տեսներ որ Ապահովութեան խորհուրդը կուրօրէն հետեւի Ցեյն — րուն, եթէ անոնց համոզը կը զգան աղմկել յոյ — ժարհներուն»: Անգլիոյ, Աւստրալիոյ, Սուրիոյ, Պելճիոյ եւ Պրազիլիոյ պատուիրակները քուէ տուին ամերիկեան առաջարկին, իսկ միւս անդամները ձեռնպահ մնացին: Եօթը ձայնի մեծամասնութիւնը դոյացած չըլլալով, ամերիկեան առաջարկը մերժուեցաւ: Ֆրանսական պատուիրակը իր ձեռնպահութիւնը բացատրելով, ըսելով տուաւ թէ Յունաստանի վիճակը երկարատեւ միջոցներ կը պահանջէ, հետեւաբար անհրաժեշտ է մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմել, սահմանային յարաբերութիւնները կարգադրելու համար:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆԳԼԻՈ-ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ տնտեսական բանակցութիւնները, որոնք ընդհատուած էին վերջերս, վերսկսան յաւագոյն հեռանկարներով: Եթէ համաձայնութիւն կնքուի, Անգլիա կը յուսայ երեք միլիոն թոն ցորեն ստանալ երեք տարուան մէջ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ մէջ երկու անգլիացի յիմնապետներ առեւանգուած ըլլալով, պաշարման վիճակ յայտարարուեցաւ Նաթանիա շրջանին մէջ: Տասնըհինգ հազար հոգի իրենց տուներէն մէջ փակուեցան, հետաժամ եւ հեռագիր հաղորդակցութիւնները դադրեցան, փաստեր հաստատուեցան եւայլն:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ԴՈՒՐՍ, ԲԱՅՑ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԵՏ

ՇՏՈՒՏԳԱՐՏ, 24 Յունիս,— Հեքեաթային օր եւ գիշեր ապրեց Շտուտգարտի հայկական ճամբարը (գաղթակայան) Մայիս 28ին տօնելով Հայաստանի Անկախութեան 29րդ տարեդարձը:

Դա սովորական տօնակատարում չէր, այլ արտակարգ մէկ մեծ ուրախութիւն, հսկայական մէկ հայկական հարսանիք, որին սրտաբուխ, հոգեկան ուժերի ամբողջ կարողութեամբ, անսահման ցնծութեամբ իր մասնակցութիւնը բերաւ ճամբարի եւ քաղաքում ապրող հայ հասարակութեան լաւագոյն մասը, համարեա ամբողջ հայ գաղութը:

Այդ տօնակատարման անօրինակ յաջողութեանը իր անմնահատելի օժանդակութիւնը բերեց եւ բնութիւնը: Շտուտգարտը անձրեւների քաղաք է: Սակայն ՄԱՅԻՍ 28ը լուսացաւ այստեղ գարնանային արեւի ոսկեցօլք շողերով, ջինջ խաղաղ օդով եւ տարագիր Հայերի բարձր տօնական տրամադրութեամբ:

Հսկայական զօրանոցը մէկ գիշերում կարծես կախարդական մէկ անյայտ ուժի զօրութեամբ միանգամայն կերպարանափոխուել էր: Բոլոր յարկերի բոլոր լուսամուտները զարդարուած էին եռագոյն դրօշներով, ծաղիկներով, գորգերով, կանաչով եւ հայ ազգային ու յեղափոխական գործիչների նկարներով:

Ճամբարի բոլոր եօթ շէնքերի մուտքերը եզերուած էին կանաչի եւ ծաղիկների կամարներով, որոնց վերեւում դրուած էին հայ մեծ գործիչների նկարները, զարդարուած մեծ եռագոյններով:

Բակում պատրաստուած էր յատուկ բեմ օրուան հանդէսի համար: Բեմի վերեւը դրուած էր Մեծ Արամի կիսանդրին, ապսպրուած հայրենակցի մը նախաձեռնութեամբ, օրուան տօնի առթիւ:

Ամէն տեղ «Մայիս 28» վերտառութիւն կրող եռագոյն լապտերներ, «Մայիս 28» ծաղիկներից հիւսուած, «Մայիս 28» խոշոր տառերով գրուած:

Շէնքերի պատերը ծածկուած են մի քանի մետրը երկայնութեամբ ճշանախօսքերով, «Կեցցէ՛ Մայիս 28ը, Հայ ժողովուրդի ազատութեան օրը», «Յաւերժ յիշատակ Հայաստանի անկախութիւնը ստեղծող նահատակներուն», «Մայիս 28ը հայ ժողովուրդի յաղթութեան օրն է», եւն:

Հարիւրաւոր բազմութիւնը խռնուած է ճամբարի բակում: Հայ սեւաչեայ մանուկները վազվզում եւ եռագոյնները բռնած․ Նրանք «Մեր Հայրենիք» են երգում: Կանայք եւ աղամարդիկ հագել են իրենց տօնական ամենալաւ հագուստները: Բոլորը ուրախ են, ժպտում են, ծիծաղում:

Հայերի սրտից տխրութիւնը այդ օրը կարծես ջրով լուացուել է, մաքրուել:

Ճամբարի եկեղեցում, նահատակների յիշատակին կատարուած հոգեհանգստից յետոյ հասարակութիւնը շտապում է տեղ բռնելու թատրոնի դահլիճում, դպրոցական մանուկների ցերեկոյթը տեսնելու:

Թատրոնում ասեղ ձգելու տեղ չկայ: Ծնողները եւ հանդիսականները հրճուանքից արտասուք պայթեցնում են իրենց ծափերով, ոգեւորուած հայ չնորհալի մանուկների ելոյթներով:

Մանուկները երգում են ազգային, յեղափոխական երգեր, պարում են այնքան լաւ, որ ցանկանում ես բեմ թռչել, գրկել, համբուրել այդ փոքրիկ արուեստագէտներին:

Նրանք 6էն 12 տարեկան են:

×

Ցերեկուայ ժամը 3ին ճամբարի հրապարակում բացւում է ժողովը: Երգում են «Մեր Հայրենիք»:

Ճամբարի վարիչի խօսքից վերջ խօսում է օրուան բանախօսը: Հասարակութիւնը անընդհատ ծափահարում է խօսողներին:

Ժողովը վերջանալուց յետոյ սկսւում են ճամբարի եւ հրաւիրուած գերմանացի մարզիկների ծանրութեան բարձրացման մրցումները:

Երեկոյեան ժամը 6ին սկսան ժամանել հրաւիրուած հիւրերը: Նրանք եկանինքնաշարժերով, որոնք այնքան շատ էին, որ ճամբարի բակը ծածկուեց նրանցով: Եկան ամերիկացի սպաներ, UNRRAի աշխատողներ, գերմանացի բարձրաստիճան ծառայողներ: Բոլորը, որոնց հրաւիրատոմս էր ուղարկուած, եկել էին, առանց յապաղելու:

Վճռուած էր հիւրերին տալ հայկական համերգ եւ վերջում ըստ հնարաւորութեան թեթեւ ընթրիքով հիւրասիրել:

Դահլիճը լեփ-լեցուն է: Համերգին եւ հայկական պարերին մասնակցում են ճամբարի ամենալաւ ուժերը: Ընտրուած են զուտ հայկական համարներ: Մինչեւ համերգի սկիզբը հիւրերին բացատրւում է օրուան նշանակութիւնը անգլերէն եւ գերմաներէն լեզուներով: Սկսւում է համերգը: Բեմի վրայ իրար են յաջորդում հայկական սքանչելի եղանակների եւ ժողովրդական պարերի կատարողները: Հիւրերը սքանչացած են: Նրանք ծափահարում են եւ պահանջում իրենց հաւանած կտորները կրկնել: Լուսանկարչական գործիքները անվերջ բանում են:

Համերգը վերջանում է, բայց հիւրերը եւ ժողովուրդը մեծ դժուարութեամբ են թողնում դահլիճը:

Ես անգլերէն չգիտեմ, բայց գերմանացի հիւրերի հիացմունքը սահման չունի: Նրանք չեն կարողանում հաւատալ, որ խեղճուկրակ, չգիտես որտեղից բերուած մարդիկ կարող են այդքան շնորհք ցոյց տալ, այդպէս կազմակերպութիւն ցուցաբերել:

Հայերը աշխարհի ամենահիւրասէր ժողովուրդն են, դրա համար էլ հիւրերի համար չեն մոռացել տնտեսական այդ ծանր պայմաններում պատրաստել մէկ համեստ ընթրիք: Սեղանի շուրջը սկսւում է ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ: Բոլորը աշխոյժ զրուցում են, բաժանում իրենց տպաւորութիւնները:

Գիշերուայ ժամը 11ին հիւրերը բարձրանում են սեղանից: Իջնում ենք ներքեւ: Բակը վերածուել է հսկայական հարսանիքի: Նուագում է հայկական նուագախումբը: Պարում են բոլորը, երիտասարդները, ծերերը, կանայք եւ երեխաները:

Հայկական շուրջպարերը հսկայական տարածութիւն են բռնում: Սակայն հոգեկան հրճուանքի թափը շատ շատերին ստիպում է թողնել դանդաղ շուրջպարը, որ կարծես աւելի տարէցներին է վայելում եւ հրապարակ մտնել անհատականութիւն ցուցաբերող վայրի, բայց գեղեցիկ հայկական մենապարերով:

Հիւրերը նայում են եւ զարմանում, թէ ինչպէս կարելի է ոտքերը այդպէս արագ փոխել, նստել, բարձրանալ: Նրանցից մի քանիները փորձում են, եւ հազիւ կարողանալով ոտքերը փոխել, հպարտանում են, որ կարողանում են հայկական պարեր պարել:

Անցնում են ակումբի շէնքը: Այստեղ սրահներից մէկում պարում է ճամբարի երիտասարդութիւնը, եւրոպական յայտնի զոյգ պարերը: Նրանք կարծես չեն պարում, այլ ինչ որ տարօրինակ կրօնական ծէս են կատարում համեմատած մեր աշխոյժ պարերի հետ:

Կողքի սրահը հսկայական ընտանեկան երեկոյթի է վերածուել: Սեղանները գրաւած են ընտանիքներով, որոնք վճռել են իրենց Մայիս 28ը միատեղ անցկացնել:

Նրանց սեղանների կողքով չես կարող անցնել, քաշում են քեզ, նստեցնում, յատուկ այդ օրուան համար պատրաստուած իրենց վերջին կտոր անուշեղէնը կամ բաժակ գինին ցանկանում են քեզ հետ կիսել: Առանձնապէս նրանք հաճոյք են զգում հիւրասիրել օտարներին: Հայրենիքի զարերի սովորութիւնը ամէն տեղ իրեն զգալ է տալիս:

(Մնացեալը յաջորդով) ԱՐԱՔՍ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊՈՂՈՏԱՅԻՆ ՎՐԱՅ

Տղաքը կարաւանին առջեւէն կը քալէին, բացի այն պարագային երբ կիներուն եւ աղջիկներուն մէջ մօտիկ ազգական կ'ունենային: Ոստիկան զինուորները մասնաւորաբար կոպիտ էին մեզի, տղոցս հետ, եւ մօտէն կը հետեւէին մեզի, որպէսզի չփորձէինք փախչիլ: Ես միշտ շուրջս կը նայէի, փախչելու առիթ մը գտնելու համար:

Կէս օրէ վերջ, ուշ ատեն, հասանք Ճէվէզլիք: Հոս բաժնեցին մեզ, տղաքս, կիներէն եւ աղջիկներէն: Գիշերը պիտի անցընէինք առանձին խաներու մէջ: «Նոր հրահանգներ» պիտի գային կուսակալէն: Մենք, տղաքս, պիտի բաժնուէինք այս շրջանին Իսլամներուն միջեւ, ինչ որ կը նշանակէր թէ պիտի Թրքանայինք:

Պաշտօնեայ մը բերաւ քանի մը սակաւ տաք սեւ հաց:

— Մի՛ ուտէք, թունաւորուած է, ըսին շատ մը տղաքներ:

Բայց այնքան անօթի էինք եւ հացը այնքան անուշ կը հոտէր, որ պատառ մը վարանելէ վերջ կերանք: Ես «պիսքիւիթ» ունեցած էի, բայց միւսները երկուքուկէս օրէ ի վեր պատառ մը բան կերած չէին: Մեր խանին խշտեակներուն մէջ սողոսկեցանք, որ թէ ձիերուն եւ թէ մարդոց համար էր: Ոստիկան զինուոր մը նստաւ դրան առջեւ, հրացանը ծունկերուն միջեւ:

Միքայէլը եւ Սիմոնը անմիջապէս քնացան, բայց ես շատ անհանդարտ էի, կ'ուզէի փախչիլ: Տեսակ մը մտային հեռախօսութեամբ հաղորդակցեցայ ուրիշ քանի մը տղոց հետ որ ինծի պէս կը մտածէին, եւ խիստ փսփսուքով խորհրդակցութիւն կատարելով, կկզելով մեր աղբերուն վրայ հողէ գետնին կեդրոնը, որ ծածկուած էր յարդով եւ ձիու աղբով:

— Ծակ մը կայ ետեւի պատին վրայ: — Բաւականաչափ լա՞յն է: — Այո: — Ոստիկան զինուորը պիտի չլսէ մեզ:

Բայց ո՞ւր կրնանք երթալ:

— Լեռները, ըսի: Կրնանք լեռները բնակիլ, մինչեւ որ Ռուսները գան:

Բայց գայլեր եւ արջեր կան անտառներուն մէջ:

— Իսկ ոստիկան զինուորներ եւ չէթ՛աներ կան հոս, ձեզի կը մնայ ընտրել: — Շշշշ:

Ոտքի ելանք եւ գաղտագողի նայեցանք կոպիտ հաստ պատին ճեղքին մէջէն: Դուրսը ցերեկի պէս էր, այնքան որ պայծառ էր լուսնի լոյսը: Գետափին խիճերը կը փայլէին արծաթի կտորներու նման: Վտանգը շատ մեծ էր: Վստահաբար պիտի տեսնուէինք երբ մօտենայինք գետին, ուրկէ պէտք է անցնէինք լեռները երթալու համար, եւ Թուրքերը դիւրաւ պիտի ճանչնային մեզ մեր եւրոպական հագուստներէն թէ Հայեր էինք: Այդ գեղեցիկ լուսնի լոյսը խանգարեց մեր ծրագիրները: Բարձրացանք վերստին մեր խշտեակները, սոյդ մահէն նախընտրելով կեանքը Թրքական տուներու մէջ:

Երբ առտուն արթնցայ, տղոց մեծ մասը ոտքի էր եւ ամէն մարդ լաւ տրամադրութեան մէջ: Ասիկա այն տեսակ զուարթութիւն մըն էր, զոր կը զգայ մարդ ծանր հիւանդութենէ մը ապաքինած ատեն, երբ ջերմութիւնը կ'իջնէ սովորական աստիճանին եւ կը զգայ որ նորէն կ'ապրի: Հաւաքուեցանք խանին առջեւ, սպասելով կիներուն եւ աղջիկներուն որոնք մեր քովէն պիտի անցնէին, Կիւմիւշխանէ երթալու համար: Մեր յանկարծակի բաժանման յուզումին եւ աճապարանքին մէջ, չէի կրցած վերադարձնել Ագնիւ Հօրաքոյրին վեց դրուշը եւ ամէն գնով կ'ուզէի այդ դրամը անոր տալ: Եւ ահա տեսանք որ կուգային ընկերակցութեամբ աւելի պակաս ոստիկան զինուորներու քան թէ նախորդ օրը: Երբ հասան խանը, վազեցի դէպի Ագնիւ Հօրաքոյրը, թէեւ արգիլուած էր: Վարդանոյշը նայեցաւ ինծի պաղած աչքերով, առանց զիս ճանչնալու: Ան ոտքի վրայ կը մեռնէր եւ Ագնիւ Հօրաքոյրը եւ Վիքթորիան կը քաշքշէին զայն կառուանին մէջտեղը: Դրամը Ագնիւ Հօրաքոյրին ձեռքին մէջ թխմեցի:

— Ձեզ ուղեր, ըսաւ եւ փորձեց նորէն ինծի տալ:— Պահէ, անուշս: Դուք, տղաքդ պէտք պիտի ունենաք անոր!

— Դուն աւելի շատ պէտք ունիս: Նայեցայ անոր սիրելի ընտանի դէմքին: Կուլար առանց արցունքի, որովհետեւ այլեւս արցունք չէր մնացեր աչքերուն մէջ:

— Աստուած իմ, ի՞նչ պիտի ըլլայ ձեր վիճակը, տղաք, հառաչեց: Եթէ կրնաս մի բաժնուիր Միքայէլէն եւ Սիմոնէն:

Ոստիկան զինուոր մը հրամայեց որ ետ, խանը վերադառնամ: Լաւ, գոնէ դրամը ետ տուած էի: Գիտէի թէ այլեւս երբեք պիտի չտեսնէի զանոնք, թէ անոնք կը քալէին դէպի իրենց մահը — այո՛, կը քալէին: Տարօրինակ ներդաշնակ արագութիւն մը կար անոնց գնացքին մէջ, կարծես թէ կեանքի երկարաձգումը որ շնորհուեցաւ մեզի տղոցս, աղատած էր զանոնք ծանր բեռէ մը, եւ անոնք հիմա կրնային զուարթօրէն դիմադրաւել մահը: Ես դիտեցի անոնց երթալը այն լուռ ապշութեամբ որով կը համակուին մարդիկ երբ այնքան կը ջախջախուին վիշտերէն եւ կորուստներէն որ կը դառնան անզգայ:

(6) ԼԵՒՈՆ Զ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ

Յարգանքի ցոյց բացառիկ նուէրի մը առթիւ

ԽՄԲ. — Ինչպէս հաղորդեցինք, եգիպտոսի ընկերներէն ոմանք Նշան Փալանճեանի յոյերը կարեւոր գումար մը յատկացուց են Համազգայինի Կեդր. Վարչութեան, որպէսզի Պէյրութի Հայ Ճեմարանը իր սեփական շէնքը ունենայ բոլոր յարմարութիւններով: Այս Այս առթիւ յարգանքի ցոյց մը տեղի ունեցած է Գահիրէի «Նաւասարդ» ակումբին մէջ: Յուսաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Հաւաքոյթը կազմակերպուած էր «Համազգային»ի Կեդր. Վարչութեան նախաձեռնութեամբ եւ «Համազգային»ի Գահիրէի Վարչութեան, Սեւորդներու Յա ձոյախումբի. եւ այլ ընկերներու եւ ընկերուհիներու օժանդակութեամբ:

Երեկոն նուիրուած էր անմոռանալի ընկեր՝ ողբացեալ Նշան Փալանճեանի յիշատակին, անոր մահուան Գ. տարելիցին առթիւ: Եւ նաեւ ի յարգանս իր քոյրերուն, Տիկ. Պայծառ Խանճեանի (ընկերացած իր ամուսնոյն՝ Պ. Գրիգոր Խանճեանի) եւ Օր. Հրանոյշ Փալանճեանի, որոնք յատկապէս Պէյրութէն Գահիրէ եկած էին, իրենց թանկագին եղբօր եւ մեր սիրելի ընկերոջ՝ հոգեհանգիստը կատարելու համար:

Այս առթիւ, սիրելի Նշանի հարազատները, նոյն ոգիէն ներշնչուած, յաւերժացնելու համար իրենց եղբօր յիշատակը, ընդառաջ երթալով անոր փայփայած բաղձանքներուն, ինքնաբուխ, խորունկ զգացումով մը եւ զգաստ խորհրդածութեամբ, «Համազգային»ի Կեդր. Վարչութեան տրամադրած են կարեւոր գումար մը, «Համազգային»ի Ճեմարանի շէնք մը կառուցանելու համար, Պէյրութի յարմարագոյն թաղերէն մէկուն մէջ: Այս նուիրատուութիւնը, իր ծաւալով եւ ո-

դիով անմոռանալիթաց վերջին տասնամեակներուն, հայ դպրոցի ու հայ մշակոյթին համար եղած մեծաշուք նպաստ մըն է եւ կոչուած է Պէյրութի Ճեմարանը յաւերժացնելու, յօդուած հայ նոր սերունդի հայեցի եւ հայրենասիրական կրթութեան, ինչպէս և յաւերժացնելու սիրելի Նշանի անունն ու յիշատակը։ Նուիրատուութիւնը կուգար մանաւանդ ճիշդ ժամանակին, որովհետեւ Ճեմարանը այսօր շէնքի տագնապի մատնուած է, ոչ միայն տեղի չգոյութեան, այլեւ շէնքին մօտալուտ փլուզման պատճառով։

Այս առթիւ տրուեցաւ ճոխ ճաշասեղան մը մասնակցութեամբ Համազգայինի տիկիններուն եւ օրիորդներուն։ Բացումը կատարեց Համազգայինի Կեդր. Վարչութեան Նախագահ՝ ընկ. Համօ Օհանջանեան, որ տեղեկութիւններ տուաւ «Համազգային»ի գործին ու նոր ծրագիրներուն շուրջ, ապա ոգեկոչեց ողբացեալ Փալանճեանի քաղցր յիշատակը, յարգանք ու գնահատանք յայտնելով անոր հարազատ քոյրերուն։

Բուռն ու խանդավառ մթնոլորտ ստեղծուեցաւ անմիջապէս եւ ընկ. Նախագահը երեկոյթի ղեկավարութիւնը յանձնեց ընկ. Գ. Մխիթարեանի, որ աջակից ունենալով ընկ. Գ. Գարապաճեանը, վարեց երեկոն, խօսք տալով շատերուն եւ ուրիշներ հրաւիրելով երգի ու արտասանութեան։ Ընկ. Մխիթարեան նոյնպէս ոգեկոչելով տրտում յիշատակը Փալանճեանի, անոր ձեռնարկը դասեց ուրախալի սփոփանք բոլորին համար։ Ապա իր կարգին յարգանքի խօսք ըսաւ Փալանճեան քոյրերուն, ուրախութեամբ յայտարարելով թէ այս թանկագին ու դրամական ձեռնարկը ցոյց կուտայ թէ սիրելի Նշանի ոգին կենդանի է եւ գործօն իր հարազատներուն մէջ։

Խօսք առին ներկաներէն ընկ. Օն. Մաճառեան, Տոքթ. Խաթանասեան, Տիկին Վ. Խաթանասեան, (Հ. Կ. Խաչի կողմէ), Գ. Լաղեան («Համազգային»ի Գահիրէի վարչութեան կողմէ), Մեսրոպ քահանայ Ամրիկեան, Նշան Հէքիմեան (Աղեքսանդրիոյ «Համազգային»ի վարչութեան կողմէ յատկապէս Գահիրէ եկած), Տիկին Ռուբինա Օհանջանեան, Տոքթ. Ն. Պադտիկեան, Գէորգ Ջէքիճեան, Մինաս Տ. Սարգսեան, Վ. Սէթեան (Պէյրութէն, հանգուցեալի գործակից եւ սրտակից ընկերներէն), Լեւոն Տ. Ասատուրեան, Գէորգ Մըսրլեան, Աւ. Ջաղըճեան, որոնք սրտագին խօսքեր ըրին, պանծացնելով սիրելի Նշանի յիշատակը, հայրենասիրութիւնը, զոհաբերութեան ոգին եւ Փալանճեան քոյրերու հաւատարմութիւնը իրենց եղբօր ոգիին ու խառնուածքին։ Վերջին խօսքը տրուեցաւ ընկ. Վ. Նաւասարդեանի, որ վեր առաւ կեանքի հեքեաթային, ցնորական արժէքը, եւ խոնարհ սրտերէն բխած համրային գործերու եւ ձեռնակներու յաւիտենական նշանակութիւնը, որուն ջերմ հաւատացողներէն էր ողբացեալ ընկերը եւ ինչպէս կը վկայէ այսօր, նաեւ իր հարազատները։

Ընկ. վարիչը խօսքի հրաւիրեց նաեւ Պ. Գր. Խանճեանը, որ Փալանճեան ընտանիքի կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց եղած խօսքերուն ու գնահատանքին համար։

Գեղարուեստական բաժինն ալ ճոխ էր։ Երեկոն վերջացաւ Յառաջ Նահատակով, որ երգուեցաւ յոտնկայս։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒՔՐԷՇԻ Ազգ. վարժարանի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցած է 800է աւելի հայրենակիցներու եւ ծնողներու ներկայութեան։ Տնօրէնը, Տոքթ. Ա. Տիրացեանի իր տեղեկագրով, յայտնած է թէ անցեալ տարուան աշակերտներու 205 թիւը այս տարի իջեր է 131ի, շուրջ 70 աշակերտներ անցեալ ամառ Հայաստան գացած ըլլալով։ Յետոյ աւելցուցած է թէ Պուքրէշի Ազգ. վարժարանին մէջ 25 տարիներու պաշտօնավարութեան ընթացքին, առաջին անգամ ըլլալով, տնօրէնութեան տեղեկագրութեան մաս կը դարձնէ ուսուցչութեան նիւթական դժնդակ ու բացարձակապէս անտանելի վիճակը։ Հոգաբարձութիւնը ըրած է իր կարելին վարժարանի չունեւոր 45 աշակերտներու ճաշարանի շատ ծանր գործին մէջ նաեւ իր անկարելին, իր խնամքին յանձնուած զոյգ վարժարաններու նիւթական մատակարարութեան համար։ Հոգաբարձութեան Նախագահ, Պ. Շահէն Կիւրճեան իր տարեկան տեղեկագրին մէջ նոյնպէս անդրադարձած է օտար վարժարաններ գացող աշակերտներու ցաւալի հարցին։ Յետոյ պարզած է նիւթական դժուարին կացութիւնը, ըսելով թէ տարին կը գոցեն 22 պաշտօնեաներու ամսական 48 միլիոն լէյի վճարումով։ Ազգ. վարժարանը համարելով մեր տոհմային կրթութեան գլխաւոր հիմնարկութիւնը, ուր աշակերտութիւնը մեր Հայրենիքին կապող լուրջ աշխատանքներ կը կատարուին, մասնաւորապէս հայ լեզուի, Հայոց Պատմութեան եւ Հայաստանի աշխարհագրութեան դասաւանդութիւններով, Պ. Կիւրճեան ցաւ յայտնած է որ հայ հասարակութիւնը եւ մտաւորականութիւնը ըստ արժանւոյն չեն գնահատեր մեր վարժարաններու ազգապահպանման գործը եւ չեն հետաքրքրուիր անոր ընթացքով։— («Հ. Ճակատ», 6 Յուլիս)։

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յապաղած)— Կապոյտ Խաչի օրուան առթիւ կազմակերպուած դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Կիրակի 6 Յուլիս, Շաթօ Պրէի ծառախիտ անտառը։

Կէսօրէ առաջ ժրաջան Խաչուհիներ տեղին վրայ սեղանի կարգադրութիւններով զբաղած են, օգնութեամբ սանուհիներու եւ Նոր Սերունդի տղոց։

Բարձրախօսը՝ խլացուցիչ ձայնը ձգած հայ երգ կը գոռայ։ Հեռուհեռէ հասնող ընտանիքներ զովասուն ծառերու շուքին տակ իրենց անկիւնը կը գրաւեն, կէսօրուան ճաշասեղանը պատրաստելու համար։ Ախորժակները սրուած են։

Փոն տ'Օպընայէն ու Ռոմանէն ալ բաւական թուով հայրենակիցներ խմբումերես կը հասնին։ Երգարաններու էջերը կը շրջին, ամէն հասակի ու ճաշակի գոհացում տալու համար։

Ժամը 3ը անց է։ Հրաւէր համախմբուելու։ Մասնաճիւղի ատենապետուհի Տիկին Կօչկակարեանի բացման խօսքէն վերջ, սանուհիներու կողմէ Կապոյտ Խաչի քայլերգը։ Գիտեմ որ «Յառաջ»ի ծաւալը շատ ալ ձեռնտու չէ մանրամասնելու գեղարուեստական բաժինը, բայց գիտեմ նոյնպէս որ խմբագիրը սրտցաւ հօր մը պէս կրնայ անկիւն մը գտնել այս օտարաբնակ մատաղ սերունդին հայաշունչ ճիչերը արձանագրելու համար, առ ի քաջալերութիւն։

Արտասանեցին փոքրիկն Յ. Կօչկակարեան (ուշիմ աղջնակ մը), Օր. Գօյաճեան։ Ղեւոնդ Տէրտէրեան (Վիէննէն) յուզումով՝ արտասանեց «Ջօպան Կարօն ու Մարօն»։ Յուզումով լսեցինք ու վերյիշեցինք հայրենի սարերն ու ձորերը։ Գնահատելի էին Խաչուհի Տիկին Փափազեանի ջանքերով պատրաստուած «Մաղիկներու պարը» եւ դաշտապատկեր մը, Աղուէսը, Կկուն, Ագռաւը, Ժ. Խաչիկեան, խոստմնալից տղեկ մըն ալ այս, Մ. Խաչերեան, Մ. Գօյաճեան, Գ. Կօչկակարեան եւ Ա. Գալուստեան։ Բոլորն ալ լաւ խաղացին։

Յայտնի էր որ Նախագահուհին կը կրճատէր յայտագիրը, շրջանի հիւրերը պատուելու համար։ Փոն տ'Օպնաէն Տիկին Կիզեանէն եւ ուրիշներ (մոռցուած է անունները նշանակել) մեներգ, խմբերգ, պարեր տեղի ունեցան։ Մեներգ Տէր եւ Տիկին Ճերմակեաններէն (Կրընոպլէն)։ Երգեցին Օր. Տօնիկեան, Օր. Եղիկեան, Զ. Գասեան, Տիկ. Փերզիկեան։ Ու մէջ ընդ մէջ խօսելու հրաւիրուեցան Պ. Շահխաթունի, որ յայտնեց թէ ֆրանսական շարժանկարի մը պատրաստութեան առիթով Վալանսի շրջանը գտնուելուն հաճոյքով փափաքած է գալ, հայկական մթնոլորտի մէջ ապրելու քանի մը ժամ։ Յուզումով գնահատեց կանացի այս կազմակերպութեան օգտաշատ գործերը, փոքրիկ պատմութեամբ մըն ալ խնդացուց ներկաները։ Նուիրեց 500 ֆրանք։

Պ. Գ. Զագրեան որ Օշականի յոբելեանի առթիւ քաղաքս կը գտնուէր, նոյնպէս, խօսք առնելով ի միջի այլոց շեշտեց Կապոյտ Խաչի կատարած դերը մշակութային մարզին մէջ ու աւելցուց, «Այսօր, երբ կը պարծենանք Պէյրութի Ճեմարանին մտաւորականներով, կը պարտինք առաւելապէս այս կազմակերպութեան հայթայթած լումաներուն»։

Ազնիւ Ֆրանսուհին, Տիկին Օտէթ Միքայէլեան, որ միշտ կը հետաքրքրուի Կապոյտ Խաչով, նախ ֆրանսերէն, յետոյ հայերէն ճառով մը խօսք ուղղեց նոր սերունդին ու թելադրեց յարգանք ունենալ իրենց մեծերուն հանդէպ։ «Ծնողնե՛ր, վըստահութեամբ յանձնեցէք ձեր զաւակները Կապոյտ Խաչին խնամքին»։ Հոգեւոր հովիւ Սահակ քհնյ. եւս, օրհնել, գովելէ յետոյ յայտարարեց.— «Ես տեղեակ եմ Կապոյտ Խաչի աշխատանքներուն։ Անոնք յաճախ ինծի դիմած են իմանալու համար ծածուկ աղքատներու անունները, որպէսզի իրենք (Խաչուհիները) մուրան, ու մուրալ չգիտցող մեր ժողովուրդի չքաւորներուն օգնութեան հասնին։ Պատիւ իրենց»։

Վերջին խօսողն էր Պ. Ս. Սիսլեան, որ թուեց Կապոյտ Խաչի ազգօգուտ ձեռնարկները ու շեշտեց. «Պատուական բամբասանքները չեն որ այս ժողովուրդին բազմազան հոգերը (տարագրումի մանաւանդ) դարմանելու պիտի ծառայեն։ Մենք ծածուկ գործ չունինք։ Բաց ճակատներով յարատեւեցէք ու վստահ եղէք, միշտ կը գնահատուիք բարոյապէս։ Կարիքը մեծ է, աշխատելու եռանդ եւ ընդունակութիւն ունեցողներու համար ասպարէզը բաց է, ինչ անունի տակ ըլլայ, պայմանաւ որ խղճմտօրէն ու լայնամտօրէն աշխատուի։ Այս օտար ափերուն վրայ հայրենաշունչ սերունդ հասցնել,— ահա մեր արդար հպարտութիւնը»։

Մինչեւ ուշ գիշեր, ուրախութիւնը կը շարունակուէր։ Գովելի էր կարգապահութիւնը։ Հասոյթը գոհացուցիչ է։ Մի՛ զարմանաք երբ յայտնեմ որ հինգ խօսողներ ունեցանք, բայց ուշի ուշով ունկնդրուեցան, որովհետեւ կարճ կը խօսէին։

Զգօն

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ՝ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՇԱՎԻԼ.— Սիրելի Յառաջ, Յուլիս 6ի կիրակի առաւօտ մեր Կ. Խաչուհիները պահ մը անձկութեան եւ վախի ժամեր ապրեցան, օդին անստուգութեան պատճառաւ, ուրեմն իրենց օրերէ ի վեր կատարած աշխատանքը, մանաւանդ շաբաթ իրիկունէ մինչեւ առաւօտեան ժամը երեքուկէս նստիլ ու կերակուր պատրաստելը պարա՞պ պիտի երթար։ Բարեբախտաբար իրենց վախը չիրականացաւ եւ դաշտահանդէսը անցաւ յաջող ու խանդավառ։ Շավիլի Կապոյտ Խաչի բարեկամ ու անոր գործունէութիւնը գնահատող բոլոր ընտանիքները նմանապէս Փարիզէն եւ միւս արուարձաններէն հայրենակիցներ իրենց ընտանիքներով եկած ու խմբուած էին ընտանեկան սեղաններու շուրջ։ Բարձրախօսը կը նուագէր պարի եղանակներ եւ մէջ ընդ մէջ ալ հայկական երգեր։ Գեղարուեստական բաժնին մեծագոյն մասը, ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս յանձնուած էր մեր սիրելի «Րաֆֆի» երգչախումբին որ յաջողութեամբ կատարեց։ Բանախօսութիւն չունեցանք, պէտք ալ չկար։ Մօտաւորապէս քսան տարիներէ ի վեր Կապոյտ Խաչը ծանօթ է բոլորին, անոր օգտակարութեան մասին նոր բան ըսելու պէտք չկայ. մեր ժողովուրդը շատ լաւ գիտէ թէ անոր անդամուհիները բոլորն ալ աշխատաւորներ, ինչպէս իրենց սուղ ժամերէն կը տրամադրեն ծառայելու համար իրենց հայրենակիցներուն եւ ազգին։ Այո, այդ ժողովուրդը գիտէ թէ Կապոյտ Խաչը կը հասնի ամէնուն, որբին ու աղքատին, հիւանդին թէ բազմանդամ ընտանիքին, եկեղեցիին թէ դպրոցին եւ մանաւանդ Հայրենիքին։

Կիրակի օրը այդ նոյն ժողովուրդը իր քսակին բերանը լայն բացաւ թէ պիւֆէին եւ թէ անուրդին, քաջալերելու համար իր նախասիրած այս կանացի օգտակար կազմակերպութիւնը։ Ես վստահ եմ որ մեր աշխատասէր խաչուհիները ի տես իրենց հանդէպ ցոյց տրուած այս համակրանքին, բոլորովին մոռցան իրենց յոգնութիւնը, եւ ժողովուրդի հետ միասին, հաճելի եւ մանաւանդ օգտակար օր մը անցուցած ըլլալու գոհունակութիւնը ունեցան։

Այս դաշտահանդէսին առթիւ գուեհիկ սուտ մըն ալ գլորեցին, ըսելով եւ գրելով թէ ընկերուհի Սաթ. Տէր Դաւթեանը աննպաստ յայտարարութիւն ըրած է անտառի պաշտօնեային Ֆ. Ա. Ը. Միութեան մասին եւ խաչաձեւումի փորձեր կատարած է։ Ոմն երկայնաբազուկ մեր ընկերուհին որակած է «յաւիտենական եւ յոյժ հակահայաստանեան»։ Իրականութիւնը այն է որ երբ Տիկին Սաթենիկը անտառապահէն կ'իմանայ թէ իրենց նշանակած թուականը արդէն գրաւուած է, կ'ընտրէ յաջորդ կիրակին։ Եւ այդպէս ալ եղաւ, ինչպէս գիտեն բոլորը։ Գալով Հակայաստանեան բառին, որ այլեւս զանելիք դարձած է, ընկերուհի Սաթենիկի նախագահած Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղն էր որ իր Կեդրոնին Ներգաղթին տուած հարիւր հազար ֆր.էն իրեն բաժինը տալէն վերջ, գիւղին Ներգաղթի հանգանակութեան ալ մասնակցեցաւ տասը հազար ֆրանքով, եւ ասիկա առանց փողի եւ թմբուկի։

Թղթակից

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Էսկի Շէհիրցիներու դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի, 13 Յուլիս Garchesի անտառին մէջ։ Այս պզտիկ խումբը ուրախ ու զուարթ օր մը անցուց։ Էսկիշէհիրցիք, կարծես իրարու քոյր եւ եղբայրներ են, կամ մօտէն ազգականներ, ամէնն ալ մէկ սիրտ ու մէկ հոգի։

Երգերու եւ արտասանութիւններու միջոցին բոլոր հայրենակիցները համախմբուած էին սեղաններու շուրջը, փոքրիկն Աղաւնի Յովհաննէսեան երգեց եւ պարեց, ջերմապէս ծափահարուելով։

Հայր. Միութեան Նախագահ Պ. Ն. Յովհաննէսեանի տուած մէկ հրաւէրին վրայ, բոլոր հայրենակիցները մասնակցեցան տարեկան տուրքին, առանց վերապահութեան։

Իրիկուան ժամը տասնին, անտառը դեռ կը թնդար Տէր եւ Տիկին Յ. Յակոբեաններու հայկական երգերով։ Ուշ ատեն հայրենակիցները իրարմէ բաժնուեցան խոր գոհունակութեամբ։

Ներկայ մը

ԵԳԻՊՏԱՑՈՐԵՆԻ ՀԱՑԸ ժողովուրդի թիւ մէկ թշնամին է, յայտարարեց գիտնական մը, Շարլ Տիմա։ «Այդ հացը ստամոքս կը խանգարէ եւ սնունդ չի տար։ Գետնախնձորով հացն ալ անօգուտ է։ Միակ առողջարար հացը՝ ցորենով շինուածն է»։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ օրէնքը երրորդ եւ վերջին ընթերցումով քուէարկուեցաւ Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին կողմէ։ Նշանաւոր ճառեր խօսուեցան այս պատմական դէպքին առթիւ։

Պետական պաշտօնեաներու խնդիրը կարգադրուեցաւ

Ազգ. Ժողովը երկար վիճաբանութիւններէ վերջ, միաձայնութեամբ վաւերացուց կառավարութեան ծրագիրը՝ պետական պաշտօնեաներու թոշակներու յաւելման մասին: Միայն թէեւ բարեփոխում մը կատարուեցաւ,— կառավարութիւնը կրնայ մէկ միլիառ 500 միլիոն վճարել 1948ի նախահաշիւէն: Ուրեմն պաշտօնեաները պիտի ստանան 24 միլիառ ֆրանք:

Վիճաբանութեանց ընթացքին, ընկերվարական խմբակցութիւնը առաջարկեց երեք միլիառ ֆրանքի յաւելում մը կատարել: Պ. Ռամատիէ, որ նոյնպէս ընկերվարական է, անմիջապէս պատասխանեց,— «Ես չեմ կրնար թղթադրամ շինել»: Իսկ մտերմական խօսակցութեան մը մէջ կ'ըսէր.— «Կը նմանիմ այն անճար տանտիկնոջ որ 19 սու կը փնտռէ մէկ ֆրանք ունենալու համար»:

Վարչապետը վստահութեան խնդիր յարուցած ըլլալով, ընկերվարականները ետ առին իրենց առաջարկը, մանաւանդ որ Պ. Ռամատիէ յիշտ կը յիշեցնէր թէ կառավարութիւնը ծայրագոյն սահմանին հասած է եւ ուրիշ բան չի կրնար ընել: Ուրեմն ներկայ 600 երեսփոխաններու միաձայնութեամբ քուէարկուեցան կառավարութեան պահանջած վարկերը:

★ Աշխատանքի Դաշնակցութեան եւ գործատիրական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները երկար խորհրդակցութիւններէ վերջ համաձայնեցան կարգ մը հիմնական կէտերու վրայ.— 1. Նուազագոյն օրապահիկ մը հաստատել, որպէսզի վարձու աշխատաւորները կարենան մարդավարի ապրիլ.— 2. Միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի գործարանատէրները եւ առեւտրականները օրինաւոր շահ մը ունենան, ջնջեն չափազանցեալ շահերը.— 3. Փութացնել հաւաքական պայմանագիրները.— 4. Աւելցնել արտադրութեան չափը, առանց վտանգելու աշխատաւորներուն առողջութիւնը: Պարգեւներ վճարել ամէն անգամ որ աշխատաւորները աւելի կը բարձրացնեն արտադրութեան մակարդակը.— 5. Հրաւիրել գործատէրերը որ ամսական 1000 ֆրանք պարգեւ վճարեն 1947 Յունիսէն Յուլիսի վերջը: Աշխատավարձքի յաւելումներու խնդիրը պէտք է կարգադրուի հաշտարար ոգիով, մինչեւ Յուլիսի վերջը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

(ՅԱՌԱՋի սեփական թղթակցէն)

ՎԱՆ, Չորեքշաբթի.— «Կարմիր լապտերը» իր վերջը լուծեց: «Կարմիր լապտեր» կը կոչեն Զուիցերիացի Թարշինին, — ակնարկելով հեծանիւի ետեւի կարմիր լոյսին — քանի որ ան միշտ յետինն էր կարաւանին, եւ ամէն օր ամէնէն վերջինը կը հասնէր: Թարշինի կամ Թարքինի, առաջնութիւնը շահեցաւ Պորտոյի մէջ բայց պատժեցին, երրորդ եղէկ Սալլի մէջ, իսկ այսօր առաջին՝ Պըըթանիի այս փոքրիկ քաղաքին մէջ ուր կը հաղչինք նաեւ վաղը:

Կը սպասուէր որ Պըըթօն խմբակը պիտի յաղթական գար իր հողին վրայ, բայց իր բոլոր ճիգերը զուր անցան պելճիականն, Լիւքսէմպուրկ — Զուիցերիական խումբերուն արշաւին առջեւ: Ի վերջոյ Թարշինի յաղթեց, Բ. Հարաւ. Արեւելեան Ֆրանսացիներէն Կիկէ, Գ. Լիւքսանպուրկցի Վէյլէնման եւ Դ. Պելժ Շօթ:

Դեղին շապիկը դեռ կը մնայ Վիէթթոյի որ մէկուկէս վայրկեան առաւելութիւն ունի Իտալացի Պրամպիլլայի վրայ, որու կը յաջորդէ, ընդհ. դասաւորման մէջ, Իտալացի Ռոնքոնի:

Կը հաղորդեն որ երէկ Պորտոյի ճամբուն վրայ Թուր տը Ֆրանսի հետեւող օդանաւ մըն ալ ինկեր է, առանց մարդկային զոհի: Այս երրորդն է: Դիտելի որ կառքերու այս թոհ ու բոհին մէջ, ամենավտանգաւոր ճամբաներու վրայ, ինքնաշարժի ծանր արկած մը չպատահեցաւ, բացի փոքր բաներէ.— ինչպէս որ ես Լիոնի մէջ բախարդեալ խորտակեցի գերան մը տապալելով, իսկ Նիսի մէջ, հակառակ ժամական 20 քիլոմեթրի վրայ քալելուս, թեւերէս մին ծռեցի: Ինքս ո՞ւր էր արդեօք այդ պահերուն ...:

Տորք Տէր-Յակոբեան

ԱԼՊԱՆԻՈՅ վարչապետը, ի միր հոծա, մեծ պատիւներու արժանացաւ Մոսկուայի մէջ: Կը կարծուի թէ կարեւոր օգնութիւն մը պիտի ստանայ Խ. Միութենէն:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Վարդամատեան

(Հէքեաթներ եւ պատմուածքներ)
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
«Հայ - Բոյժ»ի բաժանորդներուն՝ որոշ զեղչով:

Յ. Օշականի Յոբելեանը Վալանսի մէջ

19 Յուլիս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.45ին, Salle des Fêtesի ընդարձակ սրահին մէջ: Կը նախագահէ Պ. Ա. ՉՕՊԱՆԵԱՆ: Կը խօսին երիտասարդ գրագէտ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Մարսէյլէն) եւ Պ. ՉԱՔՐԵԱՆ: Խօսք պիտի առնէ Յոբելեարին որդին՝ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ: Գեղարուեստական բաժնին սիրով կը մասնակցին ծանօթ երգչուհին, Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, ինչպէս Օր. Ե. Ե-ՂԻԿԵԱՆ եւ լաւագոյն արտասանողներ:

Հրապարակային մեծ երեկոյթ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ռոմանի «Անդրանիկ» խումբի կողմէ, Խանասորի Արշաւանքի 50րդ տարեդարձի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին բացման հանդէսի առթիւ: Տեղի պիտի ունենայ, 26 Յուլիսին, ժամը 21ին, Patronage St. Bernardի շքեղ սրահին մէջ: Կը խօսին ընկերներ Միսաք Միրզէ (Լիոնէն) եւ Ս. Պիլալեան: Ներկայ կ'ըլլան Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան երկու անդամները:

Դաշտահանդէս Իսիի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին, այս կիր. , 20 Յուլիս, Մէտոնի անտառին Պաղ Աղբիւրին մօտ: Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի ընկ. ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի երգչախումբը: Բանախօսութիւնը եւ գեղարուեստական բաժինը պիտի լսուին բարձրախօսով: Եւրոպական նուագախումբ:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ Կրընոպլի մէջ այս կիրակի, մեծ դաշտահանդէսով: Հրաւիրուած է մասնաւոր բանախօս մը:

Տէր եւ Տիկին Կոստանեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Եագլըեան եւ զաւակները (Պոլիս), Օր. Փայլածու Մահմուրեան կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, զոքանչին, մեծ մօր եւ քրոջ՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԲՐԱԲԻՈՆ ԵԱԶԸՃԵԱՆԻ
(79 տարեկան)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր Ուրբաթ ժամը 9ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Thiaisի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահագդ զրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՆԱՄԱԿ ՄԸ ունի Պրուսայի քիւրկ Եէնիճէ գիւղացի, Խաչատուր Մարկոսեան, Ամերիկայէն (Պ. Հ. Տ. Ղուկասեանէն): Դիմել Ayvazian Takvor, 194 rue Vendôme, Lyon:

ՎԱԼԱՆՍ.— Ընկեր Մկրտիչ Դաւիթեանի ամուսնութեան առթիւ, հետեւեալ նուէրները եղած են, Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէին.— Ընկեր Մ. Դաւիթեան 1000 ֆրանք, կնքահայրը Պ. Կարապետ Դաւիթեան 300, Պ. Աստուր Մարգարեան 200, Պ. Տօնապետեան Ռոմանէն 500, Յ. Քեփենէկեան 500, Ռոմանէն Օր. Քեփենէկեան 200, Տ. Ժամժատեան 150, ընդհ. գումար 2850 Ֆր.:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ, Մայիս 1էն 7

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները.—

ԱՌՆՈՒՎԻԼ՝ Մաթ. 1000 ֆրանք, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Կոստ. հազար, ՊԼԻՏԱ՝ Սար. հազար, Արգու. հազար, Տիւրկ. հազար, ԼԸ ՓՈՆԹԷԼ՝ Սեթ. հազար, ՓՐԷ Ս. ԺԵՐՎԷ՝ Ղար. հազար, ԼԱ ՍԻՈԹԱ՝ Աճէ. հազար, ՓԱՐԻԶ՝ Չաք. հազար, ՊՈՒՏԱՓԷՇԹ՝ Ոսկ. 1200, Շ. ՍԻՒՐ ՍԷՆ՝ Անտ. հազար, ՖՐԷԺԻՒՍ՝ Փիլ. հազար, ՊՕՆ՝ Թադ. 2050, ՓԱՐԻԶ՝ Փափ. 1200, ՌՕԱՆ՝ Քէօշ. 750, ՓԱՐԻԶ՝ Արաքս. հազար, ՓԱՐԻԶ Յակ. հազար, ՎԻԷՆ՝ Մկր. հազար, Սրեն. 500, Պապ. 500, Բար. 500, Մութ. հազար, Տոլ. 500, ԿԱՐՏԱՆ՝ Յով. հազար, Պետ. 1000 ֆրանք:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած ՔՂԻԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, 20 Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Սէն Լու, Կրան Փէն, Եօթնեղբայրեան ագարակը: Գեղարուեստական բաժնին իր մասնակցութիւնը կը բերէ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ» Սէն Լուի մասնաճիւղը: Նուագ, խմբերգ, երգ, զանազան անակնկալներ, սիրուած արուեստագէտներու կողմէ: Հայկական եւ տեղական պար: Ձրի պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

Մեծ դաշտահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Կեդր. վարչութեան, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Լիոնի, Տէսինի, Սէն Շամոնի, Սէնթ Էթիէնի, Վիէնի, Վալանսի, Ռոմանի, Կրընոպլի մասնաճիւղերու: 20 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը Վիէնի մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ բանախօսութիւն: Նիւթը՝ Նոր Սերունդի շարժումը: Սիրով կը հրաւիրուին կեդր. Ֆրանսայի Կապոյտ Խաչի սանուհիները եւ գաղութը: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Ս. Անի «Քեռի» խումբին հանդէսը՝ 19 Յուլիս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8էն մինչեւ լոյս, դպրոցին հրապարակին վրայ: Պիտի ըլլան արտասանութիւններ եւ հայկական երգեր Նոր Սերունդի Սիփան երգչախումբին կողմէ: Կը հրաւիրուին Մարսէյլի Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերը: Հանդէսը կը հովանաւորեն Հ. Յ. Դ. Թաթուլ խումբը եւ նորակազմ Կապոյտ Խաչը: Ձրի պիւֆէ: Նոյն օրը պիտի քաշուին վիճակախաղի տոմսերը:

ԿՐԿԻՆ ԿԸ ՅԻՇԵՑՆԵՆՔ ԹԷ ԱՆՎՃԱՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐԸ ՆԿԱՏԻ ՉԵՆ ԱՌՆՈՒԻՐ:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Samedi 19 JUILLET 1947 Շաբաթ 19 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5088-Նոր շրջանի թիւ 697 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԱՄՆԸՎԵՑ ԵՒ ՈՒԹ

Հակառակ բոլոր ճարտասանական մարզանք-ներուն, Եւրոպան արդէն բաժնուած է երկու անջատ մասերու: Զավազանցութիւն պիտի չըլլար կոչել երկու ճակատներ, որոնք միեւնոյն առեն քաղաքական գերակշռութեան փորձ մը կը կատարեն, փոխադարձաբար:

Յունիս 27ին, երբ Երեք Մեծերը ժողովի կը նստէին Փարիզի մէջ, առաջին ժամէն իսկ աչքի կը զարնէին կանխակալ կարծիքները:

Մոսկուան արդէն իսկ պարզած էր իր տեսակէտները: Պ. Մոլոթով Փարիզ կուգար պաշտօնապէս ալ յայտնելու զանոնք: Եւ պատահեցաւ անխուսափելին.— Ձգում:

Զորս օրուան ակադեմական վիճաբանութիւնները անգամ մը եւս հաստատեցին թէ որքան խոր ճեղքեր բացուած են Մեծերուն միջեւ, յաղթանակէն անմիջապէս վերջը:

Ժողովէն վերջ, իւրաքանչիւր կողմ իր ազատութիւնը գտնելով, գործի ձեռնարկեց համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը:

Եւրոպայի 24 պետութիւններէն Գերմանիան չէր կրնար հրաւիրուիլ: Սպանիան ալ անտեսեցին, «զոնէ առժամաբար»: Եւ հրաւէր ուղղուեցաւ մնացեալ 22ին, որպէսզի մասնակցին Փարիզի խորհրդաժողովին:

Այս հրաւէրին ալ, անգամ մը եւս բացաւ դիւանագիտական կոչուած վարագոյրին ծալքերը:

Գրեթէ բոլոր հրաւիրեալները որոշ վարանում ցոյց տուին, վախնալով որ դիրք բռնած կ՚ըլլան: Բայց ի վերջոյ մեծ մասը որոշեց մասնակցիլ, քանի որ բոլորն ալ նոյն հոգերն ունին, աւելի կամ նուազ ծանրութեամբ:

Այն երկիրները որ գրաւի են կամ ենթակայ Խ. Միութեան, արդէն որոշեր էին մերժել հրաւէրը: Միայն Չեխոսլովաքիան ուզեց փորձել իր անկախութիւնը երկու հոսանքներուն հանդէպ, սակայն մնաց կէս ճամբուն: Իր վարչապետն ու արտաքին նախարարը Մոսկուա՛ կը գտնուէին այդ պահուն, եւ աչօք բացօք տեսան թէ երկու ճամբայ չունին:

Այսպէս, խորհրդաժողովը բացուեցաւ Յուլիս 12ին, մասնակցութեամբ 16 պետութեանց: Միւս ճակատին վրայ մնացին ութ պետութիւններ, ընդ հովանեաւ Խ. Միութեան, որ անմիջապէս գործի ձեռնարկեց, ապացուցանելու համար թէ ինչպէս կ՚ըմբռնէ Եւրոպայի վերականգնութեան եւ վերաշինութեան աշխատանքը:

Իր առաջին գործն եղաւ առեւտրական դաշնագիր մը կնքել Չեխոսլովաքիոյ հետ, հինգ տարուան համար: (Խ. Միութեան գլխաւոր բանակցողն էր Պ. Ա. Միկոյեան):

Չեխերուն ետեւէն Մոսկուա հրաւիրուեցան Ալպանիոյ վարչապետը, Էնվէր Հօճա, ինչպէս եւ Հունգարիոյ եւ Պուլկարիոյ ներկայացուցիչները: Անոնց առեւտրական պայմանագիրներն ալ պատրաստ են արդէն:

Այս իրարանցումին մէջ, Մոսկուա հարկ դատեց յանդիմանագիր մը ուղղել Աւստրիոյ, որ համարձակա՛ծ էր ընդունիլ ամերիկեան օգնութիւնը, ինչպէս եւ մասնակցիլ Փարիզի խորհրդաժողովին:

Աւստրիոյ վարչապետը մերժեց այս բողոքը, դուռ բանալով բանավէճի մը որ դեռ կը շարունակուի միջազգային մամուլին մէջ:

Միւս կողմն ալ, արեւմտեան ճակատը, խորհրդաժողովին գումարումը ապահովելէ վերջ, նոյնպէս գործի ձեռնարկեց անմիջապէս:

Կեդրոնական Յանձնաժողով մը սկսած է ուսումնասիրել Եւրոպայի նիւթական աղբիւրներն ու պէտքերը: Սեպտեմբերին պիտի պարզուի ամբողջ կացութիւնը, ընդարձակ տեղեկագրով մը: Եւ այն ատեն է որ Ամերիկան պիտի որոշէ իր աջակցութեան սահմանները:

Մինչ այդ, Մ. Նահանգները ձեռնարկած են վերականգնելու Գերմանիան, բարեփոխելով յաղթանակէն անմիջապէս վերջը հաստատուած խըստութիւնները:

Քաղաքականութեան այս փոփոխութիւնն ալ անշուշտ պիտի ծառայէ աւելի խորացնելու ճեղքերը: Ի պատասխան Անգլեւսաքսոններու միացեալ գործունէութեան, Խ. Միութիւնը հետզհետէ աւելի կը սեղմէ իր օղակները թէ գրաւեալ շրջաններուն եւ թէ հարեւան երկիրներու գլխուն:

Ահա թէ ինչպէս կը վերակազմուի Եւրոպան..

Շ.

Ներգաղթը Ֆրանսայէն

Կ՚իմանանք թէ ներգաղթի առաջին կարաւանը պիտի բաղկանայ 3000 հոգիէ: Այս կարաւանին հետ պիտի մեկնին շրջանութեանց (Լիոն) եւ կօշիկի (Փարիզ) արտէլները, իրենց մեքենաներով:

★ Ուրիշ աղբիւրէ մը կը հաղորդեն թէ առաջին առթիւ պիտի մեկնին Ռուսեր եւ Ուկրայնացիներ, ցամաքի ճամբով, իսկ աւելի վերջը Հայերը՝ ծովու ճամբով:

Առաջին կարաւանին մաս կազմող հայրենակիցներուն անհատապէս լուր կը տրուի, որպէսզի պատրաստուին:

Ներգաղթը Յունաստանէն

Աթէնքի «Ազատ Օր»ին վերջին ծրարը (Յունիս 24 — Յուլիս 1) կը պարունակէ Սելանիկէն, Գավալայէն, Տրամայէն, Քոմոթինիէն (Կիւմիւլճինա), Ալեքսանդրապոլիսէն (Տէտէ Աղաճ), Տեմոթիքայէն, Օրէսթիասէն եւ շրջականերէն Ա. կարաւանով մեկնելիք հայրենակիցներու ցանկերը: Յունիս 25ի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Ներգաղթի լիազօրներէն քաղաքացի Հայկ Մելքոնեան, երկուշաբթի, Սելանիկէն Աթէնք ժամանեց:

Մեր քաղած տեղեկութեանց համաձայն, լիազօրները Սելանիկի մէջ արդէն կազմած են ներգաղթողներու երկրորդ կարաւանի ցանկն ալ եւ երրորդն ալ պատրաստուելու վրայ է՝ կրկին Սելանիկի մէջ, լիազօր քաղաքացի Գրիգոր Աստուրեանի եւ տեղւոյն ու Թրակիոյ շրջանի Ներգաղթի Յանձնախումբերուն կողմէ:

Նոյնպէս կը տեղեկանանք թէ անհիմն է «Ռոսիա» նաւուն Փիրէա ժամանելուն եւ Աթէնքի շրջանէն որոշ թուով ներգաղթողներ առնելու լուրը: Միայն նախապէս որոշուած 1500 եւ 2000 հոգի փոխադրող երկու նաւերն է որ պիտի կատարեն փոխադրութիւնները եւ թէ արդէն անոնք սովետական նաւահանգիստներէն ուղղուած են դէպի Սելանիկ, ուսկից պիտի մեկնին նախ երեք կարաւանները: Յետոյ պիտի սկսի Աթէնքի շրջանին ներգաղթողներու փոխադրութիւնը:

★ Պաշտօնական ծեկոյցի մը համաձայն, ամէն բարեկեցիկ ներգաղթող պարտաւոր է վճարել փոխադրութեան ծախքերը, համաձայն որոշուած սակին, ինչպէս նաեւ իւրաքանչիւր անտուկի եւ հակի (տէնկ) համար նուազագոյն 8000 դրախմի:

★ Եգիպտոսէն այս տարի պիտի մեկնին 3000 հոգի, համաձայն վերջին տեղեկութեանց:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Պէվին, ճառ մը խօսելով, անուղղակի պատասխանեց Խ. Միութեան մեղադրանքներուն: «Ես չեմ ուզեր բաժնել Եւրոպան կամ աշխարհի որեւէ մէկ մասը, չեմ ուզեր Ամերիկան բաժնել Եւրոպայէն: Մենք իրաւունք ունինք օգնութիւն խնդրելու Ամերիկայէն, Եւրոպայի խորտակուած տնտեսութիւնը վերահաստատելու համար» ըսաւ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՏԱՔԸ 115 աստիճանի բարձրացաւ Եչ. օր, ինչ որ տեսնուած չէր 1890էն ի վեր: Փողոցներու ասֆալտը կը հալէր, շէնքերու վերի յարկերը ջուր չունէին, ճնշումը տկարացած ըլլալով, սառին կոյտը 10 շիլինի կը ծախուէր:

ԵՇ. ԱՌՏՈՒԻԱՆ ՓՈԹՈՐԻԿԸ մեծ վնասներ պատճառեց Փարիզի արեւելեան շրջաններուն մէջ: Հեռագրի եւ հեռաձայնի հարիւրաւոր գիծեր խորտակուեցան եւ հաղորդակցութիւնները քանի մը ժամ ընդհատուեցան Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ միջեւ: Գիշերուան փոթորիկէն եւ անձրեւէն ալ վնասուեցան հիւսիսային – արեւմտեան արուարձանները: Կարկուտ տեղաց Սէն Քըրուի մէջ: Մէզոն Լաֆիթի կայարանը ջուրերու տակ թաղուեցաւ, կոյուղիները պայթած ըլլալով:

ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Ելեկտրական գիծերու նորոգութեանց պատճառաւ Եչ. օր հոսանքը կտրեցաւ 13րդ թաղամասին մէջ, առտուան ժամը 8—12, որով կարելի չեղաւ սրբագրել ուրբաթ օրուան «Յառաջ»ի կարգ մը տպագրական վրիպակները:

★ Նոյն օրը 13րդ թաղամասի թղթատարական մասնաճիւղին պաշտօնեաներու մէկ մասը չորս ժամ գործադուլ հռչակած ըլլալով, թերեւս շատ մը բաժանորդներ ուշ ստանան իրենց թերթը, հակառակ մեր կամքին:

ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ ԿԸ ՎԱԽՆԱՆ ՆՈՐ ԱՐՇԱՒԱՆՔԷ ՄԸ

« ԱԶԱՏ ՅՈՒՆԱՍՏԱ՞Ն » ԿԻՏԻ ԿԱԶՄՈՒԻ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ իրազեկ շրջանակներու մէջ ժամէ ժամ կը սպասեն համայնավարական «ազատ պետութեան» մը հռչակման հիւսիսային Յունաստանի մէջ, ուր կառավարական զօրքը դեռ կը հետապնդէ նահանջող ապստամբները: Նկատի առնելով Յունաստանի դրացիներուն միջազգային դիրքը, դիւանագիտական շրջանակներու մէջ կը կարծեն որ եթէ այդպիսի յայտարարութիւն մը ըլլայ, Եուկոսլաւիա, Ալպանիա եւ Պուլկարիա պիտի կրնան իբրեւ պատեհ բազմիցներ ճանչնալ ապստամբները եւ բացէ ի բաց օգնել անոնց: Այդ պարագային Յունաստանի եւ իր արեւմտեան աջակիցներուն դիրքը պիտի տկարանայ Միացեալ Ազգերու ժողովին առջեւ, եթէ օգնութիւն խնդրեն:

Հինգշաբթի օր անթելի գաղտնի կայան մը, որ կը կարծուի թէ Եուկոսլաւիա կը գտնուի, հաղորդեց զօր. Մարկոսի մէկ յայտարարութիւնը: Ապստամբ հրամանատարը կ՚ըսէ թէ պատրաստ է համաձայնութեան մը յանգելու Աթէնքի կառավարութեան հետ, եթէ ընդունին իր հիմնական պահանջները: Իր առաջարկն է կազմել առժամեայ կառավարութիւն մը, մինչեւ որ Ազգ. ժողովը հրաւիրուի եւ վերջնապէս որոշէ երկրին կարգուսարքը: Իր նպատակներէն մէկն է Յունաստանը փրկել «արտաքին միջամտութենէ որ կը ձգտի պալքանեան պատերազմի մը մեկնակէտը դարձնել երկիրը»:

ԿՌՈՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Մինչ այս մինչ այն, կռիւները կատաղօրէն կը շարունակուին Մակեդոնիոյ լեռներուն մէջ: Քամիլա լերան շրջանին մէջ կառավարական զօրքը եւ օդանաւերը ուժգնօրէն ռմբակոծեցին ապստամբները որոնք սկսան դէպի Կրամինոս լեռները նահանջել: Կառավարական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ 1500—1800 ապստամբներ պաշարուած են Պինտոս լեռներուն մէջ, Եանեայէն 20 մղոն հեռու, թէ գերի բռնուած են 300 ըմբոստներ եւն.:

Զօր. Նափոլէոն Զերվաս, բարեկարգութեան նախարարը, կը հաստատէ թէ Ալպանիայէն կատարուած արշաւանքին կը մասնակցէին ութ վաշտեր, իւրաքանչիւրը 300 զինուորներէ բաղկացեալ: Անոնք սահմանագլուխը անցած են միաժամանակ, երեք տարբեր կէտերէ: Այժմ խիստ հսկողութիւն կը կատարուի Ալպանիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ սահմաններուն վրայ, Ֆլորինայէն Քոնիցա, նոր յարձակումներ խափանելու համար:

Աթէնքի մէջ կը հաստատեն 2500 ապստամբներու նահանջը այդ շրջանին մէջ: Միւս կողմէ, պատերազմական նախարարը հաղորդեց թէ ապստամբները նոր եւ աւելի կարեւոր արշաւանքի մը կը սպասէ:

Յունաստանի արտաքին նախարարը, որ Ամերիկա կը գտնուի, հաղորդած է թէ Մ. Նահանգները համաձայն են աւելցնելու յունական բանակին թիւը եւ պատրաստ են հոգալու անոր ծախքերը, բայց միտք չունին ամերիկեան զինուոր ղրկելու: Զրոյցի մը համաձայն, Յունաստան ուտելիք եւ ռազմական պիտոյքներ խնդրած է Թուրքիայէն:

Ապահովութեան խորհուրդին Եչ. օրուան նիստին մէջ, Լեհաստանի ներկայացուցիչը, Տօքթ. Լանկէ, որ նախագահն է, պահանջեց նոր ընտրութիւններ կատարել Յունաստանի մէջ եւ ետ քաշել օտար զինուորները: Այս առթիւ Յունաստանը պատասխանատու հռչակեց Պալքաններու մէջ ծագած կռիւներուն: Խորհրդային պատուիրակն ալ խօսք առնելով, ընդդիմացաւ խռովեալ շրջաններուն մէջ հսկողութիւն հաստատելու առաջարկին: Ամերիկացիները կը պնդեն իրենց այս առաջարկին վրայ:

Նորէ՞ն հացի տագնապ

Պետական պաշտօնեաներու դաշնակցութիւնը դժգոհ մնալով համերաշխ, որոշեց համակերպիլ Ազգ. ժողովի վճիռին, որ միաձայնութեամբ, 600 ձայնով կը վաւերացնէր կառավարութեան սահմանած վարկերը, թոշակներու յաւելման համար: Կազմակերպութիւնը հաստատեց թէ 50 առ հարիւր շահած են իրենց պահանջները, բայց լայն պայքար մը պիտի բանան ամբողջ երկրին մէջ, ապահովելու համար իրենց բոլոր իրաւունքները:

Այս խնդիրը հազիւ կարգադրուած, ահաւասիկ նոր տագնապ մը: Հողագործներու դաշնակցութիւնը անբաւական գտնելով կառավարութեան նշանակած գինը՝ 1947—48ի հունձքին համար, մասնաւոր շրջաբերական մը ղրկած է իր անդամներուն, որպէսզի պատրաստուին «սաստկացնելու ճնշումը» կառավարութեան վրայ, եթէ նոր յաւելում չկատարէ: Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ այդ «ճնշումը» պիտի ըլլայ 8—10 օր ցորեն չյանձնել, իբրեւ ցոյց:

Աւելորդ է ըսել թէ այսպիսի արարքի մը ան–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Կիւլպէնկեան մատենադարանը

ԽՄԲ. — Երուսաղէմի Պատրիարքարանի պաշտօնաթերթը, Սիոն, իր վերջին (11—12) թիւերը նուիրած է Կիւլպէնկեան Մատենադարանին: Շինութեան ամբողջ ծախքը Գ. Կիւլպէնկեան ստանձնած ըլլալով, Մատենադարանը կոչուած է «Կիւլպէնկեան», փոխանակ «Դուրեան»ի: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

ՇԷՆՔԸ ԵՒ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՀԱՒՈՐՈՒՄԸ

Մատենադարանը իբրեւ ճարտարապետական նկարագիր ամերիկեան եւ անգլիական նորաձեւ մատենադարաններու նմանութիւնը ունի: Թէ արտաքին եւ թէ ներքին մասերով շատ պարզ է անիկա, բայց նոյնքան տպաւորիչ, լայնանիստ եւ ամրախարիսխ իր ձեւով: Ճակատին լայնքն է 18 մ., խորութիւնը՝ 23 եւ բարձրութիւնը 10 մեթր. Երկյարկանի է, պատերուն վրայ բացուած են երկաթեայ վանդակներով ամրացած քառանկիւն մեծ պատուհաններ: Ընդի երկաթաշէնմուտքի մեծ դուռ տախտակի մը վրայ մետաղեայ տառերով դրոշմը, որուն ճիշտ վերեւ հաստատուած մարմարեայ մուած է հետեւեալ արձանագրութիւնը. —

Գալուստ Կիւլպէնկեան կառոյց զՄատենադարան Առաքելական Սրբոյ Աթոռոյս, վասն անմոռաց յիշատակի հօր իւրոյ եւ մօր Սարգսի եւ Տիրուհւոյ Կիւլպէնկեան, ի մեծարանս Ցորեկւոյ Ցիանամեայ Քահանայութեան Տ. Եղիշեայ Ս. Արքեպս.ի Դուրեան Պատրիարքին Հայոց Սրբոյ Երուսաղէմի.— ՌՅՀԸ—**1929**»:

Ներսը քառակուսի շքեղ սրահ մը: Անոր երկու կողմերուն վանդակորմով բաժնուած երկար նրբանցքներ՝ ուր զետեղուած են գրքերը: Մատենադարանը ունի նաեւ 8 մեծ ու փոքր սենեակներ: Աւագ դրան մուտքին դիմաց կան երկու սենեակներ, որոնցմէ մին կը ծառայէ իբրեւ ընդունարան եւ միւսը իբրեւ կացարան մատենադարանապետին: Միւս սենեակները գլխաւորաբար յատկացուած են եւրոպական եւ հայկական թերթերու եւ պարբերականներու:

Իբրեւ ներքին կահաւորում, պարզութեամբ հանդերձ ամէն ինչ արդիական է եւ ճաշակաւոր: Իբրեւ գրադարան կը ծառայեն թուով 120 պողպատեայ դարակներ, մասնաւորապէս ապսպրուած Ամերիկայէն: Այդ դարակները ապահովուած են կրակի դէմ, երեքական մետր բարձրութեամբ մէկ մետր լայնքով եւ 40 ս. մ. խորութեամբ: Իւրաքանչիւր դարակ ունի 5 բաժանումներ, աչք, որոնց ամէն մէկուն մէջ կը զետեղուին միջին հաշուով 35 կտոր գրքեր: Հետեւաբար դարակ մը ամբողջ մեր մատենադարանէն ներս, իր մէջ կրնայ կրել 175—200 գրքեր: Մատենադարանը ունի 20 հատ մեծադիր ապակէ փայտէ շինուած աշխատութեան սեղաններ, որոնք զետեղուած են մեծ սրահին, սենեակներուն եւ նրբանցքներուն մէջ: Կան նաեւ 100 հատ կաշեպատ եւ 100 հատ խսիրէ աթոռներ, որոնք մատենադարանին մէջ աշխատողի պէտքերէն զատ, լսարաններու եւ զանազան հաւաքոյթներու եւ հանդիսութեանց առիթով կը գործածուին: Աւելորդ պիտի չըլլար ըսել նաեւ որ ամբողջ շէնքին ելեկտրական սարքաւորումը շատ կանոնաւոր եւ գործնական ձեւով է եղած: Շուրջ երկու ամիսներ առաջ տեղի ունեցան ներքին եւ արտաքին նորոգութիւններ, մասնաւորաբար ներկուեցան բոլոր պատուհանները իրենցփեղկերով և երկաթեայ վանդակներով: Ընդհանուր առմամբ շէնքը մինչեւ այսօր պահած է իր արդիական եւ նորաշէն նկարագիրը եւ վանքի այն թաղամասին մէջ, ուր կը կանգնի անիկա, կը հանդիսանայ ամենաշքեղներէն եւ աչքի զարնողը:

ԳՐՔԵՐ, ԹԵՐԹԵՐ ԵՒ ԴԱՍԱՒՈՐՈՒՄՆԵՐ

Մատենադարանի գրքերուն թիւը կը հասնի 29.000ի: Սկզբնական շրջանին հոն հաւաքուեցան բոլոր հին ու նոր այն գրքերը եւ թերթերու հաւաքածոները, որոնք զետեղուած էին իբրեւ գրադարան ծառայող վանքի զանազան սենեակներուն մէջ: Ասոնց վրայ աւելցան նաեւ հետզհետէ գրքերը Դուրեան Պատրիարքին, որոնք թիւին հետ մէկտեղ աւելցուցին որակը մատենադարանի գրքերուն: Այնուհետեւ հոն կը փոխադրուին բոլոր հանգուցեալ եպիսկոպոսներու եւ վարդապետներու հաւաքածոները եւ արժէքաւոր գրքերը: Ասոնց վրայ աւելցան նաեւ Գեր. Արշակ Արք. Զարեհ Պրեսմէնի Ամերիկայէն բերած Ս. Գրոց մեկնաբանական, աստուածաբանական, կրօնա-եկեղեցական եւ պատմական գրքերը: Այս օրերուն կը պատրաստուին փոխադրել նաեւ քանի մը հազարի հասնող գրքերը լուսահոգի Թորգոմ Պատրիարքին, որոնք տակաւին կը մնան ի Պատրիարքարան: Իսկ այս բոլորէն զատ Բարերարին բարեհաճ տնօրինութեամբ, ամէն տարի իրմէ մեզի ղրկուած Գաղեստինեան լիրէ 150էն՝ Լ. Պ. 75ը կը գործածուի նոր հրատարակուած գրքեր գնելու: Գրքերու գնումը կը կատարուի մասնաւոր ընտրութեամբ, որոնք ըլլան ուղղակի գնումով քաղաքիս յայտնի գրավաճառներէն կամ եւրոպական ծանօթ տուներէն եղած ապսպրանքով:

Տրուած ըլլալով որ Կիւլպէնկեան Մատենադարանը կրօնական հաստատութեան մը մատենադարանն է, հոն ամփոփուած գրքերը առաւելապար ունին կրօնական նկարագիր: Մեր Մատենադարանը շատ ճոխ է աստուածաբանական ամէն կարգի գրքերով, ունինք հին եւ արդի աստուածաբանութեան ընտրելագոյն հեղինակներու գործերը: Ցետոյ՝ իմաստասիրական բաժինը, իր ստորաբաժանումներով նոյնքան ճոխ եւ արդիական, հին ու նոր եւ արդի իմաստասէրներ եւ տեսութիւններ պարունակող գրքեր շատ ունինք: Ցանձնարարելի են լեզուագիտական և պատմագիտական բաժինները: Տկար են գրականութեանց եւ մանաւանդ զուտ գիտական բաժինները, որոնց զօրեղացման համար, կը տարուի մասնաւոր ճիգ:

Այս տեղեկութիւնները կը վերաբերին եւրոպական լեզուով գրքերու (անգլերէն, ֆրանսերէն եւ գերմաներէն), որոնք թիւով շուրջ 16000 են:— Ասոնց կողքին ունինք հայերէն լեզուով գրքերու ամբողջ մը, որոնք թիւով կը կազմեն մնացեալը, շուրջ 13.000: Հոն է մեր հին մատենագրութիւնը ամբողջ, իբրեւ գրական, թարգմանական, աստուածաբանական եւ զուտ կրօնական վաստակ: Բաւական ճոխ է մեր արդի գրականութեան բաժինը: Հոն են մեր գրականութեան իշխանները, փոքրերն ու միջակները: Ընդհանրապէս նոր հրատարակութիւններ նուէր կը ստանանք: Ի հարկին կը գնենք նաեւ ամբողջ շարքեր մատենաշարներու: Կը ստանանք մեզի ծանօթ երկիրներէն հրատարակուած բոլոր թերթերը եւ գրական, մարզական, գիտական եւ կրօնական պարբերաթերթերը: Անոնք կը պահուին խնամքով, կը կազմըւին եւ կը զետեղուին իրենց դարակներուն մէջ:

Մատենադարանը միջին հաշուով տարեկան կը գնէ 60—70 հատոր գրքեր, նուէր կը ստանայ շուրջ 50 հատոր գրքեր եւ տարեկան հրատարակութեան թիւով ալ ամսաթերթեր ու պարբերաթերթեր:

Մաշած գրքերը կը կազմուին Ս. Աթոռոյս կազմատան մէջ: Այդ նպատակին համար Մատենադարանի պիւտճէին մէջ նշանակուած է Լ. Պ. 50: Տարեկան 100—150 գիրք կը կազմուի եւ ուրիշ 50 մըն ալ զանազան նորոգութեանց կ'ենթարկուի:

Ինչ կը վերաբերի գրքերու դասաւորման, պէտք է ըսել թէ անիկա կատարեալ է եւ ամբողջական: Դասաւորման դրութիւնը կը կոչուի Տիւիզ Տէսիմըլ Քլէսիֆիքէյշըն Սիսթըմ, որ ըստ նիւթի դասաւորման ամենաճիշտ դրութիւնն է: Այս ձեւով. եւրոպական գրքերը դասաւորուած են առանձինն եւ հայերէն գրքերը առանձինն: Թէ եւրոպական եւ թէ հայկական գրքերուն իւրաքանչիւրն ունի երկու քարթեր՝ մին համաձայն նիւթին եւ միւսը ըստ հեղինակի: Այս նպատակով շինուած են մասնաւոր դարակներ, ուր թուական եւ այբուբենական յաջորդականութեամբ դասաւորուած են իւրաքանչիւր գրքին համար զոյգ եւ երբեմն ալ թիւով աւելի քարթերը: Գալով թերթերուն, անոնք եւս տարուէ տարի կը դասաւորուին եւ կը կազմուին: Հին հաւաքածոներէն շատ պակաս ունինք, կը յուսանք զանոնք եւս ամբողջացնել:

<u>ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ</u>

ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ ԴՈՒՐՍ, ԲԱՅՑ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԵՏ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գիշերուայ ժամը 12 է, երբ ուրախացողների համար յանկարծակի կատարւում է մէկ բան, որ սկզբում վախեցնում է շատերին, բայց յետոյ ուրախութիւն եւ հրճուանք պատճառում նրանց:

Արձակւում են հրթիռներ:

Ճամբարի ղեկավարութիւնը նախապէս գեր — մանական յատուկ մէկ հիմնարկութեանպատուիրել էր 15 րոպէ անընդհատ տեւող հրթիռների արձակում:

Կանանցից շատերը առաջին անգամ էին տեսնում նման երեւոյթ, դրա համար էլ կարծելով, որ օդային յարձակում է, ցանկանում են փախչել եւ ապաստանել ճամբարի նկուղներում, բայց շուտով վախի զգացմունքը տեղի է տալիս անհուն հրճուանքի: Ժողովուրդը ուրախութեան աղաղակ է բարձրացնում:

Հրթիռները սոսկալի սուլոցով ճեղքում են օդը, բարձրանում վերեւ եւ այնտեղ մեծ որոտով պայթում, ամբողջ ճամբարը ծածկելով կարմիր, կապոյտ եւ նարնջագոյն կրակէ աստղերի անձրեւով: Նրանք տարբեր են եւ զարմանալի գեղեցիկ, հեքեաթային եւ չտեսնը կորելու չափ հրճուալից:

Կրակէ ծաղկեփունջ, կրակէ հովանոց, կրակէ ջրվէժ: Քառորդ ժամ հեքեաթ, քառորդ ժամ սքանչանք:

Ճամբարի հայ մանուկների սրտերում Մայիս 28ը նստեց ամուր, նստեց հրճուալից, հրթիռների նման բոցավառ, նրանց նման բազմերանգ, գեղեցիկ, հարազատ,

Գիշերուայ ժամը 2 է:

Եւրոպական պարերի սրահից եւ հաղիւ ազատուելով հիւրասիրող Հայերի յամառ քաշքշումից, դուրս եմ գալիս բակ:

Ժողովրդական պարերը շարունակւում են նոյն սաստկութեամբ եւ հրճուանքով: Պարում են բոլորը:

Սակայն իմ ուշադրութիւնը գրաւում է սրտառուչ մէկ երեւոյթ:

Ճամբարի ծաղկանոցի կենտրոնում ծածանւող հայկական դրօշի ձողի շուրջը, ելեկտրական լոյսերի առատ ցոլքերի տակ, շուրջպար են բռնել 6—10 տարեկան մանուկները: Նրանք նման են թիթեռնիկների, որոնց կարծես լոյսն է հրապուրել այդտեղ: Մեծերը նրանց վրայ ուշադրութիւն չեն դարձնում, նրանք զբաղուած են իրենց 'բացառիկ ուրախութեամբ:

Ես մօտենում եմ նրանց, գրկում առաջին հանդիպած հայ մանուկին եւ յուզւում...

Ժամը 4 է, բայց ժողովուրդը չի ցանկանում տուն գնալ, մանաւանդ երիտասարդութիւնը:

Լուսանում է: Ցողնած տօնակատարութեան պատրաստութիւնից եւ նրա գործադրումից, հիացած ժողովուրդի միաձնականութիւնից եւ սրտանց ուրախութիւնից, հպարտ օտար հիւրերի անվերջ գովասանքներից, սենեակս եմ վերադառնում հանգստանալու:

Սակայն քնել չեմ կարողանում:

Սենեակիս բաց լուսամուտից առաւօտեան թարմ օդի հետ ներս են լեցւում ուրախացող Հայերի երգերի եւ նուագի ձայները:

Նրանք իրենց սեղանները դուրս են բերել բակը, բոլորուել նրանց շուրջը եւ վճռել են երեկոյի մինչեւ վերջ տօնել իրենց Հայրենիքի Անկախութեան Օրը, որ այնպէս դժուարութեամբ ձեռք է բերուել, թերեւս նրանցից շատերի հէնց անմիջական մասնակցութեամբ եւ շատերի էլ եղբայրների եւ հայրերի թափած արեան գնով:

Նրանք հիմա Հայրենիքից դուրս են, բայց իրենց բնակարանների դրսի պատերի վրայ մետաղեայ տառերով գրել են «ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՑ ԴՈՒՐՍ, ԲԱՅՑ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԵՏ»:

Նրանք Հայրենիքով են ապրում միայն, դրա համար էլ գրել են, «ՀԱՅՐԵՆԻՔԸ ԱՄԷՆԻՑ ՎԵՐ»:

Նրանց ապագան Եւրոպայում մութ է եւ անհրապոյր, բայց մէկ օր Հայրենիք վերադառնալու յոյսը սիրտ է տալիս նրանց եւ մոռացնում տխուր իրականութիւնը

ՄԱՅԻՍ 28ը նրանք տօնեցին անհուն եռանդով եւ սրտաբուխ, որովհետեւ ՄԱՅԻՍ 28ը այն խորհրդանիշն է, որն իր հետ է բերել Ազատ Հայրենիքի երբեմնի երազ իրականութիւնը, իսկ այսօր գաղափար է դառել նրա ամբողջականութեամբ:

Ես քնել չեմ կարողանում:

Մէկը երգում է Ջիւանու չնաշխարհիկ «Մայրիկ»ը:

Կուրծքս ուռչում է յուզմունքից:

Ցիշում եմ մօրս, իմ անգուգական մօրս, որին չեմ տեսել 11 տարի շարունակ եւ որին ծովի չափ իմ պատճառով ցաւ են պատճառել իմ քաղաքական թշնամիները միմիայն նրա համար, որ ես ցանկացել եմ ՄԱՅԻՍ 28ը, մեր արնաներկ, բայց լուսաճաճանչ, իր բնոյթով եւ բովանդակութեամբ աշխարհումը նմանը չունեցող ՄԱՅԻՍ 28ը իմ Հայրենիքում տօնել, ուր նա ծնուել է եւ կերտուել:

Բայց միայն իմ մայրս չէ այդպէս ցաւատանջ: Նրա հետ են նաեւ ուրիշ հազարաւոր հայ մայրեր:

Հէնց ինքը Հայաստանը մէկ ցաւատանջ հայ մայրիկ է, որ կարօտակէզ սպասում է իր որդիների վերադարձին:

Լուսացաւ: Արեւի շողերը ողողեցին հսկայական զօրանոցը եւ ուրախացողներին:

ՄԱՅԻՍ 28ի տօնակատարութիւնը արեւաշող լուսաբացին հանդիպեց:

ԱՐԱՔՍ

Ի՞նչպէս մեռած է Յ. Քաջազնունի

ԽՄԲ. — «Հայրենիք»էն կ'արտատպենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (10 Յունիս).—

Վերջին ամիսներու ընթացքին Հայաստանէն եկած ճամբորդներէ քաղուած են կարգ մը տեղեկութիւններ, որոնք հաղորդուած են մեզի՝ վստահելի եւ լուրջ անձի մը կողմէ, հաւաստելով որ մէկէ աւելի աղբիւրներէ ստուգուածներու մասին միայն կը գրէ:

Յ. ՔԱՋԱԶՆՈՒՆԻԻ ՄԱՀԸ. — *Հայաստանի Հանրապետութեան առաջին վարչապետ Յով. Քաջազնունի, որ իր ծանօթ ելոյթէն վերջ մնկնեցաւ Խ. Հայաստան,՝ համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն առաջ ապրած է տնտեսապէս շատ խեղճ եւ բարոյապէս ալ ամէնքէն արհամարհուած պայմաններու մէջ: Ստացած է շատ չնչին թոշակ: Հագուած է ցնցոտի նմանող զգեստ, գլխին կարկտնած գլխարկ, գրեթէ բոկոտն: Մէկ խօսքով, լքուած եւ յուսահատ, քաշքշած է կեանքը:*

1938 Մայիս 28ին գործէն կը բացակայի եւ առտուն. կանուխ կ'երթայ Հրազ-

դանի եզերքը եւ մինչեւ իրիկուն կ՚անցընէ այնտեղ, ապրելով ինքնամփոփ։

Երբ հեռուեւալ առտուն կ՚երթայ իր պաշտօնատեղին, կառավարիչը, որ տեղեկութիւն ստացած է եղեր նախորդ օրը ո՛ւր գտնուելու մասին, կը հարցնէ բացակայութեան պատճառը։ Քաջազնունին Դաշնակցականի վայել կեցուածքով կը յայտնէ բացակայութեան պատճառը, որուն համար կը հանուի պաշտօնէն եւ կ՚աքսորուի հարաւային Սիբերիա, ուր եւ թշուառութեան մէջ կը մեռնի։

ԲԺ. ԱՐՇԱԿ ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ ՄԱՀԸ.— Նոյն վերաբերումին կ՚արժանանայ բժ. Արշակ Ղազարեան. այն բժ. Ղազարեանը, որ Թէհրան գտնուած ժամանակ մեծ ծառայութիւններ մատուցած է բոլշեւիկ իշխանաւորներու։ (Ցաւալի.— «Գաղափար» անուն թերթ մըն ալ հրատարակեց)։

Առ հասարակ 1937—38 թուականներուն սոսկալի մաքրագործում մըն է կատարուած, ինչպէս Ռուսաստանի եւ Վրաստանի, այնպէս ալ Հայաստանի մէջ։ Այս մաքրագործման զոհերը եղած են գլխաւորաբար հին սերունդին պատկանող մտաւորականները։ Այս մաքրագործման շրջանին բժ. Արշակ Ղազարեանն ալ կ՚աքսորուի հարաւային Սիբերիա եւ 1938ի վերջերը կը մեռնի ծայրայեղ թշուառութեան մէջ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԱՐՕՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

ՏԷՍԻՆ, 14 Յուլիս.— Երէկ կէսօրէ վերջ Տարօնցիները արժանավայել կերպով տօնեցին իրենց հերոսամարտը, Հ.Յ.Դ. Տան մէջ։ Յանձնախումբ թէ վաչական անդամներ ձեռք ձեռքի տուած ի՛րենց կարելին ըրած էին ձեռնարկին յաջողութեան համար։

Տարօնցի հայրենակիցներու խուռն բազմութիւն մը զանազան շրջաններէ եկած էր խոնարհելու եւ իր յարգանքը մատուցանելու Տարօնի անմահ հերոսներու ինկելի յիշատակին։

Ցաւալի է արձանագրել որ նոյն պահուն դարձեալ խաչաձեւում կար Միութեան մը կողմէ, որ ինչպէս դպրոցական հանդէսին առեն, դէշ վկայութիւն մը կուտար իր անունին։

Հանդէսը բացուեցաւ «Տալւորիկ»ով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս։ Օրուան նախագահը, հայր Կ. Տէրմոյեան գեղեցիկ կերպով ուրուագծեց ընտանիք Տարօնի այն բոլոր սիրելի դէմքերուն որոնք Զորրորդ դարէն սկսեալ ոչ միայն լուսաւորեցին մեր քաղաքական մթագնած երկնակամարը այլ եւ հիմը դրին մեր ոսկեդինիկգրականութեան, հայութեան դիմագիծը պահելով անաղարտ։ Մեսրոպ Մաշտոց, Դաւիթ Անյաղթ, Մովսէս Խորենացի, Մամիկոնեան իշխաններ, տիտանները Տարօն Աշխարհի... եւ Գէորգ Չաւուշ, Աղբիւր Սերոբ, Կորիւն ու Հրայր եւ փաղանգը հերոսներու ...

Տարօնը լիովին տուած է իր տուրքը ազգային ինքնապաշտպանութեան եւ ազատագրութեան պայքարին։ 1915ը ինչպէս հանուր հայութեան, նոյնպէս Տարօնցիին համար ճակատագրական թուական մը եղաւ։ Հակառակ որ Տարօնը չունէր Վասպուրականի քաղաքական նպաստաւոր պայմանները, իր զաւակները կռուեցան հերոսաբար ու իրենց արիւնով ներկեցին հայրենի հողը։

Տարօնցին այժմ չունի իր սրբավայրերը, տօնելու համար Վարդավառը, որ կուգայ հեթանոսական շրջանի անհունէն։ Բայց ունի այն խոր հաւատքը թէ դարձեալ պիտի տօնէ զայն իր սեփական հողին վրայ։

Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր ու այլազան։ Երգեցիկ խումբի կողմէ եղան քանի մը խմբերգներ։ Արտասանեցին փոքրիկներ Արուս Ղազարեան, Ա. Ասատուրեան, Շ. Տէմիրճեան, Շ. Գրիգորեան, Օրիորդներ Արեգն. Ադամեան, Կարապետեան (Վիէնէն), ինչպէս նաեւ պատանիներ Կոր. Վարդապետեան, Վ. եւ Արամ Գրիգորեան։ Այս վերջինը կրկնութեան արժանացաւ։ Բոլորն ալ յաջող էին։ Առաջին անգամ մեներգեց Տիկ. Մ. Կարապետեան, խլելով բուռն ծափեր։ Յետոյ՝ Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան, մեր շրջանի ծանօթ ձրգչուհին իր թրթռուն ձայնով երգեց քանի մը երգեր ու արժանացաւ ներկաներու ծափերուն, ինչպէս եւ գեղեցիկ ծաղկեփունջի մը՝ կազմակերպիչ յանձնախումբին կողմէ։ Յաջողութեամբ մեներգեցին նաեւ Տիկիններ Ա. Պօյաճեան, Լ. Չիլինկիրեան (Վիէնէն) եւ Օր. Կարապետեան (Վիէնէն), ջերմ ծափերու մէջ։

Մասնաճիւղին կողմէ ընկ. Լ. Ասատուրեան կարդաց օրուան պատշաճ գեղեցիկ ուղերձ մը։ Ապա խօսքը տրուեցաւ օրուան բանախօս Պ. Արմէն Սասունիի, որ մասնաւորապէս շեշտեց Տարօնցիին հայրենասիրութիւնը, յեղափոխական անկոտրում նկարագիրը եւ անսահման զոհողութիւնները ազգային գոյութեան ահարկու պայքարին մէջ։ Յետոյ կոչ ուղղեց իր հայրենակիցներուն որ ըլլան համեստ ու միշտ ու այն վէճերով չվիրաւորեն իրար։ Հայկ. Հարցին մէջ վէճ գոյութիւն չունի եւ չի կրնար ունենալ։ Օրինակ բերաւ Հրայրը, Տարօնցի այդ անզուգական հերոսը որ իր անսահման հայրենասիրութեամբ ու պարկեշտ նկարագրով անցեալ դարու վերջերուն կը պատգամէր արտասահմանի բոլոր հայ քաղաքական գործիչներուն ու կուսակցական ղեկավարներուն դադրեցնել ամուլ վէճերը եւ զէնք հասցնել հայրենիքին։

Վերջին անգամ Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան երկու երգով եկաւ վերջ տալու յայտագրին։ Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակիր ազատ իմ Հայրենիք»ով։

Իրիկունը նոյն սրահին մէջ տեղի ունեցաւ ընտանեկան խնջոյք մը։ Ժողովուրդը բոլորուած ճոխ ազանդերներով ու խմիչքով բեռնաւոր սեղաններու շուրջ՝ խմեց ու երգեց ու դարձեալ ոգեկոչեց Տարօնի հերոսներու յարգելի յիշատակը ու ապրեցաւ Ս. Կարապետի եւ Ս. Առաքելոց վանքերու Վարդավառի տօնախմբութեանց երանելի յիշատակներով։

Հայր Տէրմոյեանի սեղանապետութեամբ, եղան մեներգներ եւ արտասանութիւններ։ Մասնաւորապէս յիշենք Ռընաժի հայրենակիցներէն Տիկ. Արաքսի Էժտահարեանը որ յուզումով արտասանեց Սիամանթոյի «Յոյսին համար»ը։ Ինչպէս նաեւ ընկ. Վահան Խաչատուրեանը՝ նոյնքան հարազատ զգացումներով արտասանեց «Յանդամբ Ձեզ, Տարօնի հերոսներ»ը։ Տեղի ունեցաւ աճուրդ մը, որ շնորհիւ ներկաներու առատաձեռն մասնակցութեան եւ աճուրդը վարող ընկերներ Ս. Առաքելեանի եւ Պ. Տ. Պօղոսեանի ջանքերուն բարձրացաւ 24 հազար ֆրանքի։ Խնջոյքը շարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտ։ Գովելի է Տէսինի Տարօն–Տուրուբերանի Հայր. Միութեան մասնաճիւղի վարչութիւնը որ այս ձեռնարկով մեզ պարգեւեց յիշատակելի օր մը։

Գ. Պ.

ՎԱՐԴԱՎԱՌ ԵՒ ՁԱՒԷՆ ԱՐՔ.Ի ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Վարդավառը անշուք տօն մըն էր մեր ծննդավայրին մէջ նման միւս բոլոր տօներուն, միայն ազգականներ ու դրացիներ իրար քով գալով, կեր ու խում եւ պզտիկ խնջոյք մը կը սարքէին։

Անշնչելի էր մթնոլորտը մեր գաղութին, 25-30 հազար թուրք ազգաբնակչութեան մէջ հազիւ չորս հարիւր ընտանիք, անզէն, անհողի։ Բայց եւ այնպէս հայկ. Վարդավառը ծննդավայրէս դուրս, Բրիտանիոյ հայաշատ քաղաքներուն մէջ, Ատափազար եւ Պարտիզակ։

Առտուն կանուխէն եկեղեցին կը լեցուէր երկսեռ բազմութեամբ, դպրոցական աշակերտներ դասին երկու կողմերը կը շարուէին իրենց ուսուցիչ - ուսուցչուհիներու հսկողութեամբ։ Պատարագիչ քահանան կը քրտնէր, դպիրները կ՚երգէին խանդավառ, գործի վրայ էին ժամկոչը, տնտեսն ու լուսարարը։ Քահանան, իրական քարոզիչ, կը բացատրէր օրուան տօնին իմաստը։ Ժողովուրդը լուռ ու երկիւղած կը հետեւէր արարողութիւններուն։

Կէսօրէն վերջ ամբողջ ժողովուրդը բնութեան ծոցին մէջ, պաղ առուակներու եզերքին, ծառերու հովանիին տակ։ Անչափ պարմանուհիներ կարծես կը մրցէին դաշտի ծաղիկներուն հետ։ Ջափահաս երիտասարդներէն մինչեւ նոր հարսերն ու ծանրաբարոյ ծնողներ կը մասնակցէին ջրախաղին։

Եւ ահա երեսուն տարի վերջ Վարդավառը եւրոպական այս մեծ քաղաքներուն մէջ, որոնցմէ ամէնէն բախտաւորը կարելի է նկատել Մարսիլիոյ հայ գաղութը, իր արուարձաններու մատուռներով, մանաւանդ Փրատոյի մայր եկեղեցիով, որ նախ պատիւ կը բերէ հանգուցեալ մեծ բարերար Վ. Խորասանճեանի ու յետոյ ամբողջ հայութեան։

Ուրախալի է նաեւ որ այս փառահեղ տաճարը, օժտուած է համապատասխան երգչախումբով մը, երաժշտագէտ Պ. Վարդան Սարգսեանի ղեկավարութեամբ։ Սակայն տխուրէ ներքին պատկերը այս Վարդավառի օրով։ Հազիւ 20-25 հաւատացեալ պառաւներ եւ տասնեակ մը այրեր։ Եւ այս՝ հակառակ օրեր առաջ եղած յայտարարութեան թէ՝ պատարագէն վերջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Պոլսոյ նախկին պատրիարք Զաւէն արք. Եղիայեանի յիշատակին, եւ անոր կեանքին ու գործին մասին պիտի խօսի նաեւ վաստակաւոր ուսուցիչ Վահան Գույումճեան։

Եկեղեցական արարողութիւնները այնքան երկար տեւեցին որ ներկայ ժողովուրդին մէկ մասն ալ մեկնեցաւ, որով Պ. Գույումճեան չէր ուզեր խօսիլ, մինչ անկիւն մը սրտցաւ հայրենակիցներ կը վիճէին։

— Ո՞ւր է Դաշնակցութեան Նոր Սերունդը։

— Հապա ո՞ւր են «յառաջդիմականները», իրենց ուսումնականները եւ քանիերեք դպրոցներու աշակերտները։ Ո՞ւր են Բարեգործականի Երիտ. Միութեան երկսեռ անդամները, «պետական» Կարմիր Խաչի տիկինները... Եւ յանկարծ լռութիւն։

Պ. Վ. Գույումճեան անփոփ կենսագրականը կ՚ընէ Զաւէն Պատրիարքին, Կարինի, Վանի եւ Տիգրանակերտի առաջնորդութենէն մինչեւ Պոլսոյ պատրիարքութիւն, տագնապալի շրջանի մը մէջ։ Յետոյ օրինակներով կը պարզէ հանգուցեալին բարոյական ու նիւթական օժանդակութիւնը աքսորեալ մտաւորականներուն։ Լայն տեղեկութիւններ կուտայ նաեւ անոր գրական աշխատանքներուն մասին։ Կ՚արժէ որ Պ. Վ. Գույումճեան հրատարակէ իր յուշերը, որոնք պատմական արժէք ունին։

ՊԱՐԹԵՒ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ
(Մարի Նուպար Հիմնարկութիւն)

ԽՄԲ.— Բարեգործականի փարիզի վարչութենէն ստացած ենք հետեւեալ կոչը.—

Ազգային մեծ բարերար ողբացեալ Պօղոս փաշա Նուպար, իր կարգ մը ազգօգուտ բարերարութեանց շարքին, Փարիզի Միջազգային Համալսարանական Ոստանին (Սիթէ Ինիվէրսիթէր»ի մէջ իր անձնական ծախքով, եւ ի յիշատակ իր ողբացեալ կողակցին Մարի Նուպարի, հիմնած է հոյակապ շէնք մը, իրենց համալսարանական, մասնագիտական կամ բարձրագոյն ուսումը Փարիզի մէջ շարունակել կամ լրացնել փափաքող հայազգի ուսանողներուն եւ գիտնականներուն ապահովելու համար առողջապահիկ, անդորր եւ հանգստաւէտ բնակութիւն։

Հաստատութիւնը Բարերարին կողմէ Փարիզի Ֆրանսական Համալսարանին նուիրուած ըլլալով սեփականութիւնն է Ֆրանսական պետութեան, որով անոր վարչական եւ նիւթական ղեկավարութիւնը պահուած է Ֆրանսացի վարիչներով եւ պաշտօնէութեամբ։ Ոչ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, ոչ ազգ. ուրիշ տեւէ մարմին, ոչ իսկ Նուպարեան գերդաստանը ձայն եւ իրաւասութիւն չունին Տան վարչութեան մէջ։

Նուիրատուութեան ակտին գործադրութեան հսկելու եւ թեկնածու կամ ընդունուած հայ ուսանողներու իրաւունքները պաշտպանելու իրաւասութիւնն ու պարտականութիւնը ըստ պայմանագրութեան կը պատկանի Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի գործադիր Ժողովին, որուն կողմէ յանձնարարուած ուսանողները միայն կրնան ընդունուիլ Հաստատութեան մէջ։ Ուրիշ ազգ. մարմիններէ տրուած յանձնարարութիւնները նկատի չեն առնուիր Տան Ֆրանսական վարչութեան կողմէ, որ իր կարգին կը յղէ զանոնք Հ. Բ. Ը. Միութեան Գործադիր Ժողովին։

Հիմնարկութիւնը ունի 70 կահաւորեալ սենեակ։ Ըստ Նուիրատուութեան ակտին անոնցմէ տասնըհինգը յատկացուած է Ֆրանսացի ուսանողներու, իսկ մնացեալ 55ը տրամադրելի են ծագումով հայ ուսանողներու այն հասկացողութեամբ որ, այս վերջինները ամէն տարի համալսարաններու կամ վարժարաններու վերաբացումէն առաջ, Յուլիս, Օգոստոս, Սեպտեմբեր ամիսներու ընթացքին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Գործադիր Ժողովին գրաւորապէս դիմելով իրենց համար հիմնարկութեան մէջ վերապահել տուած ըլլան սենեակ մը, առ այդ հայթայթելով անհրաժեշտ վկայական եւ հաստատագիր, որոնց մասին պիտի խօսինք քիչ յետոյ։

Հայ ուսանողներուն տրամադրելի այն սենեակները որ մինչեւ Սեպտեմբեր 30 հայ ուսանողներու կողմէ կանխաւ վարձուած կամ գրաւուած չեն ըլլար, կրնան Հոկտեմբեր 1էն Տան Ֆրանս. վարչութեան կողմէ տրամադրուիլ Ֆրանսացի կամ օտար ուսանողներու։ Եւ որովհետեւ Փարիզի մէջ տիրող բնակարանի տագնապին բերմամբ բազմաթիւ Ֆրանսացի եւ օտար ուսանողներ խնդրանք ներկայացուած են ընդունուելու Մարի Նուպար հաստատութեան մէջ, բնական է թէ Հոկտեմբեր 1էն՝ առ ի չգոյէ հայ թեկնածուի՝ տրամադրելի մնացած սենեակները այն օրն իսկ եւ բոլորը մէկ պիտի գրաւուին ոչ-հայ ուսանողներու կողմէ։

Նման ցաւալի անպատեհութեան առաջքը առնելու եւ Հայերուն տամադրելի 55 սենեակները 55 հայ ուսանողներով լեցնել կարենալու համար անհրաժեշտ է որ թեկնածուները այժմէն դիմեն գրաւորապէս Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Գործադիր Ժողովին եւ իրենց համար վերապահել տան սենեակ մը, իրենց խնդրանքին կցելով Ֆրանսերէն լեզուով խմբագրուած հետեւեալ տեղեկութիւնները եւ վկայագիրները.—

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ.— Ռօմանահայ սրտցաւ հայրենակից Մեսրոպ Թորոսեանի չորս զաւակները այս տարի եւս փայլուն յաջողութեամբ աւարտեցին Ֆրանսական լիսէի շրջանը։ Առաջինը, շրջանաւարտ անցեալ տարի, այժմ կը հետեւի Լիոնի Բժշկական համալսարանի դասընթացքին, միւսները յաջորդաբար յառաջ կ՚երթան։ Ուրիշ հայրենակիցներու զաւակներն ալ յաջող պարգեւներու արժանացան։ — Պ.

միջակաւն հետեւանքը պիտի ըլլայ ծանրացնել հացի տագնապը մեծ քաղաքներու մէջ։ Արդէն անբաւական է ցորենի պաշարը աղօրիքներու, ալիւրը՝ փուռերու մէջ, եւ եթէ քանի մը օր ուշանայ ցորենի յանձնումը, ժողովուրդը հացի նեղութիւն պիտի կրէ, ինչ որ կրնայ տեղի տալ անախորժութեանց։

Հողագործները երկու զանազան ոյժին կառավարութենէն.— Առաջին՝ անբաւական կը գտնեն նոր սակագինը, կենդիննար գլուխ 1850 ֆրանք։ Երկրորդ՝ կը մեղադրեն կառավարութիւնը եւ մասնաւորապէս հողագործական նախարարը թէ ազատագրութենէն ի վեր տկարացուցած է ցորենի մշակումը, շատ ցած գիներ նշանակելով։

Պատերազմէն առաջ Ֆրանսա ամէն տարի կ'արտադրէր առ նուազն 75 միլիոն կենդինար ցորեն։ Անցեալ տարի, որ բացառապէս նպաստաւոր էր, ցորենի արտադրութիւնը եղաւ 65 միլիոն կենդինար։ Յառաջիկայ հունձքը աղէտալի կը համարուի, որովհետեւ անցեալ Դեկտ.ի ցուրտերը ոչնչացուցին աշնանացանի 40 առ հարիւրը եւ միայն երկու երրորդը նորէն ցանուեցաւ։ Հետեւաբար մասնագէտներ կը հաշուեն թէ յառաջիկայ հունձքը պիտի ըլլայ առ առաւելն 40 միլիոն կենդինար։ Յաջորդ ցանքին սերմնցուն եւ գիւղացիներուն բաժինը զեղչելէ վերջ, հազիւ 20 միլիոն կենդինար պիտի մնայ ժողովուրդին համար։ Ուրեմն 6—7 ամսուան պաշար, հացի ներկայ բաժնեչափով։

Ինչպէս դիտել կուտայ թերթ մը, այս պայմաններուն մէջ գիւղացին պիտի մղուի աւելի մեծ քանակութեամբ ցորեն պահել իրեն համար, աւանի մը քաղաքապետը պիտի ջանայ պաշար մթերել իր ընտրողներուն համար, եւ նահանգապետը պիտի ուզէ նախ իր շրջանին բնակիչները գոհացնել։

ՆՈՐԱՆՈՐ ՀՈԳԵՐ

Միւս կողմէ, ծանր հոգ մը կը կազմէ երկրին ելմտական վիճակը։ Երկաթուղիներու եւ պետական պաշտօնեաներու թոշակները աւելցնելով, հազիւ հաւասարակշռուած 590 միլիառ ֆրանքի ելմտացոյցը կը բարձրանայ 630 միլիառի։ Ուրեմն կառավարութիւնը պիտի ստիպուի նոր թղթադրամ տպել, եթէ արմատական միջոց մը չգտնուի։ Կառավարութիւնը թէեւ վստահութիւն շահեցաւ, բայց իր դիրքը այնքան ալ ամուր չէ։ Ընկերվարականները ընդհ. ժողով ունին մէկ ամիսէն, եւ կը կարծուի թէ պիտի պահանջեն որ Պ. Ռամատիէ կա՛մ հրաժարի, եւ կամ աւելի արմատական քաղաքականութիւն մը վարէ տնտեսապէս, ինչ որ պիտի պաղեցնէ ժողովրդականները եւ արմատականները։

★ Աղջի օր գործադուլ յայտարարեցին չինութեանց բանուորները։ Այս առթիւ ցոյց մը սարքուած ըլլալով Ազգ. Ժողովին առջեւ, հարիւրաւոր ոստիկաններ դիրք բռնեցին ճամբաներուն վրայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

250 ԿՐԱՄ ԹԱՐՄ ՄԻՍ պիտի բաժնուի Յուլիս 18էն 20, Յուլիսի DK կտրօնով, 100 կրամ խոզի միս՝ DN, 100 կրամ ձիու միս՝ թիւ 60 կտրօններով։

ԹՈՒՐՔԻԱ տասը առեւտրական նաւեր պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն, ինչպէս հաղորդեց արտաքին նախարարը, զօր. Մարշըլ։ Առաջին ձեռնարկն է այս, զօացնելու համար Թուրքիոյ դիմադրական ուժերը։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը, Մարշըլ, առաջարկեց երեսփ. ժողովին 100.000 տարագիրներ ընդունիլ Եւրոպայէն, յառաջիկայ 12 ամիսներու ընթացքին։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Հունգարիոյ հետ ալ առեւտրական դաշնագիր մը կնքեց, որուն համաձայն 800 միլիոն ֆիօրինի (մօտ 66 միլիոն տոլար) փոխանակութիւններ պիտի կատարուին երկու երկիրներուն միջեւ։

ՍՈՒՐՃԻ ՏԱԳՆԱՊ մը կը նախատեսուի, թէեւ 80.000 թոն սուրճ մթերուած կը մնայ ափրիկեան գաղթավայրերուն մէջ։

ՏԽՐՈՒՆԻ. — Յունիս 11ին Միլիպէլի մէջ հողին յանձնեցինք տարաբախտ Տիկին Մայրանուշ Ճէլօեանը, զոհ տղաբերքի։ Ողբացեալը դեռ երիտասարդ էր, ճշմարիտ մայր մը, Մարաշցի ազնիւ ընտանիքի մը զաւակը։ Իր կորուստը կ'ողբան սգակիր ամուսինը, ծնողքը եւ երեք անչափահաս զաւակներ։— Յ. Պ.

★ Ճէլօեան ընտանիքները եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով կամ գրով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՄԱՅՐԱՆՈՒՇ ՃԷԼՕԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Վարդամատեան

(Հէքեաթներ եւ պատմուածքներ)
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ
«Հայ - Բոյժ»ի բաժանորդներուն՝ որոշ զեղչով։

Խանասորի Արշաւանքի յիշատակը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ,
ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՇԱՎԻԼԻ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒ

Շավիլի անտառին մէջ, Կիրակի, 27 Յուլիս, ժամը 15ին։

Նոյն օրը առտուն ժամը 10ին պատարագ եւ հոգեհանգիստ Շավիլի մատուռին մէջ, ԻՇԽԱՆ եւ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ Յ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ, ԲԺ. ՅՈՎՍէՓ ՏէՐ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ, ինչպէս եւ ազատագրութեան ճամբուն վրայ ինկած բոլոր հերոսներու յիշատակին։

Բանախօսութիւններ թէ գերեզմանատան եւ թէ անտառին մէջ։

Մատուռի հասցէն.— 4 rue des Trois Champtiers, Chaville:

Մեծ դաշտահանդէս

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԿԵԴՐ. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Կեդր. վարչութեան, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Լիոնի, Տէսինի, Սէն Շամոնի, Սէնթ Էթիէնի, Վիէնի, Վալանսի, Ռոմանի, Կրընոպլի մասնաճիւղերու։ 20 Յուլիս, կիրակի ամբողջ օրը Վիէնի մէջ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին եւ բանախօսութիւն։ Նիւթը՝ Նոր Սերունդի շարժումը։ Սիրով կը հրաւիրուին կեդր. Ֆրանսայի Կապոյտ Խաչի սանուհիները եւ գաղութը։ Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կրընոպլի մէջ այս կիրակի, մեծ դաշտահանդէսով։ Հրաւիրուած է մասնաւոր բանախօս մը։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ

50րդ տարեդարձի առթիւ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վալանսի շրջ. կոմիտէին Օգոստոս 3ին։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած ՔՂԻԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, 20 Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Սէն Լու, Կրան Փէն, Եօթնեղբայրեան ագարակը։ Գեղարուեստական բաժնին իր մասնակցութիւնը կը բերէ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ» Սէն Լուի մասնաճիւղը։ Նուագ, խմբերգ, երգ, զանազան անակնկալներ, սիրուած արուեստագէտներու կողմէ։ Հայկական եւ տեղական պար։ Ճոխ պիւֆէ։

Մուտքը ազատ է

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ ՀԱՄԱ - ՍԵԲԱՍՏԱՑԻԱԿԱՆ Շինարար Միութեան Ս. Անթուանի եւ Սուտ Գասփիւէլի քոյր մասնաճիւղերու, նուիրուած «Համա-Սեբաստացիական օրուան».եւ ներգաղթի ողջերթին։ 20 Յուլիս կիրակի ամբողջ օրը, Ս. Անթուան «A la Martine» օդասուն եւ ծառախիտ դաշտին մէջ. Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է։

ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ ՃԱՇ
ԱՌԱՏ ԵՒ ԶԱՆԱԶԱՆ ԱՂԱՆԴԵՐՆԵՐ
Մաքուր սպասարկութիւն
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ
24, Rue St. Lazare, Paris (9)
ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐՆ ԱԼ ԲԱՑ Է։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Նեղուցները
(ՎՈՍՓՈՐ ԵՒ ԴԱՐԴԱՆԷԼ)
Թրքական ջրուղիները եւ Հայկ. Դատը
էջ՝ VIII+477 (Նեղուցներու քարտէսով)
Գին՝ 500 Ֆրանք։ Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ, 51, rue Mr. le Prince, Paris (I): chèque postal, Paris 1278-35:

ԳԵՐՈՒԹԵՆԷ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԾ երկու պզտիկներով ընտանիքի մը տէր Հայ մը, երկու սենեակնոց բնակարան մը կը փնտռէ։ Պատրաստ է ընդունելու դրամական (քոմսիէրժ) կամ պահապանի գործեր, բնակարան մը ունենալու մտահոգութեամբ։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ի։

Յ. Օշականի Յոբելեանը Վալանսի մէջ

19 Յուլիս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.45ին,
Salle des Fêtesի ընդարձակ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆ։ Կը խօսին երիտասարդ գրագէտ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Մարսէյլէն) եւ Պ. ԶԱՔԲԵԱՆ։ Խօսք պիտի առնէ Յոբելեարին որդին՝ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ։ Գեղարուեստական բաժնին սիրով կը մասնակցին ծանօթ երգչուհին, Օր. ՇՈՎԻՆԱՐ ՏէՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ, ինչպէս Օր. Ե. Ե–ՂԻԿԵԱՆ եւ լաւագոյն արտասանողներ։

Դաշտահանդէս Իսիի մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղին, այս կիր., 20 Յուլիս, Մէօտոնի անտառին Գաղ Աղբիւրին մօտ։ Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի ընկ. ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆէՍԵԱՆԻ երգչախումբը։ Բանախօսութիւնը եւ գեղարուեստական բաժինը պիտի լսուին բարձրախօսով։ Եւրոպական նուագախումբ։

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍէՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍէՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Ս. Անի՝ «Քեռի» խումբին հանդէսը՝ յետաձգուած է Յուլիս 26ին, իրիկուան ժամը 8էն մինչեւ լոյս։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍէՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Համախարբերդցիական միութեան մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, Թիեօլի օդասուն պարտէզին մէջ։

ՏէՐ-ԴԱՒԻԹԵԱՆ ընտանիքը հազար Ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին՝ ողբացեալ բժիշկ Յովսէփ Տէր Դաւիթեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

Garage Gamiss

ՅԱԿՈԲԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ ԵՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
60 Ave. Aristide-Briand (Bagneux Seine) tél. Alé.20-55

Մեքենական եւ ելեկտրական ամէն նորոգութիւն։ Նորագոյն գործիքներով օժտուած աշխատանոց։ Երաշխաւորուած աշխատանք։ Générequipով մեքենական գործիքներու քննութիւն։

Դիմեցէք մեզ վստահութեամբ, գոհ պիտի մնաք եւ դառնաք հաւատարիմ յաճախորդներ հաստատութեանս։ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ

Ծախու տուն

Սէն Պրիսի մէջ երեք սենեակ, խոհանոց եւ մառան։ Ունի պարտէզ մը պտղատու ծառերով, 420 քառակուսի մեթր հող։ Կայարանէն միայն երկու վայրկեան։ Դիմել Պ. K. Arabadjianի, 47bis, Bld. de la Gare, St. Brice (S. et O):

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
LA CORNE D'OR
5 Rue Montyon, Paris, métro Bonne Nouvelle, Cadet, Montmartre: Tél. Pro. 26-10 եւ 26-11, ։ Վարիչն է համակրելի ԹԻԳԵՐԸ։

Հոն պիտի գտնէք աւանդական տաք մթնոլորտ մը, Tzigane նուագախումբի մը երաժշտութեամբ։ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԱՄէՆ ՏԵՍԱԿ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ, ԱՆԹԵՐԻ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ, ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ։

Սրահը տրամադրելի է նշանտուքներու, հարսնիքներու եւ ամէն տեսակ խնճոյքներու համար։ Նախօրօք դիմել նոյն հասցէին։

ԳՈՑ Է ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐԵՐԸ։

CANNES ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Կը յանձնարարուի կարդալ նոյն քաղաքին մեծ օրաթերթը,

L'AVENIR DE CANNES

որուն տնօրէնը, հայրենակից մը, սիրայօժար կը տրամադրուի իր քնթերցող հայ այցելուներուն որ եւ է ծառայութեան համար։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Dameame - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Dimanche 20 JUILLET 1947 Կիրակի 20 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5089-Նոր շրջանի թիւ 698 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑԱՆԿԱԼԻՆ ԵՒ ԻՐԱԿԱՆԸ

Երեւան քառօրեայ ամսագիր մը ունի, «Սովետական Հայաստան», որ սահմանուած է Խ. Հայաստանի նուաճումները ծանօթացնելու Հայկական Արտասահմանի:

Շատ ուշ կը հասնի ամսագիրը, ընդհանրապէս 5-6 ամիսէն: Ամէն պարագայի մէջ, կ'աշխատինք օգտագործել, ամբողջ յօդուածներ արտատպելով, երբեմն մեր ուղղագրութեան վերածելով, որպէսզի ժողովուրդի լայն խաւերը կարենան հասկնալ: Երբեմն ալ ամփոփելով, համաձայն բովանդակութեան:

Վերջին անգամ ամփոփեր էինք յօդուածագրութիւն մը, «Գրողը եւ իր ժամանակը»: («Յառաջ», 6 Յուլիս, ամսագրին թիւը՝ 1947 փետրուար-մարտ):

Յօդուածագիրը, Հմայեակ Սիրաս, «Հայաստանի Սովետական Գրողների Միութեան պատասխանատու քարտուղար», համառօտակի կը պարզէր խորհրդային տեսակէտը՝ գրականութեան եւ արուեստի մասին եւ գնահատելով կատարուած նուաճումները, կը յիշեցնէր.

— «Գրականութիւնը շարունակ պէտք է մի նոր բան աւելացնի եղածի վրայ:

Վերջին տարիներում մեր մի շարք հեղինակներ վերարտադրեցին հայ ժողովրդի անցեալը: Այժմ կեանքը նորանոր խնդիրներ է առաջադրում մեր գրականութեան առաջ»:

Այնուհետեւ թելադրութիւններ՝ պատկերացնելու պատերազմի շրջանը, խորհրդային տնտեսութեան եւ մշակոյթի նուաճումները եւ հնգամեայ ծրագրի ճիգերը:

Ուրեմն ըմբռնել ժամանակին պահանջները, քալել ժամանակին հետ, եւ կատարելագործուիլ: Անշուշտ այս բոլորը համաձայն Լենին-Սթալինեան տեսութեան, որ կը մնայ գերագոյն օրէնքը ինչպէս քաղաքականութեան, նոյնպէս գրականութեան եւ գեղարուեստի ասպարէզին մէջ:

Այս գիծը հետզհետէ աւելի կը շեշտուի անցեալ Օգոստոսէն ի վեր, երբ Ժդանով իր իշխանաւոր հրահանգները հաղորդեց գրող-բրոցներուն, պատժական տնօրինութիւններով:

Մոսկուայի կուսակցական թէ կառավարական օրկանները ամէն օր կը մատնանշեն այս գետնին վրայ կատարուած թերացումները: Ամէն օր խրատներ, յաճախ ալ սաստեր կը տեղան: Եւ Խ. Միութեան բազմալեզու ժողովուրդներու բոլոր թերթերը հաւատարմօրէն կ'ընդօրինակեն զանոնք, «յաւելեալ եւ ճոխացեալ» խորհրդածութիւններով:

Դեռ վերջերս, Գերագոյն Խորհուրդը նոր բանաձեւ մը քուէարկեց խորհրդային գրականութեան եւ արուեստի մասին: Ուղեցոյց մը, որուն պարտաւոր են հետեւիլ գրագէտն ու բանաստեղծը, երաժշտագէտն ու թատերագիրը, նկարիչն ու գեղասանը եւ մնացեալը:

Հմայեակ Սիրաս իր նոյն գրութիւնը կը վերջացնէ հետեւեալ եզրակացութեամբ.

— «Այսօր աւելի քան մեծ են մեր խնդիրները: Սփիւռքի հայութիւնը նոյնպէս սպասում է մեր խօսքին: Անցել են այն ժամանակները, երբ հայրենի հողից դուրս կային մի շարք կուլտուրական օջախներ: Այժմ հայկական կուլտուրայի հիմնական օջախը Սովետական Հայաստանում է կենտրոնացած: Այս տեղից է ճառագայթում լոյսը, այդ լոյսին են յառած արտասահմանեան հայ ընթերցողների եւ գրագէտների հայեացքները: Մենք այժմ ուսուցանողի դեր ենք կատարում ամբողջ հայ առաջաւոր մտաւորականութեան համար: Ինչքան ալ ուզեն մեր դէմ բարբանջել մեր թշնամիները, այսպէս է պատմութեան երկաթեայ տրամաբանութիւնը» (էջ 58):

Նոյն այդ գրութեան մէջ, Երեւանի Գրողներու Միութեան քարտուղարը տեղ մը կ'ըսէ. — «Մենք չենք կարող հանդուրժել ինքնաթմբահարումը»:

Երեւի մոռցած էր այս նախադասութիւնը, երբ, քանի մը տող վերջը, գրի կ'առնէր վերի խօսքերը,— իսկ եւ իսկ «ինքնաթմբկահարում»:

Տրամաբանօրէն, բնական օրէնքով լոյսը պիտի ճառագայթէր հայրենիքէն, ինչպէս ամէն ազգի մէջ: Եւ հայրենիքէն դուրս, մշակոյթի միւս վառարանները պիտի դառնային «բոլորտիքեան» լոյսեր, ինչպէս ամէն ժողովուրդի մէջ:

Արդ, այս տարրական կանոնը — ցանկալին — կը համապատասխանէ՞ իրականութեան:

Փորձենք վերլուծել:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽԵ՞ՂՃ ԵԼԼԱԴԱ

Եւ ըսել որ մեզի նման անտէր ժողովուրդ մը չէ այդ քաղաքակրթութեան մայրը, որուն դասական արցունքները եւ թանկագին արիւնը կը հոսին այսօր ի հաշիւ այս կամ այն «Ազատարար»ին:

Կարծեմ բոլոր ժողովուրդներն ալ յափրացած են ամէն կարգի ինքնակոչ ազատարարներէ: Բայց հասկցողը ո՞վ...: Մարդիկ ուխտած են «փրկել» փոքր ազգերը յանուն գոյնզգոյն սկզբունքներու, հոգ չէ թէ չագանակը կրակէն քաշեն ուրիշին ձեռքերովը:

Երկու հսկայ ուժերու մրցում մը Մարաթոնի դաշտին վրայ: Փորձ մը ազդեցութեան կամ Միջերկրականի կապոյտ աչքերուն սիրոյն: Պայքար, որուն հետեւանքները ահա արիւն թափել կու տան, արդէն իսկ ուժասպառ ժողովուրդի զաւակներուն:

Մէկը կը հերքէ թէ իր օգնականները կը մասնակցին կռիւներուն: Միւսը ուժգնօրէն կը ժխտէ միջազգային զօրագունդի մը գոյութիւնը: Սահմանակից երկիրներ իրենց ձեռքերը կը լուան Պիղատոսի աւազանին մէջ:

Եւ սակայն արիւն կը հոսի լեռներն ի վար, ձորերուն խորը ու ճամբաներու վրայ:

Զարմանազան երեւելիներ, նախարարներ եւ ներկայացուցիչներ փոխն ի փոխ պատիւներու կ'արժանանան այդ թափուած արիւնին գինովը: Եւ աշխատաւոր բազմութիւնները կը կարծեն թէ իրենք են տէրն ու տիրականը ոչ միայն իրենց ճակատագրին, այլեւ միջազգային հաւասարակշռութեան:

Մինչդեռ յանուն այդ ինքնագոհ վստահութեան կը ջարդուին անվերջ, աջէն ու ձախէն, ի հաշիւ Արեւելին կամ Արեւմուտքին: ՍՕՍԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ Ազգ. գիւղացիական կուսակցութիւնը պիտի լուծուի, ինչպէս յայտարարեց վարչապետ, Սոֆիայէն վերադարձին. Կ'ըսուի թէ արդէն իսկ ձերբակալուած է կուսակցութեան նախագահը, Մանիու: Դեռ քանի մը օր առաջ ձերբակալուած էին նախկին նախարար Միհալաքէ եւ գիւղացիական կուսակցութեան 40 անդամները: Մինիստրն առեն խորհրդարանը մէկի դէմ 258 ձայնով ջնջեց վեց երեսփոխաններու անձեռնմխելիութեան հանգամանքը, ինչ որ կը նշանակէ ձերբակալութիւն:— Արտասահման ապաստանած ռումանացի գործիչներ նախկին նախարար Քաֆէնքուի միջոցաւ հաղորդած են Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան թէ «իրական Ռումանիան համաձայն է Մարշըլի ծրագրին, Եւրոպայի վերականգնումին համար»:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ «ազատութեան կուսակցութիւնը» հարկադրուեցաւ ջնջել իր բոլոր հրապարակային ժողովները: Կազմակերպութեան քարտուղարը կը յայտարարէ թէ քանի մը օրուան մէջ գրասենեակները աւարի տրուեցան չորս անգամ, թէ այն պատճառաւ կատաղի յարձակումներ գործուեցան երեսփոխաններու վրայ որ երեքը հիւանդանոց փոխադրուեցան: Կուսակցութեան անդամներէն 25 հոգի ալ ձերբակալուած են:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՎԱՐՁՔԵՐԸ նոր օրէնքին համաձայն, վեց ամիսը անգամ մը 25 առ հարիւր պիտի աւելնան նիւթապէս տկարներուն, 50 առ հարիւր ալ անոնց համար որ նիւթական նեղութեան չեն ենթարկուած: Միջին տարածութեամբ սենեակի մը գինը պիտի ըլլայ 2500 ֆրանք եւն.: Օրէնքին գործադրութիւնը պիտի սկսի 1948 Յունուար 1ին:

4500 ՀՐԵԱՅ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ ճամբայ ելած էին դէպի Պաղեստին, նաւով մը որ կը կոչուէր «Ելք 1947ի»: Հայֆայէն 17 մղոն անդին, անգլ. հինգ թորփիլահալածներ պաշարեցին նաւը: Հրեաներու դիմադրութեան վրայ, Անգլիացիները գնդացիրներ եւ արտասուաբեր ռումբեր գործածեցին: Նաւազներու ջոկատ մը որ նաւ բարձրացած էր, գերի բռնուեցաւ: Բայց ճեղք մը բացուած ըլլալով նաւուն վրայ, կռիւը դադրեցաւ: Մէկ հոգի սպաննուեցաւ, հինգ հոգի ծանրապէս, 20 հոգի ալ թեթեւապէս վիրաւորուեցան: Այս դէպքին հետեւանքով ընդհ. գործադուլ յայտարարուեցաւ Թել Աւիվի մէջ եւ բողոքագիրներ ուղղուեցան Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան:

ԵՂԲԱՅՐԱՍՊԱՆ ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

11,500 հոգի ձերբակալուած

Միացեալ Ազգերու քննիչ յանձնախումբը հաղորդած էր իր Նիւ Եորքի կեդրոնին թէ շօշափելի ապացոյցներ չկան միջազգային զօրագունդի մը գոյութեան մասին: Ասոր վրայ Յունաստանի ապակոյտը իր առաջին զեկուցումը տուաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն: Սպայակոյտին ներկայացուցիչը խոստովանեցաւ թէ «Միջազգային զօրագունդի մը տարրերը չկան Յունաստանի մէջ» եւ թէ ապացոյց չկայ թէ համայնավարները ծրագրած են ազատ պետութիւն մը կազմել: Այս երկու լուրերը տրուած էին զանազան նախարարներու կողմէ, վերջին օրերու ընթացքին: Սպայակոյտին բանբեր պնդեց, սակայն, թէ վերջին արշաւանքը տեղի ունեցած էր Ալպանիայէն: Հրամանատար Մանիտաքիս յայտարարեց թէ կռիւներու ընթացքին սպաննուած են 110 ապստամբներ, վիրաւորուած՝ 70 հոգի: Նոյն աղբիւրին համաձայն կառավարութեան կորուստն է 9 սպաննեալ եւ 11 վիրաւոր: Սպան աւելցուց թէ ապստամբները ցիրուցան խումբերով բայց երեւութապէս մէկ հրամանատարութեամբ կը քաշուին Մցովօ, Եանինայէն 30 քիլոմեթր դէպի արեւելք եւ կամ Կրամոս լեռը: Պատերազմական նախարարը կը ծանուցանէ թէ իբրեւ հետեւանք զինուորական գործողութեանց, Քոնիցա-Եանինա ճամբան մաքրուած է: Կառավարական օդանաւերը ծանր կորուստներ պատճառած են երկու ապստամբ վաշտերու, Սմոլիքաս լերան հարաւային շրջանի անդունդներուն մէջ:

Աթէնքէն կը հաղորդեն թէ մինչեւ հիմա 7000 հոգի ձերբակալուած են, կառավարական վերջին գործողութեանց հետեւանքով: Կալանաւորներուն մէջ կան շատ մը կիներ: Հանրային բարեկարգութեան նախարարութիւնը 11.500 կը հաշուէ ամբողջ երկրին մէջ ձերբակալուած կասկածելիներու թիւը: Մեծ մասը աքսորուած է Իքարիա կղզին, (Երկոտասան կղզիներ, Թրքական ծովափին մօտ):

Մոսկուայի անթէլը կը ծանուցանէ թէ համաձայն «յունական ժողովրդավար բանակի» հրամանատարութեան զեկոյցին, «անգլիացի եւ ամերիկացի զինուորներ կը մասնակցին Յունաստանի քաղաքացիական կռիւներուն»:

★ Մ. Նահանգներու երեսփոխաններէն Իթըն, որ նախագահն է արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին, յայտարարեց թէ Ռուսերը վար առած են իրենց դիմակները, իբրեւ հետեւանք Մարշըլի ծրագրին»: Եւ աւելցուց.

—«Կա՛մ Ամերիկա պիտի դիմանայ ամուր պահելով բերդը, եւ կամ Ռուսաստան պիտի անցնի իր տեղը: Այն ատեն անգամ մը եւս պիտի վճռուի մարդկութեան ճակատագիրը»:

ՀԱԿԱՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պուլկար հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Յուլիս 13ին 200 յոյն զինուորներ պուլկարական հողը մտան: Պուլկարները կրակ բացին յունական զօրախումբին վրայ որ ցիրուցան եղաւ, միայն տանելով պուլկարահպատակ մը: Յունական հրամանատարութիւնը մերժեց յանձնել պուլկար գերին:

Ուրիշ հեռագիր մը, որ յետոյ ջնջել հարկ համարուեցաւ, կը ծանուցանէր թէ 290 յոյն զինուորներ բնաջնջուած են պուլկարական հողին վրայ, այս միջադէպերու ընթացքին:

★ Ձախական աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ ապստամբական ճակատը կ'երկարի Լերինէն Թեսաղոնիկէ եւ թէ ապստամբները կարեւոր դիրքեր գրաւած են: Պելոպոնէսի մէջ ալ կռիւներ կը մղուին:

★ Միջերկրականի բրիտանական նաւատորմէն չորս յածանաւեր Ֆալէրոն (Պիրէոն) հասան ուրբաթ օր:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

Ֆրանսա նոտէն սէտահօզ

Ինչպէս հաղորդած էինք, ամերիկեան կառավարութիւնը փոխած է իր քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ հանդէպ, եւ կ'ուզէ օր առաջ վերականգնել անոր տնտեսութիւնը: Այս փոփոխութիւնը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ մանաւանդ Ֆրանսայի: Ուաշինկթընի ֆրանսական դեսպանը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարի փոխանորդին հետ: Այս առթիւ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ, որոնք մեծ ուշադրութիւն գրաւած են: Ահաւասիկ հիմնական մասերը.

— «Ֆրանսայի դիրքը չէ փոխուած: Մենք համաձայն ենք որ կարելի եղածին չափ շատ հանքածուխ հանուի Ռուրէն, բայց չենք ուզեր որ այդ ածուխը Գերմանիոյ տրուի, պողպատ արտադրելու համար: Անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները որեւէ բան պէտք չէ ընեն աւելցնելու համար գերման ճարտարագործութեան մակար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԶԱՒԷՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

Պոլսոյ Ազգ. Սահմանադրութեան եւ Պատրիարքութեան ջնջումը

Բ.

ԽՄԲ.— Քաղուած հանգուցեալին գիրքէն, «Պատրիարքական Յուշեր»: Առաջին մասը տես «Յառաջ» 16 Յուլիս:

Այսպէս 1916 Ապրիլէն մինչեւ Յուլիս, ամէն կողմէ լքուած, եւ չափազանց յուսահատ շրջան մը անցուցի, Պատրիարքարանին մէջ միայն պաշտօնեաներով մնացած, կարծես սպառելով մօտալուտ փոթորիկի մը, որուն ամպերը կը կուտակուէին, եւ նախանշանները կը տեսնուէին մեր շուրջը: Քանի մը ամիսները որ սահեցան այսպէս՝ փոթորիկը կանխող խաղաղութեան ժամերն էին: Անակնկալ մը կը սպասուէր եւ պատահեցաւ այդ, որ բոլորովին յանկարծակի չեկաւ գլխ, քանի որ առաջուց տեղեկութիւններ ունէի անոր մասին:

1916 Յուլիս 28ին (Հ. Տ.) կէսօրէ առաջ ինքնաշարժով Պատրիարքարան եկան ոստիկանութեան Տեսուչ Ահմէտ) եւ Կրօնից Տեսուչ Պէհա պէյերը, որոնք իմ քովս գալով նստան: Քաղաքավարական ձեւակերպութիւններէ յետոյ՝ Ահմէտ պէյ Պէհա պէյին երեսը նայեցաւ, կարծես հասկցնելով որ ըսելիքը ըսէ:*

Պէհա պէյ գրպանէն պաշտօնագիր մը հանեց եւ ինծի երկնցուց՝ «Արդարութեան Գործոց Նախարարը ղրկեց» ըսելով:

Պաշտօնագիրը արդէն բաց էր: Պահարանէն հանելով լռելեայն կարդացի գրուածքը, որ այս էր.

Արդարութեան եւ Կրօնից
..Նախարարութիւն
Կրօնից Տեսչութիւն
Թ. 15

Կոստանդնուպոլսոյ Հայոց
նախկին Պատրիարք
Ամեն. Զաւէն Էֆէնտիին

Ամենապատիւ Տէ՛ր,

Կրօնից Նախարարութեան կողմէ Վեհ. Սուլթանին ներկայացուած եւ Սուլթանական բարձր հրամանով վաւերացուած եւ այսօրթաքվիմը Վաքայի մէջ հրատարակուած Հայոց Կաթողիկոսութեան եւ Պատրիարքութեան կանոնագրութեան համաձայն, Սիսի եւ Աղթամարի Կաթողիկոսութիւնները եւ Կ. Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնները եւս այս Կաթողիկոսութեան միացած են: Հետեւաբար Ձեր պաշտօնը եւ Հայոց Պատրիարքարանի կազմակերպութիւնը վերջ դըտած ըլլալով՝ Պատրիարքարանի վերաբերեալ բոլոր գոյքերը եւ պաշտօնաթուղթերը Կաթողիկոս-Պատրիարքին կողմէ փոխանորդ նշանակուելիք անձին յանձնուելու եւ մինչեւ այն ժամանակ ոստիկանական պաշտպանութեան տակ մնալու համար, Ձեր Ամենապատուութեան մասնակցութեամբ կնիքի տակ առնուելու պաշտօն տրուած է ոստիկանութեան Ընդհ. Տնօրէն՝ Ահմէտ եւ Կրօնից տեսուչ՝ Պէհա պէյերուն: Ըստ այնմ պարտ ու պատշաճը գործադրելու համար այս պաշտօնագիրը տրուեցաւ:

11 չէվվալ 334 եւ 28
Յուլիս 332

Արդարութեան եւ Կրօնից
նախարարի փոխանորդ
Ստոր. (անընթեռնելի)

Այս պաշտօնագիրը կարդալէ ետքը ձեռքս գլուխիս տարի եւ «շատ լաւ» ըսի եւ յարեցի թէ «հիմա ի՞նչ կը հրամայէք»: Իրենց պատասխանը եղաւ «Պատրիարքարանի սենեակները կնքենք»: Ոտքի ելայ եւ «հրամայեցէք» ըսի եւ իմ սենեակէս դուրս հանեցի եւ գլխենք առաջնորդեցի պաշտօնէից սենեակները: Բոլոր պաշտօնեաները իրենց գոյքերը առնելով դրասենեակներէն դուրս ելան, եւ դռները կղպուեցան եւ երեքնուս կնիքով կնքուեցան: Այսպէս բոլոր սենեակները փակուելէն յետոյ, դարձանք իմ սենեակս:

«Այս բանալիները հո՞ս պիտի մնան թէ ձեր հետ պիտի տանիք», ըսի: «Ոչ, թող հոս մնան» ըսին: Երկաթէ արկղը որ քովս էր ցոյցտալով ըսի թէ «ասոր մէջ գտնուածները անձնական են, կը նա՞մ հետս տանիլ»: «Շատ լաւ» ըսին, եւ ես զայն բանալով բոլոր պարունակութիւնը պայուսակիս մէջ լեցուցի եւ գոցելով արկղիս բանալին ալ միւս բանալիներուն եւ Պատրիարքարանի կնիքներուն հետ դրասեղանիս դարակի մէջ դնելով գոցեցի եւ բանալին առի: Մինչ այս բաները կ՚ընէի երկուքը սենեակիս մէջ նստած էին: Այն ատեն Պէհա պէյ ինծի ըսաւ. «Ճամբան Ահմէտ պէյին հետ կը վիճէինք, ես կ՚ըսէի թէ Մուսուլցի է, իսկ Ահմէտ պէյ կը պնդէր թէ Պաղտատցի էք, ո՞րն է ճիշդը»: Պատասխանեցի թէ «Մուսուլ ծնած եւ Պաղ-

**) Ահմէտ պէյ քանի մը ամիս առաջ յաջորդած էր Պէտրի պէյի, որ ուրիշ պաշտօնի կոչուած էր:*

տատ մեծցած եմ»: Այս ըսելէ յետոյ սենեակս գոցեցինք եւ երեքնիս կնքեցինք: Բանալին իմ քովս մնաց: Միասին վար իջանք. իրենք իրենց ինքնաշարժը նստելով գացին եւ ես տունս մեկնեցայ:

Յաջորդ օր Գամէր Շիրինեան Պէհա պէյը տեսած էր, որ իրեն ըսած էր թէ «Զաւէն էֆէնտին ո՛րչափ պաղարիւն էր, երէկուան բոլորարարողութեան ժամանակ բնաւ չայլայլեցաւ եւ չյուզուեցաւ:

Ակնարկուած կանոնագիրը յաջորդ օրը հրատարակուեցաւ հայերէն թերթերուն մէջ, պաշտօնաթերթէն առնելով, Միլլի հեռագրական գործակալութեան բացատրութիւններով ուր կ՚ըսուէր, թէ Բ. Դուռը նկատելով որ Հայոց տրուած Սահմանադրութեամբ կազմուած ժողովներով Պատրիարքարանը Հայ Յեղափոխականներու ազդեցութեան տակ ինկած է՝ փոխեց զայն եւ Յունաց Պատրիարքարանին պէս երկու ժողովներով կառավարուելու համար նոր կանոնագիր մը չինեց, որ միայն կրօնական, դպրոցական եւ բարեգործական գործերով պիտի զբաղի, Սսոյ եւ Աղթամարի Կաթողիկոսութիւններն ու Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնները միացնելով Կաթողիկոս-Պատրիարքի մը անձին վրայ, Էջմիածինէն անկախ:

(Մնացեալը յաջորդով)

Հասկաքաղ

Տարագրութեան տարիներուն, երբ դեռ շատ փոքր էի ու կը ծառայէի Թուրքերուն դռները, յաճախ կը հանդիպէի ողջ մնացած հայ կիներու, խլեակներու, որոնք արտերուն քաղը լրացնելէ ետք հասկաքաղ կ՚ընէին, որպէսզի թշնամիին ձեռք չերկարեն, իրենց աղունը պակսած պարագային: Քառորդ դար վերջ, երկրորդ աշխարհամարտի ամբողջ տարիներուն, շարունակ ամէն ամառ այդ աշխատանքը հոս ալ կատարեցինք, Եւրոպայի պորտին վրայ:

Մէկ մէկ պարկ մեր շալակը, մէկ մէկ ալ մեր ճիտերէն կախ, ամէն առտու ցայգը չբացուած, քիլոմեթրներով ճամբայ կտրելէ ետք, կանգ կ՚առնէինք քաղուած արտերուն թումբերուն վրայ:

Երանի կուտայինք անոնց, որ հեծելանիւ ունէին:

— Արդեօք թոյլ պիտի տա՞ն որ հաւաքենք:

— Արտին տիրոջմէն արտօնութիւն պէտք է առնել:

Ոմանք բարի՝ սիրով թոյլ կուտային հաւաքել: Ուրիշներ կը վռնտէին՝ պոռպռալով...: Երբեմն ալ, հաւաքուածը մեր ձեռքէն կ՚առնէին: Կը պատահէր նոյնիսկ, որ պարկերն ալ առնէին:

Ու այսպէս, չորս-հինգ տարի շարունակ, արտէ արտ կը վազէինք: Թումբէ թումբ կ՚ոստոստէինք ու բլուրէ բլուր կ՚անցնէինք ամառուան կիզիչ արեւին տակ, պապակած պուկերով:

Կալ կ՚ընէինք՝ արիւն քրտինքով: Կը թակէինք ու կը ճմռէինք ափերով: Կը «հովէինք» մեր թիւերովը՝ ցորենը մրեղէն ու յարդէն զատելու համար ուշադրութեամբ:

Ջաւար ու կորկոտ, ծեծած, քշիկ մըն ալ ալիւր:

Մէկ տարին եղաւ երկու: Յետոյ՝ երեք, չորս ու մինչեւ հինգ: Զարքաշութեամբ ու համբերութեամբ տարինք: Կրեցինք կեանքի դառն պայքարը՝ պատերազմէն ողջ պրծելու համար:

Բնաւ պիտի չմոռնամ դէպք մը, որուն դերակատարը մեր բոլորիս սիրելի Մարիամ հանըմն էր: Արտին տէրը կ՚ուզէր արգիլել արմուղուած արտին հասկաքաղը: Ու մեր Մարիամ հանըմը պոռաց տիրոջ երեսին.

— Մուսա՛ւ, մուսա՛ւ, կառսոն սոլտա՛, փիանռէ պիւզինէ...

«Կառսոն սոլտա» կը նշանակէր «տղաս զինուորութիւն ըրած է»: «Փիանռէ պիւզինէ»՝ փեսաս ալ՝ գերի:

Ու այս չորս բառերով մեր Մարիամ հանըմը ըսել կ՚ուզէր.— Պարո՛ն, պարո՛ն, իմ տղաս ձեր երկրին համար զինուորութիւն ըրած՝ թշնամիին դէմ կռուած ու արիւն թափած է: Իսկ փեսաս՝ գերի մնացած թշնամուն ձեռքը եւ, մինչեւ այսօր փշաթելերուն ետեւը կը մնայ...:

Ու հակառակ Մարիամ հանըմի այս տակուն եւ անառարկելի փաստերուն, թէ՝ իրաւունք ունի, դէթ ինքն ալ քաղուած ու արմուղուած արտին հասկերը հաւաքելու, մարդը վճռապէս արգիլած էր ոտք դնել թումբէն ներս:

Քանի քանի անգամներ չենք կերած, վռնտուած, քշուած ենք: Նոյնիսկ մեր խոցոտուած ներբաններուն վաստակը մեր ափէն առած են:

Պատերազմին հետ, կը կարծէինք, այդ կեանքը թաղուեցաւ, յիշատակ դարձաւ այլեւս մեր օրերուն համար:

Սակայն, հիմակ նորէն, պատերազմէն երեք տարի վերջ:

Ու մենք դարձեալ հասկաքաղ կ՚ընենք, անցեալի վախը — որ շատ թարմ է տակաւին — մեր սրտին մէջ:

Երէկ՝ հիւսիս-արեւելք, այսօր՝ հարաւ-արեւելք:

«Միտի»ի շառայլ-շառայլ արեւը՝ թէժ կրակ: Մաղմաղ մոծիր կը ցանուի մեր կռնակին վրայ: Մեր «դոլ»երը (գանկ) չիկացած են ու մէջինը հեղուկ դառնալու վրայ: Հողը՝ փիրուն ու հրակէզ մոխիր դարձած է ու մեր ոտքերը կը վառէ: Արեգակին վառ բեւեռները կը մխուին մեր մերկ թեւերուն մէջ ու անոնց երակներուն մէջէն՝ քաղող, հոսող արիւնը կ՚եփի, կ՚եռայ, գնդիկները հալելու աստիճան:

Բայց եւ այնպէս, մենք խումբով թառած ենք արտին՝ խողանին վրայ: Տոպրակները, պարկերը մեր թեւերէն ու ճիտերէն կախ: Հասկերը կարմրրտկում, տրորուած, ճմլուած են մեքենաներուն ու ձիերուն սմբակներուն տակ: Հատիկները ոսկի, մոխիրի վերածուած, հողին խառնուածեն առատօրէն: Սակայն մեզի ալ բաժին կայ: Տրմուզն ալ սառնոտեր է, բայց նորէն կան հասկեր: Հողի պէրէքէթ: Ու կը լեցուին մեր պարկերը:

Հասկերը հատիկ հատիկ կը վերնան, փունջ կը շինուին մեր ձեռքերուն մէջ ու ծղօտները կտրտուելէ ետք կը տեղաւորուին պարկերը:

Ոմանք «տուիկ» չունին, ու արտէ արտ կ՚անցնին անընդհատ:

— Ուշադրութի՛ւն: Հրաման առնուա՞ծ է: Վերջը պարկերը ճիտերէն կախ...:

Ու այս կիզիչ ու խանձիչ արեւին տակ կատակներն ալ անպակաս.

— Տիկին Ծաղիկ, դուն արտէ արտ, թուփէ թուփ, ու ծաղկէ ծաղիկ ոստոստէ:

— Խաղողները չեն հասած տակաւին, որ թուփէ թուփ ալ ոստոստեմ: Մեղու ալ չեմ, որ...:

— Եղսօ ջան, դուն տուն գնա, կովդ կթէ...:

— Մենք կով չունինք: Ունինք կատու մը հինգ ձագերով եւ թուխս մը՝ եօթը ճուտիկներով:

— Շնորհիկ, խելօքիկ, տոհմիկ Հայու կնիկ..

— Մառի՛, Մառի՛, հիմա տաքէն կը մարի՛..

Ու ուրիշի մը անունն ալ՝ «Ալլէք» է: Կամ՝ «Ըռզակ»: Հաւկուտին կ՚ըսէ — «ալլէք»: Ինչքին, ապրանքին ալ՝ «ըռզակ»: Ու մենք ալ իր անունը դրած ենք — Ալլէք Ը.եան:

Իր բուն անո՞ւնը: Անիթա, եթէ չեմ սխալիր: Ու կոչումն ալ, մեր «պզտիկ դեղին մուխթարը»:

Արեւը իր զէնիթին հասած է ու գինքը նետահար կ՚ընէ վերէն: Բայց ան, մեր «Ալլէք»ը, վերվար նետուելով կը պարէ խողանին մէջ, երգելով.

— Խաղա՛,, տուտու, խաղա՛: Ամէն օր շուքը չեն պառկիր. փիլաւ պիտի ուտենք...:

Պապակը մեզ կը խեղդէ: Մեր պուկը չորցած է: Լեզունիս առիքը փակած: Ու մենք, աղը վազող ոչխարներու պէս քիչ անդին անցնող ջրանցքին պաղջուկ ջուրին կը վազենք իրարու ետեւէ:

Խոնինք է հիմակ: Քիչ առաջ մեր ձայնը անգամ կը հալէր արեգակին գոլէն: Այժմ, թիթեռնիկ, քնքուշիկ մխտրալը շունչ կը բերէ, կուտայ մեզի: Կը գգուէ մեր այրած դէմքերը պաղեցնելով քիչիկ մը:

Էրա՛ն, էրա՛ն: Հուլո՛ւա, հուլո՛ւա...:

Ու միարտալին հետ մեր անմահ ու անզուգական Վարուժանն ալ կուգայ.

Երնէ՛, երա՛ն, երնէ՛ երա՛ն,
Ցարդը բեզի՝մեզի՛ ցորեան:

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ԵՐԳ

Ամէն գարուն՝ ինչքան ծանօթ,
Այնքան նո՛ր է ու հմայի՛չ,
Ամէն գարուն՝ մի նոր ձայնով,
Մի նոր սիրոյ պէս է գալիս:

Տե՛ս, հաւքերը երամ-երամ
Հին բնե՛րն են իրենց դառնում,
— Ամէն տեղ են դառնում նրանք
Բայց ուրի՛շ է Հայաստանում:

Հայաստանում նրանց նման,
Պանդուխտ Հայերն են ետ դառնում,
Ու բոյն հիւսում — որ մի՛շտ մնան,
Ծաղկածիծաղ Հայաստանում:

Տե՛ս, հաւաքած փեշերն իրա,
Ձիւնը Մասիսն է բարձրանում.
— Ամէն տեղ է մահը ձմրան,
Բայց ուրիշ է Հայաստանում:

Գեղամայ լիճն իր ափերից,
Ծա՛ռս է եղել ու բարձրանում,
Որ քարն անգամ ծաղիկ բերի
Արեւային Հայաստանում:

Տես, ծաղկում են ծաղիկ ու սէզ,
Հանգած սէրե՛րն իսկ նորանում,
— Ամէն տե՛ղ է գարունն այսպէս,
Բայց ուրիշ է Հայաստանում:

Դարաւոր սի՛րտ է հայկական
Իմ աչքերի դէմ մանկանում,
— Զէ՛, գարնանն այս՝ աշուն չկա՛յ,
Յաւերժ է նա Հայաստանում:

Գ. ԷՄԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊՈՂՈՏԱՅԻՆ ՎՐԱՅ

Մեզ տղաքս ցուցադրեցին կառավարչատան առջեւ որ պաշտպանուած էր քանի մը ոստիկան զինուորներով: Քաղաքէն խանութպաններ եւ շրջականերէն գիւղացիներ կը դառնային մեր շուրջը, մեզ դիտելով ոչխար գնողներու վարպետ, զննահատող ակնարկներով:

Ճէվիզլիքի գայմաքամը կամ փոխ-կառավարիչը, Թիկնեզ, միջին տարիքովմարդ մը եւրոպական դորշ հագուստով, որուն լայն մէջքին վրայ կը կախուէր ժամացոյցի ոսկի շղթայ մը, կեցած էր շէնքին քարէ սանդղամատին վրայ եւ մեզ կը դիտէր ձանձրացած արտայայտութեամբ մը: Յայտնի է որ մենք վաճառելի տղոց ուրիշ խումբ մըն էինք ըստ իր մեծաւորին՝ Տրապիզոնի կուսակալին հրահանգներուն: Իրեն համար պարզապէս պաշտօնական ձեւակերպութիւն մըն էր, ան անձնական առնչութիւն մը չէր արտայայտեր մեզի հանդէպ:

Հոս թշնամիէն գերի բռնուած տղոց գերեվաճառանոց մըն էր կարծես, միայն սա տարբերութեամբ որ դին չունէինք եւ տեէ Իսլամ կրնար գալ եւ առնել իր ուզած տեէ տղան: Մեզի այցելողներուն մէջ կային շատ մը կիներ, ոմանք հաստ սեւ քօղերով, ուրիշներ կիսովին քօղարկուած եւ կամ բոլորովին առանց քօղի: Բայց, քօղարկուած թէ առանց քօղի, այր կամ կին, բոլորն ալ կ'անտեսէին զիս: Կարծես կ'ահաբեկէի զիրենք, թէեւ կ'աշխատէի հեզ եւ հլու հնազանդ երեւալ:

Սրճեփ մը (qahveci) որ աւելի մեծ տղայ մը կը փնտռէր իր սրճարանին մէջ աշխատելու համար, ընտրեց Միքայէլը, տասնըմէկ տարեկան, լուրջ եւ զգայուն: Թիկնոցով, կեռ քիթով արգուխալճի մը (կամ աղերսագիր գրող մը) առաւ Նուբիխանը, իմ լաւագոյն բարեկամս, որովհետեւ իր հայրը իբրեւ ուսուցման հիւպատոսարանին թարգմանը, այս Թուրքին բարիք մը բրած էր ժամանակին: Այս պատուարժանը ուսումնական մը կ'երեւար եւ միակ քաղաքակիրթ մարդը Ճէվիզլիկի մէջ:

Սիմոն հազիւ ութ տարեկան կար, հաւկթաձեւ դէմքով, փայլուն կարմիր այտերով, պճլտուն աչքերով: Բոլոր կիները կեցած հիացումով կը դիտէին զայն եւ բոլորն ալ կ'ուզէին որդեգրել զայն, բայց ան չէր ուզեր երթալ առանց ինծի:

— Մենք եղբայրներ ենք, կ'ուզէի ըսել եւ չենք կրնար բաժնուիլ:

Բարկացած էի Միքայէլին որ զիս ձգեց գնաց: Այդպէս չէր վայլեր մեծ եղբօր մը: Կը սիրէի Սիմոնը, սատանի ձագ մըն էր, կրնար նստիլ ձիու մը մերկ գաւակին վրայ, ինչ որ ես չէի կրնար ընել: Իսկ Միքայէլ երբեք չէր խաղար եւ միշտ քիթը թաղուած գիրքի մէջ: Կրնար կարդալ Ֆրանսերէն եւ իտալերէն եւ գիտէր կոտորակները: Զիս կը նկատէր աղմկարար, տգէտ տղայ մը:

Սիմոնը ինծի հետ ունենալու բաղձանքս միայն այլասիրական չէր: Կ'ուզէի պաշտպանել զայն, Հայ պահել, այո՛, բայց կը յուսայի նաեւ ինքզինքս ազատել անոր միջոցաւ... Քանի որ ոչ ոք կ'ուզէր զիս առանձին, թերեւս բարեսիրտ տիկին մը ուզէր առնել զիս անոր սիրոյն:

Իրիկունը Սիմոն եւ ես վերադարձանք խանը քանի մը չափ ուրիշ անբախտ տղաքներով: Նոր պատեհութիւն մը պիտի ունենայինք յաջորդ օրը եւ մեզի ըսին թէ անոնք որ Իսլամ խնամակալներ չեն գտներ մինչեւ կէսօրէն վերջ ժամը չորս, պիտի աքսորուին: Բայց ես գիտէի որ արդէն հասած ենք ճամբուն ծայրը եւ այլեւս աքսոր չկար մեզի համար, այլ պարզապէս մեզ քաղաքէն դուրս հանելով պիտի սպաննէին:

Յաջորդ առտու նորէն ցուցադրուեցանք: Այս անգամ մեր այցելուները մեծ մասով գիւղացիներ էին: Անոնք քաղաք եկած էին իրենց բերքերը ծախելու եւ քիչ մը առուտուր ընելու համար եւ անցողակի աչքէ անցուցին, ոմանք յայտնապէս հետաքրքրութենէ մղուած, ուրիշներ մերադարձին հայ տղայ մը եւս տանելու յոյսով:

Խումբ մը բարեկեցիկ երեւոյթով գիւղացի կիներ Սիմոնի վրայ թափեցան եւ անոնց մէկը որ կիսովին քօղարկուած էր վճռեց որդեգրել զայն: Ըսի թէ մենք եղբայրներ ենք, թէ չեմ կրնար թո՛ղուլ որ ան երթայ առանց ինծի, ըսել կ'ուզէի թէ պատրաստ էր զիս ալ միասին առնել: Բայց չէր հետաքրքրուեր ինձմով, միայն Սիմոնը կ'ուզէր: Ան չէր ուզեր երթալ:

— Դուք եղբայրներ չէք, դուք իրարու չէք նմանիր, ըսաւ կինը բարկաճայթ, հինայուած մատ մը ցոյց տալով ինծի: Լաւ է ձգես որ մեզի հետ գայ եթէ ոչ քեզ պատժել կուտամ իբրեւ ստախօս:

— Վալլահ-պիլլահ, մենք եղբայրներ ենք, պաղատեցայ, Ալլահը իբրեւ վկայ կանչելով:

— Իսկապէս եղբա՞յրդ է, հարցուց անոր:

Սիմոն գլխու շարժումով «այո» ըսաւ, բայց «այո», մը որ ոչ կը նշանակէր: Բայց եւ այնպէս հաւատարմօրէն մնաց մօտս:

«Շուն շան որդի», ըսել կ'ուզէին այս կիները իրենց կածայկնացայտ աչքերով: Դուն միշտ պիտի մնաս անհաւատ եւ այս գաւառին ալ անհաւատ պիտի պահես:

Հասկցայ թէ խնդիրը այդչափ հեռու պէտք չէր երթար, ասիկա իր վերջին առիթն էր: Սպառնացին զիս գայմաքամին տանիլ եւ պահանջել որ զիս զատեն միւս տղաքներէն իբրեւ «վտանգաւոր»:

— Մենք եղբայրներ չենք, խոստովանեցայ վերջապէս: Միայն հօրեղբօրորդիներ ենք: Ըսի թէ ուր կը գտնուի իր բուն եղբայրը եւ ձգեցի որ երթայ:

Ոչ ոք կ'ուզէր զիս: Մեզմէ վեց-եօթ հոգի տակաւին կը մնայինք, ունէինք իբրեւ պահապան միայն մէկ ոստիկան զինուոր: Իմ մերժուած ընկերներս լուռ սպասեցին իրենց ճակատագրին: Կ'ուզէի պոռալ անոնց — «Եկէ՛ք բան մը ընենք: Մեզ պիտի մեռցնեն, չէ՞ք հասկնար: Մեզ պիտի սպաննեն եւ մեր մարմինները գետը պիտի նետեն»: Բայց ես ալ պապանձած էի: Ամէն մէկը կարծես ինքնիրմէ կ'ամչնար, մասնաւորաբար տղայ մը, որուն մէկ աչքը կոյր էր: Ամէն մէկը իր պատեանին մէջ քաշուած էր, պինդ, ինչպէս դընդասեղէն խայթուած օձ մը: Մենք մերժուածներն էինք, մնացուկը այս գերեվաճառ շուկային մէջ: Ոչ ոք ուզած էր մեզ, եւ միայն գետն էր որ կը կանչէր մեզ:

Ահուդողի մատնուեցայ: Ամէն մէկ վայրկեանը թանկագին էր: Պէտք է որ բան մը ընէի ազատելու համար ինքզինքս: Զիս պիտի չսպաննէին:

Ես որոշած էի ապրիլ: Հեծեալ հրոսակ մը դէպի կառավարչատուն կ'երթար եւ հեծնականծիծաղով մը մեզի նայեցաւ: «Պաշլըք»ը աչքերուն վրայ քաշուած էր, ամէնէն շուայտ եւ ոճրագործ անկիւնը: Տիպար Լազ մարդասպան մը, մինչեւ ակռաները զինուած:

(7) ԼԵՒՈՆ Զ. ՍԻՒՐՄԷԼԵԱՆ

ԳՐՈՒՏ'Ս ԾԻԾԱՂ

Զապէլին գաղտնիքը

Երկարաշունչ վէպով մը անմահանա՞լ: Բայց կարողութիւնս եւ հայ մամուլի կենսական տարածութեան չգոյութիւնը կը զրկեն զիս այդ երջանկութենէն...

—Ուրեմն խորագի՞րդ: Կ'երեւայ թէ աղջկան մը ներքին գաղտնիքը հրապարակելով, կ'ուզես վրէժ լուծել անկէ... Ա՛խ, սա գրոցմները: Ոստիկանէ մը այնքան չեմ վախնար որքան գրչակա՛ներէն:

Անվախ մնա՛, աղբարիկս: Ես գրող-մտաւորական չեմ: Գրասէր մը միայն: Քեզի պէս պարզ գրաքաղ մը: Երբեք չեմ փորձած, թուղթէն զատ, անհատներու ճակատը մրոտել՝ մելանով, երբ համբուրութեան վարկին հետ չեն խաղար անոնք:— Այս վերի՞նը:

— Ազգապատկան Զապէլ մըն է այն:

— Վա՛յ: Ատ ինչ տեսակի կին է:

— Թող հանգիստ մնան նշանուելիք Զապէլները: Իրար թող չանցնին, Զապէլ անունով կողակից ունեցող ամուսինները: Ես կը յարգեմ բոլոր Զապէլները, օրիորդ կամ տիկին: Կապող-կորող կ'ըլլան այդ անունով կիները: Թէեւ ոչ մէկ չարիք կամ բարիք տեսած եմ ո եւ է Զապէլէ:

Վերոնշուած Զապէլը, որուն գաղտնիքը վէճի տակ էր մնացած, եօթը հարիւրտասնեւեօթը տարիէ ի վեր, կ'ապրէր Կիլիկիոյ մէջ: Հեթումարքային կինն է ան: Զեմ գիտեր թէ տակաւին ո՞ղջ է: Կիլիկեան Ընդհ. Միութեան կը մնայ ճշդել այս կէտը:

Կը յուսամ թէ ամուսինը մեռած է եւ ընտանեկան խռովութեան տեղի պիտի չտայ գրութիւնս...

Այս Զապէլը, օր մը, Հայոց թագաւորին պալատէն, ամուսինին քովէն փախուստ տալով, կ'ապաստանի իր մայրիկին մօտը:

Կը տեսնէ՞ք: Եօթը հարիւր տարի առաջ ալ, մեր կիները, եւրոպացի կիներուն չափ քաղաքակիրթ են եղած:

Թէեւ հիմա, էրկանը քովէն կծկող կիները, իրենց մայրիկին մօտ չեն ապաստանիր, նախապէս փոխ-ամուսին մը կը պատրաստեն ու անոր գիրկը կ'ապաստանին: Պարզապէս բերանփոխի ու նորոյթի հետեւելու համար...

Այս արհեստը, Հայերուս մէջն ալ տարածուիլ սկսած է ներկայիս եւ սակայն, ո եւ է պատմագիր դրիչը կաղամարը չի մխրճեր անոնց համար:

Զկնճռտենք: Մեր Զապէլ թագուհին փախած է իր մօրը մօտ: Սա մասամբ մը պատուաւոր գործ է: Բայց պատմագիրները վէճի եւ շփոթութեան մէջ են եղեր այդ մասին՝ դարերէ ի վեր: «Ամուսնութենէն առա՞ջ թէ վերջն է փախեր»: Ահա խնդրին դժուարին մասը:

Զամչեան կ'ըսէ եղեր, որ ամուրիութեան եւ ամուսնութեան միջինքին է տեղի ունեցած դէպքը: Օրմանեանին համաձայն՝ պսակը կէս ձգելով, թաշկինակը մոռցած ըլլալը պատրուակած, դուրս ելած եւ չէ վերադարձած:

Կիրակոս Գանձակեցը, Սմբատ Գունդստաբլը եւ Անեցի Մխիթար ժամանակագիրը բոլորովին տարբեր տեսակէտներ ունին եղեր այդ չուսմի մասին: Վերջապէս, բոլոր հին պատմաբանները, իրար անցած են ճշդելու համար մեր Զապէլ Տիկնոջ ելից թուականն ու պարագաները:

Փառք Վերնարնակին, Ամերիկայէն, ծանօթ հնախոյզը, Քիւրտեան, Կիլիկեան օրկան «Արեւմուտք»ի քանի մը լայն սիւնակներուն մէջ, միանգամ ընդ միշտ հարթած է առեղծուածը, խաղաղեցնելով Հայոց խռովեալ միտքերը:

Պ. Քիւրտեան, որ Ամերիկա — Նոր Աշխարհի մէջ կը բնակի, իր սուղ ժամերէն կը յատկացնէ յաճախ հին մագաղաթներ պրպտելով, ճշմարտութիւնր երեւան հանելու գործին, երբ հոն, մարդիկ ճաշելու ժամանակ չունին եւ գլուխ քերելու համար իսկ մեքենայ հնարած են: Շատեր քնանալու մոլութիւնն ալ մոռցած՝ հեւի հեւ կը վազեն, աշխարքիս երջանկութիւնը ապահովելու եւ Թուրքերուն դրամ հասցնելու համար:

Ի՜նչ ահաւոր նեղութիւն, այդ միճակի մէջ ժամանակ յատկացնել, Տէր Մարկոսէն մնացած ձեռագիր Աւետարանէն պրպտելու՝ Զապէլ թագուհիին փախուստի ճշգրիտ թուականը: Այդ կարեւոր դէպքը տեղի ունեցած է եղեր «1230, Օգոստոս 25ին՝ կիրակի օրը...»:

Բայց սաով կը վերջանա՞յ: Ոչ եւ ոչ: Պէտք է ճշդել ժամն ու վայրկեանը: Փախուստը ձիո՞վ թէ ուղտի վրայ նստած ըլլալը... Ապա թէ ոչ, ապագային, պատմագէտները կրկին իրար պիտի անցնին այս կէտերը ճշդելու համար:

— Հոգ չէ: Ապագայի պատմախոյզներուն ալ գործ մը ձգելու է: Անոնց ալ տալու է առիթ՝ ապրուելու եւ անմահանալու...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԼՈՒՐՏԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկացի թղթակից մը կը պատմէ.—

Տասը հազար ուխտաւորներ երգելով կը քալէին երէկ գիշեր Ֆրանսական այս պզտիկ քաղաքին մութ փողոցներէն եւ տասը հազար մոմեր կը պլպլային գիշերային հովին մէջէն, երբ թափորը կ'ուղղէր իր համաչափ գնացքը դէպի Լուրտի Աստուածածնի քարայրը:

Սրբավայրին շուրջ գտնուող նեղլիկ փողոցներուն մէջ յիշատակներ ծախողները կը գոցէին խանութները եւ կը դիտէին հետաքրքրութեամբ: Թէ խանութպաններուն, թէ ուխտաւորներուն եւ թէ կղերին համար թափորը դրական ապացոյցն էր թէ Լուրտը ուրիշ աջանչելի եղանակ մը կ'ապրի: Ամէն գիշեր վառուած լապտերի թափորը պիտի կազմուի, աւելնալով հետզհետէ մինչեւ որ 50 հազար ուխտաւորներ մէկ անգամէն թափորով անցնին, եւ ասիկա պիտի շարունակուի մինչեւ Հոկտեմբեր:

Լուրտի այս միեւնոյն անձաւին մէջ 1858ին անգրագէտ գիւղացի աղջիկ մը, Պէրնատէթ Սուպիրու, յայտնած է թէ Կոյս Մարիամին մասին տեսիլք մը ունեցած է: Հաւատքը հրաշքին հետ բազմապատկած է թիւը մինչեւ անցեալ տարի,— տարեկան 1.500.000 ուխտաւորներ աշխարհի ամէն կողմէն: Քաղաքը կը յուսայ որ երկու միլիոն այցելուներ պիտի ընդունի այս տարի: «Եղանակ»ը նոր կը սկսի:

Հռովմէական կաթոլիկ եկեղեցիի տեսակէտով Լուրտի ամէնէն գերահրաշ բանը այն է որ դարմի կը բերէ: Վանահայրին համաձայն Եկեղեցին առնուազն հազար նորահաւատներ կը շահի ամէն տարի:

Հրաշքով բուժումները այնքան ալ բազմաթիւ չեն, ըստ պաշտօնական արձանագրութեանց: Բժշկապետը կ'ըսէ թէ երբեմն տարիներ մինչեւ քսան բուժում արձանագրած է, իսկ ուրիշ տարիներ ալ միայն մէկ: Լուրտ ուխտաւորներ երթալէն ի վեր 200էն պակաս դարմաններ արձանագրած են Եկեղեցիին բժշկական քննիչները: Այսուհանդերձ Լուրտ եկողներուն քսանէն մէկը կուգայ ցաւերէն դարմանուելու յոյսով: Հարիւրաւորներ կուգան ամէն օր անթացուպերով, անիւներու վրայ դրուած աթոռներով, մահամերձներ պատգարակի վրայ, հակառակ բժիշկներու արգելքին: Հիւանդմըրրայաքան զօրաւոր հաւատք ունի, իրենք չեն կրնար ետ դրկել: Լուրտի եկեղեցիի փոխանորդները հպարտ են որ Լուրտ բեմը եղած է երկու «ապացուցուած հրաշքներու», եւ իբրեւ այդ աշխարհի մէջ եղած է հաւատքի պատուանդան մը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՆԱՅԻՐԻ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի: Գ. տարի, թիւ 5 (Յունիս): Այլազան բովանդակութեամբ եւ պատկերազարդ: Հասցէ. — A. Dzaroukian, B. P. 372, Alep (Syrie).

ՅՈՒՍԱԲԵՐ, գրական, գեղարուեստական եւ գիտական բաժին (ամսագիր). Գ. տարի թիւ 11—75: (Յունիս 27): Ճոխ բովանդակութեամբ: Հասցէ.— B. P. 868, Le Caire (Egypte).

դակը ի վնաս Գերմանիոյ դրացիներուն ապահովութեան: Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները պէտք չէ ընեն որեւէ բան որ կրնայ կատարուած իրողութեան առջեւ դնել Ֆրանսան եւ Եւրոպան: Հաւանական է որ Փարիզի խորհրդաժողովին առաջին արդիւնքները զգալի դառնան վեց շաբաթէն: Եթէ, մինչ այդ, Ֆրանսան դրուի այնպիսի որոշումներու առջեւ զորս չի կրնար ընդունիլ, խորհրդաժողովին արդիւնքները մեծապէս պիտի վտանգուին: Մեր այս դիրքը դիրքն է նաեւ Գերմանիոյ դրացիներուն: Ֆրանսայի ժողովուրդը ուրիշ տեսակէտ չէր կրնար ունենալ, յիշելով երկու պատերազմներու զոհերուն յիշատակարանները իր գիւղերու հրապարակներուն վրայ»:

★ Ամերիկեան կառավարութիւնը հրաւիրած էր Անգլիան ներկայացուցիչ մը ղրկել Ուաշինկթըն, անմիջական խորհրդակցութիւն մը կատարելու համար Ռուրի ածուխի արտադրութեան մասին: Անգլ. կառավարութիւնը մերժեց այս հրաւէրը, առանց հակառակելու խորհրդակցութեան գաղափարին: Ժողովը պարզապէս յետաձգուած է: Մինչ այդ երկու կառավարութիւնները պիտի խորհրդակցին, օրակարգը ճշդելու համար: Իրազեկներ կը կարծեն թէ Անգլիա ժամանակ շահիլ կ՚ուզէ, նկատելով որ ամերիկեան ծրագիրները ծանրակշիռ հանգամանք ունին եւ գէշ ազդած են Ֆրանսայի վրայ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ

(ՅԱՌԱՋի մասնաւոր թղթակիցէն)

ՍԷՆ ՊՐԻԷՕ, Ուրբաթ.— Այսօր ունեցանք շրջանին ամէնէն զգայացունց ու խռովիչ հանգրուանը: Նախկին Թուր տը Ֆրանսներու մէջ յաղթանակները կը նախատեսուէին Ալպեաններու եւ կամ Պիրէնեաններու անցքէն յետոյ: Այս տարի պատահեցաւ աննախընթացը, հանգրուանէ հանգրուան դէմքերը փոխուեցան ինչպէս նաեւ յոյսերը: Այս պատճառով այսօրուան մրցումը՝ Վաննէն Սէն Պրիէօ ճակատագրական հանգամանք ունէր, քանի որ արշաւը պիտի կատարուէր ժամացոյցի առջեւ (contre la montre):

Այս երկու քաղաքները իրարմէ բաժնող 139 քիլոմեթրը մրցորդները պիտի կտրէին առանձին առանձին, իրարմէ չորսական վայրկեան տարբերութեամբ մեկնելով եւ ով որ ամենակարճ ժամանակով հասնէր, ան էր յաղթականը:

Միւս հանգրուաններուն մէջ զանազան խումբեր գրեթէ միասին կը քալէին, իրենց գլխաւորներուն կ՚օժանդակէին քաջալերելով, խմելիք տալով, կամ արկածի մը պահուն հեծանիւը փոխելով: Բայց այս ժամացոյցի առջեւ հանգրուանին մէջ, մրցորդը միս մինակ է եւ անօգնական:

Արդէն շատեր կը վախնային որ այս արշաւի պահուն Վիէթթօ կորսնցնէ իր դեղին շապիկը, ինչ որ յուսախաբութիւն եւ տխրութիւն պիտի պատճառէր բոլոր Ֆրանսացիներուն: Եւ վախը իրականացաւ:

Առտուան ժամը 7.30ին ծայր տուաւ մեկնումը, ըստ ընդունուած ձեւին, յետիններէն սկսած ճամբան. «կարմիր լապտեր» Թարչինի առաջին քայլը առաւ, իսկ ամէնէն վերջ մեկնեցաւ Վիէթթօ:

Ճամբան, կարելի է երեւակայել թէ ի՜նչ յուզումնալից եղաւ: Ամէն մրցորդ իր գերագոյն ուժը կը սպառէր այս բախտորոշ հանգրուանին համար: Ռօպիք փայլուն անցքեր ունեցաւ եւ շատ յոյսեր կապուած էին, բայց ի վերջոյ, գերագոյն ճիգով մը պելժ Իմփանիս տարաւ յաղթանակը 3 ժամ 50 վայրկեանէն հասնելով: Ռօպիք երկրորդն էր 5 վայրկեան տարբերութեամբ, Գ. Ռանքօնի, իսկ Վիէթթօ 15րդ 4 ժամ 5 վայրկեան դնելով:

Այսպէս, Վիէթթօ մեծ յուզումով կորսնցուց դեղին շապիկը որ անցաւ Իտալացի Պրամպիլլայի, հինգ վայրկեան տարբերութեան համար: Ընդհ. դասաւորումը հետեւեալն է —Պրամպիլլա, Ռոնքոնի, Ռօպիք եւ Վիէթթօ:

Ֆրանսացի ախոյեանը այնքան ազդուեցաւ որ յայտարարեց թէ կը լքէ արշաւը, քանի որ, ըսաւ, Իտալացիք անարդար կը գտնէին իր առաջնութիւնը: Սակայն ամէն կողմէ եղած պնդումներուն վրայ պիտի շարունակէ մինչեւ Փարիզ ուր կը հասնինք կիրակի օր:

Գուցէ բախտը կրկին ժպտի եւ Ֆրանսացիք լեցուին ուրախութեամբ իրենց նախընտրածին յաջողութիւնովը:

Տորք Տէր - Յակոբեան

ԽՄԲ.— Վերջին թղթակցութեան մէջ «թեւաթռեցաւ» բացատրութիւնը շատեր կարծեր էին մեր թղթակցին թեւը: Ոչ թէ իր, այլ կառքին թեւն էր որ արկածուած էր:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ օրէնքը պաշտօնապէս հռչակուեցաւ ուրբաթ օր, 18 յուլիս, երբ արքայական յանձնաժողովը Լորտերու ժողովին հաղորդեց Անգլիոյ թագաւորին հաւանութիւնը: Ուրեմն 400 միլիոն Հնդիկներ եւ Իսլամներ անկախութեան պիտի տիրանան 1947 Օգոստոս 15էն սկսեալ եւ վերջ պիտի գտնէ բրիտանական տիրապետութիւնը որ տեւեց մօտ երկու հարիւր տարի:

Խանասորի Արշաւանքի յիսնամեակը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ,

ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՇԱՎԻԼԻ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒ

Շավիլի անտառին մէջ, Կիրակի, 27 Յուլիս, ժամը 15ին:

Նոյն օրը առտուն ժամը 10ին պատարագ եւ հոգեհանգիստ Շավիլի մատուռին մէջ, ԻՇԽԱՆ եւ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ Յ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ, ԲԺ. ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆի, ինչպէս եւ ազատագրութեան ճամբուն վրայ ինկած բոլոր հերոսներու յիշատակին:

Բանախօսութիւններ թէ գերեզմանատան եւ թէ անտառին մէջ:

Մատուռի հասցէն.— 4 rue des Trois Champtiers, Chaville:

Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ.— Խանասորի Արշաւանքը Մարսէյլի մէջ կը տօնուի Օգոստոս 10ին Վալասլրի անտառին մէջ, առտուընէ մինչեւ իրիկուն:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած ՔՂԻՒ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կողմէ, 20 Յուլիս առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Սէն Լու, Կրան Փէն, Եօթնեղբայրեան ագարակը: Գեղարուեստական բաժինին իր մասնակցութիւնը կը բերէ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ» Սէն Լուի մասնաճիւղը: Նուագ, խմբերգ, երգ, զանազան անակընկալներ, սիրուած արուեստագէտներու կողմէ: Հայկական եւ տեղական պար: Ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը ազատ է

Հրապարակային մեծ երեկոյթ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ռոմանի «Անդրանիկ» խումբի կողմէ, Խանասորի Արշաւանքի 50րդ տարեդարձի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին բացման հանդէսի առթիւ: Տեղի պիտի ունենայ, 26 Յուլիսին, ժամը 21ին, Patronage St. Bernardի չքեղ սրահին մէջ: Կը խօսին ընկերներ Միսաք Միրզէ (Լիոնէն) եւ Ս. Գիլալեան: Ներկայ կ՚ըլլան Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան երկու անդամները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ԿՈՂՄԷ, ի պատիւ այս տարուան ներգաղթող հայրենակիցներու, 27 Յուլիս կիրակի ամբողջ օրը rue des Essartsի ծառախիտ պարտէզին մէջ (Վինաթիէ): Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Առատ կերուխում, Խարբերդի խորոված եւն.: Մուտքը ազատ է:

Ծանօթ.— Առնել թիւ 24 եւ 1 հանրակառքերը եւ իջնել թիւ 1ի վերջին կայարանը (Վինաթիէ), ուր կարգադիր յանձնախումբի անդամները ձեզ պիտի առաջնորդեն դաշտը:

ՎԱԼԱՆՍ. Դաշտահանդէս կազմակերպուած Համախարբերդցիներու կողմէ, Օգոստոս 10ին:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Պօմոնի «Սահակ Մեսրոպ Մանկապարտէզ»ի ամավերջի հանդէսը՝ 27 Յուլիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30ին, համանուն սրահին մէջ. — 8 Allée des Puits, Beaumont:

ՀԱՑԻՆ ՏԵՍԱԿԸ պիտի լաւանայ Օգոստոս 15ի առտնիները, այսինքն նոր հունձքէն վերջը, ինչպէս յայտարարեց հողագործական նախարարը: Բայց տակաւին երկար, առ նուազն 1 տարի պիտի սպասենք, զուտ ցորենէ հաց ունենալու համար: Նոր հունձքէն վերջ միջին տեսակ հաց մը պիտի պատրաստեն, խառնելով գարի, եգիպտացորեն եւ 10 առ հարիւր համեմատութեամբ գետնախնձոր:

ՊԱՅԹԻՒՆ ՄԸ տեղի ունեցաւ Պոււառյի Ֆրանքեւգաղթային իւղի գործարանին մէջ, ուր 80.00 լիտր էսանս մթերուած էր: Երկու հոգի մեռան, 14 հոգի վիրաւորուեցան:

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ դատապարտեալներէն եօթը եբեւելիներ, Հէս, Նախկին ծովակալներ Ռատէր, Տէօնից, նախարար Նէօյրաթ եւ այլն դաշնակապէս Պերլինի Սփանտաու բանտը փոխադրուեցան, ուր պիտի աշխատին օրական ինը ժամ: Այցելու կրնան ընդունիլ միայն երկու ամիսը մէկ անգամ: Զորս դաշնակիցները պահակներ պիտի նշանակեն ամէն ամիս: Այս ամսու կարգը Ռուսերունն է:

ՊԵԼԺԻՈՅ ածխահանքերուն մէջ ռուս սպայ մը յանկարծ ճառ խօսելով, հրաւիրած է օտար բանուորները Ռուսաստան երթալ: Պելժիական կառավարութիւնը քննութիւն բացաւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Լիւսի Շահինեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան, եւ բոլոր անոնց որոնք նամակով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր ամուսնոյն Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՇԱՀԻՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղը կը տօնէ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ, 27 Յուլիս, կիրակի օր, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Պ. Նազար Ազիկեանի զովասուն պարտէզին մէջ, Տէսին: Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Հեռաւորութիւնը հանրակառքի վերջին կայարանէն 50 քայլ:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mardi 22 JUILLET 1947 Երեքշաբթի 22 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année No 5090-Նոր շրջան թիւ 699 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԱԶԱՆԱՄԱՐՏ

Շատ խեղճ, տժգոյն պիտի գտնէք բառը, երբ իմանաք բովանդակութիւնը։

Երկու հեռագիրներ, մէկ օրուան մէջ։

Առաջինը՝ Միւնիխէն.— Տօքթ. Հանս Գոմքա, աշխարհի ամէնէն ականաւոր հիւլէագէտներէն մէկը, այսօր (19 Յուլիս) յայտարարեց Միւնիխի մէջ թէ Ռուսերը գտած են հիւլէականպատերազմին գաղտնիքը եւ թէ այժմէն իսկ «թօներով հիւլէական ռումբեր ունին»։ Գերման գիտնականը, որ մտերս Մ. Նահանգները պիտի երթայ հինգ տարուան պայմանագրով մը, իր աշխատանքները շարունակելու համար, բսաւ թէ Խ. Միութեան մէջ հիւլէական հետազօտութիւնները այժմ կը կատարուին ղեկավարութեամբ ուսուցչապետներ Աբրահամ Եոֆէի եւ Պետր Կապիցայի ։

Երկրորդը՝ Մ. Նահանգներէն,— Տօքթ. Ռապըրթ Մոնթկոմըրի, ուսուցչապետ Թեքսասի համալսարանին մէջ, որ ամերիկեան բանակին օգնած է հիւլէական ռմբակոծութեան նշանակէտներ ընտրելու համար, յայտարարեց երէկ .

— «Քսանըչորս ժամուան մէջ կրնանք 75 միլիոն Ռուսներ անհետացնել, միայն հարիւր հոգի կորանցնելով։ Ռուսերը գիտեն այս պարագան, ահա թէ ինչո՛ւ պատերազմի մասին չեն խօսիր»։

Գաղտնիք չէ որ հիւլէական գրականութիւն մը կը մշակուի 1945 Օգոստոս 6էն ի վեր, երբ Ամերիկացիները «մարդասիրաբար» առաջին հիւլէական ռումբը պայթեցուցին Հիրոշիմայի վրայ, «կարճ կապելու համար» ճափոնական պատերազմը։ (Երկրորդն ալ պայթեցաւ Նակազաքիի վրայ, նոյնպէս հարիւր հազարաւոր զոհերով)։

Արդէն իսկ լոյս տեսած են լեռնակուտակ հատորներ, աշխարհի բոլոր լեզուներով։

Չկայ թերթ մը որ շաբաթը գոնէ մէկ անգամ հիւլէաբանութիւն չխօսայ։ Ամէնէն ծանրաբարոյ թերթերն ալ պարբերաբար կ'արձանագրեն [illegible] գալիք անակնկալութիւնները։

Մասնաւոր հիւլէագիտութիւն կը ծաղկի, երբեմն խիստ գիտական, երբեմն ալ մատչելի, ժողովրդական, իբրեւ թէ հանրային կարծիքը լուսաբանելու համար։

Ամերիկայի մէջ քարտէսներ յօրինած են, որոնց համաձայն եթէ տուները եւ գործարանները որոշ հեռաւորութեամբ կառուցուին, 50.000ի փոխարէն միայն 500 հոգի կը մեռնին, հիւլէական ռումբ մը պայթած ատեն...

Խնդիրը այն է որ այս բոլորը կը ծառայեն մասնաւոր հոգեբանութիւն մը ստեղծելու։ Եւ մեքենաբար կը կազմուի ախտաւոր, «հիւլէական» մթնոլորտ մը, ազդելով ե՛ւ միտքերու ե՛ւ ջիղերու վրայ։

Այսպէս, փոքր պետութիւնները, անկարող՝ մէկ հատիկ հիւլէ-ռումբ չինելու, քմայքաբար կ'ապաստանին Մեծերու շուքին տակ։ Իսկ Մեծերը գիշերը ցերեկին խառնած են, գիւտը կատարելագործելու, «հարիւրապատիկ աւելի մահացու» զէնքեր պատրաստելու, իրար լրտեսելու եւ եւ հակառակին գաղտնիքը կորզելու համար։

Այս պայմաններուն մէջ, ո՞րքան պիտի կրնար դիմանալ այն անդամալոյծ կերպարանքը որ կը կոչուի խաղաղութիւն ...

Բարեբախտաբար, չափազանցութիւնն ալ մեծ տեղ մը կը գրաւէ այս ընդհանուր ժխորին մէջ ։

Յաճախ չատախօս, անպատասխանատու մարդիկ են որ խոշոր խոշոր կը ջարդեն։

Ո՛րքան երեսփոխաններ, ծերակուտականներ, նախկին կամ ներկայ նախարարներ, որոնք բանգիտութիւն կը փորձեն, զանազան հաշիւներով ։

Հիւլէամարտը այնքան ահաւոր մղձաւանջ մը պիտի չդառնար, եթէ բան մը փոխուած ըլլար դիւանագիտական ասպարէզին մէջ, վերջին Աշխարհամարտէն ի վեր։

Բուն վտանգը՝ քաղաքական մթնոլորտն է ։ Շատ աւելի թունաւոր եւ խախուտ քան պատերազմէն առաջ ։

Անշուշտ ատոր համար է որ սովորական պատերազմները, ճակատամարտերն ալ կը սպառնան դառնալ կատարեալ գազանամարտ,— փոխադարձ բնաջնջում ։

Այլապէս մարդիկ այնքան թեթեւութեամբ պիտի չխօսէին իրենց հիւլէական գաղտնիքներու մասին։ Տեսակ մը յախուռանք որ հետզհետէ կը թանձրացնէ, անշնչելի կը դարձնէ մթնոլորտը ։

Շ.

Պատերազմի վտանգ չկայ, եթէ...

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պէվին, ճառ մը խօսելով 20.000 հանքագործներու առջեւ, յայտարարեց թէ պատերազմի վտանգ չի տեսներ «ներկայ սերունդին համար»։ Բայց անմիջապէս վերջը հետեւեալ ազդարարութիւնը ուղղեց .

— «Կ'ըմբռնեմ թէ սխալ որոշում մը գործէ՞ բառ մը կամ ծուռ դատաստան մը կրնայ դատապարտել նոր սերունդը 30—40 տարի վերջը։ Ես անկեղծօրէն կը յուսամ թէ տակաւին կրնանք փարատել այն կասկածները եւ տարակարծութիւնները որ մեզ կը բաժնեն Խ. Միութենէն եւ թէ Մեծն Բրիտանիա, հզօր ազգ մը եւ կամուրջին կամարակապը միջազգային գործերու մէջ, միջոց մը պիտի գտնէ միացնելու Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը, հաւաքաբար բարձրացնելու համար ամբողջ մարդկութիւնը »։

ՖՐԱՆՍԱ ՎԱՆՆԱԼՈՒ ՊԱՏՃԱՌ ՉՈՒՆԻ

Անգլիա եւ Մ. Նահանգները բարեացակամ դիրք մը բռնած ըլլալով Գերմանիոյ հանդէպ, նորէն մտահոգութեան մատնած են Ֆրանսան։ Պ. Պէվին այս մասին ալ խօսեցաւ, փարատելու համար Ֆրանսայի կասկածները։

— «Թերթերէն կ'իմանամ թէ կ'ուզեմ օգտուիլ Մարշըլի ծրագրէն, վերստեղծելու համար Գերմանիան։ Այդպիսի բան չկայ։ Գերմանիոյ վերականգնումը իր կարգին պիտի գայ Եւրոպայի ընդհանուր վերակազմութենէն աշխատանքին մէջ։ Ֆրանսան ահուդողի մատնուած է Ռուրի հարցին առթիւ եւ կը հարցնէ.— «Նորէն պիտի վերաշինէ՞ք զայն, որպէսզի երրորդ անգամ յարձակին մեր վրայ»։ Մենք ալ պէտք է մտածենք մեր ապահովութեան մասին։ Մենք չենք կրնար նորէն մեր դիմացը հանել յարձակողական Գերմանիա մը, եւ այդպիսի բան պիտի չընենք։ Պէտք է մակարդակ մը հաստատել եւ պահպանել, նկատի առնելով ապահովութեան պահանջները։ Մեր նպատակն է Ռուրի ածխահանքերուն արտադրութիւնը հասցնել [illegible], բայց որ անոր մէկ մասը պիտի ապասէ Եւրոպայի բարօրութեան. Մենք պէտք չէ թոյլ տանք որ գերման ժողովուրդը չահագործուի, այդ պիտի նշանակէր անկում Եւրոպայի մնացեալ մասին կենցաղի մակարդակին»։

★ Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ զօր. Մարշըլ նոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէ այս շաբթու, փարատելու համար Ֆրանսայի վախերը որոնց մասին խօսակցութիւն մը ունեցած էր Ֆրանսական դեսպանը։ Այս առթիւ նորէն պիտի յուզէ քառատնամեայ դաշինքի մը խնդիրը, խափանելու համար որեւէ նախայարձակում Գերմանիոյ կողմէ։

1000 տոլար նուէր Վիէննայի վանքին

Քալիֆորնիոյ «Մշակ»էն կ'իմանանք թէ «Օմար Խայեամ»ի ծանօթ ճաշարանապետը, Պ. Ճորճ Մարտիկեան հազար տոլար նուիրած է Վիէննայի վանքին, մասնաւոր նամակով մը։

ՏԱՍԸ ԹՈՆ ՉԱՄԻՉ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

Ֆրէզնոյէն (Քալիֆորնիա) Տիկին Թուրֆանտա Մովսէսեան, որ անցեալ տարի 30 թոն չամիչ նուիրած էր Ֆրանսայի, Յունաստանի եւ Սուրիա-Լիբանանի կարօտեալներուն, այս տարի ալ տասը թոն տրամադրած է Գերմանիոյ հայ գաղթականներուն համար ։

ԵՕԹԸ ՆԱԽԱՐԱՐ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՆ Պուրմայի մէջ (Հնդկաստան), խումբ մը դաւադիրներու կողմէ, երբ ժողովի նստած էին։ Դաւադիրները կառքով մը կը հասնին պաշտօնատան առջեւ, մէկը վարը կը սպասէ, հինգը վեր կը բարձրանան հրացաններով եւ գնդացիրներով եւ տեղն ու տեղը կը սպաննեն կառավարութեան անդամները։ Երկու հոգի ալ վիրաւորուած են։ Խորհրդային գիտնականներու պատուիրակութիւն մը ճամբայ ելաւ դէպի Անգլիա, նախագահութեամբ Ակադեմական Լեւոն Օրբելիի, ներկայ ըլլալու համար Օքսֆորտի բնագէտներու 17րդ համագումարին։

ՊՈԼՍՈՅ կուսակալը, Լութֆի Քըրտար, Միլան հասաւ Եշ. օր եւ յետոյ Հռոմ գնաց երեք օրուան համար։

35 ՊՈՒԼԿԱՐ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐ Մոսկուա հասնելով, ջերմ ընդունելութեան արժանացան ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԸՄԲՈՍՏՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Ն ԴԻՄԱՆԱԼ

Աթէնքէն կը հեռագրեն Յուլիս 19 թուականով. — Եաննեայի զինուորական իշխանութիւնները կ'ըսեն թէ Նահանջող ապստամբներուն գլխաւոր մասը կրնայ ճակատամարտ մը բռնել Վովուսայի արեւմտեան կողմը, Եաննեայէն 22 մղոն դէպի հիւսիս-արեւելք, ուր կառավարական զօրքը բռնած է կարեւոր բարձունքներ եւ անդունդներ։ Զօր. Քալէկկիրոփուլոս, Բ. զօրաբանակին հրամանատարը, որ Լարիսա վերադարձած է, Եաննեայի չորս օրուան գործողութիւնները անձամբ վարելէ վերջ, «ողբալի» կը գտնէ ապստամբներուն վիճակը։ Իր յայտարարութեան համաձայն, անոնք ծանր կորուստներ կրած են եւ օդանաւային ուժը աւելի քան հարիւր հոգի սպաննած է անդունդի մը մէջ։ Իր կարծիքով, օդանաւերը առաջնակարգ դեր կը կատարեն ապստամբներուն դէմ ուղղուած գործողութեանց մէջ։ Աւելի քան 300 ըմբոստներ սպաննուած, վիրաւորուած կամ գերի բռնուած են։

Աթէնքի համայնավարական տեղեկատուն ալ իր կարգին կը ծանուցանէ թէ «ժողովրդավար բանակը» ոչ թէ կը նահանջէ, այլ իր ուժերը յառաջ կը մղէ երկու ուղղութեամբ,— մէկը՝ կառավարական զօրքին կռնակը, Կրամմոս լերան վրայ, իսկ միւսը դէպի հարաւ, Խասսիա Ակրաֆա։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, ապստամբները կ'իշխեն Եաննա - Քոնիցա ճամբուն վրայ, թէեւ կառավարական զեկոյցը կ'ըսէր թէ այդ ճամբան բանակին ձեռքն է։

★ Ամերիկեան պատուիրակութեան նախագահը, Կրիսվոլտ, ունկնդրութեան ընդունելով մամուլի ներկայացուցիչները, ցաւ յայտնեց որ ապստամբութիւնը կ'ուշացնէ Յունաստանի վերաշինութիւնը։ «Կ'ուզեմ որ վերջանայ ապստամբութիւնը, որպէսզի կարենանք վերաշինութեան ձեռնարկել»։ Առաջին ծրագիրը կը նախատեսէ վերաշինութիւն երկաթուղիներու, ճամբաներու, նաւահանգիստներու եւ Կորնթոսի ջրանցքին ։

★ Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ զինուորական յանձնախումբ մը որոշեց արտօնութիւն խնդրել Մ. Նահանգներէն, 150.000էն 200 հազարի բարձրացնելու համար զինուորներուն թիւը։ Մ. Նահանգները սահմանած էին 150.000 իբրեւ նախապայման իրենց օգնութեան։ Եթէ հաւանութիւն տրուի, յաւելուածական զօրագունդը դրօշի տակ պիտի առնուին ։

★ Թուրքերէն թերթերն ալ կը գրեն թէ Յունաստան օգնութիւն ուզած է Թուրքիայէն, ուտեստ եւ զինուորական պիտոյք խնդրելով ։

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ անգլիական զօրական պատուիրակութիւն մը առնուազն մէկ տարի եւս պիտի մնայ Յունաստանի մէջ, գործակցելով ամերիկեան պատուիրակութեան հետ, թէեւ բրիտանական զօրքին թիւը կրճատուած է 25 առ հարիւր համեմատութեամբ ։

Հիթլէր սպաննել տուած է 4980 դաւադիրներ

Անգլիոյ ծովային նախարարութիւնը [illegible] օր հրատարակութեան յանձնեց կարգ մը գերմանական դիւանաթուղթեր, որոնց համաձայն Հիթլէր աւելի քան 4980 դաւադիրներ սպաննել տուած է 1944 յուլիսի մահափորձին ձախողումէն վերջը։

Այդ փաստաթուղթերուն համաձայն, ըմբոստութիւնը սկսած էր 1938ին, երբ զօր. Լուտվիկ Պէք, վերին հրամանատարութեան սպայակոյտին պետը, հրաժարեցաւ, բողոքելով Չեխոսլովաքիոյ արշաւանքին դէմ եւ սկսաւ զինուորական եւ քաղաքային նեցուկներ փնտռել, Հիթլէրը տապալելու եւ իշխանութիւնը ձեռք առնելու համար։ Նախ որ անհրաժեշտ էր ապահովել բանակի հրամանատարներուն մեծ մասին աջակցութիւնը։ Բայց կար մեծ արգելք մը,— հաւատարմութեան երդումը Հիթլէրի հանդէպ։ Բոլոր սպաներն ալ ըրած էին այդ երդումը որմէ Առաջնորդին մահը միայն կրնար ազատել զիրենք։ Ձեռնարկին յաջողութեան համար Հիթլէր մեռնելու էր։

Վերջապէս հասաւ վճռական օրը, երբ այլեւս անխուսափելի կը համարուէր պարտութիւնը եւ երկիրը երկու մասի բաժնուած էր,— անոնք որ կ'ուզէին խուսափիլ նոր արհաւիրքներէ եւ անոնք որ դեռ կը հետեւէին Հիթլէրի։ Այս կացութիւնը նպաստեց Պէքի ծրագրին զօրացման։ Շատ մը սպաներ միացան իրեն եւ յաջողութիւնը ապահով կ'երեւար ։

Այս հանգամանքներուն մէջ էր որ կոմս Շթաուֆէնպէրկ 1944 Յուլիս 20ին փորձեց սպաննել Հիթլէրը։ Բայց ամէն բան ձախողեցաւ, որովհետեւ,— 1. Շթաուֆէնպէրկ չսպասեց, ստուգելու համար թէ Հիթլէր մեռած է.— 2. Ազգային հաղորդակցութիւնները ապահովուած չէին եւ դաւադիրներէն Ֆրոմ, որ յետոյ գնդակահարուեցաւ, մատնեց շարժումը։ Այս դէպքէն վերջն էր որ Հիթլէր ահաւասարափի շրջան մը բացաւ, 4980 հոգի սպաննել տալով վեց ամսուան մէջ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԶԱՒԷՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

Պոլսոյ Ազգ. Սահմանադրութեան եւ Պատրիարքութեան ջնջումը

(Գ. եւ վերջին մաս)

Այս կերպով կը ջնջուէին ոչ միայն Ազգ. Սահմանադրութիւնը, այլ նաեւ Պոլսոյ եւ Երուսաղէմի Պատրիարքութիւնները, որոնք կը միանային Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան, որուն աթոռը Երուսաղէմ պիտի ըլլար։ Իրականին մէջ Կաթողիկոս-Պատրիարքութիւն մը կը կազմուէր Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ ապրող Հայոց համար։ Ինծի կը մնար ուրեմն այլեւս տունս առանձնանալ եւ սպասել Սահակ կաթողիկոսի կարգադրութեան։

Մինչ այդ՝ խնդրագրով մը դիմում ըրի Եպարքոսին եւ խնդրեցի որ ամսաթոշակ մը յատկացուի ըստ սովորութեան*)։ Եւ Պոլսէն մեկնելէս օր մը առաջ, պատասխան ստացայ որ Նախարարաց Խորհուրդի որոշումով 25 ոսկի ամսաթոշակ յատկացուած է ինծի։

Այդ օրերուն իմ քովս էին միշտ Փոխանորդ Երուանդ վ. Փերտահճեան, Երուսաղէմի փոխանորդ Սմբատ վրդ. Գազազեան եւ գործակատար Գամէր Շիրինեան։ Վերջին երկուքը կ'ակնկալէին որ Սահակ Կաթողիկոս հաւանօրէն իրեն Պոլսոյ փոխանորդ պիտի նշանակէր զիս։

Այս օրերուն էր, հազիւ մէկ երկու օր յետոյ հրաժարեցումէս, դրկեցի Սմբատ վրդ.ը Պոլիս գտնուող բոլոր եպիսկոպոսներուն, Եղիշէ Դուրեանի, Վահրամ Մանկունիի, Գաբրիէլ Ճէվահիրճեանի, Հմայեակ Դիմաքսեանի, Դանիէլ Ցակոբեանի, ըսելով թէ ես ալ իրենց պէս պարզ եպիսկոպոս մըն եմ, եւ կը խորհիմ կառավարութեան հաւաքարար դիմում մը ընել, անոր դիտութիւնը խնդրելու համար։ Պաշտօն տուի Սմբատ վրդ.ի յիշեցնելու համար իրենց, թէ Պատրիարքութեանս առեն երբ առաջարկեցի իրենց՝ ինծի հետ այսպէս դիմում մը ընել, ըսին թէ աղէկ Պատրիարք ունին, անոր պարտականութիւնն է դիմում ընել։ Հիմա որ Պատրիարք չմնաց մէջտեղը, ինչ կը խորհին։

«Ամէնքն ալ, բացի Դանիէլ եպ.էն, պատասխանած էին թէ այսպիսի ձեռնարկ մը օգտակար ըլլալէ աւելի վնասակար կրնար ըլլալ։

Կը խորհիմ թէ Դանիէլ եպս. Ցակոբեանի այս պատրաստակամութիւնը իրեն սուղի նստաւ, վասնզի քանի մը օր վերջը դրկուեցաւ Երուսաղէմ։

Նոյնպէս Երուանդ վրդ.ի անձնուիրութիւնը հանդէպ ինծի՝ պատճառ եղաւ իր աքսորին դէպի Երուսաղէմ։

Երուանդ վրդ. ոստիկանատուն կանչուեցաւ եւ Րէշատ պէյի կողմէ իրեն խորհուրդ տրուեցաւ որ Երուսաղէմ մեկնի։

Պոլսոյ Պատրիարքութեան հաշուեյարդարը կատարեալ ընելու համար՝ նոյն օրերուն ոստիկանութիւնը ազդարարեց Արմաշի Դպրեվանքի աշակերտներուն, որ Պէզազեան վարժարանին էին, թէ պէտք է Երուսաղէմ մեկնին նոր Պատրիարքին քով, քանի որ իրենք կրօնական ուսանողներ են։ Արդարեւ նոյն շաբթուան իսկ անոնք ճամբայ հանուեցան, սակայն ոստիկանատան մէջ իրենց մէջէն երկու հոգի վար դրուեցան։

Ասոնք Կարնեցի Գարեգին Փաստրմաճեանի (**) երկու հօրեղբայրներուն զաւակներն էին։ Ասոնցմէ մին Գարեգինի Սեդրակ հօրեղբօրմէն որդին էր եւ միւսը պատերազմէն առաջ մեռած Տիգրան հօրեղբօրը զաւակներէն Գեղամը։ Ասոնք միասին Բերայի Մխիթարեան վարժարանը կ'ուսանէին, երբ պատերազմը սկսաւ։

Երբ Սեդրակի սպանութեան լուրը եկաւ, Մխիթարեանք առարկելով թէ սնանկութեան պատճառով այլեւս գիշերօթիկ աշակերտ չեն կրնար պահել, երկու Փաստրմաճեանները բերին յանձնեցին Պատրիարքարան։ Եւ որովհետեւ Տիկ. Ցովսէփ Մատաթեան՝ իրենց հօրաքոյրը եւ Տիկ. Ցակոբ Համամճեան՝ իրենց հօրաքրոջ աղջիկը, թէեւ կը դուրգուրային անոնց վրայ, որքան ատեն որ Սեդրակ Փաստրմաճեան ողջ էր, այս անգամ չուզեցին անոնց երեսը նայիլ, այս երկու տղաքը Պէզազեան վարժարան դրի գիշերօթիկ, Արմաշի աշակերտներուն հետ եւ անոնց թոշակը կը վճարէի։

Երբ ոստիկանութիւնը հրամայեց որ Արմաշականները Երուսաղէմ մեկնին, Պօղոս Պէզազեան զանոնք ազատելու դիտաւորութեամբ՝ անոնց հետ կը խառնէ այս երկուքն ալ, սակայն ոստիկանատան մէջ մէկը կը մատնէ զանոնք։ Պէզազեան կը փութայ անոնց հօրաքրոջ տունը եւ կը խնդրէ որ ամուսինը՝ Ցովսէփ Մատաթեան, իբրեւ մէկուս իր ազդեցութիւնը գործածէ զանոնք ազատելու համար։ Տիկին Սոֆի Մատաթեան կը վռնտէ Պէզազեանը՝ անոր երեսին պոռալով. «Ես ոչ եղբայր ունիմ եւ ոչ եղբօր զաւակ»։ Եւ այս երկու անմեղ պատանիները Պրուսայի կողմերը կը տարուին եւ կը նահատակուին։

Ցովսէփ Մատաթեան Սանասարեան վարժարանի արտաքին յարաբերութեանց տեսուչն էր (ներքինին՝ Արուլեան եւ ուսումնականին՝ Սողիկեան) երբ ես Կարնոյ առաջնորդ էի։ Հոն շատ մը բախումներ ունեցած եմ հետը, վասնզի ազգին եւ Առաջնորդարանին անցուդարձերը անմիջապէս կուսակալին կը հաղորդէր։

1914ին մէկուս ընտրուեցաւ Իթթիհատի կողմէ, անշուշտ իբրեւ Թրքասէր։ Մատաթեանի հայրը ժամանակին Սամսոնի մէջ փալամացած է եւ Ցովսէփը հետը տանելով Թլփատած է, ինչ որ Մատաթեան պարծանօք կը յիշէր խոլամ շրջանակներու մէջ։ Սակայն այն ատենուան Թրքական օրէնքին համաձայն երբ անչափահաս՝ ազգին կողմէ հօրը ձեռքէն կ'առնուի եւ իբրեւ որբ կը մեծցուի։

*) Օսմ. կառավարութիւնը հրաժարեալ Պատրիարքներուն միշտ ամսաթոշակ մը սահմանած է, իրենց պաշտօնավարութեան տեւողութիւնը հիմ ունենալով։ Օրմանեան կը ստանար 35 ոսկի, իսկ Դուրեանն ու Արշարունի կ'առնէին 20ական ոսկի։

**) Փաստրմաճեան գերդաստանը Կարնոյ հարուստ եւ ազդեցիկ ընտանիքներէն մէկն էր։ Անոնց գլխաւորը Գ. Խաչատուր Փաստրմաճեան, հարուստ եւ համարձակախօս մէկը, Թուրքերու կողմէ դաւադրաբար սպաննուած էր եւ եկեղեցին բակը թաղուած էր երկար տապանագիրով մը։ Խաչատուրին զաւակներն էին Ցարութիւն, Տիգրան եւ Սեդրակ։ Ցարութիւնի զաւակն է Գարեգին կամ Արմէն Գարօ, յայտնի Դաշնակցականը, որ Օսմ. Պանքայի գլխաւոր հերոսներէն մին եղած է։ Օսմանեան Սահմանադրութենէն վերջ Օսմ. Խորհրդարանին անդամ եղաւ։ Պատերազմին սկիզբը կամաւորական խումբեր կազմեց Կովկասի մէջ եւ ետքը Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպան եղաւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց մօտ։ Մեռաւ ի Զուիցերիա։ Եղբայրներէն Խաչիկ դեղագործ էր ի Կարին եւ տարագրութեան ատեն սպաննուեցաւ, իսկ Վահան զին. վաժարանէն շրջանաւարտ սպայ, պատերազմի ատեն վիրաւորուեցաւ։ Հիմա Փարիզ հաստատուած է ընտանեօք։

Իսկ Ցարութիւնի փոքր եղբայրը՝ Սեդրակ՝ Պէրպէրեանէ շրջանաւարտ, Կարնոյ Օսմ. Պանքայի արկղակալ եւ ապա Ռէժիի դէր-տնօրէն, պատերազմի սկիզբը Կարնոյ մէջ սպաննուեցաւ Իթթիհատի դաւադրութեամբ, իսկ իր մեծ որդին՝ Միհրանը, որ զինուորական վարժարանի մէջ կ'ուսանէր, մտաւորականներուն հետ տարագրուեցաւ եւ անհետացաւ։

Յիշատակ մը Եփրեմէն

(Խանասորի նախօրեակին)

Անցեալ տարի համառօտակի նկարագրած էի Խանասորի հերոսամարտը։ Այս տարի երբ 50րդ տարին կը լրանայ, միտքս կուգայ դրուագ մը զոր Եփրեմ անձամբ պատմած է մեզի։

Մեր առաջին տասնեակը Յուլիս 22ին ելած էր ռազմական փորձեր կատարելու եւ նշանառութեան համար մեր մօսին հրացանները փորձելու, Սալմաստի Ղալասար հայ գիւղէն քիչ հեռու, Թթու Ջուրի լճակին մօտիկ դաշտը։

Ամէնքս ալ երիտասարդ, խանդավառութեամբ լեցուած, բոցավառ երեւակայութեամբ ծրագիրներ կ'որոճայինք։ Մեր տասնեակի ամէնէն տարէցը Եփրեմն էր, այն Եփրեմը որ՝ յետոյ պիտի դառնար, Պարսկաստանի յեղափոխութեան շրջանին, հրամանատարը երկրին։

Յուլիսի այդ օրը դեռ լուր մը չունէինք թէ ե՞րբ պիտի հնչէր ժամը։

Հեռուն, այդ Թթու Ջուրէն անդին, դէպի Ուրմիոյ լճին ուղութիւնը, ցցուած ժայռաձեւ բլուր մը կը նշմարուէր, որուն լանջքին վրայ, արձանի չուքեր կ'ուրուագծէին հեռուէն։

Մօտենալով տեսանք այդ լանջքին մէջ քանդակուած արձան մը ձիու մը վրայ հեծած, Արտաշէսի արձանն էր այդ, իր փառքերու օրերէն մնացած։ Շատ հաւանական էր բազմամարդ քաղաք մըն էր այս շրջանը, իսկ այժմ ամայի վայր մը։ Ոչ մէկ հետք մը տուներու, քանի մը փլատակ պատեր կէս մը թաղուած հողերուն մէջ։ «Աւա՜ղ փառացս անցաւորին»...

Կէս օր էր։ Արեւի կիզիչ ճառագայթները կը պղպջային [illegible] դէմքերուն վրայ, Մեր կովկասեան մորթէ փափախները աւելորդ բեռ մըն էին մեր գլխուն վրայ։ Դաշտ մը՝ առանց ծառի մը չուքի։ Բայց մենք գաղափարի մը նուիրուած էինք եւ մարմնի հանգստութիւնը նշանակութիւն չունէր։

Նշանառութեան փորձեր սկսանք։ Երկու գաւազաններու վրայ սպիտակ թաշկինակ մը դնելով, երեք հարիւր քայլի վրայ, ոտքի կեցած, պէտք էր որ հինգ գնդակները տեղաւորէինք առանց վրիպելու։ Ամէնքս ալ, քիչ բացառութեամբ, վարժ նշանառուներ էինք։

Նշանառութիւնը աւարտելէ վերջ, խնդրեցինք Եփրեմէն որ մեզի պատմէ թէ ինչպէս կրցած էր փախչիլ Սախալինէն կղզիէն։

Եփրեմ սկսաւ պատմել.—

1897 Մարտ ամսուն վերջերն էր, մենք, Կուկունեան խմբին ընկերներէն երեքս որոշեցինք ամէն գնով վերջ դնել այդ Սախալինի արգելանոցի կեանքին։ Իրիկուն մը երբ մութ գիշեր էր, եւ պահակները բաւական հեռացած էին մենէ, օգտուեցանք առիթէն, եւ երեքս ալ ծովը նետուեցանք, լողալով դէպի դիմացի եզերքը հասնելու համար։ Բայց իմ երկու ընկերներս ուրիշ ուղղութիւն մը առին ծովուն վրայ։ Ես անոնց հետքը կորսնցուցի եւ մինակս, շատ դժուարութեամբ կրցայ հասնիլ ժամեր վերջ։ Երբ ասիական ափը հասայ, գիւղակներէն հեռու, ամայի վայրերէ անցայ ժամերով։ Գլխուս մազերը կիսովին ածիլուած էին, մեծ գտակ մը մինչեւ ականջներս ծածկած էր, բայց գլխուս ետեւի մասը ածիլուած ըլլալով տեսնողը կրնար կասկածիլ թէ աքսորական եմ։ Ուստի փողկապի նման շալ մը վզիս փաթթած հիւանդի մը երեւոյթը ունէի։

Այսպէս օրեր քալելով անծանօթ գիւղերու մէջէն կ'անցնէի, «Քրիստոսի սիրոյն համար» կտոր մը հաց խնդրելով։ Մինչեւ որ գլխուս ածիլուած մասի մազերը բուսան եւ պարզ, սովորական գիւղացիի մը կերպարանքը ստացայ։

Այսպէս, շարունակ, ոտքով, երեք ամիս վերջը, այս տեղը Սալմաստ, Ղալասար գիւղը հասայ։ Մինչեւ այս տեղը հասնիլս, արդէն իմացած էի որ արշաւանքը տեղի պիտի ունենար։ Անհուն հրճուանք մը ունեցայ որ, գէթ՝ այս անգամ իմ նպատակիս պիտի հասնիմ։ Քաշած տառապանքներս զուր չէին եղած, եւ իմ հայրենասիրական վրէժս պիտի լուծէի մեր ոխերիմ թշնամիէն։

Կը տեսնէ՞ք, հայրենասիրութեան գաղափարը ի՛նչ աստիճան բարձր էր մեր ժամանակի սերունդին մէջ։ Տարիներու բերդարգել կեանքը եւ անլուր տանջանքները չէին յուսահատեցներ հայ ֆէտային։

Մեր ռազմական փորձերը վերջանալէ ետքը վերադարձանք կրկին մեր տեղերը, Երկու օր վերջը, Յուլիսի 24ին գիշերը արդէն խմբերով կը յառաջանայինք Սալմաստի Ղալասար, Փայաջուկ եւ Հաֆթուան գիւղերէն դէպի Սարայի դաշտը, Դերիկայ Սարը, Խանասորը։ «Լուսին չկար, մութ գիշեր էր», անթիւ աստղերը կը պլպլային երկնակամարին վրայ. «Մի խումբ կ'երթար՝ յառա՜ջ, յառաջ» ...

Այսօր ինծ համար ի՛նչ անհուն մխիթարութիւն մըն է որ, 50 տարի վերջը կը գտնուիմ ձեր մէջը, կեանքի բազմազան տաղնապներէն անցած, տեսնելու եւ ձեզ հետ միասին տօնելու իմ նահատակ ընկերներուս յիշատակը, այն թանկագին, հայրենասէր անձնուէր քաջերուն որոնք իրենց անձը նուիրեցին մեր հայրենիքին։

Կը զգամ թէ, գերմնական ոյժ մը պահպանած է զիս, որպէսզի տեսնեմ իմ աչքերովս եւ ձեզ հետ միասին տօնեմ անոնց սուրբ յիշատակը, Յուլիս 25ին.

ԽԱՆԱՍՈՐՑԻ

«Ղարաբաղի Մելիքները»

Անցեալ կիրակի Ալֆորվիլի կրօնական Patronageի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ ներկայացումը «Ղարաբաղի Մելիքներու»։

Այս երրորդ ներկայացումն էր, առաջինը Իսսիի, իսկ երկրորդն ալ Պանեօ Քաշանի մէջ ներկայացուած ըլլալով քանի մը շաբաթներ առաջ։

Այս անգամ նախաձեռնութիւնը ստանձնած էր Ալֆորվիլի Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը։ Սրահը շատ փոքր ըլլալով, կարելի չեղաւ բոլորը տեղաւորել եւ շատեր ստիպուեցան մեկնիլ։

Մօտ երեք հարիւր ունկնդիրներ տաք ու անշնչելի սրահի մը մէջ, ամբողջ երեք ժամ համբերութեամբ հետեւեցան խաղարկութեան եւ մանաւանդ երաժշտութեան, որուն հեղինակն է Գ. Ա. Մեսումենց։

Ասկէ առաջ ալ ներկայ եղած եմ «Ղարաբաղի Մելիքներ»ու ներկայացման որուն երաժշտութիւնը աջէն, ձախէն հաւաքուած երգերու խառնուրդ մըն էր, բոլորովին աններդաշնակ եւ անհամապատասխան խաղարկութեան ոգւոյն եւ բովանդակութեան։

Այս նոր եղանակը իր առոյգ եւ կենդանի ստեղծագործութեամբ զգալի պակաս մը կը լրացնէ։ Այժմ ունինք խնամուած եւ հայկական դրոշմով օծուն օփէրէթ մը, որ կրնայ ճերմակերես հանել մեզ եւրոպական բեմերու վրայ եւ երաժշտասէր օտար հասարակութեան առջեւ, իբրեւ հայկական երաժշտութիւն։

Գալով խաղարկութեան, յաջող էր, երբ նկատի ունենանք որ դերակատարները երիտասարդներ էին եւ առաջին անգամ բեմ կ'ելլէին։

Մելիք Շահնազար (Զ. Գարիպեան) կրցաւ տալ գոռոզ եւ խռովարար Մելիքի նկարագիրը։ Մելիք Ալլահվերդի (Մ. Խաչատուրեան) իբրեւ հայրենասէր եւ քաջ Մելիք ինքնատիպ էր, մանաւանդ իր ուժեղ ձայնով եւ հաճելի երգերով։

Դերերուն մէջ յաջող եւ երգերուն մէջ ալ ներդաշնակ էին Ս. Անդրէասեան (Զմշուտ), Օր. Հ. Գալիկեան (Միհրի), Օր. Նուրիկեան (Զանազան), Գ. Տէր Ղազարեան (Ղուկաս վրդ.)։

Բայց խաղին առանցքը կը կազմէր երիտա-

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՄԸ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ

ԱԹԷՆՔ (Յառաջ). — Աթէնքի շրջանի հայ վարժարաններու ամավերջի հանդէսներուն վերջինն էր Փիրէոյի Հ.Կ.Խաչի դպրոցին շրջանաւարտներու հանդէսը, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 29ին: Նոյն օրը ուրիշ հաւաքոյթ մը եւս կար, բայց բազմութիւնը լեցուած էր սրահէն եւ շատեր ստիպուեցան ոտքի մնալ:

Բակին մէջ պատրաստուած բեմը արտակարգ երեւոյթ մը առաւ, երբ վարժարանին կրթական հունձքը, 22 շրջանաւարտներ շարուեցան: Հանդէսը սկսաւ Յունաստանի թագաւորին եւ արքայական ընտանիքի արեւշատութեան ուղղուած շարական մաղթանքով մը, որուն յաջորդեց Հ. Կ. Խաչի քայլերգը: Յաջորդաբար շրջանաւարտներու կողմէ արտասանուեցան Եղիշէ Դուրեանի «Օշականը», Գ. Քաթիպայի «Եղիշէն», Խաճանեանի «Պանծացում հայ լեզուի»: Արտասանութիւններուն յաջորդեց յունարէն կատակերգութիւն մը Դ. Դասարանի կողմէ, ծափեր խլելով: Դուրեանի «Խաչը» եւ Գ. Կաւալրեճցի «Արարատը» արտասանութիւններէն ետքը, ներկայացուեցաւ «Թիր թաք»ը, որուն յաջող խաղարկութիւնը հանդիսականներուն մէջ զուարթ տրամադրութիւն մը ստեղծեց: Յայտագրի Ա. մասը վերջացաւ Օր. Աննի Պապայեանի յունարէն «Հրաժեշտի խօսք»ի ընթերցումով, եւ յոյն ուսուցչուհի Տիկ. Սոֆիա Քալօերայի բանախօսութեամբ, որ հելլենահայ պատմական անցքերու ամփոփումն էր:

Հանդէսին Բ. մասը սկսաւ Սիպիլի «Հայ Լեզուն», Օրբերեանի «Գիւղիս ճամբան» եւ նորագոյն գրողներէն Գ. Ազգարեանի «Հայաստան» արտասանութիւններով, որոնցմէ վերջ, «Օ. քիրիոս Թաքսիտէվի» ծիծաղաշարժ կատակերգութիւնը ներկայացուեցաւ, զոր խնամքով պատրաստած էր Տիկ. Ս. Քալօերան:

Յայտնութիւն մըն էր Հայր Սիմոն Երեմեանի «Սաթենիկ» երգախառն ողբերգութիւնը, որ տարիներ առաջ ներկայացուած էր Զաւարեան վարժարանի բեմէն:

Վարժարանի կրթական եւ բարոյական տեղեկագիրը ամփոփ կերպով ներկայացուց Պ. Զ. Զաքարեան: Վարժարանը ունեցած է 184 աշակերտներ՝ մանչ եւ աղջիկ, նախակրթարանի մէջ եօթ պաշտօնեաներով, իսկ մանկապարտէզի մէջ 60 փոքրիկներ՝ երկու պաշտօնեաներով: Տրուած տեղեկագրէն իմացուեցաւ որ վարժարանը ունեցած է 22 շրջանաւարտներ: Ասոնք լաւագոյն նիշերով եւ յաջող կերպով իրենց քննութիւնները անցնելով, արժանացան վկայականներու, որոնց բաշխումը կատարեց վարժարանի Տնօրէն Յովսէփ վարդապետ Խանցեան: Յանուն շրջանաւարտներու հրաժեշտի խօսք կարդաց Օր. Արտեմիս Գուրտօղլեան:

«Հուսկ բանք»ը խօսեցաւ Յ. վարդ. Խանցեան, Տնօրէնը կուռ եւ իմաստալից ոճով մը, նիւթ ունենալով շրջանաւարտներու տրուած նշանաբանը՝ «Խորհիլ ու գործել, լրումն իմաստութեան»: Բացատրելէ վերջ նշանակութիւնը կեանքի այս սկեզբէն կանոնին, վարդապետը շեշտեց.— «Պէտք է խորհիլ գիտնաք: Պէտք է խորհիք ձեզի լաւագոյն ապագայ մը պատրաստելու համար, ըմբռնելու համար ձեր պարտականութիւնները» եւն:

Հանդէսը փակուեցաւ վարժարանի եւ յունական քայլերգներով: Ներկաները մեկնեցան մեծ գոհունակութեամբ, շնորհաւորելով վարժարանի տեսչութիւնը եւ ուսուցչութիւնը:

Թղթակից

սարդ Ա. Քիւփէլեանը իր Պուղիի դերով, որ ներկայացման առաջին վարագոյրէն մինչեւ վերջը յաջողութեամբ եւ երգելու բացառիկ ընդունակութեամբ ջերմապէս գնահատուեցաւ: Իրեն հետ, Մելիք Շահնազարի աղախինը (Օր. Ս. Շահինեանը), եւ Մելիք Ալլահվերտիի ծառան՝ Թեւանը (Յ. Ուրբաթեան) յաջող երրորդութիւնը կը կազմէին խաղարկութեան:

Ապրիք, սիրելի երիտասարդներ եւ աղջիկներ: Ձեր կատարած գործը կ'ապացուցանէ թէ օտար երկնքի տակ մեծցած ըլլալով հանդերձ, անծանօթ չէք հայկական կեանքին եւ մշակոյթին: Շարունակեցէք զարգանալ նոյն եռանդով եւ հանրութիւնը միշտ ալ պիտի գնահատէ ձեզ:

Կը լսեմ թէ արձակուրդէն վերջ մեծ պատրաստութեամբ պիտի ներկայացուի «Ղարաբաղի Մելիքները» Փարիզի մեծ սրահներէն մէկուն մէջ:

Ս. Յովհաննէսեան

ՄՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՏԻԿՆԵՐ, բանաստեղծութիւններ եւ յանգաւոր թատերախաղ մը, Աբայ Գեղեցիկ: Գրեց՝ Աբրահամ Ալճեան: Փարիզ, 1947: Գին 100 Ֆր.:

ՄԵՐ ՆՇԱՆԸ

«Յառաջ»ը ուրախութեամբ կ'աւետէր կարեւոր նուէր մը, «Համազգային»ի Պէյրութի Հայ Ճեմարանը կ'օժտուի սեփական շէնքով: Ու կը յիշէր բարերարը, ողբացեալ Նշան Փալանճեան:

1945ի սկիզբները ճամբորդէ մը ցաւով իմացանք Նշանի անակնկալ մահը Եգիպտոսի մէջ: Ձինքը մօտէն ճանչցողներուն շատ ծանր թուեցաւ այս գոյժը:

Բնիկ Տիգրանակերտցի՝ համեստ ընտանիքի զաւակ՝ հայրը հիւսն էր, մազապուրծ ճողոպրած 1915ի հայկական ջարդերէն: Ամէն ինչ կորսնցուցած՝ պզտիկ եղբօրը ու քոյրերուն հետ շատ անձուկ պայմաններու տակ՝ կ'աշխատէր մետաքսէ կերպասներ հիւսելու գործարանի մը մէջ (թրքական՝ ծաղկաւոր ու պարզ չարշաֆ՝ Տիգրանակերտի մասնագիտութիւն): Զարքաշ բնաւորութեամբ ու աշխատասիրութեամբ, մօտ ատենէն դարձաւ գործարանատէր, բայց դժբախտութիւնը ունեցաւ արկածով կորսնցնելու ջարդերէն ազատուած իր միակ եղբայրը (տանիքէն ինկաւ ու մեռաւ):

Հալէպ փոխադրուելով, երկու ուրիշ հայրենակիցներու հետ հիմնեցին Նշարբվա մետաքսէ հիւսուածեղէնի տունը (Նշան - Յարութիւն - Վահան):

Իր ձեռներէցութեամբ՝ ստիճանաբար ու արագօրէն բարձր դիրքի մը տիրացաւ: Միշտ Հալէպ բնակելով, մասնաճիւղ մըն ալ ունէր Եգիպտոս: Հազիւ թէ պիտի հանգստանար ու տունտեղ կազմէր, վրայ հասաւ անպատեհ մահը: Ազգային գործերու մէջ եղած է միշտ առատաձեռն:

Իր երկու տարաբախտ քոյրերը իրենց յաւէտ պաշտելի եղբօրը յիշատակը յաւերժացնելու համար ահա շատ կարեւոր գումար մը կը տրամադրեն, ապահովելով Համազգայինի Հայ Ճեմարանի սեփական շէնքի կառուցումը: (Ճեմարանը պիտի կոչուի Համազգայինի Նշան Փալանճեան Ճեմարան):

Պատիւ իրենց: Սերունդէ սերունդ պիտի յիշուի իրենց անունը՝ ոսկի տառերով, սփիւռքի պատմութեան մէջ: Ու պատիւ այն կուսակցութեան որ տարիներու ընթացքին հայրենասիրութեան եւ զոհաբերութեան կայծը դրաւ իրենց հոգիներուն մէջ: Հանգիստ Նշանին եւ բոլոր անձնուէր Նշաններու ոսկորներուն ու մխիթարութիւն իր համեստ քոյրերուն, մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ:

Ի. Նալպանտեան

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարեշրջան մը եւս բոլորեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղը, տարեշրջան մը օրինակելի գործունէութեամբ եւ մեծ յաջողութիւններով: Մարզիկ թէ վարիչ, համակիր կամ բարերար բերին իրենց սիրայօժար նիւթական եւ բարոյական մասնակցութիւնը, անգամ մը եւս ցոյց տալով թէ միայն կատարեալ համերաշխութեան ոգիով կարելի է ամէն դժուարութեանց յաղթել եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի անունը բարձր պահել:

Մասնաճիւղիս անդամներուն թիւը մօտաւորապէս կը հասնի 250ի, բայց մօտերս կը յուսանք որ պիտի կրկնապատկուի, քանզի զինուորական իշխանութեան Միութեանս 41ի զօրադասին ընծայած դիւրութիւնները առիթ պիտի տան որ բոլոր Ֆրանսահայ երիտասարդները օգտուին այս բախտաւոր պատեհութենէն: (Ժամանակէ մը ի վեր հայ երիտասարդներ կը դիմեն վարչութեան օգտուելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի սահմանուած դիւրութիւններէն: Վարչութիւնը փրաւունք չունի անոնց փափաքին գոհացում տալու, քանզի պէտք է առ նուազն մէկ տարիէ ի վեր անդամ եղած ըլլալ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղին):

Գալով մարզական խումբերուն գործունէութեան, անոնք ըրին իրենց կարելին եւ շատ անգամ դժուարին պայմաններու տակ տարին մեծ յաղթութիւններ: Ահաւասիկ անոնց դասաւորումը.—

Առաջին խումբը երկրորդ անգամ ըլլալով շահեցաւ Cailloli բաժակը, իսկ միջմասնաճիւղային մրցումներուն մէջ շահեցաւ Պ. Լեւոն Մնացականեանի բաժակը երկու անգամ յաղթելով Լիոն-Տէսինի զօրաւոր խումբին, եւ ախոյեանական խաղարկութեան մէջ իր շարքին ((groupe) երրորդը սացաւ:

Բ. խումբը երկրորդ կարգի խաղարկութեանց մասնակցելով ր շարքին 4րդ հանդիսացաւ:

Գ. խումբը իր շարքին 4րդը հանդիսացաւ:

Junior խումբը իր շարքին առաջինը հանդիսանալով մասնակցեցաւ Sud Estի ախոյենական խաղարկութեանց եւ հասաւ մինչեւ demie finale, բայց ինչպէս ժամանակին գրած ենք, ոչ Հ. Մ. Ը. Մ.ական հասարակութիւն մը դաշտ խուժած եւ կռիւ առիթ տուած ըլլալով կորսնցուց պատժական ատեանին առջեւ:

Cadet եւ minimes իրենք ալ իրենց կարգին լաւագոյն դասաւորումներով պատիւ բերին մասնաճիւղիս:

Գալով Մարսէյլի կազմակերպած միջմասնաճիւղային մրցումներուն, անգամ մը եւս առիթ տրուեցաւ մարզիկներուն եւ վարիչներուն աւելի մօտէն ծանօթանալու եւ կատարեալ իրերահասկացողութեամբ զարգանալու:

Յաջորդով՝ նոր շրջանի մասին:— Վ. Շամլեան

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՈՍՏԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ա.— Գրաւոր ստոյգ տեղեկութիւններ խնդրարկուին անունին, մականունին, ծննդեան թուականին եւ վայրին, հպատակութեան եւ հասցէին մասին:

Բ.— Իրենց ուսման մակարդակը հաստատող վկայագիր մը զոր պարտին ձեռք բերել իրենց յաճախած բարձր. վարժարանին տեսչութենէն, կրնան ի հարկին այդ վկայագրին պատճէնը միայն ղրկել, բնագիրը հետերնին Փարիզ բերելու պայմանաւ:

Գ.— Փարիզի մէջ իրենց յաճախելիք համալսարանին, մասնագիտական կամ բարձրագոյն վարժարանին մէջ ընդունուած կամ արձանագրուած ըլլալնին հաստատող վկայագիր մը, շատ անհրաժեշտ:

Դ.— Բժշկական վկայագիր մը որ երեք ամիսէն աւելի հին ըլլալու չէ:

Ե.— Տան ամսական վարձքը (առայժմ 1450 ֆրանք) կանոնաւորաբար վճարելու երաշխաւորեալ յանձնառութիւն մը: Անհրաժեշտ է որ թեկնածուն եւ ծնողքը նիւթապէս ի վիճակի ըլլան եւ յանձնառութիւն մը ստորագրեն, ամսէ ամիս եւ անընդհատ կանխավճարելու այդ գումարը, որովհետեւ Տան Ֆրանսական վարչութիւնը իրաւունք ունի թերացման պարագային հեռացնելու պարտազանցը, եւ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը անզօր է միջամտելու եւ վարկ ալ չունի այդպիսիներուն օգնելու համար: Սենեակի վարձքը պահանջելի է Հոկտեմբեր 1էն սկսեալ, եթէ նոյնիսկ թեկնածուն ուշացած ըլլայ:

Զ.— Բարի վարուց վկայական մը, որ տրուած կամ հաստատուած պիտի ըլլայ թեկնածուին բնակած վայրին Բարեգործականի վարչութեան կամ ազգային իշխանութիւններուն կողմէ: Թեկնածուն պարտի գրաւորապէս յանձն առնել յարգել Տան ներքին կանոնագիրը, ինչպէս եւ բարի կենցաղի եւ բարոյականի բոլոր պայմանները:

Է.— Երեք օրինակ ինքնութեան լուսանկար, սովորական 4×3 ծաւալով:

Բաց աստի, ուսանողները եւ անոնց ծնողքները եւ պաշտպանները պարտին ի վիճակի ըլլալ նաեւ իրենց միջոցներով հոգալու ուսանողին ուտելիքի, հագուստի, ճերմակեղէնի, տեղափոխութեան եւ այլ ծախքերը որ կարեւոր գումար մը կը ներկայացնեն:

Այս առթիւ պարտք կը համարենք զգուշացնել արտասահմանի այն հայ ուսանողները որ առանց նիւթական բաւարար միջոցներու եւ յոյս դնելով ենթադրական օգնութիւններու վրայ կը փորձուին ինքզինքնին Փարիզ նետել: Այդպիսիներուն առաջադէս կը սպասէ դառն յուսախաբութիւն եւ շատ դժնդակ եւ անել կացութիւն:

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Գործադիր Ժողովը պարտք սեպեց ի գիտութիւն սփիւռքի հայութեան ներկայիս բացատրել եւ ճշդել Փարիզի Մարի Նուպար Ուսանողական Տունը ընդունուելու պայմանները: Տրամադրելի 55 սենեակներէն շուրջ 40ը արդէն իսկ Հայերու կողմէ վարձուած կամ վերապահել տրուած ըլլալով, ցանկալի է որ մնացեալ 15ին համար Ֆրանսական մշակոյթէն օգտուիլ ուզող եւ իրենց բնակութեան, ապրուստի, դպրոցի եւայլ ծախքերը, հոգալու պատրաստ ընդունակ հայ ուսանողները փութով դնեն իրենց թեկնածութիւնը, առ առաւելն մինչեւ 30 Սեպտեմբեր, գրելով Հ. Բ. Ը. Միութեան Գործադիր Ժողովին, ստորեւ նշանակուած հասցէին՝ Conseil Exécutif de l'U. G. A. B., 11 Square Alboni, Paris (16):

600.000 ՓԱՐԻԶՑԻՆԵՐ օդափոխութեան գացած են Յուլիս 11—14, ինչ որ շատ մեծ թիւ մըն է, բաղդատելով անցեալ տարուան նոյն ժամանակաշրջանին հետ:

ՃԱՓՈՆԻ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ դաշնագիրը պիտի պատրաստուի մասնակցութեամբ 11 ազգերու, որոնց հրաւէրներ ուղղուած են ամերիկեան կառավարութեան կողմէ:

ՄԱՐՈՔԻ ԱՊՍՏԱՄԲԱՊԵՏԸ, Ապտ էլ Քէրիմ, վեց ժամ խօսակցելով ամերիկեան գործակալութեան մը թղթակցին հետ, յայտարարեց.— «Ֆրանսա Հիւս. Ափրիկէ վերադառնալով, շատ աւելի խիստ օրէնք մը պարտադրեց քանզերմանները: Կոչ կ'ուղղեմ Ֆրանսացի ժողովուրդին որ պահանջէ իր կառավարութենէն անկախութիւն տալ Հիւս. Ափրիկէի, խուսափելու համար նոր պատերազմէ մը: Այլապէս, ամէնէն սարսափելի պատերազմը պիտի յայտարարեմ Ֆրանսայի դէմ: Հազարաւորներ պիտի մեռնին: Մենք պիտի կռուինք բոլոր տրամադրելի միջոցներով, ի հարկին մերկ ձեռքերով: Թերեւս ձախողանքներ պիտի տեսնենք, բայց պիտի կռուինք մինչեւ վերջին մարդը»:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԵԼԱՆԻՒՈՎ
(ՅԱՌԱՋԻ անփական թղթակցէն)

Բոպիք յաղթական

ՓԱՐԻԶ, Կիրակի.— Վե՛րջապէս աւարտեցինք Ֆրանսայի շուրջ մեր արարշաւ գնացքը: Այսօր հասանք մեր մեկնակէտը յոգնած-ղաղրած, սեւցած եւ մեր կառքերուն քիթը բերանը անճանաչելի:

Ֆրանսացիները իրենց վերջին մխիթարութիւնն ունեցան: Թէեւ իրենց սիրելի Վիէթթօն չկրցաւ վերաշահիլ դեղին շապիկը, բայց ան Իտալացիներուն ալ չմնաց, այլ Գրըթօն փոքրիկ Բօպիքը որ Քանէն համդարտ մը մեկնած էր, ճամբան ուժգին փախուստով մը գլեց անցաւ բոլոր մրցորդները, ու թէեւ Փարք տէ Փրէնսի մարզարանը ժամանեց հինգերորդ, բայց որովհետեւ ախոյեան Գրամպիլյայէն 15 վայրկեան առաջ անցաւ, խլեց դեղին շապիկին հետ փառքի ու դրամի պսակը, այսինքն խանդավառ պատուածացումի ծափերուն հետ կէս միլիոն Ֆրանքի պարգեւը:

Հանրապետական խորհուրդին Նախագահ Պ. Մաննէրվիլ իր ձեռքովը անցուց դեղին շապիկը Բօպիքի կռնակը, զայն համբուրելով խլացուցիչ ծափերու մէջ:

Այսպէս, երբ հին ախոյեանի մը՝ Վիէթթօյի աստղը կը փակուէր, նոր աստղեր կը փայլին հեծանիւի երկինքին վրայ:

Այս տարի փայլող աստղերէն մէկն է Ֆրանսացի Ֆալչէթնէր որ վտանգաւոր մրցակից մը եղաւ Բօպիքի եւ երկրորդ եկաւ ընդհ. դասաւորման մէջ, մինչ Իտալացի Գրամպիլյա որ վերջին պահուն չկրցաւ իր յոյնութեան յաղթել, մնաց երրորդ: Ֆալչէթնէր կրնար այս մրցումը շահիլ եթէ իր ուժերը գործածէր ազատութեամբ, մինչ ան Վիէթթօյի յաջողութիւնը ապահովելու համար միշտ անոր հետեւորդը մնաց:

Իսկ Քան - Փարիզ համգրուանը շահողները եղան նորեր, Ա. Պելժ Շօթ, Բ. հիւսիս արեւելեան խմբակէն Կօթիէ եւ Գ. Լիւքսամպուրկցի Տիէթրիչ:

Միջազգային դասաւորման մէջ Իտալացիք կը պահեն առաջնութիւնը 446 ժամ ունենալով, մինչ Ֆրանսական խումբը ունի 446 ժամ 25 վայրկեան, իսկ արեւմտեան խումբը (Բօպիք եւ ընկերները) 447 ժամ 35 վայրկեան:

Իտալացիք իրարու մէջ նախանձոտ ու անհամաձայն ըլլալով իրենց առաւելութիւնը չկրցան չահագործել վերջին պահուն:

... Հիմա որ Փարիզ ենք, եւ չարժանկարի պէս աչքիս առջեւէն կ՚անցնին այս միջազգային անման մրցումին բոլոր պատկերները, ինքզինքս անկարող կը գտնեմ ներկայացնելու անոր բոլոր յուզումներն ու խանդավառութիւնը որոնց հանդիպեցանք: Միայն սա ըսեմ որ Ֆրանսայի 40 միլիոն բնակչութեան քառորդը շարժման մէջ էր զայն տեսնելու համար արշաւը եւ ոգեւորութիւնն ու հետաքրքրութիւնը անսահման բոլոր ճամբու ընթացքին:

Այսօր այսչափ: Տորք Տէր-Յակոբեան

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ ղաւադրական յարձակումները վերսկսած են ամբողջ Պաղեստինի մէջ, իբրեւ հետեւանք հրեայ գաղթականներու աքսորին: Երուսաղէմի մէջ կառք մը պայթեցաւ ականի մը զարնուելով եւ ձեռնառումբ մը նետուեցաւ քաղաքին արգիլեալ մասին մէջ: Առաջին յարձակումին հետեւանքով մէկ հոգի մեռաւ, եօթը հոգի վիրաւորուեցան: Խումբ մը անգլիացի զինուորներ յարձակում կրեցին սինէմայի մը մօտ:

ՊԱՆՔ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ոսկի պահեստը, որ 4900 թոն էր 1932ին, ամէն տարի պակսելով այսօր իջած է 484 թոնի, համաձայն պաշտօնական տեղեկագիրներու: Ելմտական նախարարը 12 միլիառ Ֆր. եւս պիտի ստանայ մինչեւ տարեգլուխ, եւ ան ատեն ոսկի պահեստը պիտի իջնէ 393 թոնի:

ՎԻԷՆՆԱՅԷՆ Աւստրիոյ ամերիկեան շրջանը գացող կառախումբերու մէջ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են խորհրդային իշխանութեանց կողմէ, վերջին երկու շաբաթներու ընթացքին, ինչպէս կը գրեն անգլիասաքսոն թերթերը: Այս առթիւ ուժգին բողոքներ ուղղած են Անգլիա եւ Մ. Նահանգները: Բացի ձերբակալութիւններէն, ուրիշ 400 տարագիրներ վար առնուած ըլլալով, ստիպուեր են Վիէննա վերադառնալ:

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՆԴԱՄԱԼՈՅԾՈՒԹԵԱՆ դէպքերը կ՚աւելնան Ֆրանսայի եւ մանաւանդ Անգլիոյ մէջ: Յուլիս 12ին վերջացող շաբթուն 110 նոր դէպքեր արձանագրուեցան Անգլիոյ մէջ, 545ի բարձրացնելով ամբողջ թիւը տարուան սկիզբէն ի վեր, մինչդեռ միայն 218 էր անցեալ տարի միեւնոյն ժամանակաշրջանին:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԵԱՆ համար ընտրուած յանձնաժողովը հարցարան մը մշակեց եւ պիտի ղրկէ այն 16 պետութեանց որ մասնակցեցան Փարիզի խորհրդաժողովին: Այս հարցարանին

Խանասորի Արշաւանքի յիսնամեակը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ,
ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ ՇԱՎԻԼԻ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒ

Շավիլի անտառին մէջ, Կիրակի, 27 Յուլիս, ժամը 15ին:

Նոյն օրը առտուն ժամը 10ին պատարագ եւ հոգեհանգիստ Շավիլի մատուռին մէջ, ԻՇԽԱՆ եւ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ Յ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ, ԲԺ. ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆԻ, ինչպէս եւ ազատագրութեան ճամբուն վրայ ինկած բոլոր հերոսներու յիշատակին:

Բանախօսութիւններ թէ գերեզմանատան եւ թէ անտառին մէջ:

Մատուռի հասցէն.— 4 rue des Trois Champtiers, Chaville:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղը կը տօնէ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ, 27 Յուլիս, կիրակի օր, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Պ. Նազար Աղիկեանի գովասուն պարտէզին մէջ, Տէսին: Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Հեռաւորութիւնը հանրակառքի վերջին կայարանէն 50 քայլ:

Տէր եւ Տիկին Գալուստ Հաճի Թորոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Յովհաննէսեան եւ զաւակները, Պ. Գրիգոր Փափուճեան, Տէր եւ Տիկին Առաքել Միլեմեան եւ զաւակները ու բոլոր պարագաները, կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, զոքանչին եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԲԵԲՐՈՆԷ ՓԱՊՈՒՃԵԱՆԻ

(70 տարեկան, Զէնկիլէրցի)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, 22 Յուլիս, ժամը 10ին: Թաղումը՝ Bicêtre գերեզմանատունը:

Պիտի հաւաքուին իր բնակարանը 13 rue Curie, Kremlin - Bicêtre:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Ս. Անի՝ «Քեռի» խումբին հանդէսը՝ յետաձգուած է Յուլիս 26ին, իրիկուան ժամը 8էն մինչեւ լոյս:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Ժամկոչեան եւ զաւակները, Պ. Պ. Մկրտիչ եւ Արսէն Ժամկոչեան եւ ընտանեկան պարագաները, Տէր եւ Տիկին Թովմաս Մարկոսեան («Նքահայրը») շնորհակալութիւն կը յայտնեն Համասեռաստիական միութեան, C. G. T.ին, Նաւահանգիստի աշխատաւորներուն, թաղեցիներուն եւ բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով եւ իրենց ներկայութեամբ ցաւակցութիւն յայտնեցին եւ մեզ հետ սգացին արկածի զոհ՝ մեր սիրելի ամուսնոյն, եղբօր եւ սանահօր Պ. ՍԱՐԳԻՍ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ վաղաժամ կորուստը:

Ծանօթ.— Ծաղկեպսակի համար հանգանակուած դրամին մնացեալ մասը յանձնուեցաւ տարաբախտ զոհին ընտանիքին.

ՏԷՍԻՆ.— Պ. Սահակ Բարսեղեանի (Վանեցի) մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն՝ Պ. Նշան Մուրատեան (Վիէնէն) 1000 Ֆր., Հ. Յ. Թ. Վեթ. Ֆոնտին, Վ. Հիւսեան հազար Ֆր. Տէսինի Կապոյտ Խաչին, իսկ Տէսինի Վասպուրականցիները 1230 Ֆր. Տէսինի Կապոյտ Խաչի Ազգ. վարժարանին: Ստանալ Վ. Հիւսեանէն, Տէսին:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

Վաղդասեան

(Հէքեաթներ եւ պատմուածքներ)
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

«Հայ - Բոյժ»ի բաժանորդներուն՝ որոշ զեղչով:

շնորհիւ պիտի ճշդուին իւրաքանչիւր երկրի նիւթական աղբիւրները եւ անմիջական պէտքերը:

ԱՆԳԼԻՈՅ առողջապահական Նախարարը, Պիվըն, հետեւեալ ազդարարութիւնն ուղղեց Լորտերուն— «Եթէ Լորտերու ժողովը համարձակի ընդդիմանալ ազգի կամքին, իր վախճանը հասած է»: Լորտերու ժողովին 816 անդամներէն միայն 45ը աշխատաւորական են: Այս ազդարարութեան պատճառն այն է որ Լորտերը մեծ մասով հակառակ են նոր ազգայնացումներու (երկաթի եւ պողպատի ճարտարարուեստին եւայլն):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8ին Մուրատ նոր Ակումբին մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ճշդապահ ըլլալ: Օրակարգ եւ զեկուցում, նիւթը՝ Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւն (շար.):

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ 50ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ Վիէնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, կիրակի 27 Յուլիս ամբողջ օրը, Հանրածանօթ Պ. Փէլլէի զովասուն բարտիներուն տակ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, արեւելեան եւ եւրոպական պարեր, ու նաեւ բանախօսութիւն:

Ճոխ պիւֆէ զանազան խմելիքներով եւ ուտելիքներով: Ուրիշ ժամանցներ տեղին վրայ:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն իր բոլոր ընկերներուն կողմէ իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Բարսեղ Բարսեղեանի, իր հօր՝ Պ. ՍԱՀԱԿ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ, նոյնպէս ընկեր Լեւոն Քէչիշեանի, իրենց մէկ տարեկան փոքրիկին կսկծալի մահուան առթիւ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆԱԽԿԻՆ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, այս շաբաթ 26 Յուլիս երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քոլիզէ Փլաժի բացօթեայ սրահին մէջ: Ի նպաստ Մարսէյլի «Հայկ Նահապետ» եւ «Արաքս» խումբերու համաշխարհային սկաուտական ճամբարին մասնակցութեան: Զանազան եւ հաճելի անակնկալներ: Մէջընդմէջ գեղարուեստական բաժին: Կը նուագէ Քոլիզէ Փլաժի 12 հոգինոց նուագախումբը:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mercredi 23 JUILLET 1947 Չորեքշաբթի 23 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5091-Նոր շրջանի թիւ 700 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԽԱՉ ՕԳՆԵԱ ԻՆՁ»...

Քիչ անդին պիտի կարդաք տեղեկութիւն մը, երկու տարբեր ձեւերով: Երկուքն ալ ռուսական աղբիւրէ, բայց մէկը ձախ, միւսը աջ:

Լուրը կը խօսի Օրթոտոքս Եկեղեցւոյ յառաջիկայ համագումարի մասին, որ տեղի պիտի ունենայ Մոսկուայի մէջ, 1947 Սեպտեմբերին: Օրակարգի խնդիրները՝ միասնականութիւն եկեղեցիներու եւ տօներու եւայլն: Եւ յատկապէս կը յիշէ Հայ. Եկեղեցին (միացում ? Օրթոտոքս եկեղեցին հետ):

Իր այս վիճակին մէջ, լուրը կը կարօտի լուրջ լուսաբանութեան: Ուրեմն ստիպուած ենք սպասել լրացուցիչ տեղեկութեանց, եթէ ոչ բուն համագումարին:

Ամէն պարագայի մէջ, այս տեղեկութիւնն ալ կը հաստատէ Մոսկուայի պատրիարքութեան աշխուժացումը, որ աչքի կը զարնէ պատերազմին վախճանէն ի վեր:

Անշուշտ Մոսկուան ինքն է որ յառաջ կը մղէ Եկեղեցին ալ, թէ՛ տալու համար իր հմայքին ու գերակայութեան, ի սփիւռս աշխարհի:

Տակաւին մոռցուած չեն Ալէքսիս պատրիարքին հանդիսաւոր այցելութիւնները Միջին Արեւելքէն մինչեւ Երուսաղէմ: Յետոյ խումբ մը բարձրաստիճան կղերականներու պտոյտը պալքանեան երկիրներու մէջ, Փարիզ եւ Ամերիկա, վերջ տալու համար Օրթոտոքս եկեղեցիներու պառակտումին:

Քանի մը շաբաթ առաջ, համայն Ռուսիոյ պատրիարքը նոյն հանդիսաւորութեամբ կ'այցելէր նաեւ Ռումանիա, մասնաւոր շուք մը տալով արարողութեանց: (Այցելեց նաեւ Պուքրէշի Հայոց եկեղեցին, հոգեշահ քարոզ մը խօսելով):

Այս աշխուժացման մաս կը կազմեն ուրիշ եկեղեցիներ ալ,— բոլոր անոնք որ ուղղակի կամ անուղղակի կապ ունին Խ. Միութեան հետ:

Այդպէս, նաեւ, Հայ. Եկեղեցին, որուն կաթողիկոսական ընտրութեան արտակարգ հանգամանք մը տրուեցաւ 1945ին:

Ամփոփուելով բուն Օրթոտոքս ճակատին վրայ, կ'ուզէինք արձանագրել այլապէս ուշագրաւ պարագայ մը:

Միջազգային մամուլը վերջերս շահեկան տեղեկութիւններ հրատարակեց Պոլսոյ օրթոտոքս պատրիարքին՝ Մաքսիմոս արք.ի անակնկալ հեռանալուն մասին:

Ըսին թէ Ջղային դրութիւնը այնքան խանգարուած է որ, Զուիցերիա պիտի փոխադրուի: Յետոյ իր ձայնը լսուեցաւ Աթէնքէն, ուր կը մնայ մինչեւ այսօր:

Ի՞նչ անցած - դարձած էր:

Փարիզի քաղքենի օրաթերթը, «Ֆիկարօ», վարագոյրը կիսովին կը բանայ մասնաւոր թղթակցի մը միջոցաւ որ վերջերս պտոյտներ կատարած էր Պոլսէն մինչեւ Անգարա:

Թերթին աշխատակիցը կը պատմէ թէ՝ Ալէքսիս պատրիարք, որ ընտրուած էր 1945 Փետրուար 3ին, փորձեց սիրաշահիլ Պոլսոյ ծերունի օրթոտոքս պատրիարքը, Բենիամին արք. բայց այս վերջինը խուսափեցաւ:

1946 Յունուարին Բենիամին պատրիարքը մեռնելով, իրեն յաջորդեց Մաքսիմոս արք. որ երիտասարդութեանը Պրուսա աքսորուած է Թուրքերուն կողմէ, իբրեւ յեղափոխական:

Դարձեալ ձեռնարկներ Մոսկուայէն, երկու եկեղեցիներու միացման համար. եւ դարձեալ մերժում: Մաքսիմոս պատրիարք յանկարծ կը դառնայ ջղագար, կասկածոտ: Բերանը չի բացուիր: Զարմանազան զրոյցներ շրջան կ'ընեն բերնէ բերան: Դաւադրութի՞ւն:

Առտու մըն ալ, պատրիարքը ամենայն դիւրութեամբ կը փոխադրեն Աթէնք, ուր կը մնայ մինչեւ այսօր, առանց հրաժարելու:

Եւ անհաւատալի պատմութիւններ ռուսական եւ ... ամերիկեան մրցակցութեան:

Ռուսերը կը պահանջէին նոր պատրիարքի մը ընտրութիւն, մասնակցութեամբ իրենց բոլոր եպիսկոպոսներուն (թէ ընտրող եւ թէ ընտրելի). Թուրքերը կ'ընդդիմանան, յիշեցնելով թէ Պոլսոյ օրթոտոքս պատրիարքը պէտք է թրքահպատակ ըլլայ: Իսկ Ամերիկացիները ուրիշ եղանակ մը կը հնչեցնեն:

Բոլորն ալ ազդեցութեան պայքար, նոր նշանաբանով,— «Խաչ օգնեա ինձ»: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵԿԵՂԵՑԻ ԵՒ ԿՂԵՐ

Բարեբարներ ունինք աստուածեան որոնք եկեղեցի կը շինեն այս կամ այն վեղարաւորին թելադրութեամբ:

Հակառակ հաւատացեալ մը չըլլալուս, երբեք չեմ մեղադրած եկեղեցի շինող բարերարը, որովհետեւ Հայոց եկեղեցին կը նկատեմ աղօթքի տաճարէ մը տարբեր բան մը: Ցեղին ոգին, անոր մշակոյթին մէկ յատկանիշն է այն, ցցուած անարդար Աստուծոյ մը կամ մարդկութեան դէմ, իբրեւ երկնասլաց բողոք: Եւ ի տես ժան Կուժոնի կամ Փրատոյի նման յիշատակարաններու, որոնք օտարին նայուածքը եւ մտածումը վայրկեան մը կը խլեն, ըսած են ներքուստ — Ես ալ որ դրամ ունենայի, թերեւս մտածէի Հայոց եկեղեցի մը շինել ...

Ասոր մէջ ցաւ մը կայ, սակայն, թաքուն ցաւ մը հանդէպ մեր կղերին, կաթողիկոսներէն մինչեւ վերջին քահանաները, (յարգելով մեծ բացառութիւններ):

Արդարեւ, ցաւ չէ՞ք զգար, տեսնելով շատերուն տգիտութիւնը, անարժանութիւնը իրենց կոչումին, ապա նաեւ երկդիմութիւնը իրենց կատարած պաշտօնին,— քաղաքական խաղեր, ամուլ փառասիրութիւններ, դերասանական ճամարտակութիւններ, որոնք եթէ բան մը չեն պակսեցներ Հայ. Եկեղեցիին մեծ խորհուրդէն, ամէն պարագայի մէջ կը հեռացնեն ժողովուրդը անոր սպասարկութեան կոչուած դասէն:

Մեր օրերուն, ո՞վ պիտի կրնար, պիտի ուզէր զանազանել անկեղծութիւնը լրբութենէն, հայրենասիրութիւնը կեղծիքէն, եկեղեցաշինութիւնը խանութի հաշիւներէն:

Ժամանակակից կղերը թեւ առած է հովուելու՞ թէ զանազան մարզանքներ փորձելու համար:

ՍՕՍԻ

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզի ռուսերէն թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, սպասելով նոր լուսաբանութեանց.—

«Սովետսկի Պադրիօդ» (Խորհրդային հայրենասէր), Յուլիս 11ի թիւով հրատարակած է ռուս կղերական Պոլտորացկիի զեկուցման ամփոփումը, «Հինդ ամիս Ս. Ս. Խ. Միութեան մէջ»: Այդ զեկուցումին մէջ ի միջի այլոց կ'ըսուի.— «Ծրագրուած հարցերն են՝ միացումը օրթոտոքսութեան՝ յունական, հայկական, ասորական - քաղդէական եւ ղպտիական եկեղեցիներու: Միասնականութիւն եկեղեցական օրացոյցի, անկլիքան եկեղեցւոյ եւ ուրիշ խնդիրներու մասին: Այս վերջին խնդիրները պիտի քննուին յառաջիկայ Սեպտեմբերին, Մոսկուայի համաօրթոտոքս խորհրդաժողովին մէջ: Ռուս եկեղեցին անհրաժեշտ կը գտնէ լուծել թէ այս եւ թէ ուրիշ հրատապ հարցեր ոչ թէ միակողմանի, այլ տիեզերական գետնի վրայ: Թէ այս վերջին եւ թէ ընդհանրապէս օրթոտոքսութեան տիեզերական հանգամանք տալը շարունակ կը զբաղեցնէ՝ ռուս Եկեղեցիի պետը»:

Ուրիշ թերթ մը, աջակողմեան «Ռուսական Միտք» շաբաթաթերթի մէջ (19 Յուլիս N. 14) կը գրէ.

— «Մոսկուայի մէջ այս աշնան գումարուելիք համաօրթոտոքս համագումարին քննութեան նիւթ պիտի դառնան միացումն օրթոտոքսութեան, Հայ - Լուսաւորչական, ղպտի եւ Հաբէշ եկեղեցիներու, նաեւ նոր տոմարի եւ Արեւմտեան Զատիկի, ընդունելութեան խնդիրները: (Զատիկը Արեւմուտքի հետ միաժամանակ տօնել):

Շարունակելով թերթը իր քրոնիկը կ'ըսէ.— Եթէ զպտի եւ հայ եկեղեցիներու միացումը օրթոտոքսութեան չափազանց ուրախալի երեւոյթ է, (ընդգծումը մերն է, «Յառաջ»), նոր տարեմուտի եւ յատկապէս Զատիկը տօնելու խնդիրները մեծ շփոթութիւն առաջ պիտի բերեն հաւատացեալ ժողովուրդի մէջ»:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ վերջերս դիւանագիտական փաստաթուղթեր գողցուած են Լիբանանեան դեսպանատունէն: Ձերբակալուած է յանցաւորը: Կ'ըսեն թէ դեսպանատան բարապանն է:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ՃԱՎԱՅԻ ՄԷՋ
(Հոլանտական Հնդկաստան)

Մօտ երկու տարի բանակցելէ վերջ, հոլանտական կառավարութիւնը որոշեց «ոստիկանական գործողութիւններ» կատարել հոլանտական Հնդկաստանի հանրապետական կառավարութեան դէմ, ամբաստանելով թէ չի յարգեր կնքուած համաձայնութիւնները: Հոլանտայի վարչապետը այս որոշումը հաղորդեց կէրակի օր, աւելցնելով թէ ամէն լիազօրութիւն տրուած է զօր. Մոքի, անհրաժեշտ գործողութիւնները կատարելու համար: Միեւնոյնատեն հոլանտական բանակին սպարապետը, զօր. Սփօր յայտարարութիւն մը ուղղեց բանակին, բացատրելով թէ կառավարութիւնը հարկադրուած է այս միջոցին դիմել, որպէսզի Հոլանտական Հնդկաստանի հանրապետութիւնը հարկադրուի գործադրել իր յանձնառութիւնները: «Մի մոռնաք թէ մենք պատերազմ չենք մղեր ժողովուրդին դէմ: Մեր թշնամիները անոնք են որ կը փորձեն խափանել կնքուած համաձայնութեան անկեղծ գործադրութիւնը, այսպէս խանգարելով օրէնքին գործադրութիւնը, ապահովութեան վերահաստատումը եւ երկրին վերաշինութիւնը:

Այս յայտարարութիւններէն անմիջապէս վերջը, հոլանտական զօրքը գրաւելով Պաթավիոյ կառավարական շէնքերը, ձեռնարկեց զանգուածային ձերբակալութեանց: Հեռագրի եւ հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները խզուեցան: Զինուորական գործողութիւններն սկսան ցամաքէն, ծովէն եւ օդէն, Ճավայի շատ մը կէտերուն վրայ: Հոլանտական թորփիլանաւեր եւ տեղական մարտկոցներ իրար ռմբակոծեցին Պամեուվանկիի մէջ (արեւելեան Ճավա): Յետոյ տեղի ունեցան ռմբակոծութիւններ հոլանտական օդանաւերու կողմէ, Ճավայի եւ Սումաթրայի օդակայաններուն վրայ: Գործողութեանց առաջին օրը, երկուշաբթի, հազարաւոր այրեր, կիներ եւ մանուկներ խուժեցին ապահով պատսպարաններ: Հոլանտական օդանաւերը թռուցիկներ կը ձգէին, յորդորելով ժողովուրդը որ չփախչի:

Տոքթ. Սոքէրնօ, հոլանտական Հնդկաստանի (կամ Ինտոնէզիա) նախագահը, ձայնասփիւռով կոչ մը ուղղեց, որպէսզի վէճը լուծուի առանց պատերազմի: Ըսաւ թէ հանրապետութիւնը պատրաստ է Միացեալ Ազգերու Ժողովին՝ քննութեան յանձնելու խնդիրը: «Մենք պէտք է շահինք, պիտի շահինք: Վստահ ենք թէ պիտի շահինք, նկատի առնելով մեր երկու տարուան զոհողութիւնները արիւնով եւ գոյքով: Մեր պատիւն ու ապահովութիւնն իսկ այդ կը պահանջեն»: Յետոյ կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին որպէսզի պաշտպանեն հանրապետութիւնը: Սպարապետն ալ, զօր. Զուտերման, յայտարարութիւն մը ուղղեց, շեշտելով.— «Ժամանակ է որ բոլորը պաշտպանեն հայրենիքը հոլանտական յարձակման դէմ: Հոլանտացիները մեր վրայ յարձակեցան առանց նախապէս պատերազմ յայտարարելու»:

Հոլանտացիները ձերբակալած են կառավարութեան կարգ մը անդամները: Մնացեալ անդամները ուժգնօրէն բողոքեցին Հոլանտայի բռնած դիրքին դէմ:

Հոլանտական բանակին սպարապետը, զօր. Սփօր, որ ստորերկրեայ գործողութիւններ կը կատարէր Ճափոնցիներուն դէմ, վերջին պատերազմին ատեն, հիմա իր դիմացն ունի բանակ մը նոյն դաւադրական մեթոտներով:

Դէպքերու այս ընթացքը շատ գէշ ազդեցութիւն գործեց մասնաւորապէս Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ, ուր կ'աշխատին միջնորդել եւ արիւնահեղութիւնները դադրեցնել:

Եւրոպայի ծանր տագնապը

«ՖՐԱՆՍԱՆ ԱՄԷՆ ԲԱՆ ՊԻՏԻ ԸՆԷ ՈՐՊԷՍԶԻ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ԻՐԱՐՈՒ ԴԷՄ ՉԵԼԼԵՆ»

Քաղաքական շրջանակներու մէջ խոր մտահոգութեամբ կը հետեւին Եւրոպայի կացութեան: Զօր. Մարշըլ երկուշաբթի օր խօսելով գլխաւոր երեսփոխաններուն, հաստատեց թէ միջազգային կացութիւնը «ծանր է» եւ թէ Ամերիկան պարտաւոր է ստիպողաբար օգնութեան հասնելու: Խօսելէ առաջ, երդում ընել տուաւ թէ գաղտնի պիտի պահեն ամէն բան: Զօրավարը, որուն արտաքին գործերու նախարարութեան առաջին վեցամսեան կը լրանար այդ օրը, մասնաւորապէս պարզեց Մ. Նահանգներուն դիրքը Խ. Միութեան հանդէպ: Զեկուցումը տեւեց 90 վայրկեան: Խօսակցութենէն վերջ, երեսփ. ժողովի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին նախագահը յայտարարեց, — Այս օրուընէ սկսեալ, կարելի եղածին չափ շատ երեսփոխաններ իրենց ժամանակը պէտք է անցընեն արտասահմանի մէջ:

Ֆրանսայի վարչապետն ալ ճառ մը խօսեցաւ Փէրփինեանի մէջ, միեւնոյն մտահոգութիւնները յայտնելով: Պարզելէ վերջ միջազգային կացութեան ծանրութիւնը, Պ. Ռամատիէ յայտարարեց.

— «Եւրոպան կը գալարուի անագորոյն անձ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ջարդարարտիկ լուսանկարը

Խուզարկութիւնները սկսելէ տարի մը առաջ ողբացեալ ընկեր Խոսրով Խանճեանի հետ «Աւէտաղեան»ի կողմէ լուսանկարուեցանք։

Երկուքս ալ պարզ, մեր ամենօրեայ հագուստներով ու գլխաբաց, ոտքի կեցած, մէկ մէկ գիրք մեր ձեռքերուն մէջ, ինչպէս սովորութիւն էր այն օրերուն։

Երկու ամիս առաջ ստացած էինք մեր նկարները եւ գուրգուրանքով կը պահէինք։ Հատ մըն ալ լուսանկարիչ Աւէտաղեանը իր ցուցափեղկին մէջ զետեղած էր, փառք իս, ոչ այնքան յաջող ըլլալուն՝ այլ պարզապէս պատանի մեր ընկերները հմայելու, հրապուրելու նպատակով։

Խուզարկութեան ամենասաստիկ օրերուն, իրիկուն մը՝ հօրեղբայրս շուկայէն վերադարձաւ եւ առանց ընթրելու բարձրացաւ իր ննջասենեակը։

Շա՜տ սպասեցինք իր վերադարձին։

Սեղանը պատրաստ էր։ Ես, փոքր հօրաքոյրս, նոյն օրը մեզի հիւր եկած Տպաղեան Սիրանոյշը եւ մայրը լուռ, խորհրդաւոր ակնարկներ կը փոխանակէինք, սպասելով այդ անսովոր երեւոյթին բացատրութիւնը։

Բայց հօրեղբայրս չեկաւ ընթրելու։

Վերջապէս, մեր տախտակէ սանդուղին վրայ, ոտնաձայներ լսելով, մեր ականջները սրած, սպասեցինք եկողին։

Հօրեղբօրս կինն էր։ Գացեր էր հօրեղբայրս համոզելու որ գայ ընթրելու։ Ցուզուած էր, աչքերը կարմրած էին, շա՜տ լացեր էր։

Թոնրատան մուտքին առջեւ, կանգնեցաւ, խորհրդաւոր ակնարկ մը նետեց վրաս ու փղձկեցաւ։

Մօտեցայ իրեն եւ պատճառը հարցուցի։

— Դուն մեր տունը պիտի քանդե՛ս, պատասխանեց եւ յառաջացաւ, զոյգ ձեռքերով ծունկը պլկեց ու նստաւ թոնրատան մէկ անկիւնը։

— Ի՞նչ է եղեր, ի՞նչ կայ, հարցուցի նեղսրտած։

Պատասխան չստացայ։

Մօտեցայ հօրեղբօրս կնոջ եւ սկսայ համբուրել ու խնդրել որ-բացատրէ իր տխրութեան ու լացի պատճառը։

Շատ կը սիրէի հօրեղբօրս կինը, վասնզի, ան էր որ կը փոխարինէր մայրս, ան էր որ կը խնամէր զիս, կը գուրգուրար վրաս։ Ան էր որ գիտէր իմ բոլոր գաղտնիքներս ու բոլոր միջադէպերու առեն հաշտարար դատաւորը կը հանդիսանար իմ եւ հօրեղբօրս միջեւ։

— Ի՞նչ կայ, ըսէ՛, ալ չեմ կրնար համբերել, պոռացի սպառնաղին։

Ան չխօսեցաւ, գոգնոցի տակի գրպանէն նկար մը հանեց եւ երկնցուց ինծի։

Խլեցի նկարը, մօտեցուցի սեղանին եւ ձէթի ճրագին լոյսով սկսայ դիտել։

Մեր նկարն էր, ես ու Խոսրովը միասին։

Բայց զինուած էինք տասնոց ատրճանակներով եւ դաշոյններով, մեր գլուխներուն փափախ դրած եւ ծրկարավիզ կօշիկներ (չէքմէ)ներ հագած։ Զարմացած կը դիտէի եւ չէի հաւտար աչքերուս։

Մենք մէկ անգամ միայն նկարուած էինք, այն ալ անզէն, պարզ հագուստով։

Կատարեալ առեղծուած մը։

Դիտեցի անխօս ու շուարած։ Սիրած կերակուրներս, մանաւանդ կաթնապուրը մէյմէկ փչալից լեռներ դարձած, կը բարձրանային ու կարծես թէ կը ծռէին իրենց գագաթները զիս ճզմելու, գետնին հաւասարեցնելու համար։ Կ՚ըմբռնէի թէ ահաւոր գաղտնիք մը կայ այդ լուսանկարին մէջ, որ կրնայ նաեւ աղէտ մը մատնել մեզ բոլորս, բայց չգիտէի թէ ով ինչպէս պատրաստած է այդ նկարը։

— Զկշտացա՞ր, վերջապէս խօսեցաւ հօրեղբօրս կինը, եւ աւելցուց.— «Այդ նկարը պատճառ պիտի դառնայ մեր կործանման, խեղճ հօրեղբայրդ բանտերուն մէջ պիտի փտի, հացի կարօտ պիտի մնանք»։ Եւ դեռ ինչե՜ր, ինչե՜ր։

— Ուրկէ՞ գտաք, ո՞վ տուաւ, ըսէ՛, շուտ ըսէ՛, մենք այդ վիճակով նկարուած չենք,ափղեցի լացի նոյնիսկ։

Պէտք եղաւ որ իմ ամէնէն նուիրական, նահատակ հօրս ոսկորներուն վրայ երդում ընեմ, թէ տեղեակ չեմ, թէ մենք զէնքով նկարուած չենք բնաւ։

Ասոր վրայ հօրեղբօրս կինը մեղմացաւ, աչքերուն արցունքը սրբեց, մօտեցաւ, համբուրեց ու թեւէս բռնելով սեղանին մօտեցուց եւ թելադրեց որ ընթրեմ։

Այդ քնքուշ վերաբերմունքը աւելի սաստկացուց յուզումս եւ նորէն չկրցայ զսպել լացս։ Կուլայի բարձրաձայն, կցկտուր, յաճախ՝ անհասկանալի բառեր արտասանելով։

Այդ պահուն, մեր տանտան (թոնրատան) շեմին վրայ արձանացաւ հօրեղբայրս, գիշերանոցը հագած եւ անկողնէն դուրս ելած։

— «Փօլիս Ապօն տուաւ, խուզարկութեան ատեն գտած են, ոստիկանութիւնը ձեր խումբի անուանացանկն ալ ձեռք անցուցած է։ Անիծեալ ըլլա՛ս, որդի՛, մեր տունը քանդեցիր, ա՛լ կորանք, ա՛լ մեռանք»։

Այդ ատեն ես նկատեցի որ հօրեղբօրս ձայնը դողդղալ սկսաւ։ Ան երերաց ու թաւալգլոր ինկաւ յատակին վրայ։ Դժուարութեամբ զինք ուշքի բերինք։ Ան հարկադրուեցաւ թոնրատան մէջ քնանալ այդ գիշերը։

Անձայն հաւաքեցի գիրքերս եւ բարձրացայ ննջասենեակս։

« Փօլիս Ապօն տուաւ».— Այդ խօսքը անընդհատ կը հնչէր ականջիս։ Ու կը թուէր թէ՝ Թաշխանայի (Կեդր. բանտին) մէջ կը գտնուինք շղթայակապ։

Հօրեղբայրս կծկուած է ինձմէ հեռուն, անոր մարմինը հրացանի կոթի եւ մտրակի հարուածներէն կապտած է, մեր տունն ու վաճառատունը կողոպտուած։ Տնեցիները ուրիշներու դուռը կեցած հաց կը մուրան։ Բարեկամներ եւ ազգականները երես դարձուցած են մեզմէ։

Եւ վերջապէս հօրեղբայրս ծեծի, տանջանքներու մէջ մեռած է, անէծքը շուրթերուն։

Ինչո՞ւ լուսանկարուեցանք, բայց մենք զինուած չէինք, ոչ ալ փափախ կար մեր գլխուն վրայ։ Կ՚անիծէի ծննդեանս օրը, կ՚անիծէի մտածումներս եւ արարքներս, կը զղջայի նոր սերնդական ըլլալուս։

Բայց միեւնոյն ատեն, հոգիիս խորքին ծոցէն ձայն մը կը լսէի.— «Ամօթ է, ամօթ, երդուընցար որ՝ կեանքդ, արիւնդ զոհաբերես սուրբ գործին, պաշտած կուսակցութեանդ եւ ազգիդ փրկութեան համար։ Վատո՛ղի, փոքրո՛ղի, երկչոտ... Ի՞նչ փոյթ թէ հօրեղբայրդ պիտի մեռնի, ձեր տնեցիքմուրացկան պիտի դառնան։ Ի՞նչ փոյթ եթէ ծեծի ազդեցութեան տակ դուն ալ մեռնիս։ Չե՞ս յիշեր հայրդ, որ պատնէշին վրայ ինկաւ, փրկարար զէնքը ձեռքին, հերոսի մահով, վէրքը ճակատին ու կրծքին, արժանաւոր հօր, անարժան զաւակ»։

Չկցայ քնանալ, տառապեցայ ամբողջ գիշերը, մերթ քալեցի, մերթ երկնցայ մահճակալիս վըրայ, մինչեւ որ ժամկոչ Սիմոն ախպօր կոչնակը տըըը՜նգ—տըըը՜նգ արձագանգեց մեր փողոցի մէջ։

Ու մեր մշակը ախոռէն դուրս քաշեց մեր սեւ ձին, երեսը խաչակնքեց ու պատրաստուեցաւ Աբարուց սարն երթալ, փայտ բերելու համար։

Լուսաբացը կը մօտենար։ Վարագի սարի կատարէն՝ գլուխը պիտի բարձրացնէր արեւը, դաշտերը պիտի լեցուէին հօտաղներու երգերովն ու արինգներուն թրթռումներովը։

Բոլո՜ր, բոլորը ուրախ զուարթ պիտի բռնէին շուկայի ճամբան։

Թաղեցիները պիտի խռնուէին մեր դրան առջեւ ու մեզ դուրս պիտի քաշքշէին մեր հայրենական օճախէն, մեր ծննդավայրէն։

Ես ու հօրեղբայրս, թուրք ոստիկաններու անգութ նայուածքներուն տակ պիտի դողայինք անզօր։ Ձեռնակապեր պիտի սեղմէին մեր բազուկները։ Մտրակները պիտի շառաչէին մեր մարմիններու վրայ։

Մեր տնեցիները պիտի մարէին, իրնային թաւալգլոր, չար եւ լպիրշ մարդիկ պիտի քրքջային մեր թշուառութեան վրայ։

— Վախկո՛տ, ամօ՜թ է... կը լսէի միշտ ներքին ձայն մը եւ կը մտաբերէի երդումս։

Ու յանկարծ սփոփարար միտք մը զիս մղեց արտասանելու մեծ մայրիկիս աւանդական աղօթքը,— «Բարի լոյսի քաղցրիկ Քրիստոս Աստուած, դո՛ւն հասիր, դո՛ւն փրկիր մեզ»...

ԶԱՐԶԱՆԴ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊՈՂՈՏԱՅԻՆ ՎՐԱՅ

«Ներգուողը օձին կը փաթթուի», կ՚ըսէ հայկական առած մը։ «Աստուծոյ սիրոյն, ողորմէ՛ զիս», աղաչեցի անոր։ Այս իրիկուն պիտի աքսորեն զիս, եթէ չընդունիս»։

Մարդը ինծի յառեց աչքերը մութ եւ խոժոռ դէմքով մը։— «Կրնա՞ս ինծի պէս չէքէ մը ըլլալ»։

— « Այո՛, էֆէնտիմ», ըսի, կրունկներս իրարու քով բերելով եւ հրամանի սպասելով։

Պատասխանս եւ զինուորական կեցուածքս հաճելի եղան իրեն։ Գլխէս մինչեւ ոտքս չափեց։

— « Աչքերուդ կը հաւնիմ, պիտի առնեմ քեզ»։ Ձիէն վար իջաւ, եւ իրեն հետ գացի գայմաքամին պաշտօնատունը ուր ժրաջան քարտուղարը աւելցուց անունս թրքացած տղոց ցանկին մէջ։

— «Մինչդ հիմա քեզ չեմ կրնար գիւղս տանիլ, ըսաւ հրոսակը ինծի։ «Երեք շաբաթ բացակայ պիտի ըլլամ, բայց բարեկամ մը ունիմ որ խնամք պիտի տանի քեզի»։ Յետոյ բացաւ չուանէ քսակը եւ ինծի տուաւ պղինձէ դրամ մը։ «Գնա քեզի համար քիչ մը հաց առ եւ ինծի հանդիպէ կամուրջին վրայ, արեւամուտին »։

Ուրեմն ազա՜տ էի։ Այդ պահուն հոգս չէր բարերարիս արհեստը։

Հացագործի խանութ մը գացի եւ խոշոր կտոր մը սեւ հաց գնեցի։ Տեսայ որ Միքայէլը պառկած էր սրճարանին մը մէջ եւ ապսպրանքներ կ՚առնէր ծանրաբարոյ յաճախորդներէն, կը հարցնէր անոնց թէ սուրճը շաքարո՞վ թէ առանց շաքարի կ՚ուզեն, շէքէրլի՞ թէ սատէ։ Ամէն մէկ պըզտիկ սուրճի բաժակին հետ ճարպկօրէն կը ճօճէր գաւաթ մը ջուր ափսէին վրայ, նման փորձառու սպասարկուի մը։ Ոմանք իրենց ժամանակը կ՚անցընէին նարտ խաղալով եւ ուժով զարնելով քարերը (զար) աչքերուն, որոնք քանդակուած էին սատափով, եւ պարսկերէն կը համրէին «տիւ պարա, տիւ պէշ, շէ՛շ պէ՛շ»։ Ուրիշներ Նարկիլէ կը խմէին երազկոտ անդորրութեամբ։ Պատերը զարդարուած էին ճանճաւեր շողշողուն պատկերներով որ կը ներկայացնէին բարձրօրէն առասպելական պատերազմի տեսարաններ թրքական պատմութենէն։

Միքայէլը գոհ էր։ Ինծի ըսաւ թէ սրճեփը լաւ կը վարուէր իրեն հետ։ «Բայց չուզեր որ այլեւս հայ տղոց հետ ընկեր ըլլամ։ Կ՚ուզէ որ անցեալս մոռնամ։ Ես հիմա թուրք մըն եմ» կ՚ըսէ »։

Յետոյ այցելեցի Նուրիխանին որ միեւնոյն չէնչող տղան էր, կատակախօս։

« Արզուհալճին ըսաւ ինծի թէ պէտք չկար որ թրքանայի», պատմեց ուրախ զուարթ։ Կրթուած մարդ է եւ զիս առաւ պարզապէս կեանքս փրկելու համար։ Բայց կինը չուզեր որ տանը մնամ, գետինն անցնի։ Կ՚ըսէ թէ ես տասներեք տարեկան եմ, եւ ինք ալ տասնըչորս տարեկան աղջիկ մը ունի։ Երկուքն ալ քօղերը վար կը քաշեն երբ տունէն ներս կը մտնեմ։ Էրիկ կնիկ կը վիճին իմ մասիս, հոս գրասենեակին մէջ պէտք է քնանամ։ Բայց վա՜մ գործիս կուգայ։ Ուրիշ ընելիք չունիմ եթէ ոչ քանի մը դոյլ ջուր տանիլ իր կնոջ համար»։

Մեր մէջէն ամէնէն բախտաւորը Նուրիխանն էր։ Իր մեծ քոյրը կինն էր Տրապիզոնի զուիցերիական հիւպատոսին որ իր երկու միւս քոյրերը եւ կրտսեր եղբայրը կը պահէր հիւպատոսարանին մէջ։ Նուրիխան երկայն սրունքներով, գանգրահեր կաթոլիկ տղայ մըն էր եւ կը պատմէր թէ ժառանգորդ է հսկայ հարստութեան մը, 30 կամ 40 միլիոն ոսկիի զոր հայ առեւտրական իշխան մը թողած էր Հնդկաստանի մէջ։ Ատկէ կուգար իր անունին ԽԱՆ բառը որ պարսկերէն կը նշանակէ իշխան։

Ինչո՞ւ այդքան դժբախտ պէտք է ըլլայի։ Կեանքիս մնացեալ մասը խոլամական գիւղի մը մէջ անցընելու հեռանկարը սարսափ կ՚ազդէր ինծի։ Դէպի կամուրջը գացի սիրտս լեցուած։ Հրոսակը ինծի կը սպասէր իր բարեկամին հետ, խակական բոկոտն մուրացիկ մը,հացի տոպրակ մը կախուած ուսէն եւ ցուպ մը ձեռքը։

— Քեզի հոգ պիտի տանի մինչեւ որ վերադառնամ, ըսաւ հրոսակը։

Մուրացիկը խնդաց ակռաները ցոյց տալով։ Սիրտ՚խառնուք նողկանքով մը լեցուց զիս։ Քովը չէի կրնար կենալ։ Մուրացիկներու ցեղին կը ծռէ, զարշ հոտը կուգար վրայէն։

— Երբ որ մեծնայ չէքէ պիտի ըլլայ, ըսաւ բարերարս դնելով ձեռքը ուսիս։

Կրկին եւ կրկին հրամայելով որ մուրացիկը լաւ հոգ տանի ինծի, հրոսակը հեծաւ ձին եւ հեռացաւ, աւելի շատ կողոպտելու եւ սպաննելու։

Մուրացիկը այնքան ակնածանքով կը վարուէր հետս որ զուարճալի էր։ Կարծես շատ հպարտ էր որ իր խնամքին յանձնուած էի։ Խարտիշուկ էր, մօտ քառասունչորս տարեկան, առջեւի երկու ակռաները պակաս։ Ճճուղիէն դէպի իր գիւղը բալեցինք։ Աղտոտ պզտիկ ստահակներ որ կը խաղային ճամբուն վրայ, թանձր փոշիին մէջ, ողջունեցին զայն քրքիջներով, «խենդ Հասան» կոչելով։

— Ո՞վ է այդ կեավուր շունը։ Ո՞ւր կը տանիս զայն, պոռացին, քարեր նետելով ինծի։ Վերցուց բիրը եւ անոնց ետեւէն վազեց, երբ կը փախչէին աջ ու ձախ։

— Խենդ Հասան, խենդ Հասան, կը պոռային մացառներուն եւ պատերուն ետեւէն։ Զգէ որ առնենք, իշու ձագ, մենք կ՚ուզենք այդ անհաւատ փիճը։ Եւ բարձրաձայն կ՚ըսէին թէ ինչ պիտի ընէին ինծի։

Այս լկտի լակոտներուն վաւաշոտ, անճոռնի լեզուն կը պարզէր այս աղտոտ գիւղին բարոյական վիճակը։ Դող մը եկաւ վրաս։

(8) ԼԵՒՈՆ Զ. ՍԻՐՄԷԼԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ, ԻԵ. տարի Թիւ 3 (260), Մայիս – Յունիս 1947 ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ։ Տարեկան բաժնեգին 3 տոլար։ Հասցէ.— 212 Stuart St. Boston, 16, Mass. (U.S.A.)։

Սամ. Մուրատեան վարժարանին ամավերջի հանդէսը

Յուլիս 13ի կիրակի օրը տեղի ունեցաւ Սէվրի Սամուէլ - Մուրատեան վարժարանի ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը, դպրոցի պարտէզին մէջ։ Բացի աշակերտներու ծնողներէն, ներկայ էր ընտիր բազմութիւն մը ամէն դասակարգէ։

Հանդէսին կը նախագահէր կարտինալ Ռոնգալլի, Վատիկանի դիւանագիտական ներկայացուցիչը Ֆրանս. կառավարութեան մօտ, շուրջն ունենալով զանազան Նախարարութեանց ներկայացուցիչները։ Վարժարանի քաղաքային տեսուչ Պ. Ջ. Խանդամեանի բացման խօսքէն վերջ, Ֆրանսերէն ճառ մը կարդաց Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան աբբահայր գերապայծառ Սրապիոն արք. Ուլուհոճեան։

— «Հարիւր տարի առաջ, ըսաւ, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի բացումը կը կատարուէր Փարիզ՝ 12 րիւ Մէօսիէօի իր շէնքին մէջ, Ֆրանս. կառավարութեան՝ մասնաւորապէս Լամարթինի եւ Կիզոյի հովանաւորութեան տակ։ Վենետիկի Մխիթարեան հայրերը այն ատեն Գիտութեան Տաճարի մը հիմը կը դնէին Փարիզի, լոյսի այս կեդրոնին մէջ։ Հոն դաստիարակուած հայորդիները իրենց կարգին Մօտաւոր Արեւելք կը տանէին քաղաքակրթութեան եւ գիտութեանց բարիքները, մանաւանդ շունչը Ազատութեան, որուն ախոյեանն է եղած Ֆրանս. ազնիւ ազգը։ «1846 Յուլիս 11ին Լուի Ֆիլիփի արքայական հրովարտակով Սամ. Մուրատեան վարժարանը կը դրուէր Ֆրանսական կառավարութեան մասնաւոր հովանաւորութեան տակ, ճանչցուելով իբրեւ հանրօգուտ (utilité publique) հաստատութիւն եւ կատարեալ ազատութիւն կը ստանար ուսման, կարգապահութեան եւ վարչութեան տեսակէտէ։ Դար մը անցած է անկէ ի վեր, դար մը՝ որուն ընթացքին վարժարանը երկու անգամ ակամայ ընդհատումի ենթարկուեցաւ։ Առաջին անգամ 1870ի Ֆրանքօ-փրուսիական պատերազմին։ Երկրորդ անգամ՝ վերջին համաշխարհային պատերազմին։ Վարժարանը իր առաջին քառորդ դարու շրջանին ունեցաւ մտաւորականներու հարուստ հունձք մը, ազգին պարգեւելով նշանաւոր ու տաղանդաւոր անձնաւորութիւններ՝ ամէն ասպարէզի մէջ, հայրենասէրներ, դիւանագէտներ, բոլորն ալ տոգորուած Հայրենիքի սիրով։

«Երկրորդ շրջանը՝ 1929—1939՝ մեծ խանդավառութեամբ սկսաւ։ Հանդիսաւոր բացումը կատարուեցաւ 1930 յունիսին՝ նախագահութեամբ ծովային նախարար Ժորժ Լէյկի, շուրջն ունենալով քաղաք. եւ զին. իշխանութեանց ներկայացուցիչները եւ Ֆրանսական Կաճառի անդամներ։ Քանի մը տարուան մէջ ունեցանք մեծ թիւով աշակերտներ, որոնք եկան աշխարհի բոլոր կողմերէն եւ ստացան ազգային դաստիարակութիւն։ Միեւնոյն ատեն Ֆրանսական մեծ Յեղափոխութեան գաղափարներով սնան անոնք»։

Վերջացնելով, Աբբահայրը շնորհակալութիւն յայտնեց Պապական Նուիրակին, Ֆրանս. կառավարութեան ներկայացուցիչներուն, վարժարանի ուսուցիչներուն եւ բարերարներուն։

Այդ միջոցին հասան Արտաւազդ արք. եւ Լոնտոնի հոգեւոր հովիւ Շնորհք վարդապետ։ Կարտինալ Ռոնգալլի ստիպուած ըլլալով մեկնիլ, սուր պատասխանի խօսքեր ըրաւ, գովելով Մխիթարեան Միաբանութիւնը, անոր աւանդական հիւրասիրութիւնը, հայ եկեղեցական շարականները, հայկ. ինքնատիպ աւանդութիւնները եւ վերջացուց աղօթքով մը։

Վարժարանի ուսումնապետ Հ. Յակոբ վարդ. հայերէն ելոյթով զեկուցում տուաւ մէկ տարուան աշխատանքին մասին։

— «Առաջին տարին է ահա որ կը փակենք։ Անցած տարի վերաշինութեան համար սահմանուած չորս ամսուան պայմանաժամը արագօրէն կ՚անցնէր յոյսերու եւ մտատանջութիւններու մէջ։ Եւ ահա ամէնուս աչքերուն առջեւն է Նոյեմբեր 3ը իր ցուրտ ու խոնաւ օդով։ Մեր աչքերը վարժուեր էին տեսնելու դպրոցին մէջ կիրն ու աւազները, յանկարծ մէկ երկու ժամուան մէջ անհետացան այդ ամէնը։ Դպրոցը կենդանացաւ, շարժում, գոյն, աղմուկ ամէն կողմ։ Աշակերտութեան թիւը որ նախ կը մօտենար 50ի, շուտով բարձրացաւ 65ի, երբ այլեւս ստիպուեցանք՝ տեղի պակասին պատճառով, մերժել առաջարկները։ Քննութենէ մը վերջ՝ բաժնեցինք չորս դասարաններու, յետոյ ամէնէն փոքրիկները կազմեցին առանձին մասը։

Որքան ալ ամիս մը ուշացեր էինք դպրոցին բացման, անհրաժեշտ պահանջ մըն էր յաւելեալ ակնարկ մը տալ, մանաւանդ Ֆրանսերէնի եւ Թուաբանութեան համար, թողունք հայերէնը որուն մէջ ամէնէն բարձր դասարանը այնքան յառաջացած էր որքան ամէնէն փոքրը, դպրոցին ամէնէն լաւ հայերէն գիտցող աշակերտը գրեթէ կը հեգէր։

«Այսօր որ կը փակենք տարին, կրնանք ըսել թէ լրիւ ամբողջացուցած ենք պետական դպրոցական ծրագիրը, եւ թէ ուսուցիչներու թափած ջանքերը ունեցան իրենց արդիւնքը։ Այսօր բոլոր աշակերտներն ալ, եթէ ոչ սահուն խօսիլ, գէթ կը հասկնան հայերէնը, իրենց հայրերու նուիրական լեզուն»։

Հոգեշունչ խօսքեր ըսին նաեւ Արտաւազդ արք. եւ վարժարանի տեսուչ Հ. Սահակ վրդ. Տէր-Մովսէսեան։

Յետոյ կատարուեցաւ մրցանակաբաշխութիւնը։ Բարի վարուց համար Աբբահօր կողմէ յատկացուած երեք շքանշանները ստացան Գրիգոր Ոսկերիչեան, Պօղոս Սարգիսեան եւ Պօղոս Կարապետեան։ Դ. դասարանէն առաջնութիւն շահած են Գրիգոր Ոսկերիչեան, Յակոբ Գաբրիէլեան եւ Յարութիւն Ունջեան։ Ե. դասարանէն՝ Ժիրայր Տէրտէլեան, Եդուարդ Տէրտէրեան եւ Պօղոս Սարգիսեան։ Զ. դասարանէն՝ Պօղ. Կարապետեան, Յակոբ Ֆէրմանեան եւ Նշան Պետեան։ Է. դասարանէն Միհրան Մինէլեան, Եդ. Յովակիմեան եւ Մկ. Ալիքսանեան։ Էբ. դասարանէն՝ Սարգիս Թուրսարգիսեան, Յովհ. Պօրծաքեան եւ Ստեփան Ակոնայեան։

Հայերէնի համար մրցանակ ստացան՝ Գրիգոր Ոսկերիչեան (Դ. դասարան), Տիրան Կառավարենց (Ե.), Նշան Պետեան (Զ.), Կարօ Տօղրամաճեան (Է.), եւ Ս. Թուրսարգիսեան (Էբ)։ Ֆրանսերէնի մրցանակները շահեցան Գ. Ոսկերիչեան, Ե. Տէրտէրեան, Հ. Սողոմոնեան, Մ. Մինէլեան եւ Ստ. Ակոնայեան։

Հանդէսի գեղարուեստական բաժինը կը վարէր երաժշտութեան ուսուցիչ Պ. Գ. Ալէմշահ, որ «Անուշիկ Հայաստան»ի նուիրուած նոր երգ մը ձայնագրած էր, Հ. Վահան վրդ. Յովհաննէսեանի մէկ բանաստեղծութեան վրայ։ Աշակերտները երգեցին հայերէն ու Ֆր[illegible] խմբերգներ, արտասանեցին հայերէն, Ֆրանսերէն եւ իտալերէն։

Հանդէսի փակումէն վերջն ալ ժողովուրդը չէր ուզեր բաժնուիլ իր այնքան սիրած միջավայրէն։ Շատեր մնացին մինչեւ ուշ ատեն։ Վարդապետները սիրայօժար տրամադրուած էին՝ վարժարանին զանազան մասերը ցոյց տալու համար փափաքողներուն։

Աբբահայրը եւ կարգ մը վարդապետներ Վենետիկ կը մեկնին շաբթուս, խումբ մը աշակերտներու հետ։

Հ. Ս.

ՄԱՄՈՒԼ

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ԵՒ ԱՆՈՆՑ ՄԻՋԵՒ

ԽՄԲ. — Պէյրութի Ազդակը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (19 Յունիս).

— «Մեր գաղութի քառորդ դարու գոյութեան մէջ բոլշեւիկներու գործունէութեան հնգամեակը սեւ արատ մը կը կազմէ համերաշխութիւնը քայքայելու, հայեցի ոգին սպաննելու, խաղաղութիւնը խանգարելու, գրգռութիւններ սերմանելու եւ եղբայրը եղբօր դէմ ատելութեամբ զինելու կանխամտածուած «պլան»ով։

Ապացոյցներ՝ որքան որ կ՚ուզէք։ Բայց ի՞նչ հարկ կրկնելու ամէնուն ծանօթ եւ ամէն օր նորոգուող ճշմարտութիւնները։ Հայութիւնը լաւ գիտէ զանոնք, իսկ իրենք բոլշեւիկները ընդունակ են արեգակի լոյսն անգամ ուրանալու։

Որպէսզի ամէնէն միամիտներն ալ բաց աչքերով տեսնեն մեր եւ անոնց տարբերութիւնը, տեսնեն ստեղծուած տխուր կացութեան պատասխանատուները, երդուեալ պառակտիչները, հայ իրականութեան վատ հրձիգները, հոս մէջ կը բերենք փաստ մը միայն, վերջինը, որ իր մէջ կը խտացնէ սակայն ամբողջ ողբերգութիւնը եղբայրասպան կռիւներուն, եւ իրար կը հակադրէ Դաշնակցական ու բոլշեւիկ ոգիները։

... Դեռ ականջներուն մէջ չէ մարած արձագանգը այն «մարտաշունչ» ճառերուն, որ բոլշեւիկեան գրգռութիւններու զոհ գացած դժբախտ հայ երիտասարդի մը դագաղին վրայ արտասանեցին Խալէտ Պէկթաշներէն, Ֆարաժալլա Հէլուներէն սկսած մինչեւ անոնց հայ մանկլաւիկները։ Բոլորն ալ դիւային մոլուցքով մը օգտագործեցին զոհին մարմինը՝ նոր ոխեր, նոր ատելութիւններ հրահրելու համար։ Ամէն ճիգ ի գործ դրին որպէսզի վրէժխնդրական միթինկի վերածուի թաղումը։ «Կ՚ուխտենք այս դագաղին առջեւ — գոռացին բոլշեւիկ ղեկավարները — սրբել Դաշնակները Սուրիոյ եւ Լիբանանի հողէն ...»։

Այս ու նման թունալից խօսքերով գերագրգռուած բոլշեւիկները կատարեալ ամբոխի վերածուեցան եւ անկէ ի վեր կը շարունակեն թաղէ թաղ յարձակումներ կատարել, գիշերային արշաւանքներ կազմակերպել եւ մինակ մնացած անցորդներ սրոնել մութին մէջ։

Իսկ ատոր դէմ, տեսէք թէ ինչպէս կ՚արտայայտուի Դաշնակցական ղեկավարը, յանուն իր կազմակերպութեան, Դաշնակցական զոհի մը դագաղին առջեւ։ Երէկ, բոլշեւիկեան գնդակով ինկած երիտասարդ ընկեր Պօղոս Մարկոսեանի մարմինը ցուրտ հողին յանձնելու պահուն, ընկեր Կարօ Սասունի հազարաւորներու ներկայութեան բառ առ բառ յայտարարեց.

— «Ընկեր Պօղոսը զոհ գնաց վատ գնդակի մը եւ խառնակչական նպատակներու։ Մենք սուգ ունինք բայց ոչ վրէժ. նման վատութիւններ արհամարհանքի միայն արժանի են։ Այն ինչ որ տեղի կ՚ունենայ աղէտ մըն է հայ ժողովուրդին համար, որուն մէջ մենք մաս չունինք, ընդհակառակն, հանդարտութեան եւ խաղաղութեան պաշտպան ենք։ Կը հրաւիրեմ մեր բոլոր ընկերները, հայութեան կազմակերպուած այս հատուածը, ըլլալ կարգապահ, զգաստ, պաղարիւն եւ պահել Հայու եւ Դաշնակցականի կեցուածք։ Մեր ժողովուրդի շահերուն գիտակցութիւնը այդպէս կը թելադրէ մեզի։ Կը կրկնեմ՝ մենք վրէժ չունինք, այլ միայն խոր ցաւ ու սուգ ...»։

Բաղդատեցէք հիմա երկու զոհերու գերեզմանին վրայ խօսուած երկու դամբանականները, մէկը բոլշեւիկներու կողմէ, թոյն ու մաղձ, ատելաւառ գրգռութիւն, միւսը՝ Դաշնակցութեան ղեկավարի մը կողմէ, հանդարտութեան եւ կարգապահութեան հրաւէր, եւ այն ատեն յստակ կը դառնայ մեր եւ անոնց տարբերութիւնը։ Դաշնակցական եւ բոլշեւիկ ոգիներու իսկութիւնը։ Մեր եւ անոնց հետապնդած նպատակները եւ պատասխանատուութեան բաժինը ներկայ դէպքերու մէջ»։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ (Մարսէյլ) — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 13ին, մասնակցութեամբ «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի, Պ. Ն. Նաճարեանի ագարակը։ Առտուն ճաշերով եկած էին պարտէզ։

Բարձրախօսը հայկական եղանակներով կ՚ողջունէր հանդիսականները։ Պարտէզը դարձած էր հայկական զբօսարան։

Ժամը 3ին հանդէսը բացուած յայտարարուեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, նախագահութեամբ ընկ. Մ. Պօյաճեանի։ Երգեցին Օրիորդներ Տէր Ներսէսեան, Պօյաճեան, Շտոյեան։ Արտասանեցին Օրիորդներ Միւճէրիտեան, Մարգարեան։

Փոքրիկներ Նիկողոսեան եւ Ղազարեան ներկայացուցին պզտիկ զաւեշտ մը, եւ արժանացան ծափերու։ Ասոնք հայերէն խօսիլ չէին գիտեր, եւ շնորհիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի սկսան բեմ ելլել, 13 տարեկան տղաքներ։

Ընկեր Սարգիս Պօյաճեան յանուն «Ընկեր Կարօ» ենթակոմիտէի ողջոյնի խօսքեր ուղղելով Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Գիւլխանդանեան» խումբին, անդրադարձաւ ներգաղթի հարցին եւ բացատրեց թէ Դաշնակցութիւնը միշտ ալ ուզած է միացեալ ճակատ կազմել, ներգաղթի եւ Հայկական Հարցի շուրջ, եւ եթէ չէ յաջողած, պատասխանատուութիւնը իրմէ դուրս պէտք է փնտռել։

Նոր Սերունդէն ընկեր Ասպետ Յովհաննէսեան մեծ զուարճութիւն պատճառեց Ֆրանսերէն կատակախօսութիւններով։

Յետոյ Նոր Սերունդի կողմէ ներկայացուեցաւ «Վէրի ճաշարանի սպասաւորը»։ Շատ յաջող էին Նոր Սերունդի տղաքները։

Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ ընկեր Ժ. Դատաւորեան ամփոփ կերպով պատկերացուց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի աշխատանքները եւ ըսաւ թէ երախտապարտ պէտք է ըլլան բոլորը որ իրենց զաւակները յանձնած են հմուտ ձեռքերու։ Կեցցէ հայ ժողովուրդը, կեցցէ Դաշնակցութիւնը, կեցցէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը։

Հանդէսը անցաւ շատ յաջող։ Նախագահին առաջարկով նուէրներ եղան Նոր Սերունդի Միութեան։ Տասը վայրկեանի մէջ գոյացաւ տասր հազար։ Հանդէսէն վերջ սեղաններ շարուեցան եւ ուրախութիւնները շարունակուեցան մինչեւ ժամը 9։ — Գ. Մ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔԻ Հ. Կ. Խաչի հաշուետուութենէն կ՚իմանանք թէ կրթականի համար ծախսած գումարները կ՚անցնին 100 միլիոն տրախմին։ Նոյնքան եւ աւելի գումար մը ծախսած է խնամատակարական եւ առողջապահական ճակատին վրայ։ 550ի մօտ հայորդիներ այդ գումարով ստացած են մտաւոր եւ հոգեկան սնունդ։ Հազարներու կը հասնի թիւը այն դժբախտներուն որոնք դեղ ու դարման, սնունդ, հագուստ եւ այլ նիւթական օժանդակութիւններ ստացած են այս ազգանուէր կազմակերպութենէն որ անշշուկ կը գործէ։ 1800էն աւելի ընտանիքներու հագուստ բաժնուած է, անկախ այն հարիւրաւորներէն որոնք ուղղակի ուտեստի եւ հագուստի ծրարներ ստացան Ամերիկայէն։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱՅ մէջ երկարատեւ հիւանդութենէ վերջ մեռած է Օր. Մարի Գալայճեան, որ կ՚աշխատակցէր «Յուսաբեր»ի, «Հայրենիք»ի ամսագրին եւայլն, արձակ եւ ոտանաւոր գրուածքներով։ Իր մահով կ՚անհետանայ եգիպտահայ գրական շրջանակէն սիրուած եւ հայրենաշունչ գրիչ մը։

կութեան մը մէջ: Ես միշտ կը յիշեմ Ժոռէսի այն սրտառուչ խօսքերը զոր արտասանեց 1914—18ի պատերազմի նախօրեակին, Պալի մէջ: Վերջերս Պ. Պէվինի կը յիշեցնէի խաղաղութեան այդ եռանդուն կոչը: Աւա՜ղ, չլսուեցաւ իմաստութեան խօսքը եւ քանի տարի վերջը նորէն պատերազմ: Այսօր, ամէնէն ահաւոր պատերազմէն վերջ, հինաւուրց Եւրոպան վերագտած է իր ազատութիւնը, բայց ոչ ուժ ունի, ոչ հարստութիւն: Ահա թէ ինչու մենք ընկերվարականներս երախտագիտութեամբ ընդունեցանք Մարշըլի ծրագիրը: Բայց Եւրոպան իրականութիւն մըն է որ կ'երկարի Ատլանտեանէն մինչեւ Ուրալ: Որ եւ է ճեղք ճակատագրականօրէն պիտի խախտէ հաւասարակշռութիւնը: Ռուսիա մերժեց իրեն ընծայուած վստահութիւնը: Այն «ոչ» բառը, մերժեց մասնակցիլ Փարիզի խորհրդաժողովին: Մենք չենք ընդունիր այդ մերժումը, որովհետեւ Ռուսաստանը եւրոպական է, որովհետեւ չի կրնար եւրոպական չըլլալ: Ուստի ամէն բան պիտի ընենք վերադարձնելու համար Ռուսիան որուն աթոռը վերապահուած է: Եւրոպան չի կրնար հաւանիլ անդամահատութեան մը: Ֆրանսա, որ աւանդական պաշտպանն է խաղաղութեան եւ ազատութեան, ամէն բան պիտի ընէ որպէսզի Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը իրարու դէմ չելլեն: Արդէն իսկ, մեր ցամաքամասին զանազան կէտերուն վրայ, կը տեսնենք անուղղակի պատերազմներ: Եթէ թոյլ տանք որ այս մրցակցութիւնները սաստկանան, մենք, հինաւուրց Եւրոպան է որ պիտի անհետանանք: Հարկ է յաղթել Ռուսիոյ կասկածամտութեան, որպէսզի հաւանի վերահաստատուիլ Եւրոպայի մէջ: Եւրոպան բնութեան մէկ արդիւնքն է եւ չկան մարդկային օրէնքներ որ կարենան դէմ երթալ կեանքի բնական օրէնքներուն»:

Անցնելով գերմանական հարցին, որ նոյնքան մտահոգութիւն կը պատճառէ Ֆրանսայի, Պ. Ռամատիէ շարունակեց.

— «Մենք անտեսեմ չենք որ կ'ուզեն Գերմանիան յաւիտեան վտարել եւրոպական հասարակութենէն: Մեր նախապատուութիւնը հռչակուած եւ հաստատուած է: Ան պէտք է գործնական հանգամանք ստանայ: Գերմանիան պէտք է ստանայ ինչ որ անհրաժեշտ է իր կեանքին համար, բայց մեր ճարտարարուեստական ուժը պէտք է վերահաստատուի գերմանականէն առաջ: Միայն ընկերվարականները կրնան վստահութիւն ընծայել ժողովուրդներու միջազգային դաշնակցութեան եւ ընկերվարութեան. համար մեծ յաղթանակ մըն է որ ներկայիս ընկերվարականներ կը գտնուին Ֆրանսական, անգլիական եւ պելճիական կառավարութեանց գլուխը»:

Աշխատավարձի եւ ապրուստի հոգերը

Բանակցութիւնները կը շարունակուին Աշխատանքի Դաշնակցութեան եւ գործատիրական կազմակերպութեանց միջեւ եւ վճռական հանգամանք պիտի ստանան այս շաբթու: Թերթերը կը գրեն թէ գործատիրական սէնտիքան ընդունած է ամսական նուազագոյն ռոճիկ սահմանել 8000 ֆրանք, փոխանակ 7000ի, բայց առարկութիւններ կ'ընէ ուրիշ պահանջներու դէմ: Կը վախցուի որ բանուորական խլրտումները վերսկսին ամառնային արձակուրդներէն վերջը: Գործատէրերը աշխատավարձքի յաւելում կ'ընդունին այն պայմանով որ երկու կողմերն ալ խնդրեն կառավարութենէն արտօնել ճարտարարուեստական արտադրութեանց գիները: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը մերժէ գիներու յաւելումը: Վարչապետը այս շաբթու ունկնդրութեան պիտի ընդունի բանուորական եւ գործատիրական ներկայացուցիչները, զատ-զատ: Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը 15 — 20 առ հարիւր կը հաշուէ իր պահանջած յաւելումները, մինչ գործատիրական Միութիւնը դիտել կուտայ թէ իրականին մէջ 40 առ հարիւր կը պահանջուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ ահաբեկիչներ երեք տեղերէ կտրեցին Հայֆայի նաւթուղին:
— Ֆրանսա պիտի վերադարձնէ այն 4500 Հրեաները որ փորձեր էին Պաղեստին մտնել բռնութեամբ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն կռիւները կը շարունակուին Եանեայի շրջանին մէջ:— «Իւմանիթէ» տեղական շաբաթաթերթէ մը առնելով կը գրէ թէ Ամերիկացիները թելադրած են Յունաստանի թոյլ տալ որ թուրք զինուորներ մտնեն Թրակիա եւ սահմանագլուխը տրուի թրքական հրամանատարութեան տակ:

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ թուրք մամուլը եւ ժողովուրդը խանդավառութեամբ ողջունեցին բրիտանական ութ մարտանաւերու ժամանումը: Մեծ խրախճանքներ սարքուած են: Մարտանաւերուն մէկ մասը պիտի այցելէ նաեւ Սեւաստոփոլ:

ՍԵՆՈՐԴԱ ԵՒԱ ՓԷՐՈՆ, Արժանթինի նախագահին [illegible] տիկինը, որ ատենէ մը ի վեր պտոյտներ կը կատարէ Եւրոպայի մէջ, Փարիզ հասաւ

Խանասորի Արշաւանքի յիսնամեակը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ,
ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՇԱՎԻԼԻ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒ

Շավիլի անտառին մէջ, Կիրակի, 27 Յուլիս, ժամը 15ին:

Նոյն օրը առտուն ժամը 10ին պատարագ եւ հոգեհանգիստ Շավիլի մատուռին մէջ, ԻՇԽԱՆ եւ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ Յ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ, ԲԺ. ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆԻ, ինչպէս եւ ազատագրութեան ճամբուն վրայ ինկած բոլոր հերոսներու յիշատակին:

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Մատուռի հասցէն.— 4 rue des Trois Champtiers, Chaville:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղը կը տօնէ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ, 27 Յուլիս, կիրակի օր, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Պ. Նազար Ազիկեանի զովասուն պարտէզին մէջ, Տէսին: Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Հեռաւորութիւնը հանրակառքի վերջին կայարանէն 50 քայլ:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ - ԽՆՋՈՅՔ, այս կիրակի, ամբողջ օրը: Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՎՈՔԼԻՒԶԻ «Մուրատ» խումբի կողմէ:
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ 50 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
Վայրը՝ Փոնթէի ծանօթ դաշտը, Ջրեղերք: Ճաշերը միասին բերել: Տեղին վրայ պիտի ունենանք պարեջուր:

Հ. Յ. Դ. ԳՈՒՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ «ԽԱՏԻՍԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Թ Անտուէի օդասուն դաշտին մէջ: Առնել 25 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջին կայարանը:

Հրապարակային մեծ ժողովք

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ռոմանի «Անդրանիկ» խումբի կողմէ, Խանասորի Արշաւանքի 50րդ տարեդարձի եւ [illegible] հանդէսի առթիւ: Տեղի պիտի ունենայ, 26 Յուլիսին, ժամը 21ին, Patronage St. Bernardի շքեղ սրահին մէջ: Կը խօսին ընկերներ Միսաք Միրզէ (Լիոնէն) եւ Ս. Գիլալեան: Ներկայ կ'ըլլան Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան երկու անդամները:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Սէն Լուի եւ Սէնթ Մարկրիտի քոյր մասնաճիւղերու կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Եօթնեղբայրեանի օդասուն ագարակին մէջ: Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագրով:

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Գօմոնի «Սահակ Մեսրոպ Մանկապարտէզ»ի ամավերջի հանդէսը՝ 27 Յուլիս, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 3.30ին, համանուն սրահին մէջ. — 8 Allée des Puits, Beaumont:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆԱԽԿԻՆ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ, այս շաբաթ 26 Յուլիս երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քոլիզէ Փլաժի բացօթեայ սրահին մէջ: Ի նպաստ Մարսէյլի «Հայկ Նահապետ» եւ «Արաքս» խումբերու համաշխարհային սկաուտական ճամբարին մասնակցութեան: Զանազան եւ հաճելի անակնկալներ: Մէջընդմէջ գեղարուեստական բաժին: Կը նուագէ Քոլիզէ Փլաժի 12 հոգինոց նուագախումբը:

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԷՆՍԷՆ.— Ընդհ. Ժողովին կողմէ ընտրուած յանձնախումբը ոգեւորութեամբ կը շարունակէ իր ներգաղթի հանգանակութիւնը: Շատեր ինքնաբերաբար 500—5000 ֆրանք կը յանձնեն հանգանակիչ յանձնախումբին, գանձապետին Յաջողութիւն — Գ. Հ.

երկու-շաբթի օր եւ Օրլիի կայարանին մէջ դիմաւորուեցաւ արտաքին նախարարին կողմէ: Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած էին, ապահովութեան համար: Պիտի մնայ չորս օր, ճաշի հրաւիրուելով արտաքին նախարարին եւ հանրապետութեան նախագահին կողմէ: Առեւտրական դաշնագիր մը պիտի կնքուի Արժանթինի հետ, ուտելիք ճարելու համար:

Օր. ԿԱՏԱՐԻՆԷ ՊԱՊԱՃԱՆԵԱՆ
Տոքթ. ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆ
Ամուսնացած

Փարիզ, 20 Յուլիս, 1947

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8ին Մուրատ նոր Ակումբին մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Ճշդապահ ըլլալ: Օրակարգ եւ զեկուցում, նիւթը՝ Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւն (շար.):

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ 50ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Վիէնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, կիրակի 27 Յուլիս ամբողջ օրը, հանրածանօթ Պ. Փէլլէի զովասուն պարտէզներուն տակ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, արեւելեան եւ եւրոպական պարեր, ու նաեւ բանախօսութիւն:

Ճոխ պիւֆէ զանազան խմելիքներով եւ ուտելիքներով: Ուրիշ մանրամասնութիւններ տեղւոյն վրայ:

ՏՈՔԹ. ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆի ամուսնութեան առթիւ ընկեր Մինաս Ալթունեան 500 ֆր. կը նուիրէ Հայ Արիներուն Ճամբարին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Նեղուցներ

(ՎՈՍՓՈՐ ԵՒ ԴԱՐԴԱՆԵԼ)
Թրքական ջրուղիները եւ Հայկ. Դատը
Էջ՝ VIII + 477 (Նեղուցներու քարտէսով)
Գին՝ 500 Ֆրանք: Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ, 51, rue Mr. le Prince, Paris (!): chèque postal, Paris 1278-35:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail exécuté par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 3.5.236

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-6..

Տար. 1000, Վեցամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., ...

Jeudi 24 JUILLET 1947 Հինգշաբթի 24 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5092-Նոր շրջանի թիւ 701 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՄԱ ՈՐ ՃԱՄԲԱՅ ԿԵԼԼԵՆ

Այժմէն բարի ճանապարհ անոնց որ հայրենիք պիտի երթան առաջին կարաւանով. Հաւանօրէն Օգոստոս 15—20ին, համաձայն յարակից յայտարարութեան.

Գաղթողներուն թիւը կը հաշուեն 3005. Ուրեմն գրեթէ կէսը Ֆրանսայի համար նախատեսուած համրանքին, 7000 հոգի. Բոլորին ալ արտօնագիրները հաղորդուած են արդէն կամ կը հաղորդուին հետզհետէ, որպէսզի պատրաստուին:

Որքան կրցած ենք ստուգել, մնացեալ 4000ին առաքումն ալ պիտի լրանայ մինչեւ աշնանամերձ, եթէ ոչ աւելի կանուխ:

Վաւերական մանրամասնութիւններ չունինք առաջին կարաւանի «բովանդակութեան» մասին, — ինչ տարրերէ կը բաղկանայ:

Անշուշտ մեծամասնութիւն կը կազմեն որակեալ բանուորներն ու արհեստաւորները, ինչպէս եւ բազմանդամ ընտանիքները:

Ձեռք ալ գիտենք թէ ինչպէս կատարուած է անուանացանկերուն վաւերացումը:

Ամէն պարագայի մէջ, կը թուի թէ պիտի չկրկնուին այն անձոռնի անտարանները որ պարզուեցան Սուրիա-Լիբանանի մէջ, անցեալ տարի, միջնադարեան հատուածականութիւններով եւ [illegible] հրաժարականներով:

Ուշագրաւ է որ, այս անգամ բոլորովին տարբեր մարդիկ ղրկած են թէ Յունաստան եւ թէ Սուրիա-Լիբանան ու Իրան, իբրեւ Ներգաղթի լիազօրներ:

Կ'ուզէինք հաւատալ թէ՝ Երեւան փոխելով մարդիկը, ուզած է նաեւ բարեփոխել մեթոտները: Գոնէ այդ կը հետեւէր Յունաստանի երկու լիազօրներուն յայտարարութենէն:

Այսպէս կամ այնպէս, առաջին կարաւանով ճամբայ պիտի ելլեն 3000 պանդուխտներ, միասին տանելով անհրաժեշտ գոյքերը, գործիքներն ու մեքենաները: Ու նաեւ այն գործնական գիտելիքները զոր սորվեցան օտարութեան մէջ, քանի մը տարուան ընթացքին:

Անշուշտ բոլորն ալ գիտեն որ կարագ ու մեղր ծծելու չեն երթար: Ոչ ալ յորանջելու կամ օրն ի բուն «Հի՜յ ջան, Երեւան» երգելու:

Ինչպէս ամբողջ Ս. Միութիւնը, Եւրոպան եւ ուրիշ երկիրներ, մեր հայրենիքն ալ վերաշինութեան ճիգ մըն է որ կը փորձէ:

Ուրեմն, ամէն բանէ առաջ ժիր աշխատանք եւ չարքաշ կեանք, համառ եւ յարատեւութիւն, ի խնդիր յառաջդէմ օրերու:

Ուրիշ առթիւ ալ յիշեցուցած ենք, ոչ մէկ դաշտ Եդեմներ, ոչ ալ վայելքներու կանչեր.

Ի. Հայաստանը պատերազմ չտեսաւ իր հողին վրայ, բայց կրեց արիւնալից Աշխարհամարտին բոլոր հետեւանքները:

Առանց վերջնապէս ճշդած ըլլալու իր մարդկային զոհողութիւնները, կրնայինք ըսել թէ անոնք իր կարողութեան սահմաններն ալ անցան: Առ նուազն մէկ երրորդը՝ կրակը նետուած երիտասարդութեան զոհ կը հաշուեն 250—300.000:

Տրամադրութիւն չունինք խրատներ տալու գաղթողներուն, բարեկամ ըլլան թէ չարակամ.

Պիտի ուզէինք, միայն, որ ամէն տեղ ու պատմէին թէ հայրենիքի սէրը, անոր ամբողջացման տենչն է որ ողի եւ կորով կը ներշնչէ Հայկական Արտասահմանի ստուար բազմութեանց:

Մենք վստահ ենք թէ ամէնէն թթու «յառաջդիմականն» ալ երկա՛ր, շատ երկար պիտի խորհրդածէ գաղութներու մէջ սորուած, բուն բառով՝ Թրքահայ մարդոցներու մասին, անգամ մը որ աչքերն ուղղէ այնտեղ Արարատին:

Տեսակէտի տարբերութիւններ կան, այո՛. Եւ ինչո՞ւ պիտի չըլլային:

Ինչ որ գաղթաշխարհ կը կոչենք, ոչխարի հօտերէ չի բաղկանար:

Ո՞ր հայրենիքը իրական օգուտ է տեսած, իր դիմացը գտնելով միայն «թէմէննահ»ի վարժուած բազմութիւններ:

Բայց, տեսակէտի տարբերութիւններ չկան Հայկ. Դատի լուծման եւ Ներգաղթի առիպողութեան մասին:

Երեւանը ինք մեծագոյն պատասխանատուն պիտի մնայ, եթէ թոյլ տայ որ հատորնիր թշուառականներ օրն ի բուն արիւն պղտորեն այս ճակատին վրայ, իր իսկ անունով:

Շ.

Ներգաղթի Ա. կարաւանը Օգոստոս 15-20ին

ԽՄԲ.— Երէկ փրանսախօս Հայերու Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէէն ստացանք հետեւեալ յայտարարութիւնը.—

Փարիզի Սովետական Միութեան Հիւպատոսարանէն մեզի կը հաղորդեն պաշտօնապէս, որ համաձայն Ս. Ս. Ռ. Մ.-ի կառավարութեան որոշման, Ֆրանսաբնակ Հայերու ներգաղթի Ա. կարաւանը կը մեկնի ՌՈՍԻԱ շոգենաւով, որուն ժամանումը կը նախատեսուի Մարսէյլի նաւահանգիստ Օգոստոս 15էն 20:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՍԿ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ...

Տաճարներ են ասոնք ալ: Եւ իրենց ժողովուրդը աւելի անմեղ դաս մը, — մանուկներ, իսկ սպասարկողները՝ ուսուցիչներ:

Պէտք է ըսել որ մեր եկեղեցականներէն աւելի զրկուած եւ սակայն աւելի բարձր, եւ աւելի գիտակից եղած են մեր «վարժապետները»: Անոնք յաճախ կուշտ մը փոր հաց ալ չեն ունեցած «ազգին մանկութիւնը դաստիարակելու վեհ գործին մէջ»:

Գալով դպրոց շինող բարերարներուն, ո՜րքան քիչ, բայց որքան թանկագին:

Իրենց անունները, կ'արձանագրէ Հայոց պատմութեան մէջ, սերունդէ սերունդ:

Ահա Մուրատ-Ռափայէլեաններ, Պէզճեաններ, Լազարեաններ, Սանասարեաններ, Խաժեաններ, Մելքոնեաններ, ինչպէս եւ Սեմէրճեաններ ու Փալանճեաններ որոնց վառած ճրագները, կանթեղներ են անշէջ կախուած իրենց շիրիմներուն վրայ:

Անշուշտ դպրոցի շէնքին չորս պատերը չեն որ պիտի յաւերժացնեն նուիրատուին գործին մեծութիւնը:

Սանասարեանը չկայ այսօր, ոչ ալ Լազարեան ճեմարանը, բայց կան Սանասարեանցիներ կամ ճեմարանականներ որոնք այդ պատերուն մէջ ծնած, սնած, համբաւած, աշխարհի չորս ծագերու տարեր են իրենց խմած լոյսը:

Համազգայինի Պէյրութի ճեմարանը չպակաս իր սեփական շէնքը ունենալու համար, որպէսզի մեզի տար սերունդ մը ազնուն եւ հայկ. շունչով թաթաւուն: Բայց իր տաշ մէջ աւելի ուժով պիտի վառէ խարոյկը այն վառարանին որուն հնոցապանները, Շանթ ու Ազբարեան հանգիստ սրտով պիտի նային իրենց եռանդն ձգած գործին:

Երանի՜ թէ միջոց մը գտնէին բարերարներուն մականուններն ալ հայացնելու, որպէսզի ոչ մէկ յիշատակ մնացած ըլլար հարեւանի գծոխքէն:

ՍՕՍԻ

ԴԷՊԻ ԵՐԿԻՐ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 21 Յուլիս, (Յառաջ). Երէկ, կիրակի, տեղի ունեցաւ Համախորհրդակցական Միութեան դաշտահանդէսը, ուր, բաշխեցին Հայաստան մեկնողներուն արտօնաթուղթերը, մօտ [illegible]:

Համաձայն օրուան ճառախօսին, առաջին կարաւանով 3005 հոգի պիտի մեկնին Հայաստան: Խանդավառութիւնը շատ մեծ էր երէկ. Շատերը ուրախութեան արցունքներ թափեցին Հողիներու տեղաշարժ մը տեղի ունեցաւ: Հայրենիքի սէրը, հայրենիքին անունը ամէն բանէ վեր են, այս ժողովուրդին համար:

Շատերը արդէն իսկ պատրաստութիւններ կը տեսնեն: Մեծ է հրճուանքը. - Տարագիր

ԱԹԷՆՔԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, 400 ապստամբներ յարձակում գործելով Նիկրիտայի մէջ (Մելանիկ), սպաննեցին 22 հոգի, «մեծ մասով կիներ եւ մանուկներ»: Յունական կառավարը կը յայտարարէ թէ 35 թալանուած եւ հրկիզուած գիւղերէ 5000 փախստականներ փողոցները կը պառկին, Եանեայի եւ Քոզէնայի մէջ: Միշտ նոր փախստականներ կը հասնին ինչպէս պատերազմի օրերուն:

ՆՈՐ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Ամերիկա կ'ուզէ լսել Ֆրանսայի զանգատները

Նորէն հակասական լուրեր շրջան կ'ընեն փրանքօ-ամերիկեան յարաբերութեանց մասին: Գչ. իրիկուն թերթերը շանդալից լուր մը կը հաղորդէին.— Մ. Նահանգները քառասնամեայ զինակցութիւն առաջարկած են Ֆրանսայի, փարատելու համար անոր վախերը Գերմանիոյ մասին: Այս լուրը անմիջապէս հերքուեցաւ թէ Փարիզի եւ թէ Ուաշինկթընի մէջ: Հեռագիրը կ'ըսէր թէ զոր. Մարշըլ խնդրած է Ֆրանսական դեսպանէն որ գաղտնի պահէ զինակցութեան առաջարկը: Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը փութաց յայտարարել թէ որեւէ առաջարկ չէ ստացած որպէսզի գաղտնի պահէ: Դեսպանը ինքն ալ հերքեց զինակցութեան առաջարկը:

Բայց որոշ դիջումներ եղած են Ֆրանսայի, Մարշըլի եւ Ֆրանսական դեսպանին տեսակցութեան մէջ: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարար հաւանած է 1. Անորոշ ժամանակի մը համար յետաձգել Գերմանիոյ տնտեսական վերակազմութեան ծրագրին գործադրութիւնը. 2.— Ֆրանսան ալ հրաւիրել Ուաշինկթընի անգլօ-ամերիկեան խորհրդաժողովին, որ պիտի քննէ մասնաւորապէս Ռուրի խնդիրը:

Մարշըլի հետ ունեցած խօսակցութենէն վերջ, Ուաշինկթընի Ֆրանսական դեսպանը յոյս յայտնեց թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութիւն մը գոյացնել Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, Գերմանիոյ տնտեսական վերակազմութեան մասին. Եւ աւելցուց.— «Այդ համաձայնութիւնը շատ նպաստաւոր պիտի ըլլայ Փարիզի յառաջիկայ խորհրդաժողովին համար:

Իրազեկ շրջանակներու կարծիքով, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը կը վախնայ որ եթէ շատ նպաստաւոր դիրք բռնէ Գերմանիոյ հանդէպ, կրնան զէնք տալ Ֆրանսայի համայնավարներուն ձեռքը: Այս վերջինները ամէն օր կը ձաղկեն Ամերիկայի բարեացակամ քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ հանդէպ, մինչ դամպատելով թէ Անգլօսաքսոնները շատ աւելի մեծ բանականութեամբ դրամ եւ ուտեստ կը հայթայթեն Գերմանիոյ քան Ֆրանսայի եւ միւս դաշնակիցներուն:

Ուրեմն, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն պիտի ջանան գոհացնել Ֆրանսայի կամքերը, եւ անոր առաջարկներն ալ պիտի լսեն, Ռուրի մասին նոր կարգադրութիւններ բրած ատեն:

ՄԻՇՏ «ԵՐՐՈՐԴ»Ի ՄԱՍԻՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆ

Օթթօ Շթրասէր, այն Գերմանացին որ մեծ գումարներ տրամադրած էր Հիթլէրի իշխանութեան բարձրացնելու համար եւ որ այժմ Ամերիկա կը գտնուի, հետեւեալ յայտարարութիւն ըրած է Գչ. օր.

— « Հարիւրին 80 հաւանականութիւն կայ որ Ռուսերը դրաւեն արեւմտեան Գերմանիան եւ Եւրոպան, յառաջիկայ երեք, թերեւս եօթը ամիսներու ընթացքին. Թրումընի վարչապետութիւնը եւ Մարշըլի ծրագիրը շատ անզօր են եւ շատ ուշ մնացած, այս վտանգին առաջքը առնելու համար, բայց հաւանական է որ կրեւ ծագի. Երրորդ Աշխարհամարտը անխուսափելի է եւ Անգլօսաքսոնները օր մը պիտի աղաչեն մեզի՝ Գերմաններուս որ վերազինուինք»:

Շթրասէր նախ վտարուեցաւ Նացի կուսակցութենէն, յետոյ աքսորուեցաւ 1933ին:

Հոլանտական պատերազմը

Վերջին լուրերու համաձայն, հոլանտական ուժերը կը շարունակեն յառաջ խաղալ Ճավայի եւ ուրիշ ճակատներու վրայ. Միեւնոյն ատեն երկու կողմերն ալ դիմած են Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, որպէսզի միջամտէ, արիւնահեղութեան առաջքը առնելու համար.

Հոլանտական կառավարութիւնը դիմած է Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն: Իսկ Տոքթ. Շահրիր, Հոլանտական Հնդկաստանի նախկին վարչապետ, որ դեռ վերջերս բանակցութիւններ կը վարէր Հոլանտայի հետ, յաջողեցաւ ձեղքել Ճավայի պաշարման շղթան եւ Սինկափուր հասնիլ օդանաւով, կոչ մը ուղղելու համար Հնդկաստանի, Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Աւստրալիոյ: Ներկայ վարչապետն ալ ձայնասփիւռ կոչ մը ուղղեց Հոլանտական Հնդկաստանի բոլոր բարեկամներուն, որպէսզի միջամտեն «արագ եւ ազդու եղանակով մը»: Վարչապետը բացատրեց թէ երկիրը կը գտնուի յայտարարուած գաղթային պատերազմի մը եւ ոչ թէ ոստիկանական գործողութեան մը առջեւ: «Եթէ Հոլանտացիները իրապէս կ'ուզեն որ գործածենք մեր իրաւունքները հողի մը վրայ որ ճանչցուած է ոչ միայն Հոլանտայի, այլեւ միւս պետութեանց կողմէ, ինչո՞ւ կը պահանջեն ընդունիլ իրենց ոստիկանութիւնը: Մեր հանրապետու..

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉՊԻՍԻ ՊԷՏՔ Է ՀԵՏԱՊՆԴԵԼ ՀԱՅ ԴԱՏԸ

Ի՞նչ դեր է վիճակուած Սփիւռքին Հայ Դատի լուծման գործում: Մենք պետութիւն չենք եւ այդ պատճառով էլ Միացեալ Ազգ. Կազմակերպութեան անդամ չենք, որպէսզի կարողանայինք իբրեւ կողմ մասնակցիլ համաշխարհային Արիսպագոսին, որից, վերջին հաշուով, կախուած է նաեւ մեր Դատի լուծումը: Մենք կարող ենք հանդէս գալ, ուրեմն, իբրեւ համայնք, ազգային հասարականութիւն եւ մեր դերը, այդ պատճառով, սահմանափակւում է խնդիրներ ներկայացնելով եւ դիմումներ կատարելով: Դիմել, բայց ո՞ւմ: Մինչեւ վերջերս այս հարցը տարակարծութիւններ չէր յարուցանում: Մէջտեղ էր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օրինակը, որ իր դիմումը ուղղեց ժամանակին Երեք Մեծերին: Մենք հետեւեցանք այդ օրինակին եւ բազմաթիւ դիմումներ — խառնիխուռն եւ անկազմակերպ — ուղղուեցան հայ զանազան գաղութների կողմից միեւնոյն հասցէներին:

Այժմ վիճակը կարծես թէ փոխուել է եւ Սփիւռքի որոշ մէկ խմբակի դիմում կատարելը խորհրդային կառավարութիւնից զատ նաեւ Անգլիային ու Ամերիկային համարում է անթոյլատրելի եւ նոյնիսկ մեղադրելի մի քայլ, «Նրանք, եւրոպական իմպերիալիստները մեզ խաբեցին տարիներ շարունակ, ուստի մեր յոյսը պիտի դնենք միայն Խորհրդային Միութեան վրայ, մանաւանդ որ ընկեր Ստալին ասել է, թէ միայն խորհրդայինիշխանութիւնն է, որ փրկեց հայ ժողովուրդը ստոյգ կորստից»: Ահա այն յանկերգը, որ վերջերս կրկնում է Արտասահմանեան հայ մամուլի մի մասը:

Բայց ինչո՞ւ այս նոր երգը, ի՞նչ է փոխուել այսօր:

Այսօր, այո՛, մէկ բան փոխուել է, բայց այդ փոփոխութիւնը եթէ իր հերթին պահանջում է փոխել մեր գործելակերպը, այդ չի կարող եւ չպիտի լինի վերը մատնանշուած ուղղութեամբ:

Իսկ ի՞նչ է փոխուել:

Փոխուել է նախ եւ առաջ այն, որ եթէ մինչեւ վերջերս մենք միայն կռահում էինք մեր Դատի հանդէպ Երեք Մեծերի ունեցած վերաբերմունքի մասին, այսօր մենք հաստատապէս գիտենք թէ ի՞նչ է նրանցից իւրաքանչիւրի վերաբերմունքը: Եւ գիտենք գոնէ մէկի վերաբերմունքի մասին ամենահեղինակաւոր անձի կողմից պաշտօնապէս տրուած շատ որոշ եւ մեկին յայտարարութիւնից: Այդ մէկը նախագահ Թրումըն Ամերիկան է, որ դէմ է մեր հողային պահանջներին եւ դէմ է այն պատճառով, որ նրանց բաւարարումը նշանակում է համայնավարութեան տարածում նորանոր երկրամասերի վրայ, ինչ որ, ըստ Թրումընի, դէմ է Ամերիկայի կենսական շահերին:

Անգլիան, աւելի կամ պակաս անվերապահութեամբ, յարում է այս տեսակէտին:

Իսկ Խորհրդային Միութի՞ւնը: Գիտենք որ Մոսկուան պաշտօնապէս չէ միացած հայկական հողային պահանջներին, բայց ունենք դրա փոխարէն Հայ Կոմկուսի Կենդկոմի քարտուղար Գր. Յարութիւնեանի յայտարարութիւնն առ այն, որ Խորհրդային Միութիւնը իւրացրել է մեր պահանջները: Ես անձամբ այն կարծիքին եմ, որ Խորհրդային Միութեան վերաբերմունքը Հայ Դատի նկատմամբ, ըստ էութեան, փոփոխութիւն չէ կրած:

Ուրեմն այսպիսի կացութեան հանդէպ ի՞նչ է լինելու մեր նոր գործելակերպը:

Հիմնականը մնում է անփոփոխ, այսինքն Սփիւռքի անելիքը մեր Դատի համար սահմանափակւում է կրկին դիմումներով եւ պրոպագանդով: Անփոփոխ են մնում նաեւ այն հասցէները — Երեք Մեծեր — որոնց մենք պիտի դիմենք: Եւ եթէ պէտք է համարում աւելի նուազ յաճախակիութեամբ ու աւելի նուազ եռանդով դիմել մէկն ու մէկին այդ Երեք Մեծերից, ապա այդ մէկը լինելու է Խորհրդային Միութիւնը: Եւ այդ միայն այն պատճառով որ նա արդէն իւրացրել է մեր պահանջները եւ նոր ասելիք չունենք նրան: Բայց ի՞նչը պիտի փոխուի ստեղծուած նոր կացութեան հետեւանքով:

Պիտի փոխուի մեր դիմումների ձեւը:

Հայ Սփիւռքի զայրացած եւ «աքլորացած» խմբակը, իբրեւ ռէակցիա Թրումընի վերջին յայտարարութեան, առաջարկում է նախ մեր խնդիրներն ու դիմումները Անգլիային ու Ամերիկային փոխարինել պահանջներով ու բողոքի բանաձեւերով եւ ապա՝ իբրեւ բողոքող ու պահանջատէր հանդէս գալ Սփիւռքի անունից մի կազմակերպութեամբ, որը կոչուելու է համահայկական եւ որի մէջ, մակայն, տեղ պիտի գտնեն միայն Խորհրդային Հայաստանի (երբեմն էլ գրում են Խորհրդային Միութեան, ինչ որ շատ աւելի վատ է) բարեկամները: Այս տեսակէտի ու գործելակերպի արտայայտութիւն է Նիւ Եորքի համաշխարհային (ինչո՞ւ ոչ տիեզերական) Քոնգրէսը, որը, այս տողերը գրելու ժամանակ, նոր միայն աւարտել է «յաջողութեամբ իր աշխատանքները» եւ քուէարկուած բանաձեւը՝ Ուիլսոնեան սահմանները Խորհրդային Հայաստանին կցելու մասին, ուղարկել է Չորս Մեծերին:

Այս ձեւի ու այս ձեւով արած դիմումները մենք հարում ենք չափազանց սխալ, եթէ չասենք աւելին: Երբ որ մէկ Թրումըն կամ մէկ Պէվին իրենց հակառակութիւնը Հայկ. Դատին պատճառաբանում են (կեղծ թէ անկեղծ այդ միեւնոյնն է) նրանով, որ Հայերի առաջարկած լուծման ձեւը՝ տաճկահայ հողերի կցումը Խորհրդային Հայաստանին ոչ թէ հայ ազգային, այլ ռուս համայնավարական նպատակ է հետապնդում, Նիւ Եորքցիների ձեւով տրուած դիմումները կարող են միայն հաստատել ու հիմնաւորել այդ պատճառաբանութիւնները, բայց երբեք թուլացնել կամ հերքել: Մի պահ ենթադրենք, որ մեր «Համաշխարհային»ը» իսկապէս իր վրայ է գրաւում անգլեւսաքսոն քաղաքական շրջանակների ուշադրութիւնը եւ նրանք, ծանօթանալով Համագումարի կազմին՝ հարց են տալիս, թէ՝ ո՞ւր են, հապա, Հայերի ոչ համայնավար կամ հակահամայնավար խմբակցութիւնները եւ ինչո՞ւ չկայ նրանց ստորագրութիւնը այս համազգային պահանջ բանաձեւի տակ՝ մենք ի՞նչ պիտի պատասխանենք այս հարցին: Կարո՞ղ ենք գոհացնել նրանց այն պատասխանով, որ ունենք ներքին գործածութեան մէջ, այսինքն, որ հայ միւս խմբակցութիւնները չեն հրաւիրուած, որովհետեւ փաշիստներ են, որովհետեւ նրանք հակառակ են խորհրդային իշխանութեան եւ համայնավարութեան: Այս պատասխանը եթէ գոհունակութիւն կը պատճառի Խորհրդ. Միութեան, Անգլեւսաքսոնների ձեռքին միայն զէնք կարող է ծառայել մեր Դատի դէմ: Նիւ Եորքի ելոյթը, որ արդիւնք է Հայաստանից խրախուսուած գործելակերպի (չխաբենք մենք մեզ, «յառաջդիմական» խօսքը Երեւանից նետուեց գաղութները) ոչ թէ ջուր, այլ մի ջրվէժ է որ թափւում է մեր Դատի հակառակորդների ջրաղացին: Եւ պիտի վերջ տալ կուսակցական հակամարտութիւնների ու հինուց եկած հակառակութիւնների ծնունդ վերոյիշեալ գործելակերպին եւ փոխարէնը պիտի որդեգրել այն միակ ճիշդ գործելակերպը, որ ներկայումս ստեղծուած պայմաններում, կարող է նպաստել մեր պահանջների հիմնաւորման ու արժեցման:

Այդ գործելակերպը լինելու է հետեւեալը: Մեր Դատի համար կատարելիք բոլոր դիմումների ժամանակ պէտք է միշտ աչքի առջեւ ունենանք եւ հաշուի առնենք այն պատճառաբանութիւնները, որոնցմով հիմնաւորում են իրենց բացասական վերաբերմունքը մեր առաջադրած պահանջներին Երեք Մեծերից երկուսը՝ Ամերիկան եւ Անգլիան: Մենք պէտք է որոշ եւ վճռապէս յայտարարենք եւ ապացուցանենք որ մենք միայն զուտ ազգային հարց ենք հետապնդում, որ մենք հայրենիք ենք պահանջում ազգովին այնտեղ ապրելու, մեր գոյութիւնը յարատեւելու եւ մեր մշակոյթը զարգացնելու համար: Մենք միայն մէկ շահ ենք ճանաչում՝ մեր ազգային շահը եւ միայն նրանով ենք առաջնորդւում մեր պահանջները ձեւակերպելու ժամանակ:

Գալով մեր պահանջների այն կէտին, որտեղ խօսւում է հայկական հողերի Խորհրդային Հայաստանին կցելու մասին, ապա այդ բացատրւում ոչ թէ նրանով որ մենք համայնավարներ ենք եւ համայնավարական տարածման ենք ծառայում, ոչ թէ ռուսական իմպերիալիզմի գործիք ենք եւ Ռուսաստանի ծաւալման մասին ենք մտածում, այլ որովհետեւ տուեալ պայմաններում մեր Դատի միակ գործնական եւ հնարաւոր լուծումն այդ ենք համարում: Ապացո՞յց կ՚ուզէք դրա համար: Ահաւասիկ: Տաճկահայ հողերի կցումը Խորհրդային Հայաստանին պահանջում են ոչ միայն խորհրդային համակրութիւններ ունեցող Հայերը (համայնավարները), այլ նաեւ ոչ համայնավար եւ նոյնիսկ հակահամայնավար հայ խմբակցութիւնները: Եթէ մեր պահանջները կարող են նպաստել մեր Դատի պրոպագանդին, եթէ նրանք կարող են հիմնաւորուած պատասխան հանդիսանալ նրա հակառակորդներին, ապա միայն այս ձեւակերպումով եւ, ի հարկէ, վաւերացուած հայ բոլոր հոսանքների ստորագրութիւններով:

Այս տարրական բանը անդիտանալ կարող են միայն կուսակցական պայքարի մէջ իրենց միտքն ու խիղճը կորցրածները:

(Ազդարար) Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԹԷՀՐԱՆԷՆ

Ա. Ահարոնեանի ծննդեան 80ամեակը

Թէհրանի հայ երիտասարդութիւնը, որ կեդրոնացած է մշակութային հիմնարկութիւնների մէջ (Հայ Կին, Հայ Համալսարանականների, Իրանահայ Մշակութային, Հայ Երիտասարդական Մշակութային եւ Հայրենիք Մշակութային), որոնց ինքը կազմակերպել երիտասարդութեան եւ մասնաւորապէս պայքարող երիտասարդութեան անզուգական երգիչ՝ Աւետիս Ահարոնեանի ծննդեան 80ամեակի տօնակատարութիւնը:

Հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 27ին, մայրաքաղաքի մեծ սինէմաներից մէկի սրահում, խուռներամ բազմութեամբ (շուրջ 1400 հոգի), որի մի մասը եկել էր ամառանոցներից, իր յարգանքի տուրքը մատուցանելու մեծանուն գրագէտին: Բեմի աջ կողմի պատի վրայ կախուած էր Ահարոնեանի մեծադիր նկարը: Հրատարակուել էր մի գրքոյկ, որ պարունակում է Յոբելեարի «Ցարգա՞նք ձեզ»ը, երիտասարդ օրերի եւ հիւանդ ժամանակւայ նկարները, 1934—1946 թուի իր արտագրութիւնը՝ Ա. Բ. Գ. Դ.... եւ հանդէսի ծրագիրը:

Հանդէսն սկսաւ Իրանի պետական քայլերգով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Ապա հանդէսը բացաւ կազմակերպիչ յանձնախումբի նախագահ՝ Պ. Արսէն Մոմճեանը, որ իր բացման խօսքի մէջ ասաց ի միջի այլոց.— «Հայ ժողովուրդն ունի երկու մեծ Աւետիքներ՝ նախկին Հայ Գուսանն ու Ղարիբը: Ինչո՞ւ գերագնահատել մէկին, բարձրացնել աստղերից վեր եւ փորձել թերագնահատել, անտեսել միւսին: Մենք խորապէս համոզուած ենք, որ կը գայ մի օր, երբ կը մարին բոլոր կիրքերը, կը վառուեն գնահատանքի ջահերը եւ այդ նոյն մարդիկ ծունկի կը գան Ահարոնեանի մեծութեան առջեւ»:

Այնուհետեւ մի կուռ ու ընդարձակ բանախօսութեամբ հրապարակ եկաւ Պ. Տաճատ Պօղոսեանը, որու ճառը կ՚ընդհատուէր բուռն ծափերով: Ցարգելի բանախօսը ցաւ յայտնեց, որ Սփիւռքի հայութեան յարգանքի այս բոլոր արտայայտութիւններին անհաղորդ է մեր սիրելի յոբելեարը՝ իր առողջական վիճակի պատճառով: «Յարգանքի այս բոլոր արտայայտութիւնները ուղղուած են նրա թողած գրական հարուստ ժառանգութեանը եւ կատարած գործին, որ յաւէտ պիտի մնան մեր նորագոյն գրականութեան եւ ազգային-քաղաքական պատմութեան ոսկեհուռ հիւսքը, ականակուռ գոհարը: Մեր ազգային կեանքում Ահարոնեանն իր առանձնածպարտականութիւնը կատարեց պատւով եւ գիտակից զոհաբերութեամբ ու անձնուրացութեամբ: Նա այն բացառիկ դէմքերից է, որոնց համար բարձր դիրքն ու պատասխանատու պաշտօնը հանդիսանում են որպէս պարտականութիւն եւ ոչ թէ փառք»: Մասնաւորապէս խօսելով 1918 թուին հայ ժողովուրդի համար ստեղծուած դժոխային կացութեան մասին, բանախօսը գնահատեց քաղաքական ու պետական մարզերում նրա կատարած դերը, յայտարարելով, որ նրա ստորագրած Սեւրի դաշնագիրը մնում է մեր Դատի փաստական եւ իրաւական ամենազօրաւոր ու անջնջելի մուրհակը: Մասնաւորապէս շեշտեց նրա դերը Հայկ. Դատի ճախողումից այս կողմ՝ մինչեւ 1934, երբ կռւում է հայ տառապանքի ու ազատութեան բոցաշունչ երգիչը, հայ քաղաքական մտքի կարկառուն պատգամախօսը, որ խոկում է մեր արդար Դատի հանդէպ գործուած անիրաւութեանց վրայ: Մի արձան, որի հրակէզ սիրտը մխում է յար ու մեզ զգաստութեան, արթնութեան եւ միակամութեան հրաւիրում Հայկ. Դատի բախտորոշման այս ծանր ու մթամած օրերին:

Երկու մասից բաղկացած յայտագիրն ունէր գեղարուեստական ճոխ բաժին: Հանդէսին իր սքանչելի երգերով մեծ շուք տուեց իրանահայ հռչակաւոր երգչուհի (մեցցօ սոփրանօ) Տիկ. Սաթօ Փերի Ազարաբեան, երգելով հինգ երգեր՝ «Մուրացիկ կին» (Պարոնբէգեան), «Կարօտ» (Ա. Սաթեան), «Կանչէ կռունկ» (Կոմիտաս), «Երազ» (խօսք՝ Ս. Շահազիզի) եւ «Հօյնար» (Վ. Սարգսեան): Երեք կտոր երգերով՝ «Դեղնած դաշտերին» (Ռ. Մելիքեան), «Այ վարդ» (Ալ. Սպենդիարեան) եւ «Սեւ խաւարը» (խօսք՝ Ա. Ահարոնեանի) հանդէսին իր մասնակցութիւնն էր բերել իրանահայ երիտասարդ խոստմնալից երգիչ՝ Պ. Հարմիկ Յովնանեանը: Յաջող նուագներով հանդէս եկան երիտասարդ ու շնորհալի ջութակահար Պ. Զօրիկ Դիլանեանը եւ թաւջութակի վարպետ՝ Պ. Մկրտիչ Կարապետեանը: Արտասանութիւնները առանց բացառութեան բոլորն էլ Ահարոնեանի գործերից էին: Հանդէսին իր սիրայօժար մասնակցութիւնն էր բերել անման արտասանող Տիկ. Արմենուհի Յարութիւնեան, «Մայրեր»ից մի ընդարձակ կտորի սքանչելի արտասանութեամբ: Պ. Նորայր Պահլաւունու արտասանութիւնը գնահատելի էր: Յաջող էին նաեւ Օր. Ռիմա Յովհաննիսեանի եւ Պ. Միհրան Աբգարեանի արտասանութիւնները:

Երկրորդ բանախօսն էր Պ. Վահէ Արծրունի: «Այսօր, երբ հեռաւոր Պոմոնի բլրակի վրայ մի անմեղ ու անխօս մանուկի նման իր անկողնին է գամուած մեր ութսունամեայ ծերունին, մենք այստեղ յաղթանակի «չեփոր» ենք հնչեցնում» Նա այնտեղ իր երազների աշխարհի հետ կեանքի պայքար է մղում անձայն ու անշշուկ, իսկ մենք այստեղ հաւաքուել ենք մեր երախտապարտութեան փզացումն յայտնելու նրան: Մենք ժամանակին մասնակից եղանք նրա 40ամեայ յոբելեանին եւ այն ատեն նրա փառքի չեփորը հնչեցրինք ծագէ ծագ, հրապարակով արտայայտեցինք մեր գնահատութիւնը իր մեծ ծառայութեանց համար»:

Յոբելեանի պատմական նշանակութեան վրայ կանգ առնելուց յետոյ, յարգելի բանախօսը Ահարոնեանին ներկայացրեց որպէս հայ մարդ, որի առաջին ուսուցիչը Մասիսն է եղել: Շեշտեց, թէ գրագէտ Ահարոնեանին չի կարելի հասկանալ առանց վեհափառ Մասիսի որ անոր Հայու խորքում եւ քաղաքական մտածողութեան մէջ նստել է, իբրեւ խորհրդանիշը մեր պայքարող եւ ստեղծագործ ժողովուրդի: Ապա յայտարարեց, թէ ինքը բախտ է ունեցել երկու շաբաթով մօտիկից ճանաչել ու ապրել մեծ գրագէտի հետ եւ այդ կարճ ժամանակամիջոցում այնքան խոր ու անջինջ է եղել Ահարոնեանի իր վրայ թողած տպաւորութիւնը, որ ինքը ոչ միայն իր կենդանութեան, այլ եւ մահուանից յետոյ էլ պիտի չմոռնայ:

Վերջում ցուցադրուեց մի պատկեր, Ահարոնեանի «Ուխտաւորը», որ չափազանց տպաւորիչ էր: Ուխտաւորի դերը մեծ յաջողութեամբ տարաւ Գ. Նորայր Գահլաւունի:

Հանդիսականների ցանկութեամբ հեռեւեալ երախտագիտական հեռագիրը յղուեց յոբելեարին.— «Մարսէյլ, Հայոց Առաջնորդարան. Հայ վշտի երգիչ՝ Ավետիս Ահարոնեանին,— Թեհրանի հայութիւնը խուռն բազմութեամբ յարգելով Թանկագին Ահարոնեանի ծննդեան 80ամեակը, գնահատելով Նրա հայրենանուէր եւ վշտայորդ գրականութիւնն ու ազգային-հասարակական գործունէութիւնը, մաղթում է առողջութիւն եւ իր յոյսերի ու իղձերի չուտափոյթ իրականացում: Փառք Ահարոնեաններին, որոնք Հայ ժողովուրդ եւ հայրենիք են կերտում»:

Հանդէսին, բացակայում էր ժամանակաւոր թեմակալ առաջնորդը «հիւանդութեան պատճառով»: Այդ վեղարաւորը միշտ էլ «հիւանդանում է» նման դէպքերում: Երբ ամիսուկէս առաջ հոգեհանգիստ էր կատարւում Իրանի սահմանադրութեան ռահվիրայ եւ Դաշնակցական հերոս Եփրեմի մահուան 35ամեակի առթիւ, «հիւանդացաւ» նոյնպէս: Ինչ խօսք, որ ուրիշ պարագաներու մէջ քաջառողջ է ու կայտառ եւ միշտ ներկայ ամէն կարգի ձեռնարկներին...

Հանդէսի օրը Ահարոնեանի ծննդեան 80ամեակին յատուկ թիւ էր նուիրել իրանահայ ժողովրդական օրաթերթը, «Ալիք»:

ԻՐԱՆԱՀԱՅ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսի լէ Մուլինոյի մասնաճիւղին տարեշրջանի փակման հանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի 20 Յուլիս, կէսօրէ վերջ Խըրիմեան սրահին մէջ: Այս հանդէսը տեղի պիտի ունենար Մէօտէօնի անտառին մէջ, սակայն գետինը ցեխոտ ըլլալով տեղացող անձրեւներէն, վերջին վայրկեանին որոշուած էր փակ սրահի մէջ կատարել:

Ընկեր Ս. Յովհաննէսեան քանի մը խօսքով բացատրեց հանդէսին իմաստը: Յետոյ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի երգչախումբը՝ ընկերոջ մը ղեկավարութեամբ՝ երգեց քանի մը ազգային երգեր ջերմ ծափերու արժանանալով:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. վարչութեան կողմէ ընկեր Գրիգոր Փափազեան մանրամասնօրէն բացատրեց երկու տարուան ընթացքին Նոր Սերունդի կատարած աշխատանքներն ու ձեռք բերած կարեւոր արդիւնքները: Ֆրանսայի բոլոր շրջաններուն մէջ Նոր սերունդի մասնաճիւղեր կազմուած են եւ այսօր հազարէ աւելի երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ խմբուած են այս կազմակերպութեան շուրջ: Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան շունչին տակ եւ անոր գաղափարականով կը դաստիարակուի նոր սերունդը, շարունակելու համար 57 տարիէ ի վեր հայրենասիրական այս մեծկազմակերպութեան սկսած գործը: Նոր Սերունդին եկողները երկու տարի առաջ հայերէն չէին գիտեր, այսօր մաքուր հայերէն կը խօսին, կը կարդան ու կը գրեն: Շնորհիւ դասախօսութեանց, անոնք կը ծանօթանան մեր պատմութեան եւ գրականութեան: Շուտով պիտի ունենանք մեր օգափոխութեան կայանը Կրընոպլի շրջանին մէջ, ուր Ֆրանսայի զանազան կողմերէն հարիւր երիտասարդներ պիտի երթան քանի մը շաբաթ հայկական միջավայրի մէջ ապրելու: Վերջացնելով, ընկերը կոչ ըրաւ ծնողներուն որ իրենց զաւակները ղրկեն Նոր Սերունդին:

Յետոյ խօսեցաւ ընկեր Հրանտ Սամուէլ, որ ըսաւ թէ Նոր Սերունդը շատ կարճ ժամանակի մէջ արդէն դարձած է կուռ կազմակերպութիւն մը, որ ունի իր պաշտօնաթերթը՝ «Հայաստան»՝ հայերէն ու ֆրանսերէն եւ իր մասնակցութիւնը կը բերէ հանրային գործերուն: Հաճելի է հայ լեզուն եւ հայ երգը լսել այս օտար ափերուն տակ հասակ նետած տղոց եւ աղջիկներու բերնէն: Նոր Սերունդը պէտք է գիտնայ թէ հայ ազգը ունի իր հին փառահեղ պատմութիւնը, հնադարեան մեծ մշակոյթ եւ քաղաքակրթութիւն, իր ինքնուրոյն լեզուն եւ գիրը, իր եկեղեցին անկախ է եւ չի հպատակիր ոեւէ օտար հոգեւոր իշխանութեան: Այս բոլորը ցոյց կուտան թէ Հայը իր պատմութեան արշալոյսէն՝ Հայկ Դիւցազնէն մինչեւ մեր օրերը անկախութեան եւ ազատութեան համար պայքարած է եւ յաջողած՝ իր գոյութիւնը պահպանել իբրեւ ուրոյն ազգ եւ յաջողութեամբ ճակատած է ամէն կարգի բռնակալութեանց դէմ: Եզրակացնելով, ընկերը թելադրեց որ Նոր Սերունդը հպարտ զգայ ինքզինքը հայ ծնած ըլլալուն համար եւ ամուր կերպով կապուի մեր ազգային սրբութեանց եւ աւանդութեանց:

Հանդէսին երկրորդ մասը յատկացուած էր խնճոյքի: Սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Հրանտ Սամուէլ եւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ հանդէսը շարունակուեցաւ մինչեւ գիշերը ուշ ատեն: Ներկաները մեներգներով եւ արտասանութիւններով իրենց մասնակցութիւնը բերին հանդէսին: Մասնաւորաբար նոր սերունդի երկսեռ անդամները փայլեցան իրենց հայրենաշունչ երգերով:

Թղթակից

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԲԱԼԱՀՈՎԻՏԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Բալահովիտի մասնաճիւղին, Գոմոնի, Սէն Լուի քոյր մասնաճիւղերուն մասնակցութեամբ կազմակերպուած դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 6ին, Սէն Լու-Կրանփէն Եօթնեղբայրեաններու ծառաստանին մէջ: Արդիւնքը յատկացուած էր Վերաշինաց ֆոնտին (Նոր Բալու մը հիմնել Խ. Հայաստանի մէջ): Ներկայ էր մեծ բազմութիւն մը: Օրուան նախագահը, Գ. Պետրոս Վանոյեան պարզեց Բալահովիտի կազմակերպութեան հայրենանուէր գործունէութիւնը: Հայրենակից Մ. Դաւթեան որ օրուան բանախօսն էր, խանդավառ ճառով բացատրեց Բալահովիտի Վերաշինական Միութեան նպատակը.— Բոլոր տարագիր Բալուցիները համախմբել Միութեան շուրջը, դիւրութիւն ստեղծել անոնց համախումբ ներգաղթին դէպի մեր հայրենիքը, որ փրկութեան միակ միջոցն է:

Գեղարուեստական բաժինը շատ յաջող էր: Արտասանութիւն մը ըրաւ օր. Նուարդ Սարգիսեան: Երգեցին Տիկ. Կարապետեան, Օր. Պէշկէօթիւրեան (այս վերջինը երգեց նաեւ «Երեւանը» ֆրանսերէնով): Ուլ մը աճուրդի դրուելով գոյացաւ կոկիկ գումար մը: Վիճակախաղէն շահեցան հետեւեալ թիւերը.— 373, 1 լիտր ձէթ, 907 հաւ մը, 185, 1 լիտր ձէթ, 766 կէս լիտր անուշահոտ, 836 փոքրիկ շիշ մը պրիանթին, 563 անձեռոց մը, 941 մէկ քիլօ օճառ, 315 հայելի մը, 876 սափրուելու մեքենայ (ժիլէթ), 960 2 շիշ գինի, 574 փոքրիկ շիշ մը անուշահոտ եւ տուփ մը փոշի: Ստանալու համար դիմել Մարսէյլ, Նորոյեան եղբայրներու սրճարանը 57, rue Bernard du Bois:

Դերասան Թրագօշ, իր լաւագոյն ուժերով ներկայացուց «Արշին մալ ալան» երգեցողութեան խաղերուն կը մասնակցէր յայտնի ջութակահար Գ. Սարգիս Ջէօրէքճեան: Յաջող բեմադրութեան համար ջանք չէին խնայած դերակատար-դերակատարուհիները: Հանդիսականները մեկնեցան գոհ տպաւորութեամբ:

Ս. Վարժապետ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐԱԿԱՆ ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐԸ

Ատենէ մը ի վեր շռնդալից դատ մը տեղի կ'ունենայ Անգարայի մէջ, նախորդ կրթական նախարար Հասան Ալի Իւճէլի եւ ընդդիմադիր Քէնան Էօնէրի միջեւ: Յուլիս 12ի նիստին մէջ, շարք մը կարեւոր յայտնութիւններ ըրաւ պատմական եւ լեզուաբանական համալսարանին ուսանողներէն մէկը.

— Իմ ճիւղէս (հնաբանութիւն) երկու երիտասարդներ Նէզիհ Ֆըրաթլը եւ դասական լեզուաբանութեան ճիւղէն Նապի Տինճէր առաջին իսկ օրէն շատ մօտիկութիւն ցոյց տուին ինծի. բոլոր դժուարութիւններս յաղթահարելու համար իրենց ձեռքէն եկած օգնութիւնը կ'ընէին: Բարեմտութեամբ դիմաւորեցի այս օգնութիւնը, սակայն յետագային հասկցայ որ ասոնք կը պատկանին համայնավարներու «ուսանող որսացող» կազմակերպութեան:

Հոգեվիճակս, նախասիրութիններս ուրիշ էին: Անոնց ինքնութիւնը հասկցայ երբ տեսայ որ անարգական բառեր կը գործածէին ինծի համար նուիրական նկատուած բաներուն, ինչպէս կրօնքը, հայրենիքը, ազգը եւ Թուրք մեծամեծներ, ինչպէս Նամըք Քէմալ, Զիա Կէօք Ալփ եւն.: Եւ որպէսզի զիս իրենց ուզած ձեւով դաստիարակեն, երբեմն գիրքեր կուտային ինծի:

Դատաւորը.— Ի՞նչ տեսակ գիրքեր:

Վկան.— Համայնավար քարոզչական գիրքեր, ինչպէս «Կինը եւ ընկերվարութիւնը», «Պատմական նիւթապաշտութիւնը», «Ինչո՞ւ կը հիմնամ Խորհ. Միութեան վրայ», «Բանուորական յեղափոխութիւն» եւ «Բանաստեղծութիւններ»:

Վկան յետոյ պատմեց թէ ինչպէս ինքը թափանցեր է նաեւ այդ ուսանողներուն գաղտնի նըպատակներուն, թէ ինչպէս ինքզինքը անոնց համակարծիք ցոյց տալով տեղեկացած է գաղտնի նպատակներու: Նէզիհ Ֆըրաթըլ շարք մը բացատրութիւններ տուած է իրեն համայնավար կազմակերպութեան մասին, որ աստիճաններ ունի: Ծիշդ բուրգի կը նմանի, բնական է ամէնէն վերը, կատարը կեցած է Ստալին, յետոյ կուգան միւսները: Ուսանողները Ա. աստիճանի վրայ են, իսկ դասախօսները Բ. աստիճանի վրայ կեցած են:

Նէզիհ Ֆըրաթ օր մը իրեն կը յայտնէ թէ մէկուկէս տարիէն Թուրքիոյ մէջ համայնավար կուսակցութիւն պիտի հաստատուի եւ թէ իրենք Կարմիր Դրօշ պիտի պարզեն Սիւլէյմանիէի մզկիթին վրայ: Վկան աւելցուց թէ համայնավար իւրաքանչիւր բաժնի մէջ «ուսանող որսացող» կազմակերպութիւններ կան:

— Համայնավար գաղտնի նիստերուն չեմ մասնակցած, հակառակ անոր որ կը վստահէին ինծի: Այս ժողովները 3 տեսակ էին. 1.— Զուտ ուսանողական, 2.— Ուսուցչական եւ 3.— Խառն:

Կ'ըսէին թէ երբեմն Հասան Ալի Իւճէլ եւս կը մասնակցէր այս հաւաքոյթներուն: Իսկ մէկ մըն ալ կար յառաջապահ ուսանողներու եւ դասախօսներու խառն ժողովը, ուր կը պատրաստուէին ուսանողութեան տրուելիք հրահանգները:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԽԱՉԸ

Լիբանահայ Օգն. Խաչը, որ բազմաճիւղ կազմակերպութիւն մըն է իր 7րդ պատգամաւորական ժողովը գումարած է Յունիս 28ին, մասնակցութեամբ 33 պատգամաւորներու: Ընդհանուր մուտք եղած է 86.092 լիբ. ոսկի, ելք 79.132 լիբ. ոսկի, մնացորդը պատրաստ կայ 6960 լիբ. ոսկի:

Այս Միութեան անդամներու ընդհ. թիւն է 1555, արծուիկներով միասին եւ բաժնուած է 12 մասնաճիւղերու, վեցը Պէյրութի շրջանէն եւ վեցը Լիբանանի զանազան շրջանները: Օգնութեան Խաչին կապուած Արծուիկներու խումբեր գոյութիւն ունին չորս շրջաններու մէջ եւ որոնց ընդհ. թիւն է 175:

«Գնակ մը կերակուրի» ձեռնարկը շարունակուած է կանոնաւոր կերպով: Շրջ. վարչութիւնը շաբաթը չորս օր 700 աղքատ երախաներու եւ այրի ու անկար ծերերու անընդհատ կերակուր բաժնած է:

Օգնութեան Խաչի դարմանատունը շարունակած է աղքատ հիւանդներու ձրի դարմանումը: Դարմանատան բժիշկ դարձած է նորընտիր երեսփոխան Տոքթ. Հայրապետեան: Այս շրջանի դարմանատան մէջ խնամուած են 3500 հիւանդներ, իսկ հիւանդանոցներու մէջ տեղաւորուած են 45 հոգի:

Ազգ. բուժարանին մէջ Օգն. Խաչը երկու անկողին կը պահէ Ամերիկայի Կեդր. Վարչութեան ուղարկած հազար տոլարով:

Օգնութեան Խաչը նիւթական օժանդակութիւն բերած է նոյնպէս ներգաղթողներուն, շատ մը չքաւոր ընտանիքներու կօշիկ, հագուստ եւ ուտեստեղէն հայթայթելով:

Լիբանահայ Օգն. Խաչը զանազան դպրոցներու մէջ պահած է 350 սաներ, որոնք բոլորն ալ հայկական կրթութիւն կը ստանան: Հայթայթած է նաեւ դրենական պիտոյքներ:

Օգն. Խաչը Շթորայի մէջ իր գնած 3000 մեթր տարածութեամբ հողին վրայ այս շրջանին կառուցած է երեք սենեակներ, որոնց երկուքը տակաւին թերաւարտ: Այդ շէնքը երկու ամիսէ ի վեր դպրոցի է վերածուած:

Քարանթինայի մէջ գնած է 7500 լ. ոսկի արժող շէնք մը, որ դարձած է անհրաժեշտ եւ մաքուր հաւաքավայր ակումբ:

Ֆրանսացիները Լիբանանէն իրենց մեկնումին բերումով, Այնճարի մէջ ստեղծած իրենց օգնութեան գործերը փոխանցած են Օգն. Խաչի Շրջ. վարչութեան, յանձնելով 15.968 լ. ոսկի, ագարակի երկրագործական գործիքներ, եւն.: Այս բոլորէն 1500 մեթր կտաւը բաժնուած է անխտիր բոլոր դպրոցականներուն՝ գոգնոցի եւ ճերմակեղէնի համար: Իսկ դրամը եւ այլ գոյքեր կը պահուին առանձին, Այնճարի մէջ կարեւոր ձեռնարկի մը յատկացնելու համար:

Շրջ. վարչութիւնը Բարեգործականի եւ այլ միութիւններու հետ գործակցաբար բաշխած է նաեւ Ամերիկայէն ղրկուած հին հագուստներ:

ՍԿԻՒՏԱՐԻ (Պոլիս) Սէմէրճեան ճեմարանը նորոգութեան ենթարկուած է: Ջուրի խողովակներ զետեղուած են, որով հիմա առատ ջուր ունի: Դպրոցը շուտով կ'ունենայ ելեկտրական լոյս: Յառաջիկայ դպրոցական տարեշրջանէն սկսեալ վարժարանին աշակերտներուն բարոյալից շարժանկարներ պիտի ցուցադրուին օգտուելով ելեկտրականութենէ:

թիւնը ի վիճակի է պահպանելու խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը»։

★ Հոլանտական զեկոյց մը կ'ըսէ թէ հաշ-կադրութեան ոստիկանական միջոցներ ձեռք առնել Ճավայի մէջ, «իբրեւ հետեւանք զանազան խմբութեանց եւ անիմաստ աւերումներու»։

Նոյն աղբիւրէն կը հաւաստեն թէ հոլանտական զօրամասերը մեծ յառաջխաղացութիւն կատարած են 36 ժամուան մէջ, Ճավայի ճակատին վրայ։ Տեղացիները կ'ըսեն թէ վար առած են երկու հոլանտական օդանաւեր։ Տեղացիները առայժմ շատ մեծ դիմադրութիւն չեն ցուցներ, նախընտրելով հրասակային կռիւներ մղել։

Կը վախցուի որ ուրիշ բարդութիւններ ծագին Ծայր. Արեւելքի մէջ, եթէ շուտով չկարգադրուի Հոլանտական Հնդկաստանի այս նոր տագնապը։ Հոլանտա որոշած է այդ երկրամասին անկախութիւնը ճանչնալ 1949ին, իսկ տեղացիները կը պնդեն որ ճանաչումը փաստօրէն ընդունուի, որպէսզի կարելի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ։

Հունգարիան ալ...

Հունգարիոյ ազատութեան կուսակցութեան վարիչը, Տէօօ Սուլեօք, պաշտօնապէս յայտարարեց խորհրդարանին մէջ թէ կը նախընտրէ լուծել ինքզինքը, քան վտանգել իր անդամներուն կեանքը եւ ապահովութիւնը պայքարելով համայնավարներու ենթակայ կառավարութեան մը դէմ։ Այսպէս, նոր ընտրութիւններէն հազիւ վեց շաբաթ առաջ, իբրեւ ընդդիմադիր կը մնան երկու փոքր խմբակցութիւններ, որոնք ոչինչ կրնան ընել։ Մանր կալուածատէրերու կուսակցութիւնը, որ յաղթած էր վերջին ընտրութեանց մէջ, իր կարապի երգը կ'երգէ այլեւս։ Ազատութեան կուսակցութիւնը կը գանգատի թէ իր հրապարակային ժողովները միշտ կը խանգարուին, թէ երեսփոխանները կը ծեծուին, թէ 25 անդամներ ձերբակալուած են, իսկ նոր ընտրութիւններն այնպէս մը սարքուած են որ կարելի չէ ազատօրէն քուէարկել։ Կարճ խօսքով, Հունգարիոյ մէջ ալ պիտի սարքաղրուի այն կարգուսարքը որ կը տիրէ հարեւան երկիրներուն մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ ահուսարսափ կը տիրէ քաղաքին մէջ։ Հրեայ ահաբեկիչները յարձակումներ կատարեցին անգլիացի շրջուն պահակներուն վրայ, վրէժ լուծելու համար 4500 տարագիրներու ներգաղթին դէմ դրուած արգելքին առթիւ։ Այս տարագիրները Ֆրանսա պիտի վերադարձուին, բայց ո՞ւր պիտի տեղաւորուին։ Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ անելի մատնուած է։ Ներքին, արտաքին, փոխադրութեանց, եւ ծովային նախարարները առջի օր բացառիկ նիստ մը գումարեցին, քննելու համար այս փափուկ խնդիրը։ Հայֆայէն ճամբուած այս 4500 տարագիրներուն 1600ը այրեր են, 1282ը կիներ, 1017ը երիտասարդներ, 655ը մանուկներ, հաւաքուած Եւրոպայի զանազան մասերէն։

11 ԱՂՋԻԿՆԵՐ ԽԵՂԴՈՒԵՑԱՆ Արքաշոնի հովիտին մէջ։ Երբ կը պտտէին աւազներուն վրայ, մակընթացութեան մը հետեւանքով ալիքները խուժեցին տարին դժբախտ աղջիկները որոնք ադաւխոխութեան տարուած էին։ Երեք հոգի ալ հիւանդանոց փոխադրուեցան։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ Նախագահին տիկինը, Սենեօրա Եւա Փերոն, մեծապէս կը զբաղեցնէ տեղական մամուլը։ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը եւ համայնավար կուսակցութիւնը պահանջեցին կառավարութենէն որեւէ պաշտօնական ընդունելութիւն չկատարել, «իբրեւ յարգանք Սպանիոյ ժողովուրդին»։ Տիկին Փերոն կը մեղադրուի թէ Մատրիտի մէջ ներկայ եղած է զօրահանդէսի մը, զօր. Ֆրանքոյի ձեռքը սեղմած է եւայլն։ Բայց եւ այնպէս հանրապետութեան նախագահը եւ արտաքին նախարարը ճաշի հրաւիրեցին գեղանի հիւրը, եւ «Լը Մոնտ» խմբագրականով մը Ֆրանսայի երախտագիտութիւնը յայտնեց Արժանթինի ընծայած աջակցութեանց համար (ցորեն, միս եւ ուրիշ ուտելիքներ)։

100.000 ՕՏԱՐ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ Շուէտ պիտի հրաւիրուին Հունգարիայէն, Գերմանիայէն եւ հարեւան երկիրներէն։ Ամերիկացիները պայման դրած են որ մաս մը բանուորներ ալ տարագիր բազմութիւններէն առնեն։

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ վերջին մրցանակաբաշխութեան հանդէսին Հայր Սահակ Տէր Մովսէսեան յայտարարած է թէ Ֆր. Կապոյտ Խաչը 1947էն սկսեալ հազար ֆրանքի մրցանակ մը հաստատած է վարժարանին հայերէնի մէջ առաջին հանդիսացող աշակերտին։

Խանասորի Արշաւանքի յիսնամեակը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ,
ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՇԱՎԻԼԻ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒ

Շավիլի անտառին մէջ, Կիրակի, 27 Յուլիս, առաւօտեան ժամը 11ին։ Այցելութիւն գերեզմանատուն՝ ժամը 15ին։

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Նոյն օրը առտուն ժամը 10ին պատարագ եւ հոգեհանգիստ Շավիլի մատուռին մէջ, ԻՇԽԱՆ եւ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ Յ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ, ԲԺ. ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆԻ, ինչպէս եւ ազատագրութեան ճամբուն վրայ ինկած բոլոր հերոսներու յիշատակին։

Մատուռի հասցէն — 4 rue des Trois Champtiers, Chaville։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղը կը տօնէ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ, 27 Յուլիս, կիրակի օր, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Գ. Նազար Աղիկեանի զովասուն պարտէզին մէջ, Տէսին։ Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Հեռաւորութիւնը հանրակառքի վերջին կայարանէն 50 քայլ։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒՄ – ԽՆՋՈՅՔ, այս կիրակի, ամբողջ օրը։ Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՎՈՔԼԻՒԶԻ «Մուրատ» խումբի կողմէ։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ 50 ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Վայրը՝ Փոնթէի ծանօթ դաշտը, Ջրեզերք։ Ճաշերը միասին բերել։ Տեղին վրայ պիտի ունենանք շարինջուր։

Հ. Յ. Դ. ԳՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ «ԽԱՏԻՍԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Անտուէի օդաւոր դաշտին մէջ։ Առնել 25 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջին կայարանը։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆԱԽԿԻՆ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ԵՂԱՆԱԿԻ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ՕԳՈՍՏՈՍ 2ԻՆ։

Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ. — Խանասորի Արշաւանքը Մարսէյլի մէջ կը տօնուի Օգոստոս 10ին Վալապրի անտառին մէջ, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԴԻՒԱՆԷՆ — ԿՈՉ

Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներու ստուար պատգամաւորութիւն մը, յառաջիկայ ամսու ընթացքին՝ հայրենիք կը մեկնի, մրցումներու եւ մարզական հանդիպումներու մասնակցելէ յետոյ վերադառնալու համար։

Լաւագոյն առիթն է որ Ս. Հայաստանի կառավարութիւնը մեզի կ'ընծայէ, մարզական այս այցելութեան շնորհիւ, հայրենիքի եւ մեր գաղութին միջեւ, հայրենակցական կապերը դնելու գործնական գետնի վրայ եւ Ֆրանսահայ գաղութին համար, որ իր պատուաբեր մասնակցութիւնը բերաւ ներգաղթի հանգանակութեան ձեռնարկին, հայրենիքի կորովի մարզիկներուն հանդէպ իր խոր հիացումը եւ խանդավառ տրամադրութիւնները արտայայտելու։

Առ այդ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Կեդր. վարչութիւնը ձեռնարկած է հանգանակութեան մը, որուն արդիւնքը պիտի յատկացուի մարզանքի յատուկ զգեստեղէնի եւ առարկաներու գնման, իբր սրտաբուխ նուէրը Ս. Հայաստանի մարզիկներուն, Հ. Մ. Ը. Մ.ի, իր հազարաւոր բարեկամներուն եւ գաղութի բոլոր հայրենասէրներուն կողմէ։

Վարչութիւնները անհրաժեշտ հրահանգները տուած են, ամէն դիւրութիւն ընծայելու բոլոր անոնց, որոնք կը փափաքին իրենց մասնակցութիւնը բերել այս հանգանակութեան։

Կասկած չունինք թէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր անդամները, բարեկամներն ու բոլոր մարզասէրները իրենց սրտագին նուէրներով պիտի նպաստեն այս ձեռնարկին յաջողութեան։

Հեռաւոր հայրենակիցները կրնան իրենց տրամադրած գումարները ղրկել Կեդր. վարչութեան գանձապահին՝ հետեւեալ հասցէով — Mr. J. Artinian, 32, rue St. Lazare, Paris։

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Dameme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ — Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8ին Մուրատ նոր Ակումբին մէջ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ճշդապահ ըլլալ։ Օրակարգ եւ զեկուցում, նիւթը՝ Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւն (շար.)։

ՎԱԼԱՆՍ — Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 50ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ Վիէնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, կիրակի 27 Յուլիս ամբողջ օրը, հանրածանօթ Գ. Փէլլէի զովասուն պարտէզներուն տակ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, արեւելեան եւ եւրոպական պարեր, ու նաեւ բանախօսութիւն։

Ճոխ պիւֆէ զանազան խմելիքներով եւ ուտելիքներով։ Ուրիշ մանրամասնութիւններ տեղւոյն վրայ։

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ կը կրկնենք ԱՒԱԳ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ հասցէն։ Անհատական նամակներուն խմբագրութիւնը չի կրնար պատասխանել։

AVAK HAGOPIAN, c/o K. Arakelian, 796 Vie Miralesta, Palm Springs, (Cal. U. S. A.)։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ — Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Գօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէին, այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Գօմոնի Ֆլորէալ սինէմային մէջ։ ՇԱՆԹ թատերախումբը կը ներկայացնէ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ, ժողովրդական ուրախ օփէրէթ 4 արարով։ Արեւելեան ընտիր նուագ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ԿՈՂՄԷ, ի պատիւ այս տարուան ներգաղթող հայրենակիցներու, 27 Յուլիս կիրակի ամբողջ օրը rue des Essartsի ծառախիտ պարտէզին մէջ (Վինաթիէ)։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Առատ կերուխում, Խարբերդի խորոված եւն.։ Մուտքը ազատ է։

Ծանօթ — Առնել թիւ 24 եւ 1 հանրակառքերը եւ իջնել թիւ 1ի վերջին կայարանը (Վինաթիէ), ուր կարգադիր յանձնախումբի անդամները ձեզ պիտի առաջնորդեն դաշտը։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Սէն Լուի եւ Սէնթ Մարկրիտի քոյր մասնաճիւղերու կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Եօթնեղբայրեանի օդասուն ագարակին մէջ։ Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագրով։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-43

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Vendredi 25 JUILLET 1947 Ուրբաթ 25 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année Nº 5093-Նոր շրջան թիւ 702 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Կրցա՞ք որեւէ նոր տեղեկութիւն առնել եկեղեցիներու միութեան մասին, որուն առաջին լուրը հաղորդած էիք չորեքշաբթի օր։

— Ոչ մէկ նորութիւն, բաց ի Փարիզի ռուսական երկու թերթերու այդ լուրէն, որ չափազանց խօսուն էր, իր համառօտութեան մէջ։

— Ծրագրուած խնդիրը եկեղեցիներու գործակցութեան միութիւն, գործակցութի՞ւն է թէ միացում, տեսակ մը ձուլում։

— Չենք ուզեր նախապաշարել։ Անգամ մը եւս կարդացէք այն տողերը որ թարգմանուած են երկու թերթերէն։ «Սովետսկի Պատրիոտ», Փարիզի խորհրդային օրկանը կ'ըսէ, խօսելով Մոսկուայի մէջ մշակուած օրակարգի հարցերու մասին.— «Միացումը օրթոտոքսութեան՝ յունական, հայկական, ասորական եւ ղպտիական եկեղեցիներու» (11 Յուլիս)։ Աջակողմեան շաբաթաթերթն ալ, «Ռուսական Միտք», նոյն բառերը կը գործածէ,— «Համաօրթոտոքս համագումարին բնութեան նիւթ պիտի դառնան միացումը օրթոտոքսութեան՝ հայ-լուսաւորչական, ղպտի եւ հապէշ եկեղեցիներու»։ (19 Յուլիս)։

— Երկուքն ալ բացատրութեան կը կարօտին։

— Ինչպէս կը տեսնէք, երկրորդը չի յիշեր յունական եկեղեցին, որ տիեզերական կը համարուի, եւ միեւնոյն գծին վրայ կը դնէ հայկական, ղպտի եւ հապէշ եկեղեցիները։ Ցետոյ, կը գործածէ այլապէս պերճախօս նախադասութիւն մը, — «Եթէ ղպտի եւ հայ եկեղեցիներու միացումը օրթոտոքսութեան չափազանց ուրախալի երեւոյթ է»... Ուրեմն հասունցած խնդիր մը կը նկատեն, եթէ ոչ նախապէս վճռուած, ինչպէս նմանօրինակ պարագաներու մէջ։

— Անշուշտ Ամենայն Հայոց եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսները եւ Արտասահմանի բարձրաստիճան կղերը միջոցներ պիտի խորհին, Հայ. Եկեղեցւոյ անկախութիւնը անվթար պահելու համար։

— Երանի՜ թէ, խնդիրը այն է որ մեր բարձրաստիճան կղերը ինք շատոնց կորսնցուցած է իր սեփական անկախութիւնը։ Ենթակայ՝ տեսակ մը կախարդանքի, անոր մեծագոյն մասով բռնուած է ամէնէն դիւրին ճամբան,— Հրամաններ գործադրել առանց խորհելու, կամ հրամաններ արձակել, առանց աջ-ձախ նայելու։ Ժամանակի նշան...

— Կ'ուզէի՞ք որ անտեսէի՞ն եկեղեցական նուիրապետութեան օրէնքները եւ կաթողիկոսական կարգադրութիւնները։

— Ծուռ մի մեկնէք։ Մեր ուզածը շատ պարզ է,— ամէն բանէ առաջ յարգել Հայ. Եկեղեցւոյ ժողովրդապետական ոգին, անոր ինքնուրոյն դիմագիծը, եւ թոյլ չտալ որ կղերապետական մարզանքներ կատարուին։ Ինչպէս Երեւանը, Էջմիածինն ալ — մինչեւ անգամ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը — յաճախ միջամտութիւններ կը կատարեն առանց նկատի առնելու իւրաքանչիւր գաղութի տեղական հանգամանքները եւ տեսակէտները։ Առաջնորդներ, տեղապահներ, կաթող. լիազօրներ կը նշանակուին, եպիսկոպոսներ կը պարտադրուին կամ կը տեղափոխուին իբրեւ վերին իշխանութիւն։ Եւ դեռ աւելի վտանգաւոր երեւոյթ մը...

— Շատ յուսահատ կ'երեւաք։

— Ընդհակառակն, հարեւանցի պատկեր մըն է որ կը պարզենք։ Մարդիկ շփոթելով հայրենիքն ու փարախը, հայրենասիրութիւնն ու կղերապետութիւնը, կը ձգտին ամէն բան կեդրոնացնել իրենց ափին մէջ, ստեղծել տեսակ մը կղերական Տեսչապետութիւն։ Թմածին գիւտ մը չէր այն բառը զոր գործածեցինք անգամ մը,— Եպիսկոպոսապետութիւն։ Այս քաղաքականութիւնը եթէ շարունակուի, եթէ գաղութներն ալ կորսնցնեն իրենց խորհելու եւ գործելու ազատութիւնը, ուշ-կանուխ Հայ. Եկեղեցին պիտի վերածուի Ղպտիներու կամ Հապէշներու փարախի մը։

— Ինչո՞ւ չէք արտայայտուիր այն հովուական թուղթի մասին զոր հրապարակ հանած է Հայ Հռոմէականներու կաթողիկոս-պատրիարքը, կարտինալ Աղաջանեան, եւ որուն պատասխանած էր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան պաշտօնաթերթը, «Էջմիածին»։

— Չենք տեսած այդ հովուական թուղթը (բնագիրը) եւ դեռ չենք ստացած «Էջմիածին»ը։ Ամէն պարագայի մէջ շատ կը ցաւինք որ նոր ճեղք մը եւս կը բացուի։

Ծ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴ

Ամէն մեկնողի դէմքին վրայ հրճուանք մը կը փայլի, երբ պայուսակը ձեռքը կայարան կը մտնէ, հեռանալու այս ժխորէն, այս անվերջ վազվզուքէն, փապուղիէն կամ հանրակառքէն ու կ'երթայ քանի մը օր շնչելու լեռներու մաքուր օդը կամ կապուտակ ծովափներու անդորրութիւնը։ Երբ կը խմէ այս կամ այն ակէն, պաղպաջուն, յիշելով իր հայրենի լեռներուն աղբերակները զուլալ։

Մենք ալ այժմ ունինք մեր տարեկան ծրագրին մէջ «Արձակուրդ»ի խնդիր մը, իր բացառիկ ծախքերով եւ իր «ո՞ւր պիտի երթանք»ի հոգերով։

Այստեղ ալ սակայն իրարու քով ըլլալու վարժութիւնը մեզ կը փրկէ տեղ փնտռելու մղձաւանջէն, եւ կը վազենք իրարու ետեւէ հոն ուր գացած է մեր դրացին, հայրենակիցը, խնամին, ազգականը կամ բարեկամը եւ կը հիմնենք ամառնային գաղութներ։

Այսպէս եղած էր 1943ին Պանեօլ, ուր ապուխտ ու երշիկ շինելու կը վազէին իրարու ետեւէ մեր տանտիկինները, իւղի մէջ փաթթելով գիւղին բոլոր տուները։

Այսպէս էր դարձեալ նախանցեալ տարի Էքս լէ Պէնը, յետոյ Միջերկրականի ծովափը։

Չեմ գիտեր թէ 1947ի ամառը ո՞ւր պիտի հաւաքէ մեր «արգոյ հասարակութիւնը»։

Գիտեմ սակայն հիմակուց թէ մեր աղմկարար խումբերը իրենցմով պիտի հրաւիրեն օտարներու զարմանքը եւ տեղացիներու տհաճութիւնը, եթէ ոչ ծուռ նայուածքը։

Ի՜նչ լաւ կ'ըլլար որ արձակուրդի ճաշակին հետ իւրացնէինք նաեւ մեր շուրջը եւ մեզի հետ ապրող ժողովուրդներուն ուրիշ լաւ բարքերն ալ եւ մեր ժխորով, իրարանցումներով, թուրքերէն պոռչտուքներով եւ արեւելեան «քէյֆ»երով, տօնավաճառ չդարձնէինք այս կամ ծովափը։

Ժողովուրդ մը իր ադամանդի կոյտերովը չէ որ կը փայլի ուրիշին աչքին։

ՍՕՍԻ

Մորիս Թորէզի տեսակէտները

Փարիզի անգլօ-ամերիկեան մամուլը առջի օր ճաշի հրաւիրած էր Պ. Մորիս Թորէզը, լսելու համար համայնավար կուսակցութեան տեսակէտները օրուան հարցերու մասին։

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը բացատրեց թէ անոնք որ ամէնէն աւելի տառապեցան վերջին արշաւանքէն, արդար հատուցում կը պահանջեն Գերմանիայէն, եւ օգնութիւն կը սպասեն բաղդատաբար անվնաս մնացած բարեկամներէն։ Ինք եւ իր կուսակիցները չեն ընդունիր այն գաղափարը թէ Եւրոպան եւ աշխարհի մնացեալ մասը երկուքի բաժնուած են, արեւմտեան եւ արեւելեան։ Մարշըլի ծրագիրը մասամբ պատճառ եղած է այն «յուսահատութեան» թէ տիեզերքը բաժնուած է «երկու հակամարտ եւ անհաշտ խմբակցութեանց որոնք դատապարտուած են իրար բզկտելու ահաւոր պատերազմի մը մէջ, պատերազմ մը ուր մարդկութիւնը պիտի մեռնի»։

— «Մենք Ֆրանսացիներս այն կարծիքն ունինք թէ Դաշնակիցները հետզհետէ կը հեռանան գերմանական հարցին արդար լուծումէն։ Մենք կը վախնանք որ նորէն իյնանք միւս պատերազմէն վերջը գործուած եղերական սխալներուն մէջ։ Մենք մտահոգ ենք անոր համար որ կը խորհին տնտեսապէս տիրական դիրք մը տալ Գերմանիոյ։ Մենք Ֆրանսացիներս միաձայնութեամբ ուրախ ենք Մ. Նահանգներուն ընծայած օգնութենէն, բայց նոյն միաձայնութեամբ տեսակ մը մտահոգութեան մատնուած ենք։ Պատճառը այն է որ մենք ամէն բանէ վեր կառչած ենք մեր անկախութեան։ Ո՛ր Ֆրանսացին գոհունակութեամբ պիտի չընդունէր մեր ամերիկացի բարեկամներուն օգնութիւնը։ Մեր կարծիքով, երկու կողմերուն շահը կը պահանջէ համաձայնութիւններ կնքել վարկերու համար, զարկ տալ փոխատուութեանց, գնումներու եւ վաճառումներու»։

Եզրակացնելով, Պ. Թորէզ դիտել տուաւ թէ տնտեսական գործակցութիւն կը կազմակերպուի Միացեալ Ազգերէն դուրս։ Իր կարծիքով, այս պարագան կրնայ պառակտել այն ժողովուրդները որոնք երէկ միացած էին հիթլերականութեան դէմ։

Զեկոյց Ներգաղթի մասին

ԽՄԲ.— Երէկ Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէէն ստացանք հետեւեալ զեկոյցը (24 Յուլիս).—

Կեդր. Կոմիտէիս փոխ նախագահը, Տոքթ. Հ. Գալճեան եւ ընդհ. քարտուղարը՝ Դ. Դաւիթեան Յուլիս 22ին տեսակցութիւն մը ունեցան Ներքին Նախարարութեան՝ Ներգաղթի եւ անցագրային բաժիններու պատասխանատու պաշտօնատարներուն հետ՝ ներգաղթողներու մեկնումին առընչութեամբ կարգ մը խնդիրներու ստուգման եւ անոնց հարկ եղած դիւրութիւններ ընծայելու խնդրանքին համար։

Համաձայն յիշեալ պաշտօնատարներու հաւաստիքներուն, առ ի գիտութիւն բոլոր ներգաղթողներուն եւ ներկայիս ի մասնաւորի Ա. կարաւանով մեկնողներուն կը հաղորդուի հետեւեալը.—

1.— Բոլոր ներգաղթողները կը բաժնուին հինգ դասի. — ա) Ֆրանսացիներ եւ Ֆրանսական հպատակները (բուն Ֆրանսացի, Նաթիւրալիզէ եւ ծնունդով Ֆրանսացի.— բ) Սովետական քաղաքացիներ.— գ) Նանսէնեան գաղթականներ. — դ) Անհայրենիք ոչ-Նանսէնեան գաղթականներ.— ե) Զանազան օտար պետութեանց հպատակներ։

2.—Այս հինգ դասերու պատկանող բոլոր ներգաղթողները անխտիր պարտաւոր են երթալ իրենց պատկանած Նահանգապետարանները (Préfecture) եւ ներկայացնել հետեւեալ երկու փաստաթուղթերը.—

ա) Տան վարձքի վերջին termeի վճարումը հաստատող ընկալագիր։

բ) Տուրքերու վերատեսչութենէն (Percépteur général) առնուած վկայագիր մը՝ որ հաստատէ շահագրգռողին պարտք չունենալը։

Ծանօթ.— Բոլոր ներգաղթողներուն ցուցակները պիտի ղրկուին Նահանգապետութեանց։ Այդ ցուցակներուն վրայ է որ, համաձայն ներկայացուած փաստաթուղթերուն, պիտի նօթագրուին Փրէֆէքթիւրներուն որոշումները ելքի վիզաներու մասին։ Առանց վերոյիշեալ փաստաթուղթերուն ոեւէ ներգաղթող չի կրնար մեկնումի վիզա ստանալ։

3.— Անցագիրներու եւ մեկնումի վիզաներու համար տրուեցան հետեւեալ դիւրութիւնները.—

ա) Սովետական քաղաքացիները կը ստանան հաւաքական վիզա՝ իրենց անհատական անցագիրներուն վրայ։ Այս գործողութիւնը կը կատարուի սովետական հիւպատոսարանի կողմէ։

բ) Բոլոր Նանսէնեան գաղթական Հայերը կը ստանան հաւաքական վիզա, հաւաքական լէսէ-փասէի մը վրայ, Մարսիլիոյ մէջ, նաւ նստելէ առաջ, ներկայացնելով իրենց ինքնութեան թուղթերը։

գ) Անհայրենիք կոչուած՝ եւ սակայն համաձայն Ժընեւի պայմանագրի որոշ մէկ տրամադրութեան դեռ եւս Նանսէնեան չնկատուող հայ գաղթականները, կը ստանան նոյնպէս հաւաքական վիզա, Մարսիլիոյ մէջ։

դ) Բոլոր օտարահպատակ Հայերը պէտք է որ ունենան իրենց կանոնաւոր անցագիրները։ Չունեցողները պէտք է դիմեն իրենց պատկան հիւպատոսարաններուն եւ ժամ առաջ ապահովեն անոնց ստացումը։ Անոնք եւս Մարսիլիոյ մէջ պիտի ստանան իրենց ելքի վիզաները, Ֆրանսական իշխանութիւններէն, ներկայացնելով իրենց անհատական անցագիրները։

Պարզ է ուրեմն որ,

ա) Բոլորին ալ ելքի (մեկնումի արտօնութիւն) վիզաները պիտի տրուին Մարսիլիոյ մէջ։

բ) Ոչ Նանսէնեան եւ անհայրենիք գաղթական Հայերը անհատական անցագիր առնելու պարտականութենէն ղերծ կացուցուած են եւ պիտի ստանան հաւաքական լէսէ-փասէ Մարսիլիոյ մէջ։

Կը յանձնարարենք ուշադրութեամբ նկատի առնել ներկայ հաղորդագրութիւնը եւ փութալ ժամ առաջ լրացնել անով յանձնարարուած օրինական ձեւակերպութիւնները։— (ԿՆիՀ)

Յ. Գ. Ֆրանսական հպատակ Հայերու մեկնումի ձեւակերպութեանց մասին մօտ օրէն պիտի տանք առանձին զեկոյց։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐ մը կնքուեցաւ Ֆրանսայի եւ Արժանթինի միջեւ, ի ներկայութեան Տիկին Եւիտա Փերոնի, որ Պատուոյ Լեգէոնի շքանշանը ստացաւ այս առթիւ։

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՎԱՐՁՔԻ օրինագծին վիճաբանութեանց առթիւ, խօսք ուզած են հարիւր երեսփոխաններ, որոնք պիտի առաջարկեն 350 փոփոխութիւններ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ պաշտօնանկ եղան երկու զօրավարներ, որոնց մէկը չէր հաւատար 2500 հոգինոց միջազգային գունդի մը ներկայութեան, իսկ միւսը կը հաւատար։ Վերջին քննութեանց համաձայն, Ալպանիայէն արշաւողները 1500 Յոյներ եղած են։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ օդափոխութեան կայանի Մարսէյլի խումբը այս կիրակի կը մեկնի Digne, իր սեփական կայանը։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

Ամէն ամառ, տարագիր հայ հասարակութիւնը հաւատարմօրէն կը համախմբուի ծառախիտ պարտէզներու, անտառներու, զուլալ ու սառնորակ աղբիւրներու եզերքը եւ խանդավառութեամբ կ'ընծայէ իր յարգանքի տուրքը հայ հերոսներու անթառամ յիշատակին: Այդ հանդիսութիւնները, բացի մեր Ազատագրական Շարժման ականաւոր դէմքերու եւ դէպքերու ոգեկոչումէն, ուրիշ կարեւոր նպատակներու ալ կը ծառայեն ու պէտք է ծառայեն: Անոնց միջոցաւ մեր նորագոյն սերունդը շատ դիւրութեամբ կրնայ ծանօթանալ Յեղաշրջման դաւնազան հանգրուաններուն, որոնց սաղմին մէջ ուռճացաւ Մայիս 28ին ծնած Հրաշափառ Անկախութիւնը:

«Խանասորի Արշաւանք»ը մէկն է մեր յեղափոխութեան ամէնէն հոյակապ սխրագործութիւններէն, որոնք լուսաւոր էջ մը բացին մեր պատմութեան մէջ ու սրբեցին ընդմիշտ մեր ճակտին քսուած ստրկութեան մուրը:

Մեր անկախութեան կործանումէն մինչեւ Բինրսունական Թուականները, հայ ժողովուրդը, հակառակ իր պատմական անցեալին, ճանչցուած էր իբրեւ մեղկ, ապիկար ազգ մը որ միայն խնդրել, աղերսել գիտէ: Ի՜նչ դաժանիկ հակադրութիւն: Անոր քրիստոնէական եղբայրութեան ու մարդկային սրբազան սկզբունքներու անկեղծօրէն նուիրումը, նկատել՝ ստրկացում: Ճանչցանք, աւա՜ղ, շատ ուշ, մեր ըմբռնումներու սխալը: Դառն ու տաժանագին փորձերէ վերջ միայն զգացինք «երկաթէ շերեփ»ին անհրաժեշտութիւնը: Դէպքերը մեզի ցոյց տուին՝ Րաֆֆիներու, Խրիմեաններու, այլ մանաւանդ, Քրիստափորներու քարոզութեանց ճշմարտութիւնը: Այո՛, հարուածել պէտք էր, միայն հարուածել, ամբողջ աշխարհին զգացնելու մեր գոյութիւնը: Փա՜ռք, հազար փառք՝ տարածող այդ օրհնեալ բազուկին: Խանասորը արիւնարբու ոսոխին գլխուն իջած առաջին հարուածներէն մէկն եղաւ: Ի՞նչ է «Խանասոր»ը: Ո՞ւրկէ ծագում առաւ ան:

1895-96ի համատարած հայկական սարսռազդեցիկ ջարդերէն վերջ, Վասպուրականի ինքնապաշտպանութեան մեր խումբերը, Թուրք կառավարութեան հետապնդումներէն խուսափելու համար, երբ կը ստիպուէին անցնիլ Պարսկաստան, Խանասորի դաշտէն ոչ հեռու, Սուրբ Բարթողիմէոս Առաքեալի վանքին դիմաց եւ Գարահիսար լերան ստորոտը, կը պաշարուէին արիւնռուշտ Մազրիկցիներէն, որոնց աշիրաթապետն էր ահարահաւ Շարաֆ-բէգը, եւ անհաւասար կռիւէ մը վերջ, դրեթէ բոլորն ալ կը կոտորուէին: Այս գործը մեծ ցնցում առաջ բերաւ յեղափոխութեան շարքերուն մէջ: Սուգի մէջ էին Հայոց աշխարհն ու հայ ժողովուրդը: Իր գաղափարական անմահ առաջնորդներուն՝ Պետոյի, Աւետիսեանի եւ Մարտիկի նահատակումը իրենց խումբերու քաջերուն հետ, որոնք իրենց հերոսական կռիւներով հսկայական վնասներ հասցուցեր էին կարմիր գազանի հորդաներուն եւ հաւանական ջարդէ փրկեր Վանի հայութեան ստուարագոյն մասը, տխրութեան ծանր վարագոյր մը կը քաշէ իր լոյսի արշալոյսին դիմաց:

Մտահոգութեան մատնուած էր նաեւ Հ. Յ. Դ.ը: Այս անակնկալ հարուածը շատ ծրագիրներ խորտակած էր: Անել վիճակ մը ստեղծուած էր: Նոյնիսկ մեր օտար բարեկամներէն շատեր, որոնք մեծ յոյսեր դրած էին Հայ Յեղափոխութեան վրայ, յուսահատութեան մէջ կ'ընկղմին ու պահ մը այնպէս կ'ենթադրեն թէ Գարահիսար լերան լանջերուն վրայ իր վերջին շունչը փչեց ան:

Պէտք էր վերականգնել կացութիւնը, աւիւն եւ յոյս ներարկել թմրած հոգիներէն ներս, զգացնել մանաւանդ հայ եւ օտար թերահաւատներուն թէ հայ յեղափոխութիւնը սնոտի մը չէր: Կարելի՞ էր հողին հաւասարեցնել սիգապանծ Արարատը, կարելի՞ էր ցամքեցնել մշտահոս, կամ բջընկէց Արաքսը: Նոյնպէս եւ հայ ժողովուրդի Ազատութեան Ոգին որ Արտաշէսներէն, Տիգրաններէն, Վարդաններէն, Դաւիթ-Բէգերէն եւ Իսրայէլ Օրիներէն ներշնչուած էր հայ յեղափոխութեան, կարելի չէր խեղդել ժողովուրդին մէկ մասին արեան մէջ:

Հայ ժողովուրդը, իր մրրկայոյզ անցեալին մէջ, շա՜տ աղէտներ էր տեսած: Անիկա տոկացեր էր Ճէնկիզ-Խաներու, Լէնկթիմուրներու կոտորածներուն եւ, Փիւնիկի նման՝ յարութիւն էր առեր արեան բաղնիքներուն մէջէն: Հետեւաբար, քանի մը հարիւր հոգիներու ջարդը պէտք չէր զայն ընկճէր առ յաւէտ: Բայց, ինչպէս որ մէկ դար առաջ մեր Ազատագրական Շարժման առաջին խօսնակը՝ անզուգական Աբովեանը կ'ողբար իր սրտառուչ «Վաթանի Երգ»ով, կենսատու շունչ մը անհրաժեշտ էր՝ իր քնախտէն սթափեցնելու այս թմրած ժողովուրդը, հուժկու ձեռք մը՝ մահամերձ վիրաւորը վերցնելու:

Աբովեան չէր սխալած: Կէս դար չանցած՝ իր գուշակութիւնները կ'իրականանային: Հայ դարաւոր տառապանքներու երկունքէն՝ նոր օրերու Վահագնը՝ Հ. Յ. Դ.ը կը ծնէր: Ան իր փրկարար շունչով կենդանութիւն եւ յոյս սփռեց ոգեւորող սրտերէն ներս, իր արոյրէ բազուկով՝ յաւիտենական սուրուկին գոյութիւնը պաշտպանեց:

Դաշնակցութիւնը անզուլ մտածեց ուժգին հակահարուածի մը մասին, այնպիսի հակահարուածի մը՝ որուն հետքերը անջնջելիօրէն դրոշմուէին պատմութեան մէջ: Եւ այդ հակահարուածը անիկա յղացաւ իր ամէնէն կորիճ, ամէնէն գաղափարական մարտիկներէն՝ Նիկոլ Յովհաննէսեանի եռուն ուղեղին մէջ, այն Նիկոլին՝ զոր թշնամին Դումամ (Փոթորիկ) յորջորջեց: Եւ արդարեւ Նիկոլը, մեր վիպական դիւցազներուն՝ Սուրբ Սարգիսի եւ Սասունցի Դաւիթին նման, մրրկասաստ կ'արշաւէր ու վա՜յ այն տաւշմանին որ իր մահաբեր հարուածներուն տակ կ'իյնար:

Նիկոլը երբ իր ծրագրին յատակագիծը ներկայացուց, ուրախութեամբ ողջունուեցաւ: Երկար ու մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւններէ վերջ, անցան Արշաւանքի պատրաստութեան:

Դաշնակցութիւնը, աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած իր մարմիններուն միջոցաւ, զօրաշարժ յայտարարեց: Կարճ ժամանակամիջոց մը բաւական եղաւ, որ իրարմէ հարիւրաւոր մղոններով անջատուած զանազան երկրամասերէն, անսպասելի սրտօտութեամբ՝ համախմբուէին բազմաթիւ անձնուրացներ հայրենիքի սրբազան բագինին կամաւոր ողջակէզը դառնալու տենչանքով: Նպատակը կր խօսէր բոլորին սրտին եւ ամէնքն ալ կր փութային ազգային նուիրական դատին առաջին նահատակը դառնալու նախանձելի պատուին արժանանալ:

Արշաւախումբը պատրաստ էր: Հրամանատարներ, զինուորներ ու ձիաւորներ՝ ընդամէնը 250 հոգի: 250 բուրումնաւէտ ծաղիկներ՝ քաղուած Հայաստանի ամէն դաշտերէն, ուխտեալ դատախազներ՝ որ կ'երթային գազանաբարոյ թշնամիէն իր ոճրագործութեանց համարը պահանջելու, ամէն դասակարգէ ու խաւէ բաղկացած ընտրանի մը՝ որ կը փութար իր արիւնով ազգային պատուի նախատինքը ջնջելու: Անոնց մէջ կային բանուորներ, գիւղացիներ, արհեստաւորներ, ուսանողներ, մտաւորականներ, բժիշկներ, նոյնիսկ... կղերականներ՝ գլխաւորութեամբ սպարապետ Վարդանի: Հոն էր առիւծասիրտ Իշխանը, (Յովսէփ Արղութեան) փոխ հրամանատարի պաշտօնով: Դումանը՝ զոր ամէնքն ալ կը կարծէին Արշաւանքին հաւանական ղեկավարը, երբ գլխաւոր յղացողը անոր: Գերագոյն մարմինը, սակայն, նկատելով որ անոր ծայրայեղ խիզախութիւնը գուցէ որոշ ձախողանք պատճառէր գործին, յիսնապետի պաշտօն միայն տուած էր: Ընկերներէն շատեր, որ ծանօթ էին անոր յանդուգն նկարագրին, պահ մը ենթադրեցին թէ անիկա անպայման պիտի ըմբոստանար այդ նուաստացման դէմ: Այդպէս չեղաւ սակայն: Անիկա, գառնուկի մը հեզութեամբ, ենթարկուեցաւ վերին կարգադրութեան: Որքան փառասէր, նոյնքան ալ կարգապահ էր: Անոր համար գործի յաջողութիւնն էր կարեւոր եւ ոչ թէ անձնական փառքը: Պատիւ իրեն, պատիւ նաեւ Դաշնակցութեան՝ որ գիտէր սանձել ու պայմաններու հետ հաշտեցնել ամէնէն ըմբոստ նկարագիրներն անգամ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄՈԳԻ

Թուրքիա դեռ վտանգի մէջ է

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՑԵՏԱՁԳԷ ՄԻԱՅՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎՏԱՆԳԸ

ԽՄԲ.— Հետեւեալը առաջինն է յօդուածաշարքի մը, որ լոյս տեսած է «Նիւ Եորք Ուըրլտ-Թէլէկրէմ»ի մէջ: Յօդուածագիր Տէնի լաւատեղեակ է Մերձաւոր Արեւելքի գործերուն: Ան տեղեկագրած էր 1923ին Քէմալ Աթաթուրքի հանրապետութեան ծնունդը եւ համաշխարհային Բ. պատերազմի նախօրեակին, հետեւած է Տարտանէլի մասին Մեծ պետութեանց խաղերուն:

Ա.

ԻՍԹԱՆՊՈՒԼ (Թուրքիա), յունիս 2.— Թուրքիոյ օգնութեան ամերիկեան քաղաքականութիւնը յետաձգած է ռուսական յարձակումի մը վտանգը, ըստ Թուրք եւ դաշնակից պաշտօնատարներու դատողութեան, բայց ջնջած չէ սպառնալիքը: Թուրքիան կը մնայ Արեւելքը եւ Արեւմուտքը բաժանող գիծին վրայ ռազմագիտական ամէնէն վըտանգաւոր կէտը:

Ռուսիոյ բաղձանքները այդ ուղղութեամբ գաղտնիք մը չեն:

Քրէմլինի ձեռքը կ'երեւի ռաւոյի լուրերուն մէջ: Սովետական ուրիշ խօսողներ պահանջ դրած են արեւելեան Թուրքիոյ հողամասին վրայ եւ պաշտօնական պահանջներ եղած են սովետական կայաններ ունենալու համար Նեղուցներուն մէջ: Ասոնք հին ցարական պահանջներն են ի վնաս Թուրքիոյ, մինչ Լենին համաձայնած էր մոռնալ՝ կնքելով բարեկամական երկու դաշնագրեր Քէմալ Աթաթուրքին հետ:

Վարչապետ Եոսէֆ Սթալինի քաղաքականութեան պաշտպանողական կամ յարձակողական ըլլալու փորձը տեսնուեցաւ անցեալպատերազմի ընթացքին մէջ, երբ ան պահանջեց Նեղուցներու վերաբերեալ Մոնթրէօյի միջազգային համաձայնագրին վերաքննութիւնը:

Ուաշինկթըն ոչ միայն համաձայնեցաւ վերաքննութեան, այլ եւ առաջարկեց զայն դարձնել ի նպաստ Ռուսիոյ՝ թոյլատրելով որ Խ. Միութիւնը եւ անոր արբանեակ պետութիւնները իրենց նաւերը անցընեն ամէն ժամանակ, եւ արգիլուի ամերիկեան եւ արեւմտեան պետութեանց ռազմանաւերու մուտքը, ռեւէ ժամանակ, բացի եթէ Խ. Միութիւնը համաձայնի եւ կամ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան հրահանգով ըլլայ: Այդ կերպով կը ճանչցուէր Ռուսիոյ պաշտպանութեան մասնաւոր շահը Նեղուցներու մէջ:

Բայց Սթալին այդ աշտպանութեամբ գոհ չէ: Ան կր պնդէ որ երկուքին (Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ) կողմէ լուծում մը ըլլայ փոխան միջազգային համաձայնագրի մը: Եւ ան կր պահանջէ ռուսական կայաններ ունենալու Երկտասան Կղզիներու մէջ այն ջանքերուն հետ, որոնք կ'ըլլան խորհրդային կայաններ ունենալու Երկոտասան Կղզիներու մէջ եւ հոգատարութեան իրաւունքներ Ափրիկեան Տրիպոլիսի եւ Էրիթրէայի վրայ:

Զուտ ռազմագիտական տեսակէտով՝ Սթալին պէտք չունի կայաններ ունենալու Նեղուցներուն մէջ: Պուլկարիոյ մէջ իր ունեցած օդակայանները կ'իշխեն Տարտանէլի եւ Եգէական ծովի վերի մասՄիջերկրականի վրայ: Բայց Նեղուցներու հակասին վրայ: Անոր (Սթալինի) Կովկասեան եւ ալպանական կայանները կր նային Ադրիականի եւ կ՚իրր կր նշանակէ չուան մը անցընել Թուրքիոյ վզին: Ստանալ Կարսը եւ Արտահանը՝ Արեւելեան Թուրքիայէն, որուն ալ ան կը բաղձայ, պիտի նշանակէ չուան մը անցընել Թուրքիոյ ոտքերուն:

Առիկա Նեղուցներէն աւելի՝ Թուրքիոյ վրայ հակակշիռ դնել է: Ներկայ այս օդանաւային դարուն, կը նշանակէ Սթալինին տալ բաց ճամբայ մը դէպի Միջին Արեւելք, Հիւսիսային Ափրիկէ, Սուէզ, Եգիպտոս եւ դէպի Իրաքի եւ Արաբիոյ նաւթահորերը:

Երբ անցեալ տարի, Անգարա մերժեց Մոսկուայի պահանջները, պատերազմը շատ մօտ էր, ըստ Թրքական ընդհանուր սպայակոյտի եւ դիտողներու դատողութեանց: Խորհրդային զինուորական յարձակումը ներկայիս շատ հաւանական չի թուիր հետեւեալ պատճառներով.—

1.— Ռուսիոյ մէջ ներքին տկարութիւնը աւելցած է եւ բարոյական ոգին ցած է:

2.— Ռուսիա կորսնցուցած է Իրանի Ատրպատական նահանգը, որ Թուրքիոյ վրայ ըլլալիք աքցանային շարժումին մէկ թեւն էր:

3.— Ռուսիա չյաջողեցաւ ձեռք ձգել Յունաստանը, որ ծրագրուած էր ըլլել ներթափանցումով, որ նոյնպէս յապաղեցուցած է արեւմուտքի կողմէն աքցանային շարժում մը:

4.— Կոմունիստներու հակակշիռին տակ գտնուող Պուլկարիոյ մէջ ռուս բանակին անժողովրդականութիւնը կ'աւելնայ եւ կայ այն նկատումը, թէ պուլկար դաշնագրի վաւերացումէն 90 օր վերջ ռուսական բանակը եա պիտի քաշուի:

5.— Թրումըն յայտարարած էր, թէ պիտի երաշխաւորուի Թուրքիոյ անկախութիւնը. ինչ որ բարձրացուցած է ռուսական յարձակման մը գինը եւ Ռուսիոյ ջիղերու պատերազմին դէմ խստացուցած է Թրքական ընդդիմութիւնը:

6. — Մոսկուայի խորհրդաժողովին մէջ արտաքին նախարար Ճորճ Ս. Մարշըլ հետապնդած է հաստատ քաղաքականութիւն մը:

7.— Յունաստանի եւ Թուրքիոյ օգնութեան ծրագրին առթիւ (Ամերիկեան) Քոնկրէսին ջախջախիչ մեծամասնութեան քուէն կայ: Յունաստանի օգնութիւնը Թուրքիոյ նոյնքան կարեւոր էր, որքան ուղղակի օգնութիւնը, եթէ աւելին չէ:

8.— Թրումընի վարդապետութիւնը հակայական ազդեցութիւն ըրած է Միջին Արեւելքի մէջ Թուրքիոյ դրացիներուն վրայ, որոնք նուաղ գիջող են սովետական ներթափանցումին առջեւ եւ աւելի քաջութիւն ցոյց կուտան այդ մասին բան մը ընելու համար: Բայց Թուրքեր եւ իրենց դրացիները այս փրկութիւնը կր նկատեն միմիայն ժամանակաւոր: Ռուսական Արջին թաթը շատ մօտ է եւ անոր շունչը, անոնց վզին վրայ, շատ տաք է, եւ Ամերիկա շատ հեռու է անոնց այդ վտանգը մոռցնելու համար:

(Յաջորդ յօդուածը՝ «Որքա՞ն կր դիմանայ Թուրք բանակը Կարմիր օդանաւերու եւ հրասայլերու դէմ»):

ԼԻՒՏՎԷԼ ՏԷՆԻ

ՍԹԱԼԻՆԻՐԱՏԻ վերաշինութեան առթիւ խիստ քննադատութիւններ կը հրատարակէ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Փրավտա». Նոյնինք Պրոխվատիլով, վերաշինութեան ընդհ. քարտուղարը, կը խոստովանի թէ ծրագրին գործադրութիւնը չափազանց դանդաղ կ'ընթանայ: Անցեալ տարուան համար նախատեսուած աշխատանքին 64 առ հարիւրը կատարուած է, իսկ այս տարուանը ոչ գոհացուցիչ:

ՄԱՄՈՒԼ

ԶԱՒԷՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

ԽՄԲ. — «Ճռաքաղ» ներուխաւ խորհրդածութիւնները կ՚ընէ Կ. Պոլսոյ նախկին պատրիարքին մահուան առթիւ (5 Յուլիս).

— «Զաւէն պատրիարք, Արմաշական մը, Օրմանեանի ու Դուրեանի աշակերտներէն, ինչպէս Բաբգէն Կիւլէսէրեան (ապա կաթողիկոս) եւ Սմբատ Սաատէթեան (Կարնոյ առաջնորդ), Խորոփ ու Մաշտոց վարդապետները, մտաւորական արտասովոր դէմք մը չէր, ինչպէս իր զոյգ ու մեծամեծ ուսուցիչները: Ոչ պերճաբան քարոզիչ մը, ոչ աստուածաբան մը, ոչ ալ գրող մը: Հայ բաւականաչափ զարգացած եկեղեցական մըն էր, համեստ ծրեւոյթով, ձեւերով, կեանքով ու կարողութիւններով ալ: Բայց, մեծ Պատրիարք մը, միաժամանակ, անկասկած:

Տանք ալեկոծ ժամանակին ու մեծ դէպքերուն բերած չուքը եւ չքեղանքը իր անունինուպատրիարքական Աթոռին, բայց յիշենք անմիջապէս որ ան կրցաւ, իր անձնական առաքինութիւններովը, հաւասար գալ անոնց: Առնուազն, եթէ չեղաւ մեծ՝ դէպքերուն չափ, չեղաւ փոքր ու մանաւանդ փոքրոգի՝ անոնց հանդէպ: Զինուած կեանքի ու շուրջ 15 տարուան առաջնորդականպաշտօններու տուած փորձառութեամբ (Կարին, Վան ու Տիգրանակերտ), համակուած նուիրումի ու լուռ գործունէութեան զգացումով եւ վերջապէս անկախ խառնուածքի մը եւ զգաստ մտածումի մը շնորհներով, Զաւէն Արքեպիսկոպոս կրցաւ բարձր մնալ չրջապատէն: Նախ, նոյն այդ շնորհներուն իբր հետեւանք՝ նախընտրուեցաւ ան իբր պատրիարքական թեկնածու իր ժամանակակից վարդապետներէն ու գաւառական առաջնորդներէն, ապա նոյն այդ շնորհներով գիտցաւ զոհել իր Աթոռը արժանավայել կերպով Պոլսոյ նման դժուարին ու փոթորկալից միջավայրի մը մէջ, արտաքին թէ ներքին ճակատներուն վրայ: Այս բոլորին պէտք է աւելցնել ուրիշ յատկութիւն մը, որ բարձր առաքինութիւն մըն է եւ մեր օրերուն անգտանելի ծաղիկ մը — օրինապահութիւնը: Օրինապահ էր Զաւէն պատրիարք, եւ ժողովուրդին ու ժողովներուն հետ, պահելով հաւասարակշռութիւնը՝ իր խղճին, օրէնքին եւ օրինական մարմիններուն միջեւ: Այս խառնուածքին իբր հարազատ արտայայտութիւնն են այն տողերը, զորս գրած է ան իր գիրքի Նախաբանին մէջ (Բ. էջ), զոր հարկ կը դատենք կրկին յիշել հոս. «Իբրեւ Պատրիարք՝ առանց ազգային ժողովներու գիտութեան ոչ մէկ քայլ առած ըլլալով, համարատուութեան պարտաւորութենէն ինքզինքս զերծ կը նկատեմ»: Եղած են ու կան շատեր, կրօնական թէ աշխարհական պաշտօնատարներ, որոնք կը կարծեն թէ ժողովներու որոշումներուն անսալը՝ նուաստութիւն մըն է: Ձեռ անդրադառնար որ մեծութիւնները ժողովներուն մէջ եւ անոնց հետ կը կերտուին: Սեփական կարծիքներ եւ հակումնե՞ր ունի մէկը, ահա ժողովները, որոնք կրնան լաւագոյն ասպարէզը դառնալ, զանոնք արդիւնաւորելու եւ զօրացնելու, նախ քան ժողովուրդին հասնիլը:

Զաւէն Պատրիարք իր պաշտօնակիցներէն ու դասակիցներէն աւելի մէկէն աւելի ունէր այս զգացումը, իբրեւ բնական բխում ժողովուրդին մէջ գործած էր ան եւ վերջնական փորձառութիւն ձեռք բերած, բայց այս փորձառութիւնը զարդարած բարոյական շնորհներով, որոնց կարգին պէտք է յիշել իր ողջմտութիւնը, իր անկողմնակալ ոգին, կեանքը, իրողութիւնները ճանչնալու եւ լաւապէս գնահատելու իր կարողութիւնը: Օրմանեան չէր սխալած զինքը մատնանշելով՝ ամէնէն առաջ: Ու Զաւէն Արքեպիսկոպոս արժանի եղած էր իր Աթոռին, վարանքով մօտեցած անոր: Ան գիտցաւ պահել իր բարոյական հաւասարակշռութիւնը: Բարոյականի ամէնէն անհաւասարակշիռ պայմաններուն մէջ. քաղաքականութիւն վարեց, առանց քաղաքականութիւն խաղալու եւ Պատրիարքը եղաւ գրեթէ բոլորին, հակառակ որ բոլորէն քուէ չէր առած: Պատրիարքական ընտրութեան 82 երեսփոխաններ մասնակցած էին, որոնց 64 քուէն ինք չահած էր: Ազատականները Դուրեանին տուած էին իրենց քուէները (11 հատ), Դաշնակցականները ոչ մէկուն, ճերմակ քուէ (6 հատ): Բայց չմոռնանք, որ Զաւէն շատ չանցած, բարեկամ դարձաւ Դաշնակցականներուն, զանոնք տեսնելով գործի մէջ եւ բարոյական առաքինութիւններով հզօր: Դաշնակցականները գնահատեցին երիտասարդ Պատրիարքը, տեսնելով անոր մէջ միայն ու միայն օրինապահ ու պարկեշտ պաշտօնատարը, որ գիտէր խղճմտօրէն նուիրուիլ իր ժողովուրդին ու անոր շահերուն պաշտպանութեան:

Ահա այս Պատրիարքն է որ կը հանգչի այսօր Երուսաղէմի մեծ Պատրիարքներու գերեզմաններու կարգին, ամբողջ պատմութիւն մը ձգած իր ետին, խռովայոյզ պատմութիւն մը, բայց նաեւ խաղաղ յիշատակ մը, օրհնութեան արժանի: Անուն մը, որ ոլորտներու մէջ չի սաւառնիր, բայց ժողովուրդին մէջ ու ժողովուրդին հետ կը հրչի, իր բարոյական առաքինութիւններով մնալով ժողովրդական դէմք մը, պատմական մեծ ու ալեծուփ դէպքերու կնիքը վրան.

Յարգանք իր խաղաղ ու ներշնչող յիշատակին»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

ՎԱԼԱՆՍ, 19 Յուլիս — Այսօր, շաբաթ իրիկուան տօնուեցաւ յոբելեանը գրագէտ եւ վաստակաւոր ուսուցիչ Պ. Յակոբ Օշականի:

Հակառակ տեղատարափ անձրեւին կոկիկ եւ գիտակից բազմութիւն մը եկած էր յարգելու, տաղանդաւոր մեծ Հայուն 40 տարիներու աշխատանքը, Սալ տէ Ֆէթի գեղեցիկ սրահին մէջ: Գաղութին հայ Տիկինները եւ Օրիորդները հանդիսականներուն կուրծքերը կը զարդարէին Օշականի փոքրիկ լուսանկարով, սրահին մուտքին առջեւ:

Յանձնախումբին կողմէ Յ. Ազատխանեան գրաւոր ճառով մը հանդէսը բացուած յայտարարելէ յետոյ բեմ հրաւիրեց պատուոյ նախագահ Պ. Արշակ Չօպանեանը:

Գեղարուեստական բաժինը բացաւ Լիոնաբնակ մեր սիրուած երգչուհին, Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան որ բեմ եկաւ բուռն ծափերու մէջ: Ջերմապէս գնահատելի է Օր. Ծովինարի սրտաբուխ պատրաստակամութիւնը, որով երկու անգամ բեմ բարձրացաւ եւ երգեց հինգ երգեր, եւ վերջացուց «Հայաստան երկիր դրախտավայր»ով:

Արտասանեց Պ. Գըլըքեան: Երգեցին Օր. Եղիկեան եւ Պ. Զարեհ Գասեան, ջերմ ծափեր խլելով հանդիսականներէն: Գրաւոր ճառով մը Օշականի կենսագրականը տուաւ Պ. Զաքրեան:

Յետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ մեր երիտասարդ մտաւորականներէն Պ. Կ. Փօլատեան, որ ձաղկեց կարգ մը հայ թերթերու ոչ – վայել ընթացքը Օշականի հանդէպ: Գնահատեց գրագէտը, քննադատը, ուսուցիչը եւ վերջացուց. «Կը խոնարհիմ մեծ վարպետին ստեղծագործութեան առջեւ եւ պիտի արհամարհեմ բոլոր անոնք որոնք ազատ քննադատութիւնը խլոյթի վերածեցին»: Խօսք առաւ նաեւ Օշականի որդին, Պ. Վահէ, շնորհակալութիւն յայտնելով իր հօրը հանդէպ եղած համակրանքի ցոյցերուն համար:

Վերջին խօսողն էր Պ. Ա. Չօպանեան, որ քանի մը խօսքով պարզեց Փարիզի Հայ Գրողներու Միութեան նախապէս յոբելեանը տօնելու որոշումը եւ քիչ յետոյ այդ միտքէն ինչ ինչ պատճառներով հրաժարելուն անիմաստ ընթացքը: Յայտարարեց թէ այդ Միութեան նախագահը ըլլալով ոչ մէկ պատճառ գտած է այդ վերաբերումին համար: Օշական սխալած ըլլայ թերեւս, սակայն կարելի չէ ժխտել իր քառասուն տարուան գրական վաստակը եւ իր նոյնքան մեծ հայրենասիրութիւնը, ազնուութիւնը ուսուցչական դժուարին գործին մէջ: Հայ Գրողներու Մ.թեան վարչութեան անդամները չըմբռնեցին այսքան անմեղ ու յստակ երեւոյթ մը: Ի վերջոյ կոչ ըրաւ ներկաներուն, որպէսզի նիւթականով ալ օգնեն, յոբելեարին անտիպ գործերը հրատարակելու համար:

Կ՚արժէ շնորհաւորել Յանձնախումբին բոլոր անդամները, որոնք գեղեցիկ հանդէսով մը պատեհութիւն տուին Վալանսի հայութեան որպէսզի իր երախտագիտութիւնը յայտնէ մեր մեծ գրագէտին: — Թղթակից

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ

Սիրելի «Յառաջ», անցեալները երբ կը թղթատէի 1934—1936—1937—1947 տարիներու «Դրօշ – մարտ» օրացոյցները յանկարծ աչքիս զարկաւ մեր անմահ հերոս գործիչ Գուրգէնի (Պաղտասար Մալեան) նահատակութեան թուականը 1893ին, ինչ որ սխալ է: Գուրգէն նահատակուած է 1899 Ապրիլ 17ին Ցրօնք գիւղ: Մինչեւ այսօր ալ վերապրող Տարօնցիներս կ՚ողբանք այդ գործիչին եւ իր խումբին կորուստը: Առաջին երեք օրացոյցներու մէջ Յուլիս ամսուան 22ի քով գրուած է. — 1897 Յուլիս 20ին տեղի ունեցաւ Սասնոյ լճի կռիւը ղեկավարութեամբ Վազգէնի եւ Գուրգէնի որոնց խումբին մէջ կը գտնուէր Անդրանիկ: Այո, ասիկա ճիշդ է եւ ես կը հաստատեմ: Այդ կռիւէն վերջն էր որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործիչ Գուրգէն Սերոբ Աղբիւրի հետ եկաւ ծննդավայրս կազմակերպելու համար:

Այս առթիւ հարց կուտամ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Մարսէյլի Նոր Սերունդի վարչութեան, կամ օրացոյցը կազմողին, թէ ի՞նչպէս կ՚ըլլայ որ 1893ին կը նահատակուի, իսկ իր նահատակութենէն չորս տարի վերջ, այսինքն 1897 Յուլիս 20ին կը ղեկավարէ Սասնոյ լճին կռիւը.

Ուրեմն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կը մնայ, 1948ի օրացոյցին մէջ ճշդել հերոսին նահատակութեան թուականը, 1899 Ապրիլ 17ին: — Ա. Խաչատուրեան

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ԵՒ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսիլիոյ Նորընտիր Շրջ. վարչութիւնը իր առաջին ժողովին մէջ, որոշեց այց մը կատարել Ա. Ահարոնեանի, ծննդեան 81րդ տարեդարձին առթիւ:

Շաբաթ, 19 Յուլիս, կէսօրէ վերջ, խումբ մը ընկերներ եւ ընկերուհի մը գեղեցիկ ծաղկեփունջով մը ուղղուեցանք Ա. Ահարոնեանի բնակարանը: Տիկին Զաթիկեան սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ մեզի: Երբ կը բարձրանայինք սանդուղներէն վեր, սիրտս ուժգնօրէն բաբախել սկսաւ: Առաջին անգամ էր որ աչքովս պիտի տեսնէի մեր անմահ գրողը, տառապանքի ու վշտի երգիչը: Քանի մը վայրկեանի մէջ աչքիս առջեւ պարզուեցան բանաստեղծի կեանքը, իր բոլոր տառապանքներով, եւ մանաւանդ իր գրքերը որոնք կարդացողին սրտին մինչեւ խորը կը թափանցեն: Տիկին Ահարոնեան մեզ առաջնորդեց սպասման սենեակը, եւ որոշուեցաւ որ երկ-երկու ներս մտնենք եւ չյոգնեցնենք հիւանդը:

Երբ կարգը ինծի եկաւ, յուզումս չկրցայ զսպել: Անկողինին մէջ անշարժ պառկած սպիտակ մօրուքով, ձախ ձեռքը դուրս հանած վերմակէն, մեզի կ՚երկարէր: Երեսի արտայայտութենէն գուշակեցի որ կը տառապի, կ՚ուզէր խօսիլ, եւ իր լեզուին կապերը քակել, բայց ի զուր:

Բանաստեղծի քնարին թելերը կտրած են...

Երկիւղածութեամբ մօտեցայ, բռնեցի այն ձեռքը որ ստորագրած է Սեվրի դաշնագիրը, որ իր գրիչով կրցած է ուժ տալ մեր յեղափոխութեան եւ դականութեան, եւ համբուրեցի արցունքներու մէջ:

Աչքերը կը պտտցնէր մեր վրայ: Սկսաւ շրթները շարժել քիչ մը եւ չշնչել, — լաւ է... լաւ... լաւ... Քիչ մը վերջ կարծես զղջաց իր ըսածին վրայ, դարձաւ եւ հառաչեց — Ա՜խ, ա՜խ, ա՜խ, ու սկսաւ լալ:

«Ախ» կը կրկնէր չեմ գիտեր որո՞ւ համար, իրե՞ն համար որ 14 տարիէ ի վեր դատապարտուած է անշարժութեան, մեզի՞ համար, խղճալով որ պանդուխտի նման կը թափառինք երկրէ երկիր, թէ Ազգին չար բախտին կամ հին յիշատակներու վրայ...

Մեկնելէ առաջ անգամ մըն ալ համբուրեցի ձեռքը, ու առանց աչքերս իրմէ բաժնելու դուրս ելայ սենեակէն: Ընկերներս արդէն կը սպասէին ինծի եւ ես կը շարունակէի մտածել, սիրտս ուռած, մարմինս ընկճուած.

Այսքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք...

Այս այցելութիւնը անգամ մըն ալ զօրացուց մեր կամքն ու կորովը, մեր պարտականութեան գիտակցութիւնը: Մենք, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ, բնաւ պիտի չմոռնանք յեղափոխական կամ մտաւորական երէց ընկերները որոնք իրենց կեանքը տրամադրեցին ազատագրութեան պայքարին:

Այն գիշերը չկրցայ աչքերս գոցել: Ահարոնեանի այնքան յուզումով արտասանած «Ախ»ը բնաւ պիտի չելլէ մտքէս: — Խաչիկ Գալուստեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ եւ գիտական գիտելիքներ տարածող ընկերութեան հիմնադիր կրնան ըլլալ գիտական, մշակութային, հանրային, պետական համագործական կազմակերպութիւններն ու ձեռնարկութիւնները որոնք շահագրգռուած են ընկերութեան գործունէութեան զարգացումով: Իսկական անդամ կրնան ըլլալ գիտական, հանրային-քաղաքական, ռազմական գործիչներ, մանկավարժներ, գրականութեան եւ արուեստի գործիչներ, որոնք կը փափաքին ընկերութեան դասախօսական աշխատանքին մէջ իրենց անձնական գործօն մասնակցութեամբ աջակցիլ, Հայաստանի աշխատաւորութեան մէջ տարածելու քաղաքական եւ գիտական գիտելիքներ:

Ընկերութեան իբրեւ իսկական անդամ ընդունուելու համար, անհրաժեշտ են գիտական կամ հասարակական-քաղաքական կազմակերպութիւններու երաշխաւորութիւնները կամ ընկերութեան երկու իսկական անդամի երաշխաւորութիւնը:

Ընկերութեան հիմնադիր եւ իսկական անդամներու ընդունելութիւն կը կատարէ ընկերութեան կազմ-կոմիտէն՝ գրաւոր յայտարարութեան հիման վրայ:

Ընկերութեան հիմնադիր եւ իսկական անդամ ընդունուողը պարտաւոր է մուծել մուտքի վճար, հիմնադիր անդամներու համար հազար րուբլի, իսկ իսկական անդամներու համար 100 րուբ.:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նախկին վարչապետ Հայիպ Ապի Շահլա, երեսփոխան Պէյրութի, որ վերջերս Սէուտի Արաբիա գացած էր այցելելու համար ամերիկեան քարիւղի հաստատութիւնները, իբրեւ իրաւագէտ – խորհրդական, յայտարարեց թէ Իպն Սէուտ թագաւորը նոյնքան անհաշտ է Լիբանանի անկախութեան հարցին մէջ որքան Լիբանանցիները իրենք: Ան վճռապէս հակառակ է Մեծն Սուրիոյ ծրագրին, համոզուած ըլլալով թէ այդ ծրագիրը ուղղուած է Լիբանանի դէմ:

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ՀԱՆԳՍՏԱՑՆԷ ՖՐԱՆՍԱՆ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը հաղորդեց թէ ծանուցագիր մը ստացած է Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարէն: Այս գրով զօր. Մարշըլ կը յայտարարէ թէ ամերիկեան կառավարութիւնը որեւէ գործողութիւն պիտի չկատարէ Գերմանիոյ արտադրութեան մակարդակը ճշդելու համար, առանց նախապէս խորհրդակցելու ֆրանսական կառավարութեան հետ: Յառաջիկային խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի մասնակցութեամբ երեք պետութեանց, հաւաքաբար քննելու համար ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան տեսակէտները այս հարցի մասին:

Այս լուրը որոշ գոհունակութիւն պատճառեց Ֆրանսայի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ, իբրեւ երաշխիք մը Ֆրանսայի ապահովութեան եւ Մարշըլի ծրագրին յաջողութեան համար: Ֆրանսայի տեսակէտն այն է թէ Գերմանիոյ ճարտարարուեստական արտադրութեան խնդիրը կը վերաբերի Զօրեորու խորհուրդին (Պերլին) կամ արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովին, որ պիտի գումարուի Լոնտոնի մէջ, յառաջիկայ Նոյեմբերին: Փարիզի մէջ նոյն տեսակէտն ունին Ռուրի ածխահանքերու եւ պողպատի ճարտարարուեստութեան սեփականութեան եւ միջազգային հսկողութեան մասին:

Հրատարակուած տեղեկութիւններէն կը հետեւի թէ ամերիկեան կառավարութիւնը պիտի յետաձգէ Գերմանիոյ տնտեսական վերակազմութեան ծրագրին գործադրութիւնը, մինչեւ որ երեք պետութիւնները կարենան ժողով գումարել, խնդիրը քննելու համար: Իրազեկներու կարծիքով, անգլօ-ամերիկեան ծրագիրը կը տրամադրէ 11 միլիոն թոնի բարձրացնել Ռուրի պողպատի արտադրութիւնը: Ուրեմն այս ծրագիրն է որ պիտի յետաձգուի, ցնոր տնօրինութիւն: Տասնըմէկ միլիոն թոնի այս գումարը կրկինն է այն քանակութեան զոր սահմանեց Պերլինի միջդաշնակցային Վերստուգիչ Յանձնաժողովը 1946ին, հետեւաբար Ֆրանսայի մէջ կը վախնան որ արեւմտեան Գերմանիոյ ճարտարարուեստութեանց վերակենդանացումը պիտի վնասէ իր ճարտարարուեստին:

Ասկէ զատ, Փարիզի մէջ կը վախնան որ գերման ճարտարարուեստութեան վերակենդանացումը զէնք մը դառնայ համայնավարներուն ձեռքը: Այս վերջինները բուռն պայքար կը մղեն անգլօ-սաքսոն քաղաքականութեան եւ Մարշըլի ծրագրին դէմ, այն ամբաստանութեամբ թէ կ՚ուզեն ոտքի հանել Գերմանիան, վտանգելով Ֆրանսայի ապահովութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՀԱՓՈՐՁ.— Մ. Նահանգներու ծերակոյտի ոստիկանութեան տեղակալը հաղորդեց թէ ատրճանակով զինուած մարդ մը ձերբակալուեցաւ Կափիթոլի մէկ սրահին մէջ, նախագահ Թրումընի այցելութենէն անմիջապէս վերջը:

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻ սէնտիքան կը ծանուցանէ թէ Թուղթի ազգային հեռեւանքով կառավարութիւնը պարտադրած է 12 առ հարիւր կրճատել բոլոր թերթերու տպագրութիւնը Յուլիս 15էն Սեպտ. 15, ինչպէս եւ շաբաթը քանի մը անգամ միայն երկու էջով հրատարակել:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ եւ գործատիրական կազմակերպութեանց միջեւ բանակցութիւնները կը շարունակուին դեռ: Գործատէրերը կը հաւանին որ աշխատավարձքի թեթեւ յաւելում մը կատարուի, բայց կը մերժեն ուրիշ պայմանները: Վարչապետը պնդեց թէ չի կրնար ընդունիլ գիներու յաւելումը:

ՀՆՁՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ մը ծագած է Լօռ է Լուառի, Սէն է Մառնի եւ ուրիշ նահանգներու մէջ: Տեղ տեղ բանուորները ատրճանակներով զինուած՝ կը կեցնեն անոնք որ կ՚ուզեն աշխատիլ: Կը պահանջեն նուազագոյն 8000 ֆրանք ամսավճար եւ պարգեւ հունձքի համար:

ՃԱՎԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Հոլանտացիները կը շարունակեն յառաջ խաղալ ամէն ուղղութեամբ, մանաւորապէս ձեռք անցընելու համար գլխաւոր ճամբաները, երկաթուղիները եւ ճակնդեղի դաշտերը: Առ այժմ դիմադրութիւնը տկար կ՚երեւայ:— Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ երեսփոխան մը պահանջեց զէնք եւ ռազմանիւթ չտալ Հոլանտայի:

ՊԱՅԹԻՒՆ ՄԸ տեղի ունեցաւ Պերլինի խորհրդային շրջանի գերման ոստիկանական կեդրոնին մէջ: Ութ հոգի մեռան, 9 հոգի վիրաւորուեցան, երեք հոգի մէջտեղ չկան: Ռումբը քանդեց շէնքին երկու յարկերը: Կը կարծուի թէ քաղաքական դաւ մը սարքուած էր:

ԱՆԳԼԻՈՅ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ միջեւ կատարուած առեւտրական բանակցութիւնները խզուեցան համաձայնութիւն գոյացած չըլլալով ցորենի գիներու եւ ուրիշ կէտերու մասին:

Խանասորի Արշաւանքի յիսնամեակը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՇԱՎԻԼԻ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒ

Շավիլի անտառին մէջ, կիրակի, 27 Յուլիս, առաւօտեան ժամը 11ին: Այցելութիւն գերեզմանատան՝ ժամը 15ին:

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Նոյն օրը առտուն ժամը 10ին պատարագ եւ հոգեհանգիստ Շավիլի մատուռին մէջ, ԻՇԽԱՆ եւ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ Յ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ, ԲԺ. ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆԻ, ինչպէս եւ ազատագրութեան ճամբուն վրայ ինկած բոլոր հերոսներու յիշատակին:

Մատուռի հասցէն.— 4 rue des Trois Champtiers, Chaville:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղը կը տօնէ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ, 27 Յուլիս, կիրակի օր, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Պ. Նազար Աղիկեանի զովասուն պարտէզին մէջ, Տէսին: Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Հեռաւորութիւնը հանրակառքի վերջին կայարանէն 50 քայլ:

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն Փարիզի եւ շրջակայից մեր սիրելի ժողովուրդին՝ կը ծանուցուի որ այս կիրակի Յուլիս 27, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, առտուան ժամը 10ին տեղի պիտի ունենայ քահանայական ձեռնադրութիւն,— օծումը Սարկաւագ Գէորգ Գարիպեանի, Փոն տը Շէրիի եւ շրջակայից համար:— Արտաւազդ արք.

Հ. Յ. Դ. ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ «ԽԱՏԻՍԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՎՌԱՄԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ:

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէնթ Անտուէի օդասուն պարտէզին մէջ: Առնել 25 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջին կայարանը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Առտուն ժամը 10էն 2 գնդակի մրցում: Հանդէսը կը բացուի ժամը 3ին, երգչախումբին եւ նուագախումբին կողմէ: Թատերախումբը կը ներկայացնէ «ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ», ղեկավարութեամբ Ա. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ: Հայաստանի պարեր:

Մուտքը ազատ է:

Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Հրապարակային մեծ երեկոյթ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Ռոմանի «Անդրանիկ» խումբի կողմէ, Խանասորի Արշաւանքի 50րդ տարեդարձի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին բացման հանդէսի առթիւ: Տեղի պիտի ունենայ, 26 Յուլիսին, ժամը 21ին, Patronage St. Bernardի շքեղ սրահին մէջ: Կը խօսին ընկերներ Միսաք Միրզէ (Լիոնէն) եւ Ս. Գիլալեան: Ներկայ կ՚ըլլան Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան երկու անդամները:

ՏԷՍԻՆ.— Ֆր. Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ իր նախաձեռնութեամբ, այս կիրակի առտուան ժամը 9ին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Տէսինի եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ բոլոր այն հայ մարտիկներուն, որոնք ինկան այս վերջին պատերազմին մէջ:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ս. Ս. Շին. Միութեան Մարսէյլ քաղաքի ու Սէն Լու եւ շրջանի քոյր մասնաճիւղերու նուիրուած Համասեռաստացիական օրուան եւ Ներգաղթի ողջերթի: Այս կիրակի ամբողջ օրը Վալպառէլ, Շաթօ տը Վալպառէլի ծառախիտ եւ օդասուն դաշտին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ Սէնթ Անթուանի «Շիրկանալ» երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Տիկին Թէրզեանի: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Մուտքը ազատ է:

Ծանօթութիւն.— Հանդիսավայրը երթալու համար քաղաքէն առնել Գուլվառ Կաւխալաւէն 15 թիւ եւ Gare de l'Estէն 40 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել Avenue de Valbarelle.— Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8ին Մուրատ նոր Ակումբին մէջ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ:

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 50ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ Վիէնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, կիրակի 27 Յուլիս ամբողջ օրը, հանրածանօթ Պ. Փէլլէի զովասուն պարտէներուն տակ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, արեւելեան եւ եւրոպական պարեր, ու նաեւ բանախօսութիւն:

Ճոխ պիւֆէ զանազան խմելիքներով եւ ուտելիքներով: Ուրիշ մանրամասնութիւններ տեղին վրայ:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿ. ՄԻՍԱՔ ԵՐԱՆԵԱՆ ուրախութեամբ կը տեղեկացնեն ծնունդը իրենց երկրորդ զաւկին՝ ԱՐԱՄ - ԱՐՄԱՆի: Քոլոմպ, 20 Յուլիս,

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ.— Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Գօմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէին, այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Գօմոնի Ֆլորէալ սինէմային մէջ: ՇԱՆԹ Թատերախումբը կը ներկայացնէ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ, ժողովրդական ուրախ օփերէթ 4 արարով: Արեւելեան ընտիր նուագ:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Սէն Լուի եւ Սէնթ Մարկրիտի քոյր մասնաճիւղերու կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Եօթնեղբայրեանի օդասուն ագարակին մէջ: Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագրով:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին «Բազքէն Սիւնի» խումբին կողմէ, այս կիրակի, ամբողջ օրը, Rond Pointի պաղ ջուրին մօտ: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

ՏԱՐՕՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Տ. Տ. Հ. Միութեան կողմէ, Օգոստոս 3ին, Ռօպէնսոնի գեղեցիկ ծառաստանին մէջ: Մանրամասնութիւնները շուտով:

Պ. ԹՈՐՈՍ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԷ կը խնդրուի իր հասցէն իմացնել Պ. Ե. Քոչունեանի, 10 Bld. Gassendi, Digne (B. A.):

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ կը կրկնենք ԱՒԱԳ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ հասցէն: Անհատական նամակներուն խմբագրութիւնը չի կրնար պատասխանել:

AVAK HAGOPIAN, c/o K. Arakelian, 796 Vie Miralesta, Palm Springs, (Cal. U. S. A.):

Le Gérant: A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Samedi 26 JUILLET 1947 Շաբաթ 26 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5094-Նոր շրջանի թիւ 703 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՑԵԻԻԼ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ

Երկար ատեն է որ գլուխ գլխի զրոյց մը չենք ունեցած մեր թղթակիցներուն հետ :

Եթէ հաշուէինք անոնց թիւը, «Յառաջ»ի հրատարակութենէն ի վեր, ապահովաբար բազմամեայ դպրոցի մը շրջանաւարտներուն նախանձը պիտի շարժէին :

Շատեր կան որ հանդէսի մը նկարագրութեամբ սկսան, եւ դարձան հասուն յօդուածագիր, նոյնիսկ թռիչքներ կատարելով դէպի գրականը:

Ուրիշներ, ընտանեկան հոգերու տակ ճըն-շուած, մէկդի դրին գրիչը եւ միայն հանդիսաւոր օրերու մէջ կ'երեւան:

Մնացեալները մինչեւ այսօր ալ կը շարունակեն «իւրովսանն» ծառայել, իրենց ետեւէն հասցնելով աւելի նորեր:

Խմբագրութիւնը գուրգուրանքով կը կարդայ անոնց իւրաքանչիւր տողը: Ի հարկին սրբագրելով, կոկելով, մշակելով: Միշտ այն վստահութեամբ թէ իրենք ալ կը բաղդատեն ղրկուածն ու տպուածը, օգտուելով կատարուած սրբագրութիւններէն:

Թող չատ չտեսնեն, եթէ «Յառաջ»ը ինքնուրոյն գիծ, մշակուած, թարմ լեզու կը փնտռէ նոյնիսկ թղթակցութեանց մէջ :

Օրաթերթը ամէնէն կենդանի վարարանն է, լեզուն յղկելու, կանոնաւորելու, զարգացնելու եւ հասցնելու համար:

Եթէ թոյլ տանք որ ամէն մէկը կը գոհանայ իր սորվածովը, կամ նուիրագործուին աններելի սայթաքումները, քերականական վրիպումներն ու անհոգութիւնները, ամէնէն առաջ բուն մայրենիքն է որ պիտի տուժէ:

Արդէն չափէն աւելի աւերներ կը գործուին այս գետնին վրայ, բազմաթիւ թերթերու մէջ, [illegible]

Մի գուշակէք թէ ունէ խմբագրի համ[illegible] ճելի բան է ամբողջ տողեր, նախադասութիւններ կրճատել, վերածելու համար մէկ պարբերութեան, որ ըլլայ համապատասխան իմաստին, եւ ճաշակաւոր: .

Այսքանը՝ իբրեւ փակագիծ: Ուրիշ բան կ'ուզէինք ըսել այսօր :

Հակառակ մեր բոլոր բարեացակամութեան, միշտ ալ գանգատներ կը լսենք զանազան թղթակիցներէ :

Այս կացութիւնը շատ լաւ կը պատկերացնէ հեռաւոր աշխատակից մը, գրելով — « Կարճ գրեմ, հանդէսին կազմակերպիչները կը տրտընջան, երկար գրեմ՝ խմբագրութիւնը կը նեղսրտի » :

Արդարեւ, դժուար է գոհացնել բոլորը միասին, ընթերցողն ալ հաշուելով :

Ամէն հանդէսի առթիւ, միշտ կը յիշեցնենք, — «Անունները մի կրճատէք, մանաւանդ որ նորահասներ են եւ քաջալերութեան կը կարօտին, հայկական կեանքին կապուելու համար»:

Կ'ըմբռնենք եւ կը համակերպինք, տեղ տալով ուրիշ մանրամասնութեանց :

Արդ, երբ, հրատարակութենէն վերջ, իրենք ալ աչքէ անցընեն թերթը, պիտի տեսնեն որ առնուազն մէկ սիւնակ տեղ բռնած է իրենց քաղաքին այսինչ Միութեան խնջոյքին նկարագրութիւնը:

Ուրեմն, տարրական պահանջ է պահել համեմատութիւնները, քանի որ թերթը կը պատկանի ամէնուն, Ֆրանսայէն դուրս ալ: Դժբախտաբար, ծաւալն ալ սահմանափակ է :

Եւ յետոյ, ինչո՞ւ գոհանալ միայն հանդէսներու նկարագրութեամբ, որոնք ընդհանրապէս իրարու կը նմանին :

Ամէն գաղութ, ամէն քաղաք ունի կեանքի, գործունէութեան ուրիշ երեւոյթներ ալ, որոնց պէտք է հետեւիլ պարբերաբար: Անշուշտ որքան թոյլ կուտան իւրաքանչիւրին անձնական պարագաները :

Օրինակ, տեղաշարժ մըն է որ կը կատարուի մեր գաղութին մէջ, ներգաղթի հետեւանքով: Գացողներ կան, մնացողներ կան: Ուրեմն փոփոխութիւն ոչ միայն հանրային, այլեւ տնտեսական կեանքի մէջ:

Հարկ է հետեւիլ այս շարժումին, ինչպէս ուրիշ երեւոյթներու: Վիճակագրական տեղեկութեանց հետ, կենդանի պատկերներ ալ կը պարզուին աչքերու առջեւ: Նիւթերը ինքնին կը հասնին, կազմելով շարժանկարը օրուան կեանքին: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՂԹԻ ՏԱԳՆԱՊ

Գիտէ ըսէք,— ի՞նչ բանի «տագնապ» չկայ... Եթէ բոլոր տագնապները մոռնանք մեր հանապազօրեայ հացը մեզի կը յիշեցնէ ամէնէն սուրը եւ անմարսելին:

Թուղթի տագնապը, սակայն, մանաւանդ լրագրի թուղթինը, հացին պէս բան մըն է: Աշխարհի պաշարին, ձեռքդ հեռաձայնին, օրն ի բուն կը հաշուես թէ քանի՞ով պիտի հանես եռամսեայ բաժնեգինը:

Միշտ յոյս մը կայ սակայն սրտիդ խորը: Ձէ՞ որ ամէն անցնող օր քիչ մը կը հեռացնէ մեզ «տագնապէն» եւ կը մօտեցնէ նախապատերազմեան երանութիւններուն:

Եւ յանկարծ լուր մը,— բաժնեգինը կրճատուած է, եւ թուղթի պակասը հետզհետէ կը ծանրանայ :

Վայրկեան մը կը յուսահատիս անշուշտ : Արդէն իսկ ծանր նախահաշիւդ նոր հարուած մըն ալ կը ստանայ. բայց մարդկային բնաւորութեան մէկ հաճելի կողմը անմիջապէս օգնութեան կը հասնի եւ կը սկսիս մտածել տագնապին հետեւանքներուն մասին:

Թուղթ չկայ, ուրեմն թերթ ալ չկայ, ոչ ալ գիրք: Վայրկեան մը անդրադարձէք,— ի՜նչպէս սատուէն կանուխ եղողը չորս ուկէս բանաստեղծութիւն պիտի մրոտէ եւ մամուլին յանձնէ: Ի՛նչ թուղթի վրայ պիտի տպուին սաւանի մեծութեամբ գոյնզգոյն թռուցիկները: Հապա գաչտահանդէսի յայտագիրնե՞րը խոշոր խոշոր գիրերով:

Ո՞ւր պիտի փայլի գրախօսէ բռնուած մեր բարեկամը: Ինչո՞վ պիտի քանդեն 55 տարուան կաղնին, եթէ թուղթի պաշարը հատնի:

Ո՞ւր իրենց մաղձը պիտի թափեն պոռոտները :

Կրնաք երկարել շարքը, թուելով թուղթին [illegible] մրոտել եւ ոչինչ է պիտոյ գիրքեր թխել :

ՍՕՍԻ

Հ. Յ. Դ. ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

• Սուրիոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ երեսփ. ժողովի (պետական) ընտրութեանց մէջ, Դամասկոսէն ընտրուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան թեկնածուն, Ֆրէտ Արզումեան, Հ. Մ. Ը. Մ.ի անձնուէր անդամներէն:

Հալէպի 15 ընտրելիներէն միայն չորսը ընտրուած, միւս 11ը համեմատականի մնացած են : Քուէարկութեան մասնակցած են 38.884 հոգի, ընտրուելու համար թեկնածու մը պէտք է ստանար 19.443 քուէ: Հ. Յ. Դ. ընտրելին, ընկեր Հրաչ Փափազեան, ստացած է աւելի քան 17.000 ձայն :

Յուլիս 2ին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան սարքած ընտրական ժողովին առթիւ, Սուրիոյ ազգ. կուսակցութեան վարիչներէն Տօքթ. Քէյալի խօսքը մասնաւորելով ընկեր Հրաչ Փափազեանի վրայ, յայտարարած է.

— « Շատ բան կը պարտինք իրեն մեր անկախութեան կերտումին մէջ: Հրաչ Փափազեան իր առողջ դատումներով եւ հասուն գաղափարներով մեծապէս օգտակար եղաւ մեզի: Ես կ'ուզեմ որ ան ոչ միայն չորս, այլ յիսունեւչորս տարի ծառայէ այս երկրին, որ պէտք ունի իրատես մարդոց »:

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ).— Երկու օրէ ի վեր Մարսէյլի մէջ ալ անօրինակ եռուզեռ մը կը տիրէ: Ներգաղթի Կոմիտէն սկսած է բաժնել առաջին կարաւանով մեկնելիք հայրենակիցներու թուղթերը: Պրպտումներ կատարելով տեղեկացայ թէ առաջին չոգենաւով պիտի մեկնին՝

Պամաճէն 44 ընտանիքներ, Սէնթ Մարկրիթէն 12 ընտանիք, Սէնթ Անթէնէն 7, Փուժէէն 2, Արլէն 1, Սալէն տը Ժիրօէն 1 ընտանիք:

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Վերջին պահուն «Բուսաբեր»էն ցաւով կ'իմանանք թէ Յուլիս 7ին Գահիրէի իտալական հիւանդանոցին մէջ մեռած է Գ. Ռսկան Մարտիկեան, Օսմ. կայսրութեան երբեմնի Թըղթատարական նախարարը: Ութսուն տարեկան էր: Կը խօսինք առանձին :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ

ԱՆԳԼԵԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԺՈՂՈՎ ՌՈՒՐԻ ՄԱՍԻՆ

Բրիտանական կառավարութիւնը որոշեց ընդունիլ Մ. Նահանգներուն հրաւէրը, ժողով մը գումարելու համար Ուաշինկթընի մէջ, Ռուրի ածխահանքերու մասին: Հաւանական է որ ժողովը գումարուի յառաջիկայ շաբթու: Նախապէս Անգլիա կ'առաջարկէր ընդլայնել օրակարգը, բայց այժմ տեղի տուած է, Ամերիկայի պնդումին վրայ: Մ. Նահանգները շարք մը խորհրդաժողովներ սարքած են, լուծելու համար Գերմանիոյ տնտեսական խնդիրները որ սերտ կապ ունին Մարշըլի ծրագրին հետ: Երկու պետութիւնները խորհրդակցելէ վերջ, Ֆրանսայի կարծիքն ալ պիտի առնեն Ռուրի ածուխի եւ պողպատի արտադրութեան յանձնման մասին :

Այս առթիւ թերթերը կը գրեն թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը գաղտնի տեղեկագիր մը ստացած է, որ ծանրապէս կը մեղադրէ Անգլիացիները թէ չեն կրցած կազմակերպել եւ օգտագործել Ռուրի ածխահանքերը: Այս տեղեկագրին համաձայն, գերման հանքագործները կրնան կրկնապատիկ աւելի ածուխ արտադրել, եթէ գործը լաւ կազմակերպուի: 1946ին Ռուրի ածխահանքերը ամսական միջին հաշուով 5.486.000 թոն ածուխ արտադրած են բրիտանական վարչութեան տակ, մինչդեռ 1935—38ին, գերմանական վարչութեան հրամանին տակ, ամսական միջին արտադրութիւնն էր 13.033.000 թոն: Ամերիկացիները չեն ուզեր հրատարակել տեղեկագիրը, որպէսզի Անգլիա չվշտանայ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՎԵՐԱՊԱՀՈՒՄՆԵՐԸ

Հակառակ Ամերիկայի տուած հաւաստիքներուն, Ֆրանսա կը շարունակէ վերապահ դիրք մը բռնել անգլեւամերիկեան քաղաքականութեան մասին: Փարիզի թերթերը երէկ զարմանքով հրատարակած էին անգլիական երկու մեծ թերթերու՝ «Թայմզ»ի եւ «Մանչեսթըր Կարտիըն»ի խմբագրականները, երկուքն ալ ջերմապէս կուսակից՝ Գերմանիոյ տնտեսական վերակազմութեան: Ուշադրաւ էր մանաւանդ «Թայմզ»ի խմբագրականը, որ անհրաժեշտ գտնելով միացեալ Գերմանիոյ վերահաստատումը, կ'եզրակացնէր թէ «Գերմանիա պէտք է նախապատուութիւն վայելէ ամերիկեան օգնութիւնը ստանալու համար »:

Ինչպէս դիտել կուտան թերթերը, դեռ անցեալ շաբթու Գ. Պէվին կը յայտարարէր երեսփ. ժողովին մէջ.— «Գերմանիոյ վերակազմութիւնը պիտի կատարուի Եւրոպայի վերակազմութենէն վերջ »:

Ֆրանսա վերապահ դիրք մը բռնած է նաեւ թեան ներկայացուցիչը այլ օր յուսաբանութիւններ հաղորդելով մամուլի ներկայացուցիչներուն, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը պէտք է աջակցի Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն եւ Ֆրանսայի, սահմանելու համար գերման ճարտարագործութեան նոր մակարդակը: Այս առթիւ շեշտեց թէ Գերմանիոյ տնտեսական վերակենդանացման գործը կը վերաբերի Չորս Մեծերուն: Ֆրանսա համաձայն է որ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն հետ խորհրդակցի Ռուրի մասին, բայց պէտք չէ վերջնական որոշում տալ, առանց իմանալու Խ. Միութեան տեսակէտները: Մնաց որ, Ֆրանսա միշտ կը պնդէ Ռուրի շրջանին միջազգայնացման վրայ, իսկ Անգլիա եւ Ամերիկա տարբեր ծրագիրներ ունին այս մասին :

«Գլուխները պիտի ջախջախենք եւ արիւնը պիտի խմենք»

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն ((15 Յուլիս) կը քաղենք հետեւեալ շանթալից պատմութիւնը,—

Կառավարական «Սօն Թէլէկրաֆ» թերթին համաձայն, Զօր. Սատըգ Ալտօղան Գատըգիւղի թաղերէն Էյլուէրմէնի Դեմոկրատ Ակումբին մէջ ճառախօսելով ըսած է.

— Ամէն անգամ որ յօդուած մը գրենք եւ մամուլին միջոցով հանրային կարծիքին ներկայացնենք մեր մտածումները, յաջորդ օրն իսկ — չեմ գիտեր որ օրէնքին յենլով — կը փակուին թերթերը: Հալք կուսակցութիւնը կ'ոտնակոխէ ժողովրդային ազատութիւնները: Դեմոկրատ կուսակցութիւնը ասոր դարմանը պիտի գտնէ: Հալք կուսակցութիւնը գլորած է փոսի մը մէջ, ուրկէ չի կրնար դուրս ելլել: Անոնց պատրաստած օրէնքները դէմ են ազգին ազատութիւններուն : Մենք չենք ճանչնար եւ չպիտի ճանչնանք այդ օրէնքները: Պէտք է վերանորոգուին այդ օրէնքները:

Ասոնք 24 տարիէ ի վեր չեն յարգած այն խոստումները զորս տուած էին ազգին: Անոնք ազգին արիւնը ծծած են :

Պիտի ջախջախենք անոնց թեւերը, ոտքերն ու գլուխները եւ պիտի խմենք անոնց արիւնը :

Մենք չենք կրնար ժողովրդապետութիւն ունենալ միակ անհատի մը խելապատակէն: Լաւա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ամերիկեան զէնքերը չեն կրնար փրկել Թուրքիան

ԱՆԳԱՐԱ, (Թուրքիա), Յունիս 3.— Թուրքիոյ համար առաջարկուած 100 միլիոն տոլարի արժողութեամբ զինուորական օժանդակութեան նիւթեղէնները չեն կրնար Թուրքիան բաւականաչափ զօրաւոր ընել՝ ռուս յարձակման դիմադրելու համար:

Նոյնիսկ մէկ միլիարը բաւարար չէ այդ ընելու: Թէ Թուրքերը եւ թէ Ռուսերը գիտեն այդպարագան:

Ինչ որ ալ եղած ըլլայ, ամերիկեան այս քաղաքականութիւնը յետաձգած է վտանգը եւ թերեւս կարող է վճռական ըլլալ աւելի ուշ պատերազմի պարագային, եթէ ամերիկեան հետադրումը ըլլայ տեւական եւ իմաստուն:

Անկարելի նպատակ մը չէ՝ փոքր Թուրքիան ինքնաբաւ ընել ռուսական զօրաւոր ուժին դէմ, բայց այդ ամբողջապէս կարելի դարձնելու համար ան պէտք է դիմանայ, մինչեւ որ միջազգային ան պաշտպանութեան ուժ մը համնի: Հոս դոնուող զինուորական մասնագէտներու համաձայն, ատիկա կապ ունի քաղաքական, տնտեսական եւ զինուորական ազդակներու հետ:

Քաղաքական կորովի ազդակը ակնյայտնի է: Սահման մը կայ, երբ փոքր ու քաջ ազգ մը կրնայ դիմանալ զօրաւոր դրացիի մը ճնշումին:

Խնդիր չի կրնար ըլլալ որ Թուրքերը որոշած են պաշտպանել իրենց հողը, եթէ նոյնիսկ առանձին ըլլան: Սա իրողութիւնը թէ 18 միլիոն բնակիչներ խանդավառութեամբ կը կերակրեն մէկ միլիոննոց բանակ մը, այսպէս կոչուած խաղաղութեան շրջանին, բաւարար փաստ մըն է ատոր:

Իրականութեան մէջ, բոլոր երիտասարդները մեկնած են: Այո՛, զոհողութիւնը զգալի է իւրաքանչիւր գիւղի եւ երկրագործական ընտանիքի մէջ:

Սակայն հայրենասիրութիւնը չի կրնար երկար ժամանակով արգիլել՝ զինուորական նման բեռի մը տակ՝ խորտակումը ազգային տնտեսութեան եւ քայքայումը՝ ժողովուրդի մը ազդուեկերպով պաշտպանութեան կարողութեան: Այդպէսով Ռուսիա դրամագլուխի կը վերածէ Թուրքերու պատրաստութեան այդ կամքը: Ստալին ստիպելով դանոնք ծախսելու իրենց ոսկեղէն կէսը որ ազգային պաշտպանութեան, անոնց ձեռքով իսկ փաստ [illegible] գերեզմանը: Նոյնիսկ այդ [illegible] աւելին մնացած է Համաշխարհային Ա. պատերազմէն: Այդ պատճառով մեր առաջին նպատակն է անոր հայթայթել օդանաւեր, հրասայլեր, հակօդային թնդանօթներ: Բայց ատիկա գործին ամէնէն դիւրին եւ նուազ կարեւոր մասն է:

Թրքական բանակը լայն հիմերու վրայ արդիացնելը կարճ ժամանակի մէջ անկարելի է: Շատ ու շատ կազմածներ պէտք են եւ շատ երկար ժամանակ կ'առնէ մարզելու համար գիւղացի զինուորները եւ սպաները, որոնք անվարժ են մեքենաշարժ պատերազմական եղանակի:

Աւելի զատ Թուրքիա չունի հաղորդակցութեանց եւ փոխադրութեանց միջոցներ եւ ոչ ալ ճարտարարուեստական կայաններ՝ պատշաճ կերպով պատրաստութեան համար: Օդակայաններ, ճամբաներ, երկաթուղիներ, նաւահանգիստներ բանալին են թրքական պաշտպանութեան, Թուրք բանակին մեքենայացումէն առաջ:

Անկասկած Թուրքիա կը դիմանայ մէկ կամ 2 ամիս առանց արդիական դիւրութիւններու: Բայց ան պէտք ունի ատոնց՝ շուտով նիւթեղէն եւ նոր ուժեր ստանալու համար: Միջազգային օդանաւեր չեն կրնար օգնել անոր առանց օդակայաններու: Դաշնակիցներու օգնութեան նաւերը պէտք ունին նաւահանգիստներու եւ կազմածները պէտք է փոխադրուին ճամբաներու վրայէն:

Բայց ցամաքահանման կայաններ, ճամբաներ, երկաթուղիներ կարելի կը դարձնեն Թուրքիան ունենալու աւելի լաւ պաշտպանութեան միջոցներ, աւելի փոքր բանակով մը: Այս ձեւով կը թեթեւնայ մարդկային ուժի եւ տնտեսական բեռը, որ ներկայիս այնքան վտանգաւոր կերպով կը տկարացնէ զայն (Թուրքիան): Միեւնոյն ժամանակ կարելի կը դարձնէ ստիպողական օգնութիւն հասցնել դուրսէն:

Իրապէս, մինչեւ որ այդ գործերը չկատարուին, Թուրքիա չի կրնար պաշտպանուիլ: Ռուսիա յարձակելով անոր վրայ՝ Պուլկարիայէն եւ Սեւ Ծովի կայաններէն՝ կարող է գրաւել Իսթանպուլը եւ Նեղուցները՝ թիթեւ հրամանի մը վրայ, եւ զինուոր հանել անոր հիւսիսային վտանգուած ծովեզերքին վրայ, որ կ'երկարի երկրին մէկ ծայրէն միւսը եւ հարուածել Արեւելեան Նահանգներու մէջէն եւ Կովկասեան լեռներէն:

Այդ պատճառով, վրան այնքան շատ խօսուած 100 միլիոն տոլարի արժողութեամբ ամերիկեան զինուորական կազմածները, միայն կոտորակ մըն են բանակը արդիացնելու համար եւ նուազ կարեւոր են քան նիւթեղէններու դրամը եւ նաւահանգիստներու, երկաթուղիներու եւ ճամբաներու շինութեանց մասնագէտները:

Բարեբախտաբար այդ դիւրութիւնները պէտք են, ինչպէս տնտեսական, նոյնպէս զինուորական զարգացման եւ իրենց ծախքերը կը հանեն: Ուրեմն այդպիսին, ատոնք օրինական շուկաներ են Միջազգային Դրամատան փոխատուութեանց համար, հակադրութիւն մը ըլլալով զուտ զինուորական շնորհներու կամ նուէրներու: Նախագահ Թրումընի բառերը եւ Ծերակոյտի քուէն որքան որ ալ կ'օժանդակեն այս տեղի (Թուրքիոյ) բարոյական ոգիին եւ կը նկատուին Ռուսիոյ եղած անմիջական ազդարարութիւն մը, յառաջ կը բերեն կեղծ ապահովութիւն մը միայն, որ աւելի յետոյ՝ կ'ունենայ իր հակազդեցութիւնը, եթէ Թուրքիա փոխադրութեանց միջոցներու սիստեմին համար փոխառութիւններ չստանայ:

ԼԻՒՏՎԷԼ ՏԷՆԻ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հոն էին Քրիստափոր Օհանեանը, Արշաւախումբի Ցէտայի բժիշկը, Դաշնակցական խրոխտ Խէչօն, Գալուստ Ալոյեանը,— Խանասորի Եղիշէն — այլ անուամբ՝ Թորոս, նախկին ճեմարանական, որ, մէկդի նետելով գրիչը, նուիրուեցաւ զինագործութեան: Յեղափոխութեան բերած փրտուրքը անդնահատելի է: Արշաւանքի առնչութեամբ անոր հեղինակած երգերը, «Մենք անկեղծ զինուոր ենք» եւ «Խանասոր»ը շատ գեղեցիկ կերպով կը պատկերացնեն այդ օրերու հոգեբանութիւնը: Անոնք մինչեւ այսօր ալ կը պահեն իրենց թարմութիւնը եւ հանդէսներու մէջ ու ընտանեկան յարկերէն ներս միշտ կ'երգուին, ոգեւորելով հայրենապաշտութեամբ տոգորուած սրտերը: Հոն էր հռչակաւոր Եփրեմը, պարսկական սահմանադրութեան ապագայ հիմնադիրը, պարզ տասնապետի աստիճանով միայն: Հոն էր Գեւորգ Սերէմճեանը, կամ Պուլկարացի Գեւոն, դեռ անյայտ զինուոր այդատեններ, յետագային պուլկարական բանակի փայլուն սպայ եւ հայ-մակեդոնական գործակցութեան առաջնակարգ դէմքերէն մին:

Հոն էր Կարօն, Արիստակէս Զօրեանը՝ խիզախ եւ առնական — եղբայրը Դաշնակցութեան հիմնադիրներէն Ռոստոմի — դեռ նոր նշանուած գաղափարական օրիորդի մը՝ չքնաղ Մարօյին հետ, որ Արշաւանքի նախօրեակին անձնապաշտ կ'ըլլայ, որպէսզի հայրենիքի սրբազան զոհարանին ողջակէզ իր սիրած երիտասարդը, սիրոյ զգացումներէն տարուելով, չունենայ ընկրկումներ:

Անձնազոհութեան ու հայրենասիրութեան ինչ սքանչելի օրինակ: Հազուադէպ են ազգերու պատմութեանց մէջ նման սրտառուչ դրուագներ եւ բոլորովին անզուգական են մեր Մարօները: Կարօն չընկրկեցաւ երբեք: Սիրականին մահուան բօթը ալ աւելի հրահրեց իր վրէժը: Անիկա կռուեցաւ կատաղօրէն: Յարձակման մէջ յառաջապահ, նահանջի պահուն վերջապահ՝ ան դարձաւ Արշաւանքին կեդրոնական դէմքը:

Հոն էին նաեւ Տէր Գրիգոր ու Վարդան քահանաներ — Արշաւանքի զոյգ Ղեւոնդ Երէցները: Շատախցի Օհանը, Մոկացի Աւպէրը՝ հարիւրապետի պաշտօններով ու դեռ քանիներ, որոնց իրաքանչիւրին վիպական կեանքն ու մղած հերոսական կռիւները կրնային մեծ ազգերու բարձրաստիճան զօրավարներուն իսկ նախանձը գրգռել:

Ամբողջ գիշեր մը քալելէ վերջ, հայկական [illegible] վրայ ու [illegible] վայրկեանին: Յուլիս 25ի լուսաբացին, յարձակման ազդանշանը տրուելուն՝ Արշաւախումբը մէկ մարդու նման կը խոյանայ Քիւրտերու վրանաքաղաքին վրայ եւ օրհնեալ մոսինները կը ճարճատին լեռներու ահեղագոռ արձագանգներուն հետ կազմելով դժոխային համանուագ մը: Թողունք որ ինքը՝ Արշաւանքին մասնակցող ֆէտայի — բանաստեղծ ձկարագրէ այդ անհաւասար կռիւը.—

— «Կարկուտ տեղաց Խանասորայ դաշտումը,
Ֆէտայիներ Դաշնակցական, վրէժխնդիր՝ գոռում են:
Սուկաց Քիւրտը, լեղապատառ Մազրիկցին,

Այո, մինչեւ իրենց այդ օրհասական վայրկեանը, Մազրիկցին, անպատիժ՝ միայն ջարդած էր, աւերած ու կողոպտած: Անոր երազ իսկ չէր կրնար թուիլ որ իր յաւիտենական ստրուկը՝ փլան երբեւիցէ պիտի յանդգնէր գլուխ վերցնել եւ իր դէմն ելլել: Ուստի, չէր հաւատար թէ իր մարմինը ծակծկող մոսինի գնդակները անարգ րայային ձեռքով արձակուած ըլլային:

— «Նամահ Աստուած, փէտահ եկաւ, ո՞ւր փախչիմ»,
Ասաց որդւոյն՝ կրծքին սեղմած, լեղապատառ Քրտուհին:

Նոյնպէս սարսափի մատնուած Քրտուհին գիտէր միայն որ ստրուկ րայան իրենց համար կը տքնէր օրն ի բուն, գիտէր նաեւ՝ որ իր ամուսինն ու եղբայրը հայկական գիւղերու վրայ կատարած իրենց թալանի արշաւներէն դժգոհ, կ'առեւանգէին նաեւ գեղանի Հայուհիներն եւ իրենց անասնական կիրքերը յագեցնելէ վերջ, կը մորթէին: Մազրիկուհի, ահարեկ՝ կը զգայ թէ հայ ֆէտային ալ, իրեններուն նման, կողոպուտի եկած է եւ կամ պիտի առեւանգէ զինք ու սրախողխող ընէ: Արիասիրտ ֆէտային, սակայն, կը հանդարտեցնէ զինք՝ չքնաղ ասպետի մը նման գոչելով.

— Մի՛ վախենար, հանգիստ եղիր, բաջի ջան,
Կանանց երբե՛ք ձեռք տալու չէ վրիժառու քաջ փէտահ»:

Ազդեցիկ են, չափազանց, այդ երկու տողերը: Անոնց մէջ կը պատկերանայ հայ ֆէտային՝ իր հոգիին ամբողջ վեհութեամբ: Նոյն այդ բեկորէն կ'իմանանք մենք թէ մեր ազատագրական պայքարին հերոսները բոլորովին տարբեր են եղած այլ ազգերու զինուորներէն՝ ոչ միայն քաջութեամբ, այլեւ նկարագրով: Հայդուկին համար մարդութիւն է բունցք բարձրացնել տկար, անպաշտպան էակներու վրայ: Հայ Յեղափոխութեան ոգին այդ ներշնչումով դաստիարակած էր զինք: Բայց, փոխարէնը՝ ան իր վրէժի բոլոր ցասումը թափեց դազանաբարոյ Կուլանճենի վրայ, որ երբեք չէր խնայած հայուհիներուն, մինչեւ իսկ օրօրոցի մանուկներուն:

Արշաւանքին զոհ գացին անմահն Կարօն եւ ուրիշ 18 քաջեր, Արարատի լանջերուն վրայ: Բայց, անզօրութեան էր դատապարտուած հայ ժողովուրդի պատուհասներէն մէկը՝ Մազրիկ ցեղը: Գեւոններու, Մարտիկներու, Աւետիսեաններու եւ անհամար նահատակներու վրէժ գոռացող ոսկորները մասամբ խաղացած՝ կը հանչէին յաւիտենականութեան քաղցր քունով:

Հայ Յեղափոխութիւնը զոհ էր ...

ՄՈԳԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊՈՂՈՏԱՅԻՆ ՎՐԱՅ

Տափակ տանիքներով ցեխէ հիւղակներու լաբիւրինթոսի մը մէջէն դարձանք եւ մտանք մութ բացիկին խրճիթը որ բոլորին մէջէն ամէնէն ողորմելին էր: Բայց մարդը ունէր երկու կիներ, որոնք հագած էին լայն շալվարներ, այնքան կարկատուած որ նախկին կերպասը անճանաչելի դարձած էր: Արցունքոտ գուրգուրանքով ընդունեցին զիս եւ իրենց աչքերն ու ձեռքերը երկինք բարձրացնելով, ողբացին մարդարէական դատավճռով թէ Ալլահը պիտի պատժէ Թուրքերը իրենց ոճիրներուն համար:

— «Անիծուի՜ն», ըսին ակնարկելով պաշտօնեաներուն, ոստիկան զինուորներուն եւ բոլոր անոնց որ զիրենք այսքան խեղճութեան մատնած են եւ կը շրունկէին այս ոճիրները: Մենք հասարակաց թշնամիներ ունէինք:

Ծնրադրելով կաւէ գետնին վրայ, հարցուցին խեղճի, պարմանը եւ կարեւորութիւնը իրենց աչքերուն եւ ձայնին մէջ.

— «Մնոյքդ հարուստ էին, այնպէս չէ՞: Ամէն բան ունէիր տանդ մէջ, այնպէս չէ՞: Այդքան գեղեցիկ հագուստներ եւ կօշիկներ հագած ես: Ո՜հ, Խավրում, հոգի՛ս, հիմա պիտի ապրիս մեզի պէս աղքատ մարդոց հետ, մեր միջոցները չե՞ն ներեր գնելու մինչեւ իսկ տուփ մը լուցկի»:

Իրենց թշուառութեան երկար շարքը նկարագրելով, իմ վրաս լացին, «քաղքցի հարուստ աղայ մը», որ իրենց աստիճանին ինկած էր: «Վա՜խ, վա՜խ, ի՞նչ չարիք ըրած էիր դուն, գառնուկս, հոգի՛ս»:

Հիւղակը լուսաւորուած էր տմոյն լոյսով մը, ստեղի փայտի կտորի ձէթինային բոցովը: Քաշուեցանք առանց ընթրելու, որովհետեւ ուտելիք չունէին: Անկողինը դրուած էր սենեակին մէկ անկիւնը, բարձր տախտակի մը վրայ եւ պառկեցին զիս — հակառակ դարշանքիս եւ ահուսարսափիս — թողլով որ քնանամ մուրացիկին հետ նոյն անկողինին մէջ, իսկ երկու կիները քնացան յարդի շիւղէ փսիաթի մը վրայ որ փռուած էր գետինը միեւնոյն սենեակին մէջ: Մուրացիկը նեղութիւն չկրեց ցնցոտիները հանելու եւ ոտքերը լուալու, ոչ ալ կիները հանեցին իրենց հագուստը: Ես միայն կօշիկներս հանեցի: Մաշած վերմակը կպչուն եւ կարծր էր տարիներով դիզուած աղտէն եւ քրտինքէն: Շատ ուշադրութիւն ըրի որ չըթուքներս [illegible] մուրացիկին, բայց իր խոշոր ոտքերը երբեմն իմիններուս կը դպչէին: Գիտէի թէ Թուրքերը որքան անձնատուր էին միասեռական վարժութեանց:

Յաջորդ առաւօտ երբ արթնցայ, ինքզինքս առանձին գտայ հիւղակին մէջ: Ելայ, կօշիկներս հագայ եւ բակը գացի: Արեւը արդէն բաւական բարձրացած էր: Մուրացիկը պէտք էր քաղաք գացած ըլլար իր ամենօրեայ պտոյտին համար, բայց ո՞ւր էին իր կիները: Հարցուցի երիտասարդ աղջկան մը որ քովի տունը կը բնակէր եւ ըմպ-

թէ՝ իբրեւ հնձուոր կ'աշխատին ցորենի արտի մը մէջ եւ ճամբան բացատրեց ինծի։

Թափառեցայ ճամբէն դէպի վար, իբրեւ թէ ցորենի դաշտը կ'երթայի։ Ցայտնի է որ այս գիւղին բնակիչները ճիմիչ չէին գործածեր։ Իրենց հիւղակներու պատերուն տակ, գետինը աղտոտած էր մարդկային կղկղանքով։ Կը վախնայի թէ խելքիս պիտի գար, եթէ գիշեր մը եւս քնանայի մուրացիկին հետ եւ եթէ անոր ոտքերը նորէն դպչէին իմիններուս, եւ երբ խճուղին հասայ, դէպի Ճէվիզլիք վազեցի ջրագար վիճակի մը մէջ։

Այդ օրը ընկերներուս հետ անցուցի։ Երբ իրիկուն վրայ հասաւ, Նուրիխան խորհուրդ տուաւ, որ մուրացիկի տունը վերադառնամ, այլապէս փախստական պիտի համարուէի, իսկ փախստականները մահուամբ կը պատժուէին։ Պէտք էր որ վերադառնայի, թէեւ մահը նախընտրելի էր։ Ճամբուն վրայ, կառավարչատունէն ոչ շատ հեռու, հանդիպեցայ Գայմագամին որ իրիկուան պտոյտը կ'ընէր քանի մը մեծվայելուչ Թուրքերու հետ։

— «Ազշամլար հայր՛ր օլսուն» (բարի իրիկուն), ըսի բարեւելով զանոնք։ Ատիկա մէկն էր այն քաղաքավարական խօսքերէն զոր սորված էի Թուրք խաղընկերներէս, Շիւքրիէն եւ Մահմուտէն։ Կեցան եւ ինծի նայեցան հետաքրքրութեամբ։

— «Գայմագամ պէյ, ըսի դողդոջուն ձայնով, ես Տրապիզոնցի դեղագործ Կարապետ էֆէնտիին տղան եմ։ Ջէթէ մը որդեգրեց զիս երէկ եւ իր մէկ բարեկամին փոխանցեց, մուրացիկ մը որ այն գիւղը կը բնակի, որպէսզի երեք չարաթ պահէ զիս։ Բայց այնքան աղքատ են որ մինչեւ իսկ լուցկի չունին տանը մէջ։ Խնդրեմ՝ թոյլ տուէք որ Ճէվիզլիք մնամ, մինչեւ որ ուրիշ Թուրք հայր մը գտնեմ»։

Ոլոր-մոլոր դարձնելով իրենց ծոպաւոր սաթէ համրիչները, մտիկ ըրին լրջօրէն եւ զգացի որ որոշ համակրանք ունէին։ Երկուքն ալ, թէ հրոսակի եւ թէ մուրացիկը ընտանի դէմքեր էին իրենց համար, եւ զարմացան որ այդ հանրածանօթ մարդասպանը սիրտ ունեցեր է հայ տղայ մը որդեգրելու։ Տարօրինակ թուեցաւ անոնց։ Գայմագամը արտօնեց Ճէվիզլիք մնալ, պայմանաւ որ ուրիշ խնամակալ մը գտնեմ։

ԼԵՒՈՆ Զ. ՍՈՒՐՄԷԼԵԱՆ

(9)

ՍԱՆՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՊՏՈՅՏԸ

Յուլիս 14ի արձակուրդին առթիւ Սէնթ Էթիէնի Կապոյտ Խաչի Սանուհիները կազմակերպած էին այց մը դէպի Կրընոպլը։

Կիրակի առտու երկ տասնեակ մը սանուհիներ ճամբայ ելան առաջնորդութեամբ երկու ժրաջան Կապոյտ Խաչուհիներու՝ Տիկին Ռամելա Գոզիկեանի եւ Տիկին Լուսին Խաչատուրեանի, որոնց մայրական գուրգուրանքը մեծ ազդեցութիւն կը գործէր սանուհիներուս վրայ։ Ժամը ճիշդ 6.15ին կառախումբը շարժեցաւ, մեր կարգապահութիւնը եւ լրջութիւնը մեծերուն գոհունակութիւն կը պատճառէին։

Երբ հասանք Լիոնի կայարանը ուր պիտի փոխէինք շոգեկառքը, անմիջապէս տեղ գրաւեցինք մեր բաժանմունքին մէջ, որ մեր բախտէն բոլորովին պարապ էր։ Սկսանք երգել ազգային զանազան երգեր։ Մեր խանդավառութիւնը իր գագաթնակէտին հասած էր։ Ճամբորդութեան ընթացքին հաճելի անակնկալ մը եղաւ հանդիպումը Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Փափազեաններու որոնք լծելով մեր զուարճութիւնը միացան մեզի մինչեւ Կրընոպլը։ Խումբը դիմաւորելու եկած էին երկու սանուհիներ, Օր. Թագուհի Մարտիրոսեան եւ Օր. Վարդուհի Ալթունեան որոնք ընկերացան մեզի մինչեւ պանդոկ։ Քիչ մը հանգստանալէ վերջ մեզ առաջնորդեցին դէպի Téléphérique ուր դաշտի վրայ պիտի ընէինք մեր կէսօրուան ճաշը։ Հրաշալի տեսարան մը պարզուեցաւ մեր աչքերուն։ Վարը, Իզէր գետը, որուն փրփրած ալիքները կը յիշեցնէին մեզ մեր անման Եփրատը, վերը՝ Ալպեան սարերու բերեց լեռնաշղթաներով։ Քիչ անդին ծառերու հովանիին տակ, կանաչ մարգագետնին վրայ տեղաւորուելով մեծ ախորժակով ճաշեցինք եւ գաւաթներ պարպեցինք մեր Միութեան յարատեւութեան համար։ Կէսօրէ վերջ ժամադրութիւն տուած ըլլալով Կրընոպլի Սանուհիներուն, փութացինք ժամադրավայրը ուր մեծ խանդավառութեամբ ընդունեցին մեզ երկ վեցեակ մը օրիորդներ ղեկավարութեամբ Տէր եւ Տիկին Ս.Սիսլեաններու։ Անմիջապէս իրարու հետ մտերմանալով դիմեցինք դէպի որոշուած զբօսավայրը Sassenage։

Շնորհալի Տիկին Սիսլեանի խրախուսական խօսքերով սկսանք դժուարին վերելք մը կատարել, այցելելու համար պատմական քարայրը, La Grotte du Diable ուր մշտական առաջնորդ մը այցելուներուն կու տայ բացատրութիւններ։

Քարանձաւը լուսաւորուած էր ելեկտրականութեամբ։ Այրեցեալ տաքին յաջորդեց սառուցիկ պաղ մը։ Հոս բնութիւնը դարերու ընթացքին կերտած էր անման գեղեցկութիւններ որոնցմէ մեր հիացած աչքերը դժուարաւ կը բաժնուէին։ Քիչ անդին երկու ժայռերու մէջէն ջուրը կը բխի հեղեղի նման։ Տեսարանը զմայլելի էր։ Ուղեցոյցին ետեւէն կառուի նման մագլցելով դուրս ելանք այդ բաւիղէն, միշտ առաջնորդութեամբ Տիկին Սիսլեանի։ Շարունակեցինք մեր ճամբան դէպի մօտակայ ձորը ուր քարերու մէջէն օձապտոյտ կ'անցնէր փոքրիկ գետակ մը։ Մեր ծարաւը յագեցնելէ վերջ եղնիկի նման ցատկռտելով հասանք բլուրը ուր կը սպասէին քանի մը բարեկամ ընտանիքներ։ Ուշ ատեն էր, սակայն դժուարաւ բաժնուեցանք իրարմէ։ Յաջորդ առտու դարձեալ մեր ճաշը առնելով ուղղուեցանք դէպի Վիզիլի դղեակը, ուր հիացումով դիտեցինք զանազան հնութիւններ որոնք գտնուած էին դարերէ ի վեր։ Իրիկունը վերադարձին հանդիպեցանք Տէր եւ Տիկին Սիսլեաններուն ուր հիւրասիրուեցանք, կարկանդակով, խմիչքներով եւ զանազան պտուղներով։ Ցետոյ Տիկին Սիսլեան խրատական խօսքերէ վերջ բաժնուեցաւ իր «բալիկ»ներէն։

Նոյն իրիկունը խմբովին ներկայ եղանք Իզէր գետի ափունքին հանրապետութեան 158րդ տարեդարձի շքեղ տօնակատարութեան։ Տեղի ունեցան հրախաղութիւններ եւ հրավառութիւն։ Ցուցումը ու կարօտը պատեցին մատաղ գլուխս։ Հարց կուտամ ես ինծի։

— Պիտի գա՞յ այն օրը ուր մենք ալ իբրեւ հարազատ քաղաքացիներ մեր ցանկալի հայրենիքին մէջ տօնենք մեր անկախութեան օրը, հոգեկան հրճուանքներ արձակելով դէպի հոն ուր Հայուն Աստուածը կ'իշխէ իր արդարադատութեամբ։

Յաջորդ օրը վեջին մնաս բարով մը, վերջին այց մը քաղաքին շքեղ պողոտաներուն եւ ճամբայ ելանք դէպի մեր «Սեւ քաղաքը», միասին բերելով երեք օրուան անմոռանալի յիշատակներ։

ՇԱՔԻ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԻՆ ԴԷՄ պայքարելու համար ազատագրուած երկիրներու մէջ, Քրիստոնեաներու եւ Հրեաներու բրիտանական Խորհուրդը ինչպէս եւ Քրիստոնեաներու եւ Հրեաներու Միացեալ Նահանգներու Ազգային Խորհուրդը որոշեցին միջազգային ժողով մը գումարել Զուիցերիա, Լիւցերնի լիճին վրայ, Յուլիս 30էն Օգոստոս 5։

Ժողովին պիտի մասնակցին կառավարական պաշտօնեաներ, դաստիարակներ եւ կրօնական պետեր բազմաթիւ երկիրներէ, համալսարանի ուսուցչապետներ Ֆրանսայէն, Պելժիայէն, Հոլանտայէն, Իտալիայէն, Զուիցերիայէն, Աւստրիայէն, Չեխոսլովաքիայէն, Գերմանիայէն, Բրիտանիայէն եւ Միացեալ Նահանգներէն։ Անոնք իբրեւ անհատ պիտի երթան եւ ոչ թէ իբրեւ պաշտօնական իրենց կառավարութեան կամ կազմակերպութեան։

Բացի իր հակասեմականութեան մասնաւոր նիւթէն, ժողովը պիտի կազմէ Միջազգային խորհուրդ մը Քրիստոնեաներու եւ Հրեաներու եւ եւրոպական քարտուղարութիւն մը որ պիտի գործէ Փարիզէն եւ սերտօրէն գործակցի Ունէսքոյին։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան շրջանի զինուորական կառավարութեան արտօնութեամբ, սահմանափակ թիւով օտար զբօսաշրջիկներ պիտի կրնան այցելել Պավարիա, Վիւրթըմպէրկ, Պատըն եւ Հէս։ Պտոյտները հաւանօրէն սկսին գալ ամիս Ամերիկեան էքսփրէս ընկ. կողմէ, իբրեւ փորձ։ Ունէ դաշնակից կամ չէզոք կրնայ ընդունուիլ եւ պիտի պահանջուի որ վճարէ տոլարով։ Ամերիկեան էքսփրէսը պիտի առաջարկէ տասը օրուան պտոյտ մը որուն գինը որոշուած չէ։ Շոգեկառքով Փարիզէն Ֆրանքֆորթ պիտի երթան, յետոյ հանրակառքով Ուրցպուրկ, Ռոթէնպուրկ, Նիւրըմպէրկ, Միւնիխ, Օպըրամերկաու եւ Հայտըլպէրկ։ Զբօսաշրջիկները պիտի չթոյլատրուին գնումներ կատարել։

ՌՈՒՍԵՐԸ Սաքսոնիոյ «արգիլուած շրջան»է մը իրենց երկիրը կը փոխադրեն «փիչպլէնտ» որ ուրանիումի եւ ռատիումի աղբիւր մըն է։ Հազարաւոր գերման կիներ եւ մարդիկ կը փորեն։ Փէշպլէնտի շրջանը Անապերկի եւ Պատ — Օպըրշլէմայի եւ Էրցի լեռներուն մէջ կնքուած է Սովետ զինուորական վարչութեան կողմէ։ Կը պարունակէ Եւրոպայի ուրանիումի միակ մեծ պաշարը։ Ռուսական զինուորական շղթայ մը, 12 մղոն տարածութեամբ կայ անոր շուրջ։ Տեղւոյն բնակիչները չեն կրնար հեռանալ, դուրսէն մարդիկ չեն կրնար մտնել առանց վկայագիրի Ռուսերը գաղտնի կը պահեն գործաւորներու ընդհանուր թիւը ինչպէս եւ օրուան արտադրութիւնը։ Լայփցիկի դրասենեակը 35000 բանուոր կանչած է հանքերուն համար։ Տանը աշխատանքի անվարժները կը մտածեն դէպի արեւմուտք փախչիլ չարձանագրուելու համար։ Առաջին արձանագրութիւնները (18էն 45 տարեկան) սկսան անցեալ Մարտին Սաքսոնիոյ մէջ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ սահմանուած վարկը ջնջուեցաւ Մ. Նահանգներու կառավարութեան կողմէ, որ բարւոքած կը նկատէ այդ երկրին պարենաւորումը։ Հաւանական է որ Հունգարիոյ սահմանուած վարկն ալ ջնջուի։

ԻՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Անգլիացի սպայ մըն է որ կը պատմէ։—

Աթէնքի մէջ կեանքը բնականոն ըլլալ կը թուի, եթէ կարելի է բնականոն կոչել օրական 5 ոսկի վճարելով համեստ պանդոկի մը, առանց խմելիքի։

Բոնէ Սէլանիկի ճամբան տեսնելու թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ Ցունաստանի մէջ։ Շատ քիչեր կ'ընտրեն այս ճամբան, անոնք պիտի նախընտրեն օդային կամ ծովու ոլորապտոյտ ճամբան։

Ցունաստանի մայրաքաղաքին եւ իր ամենամեծ նաւահանգիստին միջեւ որ 500 մղոն է, մէկ հատիկ կառքի չհանդիպեցայ։

Քսան մղոն դուրս, պողոտան փոսերու երկար շղթայ մը կը ներկայացնէ։ Ատոնք հետեւանք են ջանցառութեան, կամ հեղեղներու եւ կամ չպայթած ականներու։

Հեռագրի ձողերը կամ կտրուած են եւ կամ սղոցուած։ Կամուրջները կքած կամ օդը հանուած են։ Գնտերը կ'անցնիս դանդաղօրէն աւերակներու վրայ որոնք իրարու միացուածենտախտակներով։ Երբեմն կառքդ կը քշես եւ կ'անցնիս ծանծաղ գետէն։

Ճիշդ ճամբուն վրայ կեցած է բռնակառքի կմախք մը։

Երեք ահազդեցիկ, յայտնապէս չածիլուած տղաք նշան կ'ընեն որ կենաս։ Վերջապէ՞ս հրոսակներ։ Ցոյց կուտաս անգլիական դրօշը, կը փըչես փողդ եւ կ'արագացնես կառքդ։ Անոնք ետ կ'երթան եւ դուն նորէն չունիս կ'առնես։

Երբեմն զինուոր մը կ'առնես միասին երթալու գիւղը լսելու ժողովուրդին պատմութիւնները. ծայր աստիճան միօրինակ։ Կին մը պատմեց թէ ինչպէս իր զարրին ամուսնոյն փորը բացած էին իր առջեւ թիթեղի կտորով։ «Ի՞նչ ըրած էր», հարցուցի։ «Անոնց չէր ուզեր միանալ»։ Եօթը հազար կը հաշուեն ասոնց թիւը։

Համայնավարնե՞ր։ Թերեւս իրենք զիրենք համայնավար կը կոչեն, բայց զարմանալի պիտի ըլլար եթէ տասնէն մէկը կարենար տարրական բացատրութիւն մը տալ Քարլ Մարքսի վարդապետութեան մասին։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՔՂԻԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 23 Յուլիս.— Քղիի Հայր. Միութեան դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ մեծ խանդավառութեամբ եւ հոծ բազմութեամբ, Յուլիս 20ի կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Լուի ծանօթ հանդիսավայրը։ Գեղարուեստական բաժնին իր մասնակցութիւնը բերած էր Սէն Լուի Նոր Սերունդը, իր երգչախումբով եւ նուագախումբով։ Օրուան նախագահ Գ. Անգլիկեան հանդէսը բացուած յայտարարելով հրաւիրեց նուագախումբը որ հնչեցուց «Մարսէյեէզ»ը եւ «Զէյթունցիները», իսկ երգչախումբը յաջողապէս երգեց «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք»։

Հայր. Միութեան կողմէ Գ. Կոփոյեան գրաւոր տեղեկութիւն տուաւ Միութեան ծագումէն մինչեւ օրս ունեցած գործունէութեան մասին, տալով ամփոփ ծանօթութիւններ։ Խօսք տրուեցաւ մեր հայրենակից Ց. Փափազեանի (Փարիզէն) որ մտերմիկ արտայայտութեամբ ըրաւ քանի մը քաջալերական խօսքեր Միութեան շինարար աշխատանքներու մասին։ Սէնթ Էթիէնէն Քղիի Հայր. Միութիւնն ալ օրուան հանդէսին առթիւ ուղերձով մը մասնակցութիւնը բերած էր քաջալերելով եղած ձեռնարկը։ Ներկայ էին հայրենակիցներ Մօնփէլիէէն։ Հայրենակից Գեղամ Շէհրէրեան իր մասնակցութեան բաժինը բերաւ քանի մր երգերով։

Գովելի էր հայրենակիցներ Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Կրճիկեանի, Մ. Քանտոյեանի, Ս. Գորգոյեան գործօն աշխատանքը, պիւֆէի համար որ ունեցաւ լաւ արդիւնք։ Շնորհակալութիւն բոլոր անոնց որ՝ իրենց բաժինը՝ բերին օրուան աշխատանքներուն։ Հանդէսը վերջացաւ մեծ խանդավառութեամբ, գոհունակութիւն պատճառելով բոլոր ներկաներուն։

Օրուան վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը — 295, 157, 1127, 504, 1067, 738, 794, 159։ Ստանալու համար դիմել Պ. Հ. Կրճիկեանի, 6 rue des Petites Maries, Marseille։

ՎԻԷՆԷՆ հետեւեալ հեռագիրը ուղղուած է Ա. Ահարոնեանի.—

«Կեդր. Ֆրանսայի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան կազմակերպած մեծ դաշտահանդէսին առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Վիէնի մէջ, Յուլիս 20ի կիրակին, ամբողջ օրը, ընդհանուրի բուռն բաղձանքին վրայ Նոր Սերունդը կ'ողջունէ մեծ վաստակաւոր բանաստեղծը, Աւետիս Ահարոնեան եւ կը մաղթէ անոր հրաշալի ապաքինում։

գոյն է որ գոյութիւն չունենայ նման ժողովրդապետութիւն մը։ Իրական ժողովրդապետութիւնը մենք պիտի իրականացնենք եւ ցոյց պիտի տանք»։

Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով ։

Ճավայի պատերազմը

Պաթավիայէն կը հեռագրեն թէ Հոլանտացիները գրաւեցին Ջէրիպոն նաւահանգիստը, կտրելով արեւելեան Ճավայի ամբողջ արեւելեան մասը։ Քաղաքը Հոլանտացիներուն ձեռքն ինկաւ առանց մեծ դիմադրութեան։ Յաղթականները գրաւեցին նաեւ 30.000 տոն ձգախէժ։ Փալանհանկի (Սումաթրա) քարիւղի հանքերն ալ Հոլանտացիներուն ձեռքն անցած են ։

Հոլանտական բանակին ապայակոյտը կը ծանուցանէ ուրիշ չորս քաղաքներու գրաւումը Սուրապայայի ճակատին վրայ (արեւելեան Ճավա)։ Հինգ քաղաքներ ալ ինկած են արեւմտեան Ճավայի մէջ։ Կ'ըսուի թէ Հոլանտական բանակին գործողութիւնները պիտի սահմանափակուին Ճավայի մէջ, առանց կատարեալ պատերազմի մը հանգամանքը առնելու կամ ամբողջ հանրապետութիւնը գրաւելու ։

Միւս կողմէ տեղացիները հետզհետէ կը զօրացնեն դիմադրութիւնը։ Իրազեկներու կարծիքով, անոնք դիտմամբ երկրին խորերը կը քաշուին, հրոսակային կռիւներ մղելու համար։

Բնակարանի վարձքի խնդիրը

Երեսփ. Ժողովը սկսաւ քննել բնակարանի վարձքերու նոր օրինագիծը որ 300 առ հարիւր յաւելում կը տրամադրէ։ Այս առթիւ տեղի ունեցան շատ բուռն վիճաբանութիւններ։ Աւելի քան 350 փոփոխութիւններ առաջարկուած են։ Եթէ օրինագիծը նոյնութեամբ ընդունուի, չորս սենեակնոց յարկաբաժնի մը տարեկան 8000 ֆրանք վարձքը պիտի բարձրանայ 30.000 ֆրանքի։ Տանտէրները դիտել կուտան թէ օրինական վարձքերը նախապատերազմեան գիներու հազիւ 150 առ հարիւրը կը կազմեն, մինչ ապրուստը սղած է 800 առ հարիւր համեմատութեամբ։ Յետոյ կը գանգատին թէ ներկայ վարձքերով չեն կրնար նորոգութիւններ կատարել։ Միայն Փարիզի մէջ 3000 տուներ աւերակ պիտի դառնան շուտով։ Շէնքերու միջին տարիքն է 57, իսկ 19 առ հարիւրը հարիւրամեայ։

Օրինագծին տեղեկարարը բացատրեց թէ յանձնաժողովին առաջարկած յաւելումը չափաւոր է, եթէ նկատի առնենք որ Ֆրանսացին իր վաստակին միայն 2.5 առ հարիւրը բնակարանի կուտայ, մինչդեռ համեմատութիւնը 10 առ հարիւր է Մ. Միութեան, 12.5 առ հարիւր Զուիցերիոյ, 20 առ հարիւր Պելճիոյ մէջ եւն.։ Եթէ նոր տուներ չշինուին, տասը տարիէն 300.000 Փարիզցիներ փողոցը պիտի մնան։ Այժմէն իսկ շատ մը պետական պաշտօնեաներ կը մերժեն աստիճանի բարձրացումը, իրենց բնակարանը չկորսնցնելու համար, նշանածները անվերջ կը ձգձգեն իրենց ամուսնութիւնը, առ ի չգոյէ բնակարանի եւն.։ Բնակարաններու 90 առ հարիւրը 1914էն առաջ շինուած է, առանց նորոգութիւն կրելու վերջին ութ տարիներու ընթացքին։

Վարձակալներու ազգ. դաշնակցութեան նախագահը խստօրէն քննադատեց կառավարութեան օրինագիծը, մամուլի ներկայացուցիչներուն առջեւ եւ աղաղակեց.

—«Կոչ պիտի ուղղենք ամբողջ Ֆրանսայի վարձակալներուն որպէսզի պայքարին այս ասոցիալական օրէնքին դէմ որ միայն մեծ կալուածատէրերու քաղաքականութիւնը կ'արտայայտէ»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ (Ալժերիա, Թունուզ, Մարոք) մասին մշակուած նոր օրէնքները պաշտպանելով, Պ. Ռամատիէ յայտարարեց թէ պատրաստ են կատարել տրուած խոստումները։ «Աշխարհը այնքան խռովեալ վիճակ մը կը ներկայացնէ որ պատրաստ ենք ճշդիւ կշռել մեր արարքները եւ ամրապնդել խաղաղութիւնը մեր սահմանին մէջ։ Ֆրանսայի դիրքը ծանրապէս պիտի վտանգուի, թերեւս անդարմանելի կերպով, եթէ չըմբռնենք բարենորոգումներու անհրաժեշտութիւնը»։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ վերջնական համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով յունական կառավարութեան եւ ամերիկեան պատուիրակութեան միջեւ, անմիջապէս պիտի ձեռնարկուի վերաշինութեան աշխատանքի։ Ամերիկեան պատուիրակութեան նախագահը մեկնեցաւ Աթէնքէն, քննական պտոյտ մը կատարելու համար Վոլոյի, Լարիսայի, Սելանիկի եւ Գավալայի մէջ։— Կառավարական զեկոյցի մը համաձայն, 300 ապստամբներ յարձակում գործելով արեւմտեան Մակեդոնիոյ մէկ գիւղին վրայ, սպաննած են 16 կիներ եւ մանուկներ եւ վեց այրեր, 40 տուներ եւ գիւղին դպրոցը կրակի տրուած են ։

ՀԻՆԳ ԹՈՆ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՋԷՆՔԵՐ ծախու հանուած էին Անիէռի մէջ։ Սակարկողներուն մէջ կը գտնուէին նաեւ գաղտնի ոստիկաններ, որոնք պայմանագիրը կնքուելէ վերջ, ձեռնակապերը եւ ատրճանակները հանելով ձերբակալեցին գողերը։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ Կէսթափոյի ֆրանսական գործակալներէն Ժոռժ Տէլֆան, այլ անուամբ Masuy, իր երեք մեղսակիցներուն՝ Պէռնառ Ֆալոյի, Ռէյմոն Ֆրէնուայի եւ Շառպոնիէի հետ։ Ուրիշներ ալ դատապարտուեցան 20էն մինչեւ հինգ տարի բանտարկութեան։ Դատապարտեալները միեւնոյն ատեն կը կորսնցնեն իրենց գոյքերը եւ քաղաքացիական իրաւունքները։ Գլխաւոր մահապարտը, Տէլֆան (Պելժիացի) մասնագէտ բազնիքի չարչարանքներու եւ լոտեր, որեւէ զղջում չյայտնեց։

ՌՈՒՄԱՆԱՑԻ ԲԺԻՇԿ մը, Եոզէֆ Պիւլով, առջի օր ինքզինքը վար նետեց Օփէռա Քոմիքի երկրորդ պատշգամէն եւ ինկաւ երկու պարապ աթոռներու վրայ, առանց մահացու վէրքեր ստանալու համար։ Անձնագրութենէն առաջ նոյնիմաստ նամակներ ուղղած էր Սթալինի, նախագահ Թրումընի եւ Ռումանիոյ վարչապետին, խնդրելով որ Ռումանիայէն դուրս ելլելու արտօնութիւն տան կնոջը, աղջկանը, զոքանչին եւ միւս ազգականներուն։ Ինք փախած է երկրէն։

ՍԹԱԼԻՆ նամակ մը ուղղելով Աւստրիոյ համայնավարներուն, խոստացաւ մինչեւ տարեվերջ արձակել բոլոր աւստրիացի գերիները։ Համայնավարներ կը փորձեն ձեռք անցընել իշխանութիւնը ։

ՃԱՓՈՆԻ հաշտութեան դաշնագիրը կնքելու համար Մ. Նահանգները ժողովի հրաւիրած էին 11 պետութիւններ, Օգոստոս 11ին։ Խ. Միութիւնը մերժեց այս հրաւէրը, դիտել տալով թէ այդպիսի ժողով մը չի կրնար կազմակերպուիլ առանց Մ. Նահանգներուն, Խ. Միութեան, Անգլիոյ եւ Չինաստանի համաձայնութեան։

• ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ պիտի կատարուի այս կիրակի, 27 Յուլիս, օտար հողի վրայ մեռած զինուորներու եւ աքսորականներու դիակները Ֆրանսա փոխադրելու համար։ Առջի օր հասան առաջին տասը դիակները, Գերմանիայէն։ Թերթերը կը գրեն թէ 18 ամիս պէտք է, 150.000 զոհերու մարմինները փոխադրելու համար անոնց ընտանիքներուն նշանակած վայրերը ։

Խանասորի Արշաւանքի յիսնամեակը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՇԱՎԻԼԻ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒ

Շավիլի անտառին մէջ, Կիրակի, 27 Յուլիս, առաւօտեան ժամը 11ին։ Այցելութիւն գերեզմանատան՝ ժամը 15ին։

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Նոյն օրը առտուան ժամը 10ին պատարագ եւ հոգեհանգիստ Շավիլի մատուռին մէջ, ԻՇԽԱՆ եւ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ Յ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ, ԲԺ. ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆԻ, ինչպէս եւ ազատագրութեան ճամբուն վրայ ինկած բոլոր հերոսներու յիշատակին։

Մատուռի հասցէն.— 4 rue des Trois Champtiers, Chaville:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ մասնաճիւղը կը տօնէ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ, 27 Յուլիս, կիրակի օր, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Պ. Նազար Ալիքեանի գովասուն պարտէզին մէջ, Տէսին։ Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Հեռաւորութիւնը հանրակառքի վերջին կայարանէն 50 քայլ ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Վ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Նշխարներ

(ՎՈՍՓՈՐ ԵՒ ԴԱՐԴԱՆԵԼ)

Թրքական ջրուղիները եւ Հայկ. Դատը

էջ՝ VIII+477 (Նեղուցներու քարտէսով)

Գին՝ 500 ֆրանք։ Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ, 51, rue Mr. le Prince, Paris (1): chèque postal, Paris 1278-35:

ԱԶԳԱՊԱՀՊԱՆՄԱՆ ՍԱՏԱՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կը փափաքի՞ք ամէն հայու պատշաճ օգտակար գիրք մը նուիրել։ Հետաքրքի՞ր էք գիտնալու թէ ինչ է սկաուտիզմը։ Կ'ուզէ՞ք վարժատրել հայ դպրոցի աշակերտ մը ։

Գնեցէք՝ Վազգէն Անդրէասեանի

ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Բոլոր ծանօթ գրավաճառներու մօտ։ Հասցէ.— V. Andréassian, 5 rue des Sables, Viroflay (S. et O.):

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

Հ. Յ. Դ. ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ «ԽԱՏԻՍԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՎՌԱՄԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ։

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Անտուէի օդասուն պարտէզին մէջ։ Առնել 25 թիւ հանրակառքը եւ իջնել վերջին կայարանը։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Առաւօտեան ժամը 10էն 2 գնդակի մրցում ։ Հանդէսը կը բացուի ժամը 3ին, երգչախումբին եւ նուագախումբին կողմէ։ Թատերախումբը կը ներկայացնէ «ՈՒՇ ԼԻՆԻ, ՆՈՒՇ ԼԻՆԻ», ղեկավարութեամբ Ա. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ։ Հայաստանի պարեր։

Մուտքը ազատ է։

Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Հայ Արիներու

ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՆ ՈՒ ՆԱԽԿԻՆ ԱՐԻՆԵՐԸ կազմակերպած են եղանակի մեծագոյն բացօթեայ պարահանդէսը, Շաբաթ 2 Օգոստոս, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քոլիզէ Փլաժի սրահին մէջ, ի նպաստ «Հայկ Նահապետ» եւ «Արաքս» խումբերու։ Մուտքը պիտի յատկացուի Համաշխարհային սկաուտական Զ. Ճամբարի մասնակցութեան ծախքերու ։

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ 50ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ Վիէնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, կիրակի 27 Յուլիս ամբողջ օրը, հանրածանօթ Պ. Փէլլէի ղովասուն պարտէզներուն տակ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Երգ, խմբերգ, արտասանութիւն, նուագ, արեւելեան եւ եւրոպական պարեր, ու նաեւ բանախօսութիւն։

Ճոխ պիւֆէ զանազան խմելիքներով եւ ուտելիքներով։ Ուրիշ մանրամասնութիւններ տեղին վրայ ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ.— Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Ջաւարեան ենթակոմիտէին, այս երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Պօմոնի Ֆլորէալ սինէմային մէջ։ ՇԱՆԹ թատերախումբը կը ներկայացնէ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ, ժողովրդական ուրախ օփէրէթ 4 արարով։ Արեւելեան ընտիր նուագ ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Սէն Լուի եւ Սէնթ Մարկրիտի քոյր մասնաճիւղերու կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը Նօթնեղբայրեանի օդասուն ագարակին մէջ։ Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագրով ։

Ծախու է առիթողաբար

Տուն մը երկու սենեակով ու խոհանոցով, ջուր, ելեկտր. եւ tout à l'égout, ներգաղթի առաջին կարաւանով մեկնումի պատճառով։ Շատ նպաստաւոր գին, 150.000 ֆրանք։ Երեք հանրակառքի գիծեր, թիւ 166 (Փորթ Քլիանքուր), թիւ 140 (Փորթ տը Քլիշի) եւ 165 (Փորթ Շամփէրէ)։ Դիմել Պ. ՉԻԼԵԱՆԻ, 8 Passage de l'Union, 50 Ave. de la Redoute, Asnières:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.284

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Dimanche 27 JUILLET 1947 Կիրակի 27 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5095-Նոր շրջանի թիւ 704 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԿԱՐԿՈՒՏ ՏԵՂԱՑ...»

Պոլսոյ փողոցները կը թնդային այս երգով, 1908ի ամառը, Կալաթայէն մինչեւ Գումգափու, Պատրիարքարանի ճամբուն վրայ :

Մասնաւոր շոգենաւ մը վարձուած էր Իզմիրլեան պատրիարքը դիմաւորելու համար, Տարտանէլի նեղուցին առջեւ:

Նաւուն մէջ աչքի կը զարնէին անոնք որ առաջին առթիւ Պոլիս թափած էին, Պալքաններէն, Կովկասէն, Եգիպտոսէն եւ ուրիշ երկիրներէ :

Անոնք միասին բերած էին ոչ միայն ճառ խօսելու վարժութիւնը, այլեւ երգեր, յեղափոխական կանչեր ու եղանակներ որոնց մասին շատ քիչ գաղափար ունէինք :

Այո, յաճախ կը լսուէին, գաղտագողի, զանազան երգեր,— «Թէ հայրենեաց պսակադիր», «Անի քաղաք նստեր կուլայ», «Հայր բանտէն չի վախնար», «Հիմի՞ էլ լռենք» եւայլն: «Գաւառացի»ներ ալ կային որոնք աւելին գիտէին, դլուխն ըլլալով «Ձայն մը հնչեց»ը:

Բայց, սուլթանախնամ մայրաքաղաքին մէջ, մարդիկ ո՞ւր լսած պիտի ըլլային «Լուսին Ջկար»ը, «Կարկուտ տեղաց»ը,«Կռուեցէք տղերք», «Իբրեւ արծիւ» կամ «Անդրանիկը քաջ»: Այն ալ՝ ոչ թէ սենեակի մը չորս պատերուն մէջ, կամ պուրակի մը ծառերուն տակ, այլ գոռալով փողոցէ փողոց :

Այդպէ՞ս էր որ, Պոլսոյ խնլօքիկ հասարակութիւնը հետզհետէ կը վարժուէր մարտաշունչ երգերուն: Եւ Թուրք զինուորական նուագախումբերն ալ գրի կ'առնէին ու կը հնչեցնէին եղանակները, համդիսաւոր տօներու առթիւ :

Բուն երկրին, «Գաւառ»ի մէջ, լեռ ու ձոր կը թնդային մինչեւ 1914—15, երբ ոչ միայն ձայները լռեցին, այլեւ ամբողջ ժողովուրդ մը գլխատման մատնուեցաւ ու փոխուեցաւ առանց գերեզմանի.

Ինչպէս ժողովուրդին մնացորդները, երգերն ալ անոր հետ գաղթեցին Արտասահման: Ցրուեցան ծով եւ ցամաք ցամաք: Ժողովրդական տաղերուն հետ, այդ մարտական եղանակներն ալ դարձան աղբիւր խանդավառութեան եւ հաւատքի:

Ի՞նչ մռայլ պատկեր պիտի ներկայացնէին ցիրուցան բազմութիւնները, առանց այդ երգերուն եւ եղանակներուն:

Թանկագին գանձեր են անոնք, նոյնիսկ իրենց անարուեստ վիճակին եւ չափազանցութեանց մէջ: Թանկագին՝ անոր համար որ հարազատ են, իբրեւ խորհրդանշանը կամ պատկերացումը դէպքի մը, դէմքի մը, հոգեբանական պահու մը:

Ինչպէս ժողովրդական երգերուն, անոնց ալ շատերուն հեղինակները անծանօթ են:

Անոնց մէջ տողեր, պատկերներ կան որոնց յղացման համար օրերով քրտինք պիտի թափէին արհեստով բանաստեղծներ:

...Ահա թէ երգերը ո՛ւր տարին մեզ, Խանասորի յիսնամեակին առթիւ:

Երգ մըն ալ՝ այդ պատմական Արշաւանքը: Կազմակերպուած պոռթկում՝ ընդդէմ բռնութեան եւ բարբարոսութեան: Մարտական կռուի երգ մը, որու մասին գովասանական թղթակցութիւններ հրատարակած են օտար թերթեր անգամ :

Խանասոր, Արաս՜լ.— յիսուն տարի վերջն ալ, մարդիկ դժուար թէ կարենան պատկերացնել այն ամէնէ զոհաբերութիւնը որ կատարուեցաւ այդ սարերուն վրայ, ի սաստ Ջարդարար խուժանի մը: Եւ իբրեւ խրատ Եըլտըզի :

Ուրիշ ազգերու մէջ, եթէ ոչ սեփական կամ հարեւան պետութիւնը, գոնէ աշխարհագրական դիրքը մեծապէս դիւրացուցած է որեւէ յեղափոխական ձեռնարկ:

Մեր անբախտ աշխարհին մէջ, քնութիւնն անգամ կը դաւաճանէր յաճախ, եւ մարդիկ հարկադրուած էին գերմարդկայինը փորձել, հրաշքներ յղանալ, ճակատ յարդարել անհնարին խոչընդոտներու դէմ :

Իբրեւ ծրագիր եւ գործադրութիւն, Խանասորի արշաւանքը փառաւոր էջ մը բացաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան յեղափոխական գործունէութեան մէջ, միեւնոյն ատեն սրբելով հայ ժողովուրդին ռազմական գիտակցութիւնը, ամրապնդելով անոր բազուկին ուժը:

1897 Յուլիս 25ին, միայն կապարը չէր որ կարկտատ պէս տեղաց «Խանասորայ դաշտումը», այլեւ ազատագրութեան գաղափարը՝ բազմութեանց միտքին մէջ: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾԱԽՈՒ ԱՊՐԱՆՔ

Շաքարէն ու կարագէն ալ աժան՝ այս ապրանքը որ կը կոչուի «մարդկային արարած» եւ որ պատերազմի առաջին օրէն մինչեւ այսօր ծախու է միջազգային շուկային վրայ:

Գնողնե՞րը,— Քանի մը ջոջեր անշուշտ, ամէն ազգէ, ամէն գոյնէ, ամէն դասակարգէ, որոնք անվերջ կը գնեն, փոխարէնը վճարելով դեղեցիկ խօսքեր, արտասուշ կոչեր, բարձր սկզբունքներ,—ժողովրդապետութիւն, ծովերու ազատութիւն, ճամբաներու բացում եւ բնական հարստութեանց արդար բաշխում եւն.:

Անոնք կանխիկ վճարելով գնեցին տասնեակ միլիոններով «մարդկային արարածներ» եւ ղրկեցին սրտի կատարեալ հանգստութեամբ, ռազմադաշտ կամ գերիներու արգելարանները: Հոն կապարը, համաճարակները եւ սովը շուտով նօսրացուցին զանոնք :

Պէտք էր գնել դարձեալ աշխատող բազուկներ, հեռու իրենց տուներէն, զաւակներէն, կէս անօթի կէս կուշտ, ոչխարներու նման թխմուած փարախներու մէջ: Ըսին՝ պատերազմ է:

Ահա երեք տարի վերջն ալ առուտուրը կը շարունակուի նոյն թափով: Ամէն տեղ:

Գերիներ բոլոր երկիրներու մէջ, ողորմելի մարդկային խլեակներ, որոնք իրենց քրտինքով ու անօթի փորով կը վճարեն իրենց մեծերուն ոճիրները: Գաղթականներ, մէկ օրէն միւսը կորսնցուցած իրենց տունը ու տեղը, հանգիստը, գործը, թափառական երկրէ երկիր եւ ծախու ապրանք նորէն մեծերուն համար :

Ահա եւ աշխատաւոր բազմութիւններ այս կամ այն երկրին հանքերը, անտառները, դաշտերը արդիւնաբերելու համար:

Երկու հարիւր հազար բանուորներու պէտք ունիմ սովպողարար:

— Այդ ուզած տեսակէդ շատ չունինք, քիչ մըն ալ այս տեսակէն պէտք է գնես:

Ու ապրանքը, «մարդկային արարած» ապրանքը, ստիպուած է շալկել բեռն ու երախան ու քալել անվերջ, անծանօթ ուղղութեամբ, անէծքը շրթունքին, եւ աչքերը պղտոր : ՍՕՍԻ

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ՎԻԷՆՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ, 22 Յուլիս (Յառաջ).— Հայաստան վացող հայրենակիցներու ներգաղթի արտօնագիրները այստեղ ալ եկան: Ուրախութեան մէջ են 44 ընտանիքներ, թէեւ ոմանք արձանագրուած էին յետագայ կարաւաններու համար: Իսկ ուրիշներ, աւելի անհամբերներ, կը ցանկային անպայման մաս կազմել այս առաջին կարաւանին: Յուսով ենք թէ բոլոր անոնք որ արձանագրուած են, բախտը կ'ունենան ճամբայ ելլելու ձմեռէն առաջ:

ԶՄՐԱՆ ԵՒ ԳԱՐՆԱՆ ՄԻՍԸ ապահովելու համար, կառավարութիւնը օրինագիծ մը յանձնած էր Ազգ. Ժողովին, առաջարկելով 50.000 թոն պահածոյ միս պատրաստել: Այս առթիւ վարչապետը դառնօրէն գանգատեցաւ թէ անհանդուրժելի չարաշահութիւններ կը կատարուին, քիլօն 400 Ֆր.ի միս ծախելով: «Ձէնք տուէք ինծի որ կարենամ պայքարիլ չարաշահութեան դէմ»: Ժողովը 132ի դէմ 468 ձայնով քուէարկեց օրէնքը: Յօդուածի մը համաձայն 1948 յունուար 1էն յունիս 30 թարմ միս ճաշ.ծլու համար կառավարութիւնը պիտի կրնայ պահանջել արտադրիչներէն որ իրեն յանձնեն որոշ քանակութեամբ միս :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ մօտ 1200 ապստամբներ յուլիս 25ին յարձակեցան Կիեվէնա քաղաքին վրայ (Մակեդոնիա, ալպանական սահմանին մօտ: Կառավարական զօրքը ետ մղեց յարձակողները, սպաննելով 90 եւ գերի բռնելով 62 հոգի: Կառավարական օդանաւերը մեծ աւերներ կը գործեն: Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, ապստամբները 200 հոգի կորսնցուցին Լամիայի մէջ (Թեսալիա, Աթէնքէն 100 մղոն հեռու).— Աթէնքի բրիտանական եւ ամերիկեան դեսպանները հարցումներ ուղղեցին յունական կառավարութեան, վերջին հազարաւոր ձերբակալութեանց առթիւ: Կառավարութիւնը կը քննէ իւրաքանչիւր անհատական պարագայ եւ խոստացած է ազատ արձակել անմեղները:

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ԽՕՍՔԵՐ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

«ԵՐՐՈՐԴ ԱՇԽԱՐՀԱՄԱՐՏ, ԵԹԷ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ՉՀԱՇՏՈՒԻՆ»

Ուրբաթ օր շատ կարեւոր վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգ. Ժողովին մէջ, իբրեւ հետեւանք արտաքին քաղաքականութեան մասին եղած հարցապնդումներու: Այս առթիւ յատկանշ ճառ մը խօսեցաւ նախկին վարչապետը, Փոլ Ռէնօ, ազդարարելով թէ անխուսափելի է երրորդ համաշխարհային պատերազմը, եթէ կարելի չըլլայ հաշտեցնել Խ. Միութիւնը եւ արեւմուտքը: Իր կարծիքով, ներկայ հիւլէական դարաշրջանին մէջ ուր մտած է աշխարհը, պատերազմը պիտի շահի ան որ առաջին անգամ կը յարձակի — նախայարձակը: Նախորդ երկու պատերազմներուն մէջ նախայարձակը կորսնցուց: Այս առթիւ վկայ կանչեց մեծ գիտնականը, Այնշթայն, որ ըսած է,— «Հիւլէական պատերազմ պիտի չըլլայ, այլ պարզապէս հիւլէական յարձակում»: Յետոյ շեշտեց թէ աշխարհը նորէն անձնատուր եղած է գերազգրական զինարշաւի մը:

ՊԻՏԻ ԳԱՅ ՕՐԸ ԵՐԲ...

— «Քառասուն ազգեր 27ուկէս միլիառ տոլար կը ծախսեն պատերազմ պատրաստելու համար, առանց հաշուելու հիւլէական ռումբերու եւ մանրէական պատերազմի պատրաստութեան ծախքերը: Պիտի գայ օրը երբ հակառակորդ մը կրնայ դաղտնապէս հիւլէական ռումբ մը դնել անվնաս եղանակով, իր կործանել ուզած երկրի իւրաքանչիւր գլխաւոր քաղաքին մէջ եւ զանոնք պայթեցնել հաստիոյի միջոցաւ, 3000 մղոն հեռուէն, այնպէս որ կենսական կեդրոնները պայթին միեւնոյն ատեն: Բուն վտանգը այն է որ առատ մը ընդհանուր խուճապին մէջ, մէկը պիտի սեղմէ այս կոճակը: Ներկայիս Մ. Նահանգները ջախջախիչ գերազանցութիւն մը կը վայելեն Ռուսիոյ վրայ, պատերազմի թէ խաղաղութեան մէջ: Բայց Խ. Միութիւնն ալ կարգ մը առաւելութիւններ ունի: Քսաներկու տարիէն Ռուսերու թիւը պիտի ըլլայ 256 միլիոն հոգի, Ամերիկացիներու 150 միլիոնին դէմ: Ռուսերը իրենց տրամադրութեան տակ պիտի ունենան բոլոր աղբիւրները Վլատիվոստոքէն մինչեւ Թրիէսթէ եւ Վայմար: Ռուսիա ունի նաեւ բացարձակ գաղտնապահութեան առաւելութիւնը: Բոլոր երկիրներուն մէջ ալ կան համայնավար կուսակցութիւններ որոնք կը պաշտպանեն Ռուսիոյ արտ. քաղաքականութիւնը եւ կալմակերպուած աշխատաւորութեան վրայ ունեցած ազդեցութեամբ՝ շատ աւելի զօրաւոր են քան որեւէ հինգերորդ զունդ »:

Խօսելով Մարշըլի ծրագրին վրայ, նախկին վարչապետը զայն կենսական գտաւ Եւրոպայի եւ խաղաղութեան համար, եւ բացատրեց թէ երբեք չզգանար ոեւէ պետութեան գերիշխանութեան: Բայց, իր կարծիքով, Ռուսիա պիտի չվերցնէ «երկաթեայ վարագոյրը»: Ուրվհետեւ, «Ամերիկեան բարօրութեան եւ անհատական երջանկութեան տեսարանը վերջ պիտի տար ռուսական կարգուսարքին»:

Ռուրի ածխահանքերու եւ Գերմանիոյ վերակազմութեան խնդիրներն ալ շօշափելէ վերջ, Պ. Ռէնօ եզրակացուց թէ Գերմանիա միանգամ ընդմիշտ կորսնցուցած է խաղը:

«Գերմանական վտանգ չկայ այլեւս»

— Բոլորովին փոխուած են պատերազմի մեթոտները: Վերջին երկու աշխարհամարտները հիմնուած էին ծանր ճարտարագործութեան վրայ,— պողպատ: Յաջորդ պատերազմը պիտի հիմնուի մեքենական ճարտարագործութեան վրայ: Երկու հազար զանազան մասեր կան մէկ V2ի մէջ: Գերմանական վտանգ չկայ այլեւս: Ցորչափ Ռուսերը եւ Ամերիկացիները անհամաձայն են, Գերմանիա երկուքի բաժնուած պիտի մնայ, եւ ցորչափ այդ վիճակը տեւէ, չի կրնար վտանգաւոր ըլլալ: Եթէ համաձայնութիւն գոյանայ Ռուսիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ, դարձեալ երկարատեւ զինակցութիւն մը գոյութիւն պիտի ունենայ Գերմանիոյ դէմ, եւ դարձեալ ան վտանգաւոր պիտի չդառնայ: Տասնըմէկ ամիս է որ Գերմանիոյ պողպատի արտադրութեան չափ նշանակուած է տարեկան 5.800.000 թոն, բայց հազիւ կրցած է 3 միլիոն արտադրել: Դեռ երեք տարի եւս պիտի անցնի, մինչեւ որ կարենայ հասնիլ Դաշնակիցներու սահմանած առաւելագոյն չափին: Բայց Եւրոպան կրնայ պողպատ ստանալ դիմելով Ֆրանսայի: Եթէ մեզի ածուխ տան Ռուրէն, կրնանք անմիջապէս մեր վեց միլիոն թոնի արտադրութիւնը բարձրացնել 10 միլիոնի եւ եթէ միջոցներ տրամադրեն արդիացնելու մեր մեքենական սարքը, արտադրութիւնը կրնայ բարձրանալ 15 միլիոն թոնի»:

Վիճաբանութեանց մասնակցեցան նաեւ միւս հոսանքներու ներկայացուցիչները : Պ. Պիտօ պա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Հայոց ժամանակակից պատմութիւնը՝ մեծ մասով պատմութիւնն է Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Անկարելի է դրել զայն՝ առանց ամէն քայլափոխին յիշատակելու յեղափոխական այդ մեծ կազմակերպութեան կատարած սխրալի գործերը:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ունի իր ուրոյն պատմութիւնը, իր աւանդութիւններն ու սովորութիւնները, իր՝անթիւ հերոսներն ու անոնց նուիրուած հայրենասիրական ու ռազմաշունչ երգերը, իր «Օր»ն ու տօները:

Եւ ահա՛ արդէն մէկ տարուան մէջ՝ երկու յիսնամեակ:

1946 Օգոստոս 14/26ին Պանք Օթոմանի գրաւման յիսնամեակը: Ու 11 ամիս վերջ, 1947 Յուլիսին՝ Խանասորի յիսնամեակը:

Քաղաք. հոսանքները չեն կորսուիր՝ երբ կը յիշեն անցեալի իրենց փառքերը եւ կը խանդավառուին անոնց ոգեկոչումով:

Դաշնակցութիւնն ալ մեծ է եւ չի մեռնիր երբեք, քանի կապուած է իր փառաշուք անցեալին, քանի չէ մոռցած իր մեծ հերոսամարտներն ու զանոնք կերտող անձնազոհ հերոսները, քանի՛ կը ներշնչուի իր աննման հիմնադիրներու եւ ազատութեան ճանապարհին զոհուած անհամար նահատակներու գաղափարականով:

«Պանք Օթոման» եւ «Խանասոր» համադրուանները են յեղափոխութեան երկարաձիգ եւ դժնդակ ճամբուն վրայ:

Այդ խիզախ ձեռնարկները մէկ կողմէ հոգեկան կորով ներշնչեցին ստրուկ Հայուն եւ բարձրացուցին անոր բարոյականը, որ նահանջողականէն աւելի ցած աստիճանի իջած էր, միւս կողմէ աշխարհակալ եւ ընչաքաղց մեծ պետութեանց լուրջ ուշադրութեան յանձնեցին Հայկ. Դատը:

Այդ դատի լուծման համար էր կազմուած Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը 57 տարիներ առաջ: Այսօր ալ՝ հաւատարիմ իր կոչման եւ ուխտին՝ նոյն հաւատքով ու նոյն եռանդով լծուած է այդ սուրբ գործին իրականացման:

Դաշնակցութեան — եւ հայ ժողովուրդին — թափած արիւնը ի զուր չանցաւ: 1918 Մայիս 28-ին հիմը դրուեցաւ ազատ եւ անկախ հայրենիքի մը: 1920 Օգոստոս 10ին աշխարհի Մեծերը իրենց ստորագրութեամբ վաւերացուցին Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի ստեղծումը: Այսօր ազգովին կը պահանջենք, որ 27 տարի առաջ մեր իրաւունքները ճանչցող եւ ետքէն ուրացող նոյն Մեծերը, որոնք այսօր ալ աշխարհի ճակատագիրը կը կերտեն, մեզի տան մեր պապերու նուիրական հողերը, մեր պատմական հայրենիքը, որուն համար այնքան արիւն թափեցինք:

Խանասորի 250 կտրիճները կռուեցան՝ տապալելու համար բռնակալութիւնը, բարձր պահելու համար Հայուն պատիւը եւ ցոյց տալու՝ որ կարելի չէ շարունակ անպատիժ կերպով կոտորել հայ մարդը, կողոպտել հայ մշակը եւ անպատուել հայ կինը:

Թշնամի երկրի մէջ եւ դժնդակ պայմաններու տակ կազմակերպել ա՛յնքան մեծ արշաւախումբ մը՝ 50 տարի առաջ՝ արհամարհելի գործ մը չէր: Անոր մասնակցողներուն մէջ կային կրօնականներ, բժիշկներ, ուսուցիչներ, ուսանողներ, վաճառականներ, արհեստաւորներ, երկրագործներ, կալուածատէրեր, ռուսահայ, պարսկահայ, թրքահայ, ամէն դասակարգէ եւ ամէն հասակէ Հայեր, 20էն մինչեւ 45 տարեկան:

Հոն էին յայտնի յեղափոխական դէմքեր՝ Իշխան (Արղութեանց), Վարդան, Կարօ (Արխատակէս Զօրեան, Ռոստոմի եղբայրը), Եփրեմ (Սախալինէն փախած, Կուկունեանի խումբէն), Նիկոլ Դուման, բժիշկ Քրիստափոր Օհանեան եւ ուրիշներ:

Խանասորի արշաւանքը աւելի յաջող արդիւնք ունեցաւ քան 1890ի Օգոստոսին Սարգիս Կուկունեանի կազմակերպածը, որ կատարեալ ձախողութիւն մը եղած էր:

Խանասորը զինուորական մեծ յաղթանակ մը չէր անշուշտ. սակայն ժողովուրդին վրայ կատարած ազդեցութիւնը ա՛յնքան մեծ եղաւ, որ 50 տարի ետք, այսօր ալ ներշնչումի աղբիւր մըն է ազատատենչ հայութեան համար:

Այս երկրի զաւակները Դիմադրական Ճակատ ստեղծեցին՝ իրենց հայրենիքը բռնագրաւող թշնամիին դէմ կռուելու համար: Անոնք իրենց երկրին մէջ էին եւ իրրեւ աջակից ունէին ամբողջ ֆրանսական ազգը, իսկ օդէն ու ծովէն կը ստանային առատ ռազմամթերք:

Մեր Խանասորի մարտիկներն ու միւս բոլոր հերոսները կը կռուէին թշնամի երկրի մէջ, շրջապատուած թշնամի եւ այլակրօն ժողովուրդներէ: Հզօր դաշնակիցներ ալ չունէին, որ առատ ռազմանիւթ հայթայթէին իրենց:

Զիրենք ոգեւորողը հայրենասիրական աղնիւ եւ մաքուր զգացումն էր միայն, հայրենիքը փրկելու, ազատ Հայաստան մը կազմելու խանդավառ երազը: Այդ պատճառաւ ալ շատ մեծ է անոնց զոհողութեան աստիճանը ու անբաղդատելի:

Յիսնամեակին առթիւ մեծ յուզումով կ'ոգեկոչենք յիշատակը այն 18 նահատակներուն, որոնք ինկան Խանասորի դաշտին եւ Արաւուլի լանջերուն վրայ:

Այս հանդիսական տօնակատարութիւնը թո՛ղ աստիճան մը եւս զօտեպնդէ մեզ. ամուր եւ անսասան հաւատքով՝ դէպի լուսաւոր օրեր հայ ժողովուրդին համար:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Պերլինի խորհրդաժողովը (1878) իր 61րդ յօդուածով կը խոստանար բարելաւել հայութեան վիճակը Արեւելեան նահանգներու մէջ:

Սուլթան Համիտ՝ Օսմ. կայսրութեան արիւնարբու վեհապետը, իբրեւ «բարեխնամ եւ գթասիրտ հովանաւորն եւ տէրը հայութեան», որոշած էր աւելի «արմատական բարեկարգութիւններով» լուծել Հայոց պահանջները...

Եւ պարբերաբար կը բնաջնջուէին տասնեակ հազարաւոր անզէն եւ անպաշտպան Հայեր, կրակի եւ սուրի կ'ենթարկուէին ամբողջ գիւղեր եւ քաղաքներ:

Շատոնց եկած էր ժամանակը՝ հարուածին հարուածով պատասխանելու:

1895 — 96ի համատարած աղէտներէն ետք, բացառաբար Հ. Յ. Դաշնակցութեան վրայ ինկաւ յեղափոխական պայքարի ծանրութիւնը:

Կուսակցութիւններու նախնական շրջանի յեղափոխական ձեռնարկները՝ Պոլիս, Սասուն եւ Վասպուրական բարոյական յաղթանակին դիմաց, տեղի տուած էին նոր աղէտներու՝ մարդկային եւ նիւթական ծանր կորուստներու: Ժողովրդական լայն զանգուածներու համար բարոյական շահը կը մնար անըմբռնելի, համատարած աղէտին մէջ:

Արտաքին աշխարհի ոճրային եւ կեղծ մեքենայութիւններն իրենց կարգին կը նպաստէին, անգամ մը եւս հայութիւնը թաղելու վհատութեան սպանիչ մթնոլորտին մէջ:

Արմենական՝ Աւետիսեանի, Հնչակեան՝ Մարտիկի եւ Դաշնակցական՝ Պետոյի ղեկավարութեան տակ հարիւրաւոր մարտիկներու եղերական վախճանը, Ս. Բարթուղիմէոս առաքեալի վանքի եւ Պաղի տաղի (Ալաղայի շրջան) մէջ, ամենամահացու հարուածն էր, սակայն, հայ յեղափոխական պայքարին:

Անհրաժեշտ էր «հրաշք» մը, վերականգնելու դիմադրական ոգին, հակազդելու համար ճակատագրական համակերպումի սպանիչ հոգեբանութեան:

★

1896ի Դաշնակցութեան Շրջանային Ժողովը, որուն կը մասնակցէին նաեւ Վասպուրականի եւ Ատրպատականի Կեդրոնական կոմիտէներու ներկայացուցիչները, սկզբունքով կ'որոշէ մարտական այն ձեռնարկը, որ մեր պատմութեան մէջ պիտի անցնէր Խանասորի արշաւանք անունով:

«Թեթեւութեամբ» չէր, որ կը տրուէր այս որոշումը: Որոշողները ու դէմ խօսողները, բոլորն ալ յեղափոխական պայքարի մէջ մրծուած հերոսներ էին, Հայոց իրականութիւնն ու տառապանքները տեսա՛ծ եւ ապրած հայրենասէրներ:

Առնուազն կարեւոր մաս մը, գլխաւորաբար Խանասորի զոյգ հրամանատարներ՝ Վարդանն ու Իշխանը դէմ էին ձեռնարկին, նախընտրելով պաշտպանողական ուղղութիւնը:

Դուման՝ հայդուկային շարժման բարոյական մեծութիւնը, ջատագովելով ինքնապաշտպանութեան աշխատանքի անհրաժեշտութիւնը, կը պահանջէր սակայն արշաւանքի անպայման գործադրութիւնը:

— «.. Դիպլոմատիան հաշուում է՝ չի կծում: Հերթը հասել է հոգեւորականներին, որ աղօթքներ վեր առաքեն առ Աստուած՝ Հայերի թշուառ վիճակը թեթեւացնելու համար... Այդպէս չէր լինի, եթէ կոտորուելու փոխարէն կռուէինք: Միթէ՛ ժամանակ չէ, վերջապէս, որ լուրջ քննութեան առարկայ դառնար մեր գործունէութեան հնի եղանակը եւ ընդունէր նոր, աւելի նպատակաւոր տակտիկս, որի առանցքը լինէր ոչ թէ կոտորածը, այլ կռիւը»... (Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութիւնը, Մ. Վ.):

1897ին Դումանի այս տեսակէտն է, որ կ'ընդունուի:

Պատրաստութիւնները այլեւս իրենց վախճանին կը մօտենան: Ատրպատականը կը դառնայ ժամադրավայրը՝ հայ ազատատենչ պայքարողներուն:

Դաշնակցութեան մարտական առաջին մեծ խումբը, «փոքրիկ բանակը» պատրաստ է արդէն: Ընդամէնը 250 կամաւոր անձնուրացներ էին անոնք, Դաստւորուած ռազմական կարգով: Ամէն մէկը կը կրէր մօսին հրացանին հետ 250—300 փամփուշտ, 8 օրուան ուտելիք, անհրաժեշտ գործիքներ, դեղօրայք եւն.: Խումբն ունէր իր բժիշկն ու քահանան:

Յուլիս 24-25ի (հին տոմար) գիշերը Խանասորի բարձրունքներու վրայէն աստիճանաբար կը հաւաքէ մթութեան իր ծանր քօղը:

Ի. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՈՒՇ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ես ջուր եմ խմել ամէն աղբիւրից
Անուշ ակունքից, անուշ Հայաստան,
Ինձ օրօրել է ամէն մի ուռից
Արար աշխարհից անուշ Հայաստան:

Ամպից արցունքը՝ շաղիկն է սրտիս,
Առուից կարկաչը՝ տաղիկն է սրտիս,
Քո այն չոր քարն էլ ծաղիկն է սրտիս,
Ծուփ - ծուփ ծաղկունքից անուշ Հայաստան:

Դու ծառաստան ես, ես ծառ քարունքից,
Նուագարան ես, ես լար քարունքից,
Նոր Երգարան ես, ես բառ քարունքից,
Հազար մի երգից անուշ Հայաստան:

ԱՇՈՏ ԳՐԱՇԻ

Գերագոյն հատուցման ժամը կը մօտենայ. զէնքերէն առաջ խօսք կ'առնէ խումբի քահանան.

— «Այսօր, առաջին անգամ բացուեց ձեր առաջ Դաշնակցական խաչը: Նայեցէք դէպի արեւմուտք: Դուք տեսնում էք այնտեղ աւերակ սրբութիւններ, քանդուած քաղաքներ, ամայացած հայրենիք,— բոլորը ողջունում են ձեզ, լի յոյսերով: Դուք քիչ էք թուով հզօր ուժի դէմ, փոյթ չէ. 300 մարդ ունէր նաեւ Ղարաբաղի մեր Դաւիթ Բէկը, որ 70.000 պարսիկ եւ Թուրքի յաղթեց...»:

Ինչ որ տեղի ունեցաւ ատկէ ետք Խանասորի դաշտին վրայ, ռազմական կատարեալ յաղթանակ մը չէր անշուշտ, զինուորական իմաստով: Բայց աննախընթաց մեծ յաղթանակ մըն էր Խանասորի արշաւանքը՝ հայ մարտականութեան, նորաստեղծ յեղափոխական պայքարին համար: Հիւլէական ռումբի այս դարաշրջանին իսկ, երբ պահ մը պատկերացնենք յիսուն տարի առաջ, դաշնակ եւ հալածական կազմակերպութեան մը կողմէ, խլամական երկու մեծ կայսրութիւններու սահմանին վրայ կատարուած այդ գործողութիւնը, անհնար է առանց հիացմունքի եւ խոր սարսուռի կշռել այն մեծ թռիչքը որ թեւ ու շունչ տուաւ այդ ափ մը մտքի, սրտի եւ բազուկի հայ հերոսներուն:

Եւ արդէն ի՞նչ էր ի վերջոյ Խանասորի արշաւանքին հիմնական նպատակը:

Քրտական մոլորած եւ վտանգաւոր ցեղախումբի մը՝ Մազրիկ աշիրէթի ոչնչացումը. Ու նուազն ո՛չ անպայման այդ: Ոճրագործները պատժելու համար, Դաշնակցութիւնը նպատակ չունէր երբեք համատարած եւ անխնայ ոչնչացման ենթարկելու «կիներն ու երախաները», անգամ բոլոր կռուողները առանց խտրութեան.

Ատկէ առաջ եւ ատկէ ետքը, Դաշնակցութիւնը մեծ զոհեր տուաւ նոյն այդ քիւրտ զանգուածին, բացատրելու համար իր այս համոզումը:

Խանասորի ձեռնարկով կարեւոր էր ամէն բանէ առաջ չքել 1895-96ի համատարած աղէտներէն վերջ, Հայոց աշխարհի մէջ ստեղծուած հոգեբանական թունաւոր մթնոլորտը:

Անշուշտ, վրէժխնդրական ոգին ալ կը տիրապետէր, նախ չափով մը մեղմելու համար քրտաքան «պատուհաս»ը եւ ապա բարձրացնելու ինքնապաշտպանութեան բնազդն ու գիտակցութիւնը:

Քննութիւն մըն էր միաժամանակ Խանասորը՝ հայ մարդու հայրենասիրութեան եւ զոհաբերութեան չափին: Ու նաեւ, Դաշնակցութեան մարտական լայն գործողութեան:

Բոլոր այս ակնկալութիւնները, առաւել կամ նուազ չափով ձեռք բերուեցան անպայման: Բազմաթիւ վկայութիւններ — հայ եւ օտար աղբիւրներէ — տեւէ կասկած չեն թողուր այս մասին:

Այսքանը արդէն մեծ յաղթանակ մըն էր:

Ո՞վ կրնայ ուրանալ, թէ Խանասորի ազդեցութիւնը վճռական դեր չկատարեց ատկէ ետք տեղի ունեցած նոր հերոսական պայքարներու վրայ:

Խանասորի մէջ, հայ յեղափոխականներու պայքարէն բարձրացած ոգին էր, որ հրաշքներ կատարեց, հայ ազատագրական շարժումը հասցնելով մինչեւ 1918 Մայիս 28ը:

Այսօր ալ, 50 տարի ետք, թէեւ նոր պայմաններու եւ իրականութեան մէջ, Խանասորը մօտ է ազատատենչ հայութեան սրտին եւ մտքին: Ազգային Դատն ու գաղափարը մեծ փոփոխութիւններու ենթարկուած են այս կէս դարու ընթացքին:

Խանասորներու պայքարներով շահուած՝ հայրենիք մը ունինք այսօր, որ պիտի ապրի եւ ծաղկի անպայման:

Գաղափարականօրէն ալ, հայութիւնը մեծ նուաճումներ է կատարած յիսուն տարուան մէջ:

Այս բոլորով մէկտեղ, այսօր ալ պէտք է վառ պահել Խանասորի գաղափարականը: Այսօր մանաւանդ, երբ աշխարհի ալեկոծումը կը շարունակուի:

Այսքանը՝ լուսաւոր վարձատրութիւնը պիտի ըլլայ անոնց, որոնք մեռան գիտակցաբար, յանուն հայրենիքին եւ ազգութեան:

Նաեւ մեր անվարան կամքը՝ շարունակելու համար պայքարը մինչեւ Հայկ. Դատի վերջնական յաղթանակը:

Ս. ՓԱՌՆԱԿ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՊՈՂՈՏԱՑԻՆ ՎՐԱՅ

Այդ գիշեր Նուպիխանին հետ քնացայ ազեր - տաղիր գրողին գրասենեակը: Ոչ լամբար եւ ոչ ալ մոմ ունէինք, բայց ան արդէն լուսաւորելու նոր մեթոտ մը գտած էր կաղիններ կապելով մետաղաթելի մը: Երբ վերջին կորիզը այրեցաւ, ծնրադրեցինք եւ աղօթեցինք: Ցետոյ ան կծկուեցաւ նստարանի մը վրայ, իսկ ես սեղանի մը վրայ, եւ քնացանք:

Յաջորդ առաւօտ յարդուած վաճառականի մը, Օսման աղա, որդեգրեց զիս: Արմտիքի մթերանոց մը ունէր եւ կը կրէր Լազերու ցեղային հագուստ: Կը քալէր սնապարծ զուարթութեամբ մը, իր գիստերուն դնդերները կը ցցուէին նեղ տափատին սեւ կտորին տակէն, որուն թոյլ եւ լայն յատակը կը շարժէր համաչափ, աջ եւ ձախ, նման քապաքուլ ոչխարի մը գիրուկ պոչին: Ձուաւոր գլուխ ունէր, շագանակագոյն մազեր, սեւ աչքեր եւ զօրաւոր ճերմակ ձեռքեր: Արծաթեայ դաշոյն մը ունէր եւ իր կուրծքին փամփուշտակալները զարդարուած էին արծաթ թելով:

Օսման աղան տարաւ զիս դերձակի մը խանութը եւ ինծի համար ապսպրեց քթանէ ճերմակեղէն եւ իրեններուն պէս Լազի հագուստ: Անունս ալ ճէմալ դրաւ:

Չկրցայ «հա՛յր» կոչել զայն: Ուզեցի սիրել զինքը, քանի որ կեանքս կը փրկէր, բայց չկրցայ, կ'ատէի զայն: Վերապահ էի եւ կամակոր կը մնայի իր ներկայութեան: Շատ բարեպաշտ էր եւ օրը հինգ անգամ աղօթք կ'ընէր: Երբ միւէզինին երգելը կը լսէր, կը լուար երեսը, ձեռքերը եւ թեւերը մինչեւ արմուկները, ոտքերը մինչեւ բումբերը, եւ երկրպագելով պզտիկ աղօթքի կապերտի մը վրայ, Գուրանէն տողեր կ'արտասանէր:

Կը կարծէի թէ պիտի թողուր որ իրեն հետ քաղաքը մնայի, բայց իրիկունը տարաւ զիս իր գիւղը, վերը, լեռներուն վրայ, աւելի հեռու ծովէն: Երանի՜ թէ մուրացիկին հետ մնացած ըլլայի, անոր գիւղը գոնէ մօտ էր ծովուն եւ Եւրոպային: Մտածեցի թէ երբեք պիտի չկրնայի փախչիլ այս հեռաւոր լեռնային գիւղէն, պիտի բռնէին զիս դեռ խճուղին չհասած:

Օսման աղան կ'ապրէր մաքուր տնակի մը մէջ: Իր կողակիցը, բարձրահասակ կին մը, աղէկ էր ինծի հանդէպ: Ունէր գեղեցիկ տղայ մը, խեղդուկ ձայնով, Ալին, որ ինձմէ մէկ-երկու տարի մեծ էր: Ալ տղան եւ թէ մայրը կը քաշուէին ինձմէ, որովհետեւ յայտնի էր որ ես քաղաքի կեանքը կը ներկայացնէի անոնց աչքին, ազանչելիքները եւ շողշողանքը Աւրոպայի, Եւրոպային: Լազի տարազս դեռ պատրաստ պիտի չըլլար առեն մը եւ հագած էի իմ սեփական հագուստս:

Առանձին քնացայ դիմացի սենեակը, մաքուր անկողինի մը մէջ որ փռուած էր կոպիտ փսիաթի մը վրայ: Վերմակը գլխուս քաշելով խաչակնքեցի եւ աղօթեցի Աստուծոյ մոլեռանդօրէն որ հեք զիս այս ամայութեան մէջ:

Յաջորդ առաւօտ Օսման աղան վերադարձաւ ճէմիլիք, երբ ես դեռ կը քնանայի: Երբ որ արթնցայ, մարդ չկար տնակին մէջ. կինն եւ տղան ալ դուրս ելած էին: Հագուեցայ անապաւրանքով եւ դուրս ելայ բակը, ուր դերասանուաթիւն մը սարքեցի, իբրեւ դիւանագիտական ճարտար արարք մը: Գոռացի,— «Անա, նէրէտէ՞ սին» (Մայր, ո՞ւր ես): Մայր կոչելով զայն, կ'ուզէի ցոյց տալ թէ ես զինք իբրեւ այդ ընդունած էի: Երբեք պիտի չկրնայի Օսման աղան հայր կոչել, բայց կինը ուրիշ էր, մայրական բարութիւն մը կար անոր մէջ:

Իմ հասնելուս լուրը տարածուած էր գիւղին մէջ եւ դրացիները գիտէին թէ ես ով էի եւ ով կը կանչէի: Իմ կանչս տունէ տուն փոխանցուեցաւ եւ Օսման աղային կինը, որ թարեկամներու այցելութեան գացած էր եւ անտարակոյս իմ մասին կը խօսէր, վազելով եկաւ ցանկապատի մը երկայնքէն:

— Զուզեցի արթնցնել քեզ, ճէմալ, ըսաւ կարմրելով: Մեր նախաճաշը ըրինք. բայց պահեցի քու բաժինդ: Զոյգ մը տապկած հաւկիթ կ'ուզե՞ս:

Շատ գոհ կ'երեւար, եւ բոլոր կիներն ու աղջիկները որոնք գաղտագողի կը նայէին պատուհաններէն եւ դուռներէն մեզ դիտելով, կը ժպտէին:

Արդեօք ինչպէ՞ս պիտի վարուէին հետս, եթէ ըսէի թէ չէի թլփատուած, եւ մինչեւ իսկ եթէ լաւ կին մըն ալ ըլլար, ես երբեք չէի կրնար մոռնալ իմ հարազատ մայրս եւ զինք ընդունիլ անոր տեղը:

((10)

ԼԵՒՈՆ Զ. ՍՈՒՐՄԷԼԵԱՆ

ԽՄԲ.— Այստեղ կ'ընդհատենք թարգմանութիւնը երիտասարդ հեղինակի այնքան յատկանշելի ինքնագրութեան, քաղուած իր անգլերէն գիրքէն, I ask you, Ladies and gentlemen.

ՊՐՈՒՍՄ ՏԻՍԱՂ

«Կուգան ու կ'երթան...»

«Դիւանագէտներ, չարան-չարան,
որպէս կարաւան կուգան ու կ'երթան:
Յուսալու չէ որ վերջ կ'ունենան
Կուգան ու կ'երթան»:

Պիտի երգէր Զիւանին եւ ճանկ պիտի տար իր սազին:

Խումբով, դունդով կուգան կը հաւաքուին անոնք: Կը նստին ժողովի:

Խորհրդականներ: Մասնագէտներ: Քարտուղարներ: Թերթեր խոհարարներ եւ սպասուհիներ ու նարտի կամ խաղի թուղթեր ալ միասին կը բերեն՝ միլիոններով ծախքի ենթարկելով իրենց երկրին գանձը: Թեթեւցնելով եւ բեռէ ազատելով իրենց ժողովուրդին քսակը:

Հապա՛, դիւրին բա՞ն է ազգերու երջանկութիւնն ու բարօրութիւնը ապահովել:

Ժողովուրդները թող փառք տան իրենց երկրի Աստուծուն առատ դիւանագէտներ պարգեւած է իրենց: Ներկայիս ամէն երկիր, իր ժողովուրդին «ազատ կամքովը ընտրուած», իրեն յատուկ աստուածը ունի, եթէ դեմոկրատ երկիր է: Անոնք անձնուիրաբար՝ իրենց պատկանած երկրին շահը պաշտպանելու համար կը թափառին քաղաքէ-քաղաք:

Անցած օր, կրկին ժողովի էին անոնք, Փարիզի մէջ:

Ամերիկան շա՛տ սրտակ ունի: Ովկիանոսի ջուրին չափ ալ մարդասիրական զգացում: Զարդարար Թուրքը վարձատրելու չափ մարդասէր է: Արդ, կ'ուզէ որ երջանկացնէ աշխարքիս մնացած ազգերն ալ:

— Դրամ կ'ուզէ՞ք: Ահա ձեզի, որքան որ ուզէք: Ձեր պիտոյից ցուցակը ներկայացուցէք ինծի. Դրամ տամ ձեզի: Կերէք, խմեցէք, ապրեցէք, ո՛վ Եւրոպացիներ:

— Տօ՛ տղաք, եկէք, հաւաքուեցէք: Ժողով ընենք, խորհրդակցինք: Ամրիկ հօրաբը սրտակ տի տայ մեզի: Առիթը չփախցնենք:

— Նախ մենծ աղբարները: Փոքրերուն խօսք հասկցնելը դիւրին է:

Ու իրար բով կուգան Ճօնը, Ժանը եւ Իվանը:

Կ'ուլենք. Զենք ուզեր:

— Պայմանը իմանանք:

— Անշուշտ սատանի պոչ մը կայ ատոր մէջ:

— Նուէ՞ր կուտայ թէ փոխ:

— Մենք աղքատ չենք որ նուէր ընդունինք:

— Փոխ թող տայ անսահման ժամանակով:

Իվան.— *Ես չեմ ուզեր ոչ նուէր, ոչ փոխ: Ես փարայի պէտք չունիմ, մանաւանդ պուրժուաներու դրամին: Մեր աշխատաւորին քրտինքը երկաթն իսկ կըկակուղցնէ եւ ոսկիի կըփոխակերպէ:*

— Աղբարիկ, խնդիր հանելու պէտք չկայ: Հօրաբը ազնուութիւն մըն է կ'ընէ: Դուն անունդ դիր սա թուղթին տակը: Հօ՛, ստորագրելն ալ դրամով չէ: Ձեւի համար բան մըն է:

— Ո՛չ, ո՛չ եւ ոչ:

— Այսքան բազմութիւնով «ո՞չ» ըսելու եկաք մինչեւ Փարիզ:

— Ամէն մարդ պարտականութիւն մը ունի: Իմ պարտականութիւնս է «ոչ» ըսել: Աշխարհի միւս ծայրն ալ կ'երթամ «ոչ» ըսելու համար:

Ժողովը վերջացած է: Դռները կը բացուին: Մխախոտի ահագին ծուխ մը դուրս կը խոյանայ հոնկէ, պատուիրակներն ալ կը հետեւին անոր: Ծուխը կը բարձրանայ վեր: Պատուիրակներն ալ օդանաւ նստած կը հասնին եռեւէն...

Ա՛խ, Թուրքերը խիստ ճկուն եւ խելացի են դրամական առաջարկներու մասին: — «Կեավուրը փարա կուտայ: Ա՛ռ»: Փոխ կամ նուէր միեւնոյն է իրենց համար...

Սակայն բոլորովին պարա՞պը անցաւ կը կարծէք այս ժողովը: Ո՛չ: Գոնէ մենք Հայերս օգտուեցանք անկէ: Ի՞նչ ճարպիկ ժողովուրդ ենք...

Ներգաղթի կոմիտէի նախագահը, իր քարտուղարին օձիքէն բռնած՝ ներկայացաւ Գ. Մոլոտովին, որ անհամբեր կը սպասէր մերիններուն: Անոր բարի գալուստ եւ տրպխութիւնը հարցնելէ զկնի, խոնարհութիւն մը ըրին անշուշտ:

— Ի՞նչ կ'ուզեն պարոնները:

Պատուիրակութեան պետը խոնարհութիւն ընելով եւ Վանի հայերէնով մը.— Ոչինչ, Վսեմաշուք Տիէր: Ձեր ողջութեան աղօթող ենք: Երկար կեանք կը մաղթենք Ձեզ: Խա՛, ի՞նչ լուր սա մեր հողային պահանջներէն:

— Գզրոցիս մէջ դրած կղպած եմ զայն, բայց բանալին կորսնցուցի: Անհոգ եղէք: Մի բան կ'անենք: Այդ խնդիրը խաղաղ ճանապարհով պիտի լուծուի:

Թէեւ «Արեւմուտք»ցիները «վերապահութեամբ» կը տպեն եղեր այս վերջին պարբերութիւնը, բայց ես, դիւանագէտներու խօսքին անխախտ հաւատացեալ մը՝ վերապահութեան պէտք չեմ տեսներ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄՈՒՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք ժամանակին, Հալէպի երիտասարդ պարբերականը, «Նայիրի», կոչ մը ուղղեց արտասահմանի գրողներուն, համագումար մը կազմակերպելու համար: Այս առթիւ համակրանքով արտայայտուեցան շատ մը թերթեր և գրողներ, եւ գաղափարը որոշ ձեւաւորում ստացած է արդէն;

Պէյրութի «Ազդակ»ը (շաբաթօրեակ) լայնօրէն խրախուսելով այս ձեռնարկը, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ ((11 Յուլիս).

Գրողներու համագումարի մը գաղափարին արթնցուցած այսքան վառ հետաքրքրութիւնը, մեր մտաւորական շրջանակներուն մէջ՝ պատահականութեան կամ քմայքի մը արդիւնքը չէ: «Նայիրի»ի կոչը կենսական պահանջք մը կուգայ հրապարակ դնել, որ սերտօրէն կապուած է մեր մշակոյթի պահպանման գործին: Աշխարհասասան երկրորդ պատերազմէն յետոյ, ուժերու համախմբման եւ ազգերու վերականգնումի այս վճռական շրջանին մեր քաղաքական դատին զուգահեռ, ցաղթաշխարհի մէկ միլիոն հայութեան առջեւ դրուած մեծագոյն խնդիրն է իր հոգեւոր ժառանգութեան եւ ինքնատիպ կերպարանքին անկորուստ պահպանումը:

Ինչ անակնկալներ ալ վերապահած ըլլայ մեզի ապագան, գաղութները պիտի մնան, աւելի կամ նուազ հոծ զանգուածներով, հայութեան խոշոր մէկ հատուածին (եթէ ոչ կէսին) կեդրոնները, ուր պիտի ծաղկի մեր գրականութիւնը եւ պիտի հնչէ մեր լեզուն տեղական պայմաններու ներած չափով: Իրարմէ ծովերով եւ հազարաւոր մղոններով հեռու այս կեդրոններու ճիգն ու ստեղծագործութիւնները համադրելու, հաշտեցնելու, միաձուլելու եւ ցեղային նոյն շունչով ողողելու անհրաժեշտութիւնը ոչ ոք կրնայ ժխտել: Քաղաքականապէս տարակենցաղ, ֆիզիքապէս իրարմէ բաժնուած, գոնէ հայ մշակոյթի ոգեղէն կապով պէտք է Սփիւռքը պահէ իր միութիւնը եւ հայեցի դիմագիծը:

Արդ, տարագիր հայ մշակոյթի օճախը մշտարծարծ պահելու համար, արտասահմանի Հայ Գրողներու Համագումարը կոչուած է վճռական ազդակ մը դառնալու:

Աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր, ի սփիւռս աշխարհի ցրուած մեր գրողները իրենց կարելին ըրին անհատական ճիգերով հայ գրականութեան անդաստանը ծաղկեցնելու: Գեղեցիկ, նոյն իսկ հերոսական եղաւ վերապրող սակաւաթիւ հիներուն եւ նոր հասակ նետող տղոց ստեղծագործական ճիգը: Արեւմտահայ գրականութիւնը, դատուելի իր օրօրանէն կտրուելով, իր մեծ մշակներու փաղանգը գրեթէ ամբողջովին կորսնցնելով, չմահացաւ սակայն: Անարդար պիտի չըլլար ըսել, որ լեզուի թարմութեան, ոճի ինքնուրոյնութեան եւ զգացումներու ջերմութեան տեսակէտէն նուաճումներ իսկ արձանագրեց: Ոչ միայն փշրուած օղակը կարելի եղաւ վերականգնել, տէր մնալ անցեալի հարուստ աւանդին, այլ նաեւ ճոխացնել մեր գրականութեան գանձարանը:

Բայց ժամանակի թաւալումին հետ, հետզհետէ տժգունելու վրայ են մեր աւանդութիւնները, երկրէն բերած մեր յիշատակները: Օտար միջավայրերու ազդեցութիւնը ճակատագրական կը դառնայ: Մեր ուժերը կը ջլատուին: Նոր սերունդը իր մտքին եւ հոգիին աչքերը կը բանայ ուրիշ ազգերու կրթական կեդրոններուն մէջ: Մինչեւ անգամ մեր լեզուն վտանգի տակ է:

Չկայ գրական ոչ մէկ մարմին, որ տէր ու տիրական կանգնի մեր աղճատուող լեզուին: Բարբարոսութիւնները որոնք կը գործուին մեր լեզուին դէմ կոչուած են մեր դարաւոր գրականութիւնը եւ արուեստը գերեզմանելու:

Այս իրականութեան առջեւ, հայ գրողներու հաւաքական գործունէութեան ուղեգիծը, ուժերու եւ տեսակէտներու համադրումով, միակ միջոցն է դիմադրաւելու: Համագումարին օգուտները այն աստիճան բազմակողմանի են եւ բացայայտ, որ աւելորդ պիտի ըլլար զանոնք մի առ մի վեր առնել:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ, եռամսեայ պարբերաթերթ, Ը. տարի թիւ 4 (32) Ապրիլ 1947: Տարեկան բաժնեգին մէկ տոլար: Հասցէ. — Armenian Relief Society, 212 Stuart Street, Boston, Mass. (U. S. A.):

տախանելով հարցասլնդումներուն, բացատրեց թէ Ֆրանսա տակաւին կը փորձէ միջնորդ հան - դիսանալ Մ. Նահանգներուն եւ Խ. Միութեան միջեւ: Ընդունելով Մարշըլի ծրագիրը, Ֆրանսա չէ կտրած իր կապերը արեւելեան Եւրոպայի հետ: Ճիշդ է որ Ֆրանսա զինակցութիւն առաջարկած է Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ, վերջին քանի մը շաբաթներու ընթացքին, բայց պատասխան չէ ստացած: Ապահովութեան դաշինքը հիմնուած է ֆրանքեւխորհրդային զինակցութեան վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՅ վերջին Թղթաբերէն կ'իմանանք թէ ջուրը ձգուած են փոքրամասնութեանց տրուած խոստումները, կարգ մը բարեփոխութեանց մասին (վերահաստատում Թաղ. խորհուրդներու եւն.): Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ծանր ամբաստանու - թիւններ եղան Ապահովութեան Խորհուրդին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ: Աւստրալիոյ պատուիրակը մեղադրեց թէ Խ. Միութիւնը խափանարար միջոցներու կը դիմէ, արգիլելու համար քննիչ յանձնախումբին գործունէութիւնը Պալքաններու մէջ: Յունական պատուիրակն ալ յայտարարեց թէ «Թուսիա, Եուկոսլաւիա, Պուլկարիա եւ Ալպանիա թոյլ չեն տար որ յանձնախումբը իմանայ ճշմարտութիւնը: Եթէ խորհրդային տեսակէտն ընդունուի, Եուկոսլաւիա, Պուլկարիա եւ Ալպանիա վեթոյի (մերժելու) իրաւունք պիտի ունենան, ինչ որ մնայուն անդամներն անգամ չունին»:

ՃԱՎԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, տեղական ուժերը յաջողած են Սէմարանկ մտնել: Իսկ հոլանտական զեկոյցը կ'ըսէ թէ գրաւած են 22 նահանգներէն 16ը: Հողային ամէնէն կարեւոր նուաճումները կատարուած են Ճավայի արեւմտեան կողմը: Կուիները հետզհետէ կը սաստկանան: Հոլանտական Հնդկաստանի նախկին վարչապետը Հնդկաստան գնաց, զէնք եւ օգնու - թիւն խնդրելու համար: Եգիպտոսի թագաւորը հրամայեց աղօթքներ կատարել, ընիկներու յաջողութեան համար (մեծ մասով Իսլամներ են):

ՇՈՒՔԻՆ ՄԷՋ 35 ԱՍՏԻՃԱՆԻ բարձրացաւ տաքը Փարիզի մէջ, տեղ տեղ ալ մինչեւ 39: Անհամար բազմութիւններ իրար կը հրմշտկեն արձա - կուրդներու, աւազաններու (լողարան), եւ կայարաններու մէջ (դաւառ երթալու համար):

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՄԵԾ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ պիտի ունենայ Ֆրանսա, 10—15 տարիէն, համաձայն Ժոլիօ Քիւրիի յայտարարութեան: Հռչակաւոր գիտնականը, որ վերատեսուչն է Հիւլէական Ուժի հաստատութեան, ըսաւ թէ գրաւման շրջանին յաջողած էին պահել իւրանիոմի պաշարը, որ անբաւական է: Այս ճակատին վրայ եւս երկաթեայ գոտի մը կազմուած ըլլալով, դժուար է դուրսէն ճարել, ուստի պեղումներ կը կատարուին Ֆրանսայի եւ գաղթավայրերու մէջ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ խորհրդարանը լուծուեցաւ: Նոր ընտրութիւնները պիտի կատարուին Օգոստոս 31ին: Համայնավարները գործի ձեռնարկած են, յաղթանակը շահելու համար իբրեւ «ժողովրդական ճակատ»:

ԱՒՍՏՐԻԱ ծանր տագնապ մը կ'անցընէ, իբրեւ հետեւանք Մեծերու մրցակցութեան: Վերստուգիչ յանձնաժողովի վերջին նիստին մէջ, խորհրդային ներկայացուցիչը, զօր. Կուրասով հարցուց ամերիկեան պատուիրակին թէ ճի՞շդ է որ Մ. Նահանգները առեւտրական համաձայնութիւն մը պիտի կնքեն Աւստրիոյ հետ: Ամերիկացի զօրավարը ըսաւ թէ չի կրնար պատասխանել այս հարցումին, առանց Ուաշինկթըն դիմելու: Ասոր վրայ զօր. Կուրասով յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը պիտի հարկադրուի ապահովութեան միջոցներ ձեռք առնել, եթէ Ուաշինկթընի պատասխանը դրական ըլլայ: Իրազեկներու կարծիքով, այդ պարագային խորհրդային գրաւման շրջանակը, «երկաթեայ վարագոյրը» պիտի երկարաձգուի Վիէննայէն ալ անդին, եւ Աւստրիա պիտի ստիպուի նոր մայրաքաղաք մը ընտրել, հաւանաբար Ֆալպուրկը, ամերիկեան շրջանին մէջ: Վիէննայէն կը հաղորդեն թէ Խ. Միութիւնը առաջարկած է կարեւոր քանակութեամբ լեհական հանքածուխ ճարել Աւստրիոյ, որպէսզի չմասնակցի Մարշըլի ծրագրին եւ չընդունի 100 միլիոն տոլարի ամերիկեան օգնութիւնը:

16 ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ նշանակած յանձնախումբը արդէն քննութեան մտած է Փարիզի մէջ, կազմելու համար պետութեանց ուղղուելիք հարցարանները, Մարշըլի ծրագրին առթիւ: Պատասխանները պէտք է հասնին Օգոստոս 3-4ին: — Գերմանիոյ համայնավարները բուռն պայքար մը բացած են Մարշըլի ծրագրին դէմ, եւ կ'ըսեն թէ ամերիկեան քաղաքականութեան հետեւանքը պիտի ըլլայ նոր պատերազմ, քանի որ Անգլեւսաքսոնները իրենց ափին մէջ պիտի պահեն Ռուրի ածխահանքերը եւ ծանր ճարտարարուեստը:

ՀՈՂԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ գործադուլը վերջացաւ, առժամեայ յաւելումով, որ տեղ տեղ կը հասնի մինչեւ ժամը 5 ֆրանքի: Մասնագէտներու կարծիքով, այս ամբան հունձքը պիտի ըլլայ 3.960.000 թոն, 1946ի կէսէն քիչ մը աւելի:— Փուռերու բանուորները առաջարկ մը ներկայացուցին, հացին տեսակը բարւոքելու համար:

4500 ՀՐԵԱՅ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ որոնք ետ վերադարձուած էին Պաղեստինէն, ցամաք պիտի ելլեն Ֆրանսայի մէկ նաւահանգիստը: Զգուշական միջոցներ ձեռք առնուեցան: Կը վախցուի որ դէպքեր պատահին:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կը կատարեն Ամերիկացիները, Նոր Մեքսիկայի մէջ, համաձայն ծովային նախարարութեան մէկ զեկոյցին: Միւս կողմէ գիտունները ալ նոր փորձեր կը կատարեն անյայտ վայրի մը մէջ:

ՊԻՐԷՆԷՆ կը հեռագրեն թէ 500 հոգի ձերբակալուեցան քաղաքին մէջ: Աթէնքի Եղեռնադատ Ատեանը մահուան դատապարտեց տասը ամբաստանեալներ: Քողանայի մէջ գնդակահարուեցան երեք մահապարտներ:

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ մերժած ըլլալով անցագիր տալ երեսփ. ժողովի երեք անդամներուն, կարգ մը երեսփոխաններ առաջարկեցին Մ. Նահանգներէն վտարել «աւելորդ» սովետական հպատակները:

Խանասորի Արշաւանքի յիսնամեակը

ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ,
ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ ՇԱՎԻԼԻ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԻՆ ԵՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԿՈՄԻՏԷՆԵՐՈՒ

Շավիլի անտառին մէջ, Կիրակի, 27 Յուլիս, առտուան ժամը 11ին: Այցելութիւն գերեզմանատան՝ ժամը 15ին:

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Նոյն օրը առտուն ժամը 10ին պատարագ եւ հոգեհանգիստ Շավիլի մատուռին մէջ, ԻՇԽԱՆ եւ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻ Յ. ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ, ԲԺ. ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՐ ԴԱՒԹԵԱՆԻ, ինչպէս եւ ազատագրութեան ճամբուն վրայ ինկած բոլոր հերոսներու յիշատակին:

Մատուռի հասցէն.— 4 rue des Trois Champ - tiers, Chaville:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԷՆ նամակագիր մը ցաւով դիտել կու տայ թէ «Ղարաբաղի Մելիքները»ու ներկայացման առթիւ, յօդուածագիրը մոռցած է յիշել Բ. Հայկէշեանի (բեմադիր) եւ Տիկին Հեղինէ Թորոսեանի (պարերու վարիչ) անունները:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

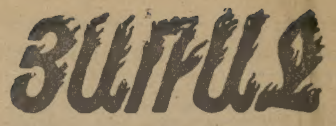
Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, Խանասորի Արշաւանքի յիսնամեակի առթիւ: 3 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, անցեալ տարուան գեղատեսիլ վայրը: Կը հրաւիրուին շրջանի ընկերներն ու համակիրները:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Մարսէյլի Հայ Արիներու

ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՆ ՈՒ ՆԱԽԿԻՆ ԱՐԻՆԵՐԸ կազմակերպած են եզանակի մեծագոյն բացօթեայ պարահանդէսը, Շաբաթ 2 Օգոստոս, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քոլիդէ Փլաժի սրահին մէջ, ի նպաստ «Հայկ Նահապետ» եւ «Արաքս» խումբերու: Մուտքը պիտի յատկացուի Համաշխարհային սկաուտական Զ. Ճամբարի մասնակցութեան ծախքերու:

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տղ.
Jeudi 31 JUILLET 1947 Հինգշաբթի 31 ՅՈՒԼԻՍ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année No 5098-Նոր շրջանի թիւ 707 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԺՈՌԷՍ (1914 ՅՈՒԼԻՍ 31)

Կարելի՞ էր խափանել առաջին Աշխարհամարտը, եթէ Ժօռէս սպաննուած չըլլար 1914 Յուլիս 31ին :

Մարդիկ այս հարցումը կ'ուղղեն 33 տարի վերջն ալ, իբրեւ մտքի մարզանք: Իսկ անողոք իրականութիւնը ուրիշ բան կ'ապացուցանէ :

Տրամաբանութեան եւ արդարութեան ձայնը անհանդուրժութիւն կը պատճառէր մութ ուժերուն: Եւ ատրճանակը տրուեցաւ խելագարի մը ձեռքը, որպէսզի լռութեան դատապարտէ աննման հռետորը, իր գաղափարական, խաղաղասիրական պայքարի ամէնէն տաք շրջանին :

Գնդակը սուրաց, պատնէշին վրայ ձգելով Ժօռէսը: Մութ ուժերը հրճուեցան, իսկ բուն մարդկութիւնը մատնուեցաւ խոր սուգի մը :

Իսկ պատերազմը շատոնց սարքուած էր դիւանագիտական - զինուորական խուցերու մէջ: Այնպէս որ երբ երկու օր վերջը պայթեցաւ (1914 Օգոստոս 2), մարդիկ նոր ըմբռնեցին թէ ինչ ըսել կ'ուզէր Ժօռէս :

Ափսո՜ս որ ամէնէն պերճախօս ճառն ալ անզօր է խցելու թնդանօթին բերանը, երբ միջազգային աշխարհակալութիւնը արձակած է իր վճիռը, — արշաւել ընդ հուր եւ ընդ սուր:

Ապացոյց՝ Երկրորդ Աշխարհամարտը, որ նոյնպէս կը խմորուէր, կը պատրաստուէր գաղտնապէս, եւ որ պայթեցաւ 25 տարի վերջը, 1939 Սեպտեմբերին: Աշխարհասասան աղէտ մը որ կրնար չպայթիլ, առ նուազն յետաձգուիլ, եթէ կնքուած չըլլար 1939 Օգոստոս 23ի գերմանեւ - խորհրդային չարաբաստիկ համաձայնութիւնը (տնտեսական եւ քաղաքական):

Ո՛չ միայն Ժօռէս մը չկար այս անգամ, այլեւ զգալապէս իջած էր մարդկութեան, մանաւանդ Եւրոպայի բարոյական ջերմաչափը: Զափազանց տժգոյն էին բողոքի եւ ըմբոստացման շարժումները: Եւ երկդիմի՝ օրուան մարդիկը :

Եւ ահաւասիկ, երկրորդ Աշխարհամարտէն երեք տարի վերջն ալ, այս համատարած քաոսին մէջ, մարդիկ Ժօռէսներու կարօտն է որ կը քաշեն:

Որքան ալ անզօր ըլլային անոնց խօսքն ու գիտութիւնը գիշատիչ ախորժակներու առջեւ, դարձեալ սփոփանք մը կը կազմէին խելագար մարդկութեան համար :

Գոնէ կը պայծառացնէին աշխատաւոր բազմութեանց հոգին, որ նոյնպէս տագնապի, անյուսութեան մատնուած է:

Ո՜րքան բազմապատկուած են այդ բազմութիւնները, Ժօռէսի օրերէն ի վեր: Ոչ միայն Եւրոպայի մէջ, այլեւ ի սփիւռս աշխարհի: Նոյնիսկ խաւարակուռ Ասիոյ խորերը:

Եւ սակայն, նոյնքան աւելցա՞ծ է իրենց դերը, ժողովուրդներու բարօրութեան ճամբուն վրայ : Կրնա՞ն սանձել արեան եւ աւարի տենչը, անարդարութեան եւ բռնակալութեան տիրապետութիւնը :

Պատասխանը փնտռեցէք օրուան դէպքերուն մէջ, բաղդատելով քարտէսներն ու ազգերու ճակատագիրը:

Մարդիկ ի զուր կ'երդնուն Ժօռէսի անունով, երբ կը գործածեն նոյն մեթոտները ինչ որ քաղքենի - դրամատիրական ուժերը :

Ծարտասանական ձայներն անգամ կծկուած, այլափոխուած, վերածուեր են ձայնագրեալ եղանակներու, որոնք պարզապէս ամբոխին ականջները կը շոյեն, փոխանակ սրելու անոր գիտակցութիւնը :

Երէկ՝ Ժօռէսները թռիչք, բովանդակութիւն կուտային լաւագոյն տենչերու, առանց ոտքերը գետնէն կտրելու: («Ըմբռնել իրականը, ձգտիլ դէպ ի իտէալը»):

Այսօր կարծես կապար կախուած է բազմութեանց գլխուն վրայ, անոնց թեւերուն վրայ:

Երէկ յայտնապէս կը զգայիր թէ ի՛նչ բանի կը ձգտին գաղափարի եւ պայքարի առաջնորդները, յանուն ընկերվարութեան :

Այսօր մո՛ւթ է հեռանկարը :

Որո՞նք են այն գլուխները որ պիտի կրնային Ժօռէսներու ձայնը հնչեցնել այս համատարած խաւարին մէջ, գո՛նէ իբրեւ մխիթարանք ...

Ժօռէսները, եթէ ողջ ըլլային, թո՛յլ պիտի տայի՞ն որ հասարակ մանրուքի վերածուէին իրենց քարոզած գաղափարները :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԷԿ ԱՅՆՊԷՍ, ԱՅՍՕՐ ԱՅՍՊԷՍ

Ի զուր կը մեղադրենք մեր ժողովուրդը թէ «որուն կառքը որ նստի անոր երգը կը կանչէ»:

Աւելի մեծ ու բախտաւոր ժողովուրդներ ալ նոյն ձեւի բաներ են: Օրինակներ ունինք աչքի առջեւ, ամէն օր: Ժողովրդական առածները կ'երեւի ստեղծուած են միշտ «մասսա»ն նկատի ունենալով, Եւ ի զուր չէ որ կ'ըսեն — «Գացողը իշխանս էր, իսկ եկողը թագաւորս»:

Չէ՞ք յիշեր արքայական ընդունելութիւններ իշխանաւորներու համար, որոնք յետոյ կա՛մ մահուան դատապարտուեցան, կամ կախաղան բարձրացան եւ կամ ամենաքիչը անկիւն մը նետուեցան եւ մոռցուեցան: Ընդհակառակն ուրիշներ որոնց մասին անէծք կը տեղային օրն ի բուն այդ նոյն բերանները, այժմ արժանի կը համարուին ծնրադիր աղօթքի :

Կը յիշեմ թագաւորներ որոնց անունը երբ ստիպուած ըլլային արտասանել, անպայման կը խաչակնքէին: Շուտով անոնց եօթը պորտը չորցուցին այդ խաչակնքող ձեռքերը, քանի մը տարի վերջ պաղտնի պաշտելու համար այն ինչ որ այրած էին:

Եթէ միայն ամբոխը ըլլար այդպէս, կ'ըսէիր — շատ բարակը նայելու չէ :

Ի՞նչ ըսել սակայն դըրոց - բրոցներուն, այսպէս կոչուած մտաւորական դասուն: Մանաւանդ անոնց որ հոգի կուտան քաղաքական, մարզանքներ կատարելու համար եւ իրենց երէկը մոռցած, քարոզ կը կարդան, այս օրուան իրենց տէրերուն երէկուան թուքը իրենց երեսին...

ՍՕՍԻ

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ, (Յատուկ) — Մեր գաղութէն ալ 36 բախտաւոր ընտանիքներ Ա. կարաւանով Հայաստան մեկնելու արտօնագիր ստացան: Մեծ մասը պատրաստութիւններ տեսած են արդէն, եւ կ'աշխատին պակասները լրացնել:

Կան ընտանիքներ որ չեն ուզեր Ա. կարաւանով երթալ, ինչ որ ներելի չէ: Նախապէս առանց մտածելու արձանագրուեցան եւ այժմ որ թուղթերը եկած են, կը դժկամակին, ըսելով թէ «եւ4—5—7րդ կարաւանով կ'ուզէի երթալ, ինչո՞ւ համար Ա. կարաւանով կը ղրկեն»: Այսպէս ներգաղթի մարմինին աշխատանքներն ալ կը դժուարացնեն:

Հայրենադարձի կազմակերպական աշխատանքը լուրջ եղած է մեր գաղութին մէջ: Մեկնողներուն մէջ կան Սէօլէօզցիներ, Խարբերդցիներ, Երզնկացիներ, Մալաթիացիներ, եւն., այնպէս որ ժողովուրդի բոլոր խաւերէն խումբեր անհամբեր կը սպասեն մեկնումի օրուան: Շատեր խոստացած են գացողներուն ընկերանալ մինչեւ Մարսէյլ:

Այո, այսպէս ուրախութիւնը եւ բաժանման տրտմութիւնը իրար խառնուած են: Ընկեր, հայրենակից կամ բարեկամ որ հայրենիք կ'երթաս, անշուշտ գեղեցիկ օր մը մենք ալ այդ բախտը պիտի ունենանք, իրար դիմաւորելով միացեալ Հայաստանի մէջ:— Ն. Թ.

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ՍՈՒՐԻԱ-ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

Խորհրդային «Փոպետա» շոգենաւը, որ Յուլիս 4ին փոխադրած էր Սուրիա Լիբանանի առաջին կարաւանը (2900 հոգի), Պէյրութ վերադառնալով, 3100 հոգի եւս փոխադրած է, իբրեւ երկրորդ կարաւան :

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կ'իմանանք թէ Մարսէյլի մէջ առաջին կարաւանով մեկնելու համար արտօնագիր ստացած են հազար հայրենակիցներ, քաղաքէն եւ շրջականերէն :

ՓԱՐԻԶԻ ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԵԱՆՑ 15.000 կարուհիները (միտինէթ) որոշեցին գործադուլ յայտարարել Օգոստոս 1ին, եթէ չընդունուին իրենց չորս պահանջները.— 1. Ժամական 10 ֆրանք յաւելում, 2.— Հաւասարութիւն այր եւ կին գերձակներու :— 3. Հաւաքական պայմանագիր,— 4. Գործի անւտանգութիւն:

«ՊԱՂԵՍՏԻՆ ԿԱՄ ՄԱՀ» Կ'ԱՂԱՂԱԿԵՆ 4500 ՀՐԵԱՆԵՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՋՈՒՐԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Երկու շաբաթ առաջ 4500 հրեայ տարագիրներ նաւ մը վարձելով, փորձեր էին Պաղեստին մտնել: Անգլ. իշխանութիւնները նաւը կեցուցին Հայֆայի առջեւ, եւ տարագիրները տեղաւորելով երեք նաւերու վրայ, վերադարձուցին Եւրոպա, ուղեկցութեամբ քանի մը փոքր մարտանաւերու: Նախապէս Ֆրանսական կառավարութեան հաւանութիւնն առնուած ըլլալով, տարագիրները պիտի ընդունուէին Ֆրանսա: Արդ, տարագիրները հասած են Ֆրանսական Փոռ տը Պուք նաւահանգիստը, բայց կը մերժեն ցամաք ելլել, աղաղակելով.

— «Կա՛մ Պաղեստին կ'երթանք եւ կամ մեր դիակները դուրս կը հանէք այստեղ»:

Գշ. օր բացառաբար ցամաք հանուեցան եօթը հրեաներ, մէկը կին: Բոլորն ալ հիւանդ ըլլալով դուրս ելան պատգարակներու վրայ: Այս առթիւ կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ տարագիրները անտանելի կացութեան մը մատնուած էին 11 օրուան ճամբորդութեան միջոցին, թխուելով ազատ մթերանոցներու մէջ, նոյնիսկ խոշտանգուելով : Անգլիացիները անմիջապէս հերքեցին այս մեղադրանքները: Երեք նաւերուն շուրջը փշաթելեր հաստատուած են, որպէսզի տարագիրները չփորձեն ջուրը նետուիլ:

Խնդիրը միջազգային հանգամանք ստացած է այժմ: Հրեաները կը կրկնեն միշտ,— «Մենք կ'ուզենք Պաղեստին երթալ, եթէ չեղաւ, հոս պիտի մնանք մինչեւ որ մեռնինք»:

Իւրաքանչիւր նաւի մէջ 1500 տարագիրներ տեղաւորուած են, ընդ հսկողութեամբ 350 անգլիացի զինուորներու: Տարագիրներէն 1799ը այրեր են, 1702ը կիներ, 965ը մանուկներ: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ այս ամառնային ուղեւորութեան համար մինչեւ հիմա ծախսուած է 100.000 սթերլին, (ուտելիք եւ վառելիք):

Ֆրանսացի պաշտօնատարներ նաւ մտան, համոզելու համար տարագիրները որ ցամաք ելլեն, բայց անոնք մերժեցին, «կեցցէ՛ Ֆրանսա» աղաղակելով եւ հրէական քայլերգը թնդացնելով:

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

Հակառակ բոլոր միջամտութեանց, Պաղեստինի անգլ. իշխանութիւնները Գշ. առտու կանուխ Ակրայի բանտին մէջ կախեցին երեք հրեայ երիտասարդներ, որոնք մահուան դատապարտուած էին, իբրեւ կազմակերպիչները բանտին վրայ կատարուած յարձակումի մը:

Արդ, հրեայ յեղափոխականները երկու անգլիացի յիսնապետներ առեւանգած ըլլալով, կը կարծուի թէ իրենց կարգին կախած կամ գնդակահարած են զանոնք, իբրեւ փոխվրէժ, ինչպէս կը սպառնային առաջին օրէն: Զափաւոր Հրեաները կը վախնան որ զինուորական խառնութիւնները վերսկսին Պաղեստինի մէջ, եթէ հաստատուի այս լուրը:

Հրեայ բարունին, որ ընկերացած էր երեք մահապարտներուն (Վայս, Նաքար եւ Հապիպ), կ'ըսէ թէ երեքն ալ արիաբար կախաղան բարձրացան, ազգային քայլերգը երգելով :

Վերջին լուրերու համաձայն, Թէլ Ավիվի բնակիչները խանութէ խանութ վազելով ուտեստ կը գնեն, ի նախատեսութիւն պաշարման վիճակի: Անգլ. զօրքը բռնած է քաղաքին գլխաւոր դիրքերը: Երուսաղէմի, Հայֆայի եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ ալ միջոցներ ձեռք առնուած են :

Զօր. տը Կոլի ճառին առթիւ

Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. կոմիտէն երէկ «Իւմանիթէ»ի Դ. էջը ամբողջութեամբ նուիրած էր պաշտօնական յայտարարութեան մը, «Պատասխան զօր. տը Կոլի», անոր կիրակի օրուան ճառին առթիւ որուն ամփոփումը տուած էինք երէկ: Յայտարարութիւնը պարզելով Ֆրանսայի ներքին հոգերը,— պարենաւորման դժուարութիւն, 50 առ հարիւր նուազում աշխատաւորներու գնելու կարողութեան, տնտեսական տագնապ եւայլն, կ'ըսէ թէ «զօր. տը Կոլ գլուխ կ'անցնի նոր խաչակրութեան մը ընդդէմ բանուոր դասակարգի մեծ կուսակցութեան, որուն 75.000 զաւակները իրենց արիւնը թափեցին որպէսզի ապրի Ֆրանսան»: Յետոյ յիշելով թէ գրաւման շրջանին զօր. տը Կոլ «յանձնարարած էր Գերմանները չսպաննել, թէ իր գաղտնի սպասարկութիւնը «զէնքէ կը զրկէր անոնք որ կը կռուէին թշնամիին դէմ, թէ «1944 Օգոստոս 29ին իսկ, երբ կռիւը դեռ կը շարունակուէր Պուժէի մէջ», զօր. տը Կոլ «կը լուծէր F. F. I.երը», կը շարունակէ.

— «Յետադիմութեան նոյն ոգին էր որ սպունգ քաշել տուաւ բազմաթիւ Փէթէնեաններու արարքներուն վրայ, մարդիկ որոնք այսօր ամէնէն հաւատարիմ նեցուկներն են զօր. տը Կոլի որուն անձին վրայ յետադիմութիւնը գտած է իր խմբապետը եւ գնդ. տը լա Ռոքի յաջորդը»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԽՈՒՐ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Ինչպէս ծանօթ է, կաթողիկոսական հրահանգով, այս տարի Եգիպտոսի Հայոց եկեղեցիները պաշտօնապէս չտօնեցին Հայաստանի ազատութեան ու անկախութեան 29րդ տարեդարձը, Մայիս 28ը:

Կաթողիկոսական հրահանգը, քանի մը ամիս պահուելէ ետք Գահիրէի Ազգ. Իշխանութեան մօտ, անշուշտ Նախագահ սրբազան Հօր գիտակցութեամբ — կրկնապէս աններելի, թէ՛ օրէնքի եւ թէ ժողովականութեան տեսակէտէն — Մայիս 28ի նախօրեակին միայն հրապարակուեցաւ: Հրահանգը, որ Մայիս 28ի տօնախմբումը կ'արգիլէր եկեղեցիէն ներս, կամայական եւ անհիմն մեկնաբանութեամբ մը ընդլայնուելով, նոյն իշխանութեան կամ աւելի ճիշդ՝ նոյն անձերուն կողմէ, տարածուեցաւ նաեւ դպրոցներուն վրայ, որոնք բաց պահուեցան:

Ամբողջ 28 տարի տօնուելէ ետք, Մայիս 28ը չտօնուեցաւ, որովհետեւ Կաթողիկոսը այդպէս հրահանգեր էր:

Ամբողջ 28 տարի դպրոցները փակուելէ ետք, ի յարգանս Ազգ. մեծագոյն տօնին, այս տարի բաց պահուեցան, հրահանգովը Ազգ. Իշխանութեան, որ Կաթողիկոսէն աւելի կաթողիկոս դարձած էր, ի՛նչ տրամաբանութեամբ, չէք գիտեր:

Այս չատ կարեւոր եւ չատ կենսական խնդրին մասին մեր ընկեր երեսփոխաններու դիմումը անցաւ ապարդիւն, Մայիս 28ի նախօրեակին իսկ: Նոյն երեսփոխանները հարցը տարին Գահիրէի Թեմակ. Ժողովին, որ օրակարգի անցուց, յառաջիկային զբաղելու համար անով:

Նոյնը կրկնուած է Աղեքսանդրիոյ մէջ, ուր Թեմական Ժողովը որոշած է համագումարին տանիլ խնդիրը:

Ազգ. Իշխանութեանց կարգադրութիւնը ընդհանուր վրդովում առաջ բերաւ թէ՛ Գահիրէի եւ թէ Աղեքսանդրիոյ մէջ: Այդ վրդովումը ինչպէս Տօնին համեստ մեծարանքը արտայայտուեցան այս տարի աննախընթաց թափով, թէ՛ եկեղեցիներու մէջ հոգեհանգստեան արարողութեանց պահուն, հոծ բազմութիւններու ներկայութեամբ եւ թէ դուրսը, Մայիս 28ի տօնախմբութեանց հազարաւոր Հայերու մասնակցութեամբ, խանդավառ ու ոգեշունչ:

Զգուշացանք մենք պայքար բանալէ, որ գժուար չէր: Կը զգուշանանք այսօր ալ: Պիտի չանդրադառնայինք իսկ, սպասելով օրինական մարմիններու որոշման, եթէ...

Եթէ առջի օր (երեքշաբթի, 1 Յուլիս), ռամկավար օրկանին մէջ զարմանքով կարդացած չըլլայինք Աղեքսանդրիոյ Թեմակ. Ժողովոյ տեղեկատուութիւնը:

Աղեքսանդրիոյ Թեմական Ժողովը իր 22րդ նիստը գումարեր է չորեքշաբթի, 25 Յունիս 1947-ին, նախագահութեամբ առաջնորդ Ս. Հօր:

Ըստ տեղեկատուութեան, կարդացուեր է դաշնակցական երեսփոխաններու Առաջնորդ Ս. Հօր ուղղած նամակը, «որով յուսաքաննութիւններ կը խնդրէին Մայիս 28ին՝ ազգ. վարժարանը բաց պահելու եւ եկեղեցին գոհաբանական մաղթանք չկատարելու իր տուած հրահանգին մասին»:

Առաջնորդ Ս. Հայրը պատասխանելով անոնց ըսաւ, կը գրէ թղթակիցը — «Հոս երկու իշխանութիւն չկայ. մեր Ազգ. Իշխանութիւններու եւ հաստատութիւններու գլուխն է Վեհափառ Հայրապետը, որուն կ'ենթարկուին մեր եկեղեցին, Առաջնորդարանը եւ դպրոցը: Երբ ազգային նուիրապետութեան գլուխը չի ճանչնար Մայիս 28ը իբրեւ տօն, ուրեմն տօն չէ ան նաեւ Առաջնորդարանին ու մեր վարժարանին համար, որ ծխական է»:

Դեռ ուրիշ բանե՛ր ալ, որոնց պիտի անդրադառնանք:

Գիտակցօրէ՞ն ըսուած են այս խօսքերը, թէ պարզապէս բացատրութիւն մը ճարելու համար: Ցաւալի, տխուր, մեղադրելի՝ երկու պարագային ալ:

Եթէ գիտակցօրէն ըսուած են, ուրեմն կը նշանակէ թէ մեր Թեմին Առաջնորդ Սրբազանը լուր չունի Ազգ. Սահմանադրութենէն, անոր գոյութենէն իսկ: Լուր չունի, որովհետեւ ճիշդ չէ թէ «հոս երկու իշխանութիւն չկայ»:

Ամէն յարգանք ու մեծարանք Վեհ. Հայրապետին անձին ու պաշտօնին հանդէպ, բայց հարկ կը դատենք ըսել՝ թէ ան էապէս կրօնական նուիրապետութեան գլուխն է, ոչ «ազգին նուիրապետութեան», որ նոր բացատրութիւն մըն է: Ազգ. նուիրապետութիւն մը, եթէ կայ, այս պարագային, Սփիւռքի հայութեան մէջ ազգ. բարձրագոյն ժողովներն են՝ ընտրուած ըստ Սահմանադրութեան եւ ժողովուրդին կողմէ: Եթէ Կաթողիկոսն ամէն բան է, այսինքն՝ մէկ իշխանութիւն, եկեղեցիին հետ Առաջնորդարանի ու դպրոցներուն ալ տէրն ու տիրականը, այլեւս ի՛նչ հարկ թեմական ընտրութիւններու, կրթական մարմիններու եւ ծրագիրներու, Կաթողիկոսը կը հրամայէ, եւ Առաջնորդները կը գործադրեն: Ցրուենք բոլոր ժողովները, ընջենք կրթական ազգային, վարչական մե-

ղի յատուկ եւ Սահմանադրութեամբ ճշտուած սկզբունքները եւ սպասենք հայրապետական շրջաբերականներու: Այս կերպով թէ՛ գործերը արագ կը քալեն եւ թէ... ազգը կը յառաջդիմէ... չուրջ դար մը ետ երթալով: Առաջնորդ Սրբազանը չէ՞ գիտեր ուրեմն, կամ չուզե՞ր յիշել որ աշխարհական իշխանութիւն մը կայ, անկախ եւ ինքնուրոյն իրաւասութիւններով, որոնց համար այս ժողովուրդը պատմական պայքարներ մղած է ոչ միայն ամիրաներու, այլ եւ Պատրիարքարաններու միահեծան իշխանութեանց դէմ: Առաջնորդ Հօր յայտարարութիւնը կը յիշեցնէ մեզ կաթողիկոսական պատուիրակ փրոֆ. Աշոտ Աբրահամեանի ոչ-հրապարակային, այլ տխուր այն յայտարարութիւնը՝ թէ «ի՞նչ կարիք կայ պոլսական սովորութեան այս մնացորդ թեմական-մեմական ժողովներուն»... Եթէ Եգիպտոսի Առաջնորդը նոյն եզրակացութեան հասած է Առաջնորդ ընտրուելէն ետքը, լաւ է որ գիտնանք, մեր հանրային գործերը ըստ այնմ վարելու համար:

Ամէն բան չէ Վեհափառ Հայրապետը, ամէն յարգանքի արժանի ըլլալով հանդերձ: Մեր ազգ. առաջնորդարանները ինչպէս դպրոցները իրենց դատ եւ Սահմանադրութեամբ ճշտուած իրաւասութիւնները ունին, վարչական, տնտեսական, ուսումնական գետիններուն վրայ, իրենց յատուկ Մարմիններով, որոնք ոչ Առաջնորդին ենթակայ են, ոչ ալ Կաթողիկոսին: Առաջնորդն իսկ, բացի զուտ կրօնական հարցերէ, ենթակայ է տեղական, օրինական մարմիններուն, ոչ թէ էջմիածնի: Չէ պատահած որ Կաթողիկոս մը հրաժարեցնէ Առաջնորդ մը, եւ չէ պատահած որ ուրիշ մը պարտադրէ տրուած Թեմի մը, հակառակ տեղական օրինական Մարմիններու կամքին: Կաթողիկոսական հեղինակութիւնը, ինչպէս յարգանքի խորունկ ըզգացումը պէտք չէ շփոթել իրաւասութեան հետ, որ բոլորովին տարբեր բան է:

Հետեւաբար, ճիշդ չէ Առաջնորդ Հօր այն բանաձեւումը թէ «երբ ազգին նուիրապետութեան գլուխը չի ճանչնար Մայիս 28ը իբրեւ տօն, ուրեմն տօն չէ ան նաեւ առաջնորդարանին ու մեր վարժարանին համար, որ ծխական է»: Սխալ է նոյնիսկ, որովհետեւ նախ՝ Մայիս 28ը կրօնական տօն մը չէ, եւ յետոյ կրօնական բոլոր տօներուն չեն մասնակցիր Առաջնորդարանն ու դպրոցը: Վեհ. Կաթողիկոսը անշուշտ այս գիտնալով է որ հրահանգած էր միմիայն եկեղեցական հանդիսութիւն չկատարել: Իշխանութեանց փութկոտութիւնն է որ, չըսելու համար անգիտութիւնը, տրուած հրահանգը դպրոցներուն ալ դրկուած է, կրօնական վերարկու հագցնելով աշխարհիկ հաստատութեանց:

Այս բացատրութիւնները կուտանք հոս, եթէ Առաջնորդ Ս. Հայրը գիտակցօրէն բանաձեւած է իր պատճառաբանութիւնը:

Իսկ պարզ լուսաբանութիւն եւ ճարտարանք ընդունինք այդ պատճառաբանութիւնը, բայց այն ատեն ո՛ւր գտնենք պատկառելի Թեմական Ժողովին պատկառելիութիւնը եւ պատասխանատուանձնաւորութեան մը հանգամանքը:

Բայց չվերջացուցինք դեռ:

(Խմբագրական «ՅՈՒՍԱԲԵՐ»-ի)

Երիտասարդ ճարտարապետները Հայաստանի մէջ

ԽՄԲ. — «Սովետական Հայաստան» ամսագրի Փետրուար - Մարտ թիւէն, արեւմտահայերէնի վերածուած. —

Այս տարուան Յունուարին Մոսկուայի Ճարտարապետներու տան մէջ բացուեցաւ ճարտարապետութեան երիտասարդ վարպետներու համամիութենական ստուգատեսին նուիրուած ցուցահանդէսը: Ստուգատեսին կը մասնակցէին Մոսկուայի, Լենինկրատի եւ միութենական հանրապետականներու ճարտարապետական լաւագոյն ուժերը մօտ, 150 հոգի:

Ճարտարապետներու տան սրահներուն մէջ ցուցադրուած էին 1000է աւելի բնակելի հասարակական շէնքերու, քաղաքային հաստատութեանց (անսամպլ) յատակագիծեր եւ նախաձեւեր, յուշարձաններու նախագիծեր:

Թէ Մոսկուայի եւ թէ Խ. Միութեան միւս քաղաքներուն մէջ, սովետական երիտասարդ եւ շնորհալի ճարտարապետներու մեծ հաւաքականութեան մը ստեղծագործական հաշուետուութիւնը մեծ հետաքրքրութիւն յառաջ բերաւ ճարտարապետական լայն հասարակութեան շրջանակին մէջ:

Ստուգատեսը լուրջ քննութիւն էր ոչ միայն անոր մասնակիցներու, այլ եւ սովետական երիտասարդ ճարտարապետներուն բանակին համար որ մեծ հոգատարութեամբ աճեցաւ, տասներեան հնգամեակի ընթացքին եւ որու ստեղծագործական ամբողջ աւիւնը ի սպաս դրուեցաւ ընկերվարական հայրենիքի կառուցման վիթխարի խնդիրներուն:

Ստուգատեսին մասնակցողներու ցուցակին ծանօթանալով՝ իրենց աշխատանքներով հանդէս էին եկած այնպիսի ճարտարապետներ, որոնք ոչ միայն լաւ դպրոց են անցած ուսման, այլեւ գործնական ստեղծագործական աշխատանքի տեսակէտէն: Ստուգատեսին մասնակիցներէն 42ը (այսինքն գրեթէ 1/3 մասը) աւարտած են ՍՍՌՄ ճարտարապետութեան Ակադեմիայի թեկնածութեան մասը (ասպիրանտուրա), այսինքն անցնիլ տեսական եւ գործնական պատրաստութեան լուրջ դպրոց, սովետական ճարտարապետութեան ամէնէն աչքի զարնող վարպետներու անմիջական ղեկավարութեամբ:

Այս հանգամանքը յաջողութեան համար աւելի դժուար պայմաններ կը ստեղծէ ստուգատեսի իւրաքանչիւր մասնակցողի համար: Ահա թէ ինչու Սովետական Հայաստանի երիտասարդ ճարտարապետներու տարած փայլուն յաղթանակը այդ ստուգատեսին մէջ մասնաւորապէս նշանակալից է մեր հանրապետութեան ամբողջ ճարտարապետական հասարակութեան համար:

Ստուգատեսի արդիւնքները երեք օր տեւող քննութեան մասնակցեցան Միութեան մայրաքաղաքի աչքի զարնող ճարտարապետները: Բոլոր ելոյթ ունեցողները միաբերան նշեցին Սովետական Հայաստանի ճարտարապետութեան երիտասարդ վարպետներու եւ յատկապէս Ռաֆայէլ Իսրայէլեանի ստեղծագործական լուրջ նուաճումները:

Ժիւրիի նախագահ, ճարտարապետութեան ակադեմիկոս Ալեքսէյ Շչուսեւը «Սովէտսկոյէ Իսկուստվօ» թերթին մէջ կը գրէ. «Անցնելով ստուգատեսի պարգեւատրուած մասնակիցներու ստեղծագործութեան քննարկման անհրաժեշտ կը համարեմ նախ եւ առաջ նշել Հայաստանի երիտասարդ վարպետներու յաղթանակը: Հայաստանը մեծագոյն ճարտարապետութեան երկիր է, եւ Սովետական Հայաստանի երիտասարդ ճարտարապետները կը հանդիսանան այդ ճարտարապետութեան աւանդութիւններու լաւագոյն իւրացնողները: Անոնց վարպետութեան կազմաւորման մէջ մեծ դեր խաղաց մեծագոյն վարպետ, ճարտարապետութեան ակադեմիկոս Ալեքսանդր Թամանեանը: Թամանեանի ստեղծած դպրոցը բնորոշ է ստեղծագործական մեթոդի միասնութեամբ, սիրով դէպի նիւթը, դէպի անոր կերպընկալ եւ երանգաւոր յատկութիւնները»:

Ճարտարապետութեան ակադեմիկոս Շչուսեւ իրաւացի կերպով Սովետական Հայաստանի ազգային ճարտարապետութեան վերածնունդը կը կապէ անոր մեծ վարպետ Ալեքսանդր Թամանեանի հետ:

Ալեքսանդր Թամանեանի կարգ մը գործերը (Երգէսի շէնք, Կառավարական տուն, Օպերայի թատրոն) ընդհանուրի կարծիքով կարեւոր ներդրում են Սովետական Հայաստանի ձեւով ազգային եւ բովանդակութեամբ ընկերվարական ճարտարապետութեան ստեղծման ճամբուն վրայ: Մեր ճարտարապետներու զգալի մասը կ'ընթանայ այն ճամբով որ հարթեց Թամանեան:

Ստուգատեսը ցոյց տուաւ որ մեր մէջ, սովետական կարգերու բարենպաստ պայմաններուն մէջ կ'աճի ու կ'ամրանայ այն երիտասարդ բանակը որ մեծ եռանդով կը մասնակցի մեր վերածնած ժողովուրդի ձեւով ազգային եւ բովանդակութեամբ ընկերվարական ճարտարապետութեան ստեղծման: Այդ բանակի լաւագոյն ներկայացուցիչներէն Ռաֆայէլ Իսրայէլեան, Գրիգոր Աղաբաբեան, Կորիւն Յակոբեան եւ ուրիշներ իրենց ստեղծագործութեամբ արդէն յայտնի են դարձած հանրապետութեան սահմաններէն դուրս:

Մշտական ուղեցոյց կը մնան բոլշեւիկեան հանճարեղ առաջնորդներու Լենինի եւ Ստալինի ցուցումները անցեալի մշակութային ժառանգութեան ուսումնասիրութեան եւ ստեղծագործական վերամշակման մասին:

Ժողովուրդէն սորվելու ամենահիմնական աղբիւրը կը հանդիսանայ անոր դարաւոր ժառանգութեան լուրջ եւ բազմակողմանի ուսումնասիրութիւնը:

Ճարտարապետութեան ժառանգութեան տեսակէտէն Սովետական Հայաստանի ճարտարապետները կը գտնուին արտակարգ բարենպաստ պայմաններու մէջ:

Հաճելի է ընդգծել, որ վերջին տասնամեակի ընթացքին լուրջ բեկում կը նկատուի մեր ազգային ճարտարապետութեան ուսումնասիրութեան մէջ: Մեր երիտասարդ ճարտարապետներէն շատերու ստեղծագործութեան համար բնորոշ է ճարտարապետութեան ժառանգութեան նկատմամբ ուշադիր եւ խնամեալ վերաբերում: Վերջին տարիներուն Հայաստանի մէջ լոյս տեսած առանձին աշխատութիւնները մեր ճարտարապետութեան ժառանգութեան մասին աւելի մատչելի դարձուցին մեր ճարտարապետական ձեւերու քննադատական օգտագործումը:

Ճարտարապետներ Ռաֆայէլ Իսրայէլեան, Գրիգոր Աղաբաբեան եւ Գէորգ Թամանեան իրենց գործնական աշխատանքի հետ զուգընթաց սիստե-

Խանասորի յիսնամեակի հանդէսը Փարիզի մէջ

Շավիլի մատուռը լեցուած էր կիրակի առտու բոլոր արուարձաններէն եկած ծանօթ դէմքերով ու երիտասարդ ընկերներով, որոնք երկիւղածութեամբ ներկայ եղան հոգեհանգստեան արարողութիւններուն, ազատագրութեան ճամբուն վրայ ինկած բոլոր հերոսներուն եւ մասնաւորապէս Արշաւին ամոլին յիշատակին։

Մեր ողբացեալ ընկերոջ, բժիշկ Յովսէփ Տէր Դաւիթեանի մահուան տարելիցին առթիւ եւս յիշատակութիւն կատարուեցաւ։

Ժողովուրդը, խուռներամ կանուխէն սկսաւ բարձրանալ անտառը։ Կէս օրուան ճաշը արդէն ծառերուն շուքին տակ հաւաքած էր հարիւրաւոր բազմութիւն։ Ժամը 3.30ին թափօրը կազմուեցաւ դէպի գերեզմանատուն մասնակցութեամբ Հայ Արիներու եւ անհամար ուխտաւորներու։

Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի անդամ-անդամուհիները կը կրէին Կեդր. Կոմիտէի ծաղկեպսակները որոնք դրուեցան Յովսէփ եւ Սաթենիկ Արղութեաններու դամբարանին վրայ։ Եկեղեցական արարողութիւնը կատարուեցաւ Ալֆորվիլի Գէորգ քհնյ.-ին կողմէ, դպիրներու մասնակցութեամբ. վերջին Հայր մերը երգեց Շավիլի երգչախումբը ներդաշնակ ու յուզիչ։ Շավիլի Արղութեան խումբին կողմէ հերոսներու յիշատակին ուղերձ մը կարդաց ընկ. Միսաք Սարգիսեան։

Ընկ. Հր. Սամուէլ տոնին խանդավառ ոգեկոչումը ըրաւ գեղեցիկ ճառով մը, յորդորեց երիտասարդութիւնը ներշնչուիլ նման հերոսական դէպքերէ եւ դէմքերէ, ու ըսաւ. «Մի կարծէք որ զուր թափուած է արիւնը այն հերոսներու որոնց յիշատակին առջեւ եկած ենք խոնարհիլ այսօր։ Անոնց արիւնովը շաղախուած է մեր այսօրուան հայրենիքին հիմնաքարը. անոնք կերտած են անխախտ դէպքը, Մայիս 28ը որ վերջ դնելով մեր դարերու մաքառումին, մեր անկախութիւնը ընդունիլ տուած է բոլորին, կնքուած է այն Սեվրի կնիքով եւ դուռ բացած է մեր պահանջներուն Ուիլսընեան սահմաններով։ Անոնց կտակն է որ այսօր աւելի բարձր կ'աղաղակենք մեր իրաւունքները ամբողջացնելու համար մեր երկրին սահմանները»։ Ընկ. Հ. Սամուէլ ցոյց տուաւ իր քով խոնարհած ծերունին, «Խանասորցի»ն որ մասնակցած էր արշաւանքին եւ որուն 23րդ խումբին կազմը գտած էր Դաշնակցութեան դիւանատան մէջ։ Այդ հերոսական դրուագին կենդանի վկան արցունքով թրջեց ճիրիմը իր խմբապետին, անշուշտ յիշելով իր կողքին ինկած երիտասարդ ընկերները, որոնց վերջին հայրենաբաղձ հոնդիւնները կարծես կը լսէր այդ գերեզմանին խուկ խորէն։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան կողմէ ընկ. Յ. Եղիազարեան յարգանքի տուրքը բերաւ Նոր Սերունդին, որուն ներշնչման աղբիւրը երբեք չի կրնար ցամքիլ որքան ատեն որ կայ մեր հեռաւոր հայրենիքը եւ անոր քուրմը, Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը։ Հարիւրաւոր բերաններ խնկաբուխ երգեցին աղօթքի նման «Կարկուտ տեղաց»ը։

Թափօրը ուղղուեցաւ յետոյ բժիշկ Յովսէփ Տէր Դաւիթեանի դամբարանը ուր նոյնպէս կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն եւ խօսք առաւ ընկեր Շաւարշ Միսաքեան.— «Ինչ որ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն կը կոչենք, Դաշնակցութիւնը, խտացումը, մարմնացումն է հայ ժողովուրդի բազմազան առաքինութեանց։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը համադրոյց մըն է անքակտելի որուն օղակները կազմուած են, մտքէ, սրտէ, բազուկէ, յեղափոխականի խղճմտանքէ եւ անձնուիրութենէ ու հայրենասիրութենէ։ Այդ համադրոյցը կազմող մեր զանազան հերոսները այնքան ներդաշնակութեամբ են իրար լրացուցեր եւ այնքան հաւատքով են դարձեր զայն որ դարձեր է անխզելի. այդ ամուր օղակներէն մէկն ալ բժ. Յովսէփ Տէր Դաւիթեան, կարճ Բժիշկը, նոյնպէս օտար հողի վրայ ձգեցինք։ Համեստ իր խօսքով, համեստ իր ձեւերով, որքան մեծ էր իր յեղափոխական խղճով որ զինքը միշտ տեսած ենք Դաշնակցութեան Գերագոյն Ատեանի Նախագահ, ուր իր արտասանած «այո»ն կամ «ոչ»ը ունեցած է ծանր կշիռ։ Բանախօսը իր խօսքը ուղղելով երիտասարդութեան ըսաւ.— Որքան յաւականչական է ձեր հոս ներկայութիւնը այսքան հոծ բազմութեամբ, դուք որ մեր երգերով եւ Դաշնակցութեան կենդանի խօսքով ուսած էք միայն այս հերոսներու կեանքին դրուագները եւ իրենց կատարած գործին մեծութիւնը։ Եղէք միշտ արթուն հետեւորդներ անոնց գծած ճամբուն որ ձեզ կ'առաջնորդէ անպայման դէպի ձեր իտէալը, դէպի ձեր երազը, դէպի մեր հայրենիքը»։

Կէսօրէ վերջ այնքան խտացած էր բազմութիւնը անտառին մէջ որ ճշմարիտ ուխտագնացութեան մը տպաւորութիւնը կ'թողուր։

Բարձրախօսը գեղեցիկ հայկական երգեր կը հնչեցնէր ծառերու շուքին ապաստանած 700ի հասնող այդ բազմութեան որ իր հայրենաշունչ երգերով կը պատասխանէր անոնց։ Շավիլի երգչախումբը եւսղեկավարութեամբ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի մեզի տուաւ մեր սիրած քանի մը երգերը, որոնց մէջ մեներգող Օր. Աստղիկ Քէօսէեանի եւ Պ. Խորէնի ձայնը հաճոյքով կ'ունկնդրուէր ամէն անգամ։ Օր. Քէօսէեան իր քաղցր ձայնով մասնակցած էր առտուն եւս եկեղեցական արարողութեանց։

Խանդավառութիւնը այնքան սրտաբուխ էր եւ չրջապատը այնքան հաճելի որ բազմութիւնը հետզհետէ կը խտանար։ Գիւֆէն սրբուած էր արդէն, հայ տանտիկիններու խնամով պատրաստած ծրարները ծաղիկի նման զարդարած էին սեղանները։ Մէկը կար սակայն լուռ այդ խանդավառութեան մէջ եւ արցունքը աչքին կարծես 50 տարի ետ փոխադրուեր էր մտքով. «Խանասորցի»ն որ հրաւիրուեցաւ քանի մը խօսք ըսել ձայնասփիւռին առջեւ։

Աճուրդ մըն ալ եղաւ զոյգ մը հաւերով եւ ուլի մը օղիով որ բարձրացաւ 16.000ի։ Շահեցաւ ընկ. Գ. Գարաքէհեան մէկ անգամէն 3500 նուիրելով։

Ահա հանդէս մը եւս եւ այս որքան շատ են, որոնց նկարագրութեան տեղ տալը, պահելով բոլոր համեմատութիւնները, դժուար է անշուշտ, ինչպէս կը բացատրէր առջի օր խմբագիրը իսկ։ Բայց ի՞նչպէս չնկարագրել այս մէկը, երբ հազարի հասնող բազմութիւն մը Փարիզի բոլոր արուարձաններէն ուխտի էր եկած ոչ թէ երկու գերեզմաններու վրայ, այլ յայտնի ու անյայտ այն հազարաւոր հերոսներու որոնց կը պարտի իսկ իր այս վերջին 57 տարուան պատմութեան ամէնէն գեղեցիկ եւ ներշնչող դրուագները։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

մասին կերպով եւ ընդօրինակելու արժանի յամառութեամբ կ'ուսումնասիրեն, կը նկարեն, եւ կը չափագրեն մեր պատմական անցեալի լաւագոյն ճարտարապետական յուշարձանները։ Թաֆայէլ Իսրայէլեանի բազմաթիւ ջրաներկերը ու նկարները, Գրիգոր Աղաբաբեանի ծրագրային մեծ կատարելութեան հասնող չափագրութիւնները, իրենց անհատական ընդունակութիւններու հետ միասին մեծ դեր են խաղացած անոնց ստեղծագործական վարպետութեան կազմաւորման գործին մէջ։

ՎԱՐ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՄՈՒԼ

ՈՒՇԱԳՐԱՒ ՅՕԴՈՒԱԾԱՇԱՐՔ ՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— «Հայրենիք» հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ Ամերիկայի հրապարակագիր Լիւտուէյ Տէնիի յօդուածաշարքի մասին, որուն առաջին երեքը հրատարակեր էինք Յառաջի մէջ.

— «Այդ յօդուածաշարքէն կ'երեւի, որ հեղինակը իր ճամբորդութեան ընթացքին առիթներ ունեցած է խօսելու ոչ միայն թուրք պետական անձնաւորութիւններու, այլեւ Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ գտնուող եւրոպական ու ամերիկեան դիւանագէտներու եւ դիտողներու հետ։ Կարծիքները, զոր ան կը յայտնէ, հիմնուած են իր տեսածին ու լսածին վրայ եւ անհատական կարծիքներ ըլլալէ աւելի ուշագրաւ բան մըն են։

Լիւտուէյ Տէնի կ'ըսէ թէ՝ թուրք պաշտօնեայք եւ օտար դիտողները համոզուած են եղեր, որ անցեալ տարի, երբ Անգարա մերժեց ընդունիլ Մոսկուայի ծանօթ պահանջները, Ռուսիա կը պատրաստուէր յարձակիլ Թուրքիոյ վրայ։ Կը սպասուի եղեր Անգարայի մէջ, որ պատերազմ պիտի բռնկի Ռուսիոյ ու Թուրքիոյ միջեւ եւ Մոսկուա զինու զօրութեամբ պիտի փորձէ առնել այն, ինչ որ Թուրքերը կը մերժեն տալ կամովին։ Սակայն, Մոսկուա ինչ ինչ պատճառներով յարձակում չէ գործած։

Անգարայի մէջ այժմ կը խորհին, թէ ներկայիս աւելի քիչ հաւանականութիւն կայ, որ Ռուսիա յարձակի Թուրքիոյ վրայ։ Ատոր պատճառները մէկէ աւելի են։

Նախ եւ առաջ՝ հետզհետէ աւելի ակներեւ կը դառնայ, որ Ռուսիա այժմ կարծուածէն աւելի տկար է ներքնապէս եւ ժողովուրդի բարոյական կորովն ալ ցած է։

Երկրորդ՝ Ռուսիա չի կրնար այլեւս յենուլ պարսկական Ատրպէյճանի վրայ, որ մնծապէս կրնար նպաստել Կարմիր Բանակի յարձակման Թուրքիոյ վրայ։

Երրորդ՝ Ռուսիա մինչեւ այժմ չյաջողեցաւ իր հակակշռին ենթարկել Յունաստանը, որ ռազմագիտօրէն անհրաժեշտ էր Թուրքիոյ նուաճումը դիւրացնելու համար։

Չորրորդ՝ ռուսական բանակը Պուլկարիոյ մէջ կորսնցուցած է իր վաղեմի ժողովրդականութիւնը եւ Պուլկարիոյ հետ հաշտութեան դաշինքի վաւերացումէն 90 օր յետոյ պէտք է քաշուի այդ երկրէն, որ կրնար գլխաւոր յենարաններէն մէկն ըլլալ Թուրքիոյ վրայ յարձակման համար։

Հինգերորդ՝ Թրումընի վարչութեան նոր քաղաքականութիւնը, որ ուղղուած է Ռուսիոյ դէմ եւ կոչուած է իրականին մէջ ապահովելու Թուրքիոյ անկախութիւնն ու հողային ամբողջականութիւնը, կը բարձրացնէ ռուսական յարձակման վտանգին գինը եւ, միւս կողմէ, կը զօրացնէ թրքական դիմադրութիւնը ռուսական սպառնալիքի դէմ։

Վեցերորդ՝ Ռուսիան յետ կը կեցնէ պետական քարտուղար (ԽՄԲ.— Արտաքին նախարար) Մարշըլի անդրդուելի դիրքը Մոսկուայի վերջին քոնֆէրանսի ատեն։

Եօթներորդ՝ Ռուսիոյ վրայ ազդեցիկ ազդեցութիւն կ'ընէ նաեւ Միացեալ Նահանգներու Քոնկրէսի որոշումը օգնելու Թուրքիոյ եւ Յունաստանի։

Եւ, վերջապէս, կայ Թրումընի նոր (հակահամայնավար) քաղաքականութեան հակայական անդրադարձումը Թուրքիոյ Միջին Արեւելքի հարեւաններուն վրայ, որոնք քաջալերուած կըզգան այժմ աւելի վճռականօրէն ու արիաբար դիմադրելու ռուսական ոտնձգութիւններու դէմ։

Հետաքրքրական է, սակայն, որ Թուրքերու համար անպատ այս բոլոր ազդակները բաւական չեննկատուիր վստահութիւն ներշնչելու Թուրքերուն։ Թուրքերը այժմ ալ խիստ անհանգիստ են ու մտահոգ իրենց մօտիկ ապագային համար, որովհետեւ գիտեն, թէ ռուսական վտանգը տակաւին վերցած չէ իրենց գլխուն վրայէն։ Որքան ալ ներկայ կացութիւնը քաջալերական կը թուի իրենց, անոնք գիտեն, թէ ատիկա ժամանակաւոր երեւոյթ մըն է միայն, պարզ այն պատճառով, որ ռուսական արջը շատ մօտ է իրենց, իսկ իրենց բարեկամ Ամերիկան շատ հեռու իրենցմէ։

Թուրքերու համար տարապայման երկիւղի աղբիւր մըն է այն իրողութիւնը, որ ամբողջ Թուրքիոյ վրայ իր հակակշիռը հաստատելով միայն՝ Ռուսիա կրնայ բանալ իր ճամբան դէպի Միջին Արեւելք, Սուէզ, Եգիպտոս, Իրաք եւ Արաբիա, ուր կը ձգտի ակներեւօրէն։

Ըստ ամերիկացի լրագրողին, որ, անկասկած, իր կարծիքը կազմած է մասնագէտներու ըսածին վրայ, ոչ միայն Ամերիկայի քուէարկած 100 միլիոն տոլարը, այլեւ հազար միլիոն տոլարը բաւական պիտի չըլլան Թուրքիան ընդունակ դարձնելու՝ Ռուսիոյ դէմ յաջողապէս դիմադրելու համար։ Ամերիկեան ներկայ օգնութեամբ Թուրքիա կրնայ ընդունակ դառնալ դիմադրելու կարճ ժամանակ մը միայն, մինչեւ որ դուրսէն՝ ռազմական օգնութիւն ստանայ։

Լիւտուէյ Տէնիի կարծիքով՝ Մոսկուա «Ջիղերու պատերազմով»տնտեսապէս արիւնաքամ կ'ընէ Թուրքիան, իսկ իր բաւականին գործօն «հինգերորդ զօրասիւնով» կը տկարացնէ այդ երկիրը նաեւ քաղաքականապէս»։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԾԵՐԱԿՈՅՏԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԻ՞

Պոլսոյ թուրք թերթերը կը գրեն.—

Մինչ Սահմանադրութեան վերաքննութեան մասին առաջին քննութիւնները կը կատարուին, երկրորդ խորհրդարան մը (ծերակոյտ) հիմնելու խնդիրը մէջտեղ կը դրուի։ Անմիջապէս ըսենք թէ առայժմ այս աշխատանքները նախապատրաստական հանգամանք ունին եւ պարզապէս «հող» կը պատրաստեն։

Կը թուի թէ Սահմանադրութեան վերաքննութեան կուսակիցներուն թիւը երթալով կը շատնայ Հալքի շարքերուն մէջ։ Սահմանադրութիւնը կամ հիմնական կազմակերպութեան օրէնքը, յեղափոխական նկարագիր ունի, կ'ըսեն եւ հետեւաբար անիկա պէտք է վերաքննուի քանի որ պայմանները այսօր բոլորովին փոխուած են։

Այս ուղղութեամբ Նիհատ Էրիմ, յօդուածաշարք մը կը հրատարակէ «Ուլուս»ի մէջ, «Մեր Սահմանադրութեան հարցերը» խորագրին տակ։

Դիտուած է որ միակ խորհրդարանի դրութիւնը Ֆրանսայի մէջ, միշտ հաստատուած է յեղափոխութեանց շրջաններուն, ինչպէս 1792—95 եւ 1848—1871։ Յետոյ այդ երկիրը ունեցած է երկու խորհրդարան։

Ծերակոյտի կազմութեան ջերմ կուսակիցներուն հետ ունեցած շփումներուն ընթացքին, անակնկալ յայտնութեան մը առջեւ գտնուեցայ Ազգ. Մեծ Ժողովին նոր պալատին մէջ։ Երկրորդ սրահ մը նախատեսուած է այս ժողովին համար։ Ինծի հաւաստեցին թէ Աթաթիւրք անձամբ աչքէ անցուցած էր այդ յատակագիծերը եւ երկրորդ սրահ մը անհրաժեշտ նկատած է։

ՍՏԱՑԱՆՔ

SEMIRAMIS ET ARA LE BEL (Շամիրամ եւ Արա Գեղեցիկ). Recit historique tiré des légendes de la plus haute antiquité . Par Armand J. Bedronis (Արամ Պետրոնեան)։ Նկարազարդեց՝ Գարգեւուհի։ Ed. La Presse Universelle։

Յայտարարութիւնը այս առթիւ ջերմապէս կը պաշտպանէ Խ. Միութիւնը, որուն դէմ եւս կծու խօսքեր արտասանած էր զօր. տը Կոլ: Եւ միութեան կոչ մը ուղղելով բոլոր թանուորական եւ ժողովրդավար ուժերու, կը յանձնարարէ իր անդամներուն յետին գիւղին պատերուն վրայ փակցնել այս պատասխանը:

Գրէսթը ճորեն խարուխանից

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, տակաւին կարելի չէ ճշդել Գրէսթի աղէտին հետեւանքները: Այս դժբախտ նաւահանգիստը, հազիւ վերաշինուած պատերազմի ահաւոր ռմբակոծումներէն վերջը, ահա նորէն քարուքանդ: Թերթ մը կը գրէ թէ չկայ տուն մը որ անվնաս մնացած ըլլայ: Պայթումին եւ հրդեհներուն հետեւանքով ելեկտրական գիծերն ալ փճացած ըլլալով, քաղաքը լոյս չունի: Կայարանին ժամացոյցը կեցած է 17.26ի վրայ: 1942—44 կատարուած աւերումներուն վրայ այժմ աւելցած են նոր փլատակներ: Ամէն փողոցի մէջ վիրաւոր մը կը գտնուի: Մեռեալներուն թիւը արդէն անցած է 25ը, իսկ վիրաւորները կը հաշուեն աւելի քան 600: Անհամար բազմութիւններ տուն - տեղ չունին եւ առժամաբար տեղաւորուած են տաղաւարներու մէջ: Քաղաքը կազ պիտի չունենայ քանի մը ամիս: Նիւթական վնասը կը հաշուեն աւելի քան մէկ միլիառ ֆրանք:

Ազգ. ժողովը մէկ միլիոն ֆրանքի սփոփողական վարկ մը քուէարկեց, աղէտեալներուն օգնելու համար: Բնակիչներէն շատերը քաղաքէն հեռացած էին եւ այժմ կը վերադառնան: Բոլոր ճամբաներուն վրայ կ'երեւան փախստականներու կարաւաններ, ատոնց գոյքերով:

Մասնագէտներու կարծիքով, Նորվեկեան նաւուն ՕՐԲՐԱԹԸ բռնկած է օդին տաքութենէն, արեւու զօրաւոր ճառագայթի մը հանդիպելով: Այս առթիւ բանգէտներ կ'ըսեն թէ կարելի էր աղէտին առաջքը առնել, անմիջապէս ընկղմելով բռնկած նաւը, որպէսզի բոցերը քաղաքին վրայ չտարածուին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՎԱՐՁՔԵՐՈՒ ներկայ օրէնքը երկարաձգուեցաւ մինչեւ 1948 Յունուար 1, Ազգ. ժողովին որոշումով (192ի դէմ 417): Բայց 10 առ հարիւրի ընդհ. յաւելում մը պիտի ըլլայ 1947 Յուլ. 1էն սկսեալ: Այս առթիւ քուէարկուած բանաձեւին համաձայն, տանտէր մը կրնայ դուրս հանել վարձակալ մը, եթէ կ'ուզէ իրեն կամ իր ընտանիքի անդամներուն վերապահել յարկաբաժինը կամ տունը, պայմանաւ որ ուրիշ յարկաբաժին մը կամ տուն մը ճարէ վարձակալին: Անոնք որ նիւթապէս տկար են, որոշ դիւրութիւններ պիտի վայելեն:

ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ ծագած է Անգլիոյ մէջ, քաղաքական եւ տնտեսական պատճառներով: Կ'ըսուի թէ վարչապետ Էթլիի պիտի յաջորդէ արտաքին նախարարը, Պէվին: Ուրիշ լուրի մը համաձայն, վարչապետը արտակարգ դահլիճ մը պիտի կազմէ կառավարութեան հինգ անդամներով, պիտի կրճատուի Գերմանիոյ անգլ. շրջանին զինուորներու թիւը եւն.: Սպարապետ Մոնթկոմըրի, որ երկար պտոյտ մը պիտի կատարէր Ծայր. Արեւելքի մէջ, որոշեց Ճափոն չհանդիպիլ եւ Լոնտոն վերադառնալ Աւստրալիայէն:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Ապահովութեան խորհուրդին մէջ, Խ. Միութիւնը մերժեց ամերիկեան բանաձեւը, որուն համաձայն պալքանեան յանձնախումբ մը պիտի կազմուի: Թերթերը դիտել կու տան թէ Խ. Միութեան 11րդ վեթօն է այս: Բանաձեւը քուէարկուեցաւ 2ի դէմ 9 ձայնով (երկրորդ մերժողը՝ Լեհաստան):

ԱՆԳԱՐԱՑԷՆ կը հեռագրեն թէ երկու ամերիկեան տուներ պայմանագիր կնքած են երկու նոր օդակայաններ շինելու համար Թուրքիոյ մէջ, միեւնոյն ատեն ընդարձակելով եւ արդիացնելով անոնք որ կը գտնուին Պոլսոյ, Անգարայի եւ Ատանայի մէջ: Ծախքը՝ 43 միլիոն ոսկի:

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հեռագրեն թէ Ազգ. ժողովը մէկի դէմ 294 ձայնով որոշեց լուծել ազգային գիւղացիական կուսակցութիւնը: Նախագահը, Մանիու, ձերբակալուած է արդէն: Կուսակցութիւնը 27 երեսփոխաններ ունի որոնք իրենց աթոռները կրնան պահել, եթէ յայտարարութիւն մը ստորագրեն, ըսելով թէ անկախ են:

ԹԻԹՕ ԵՒ ՏԻՄԻԹՐՈՎ, Եուկոսլաւիոյ եւ Պուլկարիոյ վարիչները, ծրագիրներ կ'որոճան Պելկրատի մէջ, սլաւական միութիւն մը կազմելու համար: Պիտի քննեն նաեւ յունական Մակեդոնիոյ եւ Դանուբի խնդիրները:

ԻՏԱԼԻՈՅ Սահմանադիր ժողովը երկար վիճաբանութիւններէ վերջ որոշեց հաշտութեան դաշնագիրը վաւերացնել Չորս Մեծերու վաւերացումէն վերջը: Խ. Միութիւնը դեռ չէ վաւերացուցած զայն:

Խանասորի յիսնամեակը Մարսէյլի մէջ

Համաձայն Մարսէյլի Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շրջ. Կոմիտէի յայտարարութեան, Խանասորի արշաւանքի յիսնամեակը մեծ շուքով պիտի տօնուի Օգոստոս 10ին, Վալապրի ընդարձակ եւ օդասուն անտառին մէջ:

Հ. Յ. Դ. Գոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն ընդառաջ երթալով մեր հայրենակիցներուն եւ բարեկամներուն փափաքին, որոշած է արձանագրութիւն կատարել, երթեւեկի (օթօքար) դիւրութիւն ընծայելու համար:

Փափաքողները պէտք է նախօրօք արձանագրուին մինչեւ 3 Օգոստոս: Արձանագրուելու համար դիմել Գոմոնի համար ընկեր Գ. Քէնտիրճեանի, իսկ Լա Թուրէլի համար ընկեր Յ. Նիկողոսեանի:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, Խանասորի Արշաւանքի յիսնամեակի առթիւ: 3 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը, անցեալ տարուան գեղատեսիլ վայրը: Կը հրաւիրուին շրջանի ընկերներն ու համակիրները:

Անձրեւի պարագային տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենայ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Շրջաններէն եկող կիներու եւ մանուկներու դէպի համդիսավայր փոխադրութիւնը ապահովուած է ինքնաշարժերով:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Կը տօնուի Սէն Շամոնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբի, այս կիրակի, կէս օրէ վերջ Վարիզէլի օդասուն պարտէզին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ:

Մարսէյլի Հայ Արիներու

ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՆ ՈՒ ՆԱԽԿԻՆ ԱՐԻՆԵՐԸ կազմակերպած են եղանակի մեծագոյն բացօթեայ պարահանդէսը, Շաբաթ 2 Օգոստոս, երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Քոլիզէ Փլաժի սրահին մէջ, ի նպաստ «Հայկ Նահապետ» եւ «Արաքս» խումբերու: Մուտքը պիտի յատկացուի Համաշխարհային սկաուտական Ձ. Ճամբարի մասնակցութեան ծախքերու:

Յետաձգուած է

ՏԱՐՕՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Տնօրէնութիւնը կը ծանուցանէ, թէ բացուած է 1947—48 տարեշրջանի նոր աշակերտներու արձանագրութիւնը: Փափաքողները թող փութան դիմել Տնօրէնութեան, որովհետեւ տեղի անձկութեան պատճառով սահմանափակ թիւով պիտի կարենանք ընդունիլ:

Արձանագրութիւնները կ'ընդունուին Շբ., Կիրակի, Բշ. օրերը, իսկ միւս օրերը մասնաւոր ժամադրութեամբ: (Հեռ. OBS. 18-28): Հասցէ՝ 26 rue Troyon, Sèvres (S. et O.):

ՈՂՋԵՐԹԻ ԳԻՆԵՁՕՆ

ԻՍԻ.— Սէօլէօզի Վերաշ. Հ. Մ. Կ. վարչութիւնը Հայաստան մեկնող հայրենակիցներուն ի պատիւ կազմակերպած է գինեձօն մը, այս շաբաթ երեկոյ (2 Օգոստոս), ժամը 8ին, հայրենակից Յարութիւն Գարայեանի սրճարանը, 25 rue de la Défense, Issy les Moulineaux:

Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները անխտիր, իրենց հրաժեշտի խօսքը ըսելու:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լիոնի Կ. Խաչի օրուան տօնակատարութեան առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են.— Ընկեր Մանուկ Գրիգորեան Տէսին 500 ֆրանք, ընկեր Խաչատուր Մուրատեան 300 ֆրանք, Փոն տը Շէրիւիէն:

Նաեւ Լիոնի հայրենակիցներէն Գ. Ճիպրայէլ Գահատուրեանի նուիրած մէկ շիշ օղին աճուրդի դրուելով, բարձրացաւ 11.000 ֆրանքի:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախորհրդացիական միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լուի քոյր մասնաճիւղերուն կողմէ: Հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան 3 Օգոստոս, կիրակի ամբողջ օրը Եօթնեղբայրեաններու օդասուն եւ ծառախիտ պարտէզին մէջ, Սէն Լու: Գեղարուեստական բաժին, խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ, հայկական պարերգ, խումբ մը Խարբերդցի օրիորդներու կողմէ, զաւեշտ մը միութեան անդամներու կողմէ: «Պաշտօնս Խըմբալ է», ճոխ պիւֆէ, փափաքողները կրնան ճաշը միասին բերել:

ԾԱՆՕԹ.— Մեր տրամադրութեան տակ ունինք քամիոն մը, առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ 2, հանդիսականները Ս. Լուի կայարանէն մինչեւ դաշտը փոխադրելու համար ձրիաբար: Մուտքը ազատ է:

Օր. ՈՎՍԱՆՆԱ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Գ. ՆՇԱՆ ՄԻՆԱՍԵԱՆ
Ալֆորվիլ Նշանուած 27 Յուլիս, 947

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն, 137 rue Paul Bert, գրադարանի սրահը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. անդամ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները հինգշաբթի 31 Յուլիս երեկոյեան ժամը 8.30ին, սովորական վայրը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պուլվար Օտտոյի Հ. Յ. Դ. «Վռամեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, սովորական հաւաքատեղին, ժամը 8.30ին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական վայրը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ 200 ֆրանք Գ. Ս. Տէրմանեանէ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ե. թիւը (Յուլիս)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:

Հատով կը ծախուին հայ գրատուններըː Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Գարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao:

ՎՐԻՊԱԿ.— Խօսրով Վչտունիի 29 Յուլիսի «Օգափոխութիւն» յօդուածին մէջ վարէն 18րդ տողը կարդալ կան ճոխութեան փոխանակ «կանոնութիւններ»ու:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ 50ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին եւ հովանաւորութեամբ Շրջ. Կոմիտէին: Այս կիրակի, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն: Սէն Փիէռի օդասուն եւ զով անտառին մէջ: Պիտի խօսի Մարսէյլէն ԸՆԿ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Հ. Կ. Խաչի սանուհիներուն կողմէ: Բարձրախօս ձայնլն: Առատ ջուր: Իջնել համբակաւքին երկրորդ կայարանը:

ԵՐԿՈՒ ՔՈՅՐԵՐ, Աղաւնի եւ Շաքէ Գասպիկեան կը փնտռեն իրենց եղբայրը Յակոբ Գասպիկեան, ծնած 1927ին Մարսէյլի մէջ: 1930էն ասդին լուր չէ առնուած իրմէ: Տեղեկացնել Andrikian, 24 rue Louis Risès, Drancy (Seine): Մօրը անունը՝ Մարգրիտ Կարապետեան, հօրը անունը՝ Սուրէն Գասպիկեան (երկուքն ալ մեռած):

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Վ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Նեղուցները

(ՎՈՍՓՈՐ ԵՒ ԴԱՐԴԱՆԵԼ)

Թրքական ջրուղիները եւ Հայկ. Դատը

էջ՝ VIII+477 (Նեղուցներու քարտէսով)

Գին՝ 500 ֆրանք: Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ, 51, rue Mr. le Prince, Paris (1): chèque postal, Paris 1278-35:

ՆՈՐ ԲԱՑՈՒԱԾ Է

Le Gérant: A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués